ՊՐՈՖ. Դ-Ր
ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ

ՓՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽՃՈՒՂՆԵՐ

27/IX 1940.

891.99-192
Հ-13

ՍՏՈՒԳՎԱԾ Է 1981 Թ.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՓՈՔՐ ՅԵՐԳԵՐ ԻՐԵՆՑ ՓՈՓՈԽԱԿՆԵՐՈՎ

3754
A III 2048

Խմբագրեց
ՊՐՈՖ. Դ-Ր
ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ
ՄԱՍՆԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ
ԿՈՄԻՏԱՍԻ

Հայպետհրատ
1940

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՎ

ՍՈՍՔԱԲԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԻԿՆԵՐ

1. ԽԱՂ ՈՒ ՏԱՂ

Ժողովրդական յերգը, հատկապես սիրո յերգը, դրեթե ամեն ազգի մեջ ունի մի գլխավոր հիմնական տիպ, վորից իբրև մի սաղմից զարդացել և ժողովրդական ընդարձակ յերգը:

Սիրո յերգի այս հիմնական տիպն և այն փոքրիկ տնսակը, վորի բուն ձևն և քառատողը դլխավորապես, և յերկրորդաբար յեռատողը և նույն իսկ յերկատողը: Յերկու, յերեք կամ չորս տողը միայն կազմում են մի ամբողջ բանաստեղծություն: Դրանից ավելի փոքր յերգ յերևակայել կարելի չե հարկավ: Դա ժողովրդական յերգի տարերքն է: Ցնվ ժողովուրդը, կարելի յե ասել, ամեն տեղ,— Իտալիայում լինի թե Գերմանիայում, Հունգարիայի թե հայերի մեջ, մեր դրացի Թուրքերի թե ասորիների և նույնիսկ հեռավոր Աբեսինիայում՝ հնդիկների ու չինացիների մեջ,— մեծ սիրով բանեցնում է այս փոքրիկ յերգերը նույն և նման մոտիվներով: Մի քանի պարզ բառեր, յերկու կամ յերեք, շատ շատ՝ չորս խոսք բավական են ժողովրդի մարդուն իր սրտի զգացմունքը զեղեցու և սիրուիվելու համար: Այս շատ հասկանալի յե: Վորքան արտադրական հարաբերությունները հետամնաց են, կուլտուրան ցածր է և մարդկային միտքը «պարզ է», չդիտե վերլուծել իր զգացումները, մարդ վոչ շատ բան ունի ասելու, վոչ էլ շատ պահանջ: Զգացմունքի մի խաղ, հոդևական մի շարժում, կյանքի մի կամ յերկու դիծ՝ ըմբռնած և խոսքով ու յեղանակով արտահայտած՝ հերիք են նրան:

Մեր այս փոքրիկ յերգերը, սակայն, դրեթե բոլորն ունին դարձ կամ կրկնակ (հանդերձ), այսինքն՝ բառեր ու խոսքեր, յերբեմն և տողեր ու յերկատողեր և նույնիսկ քառատողեր, վորոնց դառնում են, ժողովրդական բառով, «զարձ են գալիս», կամ վորոնք կրկնվում են ամեն տողի սկզբում կամ վերջում, կամ յերկու տողից հետո և այլն. ինչպես են՝ «Ջան ջյուլում ջան, ջան. ջան ծաղիկ ջան, ջան». «Երնեկ են ոգեր, վոր կ'ելնենք սարեր», «Ֆիխի լուբիկ, լուբիկ, լուբիկ, Գարնան քարեր վարդ արեր, լուբիկ». «Աբի՛, յա՛ր, արի՛, խռով մի՛ կենա. Աստվորիս բան մեզի չի մնա»: Հաճախ կրկնակները լոկ ձայնարկություններ են. ինչպես են՝ ա՛խ. վա՛յ. կամ վա՛յ լե, լե, լե՛, վայ լո, լո՛, լո, լո՛. կամ տողի վերջի մեկ յերկու բառն են կրկնվում և այլն:

Կրկնակները պարզում են բանաստեղծության մխոցը, բայց անհրաժեշտ են դիմավորական յերաժշտական տեսակետից: Վորովհետև վոտանավորը շատ կարճ է, թույլ չի տալիս յերկու անհրաժեշտ յերաժշտական նախադասություն կազմելու, ուստի և ավելանում են կրկնակները, վորոնց մեջ յեղանակը փոխվում է և վարիացիաներ կազմելով՝ առաջ բերում յերաժշտական յերկրորդ, վոր է՝ բացատրական նախադասությունը:

Կրկնակներով են առհորաբար վորոշվում և կոչվում յեղանակները. որինակ՝ Ջան դյուրում. Ջան իման Ջան. դհէհ ղընդ ղընդ. Հայ նարե. դյուրում Ջան. իմ չինարի յարը. ախ մարալ Ջան և այլն: Իսկ բուն յերգը կամ քառատողը, ինչպես և յերկատողն ու յեռատողը, չունի և չի ել կարող ունենալ առանձին անուն: Դա ընդհանուր անունով կոչվում է խաղ: Այս բառը, սակայն, ավելի ընդարձակ դործածություն ունի. նշանակում է աշխարհիկ յերգ, լինի աշուղական*) թե ժողովրդական, նկատմամբ հին սիրու և ուրախության և այլ դրական ու կրոնական յերգերի, վոր կոչվում են տաղ: Այս ընդարձակ իմաստով դործածված ենք դտնում «խաղ» բառը հենց այս ժողովրդական մանր յերգերի մեջ.

Աչուղի պես խաղ ասա,
Բլբուլի պես տաղ ասա.
Վորքան վոր դուխ՝ արժեմ,
Իմ նանի ալիղ վեսա:

Վոմը դանի բուլիաբին,
Վոմը դանի քամանչին,
Վոմն ասի խաղ, վոմը տաղ,—
Վո՞վ կըմնա տաղ:

Բուսել եմ բաղի մեջին,
Շամամի Քաղի մեջին.
Գիշեր ցերեկ մխալաք
Դու յես իմ խաղի մեջին:

Ղուշ մի դառնա Քևավոր,
Դու խաղ կանչի ճևավոր.
(Վաբխանա՝ ճննավոր).
Ցաբաբ կլնի են սըր,
Վոր դա՞ մեր աուն Քաղավոր:

Խաղ ասեմ խաղի դլխին,
Իմ հերանց բաղի դլխին.
Գաչալն իրեն դեղ ի՛անի,
Հողս ասեմ կաղի դլխին:

Վաբդ եմ քաղել մաղերով,
Վեր եմ դրել չաղերով,
Տեանեմ՝ յարս դալիս ե,
Առաջ դնամ խաղերով:
(Վաբխանա՝ տաղերով):

---

*) Աչուղներն իրենց յերգերը «խաղ» են կոչում: Այսպես, որինակ, Սայաթ-Նովայի Իգ. յերգի Ծանոթության մեջ. «Քեռս մըղըջում վուրքի Աբուքինս պատուց ինչըի յարսուն տարին դլուխ դրի ամենուն խաղին. ամա Սուրբ Կարապետի կարողությենով սովրեցա քամանչին»... Նույնի ԽԲ. «Խաղ կանչինք հանդուղ». ԽԳ. (վերջի տան մեջ) «Բարլիքիավուր խաղն». ԼԲ... վուբանդ սոլրաք խաղ ե ըլում... վուր տիղ սիրով տաղ ե ըլում». ԼԴ. «Խաղերումեն բեզար ել իմ». ԼԶ. «Մենլիանները խաղն դուն ես, վանքերումն տաղն դուն ես»:

Բայց պիտի նկատել և հետևյալը: Արդարև այդ վոջը յերգերի մեջ նույն այդ յերգերի համար դործածվում է հաճախ խաղ (բարբառային ձևով՝ նաև հաղ) բառը, բայց դրանց մեջ, ինչպես վերջին քառյակից կըրելի յե նմանալ, «խաղ» և «տաղ» բառերը վարիանտների մեջ փոխանակում են իրար: Այսպես և հետևյալների մեջ:

Ման կը դամ բաղի մէջին,
Վառներս չաղի մէջին.
Թող աղբեր ինձ դովեն
Իրանց լավ հաղի մէջին:

Այս քառյակի վերջին տողի մի վարիանտն է՝

Սբառչարժ տաղի մէջին:

Կան քառյակներ էլ, վորոնց մեջ խաղ ու տաղ յերկուսն էլ դործածվում են իբրև համանիշներ:

Հաղ կ'ասեմ հաղի դէխին,
Ջորնիվերս բաղի դէխին.
Ճես են հաղը վաղ եմ ասել,
Գիշեր ցերեկ տաղ եմ ասել:

Բլբուլ ես, մի խաղ կանչի,
Մարալի պես տաղ կանչի.
Նազանի յար, քեզ մեռնեմ,
Թող աշխարքը ամանչի:

Կան քառյակներ էլ, վորոնց համար «խաղ» բառը չի դործածվում, այլ միայն «տաղ»:

Ինձոր ես ծառի վրա,
Մաղիկ ես սարի վրա.
Անուշ տաղ ասող բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Այ բալա Շաղեր,
Կ'առնեմ քեզ աղեր,
Կանչեմ կը տաղեր.
Գյուլ Շաղեր ջան:

Ցերկինքն ամպել է, գետին չաղերով,
Ճես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով:

Կայնել ես բաղը,
Ցերդում ես տաղը:

«Տաղ» բառի հին դործածությունը հայտնի յե: Բայց «խաղ» բառն էլ աշխարհիկ յերգի նշանակությամբ գտնում ենք հենց մեր դրականության սկիզբներում: Շահապիվանի ժողովի*) ԺԵ· կանոնը մենակներին համար իբրև արդելք դնում է. «... Մի՛ չարակամ, մի՛ ամբարտաւան, մի՛ ի խաղս երգոց, մի յերգս լկտեաց...»:— «Խաղք երգոց» կապակցության մեջ համանիշ բառերից յերկրորդը դրված է սեռական հոլովով, ինչպես սովորական է մեր հին մատենագրության մեջ:

«Խաղ» բառը միաժամանակ նշանակում է և պար: Այս ցույց է տալիս, վոր «խաղ» կամ «խաղք երգոց» սկզբնապես կոչվել են պարերգերը, իսկապես այն փոքրիկ յերգերը, վորոնց մասին է խոսքս, վորովհետև քառատողերն ու յեռատողերը, մանավանդ յերկատողերը, դրեթե բոլորը սկզբնա-

*) Կանոնագիրք Հայոց, Թիֆլիս, 1913, յերես 76· «Կանոնք Շահապիվանի ժողովոյն. ԺԵ·»:

պես պարերգ են: Այժմ ևս, սակավ բացառությամբ, երբև պարերգ բա-նում են միայն այս փոքրիկ յերգերը· այնպես վոր յեթե խաղ բառն իր սկզբնական նշանակությամբ դործածելու լինեյինք, այս բառով միայն կարելի յեր կոչել ժողովրդական յերգի այս տարրական տեսակը: Բայց վորովհետև բառի իմաստն ընդարձակված է, աշուղական յերգն ևս խաղ է կոչվում, ուստի յերգերի այս փոքրիկ տեսակը կոչում ենք ժողովրդա-կան խաղեր: Սակայն այս կոչումն ևս ճիշտ չէ, վորովհետև դա իսկապես հավասար է ժողովրդական յերգ բառին: Ինչպես եյլ լինի, ամենից հար-մար այս «խաղ», ավելի ևս «խաղիկ» անունն ենք դոնում, մանավանդ վոր արևելյան հայերը գրեթե ուրիշ տեսակի ժողովրդական խաղեր չեն ճանաչում, բացի այս փոքրիկ յերգերից, և վոր գլխավորն է՝ «խաղ» բառի սկզբնա-կան նշանակությունն է այդ:

Ի՞նչ են մեր ժողովրդական խաղիկները, վորոնք իրենց յեղանակների համար հաճախ սիրված են, իսկ իրենց բառերի համար՝ բանաստեղծական տեսակետից՝ շատ անդամ ծաղրված և անմտություն են հայտարված, կամ թե, ընդհակառակն, անմտություններն ևս մեծ դեղեցկություններ են կարծված, մի միայն նրա համար, վոր ժողովրդական անունն են կրում:

2· ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳԵՂԶՈՒԿ ԽԱՂԱՍԱՑՆԵՐ

Այս ժողովածուի մեջ տպագրված հազարավոր փոքրիկ յերգերը զերա-զանցորեն գյուղական բանաստեղծություններ են, սիրու յերգեր, մեր գյուղացության արտադրությունը մինչև 1914 թվականը:

Մինչդեռ մեր հին Գուսանական յերգերի, հայրենների մեջ գյուղի հիշատակություն անդամ չկա,— վորովհետև դրանք այլ դասերի, ազնվա-կանության ու քաղաքացության, ստեղծագործություն են,— այս խաղիկ-ների մեջ, ընդհակառակն, հաճախ հանդես է գալիս գյուղը:

Ահա մի յերգ, վորի հորինողը հիշում է իրենց գյուղը·

Աղջիկ, ես ըզուն սբի,
Մեր գեղի դեղուն սբի···

Ուրիշ յերգիչներ նկարագրում են իրենց գյուղը, կամ պատմում են գյուղ գնալու մասին:

Գեղին վերեվ ծառ սալորի···
Գեղին վերեվ հերիկը-մերիկը···
Ամառ ելեր կ'երթա է գեղ···
Երթամ գառի գեղ···

Եկանք, հասանք գիմաց գեղին···

Դիլբար ելավ, գնաց ողին,
Գնաց, կայնավ վերեվ գեղին···

Ահա և մի յերգ, վորով ծաղրում է աղջիկն իրենց գյուղի տղաներին·

Ծաղիկն եր ծաղիկ գեղին,
Շատ ախմախ կա մեր գեղին·

Մենակ բարեկրոյ գյաղեն
Ելի, կայնե վեր թեղին·

Կան խաղեր, վորոնց մեջ յերգվում է միասին ծաղիկ քաղելն ու փնջելը և խաղ ասելով գյուղը տանելը։

Ման գալով տունն լավ տեղ՝ — փնջեք կապենք միասին,
Գաղնենք ծաղիկ միասեղ։ — Խաղ ասելով տանենք գեղ։

Մի ուրիշ խաղի մեջ յերգիչն ամաչում է գեղը գնալուց։

Իմ դուլին ա փիչանլըղ, — Սաբիբ, քու բալեն մեռնի,
Ճես ի՞նչ կրոով կընեմ գեղ։ — Կարամ իմ երեսառեղ։

Ահա և մի գեղջկուհուս դիմումն իր ամուսնուն, նրա տենչն ու յերջվեցումը։

Հանդին գաս, գեղը մանես, — Ինձնից այրի յար բանես,
Իմ դցած տեղը մանես։ — Բեմուրադ հողը մանես։

Մի ուրիշ գեղջկուհի, վորի ամուսինը բացակա յե, փափաքում է նրա գալուն։

Գեղով ըլնի՝ քու յար ‘էրի, — Եազար էրի, լա՛, մեր տուն չէրի,
Թաղով ըլնի՝ քու յար էրի։ — Գաբնան գիշեր գի քուն չէրի։

Լսենք և մի դժբախտ գեղջկուհուս, վոր ունեցել է անհամապատասխան ամուսին։

Առակ ելար մեջ գեղին, — Քու հոգն ու մոգն ի՞նչ ասեմ,
Սիրտդ ընկավ ոճուն լեղին։ — Վոր քե տվին տախ աղին։

Ահա և մի գյուղական խաղ, վորի յերգիչն ուրախանում է իր յեռահասի աջողությանն համար։

Գալամ եմ ցանև ճամբեն, — Ինձ մի նազան յար ունեմ,
Գառեր եմ գեղի համբեն։ — Կըցալա կ’ամն կանքեն։

Լսենք և մի ուրիշ գյուղացու, մի բախտավոր սիրահար աղայի խոսքն իր ընկերին։

... Մեր գռան առաջ արա գաքնցան, — Գեղով քալան, չճանչըցան,
Ջուխա ըմ չկըրան մինով անցան։ — Մեկն ի՛մ յարն եր, մեկ քո՛ յարն եր։

Գեղացի աղջիկն ու աղան ուրախ են, վոր իրենց սիրածն իրենց գյուղից է։

Աղջի, դու մեր գեղեցիկ, — Ծաղիկ ունեմ, գեղին ա,
... Ազատ տղին գեղեցիկ։— — Իմ ուզածը գեղին ա։
Ա՛յ, տղա, դու մեր գեղացիկ, — Ելն էլ գիտե, ալամն էլ,
Ոտաբ տղին գեղեցիկ։ — Ն՛ երեցի տղեն ա։

Սրա փոփոխակն է։

Կ’ուզեք՝ հարցրեք, իմացեք,
Մեր գրկըցանց տղեն է։

Գովվում է «գեղի վեսան»։

... Գեղի կ'ըսեն գեղի վեսա...

Ահա և իր յարով պարծեցող գեղջկուհու յերգը։

Հաց եմ թխել գաթացու,
Իմ յարն և մեվիքացու։

Գեղումն ախոը տղա կա,
Իմ յարի նոքարացու։

Կան խաղեր, վորոնց մեջ աղջիկ յարն ուրիշ դյուղացի յե։

Ծաղիկ ունեմ գեղին ա,
Իմ յարը ձեր գեղին ա։

Հիլ ու մեխակ չատ ունեմ,
Հերին յարիս ձեռին ա։

Մի քանի յերգերի մեջ հիշվում են՝ քաղաք, քաղաքացի, բայց այդ յերգերն ել պարզապես դյուղական են։ Այդպես են հետևյալները։

Ես յանը պապոք,
Են յանը պապոք։

Քաղքցուն կ'առնեմ,
Հագինն է սապոկ։

Տեսեք, թե գեղ մարդու գնացած այդ քաղաքացին ինչպես ցավում և իր աղքատ վիճակի համար և ինչպես իրեն բարձր է դասում, մեկն նրա համար, վոր ինքը քաղաքացի յե։

Քամին եկավ, հով բերեց,
Կարկուտ եկավ, սով բերեց։

Քաղաքացի աղջիկ եմ,
Ինձ ես գեղ տեղն ո՞վ բերեց։

Այդպես չի մտածում ուրիշ դյուղ մարդու գնացած դյուղացի աղջիկը։ Նա սիրում է իր յարի դյուղը։

Ցես ղուշ եմ, Թեվըս գեղին,
Ման կու գամ յարիս գեղին։

Գլուխըս ղուբան կուսամ
Իմ յարիս նսամած տեղին։

Կան, հարկավ, նաև դժբախտները, վորոնք չեն սիրում իրենց այդ նոր դյուղը։ Ահա մի մանկամարդ կին, վոր ստիպված վերադառնում է իր ամուսնու դյուղը։

Ցես ղուշ եմ, Թեվըս գեղին,
Ման կը գամ Նանխս գեղին։

Նանըս ինձ տեղակ չթավ,
Ցես դառնամ քամբախ գեղին։

Կան ուրիշ խաղեր ել, վորոնց մեջ յերգվում է դյուղը։

Քաղաքը չափազանց քիչ խաղերի մեջ է հիշվում։ Այսպես որինակ՝ մի յերգի բաղմաթիվ վոտիոխակներից հետևյալի մեջ, վոր գրի յե առնված Թբիլիսում (Թիֆլիսում)։

Մեր բաղումը բաղմընչէ,
Շըվին չըվէ նման չէ։

Քաղքումը սըղերք չատ կան,
Մեկն իմ յարի նըման չէ։

Քաղաքացու յերգ է և հետևյալ խաղը, վորի փոփոխակը նույնպես գրված է Թբիլիսում (Թիֆլիսում)։

Մի բարձ եմ աբել, իմն ա.
Մինն էլ եմ աբել, իմն ա.
Դյանջու քաբվանն դալիս ա,
Մինի Թավադն էլ իմն ա.
Վաբխանա՝ Մինի մեծ խոլեն իմն է։

Ջաղաքացու յերգ է և՛ այս.

Իմ յարը բաղարբալի,
Ջաբմերը բարակ կաշի.
Եկավ, դրունքն անց կացավ,
Ցեռ ասի՝ բարով մաշի։

Այսպես ուրեմն դյուղական բանաստեղծություններ են մեր այս վոգբիկ յերգերը, և դրանց հեղինակներն ու յերգիչները, խաղասացները, դյուղացի պատանիներն ու յերիտասարդներն են։ Ինչպես հենց այդ յերգերից իմանում ենք, խաղ ասել են և ասում են վոչ միայն տղաները, այլև, և ավելի ևս, աղջիկները.

Աչըղ չեմ, աչըղի ճուտ եմ...
Աղջիկ չեմ, վոր ամաչեմ.
Տղա յեմ, խաղ կըկանչեմ։

Այսպես է ասում տղան։ Բայց աղջիկը, հենց նույն յերգի փոփոխակով, պատասխանում է տղային՝ ասելով.

Տղա չեմ, վոր ամաչեմ,
Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ։

Ճիվ խսկապես։ Մեր դյուղերում յերբեք նորահարսները մի ժամանակ չխոսկան եյին մեծերի մոտ, աղջիկներն, ընդհակառակն, ազատ եյին միշտ և յերգում եյին տղաներին հավասար։ Այս պատճառով և շատ խաղեր, նայելով իրենց փոփոխակներին, թե՛ տղայի և թե՛ աղջկա յերգեր են։ Աղջիկները յերգում եյին և ցերեկը և գիշերները։ Նրանք իրենց խաղերն ասում եյին և այգիներում, և ուխտերի ժամանակ, և պարելիս։

Նրանք ասում եյին և վիճակի յերգերը վիճակահանության ժամանակ՝ Համբարձման կամ Վարդավառի տոներին։

Համբարձումը գալիս ա,
Ծաղիկը ցնծալիս ա.
Համբարձում կանչող աղջիկ,
Ձենըդ ծըվըլալիս ա։

Փոփոխակների մեջ է.

Ա՛յ դյուղում ասող աղջիկ...
Վարթեվոր ասող աղջիկ...

Մի ուրիշ յերգի մեջ լսում ենք.

... Լավ գյուղում ասող աղջիկ,
Անունէ կենա բերանըդ։

Ճիվ վերջապես տղան ասում է.

... են խաղ ասող աղջիկը,
Բռնել եմ ինձի բութիս:

Նախ եյին ասում տղաները, հարկավ, նաև ուրախությունն անելիս: Խաղ ասելը պատանիների համար մի պահանջ եր: Տղան խաղով դալիս եր իր սիրած աղջկան, աղջիկը՝ տղային:

... են չոլիվիր գնացող տղին՝
Բնքանի չես խաղը պիտի:

Այսպես է ասում յերգող պատանուհին իր խաղի մեջ: Մի ուրիշ բանտավորը յերդում է.

Ա՛յ տղա, դու բաղի մեջին,
Վառնեըդ չաղի մեջին.
Կանչե՛, կանչելուլ մեռնեմ,
Ճես եմ քո հավի մեջին:

Իսկ տղան էլ ասում է.

... Մի դովլի յար ունեմ
Իմ բոլոր խաղի մեջին:

Ճերմակասարդները հաճախ խաղերի մեջտեղում մեմյանց հայհոյում էյին իրենց մեջքը:

Վանքի ձորում խաղ ասի,
Խաղի մեջ քեղ բան ասի.
Ինձի եղուց առնում են,
Սուրբ Սարգսի պես հասի:

Այսպես է յերգում աղջիկը, վորին չուտով պիտի ամուսնացնեն վոչ իր ուզածի հետ:

Տղաներն էլ խաղով կանչում են աղջիկներին:

... Խաղ ասեմ, յարս իմանա,
Գլուխ դնեն հանա դուս,
Բալքի իմ աչքեր դո լուս:

Մի ուրիշը յերդում է այսպես.

Բլբլուլ, աբի մեր բաղը,
Ասա իմ յարի խաղը.
Խաղիդ մեջով իմանա
Հասցերու յարիս քաղը:

Աղջիկն էլ խաղով ղրկուշացնում է տղային, ասելով.

Ա՛յ տըղա, խաղով աբի,
Վառնեըդ չաղով աբի.
Մեր քաղը ղալմաղալ ա,
Դու վերին քաղով աբի:

Այսպես է ուրիշ խաղերի մեջ: Խաղերի այսպիսի կիրառությունից են ծագել «խաղով մի բան ասել մեկին», «խաղով հասկացնել» դարձվածները, վոր նշանակում են՝ ակնարկելով հայտնել մեկին մի բան:

3. ԳՑՈՒՂԱԿԱՆ ՍԻՐՈ ԵՐԳԸ

Այդ վաքրիկ յերկերի նյութը չատ պարզ բան է: Ամենից առաջ ղրանք, ինչպես ասվեց վերևում, սիրո յերգեր են, դյուղացի նորահաս ու նորատի մարդկանց, սիրահար պատանիների ու պատանուհիների, մասամբ և ընդհատապարդ ամուսինների յերգերը, վորոնց մեջ մեծ պարզամտությամբ յերևան է դալիս նրանց սիրո պլացմունքն իր անվերջ բազմազանությամբ, իր պնսպես վիճակներով:

Սակավաթիվ խաղիկներ միայն կան, վորոնց նյութը չի վերաբերում սիրուն, կամ առհասարակ ամուսնության և ամուսիններին, այլ վորևե դյուղական հասարակական խնդիրների: Այս վերջիններս, վորոնցով չատ հարուստ են մեր դյուղական աշխատանքի երկերը, չեն հետաքրքրում այդ խաղիկների պատանի հեղինակներին: Բայց ղրա փոխանակ այդ յերկերը բազմակողմանի կերպով հարուստ են սիրո հետ կապված իրական կյանքի զանազան դրություններով ու զարծողություններով, լի յեն ժողովրդական սովորություններով, գյուղական կենցաղային պծերով ու բարքերով, վորովհետև ղրանք, ինչպես մեր հին դուստանական յերկերը, բանաստեղծություններ են պատահած, ապրած դեպքերի:

*Այստեղ կարիք չկա մանրամասն խոսելու այդ ամենի մասին: Խաղերի մեջ յերևան յեկած կենցաղային դծերն ու մոտիվները, համեմատության մեր հին հայրենների, մասամբ ուսումնասիրված են սրա հեղինակի մի աշխատության մեջ**): *Այսպես, որինակ՝ սիրուց հիվանդանալն ու յարին հիվանդության բժիշկ համարելը, պատանուհու «Թևլիկ-մեվլիկ պալը» տալյին դրավելու համար, լվացք անելը, ջուր բերելը, ծնողների արգելք լինելը տալչի և աղջկա սիրուն, թաքուն սիրելը, բամբասանք, աղջկա համբավություններ ու բամբասանքից չվախենալը, նշանածի դիմերային այցելությունը, նուիրելս և վարձանքը (դլխաղին), բանի ամուսնացումը, աղջիկների չհետաքրքրվելը ծնողների կամքին, աղջիկ վախցնելը, այլ և հարևաններին սիրելը, աչքերին դեղ դնելը, սիրականի հետ այդում դբոսնելը, յարին սպասելը, սուտ բանի դնալը՝ յարին տեսնելու համար, և բազմաթիվ նման մանր բաներ, վորոնք սիրահար պատանության սրտի համար արժեքավոր են հանդիսանում:*

Բացի դրանից՝ խաղերի մեջ չատ կան և ուրիշ այսպիսի մանր սիրային մոտիվներ, ինչպես որինակ՝ ժամադրություն, դիմավորում յարին, հանդիպում, տեսակցություն դիշերով.

---

*) Մ. Աբեղյան, Հին դուստանական ժողովրդական յերկեր. (Աբեղյան ՀՍԽՀ գիտ. Համալսարանի «Տեղեկագիր» №№ 2—3, 4 և 6-ից), Յերևան 1931. յեր. 142—160:

Տա՛ աղա, բաղով արբ,
Դուն վերբ թաղով արբ.

Իմ մեր քեզ աղջիկ չի տա,
Լուսնակ դիշերով արբ:

Սիրված մոտիվներից է վորևէ ցանկությանն արտահայտությունը, ինչպես՝ ցանկություն յարի դալուս, նրա հետ խոսելուս, նրա մոտ լինելուս, նրա համար զոհվելուս, նրա վրայի զարդարանքը դառնալուս և այլն: Հաճախ յերդվում է՝ լուր ուղարկելը մորը կամ յարին լուսնի կամ թռչունի միջոցով, ծաղիկ ուղարկելը յարին, այցելության դնալը, ամոթն ուրիշներից, աղջկա վախը թե յարն իր թարկը տվել է, վախ քնած յարի համար, վախ մոռացված լինելուս, դեչ խոսքից վիրավորվելը, հոգացողության ճանապարհ դրած յարի համար և շատ նմանները: Այստես և սիրու վիշտն ու տանջանքն ընդհանրապես՝ յարի համար դարդով լցվելը, լալը, բախտավոր ու դժբախտ սերը, սիրված լինելու ուժնը, յերդում հավատարմության, յերազում յարին տեսնելը, վիշտ յարի հեռանալուս մասին, և այլն և այլն:

Կայնել եմ, դալ չեմ կարող,
Լցվել եմ, լալ չեմ կարող.
Քանի վոր դնացել ես,
Ամուռդ տալ չեմ կարող:

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Վոտնիքս շաղով թաց ա.
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերս լիքը լաց ա:

Սովորական մոտիվներից է նաև խաղերի մեջ հաճախ կրկնվող անեծքը՝ մերթ իր սիրած յարին առնողին, մերթ չտվողին, կամ իրեն չսիրողին, կամ թշնամուն ու խանդարողներին:

Հագել ես կարմիր կապս,
Մինթանդ խաս զարբաշ ա.
Թե չսիրես ինձ արտավ,
Ձեր տունն ընկի խարաբա:

Աբեմն ա՛խ փովել է,
Ալ ֆաս գլխին ծովել է.
Ով վոր առնի իմ սիրած,
Թաղը գլխին չվելե:

Կան բազմաթիվ քառյակներ, վորոնց մեջ յերևում է աղջկա արհամարհանքը տղայի նկատմամբ, կամ ընդհակառակն.

Սարի տակը տուն ունեմ,
Մեջը վոսկի սուն ունենեմ.
Գալվի, գոբի, չան տղա,
Քեզ պես տասը շուն ունեմ:
Ձեռ մորս մինուճար եմ,
Լավ տղերանց համար եմ.
Սև մաղա սիպտակ կանեմ,
Քանց քեզ լավը կը ճարեմ:

Այ տղա, նէ ես—մէկ ես,
Խանչալը մեջդ նետես,
Դու գլուխդ տղամարդ ես,
Մամակի վերուկ վեռ ես:

Տղան էլ այդպիսի աղջկան գարճնում է.

Ժամի դուռը տաշ կ'անեմ,
Մահտդ չուխա քաշ կ'անեմ.

Շատ աղջիկ, շատ մի՛ հավի,
Քեզի հալ ու մաշ կ'անեմ:

Առանձնապես աչքի յե ընկնում այն, վոր յերկտասարդները, բնականաբար, միշտ աղատ սիրո և աղատ ընտրության կողմնակիցն են, հաճախ

դժդոհ են խանգարող ծնողներից, հատկապես աղջկա մորից, և բողոքում են ծնողների և ընդհանրապես ուրիշների ճնշման դեմ:

Կարմիր վարդը ճամով ա,
Սիրած յարը համով ա.
Ետեղ զուռի բան չկա,
Սերըն էրեն կամով ա:

Ճրաղը վառա, վառա,
Հոր հետ վառամարդ դառա.
Մեր ու աղջիր թող ալի,
Ձես իմ սիրածին առա:

Բաղի բոլորը պատ ա,
Հերն ու մերըն ի՞նչ գատ ա.
Ձես սիրել եմ, յես ի՛առնեմ,
Վերեվ աստված չհաղ ա:

Բայց չպիտի կարծել, թե ամուսնությունը յերիտասարդների կամքով և կատարվել ընդհանրապես: Ընդհակառակն, հին կենցաղի, հետեվաբար և դեռ արտահայտիչ խաղերի մեջ ևս աղջիկներին սովորաբար ամուսնացնում են ծնողները:

Մա՛րս, մանա մանածս,
Գնա, քաղա ցանածս.

Գասպ հարսնիք ա բռնել,
Ձեմ ճանչնար նշանածս:

Ահա հին ամուսնության մի այլանդակ տիպը: Ամուսնացողները նույն իսկ չեն ճանաչում միմյանց:

Հին ամուսնության այլանդակություններից մեկն ել յեղել և անհամեմատ տարբերներ ունեցողների ամուսնացումը— աղան շատ մեծ, աղջիկը փոքր, կամ ընդհակառակն: Այս յերգիկների մեջ հաճախ ծաղրվում և այդպիսի ամուսնությունը:

... Ցարըս մին քերծ ա դառել,
Ձես հլա մի պիծի խոխա:

... Եղ իմ սիրած ալ յարը,
Դրել եմ ծնկիս ծալին:

Աղջիկները և հարսները համալրված բողոքում են այդպիսի ամուսնությունների դեմ.

... Ձես բոյավոր մեծ աղջիկ,
Ին երեխու քայը չեմ:

Տիններն եղնեմ, ի՞նչ ընեմ,—
Վարդի տերեվ չորցընեմ.
Ձես պըղտուտիկ (վար. պըլպլուվ) հարսնուկ եմ,
Մորվոջ (մերուքով) երիկն ի՞նչ ընեմ:

Մնողներն այսպիսի ամուսնությունները կատարում են հաչիվներով.

Թամահ արին հարըրնոցին,
Ինձի ավին դրկանոցին...

Ա 2048 III

Թեպետ և խաղերի մեջ հաճախ կրկնվում է այս տողը՝

Սկըել հնգ, իրար կ'առնենք.

Բայց ավելի ևս հաճախ յերգվում է.

Սիրած սիրածի չեն առ։

Սիրում են իրենց դրկիցին, իրենց համադյուզացուն։ Աղջկա համար մեծ դժբախտություն և համարվում ոտար տեղ մարդու դնալը։

Զարչին նախում ա՝ քաթան,
Աղչկան չկա վաթան.
Աղչկին են վախը մեանք,
Վոր բոլ ա մի դող պատան։

Թախանի մարդը փուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ ախպերն էլ դինա՝
Աղչկին անվաթան դուշ ա։

Մեր խաղերն ամենամեծ մասով դալիս են շատ հին ժամանակներից. դրանց մոտիվներն ավանդական են։ Նման բաներ, նման կենցաղային դեպքեր մինչև կրկնվել են կյանքի մեջ, քանի իշվել են նույն բարքերը. ուստի և հին խաղերը շարունակել են ապրել։ Բայց դրանք, հարկավ, նորոգվել են՝ ժամանակի նորություններն ընդունելով իրենց մեջ։ Այդպիսի մի նորություն, մի նոր մոտիվ և մտնում մեր սիրուն խաղերի մեջ 1887 թվից իվեր, յերբ Անդրկովկասում սկսվում է հայերի զինվորագրությունը։ Եղերական դարերի ընթացքում զինվորական ծառայություն չկատարած ժողովրդի համար՝ դա համարվում եր մի աղետ, վոր և անդրադարձել է դյուղական սիրո յերգի մեջ։

Երկանքը դողում ա,
Սաթերը սարսում ա.

Եկան սալդաթ չափելու,
Իմ սիրտը մրմում ա։

Մինչդեռ այժմ մեր աղջիկներն ևս զինվորական վարժություններ են անում մեծ սիրով և ուրախությամբ, այս հին յերգերի մեջ վոչ մի մայր չի ուզում, վոր իր տղան զինվոր դնա։ Մայրը նախապաշարված նվերներ է տալիս՝ վորդուն ազատելու համար.

Սալդաթի մեր լվացք կ'անեն,
Շուշպին ավետրներին տանեն,
Սալդաթ աղեն ազատ անեն։

Իսկ ի՞նչ է ասում սիրող աղջիկը.

Հանդովը սել (հզել) ա եթում,
Մարդովը ջուր ա եթում.
Գացեք տանեք սալդաթին՝
Ինձ թողե՝ ո՞ւր ա եթում։

Կողքս քամին բոլորավ,
Ճարխ բեխերն ալորավ.
Ճարխ գրեցին սալդաթ,
Սիրտս փորիս մոլորավ։

Սիրանի ծառ ծավել ա,
Ճարս սալդաթ գրվել ա.
Ճար չեն, սալդաթ մի՛ դնա,
Ձո հղնիկը կը մնա։

Եկավ սալդաթ թուղթը...
... Բաշլնու տեղն ապեն,
Վեց տղա չունեն, ասքան,
Ջեռերը կապեն վարեմ։

Հարուստների վորդինեբը կաշառով ազատվում էին. նրանց փոխանակ աղքատներն էին դնում ծառայելու։ Դրան է ակնարկում հետեվյալը.

... Նալբանիկը մեզ կբկանչէ,
Բյասէբ տղին հէչ չի ճանչէ։

Զինվորի վիճակը նկարագրվում է դժվար, և յերիտասարդն ինքն էլ չի ցանկանում զինվորական ծառայությունը.

Բալաբաննէբը զարկէն,
կազարմեն սալդաթ լինեմ։
Սալդաթ զոմի տուն չունեբ,
Գիշեբ անուշ քուն չունեբ։

Աբաբ տաբեք, տաբե՛ք, ձորե՛ք,
Հաչել եմ սալդըտի չորեբը,
Լաց եղնելէն ընդում սրեբ։

Անցնենք խաղերի այլ կողմերին։

Մեր այս սիրո յերգերի մոտիվների մեջ մեծ տեղ է բռնում նաև յարի գովքը, տղայի թե աղջկա կողմից ասած։ Ներբեմն նաև խաղի ամբողջ բովանդակությունն ինքնագովք է։ Գովքի յեղանակները բազմազան են. բայց դա ընդհանուր առմամբ մարմնի և հագուստի նկարագիրն է վորևե նմանությամբ։ Նույն պատկերները կինոջ մարմնի համար՝ չարունակ կրկնվում են, ինչպես և մեր հին դուռանների սիրու յերգերի մեջ*)։

Խաղերի մեջ վոչ միայն կինն է նկարագրվում, այլ և սիրված տղան։ Թե տղայի և թե աղջկա գովվում է հասակը չափով և թուխը և շեկը. «շեկ աղջիկ», «շեկ տղա», «թուխ աղջիկ», «թուխ տղա», «շեկ աղբեր», «շեկլիկ աղբեր» (=շեկ յար)։ Ներբեմն տղայի համար հիշվում է սև գույնը, իսկ աղջկա համար՝ սպիտակ։

... Բաղի մեջէ շեկ աղջիկ
Ուչքա–միտքս տարել ա։
Եդ շեկ մազավոր աղջիկ...
Շեկ աղջկա առնողն եմ։
Կորցրել եմ շեկլիկ յարս...
Շեկլիկ յարս տուն եկավ։
Տեղո՛ր, դու շեկլիկ յար...

... Շեկ տղեն քեզի մեռնի...
Շեկ տղա, սպիտակ աղջիկ...
Շեկ մազավոր լավ տղեն...
Եդ թուխ ու խումար տղեն...
Բեհեն ալտըտ, ճավը թուխ։
Բուխը սպիտակ, բեխը թուխ։
Սեվ տղա, կարմիր աղջիկ...
Սեվ տղա, դուլդուլ աղջիկ...
Երես կարմիր, աչքեր թուխ։

Շատ գովվում են աղջկա մազերը, ծամերը— ոսկի, սրմա, շեկ, շեկլիկ, շեկլիկ, սեվ, աբրշում, չաղ տված, ուսերին փռված, թե–թել արած, ոսկի թելերով հյուսած, սղալած, համբա–համբա։ Մազերից ավելի յերգերի նյութ է դառնում կինոջ աչքունքը. աչքերը— սեվ, թուխ, թուխ–թուխ, խաժուժ, չալ–չալ, բալակ, խումար, ֆինջան, կլոր, ծով–

*) Մանրամասն բացատրություն այս մասին կարելի է գտնել Մ. Աբեղյանի «Հին Գուսան. ժողովրդ. յերգերի» մեջ, յեր. 122—142։

Ծով· տունքերը— սեվ, Թուխ, կամար/, կեռ, կեռ ու մեռ, կալամքաշ· Թար— Թափիները՝ կալամով քաշած։

Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես։
Աչքերդ բոլորել ես·
Իրենք որ ա տեսել չեմ,
Իմ սիրտը մոլորել ես։

Դինուն կարմիրը սիրե՛,
Աչեքնին (աղջիկների) Թուխը սիրե·
Սեվ աչվին մոլորանց պետք ե,
Սիրտին քաշվին ինչ անե։

Բայց և այնպես մի քանի խաղի մեջ հիշվում և աչքերի դեղը, և մազերին ու ճեռներին հինա դնելը·

Ջուխտակ աչքեր քաշեր ա դնդ։
Թուխ աչքեր դեղ դրեր ես։
Աչվին ծարուր քաշեր, ընքուներ Թուխ եր։

Նպիշում մազերդ դրեր ես հինա։
Ձեռներդ դրել ես հինեն։

Մատները, ինչպես դուռանական յերգերի մեջ, բաշակ են, յերևսը՝ կարմիր, նռան հատիկ, շարմաղ, բոլոր, գուլգազ, լուսնակ, Թշերը՝ կարմիր, կակուղ, «Լլոր Թշիկ ճերմըկուկ», բերանը՝ պատիկ, «պատկաբերան», ճակատն սպիտակ, բուկն՝ սպիտակ, «կուլ-բոխախ սպիտակ»։ Ցավ վերջապես յերգվում է կնոջ սպիտակ ծոցը,— ծծերը՝ բամբակի քուլա, շամամ, ոսկի ջամ,— և նույնիսկ յերեսի խալը, վոր դեղեցկություն է համարվել։

Ցեղ եմ քցել ալվալա,
Երկու Թշերիս խալ ա։
Կայնել ես աղբեքակին,
Շող կը տաս արեգակին·

Ես չոդ երեսին մեռնեմ,
Ունքերդ աղեղնակին։
Փեշդ կը տա արեգական,
Կարմիր երեսդ արունկաթան։

Կան մի քանի խաղեր, վորոնց մեջ դուվվում է «կոլոտ» ու «խորոտ» աղջիկը· բայց նորատի աղջիկը պատկերացվում է ընդհանրապես բարձր հասակով և բարակ, նազուկ մեջքով։

Ջինար բոյիդ յես ղուրբան։
Թևվերդ չինի բլլազուկ,
Բոյըդ երկար, մեջքդ նազուկ։
Մեջքդ բարակ, խանչալի բուռ...

Բոյ մը ունի քյալաչ նման։
Բոյըդ ղարղոս ղամիչ։
Թառ բոյիդ մատաղ, նշանլու աղջիկ։
Բոյը բարակ չիմչատ ա։

Այս և խաղերի մեջ յերգված կնոջ նկարագիրն ընդհանուր առմամբ։ Նրա շարժվածքը «չորոր-մորոր» է· Նա չորորում է կաքավի նման և տղաների խելքը տանում։

Փեշդ կաքավի նման
Ինձ անում է հոդնհան։

Ինքն այդ աղջիկը «խելքով» է·

Գելի՛, քելի՛, քելքով աղջիկ,
Գանգ քու մերը խելքով աղջիկ։

Ցղան եւ ձրոյով» ե և չենք ու չնորհքով: Աղջկան առանձնապես դրա-
լում են տղայի բնդերը, նոր ծլած, ոլորած:

Թուխ բնդավոր տղեն...
են չեկ բնդավոր տղեն
նեչքո դլխես տաբել ա:
Ֆո բոյ-բուսաթին մնռնեմ,
Նոր դալած բնխդ մնռնեմ...

Իմ յարխս չեկլիկ բնդերը
Գյուլսաթինու նման ա:
... Նոր ծլած բնդիդ մնռնեմ,
Ոսկեթելի նման ա:
Սիրել եմ յես նահիլ տղին,
Մնռնեմ յես նոր ծլած բնդին...

Ցեվ վերջապես առանձնապես աչքի յե ընկնում տղայի քաքուլը (ցցուն-
քը), վոր շատ հին սովորութիւնով պահում եյին յերիտասարդները դեռ
մինչև մեր որերը, մինչև 1870-ական թվականները:

Առանց քաքուլ յար չենի...

Այսպես և ասվում մի խաղի մեջ: Ցեվ այդ քաքուլը— սեվ, թուխ,
չեկ, դասատ, դալին, վոր տղամարդութեան նշան ե, հաճախ յերգել են աղ-
ջիկները իրենց խաղերի մեջ.

... Մռնեմ բոլոր քաքուլին,
Մեջեն վարդահոտ կը դա:

Իմ յարին մին քաքուլ ունի,
Ոսկի թելի նման ա...

Գալով հագուստներին՝ պետք է դիտել հետևյալը: Այս փոքրիկ բա-
նաստեղծութիւնները շատ ժամանակների և շատ կողմերի յերգեր են. դրա
հետևանքով այդտեղ գտնում ենք հիշատակված բազմաթիվ հագուստներ,
փոփոխակների մեջ հաճախ տարբեր հագուստներ, կամ միևնույնը տար-
բեր անուններով:

Հին կենցաղի հագուստ ու կապուտի մի նկարագիրը և հետևյալը, վոր
ամուսնացած կնոջ յերգ է.

Ֆքիկալը քիթս եմ քցել,
Իմ յարը մխոս եմ քցել.

Ետոր եր'կոր չեմ տեսել,
Կրակը սիրոս եմ լցել:

Դրա փոփոխակների մեջ գտնում ենք՝

Ցայլուխը ճխոս եմ քցել...
Սեվ փուչին ճխոս եմ քցել...

Ուսկալըն ուսս եմ քցել...
Լաչակը բուկս (վ. ճխոս) եմ քցել...

Մեկ խաղի փոփոխակի մեջ՝ «քոս խեղճ յարըդ (վ. սիրածդ տանն)
անտեր ա» տողի վարիանտն է՝

Ֆքիքը կալածն անտեր ա:

Մի ուրիշ յերգի մեջ,— վորի ասողը տղա յե,— սիրականը, յարը
(վարիանտների մեջ՝ քույրը) նկարագրվում է այսպես՝

Ֆքիքը կալած, (վ.վ. վարսը, ծամը) թուխ:

«Ֆքիկալը» ուրիշ յերգերի մեջ չի հիշվում, դի խաղասացները «քքիկա-
լավորներ» չեն: Մյուս զգեստները— աղլուխ, փուչի, լաչակ կամ լաչիկ—

Հաճախ նյութ են դարձած յերգերի: Նոր ամուսնացած կնոջ «փուչին» հիշվում է այլ և իբրև «գլխի փուչի», մահրամա, վալա, յաղմա, մեռակ: Կա նաև լաչիկի տակի «կոտիկը», և նույնիսկ «բաղալինդը», այլ և գլխի չարդաքը:

Գլխս քցին կաթսիը փուչին,
Քարով ղարկին սրտիս չուչին.
Սաքդաքը ձեռքս խլեցին,
Ինձ ավին ես բայդուչին:

Բաթակ ճամբեն ժանկ ես,
Կոքցրածդ դանկ ես.
Նոր վալով վոչ վայելես,
Ինձ քու մաթե քցել ես:

Սրանք նորահարսի յերգեր են, կամ յերգեր են նորահարսի մասին: Աղջիկները շատ անգամ յերգում են իրենց աղլուխը, բվի աղլուխը:

Ջաղացիս դուռը տաշած,
Աղլուխս դյուլը (վ. վարդը) նախշած.

Կես կես ունքերիդ՝ մեռնեմ,
Ոսկե ղալամով քաշած:

Աղջկա բվի աղլուխը— մոմ, քուխ, կարմիր, ալ— հիշվում է և իբրև բվի բաղդատիչ, մանդիլ, դաստակալ, բվի կապ և այլն: Կա նաև ձեռի յաղլուխ (քաշկինակ):

Աղջիկները գլուխները կապում էին քաշկինակ, աղլուխ, կամ դնում էին, ինչպես և աղայքը, փաս, վոր շատ հաճախ հիշվում է— ալ փաս, վեսախուղ փաս, փինո փաս: Ահա թե ինչպես է յերգում մանկամարդ կինն իր սիրած յերիտասարդին.

Նախշուն ելակ կաթիր ես,
Կոճկներդ չարիր ես.
Մեռնեմ դաստա գյաքուլիդ,
Ալ փասը ծուռ դիր ես:

Ֆասդ գլխիդ դիր ես,
Փյունգյուլ վրեն ծռել ես.
Ինչ ասալ՝ փյունգյուլն ասվել,
Ջոռով սավդի տեր ասվել:

Աղջիկների փասը — քաոսակը — սովորաբար զարդարված եր լինում դրամներով չարսով.

Աղջի, ասի քե փաս առնեմ,
Ֆասի բոլոր վոսկի չարեմ...

... են ալ փասով աղջիկը
Ինձի ավել են բաւքա:

Ահա մի զարդարված աղջիկ.

Գլուխն եդիր Փինո Փաս,
Փուսկուլն ի կախ, չորեր խաս,

Կարմիր մարլան վեր բվին,—
Շանորդիք Քող ծիկին:

Հաճախ դուվվում է կնոջ չրջազգեստը — մինթանա, չիթ մինթանա, դեչյա — շալ, կարմիր,— ճուպա, ջուբա:

Մինթանեդ բուքա-բուքա,
Մեջդիդ ա բալաք փուքա.
Սիրել ենք, իրար կառնենք,—
Թող դեղով ասեն՝ ասա ա:

Աղջի, անուշդ Շուշան,
Դեչյեն ժ'ուռնիս խլխլան.
Աչի երքանք Սուրբ Նշան,
Վոսկի մատնիք քեզ նշան:

Նաղ մի անի, նաղ մի անի, նաղ աղջիկ,
Մինթանեդ Քող մի անի, լան աղջիկ:

Մի քանի խաղերի մեջ յերգվում է քաթիպան, վոր հարուստ կանանց վերնաշղթան եր, թեվերի ու լանջի զարդարանքներով.

Ալ քաթիպս կոբել եմ,
Քաս կոճակը չաբել եմ.
Դե՛ գնա կորի՛, դեղ տղա,
Քանց քեղ լավը հաբել եմ:

Փոխոխակների մեջ քաթիպայի տեղ են՝ ապխտակ դեյրա նախշուն կոճակներով, քաթան հալավ և այլն. տղայի համար՝ արխալուղ:— Հարուստ աղջկա յերգ է և հետևյալը.

Ես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բողչաս ծալեծալ կ'ուզեմ.
Ճերմակ յարխ տուն երթամ,
Դռանիկս թիլմա չալ կ'ուզեմ:

Շապիկին ել շատ անգամ յերգվում է: Ահա մի հարուստ աղջկա գովք.

Աղջիկ կուզեր կալենը խեա;
Կը զընդզընդեր չուչենը խեա.
Շապիկն եր շաբե, կոճակն ալծըքե,
Մինաց քամաբե ակնունք, գոհար է:

Այսպես և՝ մինիկալ շապիկ դեղին կոճակներով, քաթան շապիկ, կարմիր շապիկ, կապուտ շապիկ, շիլա շապիկ, նույնպես՝ մոլ հալավ (= շապիկ), քաթան հալավ և այլն:

Ինչպես հին հայրեններն մեջ՝ այս խաղերի բանաստեղծների համար ել կարեվոր տեղ է բռնում կապան,— թե տղայի և թե աղջկա,— կանաչ կապա, կարմիր կապա, դուբնի կապա, հարուստ տղայի համար՝ նաև սամուր կապա: Կա նաև «բաբա» կոչված անթեվ վերարկուն:

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ դառաբով,
Եչննենք իչննենք կանանչ կապով.
Ղբար խառնք, ղբար առնենք,
Ձիբար սիրենք առավածն տպով:
Ծո՛ տղա, տղա, դու ալ կապով,
Ներիք կան դա մեր պառով...
Աղջիկ, կապեզ ալ պիտի,
Բողչեզ՝ ծալեծալ պիտի...

Աղջկա զգեստների մեջ աչքի յեն ընկնում նաև գոգնոցը, մեզարը— դեյին, նախշուն, կարմիր, կապույտ:

Կարմիր մեզարով աղջիկ,
Շերմ չակավոր աղջիկ,
Ինդիր ունիմ ասելու,
Գա մարն առա՝ քեզ առ ձիկ:
Նախշուն մեզար, ալ քնդիր,
Ձես ի վառեց քո գնդիր (=ականջի ողիր):

Հիշվում են նաև՝ բլուզ, տղայի և աղջկա համար, ալ դոշամա և վառուտ խրխան, կարմիր վալենն աղջկա համար: Ճերմակ առարկա յեն դառնում նաև կնոջ հագնիկները՝ սոլեր — կարմիր, սաղրի, մաշիկները— կարմիր, սաղրի, «մաս բաբուճ» և այլն: Ձի մոռացվում. նույնիսկ սոլերի նալչեն:

Դու երեք ես, ի'երթաս բաղչեն,
Կը չընկըշնակ սոլի նալչեն,
Աչեվ գարկեր հակոդ թախչեն:

Վաքխանաը՝

Կը վղվղա ճակոխ մաղչեն,
Կը չընկչընկա կոնգուսվ նալչեն։

Տղայի հագուստներից հաճախ հիշվում է՝ չուխա— թուխ, կարմիր, սեվ, յերկայն, «թուխ չուխա, կարմիր յախա», կարմիր մահուդի, «թուխ յախավոր, բոզ չուխավոր»· ղըզլ, արխալուղ — բամբեջով, ալ, չիթ, լաստիկ· ելակ, ջովդա, գոտիկ դոշլուկ, կարմիր չալվար, յափնջի· գլխին՝ արախչին, քոլոզ, փափախ· վոտնամաններըը՝ քոշ, չաքմա, սապոգ, տրեխ, չարուխ, պաճուճներ, խետ գուլպեք և այլն։

Ալ տղա սեվ չուխավոր...
Երնեկ կըտամ են որը,
Մեր տունը գաս թաղավոր։

4· ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Ինչպես տեսանք, գյուղի բնակիչը, պատանի կամ յերիտասարդ գյուղացին ու գեղկուհին են խաղերի յերգիչները։ Նրանք յերգում են իրենց սպրած տենչանքները, իրենց սիրո մասին։ Բայց բազմազան ձևերով արտահայտված սիրո հետ՝ այդ խաղերի մեջ միաժամանակ շատ կարեվոր տեղ է բռնում նաև գյուղական աշխատանքն իր բոլոր տեսակներով, այնպես վոր կարելի յե ասել, վոր այդ սիրո խաղերը հաճախ մի կողմով նաև աշխատանքի յերգեր են։ Ցեվ այլապես էլ չէր կարող լինել, քանի վոր դրանք գյուղացու արտադրությունն են. իսկ գյուղերում մարդիկ մանուկ հասակից սրտեն մասնակից են գյուղական աշխատանքներին։ Այս է պատճառը, վոր խաղերի մեջ գտնում ենք ընդհանրապես մեր գյուղը, հին հայկական գյուղն իր բոլոր չինական պարապմունքներով։

Գյուղական աշխատանքի մեջ առաջին տեղը բռնում է հողագործությունը, վոր ընդարձակ չափերով յերգվում է սիրո խաղերի մեջ։ Գարունը բացվում է թե չէ, գյուղացին դաշտում է. նա տան յերես չի տեսնում.

Կը գնամ չոլը վաստակ...
Թուխպըն առաջս կոբեց,
Մնացի բոյիդ հասրաթ։

Իսկ տանը մնացած կինը յերգում է.

Շեկո՛ ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ ազատ՛ ես դարդեն։

Վարը լինում է դուքանով· «դուքանը վարի հողը»։ Մի յերգի մեջ միայն գուքանի հետ հիշվում է նախնական արորը— «չութը»·

Ցես ի՞նչ անեմ կով ու կթան,
Վար մենք չունենք չուբ ու դուբան։

Մի ուրիշ յերգի վարիանտներից մեկի մեջ դուբանի փոխանակ անցել և «չուբ»։ «Դուբանը վարափոսին» տողի փոխանակ է՝

Ջուբն են վարում ես փոսին...

Ցեվ վերջապես մի ուրիշի մեջ էլ հիշվում է «հարորվար».

Բոլոլիկ վերևվ դար եր,
Ջորս բոլոր հարորվար եր,
Ըմենց քաղցր իմ յար եր։

Գուբանի աշխատանքն, ընդհակառակն, շատ հաճախ յերգվում է խաղերի մեջ։ Կան մի քանի փոքրիկ յերգեր— յերկյակ, յեռյակ ու քառյակ, վորոնք աշխատանքի խաղեր են ըոկ, բայց վոչ գուբանի յերգեր իրենց հոռովելներով.

Ցես գուբանն եմ, անդին քար եմ,
Հերկերըս կը վարեմ։—
Իրիկվե դեմ աղոթքան,
Դաշտ կու բանի ձեր գուբան...
Ջընց ղրմեն քաղցր և վաքան։

Բերեմ և հետևյալը.

Գուբանը հանդին լարած,
Մշակնին մեջեն չարած.
Մղափուն գուբ, ա՛ մշակնի,
Սեվ հողն ջերի դառած։

Այս քառյակի յերգիչը խղճում է մշակներին, վորովհետև գուբանավորի, մանավանդ մաճկալի աշխատանքը շատ ծանր է։ Ահա՛ թե ինչ է յերգում ինքը մաճկալը։

Ջրանիք մեջքես առել ա,
Մաճը բուռս առել ա.
Են չեկ ծամերով աղիկ
Ուչ ու միաքս առել ա։

Աշխատավորներին նեղում է արեգակը, շոգը. ուստի գուբանի վարն առավոտը վաղ, հովով է սկսվում.

Վեր կացած հավախոսին,
Գուբանն ա վարում փոսին.
Բարկ արևը յերկնքում,
Շողն ա դիպել ակոսին։

Հենց այդ ծանր աշխատանքի համար գեղջկուհին առանձին հոգացողությամբ և վերաբերում իր սիրածին։

Գուբանս վարի հաղերումը,
Իմ յարս չոլերումը.
Գլուխս ղուբան կը տամ,
Մի՛ ման գա չոդերումը։
Գուբանս աքերումը,
Իմ յարս ցելքերումը.
Ջեզ ղուբան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ գա չոդերումը։

Սիրահար աղջիկա յարն էլ մանանախից և այդ ծանր աշխատանքին.

Ես որ դուքանը մերն ա,
Մած բանողն իմ հերն ա.

Ցեղնաբած չեկիկ տղեն,
Ախպերս դիտի, իմ տեր ա։

Նա իր սիրած հոտաղին վարդ կամ սիրո խնձոր է ուղարկում.

Դուքանը վաթափսին,
Շաղքն ա դիպել ակոսին.
Կարմիր խնձոր եմ քաղել,
(վ. Մի ապուխտ վարդ եմ քաղել),
Տարեք իմ նանի փեսին։

... Կարմիր խնձոր քիչ անեմ,
Ղրկեմ իմ նանի փեսին։

Բայց նա, այդ սիրող աղջիկը, ցավեր էլ ունի։ Նա հիշեցնում է տղային իրենց պայմանաժամը.

Իմ աղբերն (= յարը) են անցումը,
Դուքանի եղնանցումը.
Գիր եմ գրել, ուղարկել,—
Վաղաս ա Համբարձումը։

... Նհախ մարդի երեսից՝
Իլլաջ չկա իմ ջանում։

Դուքանի քեվը դուն ես,
Անմեղ ես, խաթաբ չունես.
Գարշդ առան, դնացին,
Մադաթ դու նամուս չո՞ունես։

Դուքանը դաշտն ա բանում,
Բեղ մատհան չեմ անում.
Թե սիրում ես, ինչի չես՝
Դարդը արտից հանում։

Իսկ ի՞նչպես է յերդում «սիրու տերը», «սիրատեր» հոտաղը.

Դուքանի երկեն ծերը (ծիրը),
Սիրել ա սիրու տերը (վ. սիրատերը),
Սիրուն աչքեն իմնէ անի,
Աբենաբ ա հերն ա. մերը։

Դուքան վարենք պտերով,
Բեղ քաշենեմ ճաներով.
Ինձ քեզանից չոհացին՝
Կանչեն ընկնի կողերով։

Ցերեկվում է նաև դուքանավորին հաց տանելը, որը կանանց, աղջիկների գործն է։

Մանկլն է կային մաճեն,
Հաց է բերել խանդաղեն.
Ցարս աչքով-ունքով արավ,
Ոսկի աղբեր անկաղեն։

Շարժաղ երես աղջիկը
Սիրտս բացեց, վարդ արավ։

Դուքանը ման եմ ավել,
Սիրել եմ, կան եմ ավել.
Դուքան վարեց, արտ արավ,
Դուշմանի սիրտ դարդ արավ.

Ոխտը տարի սերուքյուն,
Մեկ ոչ պայման եմ ավել։

Այս փոքրիկ յերգերի մեջ, առանց դուքան հիշելու էլ, հաճախ հիշատակվում են՝ արտ հերկել, արտ վարել, վարած արտ, վար անել, հերկ, ցել և այլն։

Կաքավն եկավ, արտս մնաց հերկելու,
Գունս տարավ, յարս մնաց դրկելու։
Բերդի տակին ցել ունեմ...
Ձեր տան տակին վար կանեմ...

Ես դիշերը երազ տեսա,
Հերկերս վարած տեսա...

Եվ չատ ուրիշները քե դուքանի և քե ընդհանրապես վարի մասին։ Վոչ միայն վարը, այլ և հողագործական աշխատանքի մնացած բոլոր կողմերն էլ անդրադառնում են խաղերի մեջ։ Վարից հետո գալիս է ցանքը։ Ցանում են՝ ցորեն, գարի, բրինձ, բամբակ, կանեփ, կորնկան, յոնջա և այլն։

Ախաւմա ցանել եմ գարի...
Ախա եմ ցանե, հըմեն բրինձ...

Ցորեն եմ ցանե գուքին ական,
Ելի, ճաղ ավե խեա արեգական.
Ելավ քաղելու, ձի կոմաք չելավ,—
Ին նազու յարիկս ինձնից խռովավ։

Գարունը բամբակ ցանեմ,
Ամառը քախան անեմ,
Աշունքը չնաք անեմ,
Ցար Ջան, մալըն ըլնի, քեզ կ'առնեմ։
Մեր տան եսեվ ախա կորնկան...

Ցերկվում է արտի կանաչելը կամ կանաչ արտը, ցանած արտի լավ չբուսնելը, արտի չորանալը, խորշակահար լինելը, մեջը կամ չորս բոլորը յեղեգ, փուշ բուսնելը և այլն, և ուրիշ պատուհասներ՝ կաղկուտ, մկներ, անժամանակ ճյուն և այլն։ Լեռնային արտերն անջրդի յեն, իսկ դաշտերում՝ ջրովի։ Արտ ջրելը դժվար աշխատանքներից է. պետք է ջրի բանը կապել ու պահել։

Մեր հանդերը ջրով ա...
Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա...

Իմ աղբերս հանդումն ա,
Սոված, ջրի բանդումն ա։
Թազա յոնջեք ջրեցի...

Հասնում է արտը և հնձում են, տեղը մնում է խոզան։

Ախրը հասել ա գոսիկ...
Ախրին գարին ա հասել...
Մեր տան յեսեվ գարի խոզան...

Բայց հունձը ավելի ևս ծանր և հոգնեցնող է, քան գուքանն անելը։ Պետք է չտապել, քե չէ հացահատիկը կրկնդի։ Շատ խաղերի մեջ յերգվում է հունձը և նույնիսկ մանգաղն ու մանգաղ սրելու եսանը։

Գեղի բոլոր կնդել է,
Մեջը վարդով լցվել է...

Ցար, յար, յարս քնել ա,
Հավ ծառի տակ քրանել ա.
Հավ, հավ, հավը քներ ա,
Հունճ ա անում բեզրեր ա։

Հունճին մասնակցում են նաև աղջիկները։ Հնձից հետո գալիս է խուրձ կրելը։

Իմ յարս խուրճ եր առնում...
Խուրճը ծանր եր առնում...

Խուրձը, որանը (քյուլաշ) կրելու համար առանձնապես կարեվոր է սայլը, վոր նույնպես յերգվում է այս սիրո խաղերի մեջ.

Մեկի չըլնի արաբա,
Մեր բաները խարաբ ա...

Ելել ես, կ'երթաս որանը,
Կոտրեցավ սեղի մատանը...

Խուրձը կրելով՝ մի տեղ դեղ են դնում.

Դեղ եմ դրել, հավան չեմ,
Ինձ ու դխու դիվան չեմ.

Ինձ դանակամորի արեգ,
Ցես են տվին հավան չեմ:

Ցեվ վերջապես դալիս է կալը, վոր առանձնապես կարեվոր տեղ է բռնում աշխատանքի յերգերի մեջ, նույնպես նաև բազմաթիվ խաղերի մեջ: Կալսելուց առաջ հաշան են անում.

Աքել եմ ցորենի աշան,
Բոլըս բոլիդ վերուշան...

Կալն էլ, ինչպես կանաչ արտը, պատանիների սիրած տեղն է:

... Երեկ կուտամ են ամուր,
Ցես, դու ի'նքդանգ մեր կալը:
Ցես քեղ վո՞րտեղ սիրեցի,—
Քու հերանց կալին, աղջիկ:

Կալ եմ դցել, կալսել եմ,
Ալ արբշում դարսել եմ.
Սրտումս ինչ խորհուրդ կա,
Են քաֆուրին ասել եմ:

Հաճախ յերգվում է կալը իրրեվ կալատեղ, ուր ժողովում են, ինչպես հետեվյալների մեջ.

Կաքավ եմ հաղար դունով,
Ինձ կալերն երամով.
Ասրեցիր, խելքս առար...

Ըսկսի կալ բոլորպար,
Սակկուլս ի մեջ կու խաղար.
Ծամեր Թալուկ էր յեռով,
Կու Թավրեր շատ Թեքեվ:

Կալսելուց հետո Թեղ են անում, էրնում, քամում, ապա չեղջը մաղում են: Հիշվում է նույնիսկ կալատակը:

Թեղ ի'նանես, Թեղիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բեղիդ մեռնեմ...
Ջամին գալես հով ու հալին,
Նանը գուբրան երեսդ կալին...

Կալը ցորեն ես մաղում,
Սորը բանիլար ես քաղում...
Ախալը ման եմ ածել,
Բոլիդ նման եմ ածել...

Ցեվ վերջապես սրտուռ ցորենը լցվում է հորը, և աշխատավորը պարծենում է իր վաստակի արդյունքով.

Բառատ եմ դրել ձորում,
Ցորենը լիքն ա հորում...

Ցորեն ունեմ հոգեպով,
Ջենս ա ընկել ձորերով.
Առուվան գուլպաք ա ավել,
Ալիքը մեաց պատռելով:

Այնուհետև գալիս է ցորեն աղալը, ջաղացը, վոր խաղերի սիրած մոտիվներից մեկն է.

Ջաղացս բանէ, բանէ,
Դարդու քունս չի տանէ։
Ջաղացս ման եմ տվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տվել...

Ջաղացս կ'աներ ալուր,
Դուշմանիս աչքը մաղուլ.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող հեռը բերի բալուլ։

Այսպես՝ հողագործությունը— վար անելուց մինչև ջաղացում ալյուր աղալն— անդրադարձած է սիրո խաղերի մեջ, այն եղ նույնը բազմաթիվ խաղերի մեջ։ Վերնվում բերված են միայն սակավաթիվ օրինակներ։ Պետք է ասել և հետեվյալը։ Կան առանձին «քաղհանի» յերգեր, վորոնք մեր աշխատանքի յերգերի մի տեսակն են։ Բայց սիրո խաղերի մեջ եղ յերգվում է քաղհանը, կամ քաղհանի յերգերը միաժամանակ նաև սիրո խաղեր են։

Բախանի մարդը փուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա...
Բախանում եմ հնձիքը,
Հագած եմ լավ չիքը։

Երնեկ կըսամ են օրին,
Վոր կ'ընկնեմ յարիս ճամբու։
Քաղհան եմ անում, ընկել եմ հավես.
Են աղեն կառնեմ, անունը չանես։

Անցնենք դյուղացու պարապմունքների ուրիշ կողմերին։

Հայաստանի շատ կողմերում զարդացած է յեղել խաղողի մշակությունը— այգեգործությունը, ինչպես և պարտիզպանությունը (horticultur)։ Պարտեզը լինում է ալուչատու ծառերի պարտեզ, ծաղկանոց պարտեզ, բուրաստան պարտեզ կամ բուրաստան— բոստան, բանջարանոց, ուր մշակում են բանջարեղեններ և մարդկանց սննդի համար կարեվոր այլ բույսեր—կանեփ, վարունկ, ձմերուկ և այլն։ Մեղնում, ինչպես որինակ՝ Ցերեվանում, այդիներում սովորաբար նաև պտղատու ծառեր են տնկում, հաճախ նաև ցանում են բանջարեղեններ ու ծաղիկներ, այնպես վոր այդիները իսկապես այգի ու պարտեզ են։ Այդին ու պարտեզը, բաղ ու բաղչան և բոստանը, այդեգործությունն ու պարտիզպանությունը,— վոր միայն դյուղացիների պարապմունքը չեն յեղել, այլ նաև քաղաքացիների,— հաճախ յերեվան են գալիս խաղերի մեջ։

Ղուշը կըծըվիա բաղումը,
Կանաչ խոզը թաղումը.
Ցես մին սաքջան սուրաթ պիտի
Իմ յարի ոթաղումը։

Բուլբուլը կանչից բաղումը,
Գունս տարավ վոչ՝ տեղումը.
Կանչի՛, բուլբուլ իմ, կանչի՛,
Թեկուզ քու տերը տան չի։

Մեռա բաղում բանելեն,
Մի կողմեն ջուր տանելեն...

Բաղչի մ'եմ տնկի դարեն...
Մեր տան յեռանն բաղչա կա,
Բաղչի մեջին ուհան կա...
Բաղչի մեջին կա հաճիմ...

Աբի՛ երթանք մեր տան բաղչեն,
Ցես վարդ քաղիմ, դու՝ ալուչեն...

Այսպես յերգվում է նոր տնկած այգին, այգում զբոսնելը, այգու ցողը, պարտեզի կարմիր խնձորը, այգու հնձանը, այգի դնալը, այգու

դուռը, պարտեզի պատերը, դինու կարասը, և այլն. նույնպես հաճախ՝ բոստանը, բոստանի քալամը, պաղպաղը, տաքսեղը, սոխ ու սխտորը, դդումը, բաղուկը, յամխը, ղուռան, կանաչին, շամամը, բոստան ջրելը, և նույնիսկ բահը:

Մարդիս մեջ ուհան կանեմ,
Հատերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ աղբեր (=յաղթ) գալիս ա,
Ուհանը փեչքիչ տանեմ:

Բոստան եմ գրել վերիվ են գալին...
Շամամ մի չեղավ, ուղարկեմ յարին:

Կան բազմաթիվ խաղեր ևս, վորոնց մեջ այս ամենը մտնում են բանահաղեցիկական պատկերավոր արտահայտության համար:

Ճես աղչիկ եմ բաղի պես,
Շամամներըն թաղի պես...
Բաղչան յես եմ, բաղը՝ դու,
Իմ սերբելի յարը դու:

Վո՞նց բաղչա յես, բար չունես,
Վո՞նց ջահել ես, յար չունես,
Ճերկինքի ղուշ ես դառել,
Վեր գալու հնար չունես:

Բուն գյուղական պարապմունքի մեջ կարեվոր տեղ է բռնում և անպատճառ պահանջությունը: Հողագործությունն չէր կարող լինել առանց լծկանների:

Գութանիս լուծը պետի,
Դուշմանիս աչը պետի...

Մորա գոմէշ լծի տակ,
Քող գլուխը պըտի տակ:

Այսպես և խաղ ասում հողագործ գյուղացին. խոհ նրա ընկերը, սերտահար հոտաղը, յերգում է.

Հելի՛, վելի՛, Մորա՛ գոմէշ,
Իմ ձեռ քալեմ գյալշի բէշ,
Ջուլան եղնի ինձի փեչքիչ:

Վոչ մի գյուղ չկա առանց նախրի. նախրապահն ու նախրագնան, տավար արածացնելը, յեղները, հորթեր ու կով, տանը պահած հորթ, խոտի գնալ, հորթի համար խոտ քաղել, նախրաթող ու հորթաթող, տավարի հիվանդություն, մարազ, զոմ ու մսուր, ուր պառկում է հոտաղը, նույնիսկ դռանը դրած աղաքարը՝ անասունների լիզելու համար— այս ամենը դառնում են խաղի նյութ:

Նախրապահին ուրախ ծառ,
Ինձար գցեմ, որ սար...

Մեր տուն, ձեր տուն մտիկ մտիկ,
Ոչխարնըք քաղնըք հորթիկա խտիկ,
Բերեննք, դնեննք մսրա մտիկ,
Տեսնենք՝ վո՛ր յարն ա խորտիկ:

Ահա և յեղան կռչելու մասին մի խաղ.

Ծոր նորը նորել է,
Ծարխ յեղը կռնել է.

Ով վոր գալ է՝ քաղ առ,
Գամաշա կը տամ մանաշա:

Գյուղերում արջառի հետ պահում են և խաշներ, ուստի վոչ միայն յեղնաբածն ու տավարածն և յերզվում, այլ և հովիվը, խաշնարածության յունն իր զանազան կողմերով— վոչխար արածացնելը, մակաղատեղը, գառներ պահելը և այլն.

Ջուրն կայներ մեջ գառներուն,
Երես կարմիր աղբրանց պուն...
Վոչխարն արել եմ բակը,
Դեմ ավել սեվ ակը...

Հովիվ խոսվավ,
Ոչխար մոլորավ,
Բերվոր չիվարավ,
Կթոց դլորավ...

Խաշնապահությունը պահանջում է ամառանոցը խաշնը սար, մարմանդ (յեյլաղ) տանել.

Մեր դռնովը քիչ ա գնում,
Ոտ քոչի մեջ ա գնում.
Երնեկ են քովը աչքին,
Ոխան աղբր մեջ ա գնում:

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շվին դոակածալումն ա...

Ցարխ տեղը յայլաղ ա,
Ծաղկով բաղչա ու բաղ ա...

Ջադը եմ դարկել սարին...

Այսպես և ուրիշ շատ խաղերի մեջ, նույնիսկ վոչխար խուզելը և կթելը:

Ես սարը ծաղկոտել ա,
Ոչխարը բզդոտել ա...
Ցայլեն գառներ կը խուզեն,
Ֆեզ ուրիշները կ'ուզեն...

Ոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արել են մերը.

Խաղերի մեջ զորեղ կերպով անդրադարձած են և մեր գեղջկուհիների աշխատանքները: Կինը գործում է գլխավորապես տանը. նա պատրաստում է կերակուրներ, յեփում, թխում է. մանում, գործում է. կարում, կարկատում է: Մի խոսքով նրա ձեռին է ամբողջ տնարարությունը: Բացի այդ՝ նա գնում է սարը բանջարի, մասնակից է տղամարդի դաշտային աշխատանքներին՝ բանվորներին հաց ու ջուր տանելով, խուրձ կրելով, կալսելով, մաղելով և այլն:

Գութանը հաց եմ բերել...
Կուժն առա, ելա սարը...

Կինն է զբաղվում կաթնատնտեսությամբ, վոր կապված է անասնապահության հետ: Նա կթում է կովեր, մաքիներ. բերի ժամանակ էս կթողները կանայք են.

Ելել ես, կ'երթաս կը բերը,
Ոչով չիյտեր սրտիդ սերը...

Կաթ տաքացնել, մածուն մերել, խնոցի հարել, յուղ հալել և այլն, այս բոլորն էլ զարգած են խաղի նյութ:

կաթնս տաքացնեմ, վեր դնեմ...

Մեկս մածուն ա մերել,
Փեսեքին տուն ա բերել.
Աստեր մնա դող կառուն,
Փեսեքի վրեն ա կերել։

Ցեքիմ բերեն հեր աննենք,
Կաթն ու մածնեն մերան ննք.
Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Մինչեվ լուսը սեր աննենք։

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
Վոչխարի մածուն մերեմ...

Հաճախ հիշվում են՝ սեր, մածուն, քան, խնոցի հարել, նույնիսկ խնոցու բերանի սերկևը և մածնի քսակը, վորով մածունը քամում են։

Ինոցին նոր եմ հարել,
Թազա կարագ եմ արել.

Ջառ մինքանիս ղրաղին
Ղանավուղ քյալա կաբել։

Կինն է զբաղվում հացաբարութեամբ։ Նա մաղում է ալյուրը.

Ալուր մաղեմ, թեփ կու դա,
Շեկլիկ աղջիկ ի՞րը կուգա...

Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ջուխա չամամը ծոցին խաղեր...

Ճանի գնալ, Թոնիր ու բոխարիկ վառել, հաց թխել, գաթա, բոքոն թխել, ինչպես և ցան, ցանի ամբոց, վառ Թոնիր, ծխացող Թոնիր, թազա հաց, առաջին հաց, մինչև անուշամ հացահանն ու կուտը, վոր ընկնում է Թոնիրը,— այս ամենը շատ անուշամ յերգվում են խաղերի մեջ.

Հաց եմ թխի մշակին,
Ցեխ եմ նամի դուշակին.

Ցաքիս հենց կարսակ եմ,
Վանց որ վարդ—մանիշակին։

Գյուղական կեցակուրներից յերգվում են՝ ապուր (եփել), սպաս (անել), կաթնով, կաթն ու բրինձ, կորկոտ (դնել), խորոված, քուֆթա, տոլմա (փաթաթել), նոր ճուկ, ճվածեղ, տապկած ճուտ և այլն, այլև ճու խաշել, ճու նախշել և այլն։ Չի մոռացվում նույնիսկ վեճ ղազանի քափը գալը։

Մածուն եմ մերել, սեր չունի.
Ջուկն եմ եփել, փոր չունի...

Գալիս հետդ խիար բեր,
Ինչ պահել եմ կաթի սեր.
Ղաբլու փլավ եմ եփել,
Աբի ինձ հետ մի՛տեղ կեր։

Կերակուրների հետ կապված և սանդ ծեծելը (քակելը) ճավարի համար, վոր կարևոր տեղ է բռնում գյուղական ուտեստի մեջ։

Սանդ կը քակեմ՝ հախ ա...
Եբկանքս կ'ապա ճավաք,
Դուշմանս, քու աչքը խավաք.
Ցեխ սերել եմ, յես կ'առնեմ,
Ջանիմ քեզ չունի տավաք։

Եբկանքով աղ աղալն էլ կանանց գործ է.

Եբկանքս աղի վրա,
Շամամը քաղի վրա.

Ցեխ մի պռալիկ ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վրա։

Կնոջ աշխատանքների մեջ մեծ տեղ է բռնում նաև տնային ապահովությունը, որը մեծ չափերով արտահայտված է խաղերի մեջ։ Մանկամարդ հարսների ու նորատի աղջիկների դործն է ջրի գնալը, աղբյուրից կամ այլ ջրատեղից ջուր բերելը, ջրհորից ջուր քաշելը, լվացք ու սրբոտ անելը, ավելել, սենյակ սրբել և այլն։

Ջրի ճամբեն աշ կ'անեմ,
Շերմակ ձեռքեն քաշ կ'անեմ.
Կոթի, գնա, չան տաս,
Բնդի հալ ու մաշ կ'անեմ։

Ջրհորից ջուր ես քաշում,
Տակնըվան ինձ ես աշում.
Հեռվից ուրիշներին
Մոտիկից ինձ ես խաշում։

Իմ յար նման բանն է լվաց,
Մարմար ծնդիկը, դոշը է բաց...

Կանանց սպասակալության մեջ է նաև թափ տալը (թաղիք), խալիչեք փուել, անկողին քցել (դոշակ դցել, լհեր բանալ), բարձ դնել (բմբուլ կոպենք, տոլստ լհեր, զարբաթ դոշակ)։

Խալիչեքը փուել եմ,
Նախշուն բարձեր դրել եմ...

Տեղ եմ քցել, վոթ կը գա,
Բարձ եմ դրել, սոթ կը տա...

Հիշվում է նուիրական հավաքած անկողնի ծալքը.

Մալք եմ սարքել, դավան չեմ...

Ցեղ վերջապես ամեն տեսակի ամենօրյա մանր-մունր գործերն էլ տնարժեք չեն համարվում յերդված լինելու համար, ինչպես են՝ մառան գնալ, գինի բերել, կրակի գնալ, կավի գնալ, վոտները թոնիրը կախել, ճրագը լուս տալ, ճրագ դնել, ուլունք չարել, և նուիրական հավեր քշել, հավի թառը, հավանոցն ու հավաբունը և նման բաներ։

Կանանց աշխատանքի մեջ կարևոր տեղ են գրավում և նրանց կարն ու մանածները և գործվածքները, վորոնք իրենց զանազան տեսակներով հաճախ յերևան են գալիս խաղերի մեջ, ինչպես են՝ բուրդ գզել ու մանել, ճախարակ մանել, արշկան մանել, կազ մանել, կար անել, գուլպա գործել կամ գուլպա անել, թաթ անել, զանազան ասեղնագործություններ՝ ազլուխ անել, նախշ անել, բարձ անել, արախչի անել, քոլոզ գործել. թալա գարձյալ՝ քարգահ անել, անոռակ (գայթան) գործել, քուղ գործել, խալի ու խուրջին գործել և այլն։

Ժամի դռան հինած ա,
Հինածը հատհրատած ա...
Ջրի ուղին սառել է,
Մատս ասղ տարել է.
Են քաքլիկ (քաքլավոր) պուլիկ ապան
Ուշ ու միտքս առել է։

Ասեղ մտանոց կը բանցեմ,
Գուլպա, զանուճ կը գործեմ.
Թանկ ու եժան կը ծախեմ,
Քե չատ ուրախ կը պահեմ։

Մինչդեռ կանանց այսպիսի աշխատանքները հաճախված են խաղերի

մեջ, միայն մի քանի արհեստներ են հիշվում, այն էլ ամեն մեկը մի կամ յերկու անգամ: Դրա պատճառն այն է, վոր մեր գյուղերում արհեստավորները շատ չկային: Նրանք քաղաքի բնակիչներ են յեղել: Մեկ ընդարձակված խաղի մեջ միայն աղջիկը չի ուզում, վոր իրեն տան նախշորդի, մաճկալի, կարղացվորի, սուկարի, քյուջարի— չոբանի, փոփոխականների մեջ նաև վանա խոջային, տիրացուի, դուլգարի, սարկավագի, (բայց այդ չի նշանակում, ինչպես այդ ներքևում կըտեսնենք, թե կարղացվորը, սարկավագը հարգի չի յեղել ըստ քաղյակների), վորոնք մենից բացակայելով՝ կը մոռանան իրեն, այլ նա ասում է մորը.

... Ձի տա՛ւ դործավոր (վ. խնաք) մարդու,
Մջուք թալա, պադա պիս.

Իսկ վարիանտի մեջ՝

... Մարի՛, ձի տա՛ւ խնաքին,
Թալի մջուք, սիրի պիս,
Հորին եղնի, դրկի պիս:

Դործավորությունը կամ դործարարությունը (վոստայնանկությունը, կտավագործությունը) մի ժամանակ շատ դարդացած է յեղել մեր գյուղերում, առանձնապես դաշտային գյուղերում յեղել են բավական թվով դործավորի հորեր: Դյուղացիներն այդ արհեստով պարապել են ձմեռները:

Աղջիկ, չիլեն ծալ երա,
Եիլեն ծալ ու մալ երա.

Սդ քու կարմիր քիներաց
Գալ մի տուր, հալալ երա:

Մի յերկու խաղի մեջ հիշվում է դարբին, մեկի մեջ էլ նալբանդ.

Գուրը զուրբան են աղբոր,
Համ դլավի, համ դարբին...
Գաշկա յես նալբանդ ըլնի...

Մեկ խաղի մեջ էլ կա հյուսն.

Սիրածդ ա խառատ-դուրդյար...

Կա նաև հետևյալը, վոր ըստ յերեվույթին գյուղական յերդ չե.

Գլոնիկը փես տալի,
Գուչա քուչա կը յալի.

Կուժն ուսեմ, ջուրը գնամ,
Կը յաշեմ՝ Թառանչ քաշի:

Գյուղական յերդ է, անշուշտ, հետևյալը, վորի մեջ պատմվում է փայտահատությունը, վոր կատարում են վշշ անպայման արհեստավոր մարդիկ.

Ես գնչեր լուսը տեսա,
Յիմ յարս դուքսը տեսա.

Ելեր եր, մերին կ'ելքաթ,
Կացինըն ուսը տեսա:

Ցերկուս յերգի մեջ ել հիշվում և ծմակում, սարերում վորս անելը, վոր սովորական չի յեղել մեր գյուղերում.

Ծմակին հորս եմ սրել,
Աչքերս չորս եմ սրել.
Վատ խաբարդ լսել եմ,
Արինդ փորս եմ սրել։

Ցեվ վերջապես մի քանի անգամ հիշվում և վոսկերիչ— արծաթագործը (զարդար) իրրև հարուստ մարդ, յերեվի, այն պատճառով, վոր վոսկու, արծաթի հետ գործ ունի.

Մեջքիս քամբը ծուռն ա,
Աչքս զարդարի դուռն ա.
Զարդարը շատ փարալու,
Սիրտս քաղեց յարալու։

Զարդարն ա բաղ չուխավոր...
Հալա մին քամբ կ'ուզեմ...

Մի ուրիշ խաղի մեջ աղջիկը յերգում է.

Արծաթ ավի զուլումչին,
Ոսկա չինե իմ քթին,

Քամար չինե իմ մեջքին,
Ղուլլաղ չինե իմ ականջին։

Ահա են խաղերի մեջ հիշված արհեստավորները։ Թևպես և մեր գյուղերում հարուստների համար սովորական և յեղել արծաթի, նույնիսկ վոսկի զարդարանքների գործածությունը, ինչպես և դրանք հաճախ հիշվում են բազմաթիվ խաղերի մեջ, բայց դժվար թե շատ գյուղերում բանած լինեն վոսկերիչներ։ Այդ զարդարանքներն, ինչպես և ադնիվ կտորները— խաս, ղանավուզ, զարբաթ և այլն— քաղաքից են տարվում գյուղերը։

6. ՀԱՅԱՐԱԿԱԿԱՆ ԽԱՎԵՐԸ ԽԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Առհասարակ սոցիալական խնդիրները, դասակարդային պայքար համեմատաբար քիչ է յերևում այս խաղիկների մեջ։ Դրա պատճառն այն է, վոր դրանք, սակավ բացառությամբ, սիրո յերգեր են կյանքի ծանրությունը դեռ շատ չզգացած պատանիների և յերիտասարդների, վորոնք, ինչպես ասվեց վերևում, չեն հետաքրքրվում այդպիսի խնդիրներով։ Նրանք յերգի նյութ դարձնում են այն, ինչ վոր իրենց սիրտ հուզվերին և վերաբերում։ Բայց և այնպես այստեղ ել գյուղական աշխատավորների հոգ բազմության միջից ջոկվում են գյուղի «հարուստները», ունեվորները, վորոնք և իշխանները են. վորովհետև տնտեսապես ունեվորը և իշխող և հարստահարող։

Ամենից առաջ աչքի յե ընկնում գյուղի հոդեվորականը։ Նորատի յերդչուհիները նրա մասին առնում են իրենց հետաքրքրող մի քանի գծեր միայն։ Հոգեվորականը հին գյուղի միակ կարդացվորն եր, իսկ կարդալը գովվում է.

Ծաղիկ անեմ նարնջի,
Ադա, վեր սրի վնջի՛.
Կարդալը լավ բան կ'ըլնի,
Մանչ մի՛ սրի յալնջի։

Ա՛յ տղա, ալ կապավոր,
Ինչի՞ չելար կարդացավոր.
Ինչի՞ սիրեր ու չառար,—
Դատաստանին պարտավոր։

Կարդալը կատարվում է, հաջկավ, հին յեղանակով, կրոնական դրքերի վրա։ Հիշվում են Սաղմոս ու Նարեկ։

Աղրեր նուռն տակին,
Սաղմոսը կտան տակին.
Սաղմոսն անդիր ա սրել,
Լիդուն բլռուլ ա դառել։

Սաբեն եկավ ձեավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր...

Ծերդչուհին առանձնապես սիրով և վերաբերում կարդացվոր պատանուն, սիրացուին, սարկավագին.

Գաքուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.

Լսել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ։

Հին դյուղի աղջիկը սիրով ցանկանում է այդպիսի աղայի հետ ամուսնուն, սիրացուին, սարկավագին.

Ա՛յ տղա, սեվ չուխավոր,
Նարնիկը ծոցիդ ասվոր.
Երանի կը տամ են սրը,
Վոր դաս մեր տաս Թագավոր։

Եսոր ծառաքդաք պլտեր,
Տէրացուն իմ յար պլտեր...

Տէրացուն ցանկալի վեհացու յե և այն պատճառով, վոր գրել գիտե։

Ճնա հաղերի աւետքն եմ,
Լիք Ջորերի կուղպն եմ.
Ա՛յ դալամ քաշող տղա,
Ծնկանդ ծերի Թուղքըն եմ։

Ալվան չինող իմ յարը,
Դալամ բանող իմ յարը...

Ամեն սիրացու, հարկավ, գրել չգիտե։ Ահա դյուղացու ծաղրն այն, սիրացուներին, վորոնք գրել չգիտեն.

Ջուր կուղար արփին—արփին,
Համ սիրացու, համ դաբրին.
Ջուր չեր ըրև ծառներըս,
Գիր չեր գրե մառներըս։

Տէրացուն արժանանում է դյուղական խաղերի մեջ մտնելու և նրա հատարը, վոր նա «գիր է անում»։

Ծառից ընկած ծերան եմ,
Տէրացու չեմ, վոր գիր անեմ...

«Գիր անելը» կամ «Թուղթ անելը» կարեվոր արժեք ունի պատանիների համար։ Դա, ըստ նախնական համայնական ինտելեկտի, սիրահարեցնելու միջոց էր համարվում.

Երեվան ուխտ եմ արել,
Թաք ծամս չուխտ եմ արել.
Շան տղեն՝ սերվել վրես՝
Դիսուս ս՝ Քուղբ եմ արել։

... Ա՛յ տղա, խոստ չուզա,
Ին համար Քուղբ եմ երթ։

«Գիր անելով» ղբաղվում են և մոլլանները.

... Իմանամ՝ ինձ չես տանի,
Կ՝երթամ, մոլլին Քուղբ կ՝անեմ։

Բայց մոլլաններից պակաս չեն պարապում այդ խաբեբայական գործով նաև տերտերները.

Ա՛յ տղա, իր անել տուր,
Միրուդդ վեր անել տուր.

Հերս քեզ աղջիկ չի տա,
Տերտերին դիր անել տուր։

Սիրահար աղջիկն ու տղան տերտերին, ինչպես և վարդապետին, հիշում են նաև չհաստության դեպքում։ Նրանք դառնացած բողոքում են չհաստության դեմ։

... Ինձ չհաս հանեցին
Գլխատեռ տերտերները։
... Մեռնի տերտերի վորդին,
Ինչի՞ ասավ՝ չհաս եր։

... Հոդիդ դատի, վարդապետ։
Ախ՞աս իր ասում՝ չհաս ա։

Ցեկեղեցական կանոնը չափազանց հեռացրել եր աղջակիցներին ամուսնության. «Յոթը պտրան» անցնելուց հետո միայն աղջակիցներն իրավունք ունեյին իրար հետ ամուսնանալու։ Ահա՛ թե ինչ է ասում այդ մասին յերգը.

Եսը չաբաթ, պա՞ռ կ՝ըլի
Ծոցին աբծաթի թաս կ՝ըլի.
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն էլ չհա՞ռ կ՝ըլի

... Սիրած սիրածի չեն տա,
Տերտերն ա մեղքի տակը։

Չհաստությունը տերտերներին ու վարդապետներին համար դարձած եր յեկամտի աղբյուր։ Նրանք կաշառքով թույլ եյին տալիս մերձավորներին ամուսնություն ըստ հին ասության՝

Հիսուն ֆլորին,
Կաթմիր ղորին,
Մեռնի կին,
Առնի քնին։

Իսկ խաղի մեջ յերգվում է.

...Մինաթ աննանք մեր տերին (տերտերին),
Չհասը հաս աննանք,

Ցեվ այդ հնարավոր եր, վորովհետև ինչպես յերգն ասում է.

... Տերտերը փարին կարտա ա։
... Նախշած աղուխ եմ պահել
Մեղ պահող տերտերին։

Տերտերից շատ ավելի բարձր է դասվում գյուղի ֆյոխվան, ռեսը, մե-լիքը, պաշա։

Իմ յարը սիրացու յա,
Հատուկ տերտերացու յա։

Մազերը վոր վեր տնկ,
Մեր գեղի գյոխվացու յա։

Կինը պարծենում է, վոր ինքը «Մուսես աղայի» թոռը կամ հարսն է, վոր իր յարը մելիքացու յե։

Հաց եմ թխել գաթացու,
Իմ յարը մելիքացու։

Գեղումն ոխտը աղա կա,
Իմ յարին նոքարացու։

Ինչո՞վ է գյոխվան, ռեսը, մելիքը (=գյուղի տանուտերը) ավելի հար-գի։— Նրա յեկամուտն ավելի մեծ է։

Մաղիկ ունեմ՝ հինց ես ա։
Ցեղըն մեր գեղի ռես ա՝

Ըռեսին խալաթ պիտեր,
Խալաթը մանեթ-կես ա։

Նա կողոպտում է գյուղը և ապրում նրա հաշվին։

Գամ չարաթ որ վեր ճաշին,
Գամ կիրակի վեր խաշին։

Հացը գեղին, քան գեղին,—
Դարտակ ռես, քու տունը շեն։

Մինչդեռ աշխատավոր գյուղացու արևն անջուր մնալով՝ չորանում է,

... Մեր ռեսի դաշին հաղար ու մաղար։

Ցեղ գտնում են գյոխվան, վորովհետև նա էլ վերցրել է մեծերին։ և նա իր «վերցրածը» տանձնապատիկ հանում է աշխատավորներին հարստա-հարեշով ու բանտարկելով։

Ցաքս դուքատ ես սրած,
Աքունս թողել սառած։

Գելն ուսի քո եչ գլուխ,
Փողով գյոխվա յես գառած։

Գյոխվի, ռեսի ուժը կախված է քեհ նա ինչ երևոյթեղ ունի իր մեծ մոտ։

Մեր հանդերը ջրով ա,
Մեր ռեսը քրով ա։
Վոր մեկ խանի (վ. դասավորի) մոտ երթա,
Ոսոքը վոսկե ջրով ա։

Աղաների մեջ բավականի հիշվում են՝ թավաղ, բեկ, բեկզադա, աղնիվ և այլն։ Գյուղացու համար դրանք ցանկալի վիճակի մարդիկ են. ուստի գեղջկուհին իր յարին գովում է՝ անվանելով նրան՝ թավաղ, սարդար և այլն։

Ա՛յ ավատա, ավատա՛
Թոխկին վոսկի սավադ ա.
Ինձ մի սարդար յար ունեմ,
Կ՛ասես՝ քաղքի Թավադ ա։

... Ման յարս մեկիք ա։
... Ինձ մի Թավադ յար ունեմ
Համ մեկիք ա, համ աղա։

Սա մի պատկերավոր արտահայտություն է, ինչպես և հետևյալների մեջ.

Աչքով, ունքով հերիք անես,
Ուրիշների նաղը տանես—
Ախտոս աբի Լիվան Չանիբ,
Ինձ համար սուլթան ու խան ես։
Թառ խորտիկ ասլի զադե...

Մատանիք ոսկեզրած,
Ա՛յ աղա, դու ինձ դրված.
Դու խանին նազար պիտիս,
Ցես քո ծոցին զանգրված։

Սրա մի վարիանտի մեջ «նազար» բառի փոխանակ է «չաթիր»։ Շաթիրները հագնում էին կանայք ու կարմիր, ինչպես հետևյալի մեջ.

Թաղավորը Թախտով ա,
Իմ յարը շատ բախտով ա.

Կանաչ-կարմիր հագնող ա,
Նամեհանիկի կայնող ա։

«Ման նազար թե չաթիր» (=ծառայող), «նամեհանիկի կայնող» (=փոխարքայի սպասավոր), դրանք արդեն հին դյուղացու համար ամենաբարձր աստիճանն էին համարվում։ Գեղջկուհին շատ դոհ էր յարի արտաքին նմանությամբ միայն.

Են աղան եկավ, անցավ,
Իրմոքը (=իբենով) բեկ կըլմանիք.

Եկավ, անցավ չան աղան,
Գիտցա քի ջոջ կըլմանիք։

. Մի քանի խաղերի մեջ միայն կինը պարծենում է իր ազնվական յարով.

Մի բաբե եմ ասել՝ իմն ա,
Մինն էլ եմ ասել՝ իմն ա.

Գյանջու քարվանն դալիս է,
Մեկի Թավադն էլ իմն ա։

Վարիանտների մեջ «Թավադ» բառի փոխանակ է «մեծ խոջա», «ազնիվ», «Թոռուն» (=ազնվական)։ Սա արդեն ազնվականի ու առևտրական քաղաքացու յերդ է, ինչպես և հետեվյալները.

... Ցես են Թավադ յար կ՛ուզեմ,
Ջուամարդ կանդնի խալխումը։

... Ինչի՞ա բեկի տղան,
Իմ յարը շահբազ պիտի։

Մի ուրիշ խաղի մեջ էլ կինը պարծենում է ասելով՝ «Ցարս իշխանի տոյ ա»։ Բայց դրանք, յեթե իրոք լուկ գովեստ չեն ասված, դյուղացի աշխատավորի արտահայտություն չեն։ Ահա թե ինչպես է աշխատավորը, հովվի կինը, գովում իր ամուսնուն, կամ տավարածի համար սեր և հայտնվում։

Ջուր եմ դրել՝ կեծ ա,
Վոչխարիս աղաքն եծ ա.

Մեռնեմ մեկի չոբանին,
Վոր Թավադիցն էլ մեծ ա։

Ծառին տակը հել ունեմ,
Հատ տըրեխում թել ունեմ.
Ծո՛ տանչ, տավարը վար քո՛,
Ցես քո վրա սեր ունեմ։

Ա՛յ աղա, տավարած աղա,
Ջոտով ճարած աղա.
Ոբախ սրբեմ, չոր ջեմ,
Նոսիր բեղարած աղա։

Բայց և այնպես տոհմը, ծագումը, վիճակը, դեռ ևս մեծ նշանակություն ունի.

Աղա, դու ի՞նչ աղա յես,
Աղա չես, բեկզա՞դա յես.
Հալարաւբյուն մի՛ անի,
Դու մի թուրք գյաղա յես։

... Հենց դիտես՝ շահզադա յա.
Շատ մի՛ ուռիլ, արտաքին,—
Նդ քո սրբած՝ գյադա յա։

Առանձնապես շատ է հիշվում «խանը», և նույնիսկ մի քանի հատուկ անուններ են հիշվում խաների համար։ Դա հիշողություն է 17 և 18-րդ դարերում Արևելյան Հայաստանում նստող խաների։

... Խանին չեմ տալ իմ աղջիկը,
Գյալաչայի Սուլթան աղա։

Կան, հարկավ, խանին աղջիկ տվողներ էլ.

Մեր բաղը եղիեն բաղ ա,
Ինձար ջեմ՝ կը խաղա.

Խանին եմ աղջիկ ավել,—
Կան դեղի՝ (ասաց)՝ Սուլթան աղա։

Սույն ամուսնությունն է յերզվում և հետևյալի մեջ.

Նշանածիդ (=քո, վոր նշանած ես) հինեն բերին,
Կեսրանցդ տանեն բերին,
Վերեն ալ քաղով ծածկած,
Մեծ խանի դռնեն բերին։

Սա կամավոր ամուսնություն է, դուցե և աղնվականուհու, կամ «խանի» ասված է վերացական թագավորի համար։ Բայց կա նաև բռնի ամուսնություն։ Ահա մի խաղ, վորի մեջ յերզվում է խանի դուռն «աղջիկ քաշելը», վոր նկարագրել է Թաչ. Աբովյանը։

Ջաղացի աչի կուռը,
Կըցնծար մինի դյուռը.

Վայ իմ սրբած բլուռը (=աղջիկը),
Գալչեցին խանի դուռը։

Նույնը կատարվում է նաև «գեղի տիրոջ» ձեռով.

Սիբան աղջիկ տերը,
Չի տալիս գյաֆուր մերը.

Ինչ անի գյաֆուր մերը,
Տարել ա դեղի տերը։

Նախորդ քառյակի մի վերափոխակն այսպես է՝

... Վայ, իմ մեկնիկ աղբորը
Գալած ա խանի (վ. մելիքի) դուռը։

Այսաեղ եւ վողբում են խանի դուռը մարդկանց քաշելը՝ հարստահարելու համար, ինչպես նկարագրել են Աբովյանն ու Պռոշյանը:

«Խանի դուռը» հիշվում է նաև իբրև դատարան, բողոքելու վայր.

... Ով իմ սիրածն ինձ չի առ,
Կըգաչեմ խանի (ս. գյուղի) դուռը:

Իսկ մի ուրիշ խաղի մեջ յերիտասարդն ասում է.

... Սիրել եմ, տանել պաեմ,
Թող տանեն շահի դուռը:

Այսինքն՝ անպատճառ պիտի առնի աղջկան, նույնիսկ յերեք դանդաղի գնան շահի մոտ: Նույնն ավելի ուժեղ արտահայտված է հետեվյալի մեջ.

Ցիլ ու երեքանք կռնկու սար,
Ծռչկ (ս. ըրդ) մի չինենք, մանենք հիսար.
Թող դա վըր մե շահն խոնդքար,
Ուզե հարյուր, կուտամ հազար,
Բաղե', քո թուխ աչքիդ համար:

Ինչպես կարելի յե տեսնել, «խանը» փոխանակվում է «մելիք», «գյուղավար», «գեղի տեր» բառերով: Դրանք մեծ ու փոքր իշխողներն են և կեղեքողները: Դրանք և դատավորներն են: Ահա թե ինչով և սպառնում կեսուրից ղրկված հարսը.

Կեսուր ինձի ղրկեր ի,
Անթրոցով մըկեր ի.
Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,

Ճոճ տունը վերան կ'անեմ,
Փըստիկ տունը չեն կ'անեմ:

«Շենի աղեն» դեր է կատարում և ամուսնուհյան խնդրում.

Վոչխարս արի են ուղին,
Մատնանի կ'անեմ չենի աղին.

Ասլամած, աչխարք կըտեսնք,
Ինձ ավելք են նամարդ տղին:

Հատկապես հիշվում են՝ Փանահ խան, Ջանդո խան, Ախտա խան և Գյանջում նստող խանները, ամենքն էլ վատ հիշատակով: Լսենք, թե ինչպես և յերբում կինն իր յարի համար պարար պատրաստեիս:

Գուլպա կ'անեմ, խաչը ա,
Թխանա յարիս պարար ա.

Փանահ խան, քու մարը մեռնի,
Իմ յարը խե՞ մաշալ (մաշվել) ա:

Մի ուրիշ յերգի մեջ պատմվում է Ախտա խանի սպանվելը.

Մեր Թվանքը ծանոթ ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա.

Ախտա խանը սատկել ա,
Ջին ու դուշը անտեր ա:

Ցեվ վերջապես՝

Գյանջում նստած խաններըս—
Մեր մոթալին պաները (=պանիրը):

Վատ հիշատակ և պահվածք և լեկզինների արշավանքների մասին.

Ա՛յ տղա, դու խանի վորդի,
Հագինդ լինամի մորթի.
Թե ինձնից դյուման յոր բանես,
Լեզվին քեղ տանի մորթի։

... Սիրտը վոր սիրածին չի տա,
Լեզուտան կ՚ելթա դերի։
... Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Հենց եմ լեզդու թալանած։

Այստեղ հիշվում է նաև Աջմու դերի, Դաղստանի և Խորասանի դերությունը։

... Խորասան յեսիր պիտի,
Իմ սիրածին նշանած։

Մի անդամ վոր խաղերի մեջ յերևան են գալիս իշխողները— «հարուստները», ունեվորները, («Մակար ունեվոր, դեղին չնավոր»,— այսպիսիներն էլ կային դյուղերում),—քնական է, վոր այս դյուղական բանաստեղծությունների մեջ դտնեյինք նաև հարուստ զգեստներ և ավելի ևս թանկագին զարդարանքներ։ Այսպես հաճախ, շատ հաճախ յերգվում են՝ քամար, արծաթե դոտիկ. մատանի, վոսկի մատանի. գնդեր, ականջի ողեր, վոսկի գնդեր, քթի ող, խզմա, վոսկի խզմա. ապրշան, բելտուկ, վոսկի բելտուկ, վոսկի ղուլլաղ. արծաթ վզնոց, ճակատի վոսկի, ճակատի մաղյա, քորոց, նույնիսկ ժամացույց, «ծոցումդ դեղին վոսկի», «սրսուռ վոսկի»։

... Խորսուն աչքեր ֆինջան,
Բունն է քեզ լալ—մարջան.

Ապրշան ոսկեջուկ,
Ոզմեն ակնունանք չարուկ։

Այս զարդարանքները կանայք թե քաղաքներում և թե դյուղերում են կրել, արծաթի և վոսկի զարդերն, անշուշտ, ունեվորները միայն։ Նույնպես ունեվորներինն են յեղել և այսպիսի թանկագին զգեստները՝ սամույր կապա (տղայի), սմբըշում, խաս, ղումաշ շորեր, ղանավուզ կապա, զարբաբ, բուխարա գդակ, քերման (շալի) դոտիկ և այլն։

Դյուղացիների աշխատավոր զանգվածները յերթե մատանի, ապրշան և ղեր ունեցել են, այդ յեղել է պողվատի, սակավադեպ՝ արծաթի։ Նրանց կանանց ձեռքերին յեղել են ուլունքներ, ճակատին յեղել և վոչ թե վոսկի շար, այլ «շահի», այսինքն արծաթի հինգ կոպեկանոց դրամներ, նրանք տատասել են աղքատության մեջ։ Ցավ մեր այս խաղերն ամենամեծ մասով հենց այդպիսիների վիճակի արտահայտությունն է.

Թունդերը հով ա,
Վրեն լե բով ա.

Տատներկու չան հնձ,
Մե չոր լե կով ա։

Սրա վոխհատուկն է.

Թանդերը բաց ա,
Վրեն լե թաց ա.

Տատներկու չան հնձ,
Մեկ չոր լե քած ա։

Ահա խնկական պրոլետարը, այս քաոսի սկզբնական իմաստով: Զուրկն վաստկից, չունեն ալյուր, տոված՝ աղանձով են ապրում, չունեն թացան. բայց հարուստ են յերեխաներով, ընտանիքի անդամներով, վորոնցից յուրաքանչյուրը կարող է ասել.

Տավ հալավս փըրփըռում ա,
Անկաշներս դըռդըռում ա.

Տաշտը դարտակ, մաղը կախ,
Փորս տոված ղըռղըռում ա:

Բայց կան դրանցից ավելի չքավորներ ել. կան նույնիսկ տուն չունեցողներ:

Աղջի՛, դու մորդ ուշ հլար,
Մեծացար, կոմիր քուշ հլար.

Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք,
Ֆեղի առնեմ, ո՞ւր երթանք:

Զքավորին նեղում է պարտքը: Վո՞րքան նվաստացնում է յերիտասարդին այդ պարտքը:

Տոված քուչեն ման աբի,
Ցես քեզ մարդ չեմ համարի.

Գնա հորդ պարտքը տուր,
Նոր արի՛, աղջիկ տիրի՛:

Ահա՛ թե ինչպես է վիրավորում աղջիկը պարտք ունեցողին:— Փոփոխակի մեջ ավելի ևս խիստ արտահայտությամբ է. աղջիկն այդպիսի մեկին չան տեղ ել չի ուզում դնել, և վիրավորանք է համարում, վոր պարտք ունեցող տղան իր «անունը տալիս է», այսինքն աղջկան ուզում է:

Հոբս պարտքը տվել եմ,
Աղջի՛, քեզի տիրել եմ.

Ղալաթ ա արել հերդ,
Ֆեղ մի խոսքով տարել եմ:

Ցավ ինչպես չպահանջի աղջիկը, վոր տղան նախ պարտքը տա: Լսենք տանը խեղճ ու անճար մնացած կնոջ վողբը.

... Կուլամ, ողորմած տեր, ա՛ս ընդո՞ր բան է,
Պարտկանն ալ եկեր, տնեն կըհանե:

«Հոր պարտքը» յերբեմն հայրերի անմտությունից ել է ծագում. դյուղացին պարտքով առած կովը ձմեռը ծախում է, ինչ է թե կարողանա վորդուն պսակել և բուռնուզ առնել հարսանիքին:

Պարտքով կովը ծախեցին,
Ձմեռ տվին բուռնուզին.

Բուռնուզ պատեն կախեցին,
Մուրհակն ընկավ մեր վզին:

Այսպես բողոքում է նորահարսը կամ նորաիեսան: Տեսնք, թե մի ուրիշ խաղի մեջ ինչպես է իր այս վիճակի համար դանդատվում մանկամարդ կինը:

Ձյունն եկել, դուռն առել ա,
Դեսբաբս պարտքով մեռել ա.

Ցես պտուկի, յարս պտուկի,
Դարդը մեզի տարել ա:

Սրանից էլ ավելի դժվար վիճակ չի կարող լինել մանկահասակ տոմուսիններին համար, վորոնց տոմուսանացնում են ծնողները:

Ես պուճուր, յարս պուճուր,
Ո՞վ կը տա մեզ հաց ու ջուր:

Այս է ահա այդպիսի չարաբաստիկների խաղերի կրկնակը, վոր շատ տարածված է վաղուց է ի վեր, վորովհետև այդպիսի տոմուսնությունները շատ սովորական են յեղել մեր դյուղացիների մեջ:

Ծերը տոմուսնացումը լինում է ծնողների կամքով միայն, առանց աերի աղջկա կողմից, աղջիկը դեմարտասում է հարսանի մարդու դնալ.

Աբեվ դիպավ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Ես լեն–սրճակ աշխարհը,
Ինձի ավավ աղքատին:

... Հարուստն ուզեց, ավավ վոչ,
Պահից ավավ աղքատին:

Փոխոխակների մեջ «աղքատ» բառի տեղ է «կռնատ», «վորբ դյաղան», վոր համապատ է «աղքատի»: Ահա թե ինչպես է դանդատվում անհայրենիք վորբը, վոր վոչ մայր ունի, վոչ մի դրյալ թիթու Թան.

Նանե՛, նանե՛, նան չունեմ,
Մին քթալ թիթու Թան չունեմ,

Կը մեռնեմ ջահել–ջիվան,
Մի թային վաթան չունեմ:

Հարստության ցանկությունը հարբնացու աղջկա կողմից՝ անդրադարձած է բազմաթիվ խաղերի մեջ.

Ես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բարակ մեջքիս շալ կ'ուզեմ.

Վոր աուն վոր յես հաթս երթամ,
Դումաչը ծալլիծալ կ'ուզեմ:

Վարիանտների մեջ աղջիկն ուզում է՝ «վոսկին ծալեծալ», «քիրմա շալ դոտիկ», «բողչան ծալեծալ», «յալդուզ վոսկի շաթ» (ճակատի կամ վզի):

Բայց կա մի ուրիշ հայացք էլ: Ուրիշ շատ խաղերի մեջ առավելությունը տրվում է վոչ թե հարստությանը, այլ վեհացու աղային:

... Ինչ կ'անեմ դունդի մալը,
Տղին տես, աղջիկը տուր,
Թող ըսկի չընկի հալը:

Հաղար դուբուշով չեմ տա,
Կըտամ աղքատ կնկանի:

Այսպես է ասում հայրը՝ հրաժարվելով աղջկա դլխապնից:

Սիրող աղջիկը, հարկավ, մի՛շտ այդ տեսակետին է: Լսենք նրան:

Հասիբ ա, հա՛ հասիբ ա,
Տուն չունի, քյասիբ ա.

Կ'ուզի ասիբ, կ'ուզի վոչ,
Են տղան ինձ նասիբ ա:

«Սիրել եմ, կառնեմ, ջայնամ աղքատ ա»—ահա խաղերի մի կրկնակ:

Բլուրը տալի վրա,
Ինձ՛որը ծառի վրա.
Սիրած սիրածի տալին,
Ջոր գնանի, քալի վրա։

... Հայս թող լինի գոլի,
Մենակ յար ինձ համար
Սրտով խոսքը կատարի։

Խաղերի մեջ հին գյուղն արդեն քայքայված է։ Աշխատավոր չինականն այլևս չի կարողանում ապրել իր տեղում բնական տնտեսությամբ։ Նա ստիպված դուրս է գալիս իր գյուղից ուրիշ աշխատանք վորոնելու։ Նա պանդխտում է մոտիկ կամ հեռու կենտրոններն աշխատանքի համար։ Քաղաղանց շատ կան խաղեր պանդխտության մասին, վոր ասկավ, բացատրությամբ հետևյանք է աղքատության, և կան այնպիսի երգեր, վորոնց մեջ պարզապես արտացոլում է աղքատությունը։

Հայ եմ ըխել գոլի յա,
Իմ յարը սաֆարի յա...
Ջորեն է վեր հանդեր ա,
Ջուրը տունս քանդեր ա.
Շուտ արա, յես դարձիր յա՛հ,
Սիրածդ տանն անուր ա։

Լալվարու ջուրը սառն ա,
Ոտարությունը դառն ա.
Տունդ դարձիր, իմ աղբիր (=յար),
Բալորքս պտուղ դառն ա։

Այսպիսի խաղերի մեջ բավմակողմանի արտահայտված է պանդխտի տանը մնացած կնոջ, յերեխեն և պանդխտի իրեն, ծանր վիճակը, նրանց կրած հոգեկան տանջանքն ու կարոտը, և վսեմացը վերադարձի համար, վերադարձն, ընդունելությունը, լուր ուղարկելը և այլն։

Ջուրն (վ. կալն) եկավ երես-երես,
Բաղդյան, ասեված սիրես,

Ինչ վոր կ՛ուզեիս ներեվան,
Իմ յարին հետդ բերես։

«Բաղդյանի» տեղ վոմիտխանների մեջ է «Խոջան», «Խոդրաթեյի»։ Կինն ուրեմն իր պանդուխտ յարի համար դիմում է թախտուղ վերնզակին կամ կապալառուին, վոր գյուղերն ընկած ման են գալիս ապրանք վաճառելու կամ ձեռք բերելու։

... Խոջա, ասեված կը սիրես,
Ինձ մի հեռու յար ունեմ,
Ինը խաբարը դու բերես։

Իբրև պանդխտության վայր հիշվում են՝ Գյանջա, Նուխի, Շերվան, Գյումրի, Երեվան, Կաղզվան, արևմտյան յերկրի մեջ՝ Ստամբոլ, Իսկյուտար, Իզմիր։

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շերվանու քարվան բերեք.
Աղլուխս մուշտա կուտամ,
Ծարիկս խաբար բերեք։

... Իմ յարը Գյանջու կուսն ա,
Գյանջա, քու սարը վուլ գա,
Բալքի իմ յարը տուն գա։

Մի յերկու խաղի մեջ պանդխտելու վայրը և արդյունքն։

Հալեմ, հալեմ, հլըցնեմ,
Ճրագն ածեմ դրըցնեմ.

Բաքվից եկողներ, ձեզ մատաղ,
Կապնեք, իմ յարից հաբցնեմ։

Կան մի շարք պանդխտի սրտառուչ յերգեր, վորոնք հորինված են 10 և 11–վանեականի տողերով: Դրանք ավելի Վանի և արևմտյան կողմերի յերգեր են և, ինչպես յերևում է, պատկանում են մի առանձին ցեկլի, մի ընդհանուր «Աբի, յար, աբի...» կրկնակով: Դրանք կրկդվել են կամ հատ հատ յերկյակներով, յեռյակներով, քառյակներով, կամ թե մի քանի այդպիսի տների հաջորդությամբ, բայց միշտ լույծ և տարբեր տարբեր կապակցություններով ու վարիանտներով: Հենց այդ պատճառով այդ յերգերն էլ առնված են այս ժողովածուի մեջ:

6· ԲՆՈՒԹՑՈՒՆԸ ՍԱՂԵՐԻ ՄԵՋ

Մի սխալ կարծիք կա, թե մեր գյուղացին բնության մեջ ապրելով հանդերձ՝ իբր չի տեսնում և չի սիրում այն: Դրա հակառակն են ապացուցում մեր այս վոտքերիկ քնարական յերգերը: Դրանց մեջ ընդարձակ տեղ ունեն բնության նկարագրերն ու բնության մեջ առնված նմանություններ:

Գյուղացուն գրավում են ամենից առաջ արեգակն ու լուսին և աստղեր: Բերենք մի քանի խաղեր:

Արևվը բակ ա քցել,
Շողքը սրտիս մեջ ցցել·
Ջու սերդ էլ մի գհիցը
Լերգ ու քոքս ա խոցել:

... Սելին նստել կու գա Ծավին,
Արևվի շողքը դիմել է՝
Դուշին կարած թաղա մովին:

Արեվ ես ու լուսյա չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս:

Ես ձորն է վեր ծնեբակ,
Դու նմանիս արեգակ...

Լուսնակը շող ա քցել,
Իմ յարը քող ա քցել·
Բարակ քամին տալիս ա,
Ալ քողը դող ա քցել:

Ես որ նորը նորել է,
Նորել է, բոլորել է·
Ծա՛ր, քո լուսնակ երևից՝
Իմ սիրտը մոլորել է:

Լուսնակն ա կայնել գարնի,
Պատկերն ա քո պատկերին...
... Բոլոր լուսնակին նման
Չալել, մաշել եմ, տուն յեկ:

Բաղչի մեջի գոլ (= լճացած) ջրեր,
Լուսնակն ի մեջն ել գըներ·
Ցարուկ ջրի մեջ կ'աչքեր,
Սիրտը լուսնակն ել ընկեր:

Աստղը ցոլաց յերկինքից,
Եկավ, անցավ մեր յերդիկից...

Լուսնակ դիշերը դուրս ելա,
Կյանք անուշ կըցալա...

Ցես լիս աստղ եմ երկնքին,
Շողս աված գետնքին...

Այսպես և բազմաթիվ այլ խաղերի մեջ: Նուշնակս յերգվում է՝ արեգակի ծագումը, նրա ցոլացող գնացքը յերկնակամարի վրա, մայրը մանելը, յերկնքի մթնած մնալը, լուսնի ծագումը, լուսնակ դիշերները և այլն:

Արեվ թովում ելավ...
Արեվ առե ալ նաբնէք...
Արեվը նոր ա ծեգնէլ,
Սարերի գլխից չեքնէլ...
Լուսինը յելավ կամարից...
... Բարի արեվը յերկինքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:

Արեվը ցոլաց, գնաց,
Ցերկինքը մինած մնաց...
Ես գիշեր մինեց, գնաց...
Լուսինը ցոլաց, գնաց,
Ամպին դեմ առավ, մնաց...

Ցեվ շատ ուրիշ խաղերի մեջ: Հավասար չափով յերգվում են նաև ամպ ու թուխպ, անձրև, ծիածան, կաթիլուտ, ցուրտ, ջրի սառել, ձյուն ու ձմեռ, ձյան ուսին (հյուս), բուք ու մեզ, աշուն ու աշնան անձրև և այլն:

Աշունն եկավ ցողալեն,
Ծառի թիվը գողալեն...

Աշունն եկավ սարիցը,
Տերեվ թափեց ծառիցը...

Սարը կոխել ա դուման...
Սարի առկը մշուշ ա...
Սարին նստել ա դուման...
Ալագյազ սարն ամպել ա... .
Եսոր ամպ ա, պարզում չի...
Սարերին թուխպը պիտի...
Սեվ ամպերը շատ սարին են...

Ամպել ա ամպի վրա,
Ամպերը սարի վրա...

Ձյուն եկավ, ելավ գոտիկ,
Ալագյազ սարին մոտիկ...

Ելան սարերը մոտիկ,
Ձունը եկել ա գոտիկ...

Ալագյազ ձուն ա բռնել...
Ձյունն եկել, դուրն առել ա...

... Ես գիշեր, լուսնակ գիշեր,
Ձյունն եկել, գետին նախշել...

Ձյուն ա գալիս վերևիցց,
Ջուր ա կաթում տերեվից...

Ձերմակեց գետին ճեց...
Բուք ու դուման ա ձորերս...
Սարերն եր ձուն ու բուք...

Սիրով յերգվում են նաև՝ առավոտ, լուսաբաց, յերեկո, մուքին ընկնել, գիշեր· ապա նաև գարուն, ձյան հալվել, ծառերի կանաչել, ցող, քամի, շոգ, հումն ընկել և և այլն, և այլն,— տարվա և որվա բոլոր և ամեն տեսակի յեղանակներն ու յերևույթները: Դրանք երեկոյ բազմազան հեղհեղումներով ու ձևերով չարունակ կրկնվում են այս գյուղական յերգիկների մեջ թե երբև բնության նկարագիրը և թե բանաստեղծական պատկերավորության համար:

Սարերը հեշտացել ա,
Ջրերը չատացել ա...

Այ տղա դու բաղի մինջին,
Վառնեղդ չաղի մինջին...

Ման կը գամ բաղի մինջին,
Վառնեղս չաղի մինջին...

Առավոտյան անուշ հովին,
Շողքը դիպավ դաշիդ մովին...

Առավոտուն կ'ելնես պաղպաղ հովերուն,
Բիւլբիւլ չադրը գարկեր վարդի քովերուն...

Սարիցը գալիս ա քամի...
Ծառի տակը հով քամի...

Բնութեան այսպիսի յերեվութիների հետ նկարագրվում է նաև գործողութեան վայրը՝ Հայաստանի սարը, հով սարը, ձյունապատ սարը, կանաչած ու ծաղկազարդ սարը, մարմանդը (յեյլաղ), սառն աղբյուրը, դարձյալ աղբյուրը, զնացիկան ջուրը, գետը, գետափը,— սար ու քար, քար ու քարափ, սար ու ձոր, այլ և քաղ ու բաղչա, մեկ մեկ նաև դաշտ ու դուբանը, ճանապարհը և այլն:

Ալագյազ սարի գլխի
Գող աղբերից դուրս եմ...
Ալագան, ա՛յ Ալագան,
Սառն աղբուր չպան չպան...
Ծառի տակի հովն անուշ,
Աղբուր կ'եղնեք, համն անուշ...
Աղբուր գացի, ջուրն անուշ,
Մաղիկներու հոտն անուշ...
Գետ ա գնում երես-երես...
Գեաերուն կամուրջ չկա...
Ճես ծարավ եմ, ջուր չկա,
Սարերին աղբուր չկա...
Սարեր, ձորեր, յես կացեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք...

Ճես բավականանում եմ բերած տողերով, վորոնք շատ են:

Բնութեան նկարագրի մեջ մտնում են նաև յերկրի բուսականութիւնն ու կենդանիները, վորոնք հիշվում են խաղերի մեջ: Ճես արդեն ուրիշ տեղ*) պարզել եմ, վոր մեր սիրու յերգերի մեջ բնորոշ կողմն այն է, վոր դրանց մեջ գտնում ենք մի ամբողջ կանաչազեղ ու ծաղկազարդ այգի ու պարտեզ՝ արմավենի, նարնջենի, նոճի (սեվի), նշենի, նոնենի, ուռի արթ (= խաղողի որթ), մուրտ, սերկեվիլ, շաբարեղեգն, խնձորի, շամամ, վարդ, աղբրանց արյուն և այլն: Ճեվ այսպես մեր հին սիրու յերգերի, ինչպես և դուռանական ու ժողովրդական յերգերի մեջ, հաճախ միևնույն կիրառութեամբ:

Այս միևնույն հատկութեանը մեծ չափերով ունեն նաև խաղերը, վորոնց մեջ չեն յերեվում միայն վերևում ընդգծվածները, վոր մեր հին դուռաններին, իբրև արվեստավոր յերգիչների, կարող էին ծանոթ լինել վորևե աղբյուրից: Բայց դրանց փոխանակ՝ մեր խաղերի մեջ հիշվում են ուրիշ ծառեր և այլ բուսեր, ինչպես են՝ շլորի (սալորի), պոպոք, պընդուխ, թթենի, բալի, ծիրանի, չինար, բարտի, ուռի, մոշի (մի խաղի մեջ՝ թութինի): Գյուղացին յերգելիս ոգևորում է իր շրջապատի բուսականութեունից: Ամենից շատ յերգվում է խնձորը:

Խնձոր ես ծառի վրա,
Ծաղիկ ես սարի վրա.
Անուշ տաղ ասող բլբուլ,
Կայնել ես քարի վրա:

Խնձոր ունիմ, կծած ա,
Ջոջո բալոջն արծաթած ա...

*) Տ. Աբեղյան, Հին դուռանի. ժող. յերգեր, յեր. 123 հան.

Ինձորից հետո՝ կարևոր տեղ են բռնում նուռն ու նռնենին, ինչպես և Ծիրանն ու Ծիրանին:

Տանս տակին կա նռնի,
Բարձ բերեք՝ յարս կռնի.
Ես—դու մի բաղում պիտենք,
Ես չինարի, դու նռնի:

Ծիրանի ծառ բար մի տա,
Ճղներդ էրար մի տա...

Ջափաղանց շատ են յերեվան գալիս խաղերի մեջ նաև ծաղիկները ու խոտերը և բանջարեղենները: Վերջիններիցս՝ ծննեբեկ, սիբեխ, զոխ, ղըլղան, խավարծիլ, մանդակ, մանդկու ծիլ, ղանճել, քեղ, բոխի, կանդառ, չաղդամ, այլ և սոկոն, ռեհան և այլն: Ապա նաև՝ գաղնոց, սարի խոտ, արոտ, փալախոտ, սեզ, յեղեգն, (ղամիշ), սինձ, թրթնջուկ և այլն:

Աբի երթանք մանդըկի...
Աբի քաղենք խավարծիլ,
Դու կու նմանես մանդկու ծիլ...

են սարին քեղ ա բուսել...
Սաբերի սինձն ինչ ա...
Սարի թրթնջուկ թաղա,
Մեղր ու չաքար քեղ մաղա...

Շատ սիրված են նաև վայրի ու մշակովի ծաղիկները, ինչպես են՝ անթառամ ծաղիկ, սուսան, աղբրանց աչյուն, չուշան, ձնծաղիկ, կակաչ, պուտ, լալա, հորուռ-մորուռ, տուխտ, նարգիզ, նունուֆար, հիլ ու մեխակ և այլն: Ամենից սիրված ծաղիկն է վարդը, վոր հաճախ յերգվում է առանձնապես վիճակի խաղերի մեջ իբրև կրկնակ.

Ջան վարդի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն,
Ջան ծաղի՛կ, ջա՛ն, ջա՛ն:

Ավելի սովորական է՝ «Ջան գյուլում, ջան, ջան»:

Վարդը բացվել ա հովին,
Բլբուլը կանչել քովին...
Իմ խերանց իդին վարդ հազար թավուր,

Մեկն են վարդերուն իմ վարդն է
քաֆուր...
Վարդն է բացվե առավոտան խավուռց...

Բավական հաճախ յերգվում է մանուշակը, պակաս չհանդիպում և մեխակը (այլ և խարանֆիլ անունով): Պակաս չի գովվում նաև «ծաղիկը», անանուն ծաղիկն ամեն տեսակի,— ծաղկի փունջ, ծաղիկ ցանել, ծաղիկ քաղել, սարի ալվան ծաղիկը, ծաղկունքը, թե իրական ծաղիկները և թե նմանութեամբ ասված:

Ծաղիկ ծաղկեվանա յես,
Աալըդ երևվանա յես,
Տարինը մի հետ կը գաս,
Մաչամ նուբարխանաի յես:

Ծաղիկ ծաղկածորեն եմ,
Մեծ բաղի խնձորեն եմ.
Քամին ավեց, վի քցեց,
Վաթանա մոլորել եմ,

Հին գուսանական յերգերի— հայրենների մեջ գտնում ենք նաև թրջուններ՝ բաղե, բլբուլ, արծիվ, ծիծեռնակ, կաքավ, աղավնի, սիրամարգ

և վայրի վարցիլնակ, որոնց առաջին յերկքը դործածվում են տղայի համար, իսկ մյուսներին... նմանեցվում է սիրական կինը»: Այս միևնույն թռչունները, բացի ընդգծածներից, հաճախ յերգվում են և խաղերի մեջ (սիրամարգը՝ «ախինամահավ» անունով): Այստեղ, սակայն, թեվավորների յերամն ավելի մեծ է. հիշվում են նաև թառլան ղուշ, կռունկ, ղաղ, բադ, ճնճղուկ, անծեղ, տուտի, արտուտիկ, բու և ուրիշները. իսկ չորքոտանիներից՝ յեղնիկ, մարալ ու ջեյրան, մի կողմ թողած ընտանի կենդանիները:

Ամենից սիրված թռչուններն են՝ բլբուլ, կաքավ և լոր, որոնք դործածվում են աղջիկ համար նմանությամբ: Բլբուլը մեկ մեկ նաև տղայի համար:

Արևը ծագեց սարեն,
Կաքավը կանչեց քարեն...
Սեվ ամպը սարի դլխին,
Կաքավը քարի դլխին...

Կաքավ եմ հաղար դունով,
Ինձ կալերն վրամով...
Կաքավ եմ քարամիջին,
Կը կարդամ ձորամիջին...

Ահա Հայաստանի քարն ու սարն իր կաքավով: Սիրված կնոջ քայլքը, չարժումները սովորաբար նմանեցվում է կաքավի,— «կաքավի քելք», «կաքըվնակ» ման դալ, կաքավի պես չորոր տալ և այլն:

Կանաչ տեղը բաղում եմ,
Ծալու մեջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին դաղում եմ:

Բաղի մեջին ման եմ դալիս,
Կաքավի չորոր եմ տալիս...
Առտման կաքվիս նման,
Զեննիդ կու դեր սարեն՝ անուշ,
Զեննիդ կուդեր լեռնեն՝ անուշ...

Կաքավից պակաս է յերգվում լորը, լորիկը:

Գոցի արտեր՝ բանի լոր,
Աղջիկ տեսա յոլի ձոր,
Նման եր կարմիր խնձոր...

Աղջիկը հենց՝ կոչվում է «լոր», «լորիկ»:

Առավոտ լոր մտավ արտ,
Աչքս առավ, եղավ դարդ,—
Կու նմաններ քաֆուր վարդ:

Առավոտ բարի լուսուն,
Ցես մայիլ եմ քո տեսուն,
Լորի՛կ, դու իմ սրտի սուն:

7. ԽԱՂԵՐԻ ՀՈՐԻՆՎԱԾՔԸ

Իրենց ծագումով բոլոր խաղերն էլ անպատրաստից, հանկարծական բերմամբ ասված բաներ են: Դրանք չեն հորինված կարդացվելու և վոչ իսկ մեկ անգամից ավելի յերգվելու համար: Առաջին յերգողը, վոր և յերգի հորինողն է, իր խաղով արտահայտել է իր մեջ վայրկենապես ծնված, բուսական տպավորության տակ առաջացած զգացմունքը, դրանով արտահայտելով ժամանակի և միջավայրի կենցաղային բարքերը և սրամտությու-

թյուններըը: Մի անգամ յերգվելուց հետո պիտի մոռացության տրվեր խաղը, ինչպես հազարավորներ և շատ հազարավորներ հորինվելուն պես, անշուշտ, մոռացվել են, կամ թե երենց հեղինակի հետ մեռել են:

Սակայն ինչպես ամենայն ժողովրդական բանահյուսության, այսպես և խաղերի համար պետք է ասել, վոր այն յերգերը, վորոնք առանձին հաջողությամբ են հորինված յեղել և կամ թե արտահայտել են ժամանակակիցների վոչ վաղանցիկ տրամադրություններ, չեն անհետացել առաջին անգամ յերգվելուց կամ երենց հեղինակի մահից հետո:

Ուշնդիրներից այս կամ այն անձը վայրկենապես առվորում է խաղը և ինքն էլ հարկավոր դեպքում կրկնում է կամ անփոփոխ, կամ հաճախ անդիտակցորեն փոխելով այն դեպի լավը և ավելի հաճախ դեպի վատը: Ցեվ մի անձի՝ բոպեյական տրամադրություն արտահայտելու համար ստեղծված յերգն այնուհետև պահվում է ուրիշների հիշողության մեջ, թափառում է դավառե դավառ՝ հարմարվելով, վորքան կարելի յե, տեղական բարքերին, և անցնում նույնիսկ յերկրե յերկիր, թարգմանվելով լեզվե լեզու և հարմարվելով տեղի ու ժամանակի բարքերին:

Ժողովրդի հիշողությունը շատ մեծ է: Ցեվ վորովհետև խաղը նախնական ժամանակներից ցայսոր մոդայից չընկնող բանաստեղծական ձևն է վոչ միայն մեր, այլև ընդհանուր ազգերի մեջ, ուստի շատ հասկանալի յե, վոր, մինչդեռ ուրիշ հին յերգեր, որինակ՝ վիպականները, մոդայից ընկնելով մոռացության են տրվել, մեր արդի խաղերի մի մասը շատ մեծ հնություն կարող են հասած լինել մեզ: Որինակ՝ ի՞նչ է ասում հետևյալ յերկատողը.

Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,
Մեծ տունը բոբրատ կ'անեմ:

Կամ վո՞ր դարու պատմական հիշողություն ունի հետևյալ քառատողը.

Կաչաղն ա կայնել քարին,
Կուշյը կարմիր արին,—

Դաղստան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին տանի:

Ժողովուրդը յերգի բնագրի նկատմամբ այն վերաբերմունքը չունի, ինչ վոր մենք ունենք դեպի վորևե հեղինակի յերկ: Շատ բնական է, ուրեմն, վոր խաղերը վոչ միայն բերնե բերան անցնելիս են փոխվում, այլև սերնդե սերունդ, դարե դար ավանդվելիս: Ցեվ այս փոփոխությունը հենց նպաստում է յերգի պահպանմանը: Խաղը կենդանի մնում է նաև նրա համար, վոր դյուր է դալիս: Իսկ դարե դար դյուր դալու համար պետք է վերանորոգվի, վերաստեղծվի հարմարվելով սերունդների կյանքին ու բարքին, նիստ ու կացին և լեզվին:

Խաղերի այս ծագումով ու պահպանման կամ ավանդման յեղանակով բացատրվում են և նրանց հատկությունները, նրանց կազմությունն ու հորինվածքը:

Ի՞նչ հորինվածք կամ արվեստ կարելի չէ ապասել մի չերգից, վոր ընդամենը չերկու, չերեք կամ չորս տող է, և վորի հեղինակը չի էլ մտածել, թե ինքը բան է հորինում, այլ իրրև մի թռչուն չերգել է չրջապատի կամ վորևե դեպքի ազդեցության տակ։ Այս պատճառով խաղիկների մեծ մասը պարզ և անպաճուճ խոսք ու խնդիր է՝ ուղղված ընդհանրապես տղաքրի աչերելին։ Որինակ.

Ճեռ աղջիկ եմ ալ կուզեմ,
Բարակ մեջքիս չալ կուզեմ.
Վոր տուն վոր չես հարս երթամ,
Վսակին ծալվե ծալ կուզեմ։

Գուճո՛ւր աղջիկ սեվավոր,
Հաղարի դեմ սավոր,
Գնա՛, մերդ կանչում ա,—
Ինձի չանի մեղավոր։

Ա՛յ աղա կանաչ կապով,
Հերիք անցնես մեր պատով,—
Հերս քեզ աղջիկ չի տա,
Մեր պատ փլավ քո ապով։

Կապել ես քիրման գոտիկ,
Մարդ չես Քաղնում քեզ մոտիկ.
Համ տեսքով ես, համ հասով,
Գան ըզծաղիկ խոբատիկ։

Բնությունն ինքն այդ հասարակ չերգիչներին ներշնչում է արվեստ, վոր ունի իր առանձնահատկությունները և չերբեմն նման չի մեր դրագետ բանաստեղծների արվեստին։

Խաղերի մեջ դտնում ենք ժողովրդական չերգերին հատուկ զուգահեռականություն (parallélisme) տալիս ձևն իր ընդարձակ նշանակությամբ, այսինքն միևնույն խմատի կրկնությունը տարբեր արտահայտությամբ, կամ ընդհանրապես խաղերի բաժանելը չերկու մասերի, վորոնք համապատասխան են մեկմեկու և վորևե առնչություն ունեն իրար հետ։

Խաղի եյական մասը, վորի մեջ է բուն խմատը, դրեթե միշտ չերկրորդ չերկատողն է, իսկ առաջին եյրկատողը սովորաբար չերկրորդի լրացումն է և վորևե կողմից, նրա սկսվածքը, նախապատրաստությունը, բաղդատությունը և այլն։

Խաղը քնարերգություն է, այսինքն մի բանաստեղծություն, վոր արտահայտում է գլխավորապես չերգչի զգացմունքն ու մտածմունքը, նրա ներքին կյանքը, առանձնապես սիրո զգացմունքն իր զանազան վիճակներով։ Այս ներքին, հոգեկան կյանքն ահա՛ կազմում է ընդհանրապես խաղի զուգահեռական մասերից չերկրորդի բովանդակությունը։ Բայց քնարերգություն չկա առանց բնության չերգի, մանավանդ չինական մարդու համար, վոր բնության մեջ է ապրում։ Գառատողի սկսվածքի մեջ է լինում սովորաբար բնության մասը, բնությունն իր ընդարձակ իմաստով առած, լինի արտաքին աշխարհի թե ժողովրդական կյանքի նկարագիր, կամ կատարվող և կատարված դեպքերի պատմվածք։

Խաղերի ընդհանուր կազմությունն այս է։ Բայց բնության մասը չերբեմն միայն առաջին տողի մեջ է լինում, չերբեմն անցնում է և չորրորդ տողին, վորով հոգեկան մասը մնում է միայն չերրորդ տողի մեջ։

Վորքան հաջողությամբ հարմարեցրած են իրար յերգիկների այս յերկու զուգահեռական մասերը, և վորքան սերտ ու ներքին է այս յերկու մասի կապակցությունը, այնքան ավելի գեղեցիկ է խաղը:

Բայց այստեղ հատկապես պետք է չեշտել, վոր խաղի այս յերկու մասերի ներքին կապը հաճախ անհասկանալի յե մնում մեզ, կամ այն պատճառով, վոր խաղն աղճատված է,— վորի մասին հետո կըխոսենք,— և կամ էլ մենք չենք կարողանում թափանցել նրանց ներքին ունչության մեջ: Խաղը հորինված չե մեզ նման մարդկանց համար, վոր անկարում կարդանք. այլ առաջին յերգչի և իր շրջապատողների համար, վորոնց աչքի առաջ է նկարագրած տեսարանը: Ծերկու խոսք, յերկու-յերեք գիծ միայն բավական են նրանց ուշադրությունը դեպի բնությունը դարձնելու համար. մնացածը լսողներն իրենք ամբողջացնում են նայելով իրենց շուրջը:

Բացի այս՝ խաղերի մեջ տեսնում ենք ժողովրդական մտածողության յեղանակի մի ուրիշ տեսակ, քան ինչ վոր պատմվածքի կամ վեպի մեջ է: Այստեղ վիպասանը սկրում է ավելորդաբանություն, յերկար ու բարակ, նուչնիկ կրկնություններով չառախոս նկարագիր մանրամասնություններ: Խաղերի յերգիչը, ընդհակառակը, գիտե յերկատողի, յեռատողի ու քառատողի նեղ շրջանակի մեջ մուցնել ընդարձակ նկարագիրներ ու պատմվածքներ ամենաստեղմ կերպով, բայց շատ անգամ այնպիսի նկարագիրներ ու պատմվածքներ, վոր միայն անպատրաստից յերգողին լսողները, կամ նրանց վիճակի մեջ յեղողները կարող են իսկույն ըմբռնել և պատկերացնել ամենայն ընդարձակությամբ: Այս յերկու պատճառով մենք, վոր հեռու յենք ժողովրդի կյանքից և նրա մտածողության յեղանակից, յերբեմն փոքր ինչ մտածելուց հետո միայն կարող ենք հասկանալ խաղերի զուգահեռականների ներքին կապակցությունը և վայելել ժողովրդական բանաստեղծության այս տեսակի գեղեցկությունը: Ցեվ այս շատ դժվար չե:

Խաղերի առաջին մասը, բնությամբ սկսվածքը, յերկրորդ մասի վերաբերմամբ գլխավորապես յերեք տեսակ է լինում:

1. Ամենապարզ և հեշտ ձևն է այն, վոր խաղի առաջին մասի մեջ մի նկարագիր է լինում: Ինչպես վոր վիպասանները գործողությունից առաջ սովորաբար նկարագրում են բնությունը, վորի մեջ գործողությունը կատարվում է, այսպես և յերգիչը նախ մի քանի բնորոշ գծերով պատկերացնում է իրեն շրջապատող բնությունը իբրև մի շրջանակ, ապա դրա մեջ անց է կացվում կամ կատարվում է հոգևոր կյանքը: Արտաքին աշխարհը, դրությունը, որվա ու տարվա յեղանակը և այլն, մի քանի թեթև գծերով նկարագրված՝ կազմում են մի վոչբրիկ վայրենկար կամ գյուղական կյանքի շրջանից և աշխատանքից առած մի պատկեր, վորին հաջորդում է յերգչի սրտում վայրկենապես ծնված զգացմունքը մի ազատիտ խոսքով կամ բառախաղով:

Մեր ջուխտ գության դաշտ կու բանի, Մին կու քելե, մին կու կոխե,—
Ջուլո խաթուն հաց կու տանի, Աչքով, ունքով մարդ կու ոպանի։

Ահա մի մանրանկար պատկեր, վորի մեջ հանված է դաշտը և դաշտի մեջ գործող զույգ գութանը։ Հեռվից յերևում է Ջուլո խաթունը, ճերքին բռնած հացը, վոր տանում է գութանավորին։ Տեսնում է նրան և նրա քայլվածքը սիրահար մաճկալը կամ հոտաղը և իր սրտում վայրկենապես ծնված զգացմունքը հայտնում է մի կարճ խոսքով։

Մի ուրիշ յերգի մեջ հանդիպում ենք ձմեռնային տեսարանի։ Դիշեր և ու լուսնակ դիշեր։ Սալխակ ձյունը նախշել է գետինը։ Տան յետևում, կամ պարտիզում տեսակցում են սիրահար տղան ու աղջիկը, կես ունքերով ու կարմիր թշերով, և տղան հայտնում է իր ցանկությունը։

Ես դիշեր, լուսնակ դիշեր, Աչքդ դեմ արա պաչեմ,
Ձյունն եկեր, գետին նախշեր· Կես ունքեր, կարմիր թշեր։

Այս տեսակի բնությամբ սկսվածքը ամենից հեշտն է հորինման տեսակետից։ Բավական է միայն, վոր յերգիչն աչքը շուրջը դարձնի և դիտի իրեն շրջապատող բնությունը և մի քանի բառով նկարագրի։ Բանաստեղծի ամենամեծ շնորհքն այն է, վոր կարողանա շրջապատի բազմազան կողմերից եյական գծերն առնել, վորպեսզի բնության պատկերը հեշտությամբ ամբողջացվի։ Եթե յերեք եյականներն են վերցրած, վոր, ցավոք, մի՛շտ չի լինում, նույնիսկ մենք հեշտությամբ կարողանում ենք լրացնել պատկերի մանրամասնությունները,— հասկանալի յե, յերեք շինական կյանքն ու բնությունը ծանոթ է մեզ։ Մի քաղաքացի մարդ, վոր վար ու դրության չի տեսել, վոչինչ կամ շատ քիչ բան կարող է պատկերացնել վերևում դրած առաջին յերգը կարդալիս։ Բայց յերբ կյանքին ծանոթ մեկն է կարդում կամ լսում այն, նրա աչքի առաջ բացվում է ընդարձակ տեսարան. աշնան կամ գարնան դաշտ, տեղ տեղ վարից չերտ չերտ սևացած արտերը, շարժուն գութաններն իրենց բազմաթիվ լծերով, մաճկալի և հոտաղների հոռովելներով, քաջալերական ու հանդիմանական խոսքերով. հեռվում լեռներ և այլն։

Պաղի յերկու մասի ներքին կապն ըմբռնելն ավելի դժվար է առանց գյուղական կյանքի ծանոթության, յերբ ժողովրդական կյանքի ու սովորության, տեղական բարքերի գծեր են առնված։ Որինակ՝ վերցնենք հետևյալ քառատողը·

Արազը հեչտացել ա, Ցաբար տարեք իմ յարին,—
Ճամբեքը կոշտացել ա· Առնող չատացել ա։

Այս խաղի յերկու մասի մեջ ըստ յերեվույթին վոչ մի կապ չկա։ Բայց Արազի վրա բնակվողներին հարցնենք, և նրանք կասեն, վոր Արազը հեչտանում է ցուրտ աշնանը կամ ձմեռը։ Այս ժամանակ է, վոր ճանապարհ-

Ներն էլ կոչտանում են. անձրևներ գալուց կամ ձյուն գալուց և հալչելուց հետո՝ ամառվա ճանապարհների վրա դիզված հողը ցեխ է դառնում և մի ցուրտ գիշեր սառչելով կոշտ կոշտ մնում է։ Ահա՛ ցուրտ աշնան կամ ձմեռվա նկարագիրը դեսի և ճանապարհի պատկերով։ Բայց խաղի բուն իմաստը հասկանալու համար այսքանը դեռ բավական չէ։ Պետք է իմանալ, որ ցուրտ աշնանը կամ ձմեռն են աղջիկ ուղում և հարսանիք անում։ Այժմ յերևակայենք մի աղջիկ, որին շատ ուղողներ կան, բայց ինքն ուրիշին է սիրում։ Նրա սիրականն ուրիշ տեղ է, և նա ահ ու դողի մեջ է, թե մի՛ գուցե իրեն ստիպեն ուրիշի և վոչ իր սիրելիին մարդու գնալ։ Նա դուրս է գալիս, նայում շուրջը հեչտացած Արագին ու կոշտացած ճանապարհներին և իր լցված սիրտը ղեղում է յերգով.

Ախաբ տարնք իմ յարին,—
Մուշտարիս չտասցել ա։

Այս տեսակ սկսվածքի մեջ մտնում է և այն, որ խաղի առաջին մասի մեջ վոչ թե նկարագիր է լինում, այլ մի պատմվածք, որին հաջորդում է զգացմունքը՝ փափաք, ապաշավանք և այլն, իբրև հետևվանք առաջին մասի մեջ պատմված գործողության։ Որինակ՝ մի աղջիկ հաց է տանում արտը, ուր իր յարն է։ Նա փափագում է տեսնել յարին. նրա սիրտը կրոտով լցված է, և կուզեր անպատճառ յարի մոտ լինել։ Բայց արի տես, վոր յերբ յարը խնձոր է տալիս, նա ամաչում է ու չի առնում։ Ցարին տեսնելուց հետո յետ է դառնում. և ահա՛ նրան չարունակ տանջում է այն միտքը, թե ինչո՛ւ մերժեց յարի առաջարկությունը։ Ապաշավանքը կրակում է նրան։ Նա իրեն բեթախտ յար է համարում. յարն իսկապես այդպես չպիտի վարվեր և այլն։ Այսպիսի մի դեպք ու հոգեկան դրություն ամփոփված ենք գտնում հետևյալ քառատողի մեջ.

Կանաչ արտը հաց տարա,
Ցարիս տեսա յետ դառա.

Խնձոր տվավ՝ յես չառա,—
Ես ի՞նչ բեթախտ յար դառա։
(Վաբշանա՝ ես ի՞նչ կրակ եր՝ վառա)։

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

Գնացի ջուրը ջրի,
Վառս ընկավ ածի լեղի.

Իմ հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,—
Ինձ ավին ղարիբ աղի։

Այս քառատողը հասկանալու համար պետք է իմանալ, վոր գյուղերում սովորաբար աղջկերքն են աղբյուրից կամ գետից ջուր բերում։ Ջրատեղն են գալիս և ուտար տեղերից տղայքն աղջիկ տեսնելու և հավանելու։ Այս դեպքն է ահա՛ պատմվում խաղի առաջին մասում։ Հարսը, վոր դրժդոհ է ղարիբ տղայի հետ ամուսնանալու համար, իրեն տեսնելն ու հավանելը արտահայտում է պատկերավոր ձևով՝ ասելով, թե վառս ընկավ ածի լեղին, և ապա գառնում ու փափուկ կերպով անիծում է իր հորն ու մորը, վոր իրեն տվել են ղարիբ տղայի։

2) Խաղի սկսվածքի մի ուրիշ ձևը լինում է բաղդատությամբ: Բնության յերևույթների ընդարձակ շրջանից վերցրած վորևե պատկեր է նկատգրվում առաջին մասում և այդ պատկերին համեմատվում է յերկրորդ մասի մեջ արտահայտված հոգեկան կյանքի յերևույթը կամ նմանությամբ կամ հակադրությամբ: Սակայն չի տալիլ, վոր այս ձևով յերգի առաջին մասը մի նախապատրաստություն է բուն նյութին ավելի պարզ ու պայծառ հասկանալու և ղդալու համար: Սակայն պետք է դիտել, վոր ժողովրդական յերգիչն իր այս բաղդատություններին մեջ դործ չի ածում բաղդատական բառեր՝ այնպես — ինչպես: Նա սակավ անդամ միայն պես, նման, բան (ց) բառերը դնում է, այն էլ ավելի յերբ բաղդատությունը վրչ թե յերգի յերկու զուգահեռական մասերի մեջ է, այլ միևնույն մասի մեջ: Որինակ.

Լավ ձին նո՞ր ինչ կ'անե,
Սիրունը խո՞ր ինչ կ'անե.
Սիրածը սրտով լինի,
Ագխարհի մո՞ր ինչ կ'անե:

Ուրադը վեհին կըտալե,
Սերդ իմ սիրտը կըմալե,—
Բարակ սրտով ինձի տվե:

Այս որինակների մեջ նմանությունը շատ պարզ է: Ինչպես վոր լավ ձին առանց նալի էլ լավ է. ինչպես վոր սիրունն առանց խալի էլ սիրուն է, նրան պետք չէ խալը, այնպես և սիրողին պետք չէ աչխարհի մալը, բավական է, վոր սիրածը սրտով լինի: Ինչպես վոր ուրագը առչում է վյայտը, այնպես և քո սերը տաչում մաչում է ինձ: Բայց կան խաղեր, վորոնց յերկու մասի բաղդատական հարաբերությունը դժվար հասկանալի յե սեղմ ու հակիրճ և զեղչված արտահայտության պատճառով: Որինակ.

Ա՛յ հևա, հևա՛, սի՛րտս,
Ճնճղկան քե՞ս ա սիրտս:

Քան պուտը կարմիր չկա,—
Բաց անեմ՝ սև ա սիրտս:

Այստեղ յերկու բաղդատություն կա. յերկրորդ տողի մեջ յերգիչն իր բարակած սիրտը նմանեցնում է ճնճղուկի թևի. թեպետ և բարակած բառը և բաղդատական բառեր չկան, բայց այս բաղդատությունը հասկանալի յե: Ավելի դժվար հասկանալի յե յերկրորդ բաղդատությունը, վոր յերկրորդ և յերրորդ տողերի մեջ: Յերգիչն այս տողերը կազմել է մի ժողովրդական առածից. «Քանց պուտը (կարմիր լալա) կարմիր չկա, վոր բաց անես՝ սև է սիրտը», վոր ասվում է այն մարդկանց համար, վորոնք արտաքուստ ուրախ են յերևում, բայց ներքուստ ցավը կրծում է նրանց սիրտը: Արդ այս առածի առաջին մասն յերգիչն անփոփոխ է թողել յերրորդ տողի մեջ, իսկ յերկրորդ մասը չորրորդ տողի մեջ շուռ է տվել իր սրտի վրա, վորով և մի բաղդատություն է դրել իր սրտի ու պուտի մեջ: Մի դրագետ բանաստեղծ այս նմանությունն այսպիսի մի ձևով կարտահայտեր հրկնությունն անելով. «Ինչպես վոր քան պուտը կարմիր չկա

դրսից, բայց վոր բաց աներ՝ ներսը սև է, այնպես էլ ինձ պես դրսից ուրախ յերևացող չկա, բայց վոր սիրտս բաց անեմ, սև է:

Վերցնենք մի ուրիշ օրինակ:

Կաքավն ա կանչել քարին,
Գառուցը լիքըն արին,—

Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարել իմ Քաղա յարին:

Այս խաղի յերկրորդ մասից լսանում ենք, վոր մի աղջիկ նոր յար, նշանած ունի, վորին մի փունջ վարդ ուղարկել է ցանկանում: Բայց թե ինչ սրտով է ուղարկում ծաղիկը, այս բացատրվում է բնությունից վերցրած սկավածքով, վորի մեջ աղջիկն իրեն նմանեցնում է մի վիրավոր կաքավի, վորը, սակայն, արդեն վոտքի յե ելնդնած քարի վրա: Ինչպես վոր վիրավոր կաքավը բարձրանում է ու քարի վրա կանգնում, թևաթափ և կտուցը դեռ արյունով լի, այնպես էլ և այն աղջիկը, վորին հին յարը թողել է. նրա սիրտը դեռ արյունալի յե, բայց նա իր ընկած դրությունից, իր անպատվությունից յելնում է, քանի վոր նոր յար ունի արդեն, վորին և մի փունջ ծաղիկ է ուղարկում:

3) Մի յերրորդ տեսակի ավելի բարդ, բայց և ավելի զեղեցիկ կազակցություն էլ է լինում խաղի յերկու մասերի մեջ. այն է՝ յերգի առաջին մասը, բնությամբ սկավածքը վերցվում է յերկրորդ մասի համար մի ժամանակ թե իրրև շրջապատի նկարագիր և թե իրրև գաղդատություն: Յերգի առաջին մասի մեջ նկարագրված բնությունը մի լուկ անտարբեր շրջանակ չե, վորի մեջ կատարվում է հոգեկան կյանքը: Այլ բնությունն, արտաքին աշխարհը վերցվում է այնպիսի հատկություններով, վորոնք յերգչի տրամադրության կամ զգացմունքների հետ մի վորոշ հարաբերության մեջ են մտնում, վորով իրրև մի բաղդատության նախապատրաստություն է լինում խաղի յերկրորդ մասն ավելի զորեղ զգալու համար: Վերցնենք օրինակ հետևյալ յերկատողը.

Դարուն ա, ձյուն ա արել,
Իմ յարն ինձնից ա սառել:

Այստեղ շատ պարզ է բնության յերևույթի հարաբերությունը հոգեկան վիճակի հետ: Առաջին տողը տալիս է մեզ բնության մի խիստ դժնդակ պատկեր: Գարուն է. ուրեմն ծառերը տերևել ու ծաղկել են, դաշտերը կանաչել, ոդը տաք է և այլն. բայց հանկարծ այս կենսաբեր գարնան ժամանակ ձյուն է գալիս,— մի յերևույթ, վոր հազվադեպ չե Հայաստանում: Կենդանության հետևում է մեռելություն: Յերգիչը դիտում է բնության այս հանկարծական խաղը: Արտաքին յերևույթը նրա մեջ առաջացնում է վորոշ տրամադրություն, և նա դառնում է իր ներքին աշխարհին: Այստեղ էլ նա նույն և նման յերևույթն է տեսնում: Նրա սրտում ևս գարուն եր, սիրո գարունը. բայց հանկարծ յարը սառել է նրանից, և այժմ նրա սրտին ևս ձյուն է յեկել, ճիշտ ինչպես գարնան կանաչազարդ հովիտների վրա:—

Այս յերկատողի քնութեամբ սկսվածքն, ուրեմն, իր մեջ բովանդակում է շրջապատի նկարագիրը, վոր և միանգամայն ծառայում է իբրև բազդատութեան հոգեկան յերևույթի համար:

Վերցնենք մի ուրիշ որինակ: Ինչ վոր գրագետ բանաստեղծը կասեր միայն՝ քո սիրո արևն ընկավ իմ սրտին, կամ քո սերն իբրև արև ընկավ իմ սրտին և լուսավորեց կամ վառեց այն, ժողովրդական յերգիչն իր ձևով ասում է.

Արևն ընկավ ամուր բերդին,
Քո սերն ընկավ մեջ իմ լերդին.
Ցես քեզ սիրեմ, Թող դիս ջերթին:

Առաջին տողի մեջ, ուրեմն, յերգիչն աչքը չուրջն ածելով դիտում է իրեն շրջապատող տեսարանը, վորը պատկերացնելու համար վերցնում է միայն մի եյական դիծ, թե ծագող արևն ընկնում է ամուր (վարբանտ՝ խամուր) բերդին: Տեսարանի մնացած մասն արդեն աչքը լրացնում է, իսկ մենք կարող ենք յերևակայութեամբ ամբողջացնել, հիշելով ծագող արևի Թողած տպավորութեյունը բնութեյան վրա: Բայց առաջին տողը միայն լոկ շրջապատի նկարագիրը չէ. դա միաժամանակ և մի նմանութեյուն է հոգեկան կյանքի համար: Ինչպես վոր ծագող արևն ընկնում է ամուր բերդին և վառում, լուսավորում է և այլն, այնպես և քո սերն ընկել է իմ լերդի մեջ և ինձ վառում է և այլն:

Ջաղացս մանէ, մանէ, — Իմ յարը սարում, քոլում,
Քունս անուշ կըտանէ. — Իմ քունը վո՞նց կըտանէ:

Ահա՛ մի կին, վորի մարդը տանը չէ, և ինքը դիշեր ժամանակ ջրաղացում է աղունի համար: Ջրաղացի քարը միատեսակ պտտում է աղմուկով, և կնոջ քունն անուշ տանում է և պետք է տանի. նա որորվում է: Մենք ազատում ենք, վոր նա պիտի անուշ ննջի: Բայց նա հանկարծ հիշում է, վոր իր մարդը սարում, քոլում է, այսինքն տնից հեռու նեղութեյան մեջ է. սկսում է մտածել և յարի հոգն անել: Քունը փախչում է աչքերից, և նա չի քնում, չնայած ջրաղացի միատեսակ որորին: Յերկի առաջին մասն ուրեմն թե՛ չրջապատի նկարագիրը և և թե՛ միաժամանակ հակադրութեյամբ բազդատութեյուն և յերկրորդ մասի համար:

Այժմ յերևակայենք մի յերիտասարդ, վոր չոդին պապակում է ծարավից, բայց և նրա սիրտը միաժամանակ այրվում է սիրո տապից. նրա յարը յետ է դարձել իր տված խոսքից: Յերիտասարդն այսպիսի մարմնական և հոգեկան վիճակով՝ հանդիպում է լեռան գլխից իջնող պաղ ջրին, կռանում, խմում է. բայց պաղ ջուրը յերես կոտրում և նրա ծարավը, չի հովացնում նրա վառվող սիրտը: Նրա մտքով անցնում է խնդրի ֆիզիկական ծարավի և սիրո ծարավի մեջ մի սիրուն բազդատութեյուն, և ահա յերգը պատրաստ է շրջապատի նկարագրով առաջին յերկու տողի մեջ.

Պաղ ջուր պրծել կուգա ասրեն, Ձի հավցուցե օրախ յարեն,—
Կուգա, թափի մարմար քարեն, Ցարն ա զբոսնել էր իրքարեն։

Այսքանս բավական եմ համարում խաղերի հորինվածքը բացատրելու համար։ Խաղերի տողերի մեջ վոչինչ անիմաստ և անկապ չկա. այլ ընդհակառակն խաղի յերկու մասը մի շատ սերտ և ներքին կապով միացած են իրար։ Եվ յեթե մենք չենք հասկանում կապակցությունը, կրկնում եմ, կամ այն պատճառով է, վոր ծանոթ չենք ժողովրդական կյանքին, կամ շատ սեղմ ու հակիրճ և արտահայտության յեղանակը։ Բնագետների համար ասում են, թե կենդանու մեկ յերկու վոսկոր միայն ձեռ տակ ունենալով կարողանում են լրացնել կենդանու կմախքը և պատկերացնել կենդանին ամբողջապես։ Ճիշտ այդպիսի բնագետի նման է մտածում և ժողովուրդը. նա մի յերկու գծով պատկերացնում է ամբողջը։ Մանրամասնությունները նրա համար ավելորդ են։ Ավելորդ են և այնպիսի բառերն ու խոսքերը, վոր առանց ասած լինելու էլ կարելի յե իմանալ։

Մենք էլ յեթե կարողացանք ժողովրդի պես մտածել, կըհասկանանք ամենայն խաղ, յեթե միայն խաղն աղճատված չէ։ Աղճատված յերգը վոչ ինքը ժողովուրդը և վոչ մենք կարող ենք հասկանալ։

Խաղերի այս ներքին կազմությունը, հորինվածքը տեսնելուց հետո՝ այժմ անցնենք նրանց արտաքին արվեստին, վոտանավորին։

8. ՎՈՏԱՆԱՎՈՐԸ

Ժողովրդական խաղիկների հիմնական ձևն է տողերի թվի նկատմամբ՝ յերկատող, յեռատող և քառատող. իսկ նայելով վանկերի թվին և հատածին տողերի մեջ և հանգերի դասավորությանը, խաղն ունի բավական բազմազանություն։ Ներքևում կըթվենք գլխավոր տեսակները։

5-վանկանի տողեր

Հինգ վանկից պակաս վանկեր ունեցող տողեր ինչ գործածական են բուն խաղերի մեջ։ Յերեք կամ չորս վանկանի տողեր պատահում են ավելի կրկնակների մեջ. իսկ բուն յերգի սովորական ամենակարճ տողն է 5-վանկանին, վոր հատածով չի բաժանվում մասերի, ինչպես և գրական բանաստեղծության մեջ։ Ամբողջ տողը մի բարդ վոտք է։

Հինգ-վանկանի յերկյակներ, այսինքն յերկատող խաղեր՝ չկան, այլ միայն յեռյակներ և քառյակներ, այսինքն յերեք կամ չորս տողից կազմված խաղեր։

Յեռյակները սովորաբար ունին մի 4 կամ 5-վանկանի կրկնակ, վորի հետ միասին մի քառյակ են կազմում։ Բուն յերգի յերեք տողերը նույնահանգ են, իսկ վերջին կրկնակն անհատ է մնում։ Որինակ.

Ա՛յ բալա հեղնաք,
Շատ կերաք, ղեղնաք,
Ինձանից լեղվաք,—
Գյուլ հեղնաք չան։

Ա՛յ բալա Մադիա,
Երխաղ ե հազիդ,
Կարոտ եմ պազիդ,—
Գյուլ Մադիա չան։

Գանձակցիները հանդերձի նկատմամբ ավելի բազմազան են։ Սովորական ձևով 1–ին, 2–րդ և 4–րդ տողերը նույնահանգ են, իսկ 3–րդ տողն անհանգ է մնում։ Որինակ.

Թոնդիրը հալ ա,
Վրեն լե բով ա,
Տաներիրու չան հնգ,
Մի չոր լե կով ա։

Սաքերը սարսուռ,
Ջրերը մամուռ,
Սալդաթաներոջ
Սերտըն է մրմուռ։

Ծերբեմն յերկրորդ տողն առաջինի թեթև վոխոխությունն է՝ իմաստի դուզահեռական կրկնությամբ, վորով նույն բառն 1–ին և 2–րդ տողերի վերջում կրկնվում է։ Որինակ.

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց,
Աղբոր մեռնեմ,
Բերում ա քորոց։

Ես յանը պատոք,
Են յանը պատոք,
Ղաղջուն կ'առնեմ,
Հազինն ա սատոք։

Այս չափով սովում են սովորաբար թեթև յերգիծաբանական խաղերը, վորոնց առաջին մասը հաճախ կապ չունի յերկրորդ մասի հետ, և կամ նույնիսկ բառախաղ է կազմում։ Մաղրն առաջանում է վոչ միայն յերկրորդ մասի հանկարծական, անակնկալ իմաստից, այլև առաջին մասի անկապությունից ու բառախաղից։ Որինակ.

Ես յանը ուլիկ,
Են յանը ուլիկ,

Սաղոդի հետը
Ես կ'ուզեմ չուլիկ։

Սակավ անգամ քառյակի չորս տողն էլ նույնահանգ են լինում, ինչպես հետևյալ 4–վանկանի բառյակի մեջ։

Անուշավան,
Ծաղիկ յավան,

Մանչերն եկան,
Կնիկը սպան։

Ավելի սովորական են՝ մեջ ընդ մեջ հանդերձ կազմելը, այսինքն 1–ին և 3–րդ տողերն անհանգ են մնում, իսկ 2–րդ և 4–րդ տողերը նույնահանգ են։ Որինակ.

Ածու մ'եմ ցանե,
Սաքս նըզդիղ ե,
Իմ յարոջ մեռնեմ,
Ազիզ մազիղ ե։

Ջեռները խփելը,
Կոխնել ա դուռը,
Ծերիսը կոմիկը,
Նման ա նուռը։

Այսպիսի մեջ ընդ մեջ հանդերձով քառյակները, յերեք տողերն յերկերկու միանալով առանձին խոսքեր են կազմում, բնականաբար վերածվում են

10–վանկանի յերկյակների, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու բարդ վանքից: Որինակ.

Աղբոր բլուղը ըսան չի կարվի,
Աղբոր նմանը ըսկի չի ծարվի:

Պոպոքի ծառը յելավ ծիծեռը,
Հեղնաբը բռնե Աբսենի ձեռը:

6 և 5–վանկանի տողեր

Միայն վեց–վանկանի տողերից կազմված խաղերը մեզ հայտնի չեն, բայց կան քառյակները, վորոնց առաջին և յերրորդ տողերը վեց–վանկանի յեն, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողերը հինգ–վանկանի յեն: Հինգ–վանկանի տողերը նույնահանգ են, իսկ վեց–վանկանի տողերն անհանգ են մնում: Որինակ.

Ցես սաբեն կուզայէ,
Դուն դուռը բացէը,
Ջոգ ծոցդ տարար,
Ախ արէը լացէը:

Ցերկինքըն ամպեր կը,
Ի՞նչ անուշ քան կը.
Եկա դանեն անցա,
Ջանանըս հան կը:

Այսպիսի կարճ քառյակների յերկու տողը, քանի վոր հանգը մեջ ընդ մեջ է, միանալով կազմում են 11–վանկանի յեկյակներ, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու մասից, 6–րդ վանկի վրա ունենալով հատած: Որինակ.

Կա՛նչէ, կռունկ, կանչի՛, քանի գարուն է.
Ղաբրեններու սիրտը դունդ դունդ արյուն է:

7–վանկանի տողեր

Ամբողջ յոթ վանկը կազմում է մի տող և մի ոլիմպիական միություն, առանց պարզ վոտքերի, իսկապես ասած՝ առանց կանոնավոր միակերպ պարզ վոտքերի, վորովհետև տողը բնականորեն վերածվում է յերկու–յերեք վոտքի: Ցերը հայկյան չորս տողերի մեջ նույն թվով շեշտեր կան, այն ժամանակ վոտանավորը համաշեշտ է*):

Ցերկու նույնահանգ տողը միասին կազմում են մի յեկյակ, վոր ամենափոքրն է մեր խաղերի մեջ: Այսպիսի կարճ խաղերը, սակայն, շատ տարածված չեն և ասվում են միայն պարելու ժամանակ: Որինակ՝ Ազգագրական Հանդես Լ–Ը գիրք (1901 թ.) յեր. 439 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ.

Սաբ, սաբ, սաբերու դյուլն եմ.
Լևոն–Սամսոնի քուրն եմ:

Աբև նոր ա ծաղկեր ա,
Ցարս ծաղիկ ղրկեր ա: Ցեվ այլն:

Գնա, գնա, հեռիդ եմ,
Կարմիր խնձոր դառիդ եմ:

*) Տե՛ս բանաստեղծությունները տեսնել Մ. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տաղաչափութ.», Ցերևան, 1933, եջ 227, հետ. «Համաշեշտավոտանավորները»:

10–վանկանի յերկյակների, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու բարդ վոտքից: Որինակ.

Աղբոր բլուզը ըսած չի կարվի,
Աղբոր նմանը ըսկի չի ճարվի:

Գոզոքի ծառը յելավ Թիֆլիզը,
Հեղնաբը բանե Աբսենի ձեռը:

6 և 5–վանկանի տողեր

Միայն վեց–վանկանի տողերից կազմված խաղեր մեզ հայտնի չեն, բայց կան քառյակներ, վորոնց առաջին և յերրորդ տողերը վեց–վանկանի յեն, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողերը հինգ–վանկանի յեն: Հինգ–վանկանի տողերը նուլնահանգ են, իսկ վեց–վանկանի տողերն անհանգ են մնում: Որինակ.

Ցնս սաբեն կուզայի,
Դուն զուռը բացեր,
Ջևդ ծոցդ տարար,
Ախ արիր լացեր:

Ցերկինքըն ամպեր կը,
Ի՞նչ անուշ քամ կը.
Եկա դանեն անցա,
Ջանանըս հան կը:

Այսպիսի կարճ քառյակների յերկու տողը, քանի վոր հանգը մեջ ընդ մեջ է, միանալով կազմում են 11–վանկանի յեկյակներ, վորոնց մի տողը կազմված է յերկու մասից, 6–րդ վանկի վրա ունենալով հատած: Որինակ.

Կա՛նչէ, կռունկ, կանչի՛, քանի գարուն է.
Ղարիբներու սիրտը գունդ գունդ արյուն է:

7–վանկանի տողեր

Ամբողջ յոթ վանկը կազմում է մի տող և մի ռիթմական միություն, առանց պարզ վոտքերի, իսկապես ասած՝ առանց կանոնավոր միակերպ պարզ վոտքերի, վորովհետև տողը քնարկողին վերածվում է յերկու–յերեք վոտքի: Ցերը ֆոլկլորի չորս տողերի մեջ նույն թվով շեշտեր կան, այն ժամանակ վոտանավորը համաշեշտ է*):

Ցերկու նուլնահանգ տողը միասին կազմում են մի յեկյակ, վոր ամենափոքրն է մեր խաղերի մեջ: Այսպիսի կարճ խաղերը, սակայն, շատ տարածված չեն և սովում են միայն պարելու ժամանակ: Որինակ՝ Ազգագրական Հանդես է—Ը գիրք (1901 թ.) յեր. 439 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ.

Սար, սար, սարերու դյուլն եմ.
Լևոն–Սամսոնի քուրն եմ:

Արև նոր ա ծագկեր ա,
Ցարս ծաղիկ ղրկեր ա: Ցեվ այլն:

Գնա, գնա, հեռիդ եմ,
Կարմիր խնձոր դառիդ եմ:

*) Տե՛ս ամփոփումները տեսնել Մ. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տաղաչափութ.», Ցերևան, 1933, եջ 227, հմն. «Համաշեշտվոտանավորներ»:

Սակավ անգամ յերկյակն անհանգ է մնում. այսպիսի մեկը գտնում ենք, որինակ, Հովսեփյանի «Փչրանքներ» (ՓՇ.), յեր. 14.

Իմ մեր ինձի վո՞նց պահեց,—
Ծալուկ դյուլբանդի նման։

Այսպիսի անհանգ յերկյակները, սակայն, հավաստյալ կարելի յե ա-սել, վոր հիմնական չեն, այլ մի վորևե քառյակի վերջին յերկու տողերը, վոր սկսել են անկախ ասվել, բայց իրենց ինքնուրույն կերպարանքը չեն ստացել։ Վերևի յերկյակն, որինակ, մաս է կազմում հետևյալ քառյակի.

Ամպել ա ամպի նման, *Իմ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,—*
Շաքար եմ դանդի նման. *Ծալած դյուլբանդի նման։*

Ծոթ-վանկանի յեռյակները թվով սակավ են։ Դրանց յերեք տողն էլ նույնահանգ են։ Որինակ.

Գացի արտերը, բանի լոր, *Քար մի՛ թալի մեր ղլին,*
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր, *Թող դա նամի քու Թլին,*
Նման եր կարմիր խնձոր։ *Կրակ տու. ղարեբ փլին։*

Աչե դիպավ սարերուն, *Լոր փախավ, մտավ ձեր արտ,*
Կաքավ թռավ քարերուն, *Դու մի՛ եղնի ծանր ղարդ.*
Լորիկ կայնե վեր գարուն։ *Աբանը քաղե՛ ու դի՛ր բարդ։*

Ծոթ-վանկանի բառյակներն ամենից շատ սիրված և տարածված են; մանավանդ արևելյան հայերի մեջ։ Այս խաղերի առաջին, յերկրորդ և չորրորդ տողերը նույնահանգ են, իսկ յերրորդ տողն անհանգ է մնում։ Ըստ բովանդակության առաջին յերկու տողերը, շատ քիչ բացառությամբ, առանձին առանձին խոսքեր են, իսկ վերջին յերկու տողերը հաճախ մի խոսք են կազմում. 3-րդ տողի անհանգ մնալը շատ և շատ վոտանավորի բնավորությունը, ինչպես վոր բովանդակությունն էլ հենց պահանջում է։ Որինակ.

Մեխի արեք են ղլին, *Սարի Քրքինուկ Թազա,*
Վառը դրել ա փլին. *Մեղր ու շաքար քեզ մազա.*
Գլուխս մատաղ կանեմ *Ինձպես նազանի աղջիկ*
Թուխ աչք ու կարմիր Թլին։ *Գեղ պես տղին վո՞նց ազա։*

Մեր խաղերի մեծագույն մասն այսպիսի կազմություն ունեցող քառյակներ են։

Սակավաթիվ 7-վանկանի քառյակներ կան, վորոնց չորս տողն էլ նույնահանգ են կամ հաջորդաբար զուգահանգ են, այսինքն 1-ին և 2-րդ տողերն իրար հետ են հանգ կազմում, իսկ 3-րդ և 4-րդ տողերն իրար հետ. կամ թե տողերը մեջ ընդ մեջ զուգահանգ են, այսինքն առաջին և յերրորդ տողերը մի հանգ ունին, իսկ յերկրորդ և չորրորդ տողը մի ուրիշ հանգ։

Այսպիսի հանդերով քառյակները, սակայն, հիմնական չեն, այլ յերկյակներից կազմված քառյակները, վորոնց կազմությանն մասին հետո կըխոսենք։

8–վանկանի տողեր

Տողը կազմված է ութ վանկից և սովորաբար յերկու բարդ վոտք ունի։ Ցեցե քառյակի տողերի մեջ նույնաթիվ շեշտեր կան, վոտանավորը համաշեշտ է։

Յերկու նույնահանդ տողերը կազմում են մի փոքրիկ խաղ, մի յերկյակ, վոր ավելի սիրված եր արևմտյան հայերի մեջ։ Այսպիսի կարճ յերկյակներն էլ սովորաբար ասվում են պարելու ժամանակ։ Որինակ՝ Սրվանձտյանի Համով–Հոտով եր։ 305 բերված են մի շարք այսպիսի յերկյակներ, վորոնց հետ, սակայն, վերջը կցված են ուրիշ յերգեր։

Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դևս չեր լուացեր, արևն առեր։

Բարակ մանած, յերկեն խինած,
Մանեմ մանեմ, կտրավ մանած։

Ցես քի մեռնեմ ապտալի ծուռ.
Բաս ա կան դաս չիմար ու ծուռ։

8–վանկանի յեռյակները, վորոնց յերեք տողերն էլ նույնահանդ են, ավելի գործածական են, քան 7–վանկանի յեռյակները։ Որինակ.

Արևն ելավ կամար կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկե քամար,
Ցես կըմեռնեմ քեզի համար։

Ջուրը կ'երթաս ջուխտ գոբակով,
Սիրաս կ'երթա բոց կրակով,
Ինչի փախցուած ալ քուռակով։

Դու դալա կուգաս հուլա հուլա,
Կունմանիս քամկի քուլա.
Աչքս սեսավ, սիրաս կուլա։

Հարավ քամին կըշնչնչա,
Սազ քամանին կըճնգճնգա,
Ցես քու սիրուդ հիվանդ ընկա։

Դու կայներ ես աղբրան ական,
Փեչքդ կըտա արեգական,
Կարմիր երեսդ արյուն–կաթան։

Տան քովէ անցա, քաղէ քեզնից,
Լանկով զարկի, գերդիկ բացի.
Ցարս տուն չեր, նստա լացի։

Ավելի սիրված են, մանավանդ արևմտյան խաղերի մեջ, 8–վանկանի ֆառյակները։ Հանդերի նկատմամբ այս քառյակների կամ բոլոր տողերն էլ նույնահանդ են, վոր սովորականն է, կամ թե հաջորդաբար զուգահանդ։ Որինակ.

Մեր տուն, ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր գոտիկ.
Երթանք, քաղենք կանաչ խոտիկ,
Ցեհաննք՝ վիրը յարն է խոտոտիկ։

Երկու ամոս, իրեք ձմեռ,
Հերիք անես ձի կիսոտեռ,
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնի ցամաք աչքով։

Կան նաև սակավաթիվ քառյակներ, վորոնց յերրորդ տողն անհանդ է մնում, ինչպես սովորական 7–վանկանի քառյակի մեջ։

Գարուն եկավ, ամառ գնաց,
Աչքս մնաց ճամբընեբաց.
Առավածամոր խնդիր ունիմ,
Դուռ մի բանա կարիքներաց։

Կնա գիշերին և հավխոտաց,
Մերի՛կ, ո՞ւր և կորիճ իմ ծաց,
Թիքը-միքը մատաչ մանուկ
Ջինա ցրվի իմ սրտի խաց։

7 և 8-վանկանի տողեր

Սահավաթիվ խաղերի մեջ 7 և 8-վանկանի տողերի խառնուրդ է լինում, այսինքն առաջին տողը 7-վանկանի, իսկ յերկրորդը 8-վանկանի։ Այս խառն չափով կազմվում են նույնհանդ յերկյահներ և կամ 3-րդ տողն անհանդ քառյահներ։ Որինակ.

Թալիչու ճամբեն դուլ ա,
Աման կայնել Աչեն կուլա.

Վնձ պես աղեն քեզի հետ,
– Առաված վկա, լավ կըսազա։

7 և 8-վանկանի տողերի զեղեցիկ խառնուրդ լինում է «անտունի» չափի մեջ, վոր մեր ամենից ներդաշնակ ու յերաժշտական վոտանավորն է կազմում։ Այս չափը միանգամայն և մեր ամենահին ժողովրդական չափն է։ Գրիգոր Նարեկացուց իմանում ենք, վոր 10-րդ դարում արդեն այս չափը սովորական է յեղել նրանց համար, «որք ի լալեացն յեղանակեն բանաստեղծութիւն»։ Այժմ ևս այս չափով հորինված յերգերը մեծ մասամբ վողբ են և վերաբերում են պանդխտության։ Ակնա կողմերում այս չափով հորինված պանդխտության յերգերը կոչվել են «անտունի» յերգեր, այսինքն անտուն, տուն չունեցող, պանդուխտ մարդոց յերգեր։ Նույն անունով կոչում ենք և չափը։ Սիրո յերգեր ևս կան հորինված այս չափով։ Մի քննադատության յերգիչներին մանվանդ շատ սիրելի է յեղել այս չափը, վոր ճեռագիրների մեջ կոչվում է «հայրենի», ավելի ճիշտ՝ «հայերենի»։

Անտունի չափը մեր միակ հին չեչտական չափն է, վորի վոտքերը պարզ են, այսինքն մի չեչտված և մի կամ յերկու անչեչտ վանկից են կազմվում, մինչ մյուս չափերի մեջ վոտքերը բարդ են։ Անտունի չափի ամեն տող ունի յերեք չեչտ և յերեք վոտք, հետևյալ հիմնական դասավորությամբ առաջին և յերկրորդ տողերի մեջ.

ս՛ սս՛ ս՛
սս՛ ս՛ սս՛

Բերենք մի քանի որինակ ժողովրդական քառյահներից։

Մայիկը առավոտ նման,
Առոբման չարիկն է վրան,
Շաղվո՛ր, յես ու յես գնա,
Վոր ցաքն արևն է վրան։

Ջինակ մ՚որ ջրին գառես,
Ջուր մին ալ ձգես նե՝ չտրիր.
Մարիկն որ աղեն գառես,
Ճար չկա՝ պիտի մեռանի։

Հանգն ույս չոջի մեջ ազատ է։ պատահաբար հանդիպ կազմում են այս կամ այն տողերը, բայց սովորաբար անհանգ է վոտանավորը։ Հին հայրենները հանդավոր են*)։

Այս չափով հորինված քառյակները կարող են վերածվել և յերկյակների, վորոնց տողն այն ժամանակ կազմված է լինում 15 վանկից, յորինորդ վանկի վրա հատածով.

Ադ ո՞վ ադ երկիդ եկնը, / ադ ասար հողը կու կոխե.
Թե մարդ է նե՝ վար եկո՛ւ, / Թե չուշան ծաղիկ դնալու։

Անտունի չափով յերդերը չեն առնված այս ժողովածուի մեջ։ Դրանք պահված են առանձին հատորի համար, վորի մեջ պիտի առնվեն հին գուսանական հայրենները։

9–վանկանի տողեր

Ինն–վանկանի խալերը չկան։ Բայց կան 9–վանկանի տողեր, վորոնք դրված են ածվում իբրև կրկնակները, յերբեմն մեացած յոթ–վանկանի տողերի հետ։ 9–վանկանի տողը կամ յերեք հավասար վոտք ունի, կամ յերկու վոտք՝ 5 և 4–վանկյանի։

Հով արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Այ գուճուր աղջիկ, գալդուն արի։

Իսկ յերեք քառյակի մեջ ևս պատահում է, վոր առաջին մի կամ յերկու տողն 9–վանկանի յեն, այդ առաջանում է դիվաւորապես նրանից, վոր կրկնակի յեղանակը միանում է բուն խաղի յեղանակին և տալիս է մի ավելի բարդ յեղանակ, վորով յերգվում է բուն խաղը։ Այս պատճառով քառյակի այն տողերն ևս, վոր ինն–վանկանի կրկնակի յեղանակով են յերգվում, վերածվում են ինն վանկի։ Այսպես կազմված է, որինակ, հետևյալ քառյակը.

Հով արեք, սարեր ջան, հով արեք,
Իմ գարդին գարման արեք.—
Սարերը հով չեն անում,
Իմ գարդին գարման անում։

*) Մանրամասնություններ տեսնել՝ Մ. Աբեղյանի «Հայոց լեզվի տաղաչափություն», յեր. 267 հան. «Հայբենի կարդ»։ Այլև Մ. Աբեղյանի «Հին գուսանական ժողովրդական յերգեր», Եվրևան, 1931. յեր. 30 հան. «Հայբենի առանձնահատուկ ոիթմը»։ Նույնպես և Մ. Աբեղյանի «Ժողովրդա կան խաղեր ուսումնական արտատպություն «Բաբաստ» ամսագրից», Վաղարշապատ 1905. յեր. 27. հան։ Այս վերջին աշխատանքը, վոր պատրաստված էր իբրև ներածություն ժողովրդական խաղերի ժողովածուի համար, ոտագործվում և այժմ այստեղ այս ներածության մեջ։

10–վանկանի տողեր

Ինչպես տեսանք, մեջ ընդ մեջ հանդիպում 5–վանկանի քառյակները կարող են իրենց 10–վանկանի յերկյակները ևս առնվել, վորոնց մի տողն ունի յերկու վոտք, միջին ունենալով հատած: Այսպիսի 10–վանկանի տողերով կազմված խաղերը բավական տարածված են յեղել մանավանդ արևմտյան հայերի մեջ: Յերկյակները և յեռյակները, վորոնք նույնահանդ են, սակավաթիվ են.

Նլեր ես իդին, խաղող կըքաղես,
Նորա չորս բոլոր կանաֆիլ չաբես:

Մանր ես իդին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերով չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով դիմ սիրտ կըդաղես:

Ցես նման դինի, դու անուշ քյասա,
Դու լի՛ց, դու խմի՛, քո դարդ ձիկ ասա:

Բոստան եմ դրե վնրով են դարին,
Առաված չեն պահի ես տարվան տարին,
Շամամ մի չելավ ուղարկեմ յարին:

Ավելի սիրված են այն քառյակները, վորոնց չորս տողն ևս նույնահանդ են, կամ հաջորդաբար զուգահանդ.

Ցերկինքն եր ամպե, կու գար
Մարմար ձյուն, վարդի հոտն անուշ կըցրվի իմ դարդ.

Մաղիկ եմ ցանե չորս բոլորն ե վարդ,
Դու գար, կըթափեր վեր մարդ
Մարդուն կարոտս չմնար վեր ասվորիս:

Մեկ յո՛ս եմ մալուլ, քի՛ աչխարհ
Իմ յարոջ սիրուն մնամ երեսուն:

Ցերբեմն յերբորդ տողն անհանդ է մնում.

Երեսդ է փերի նման վարդի քուլ,
Քե կուզես արծաթ, կուտամ վոսկի բուլ.

Քո սերն իմ սիրտ կապենք, կապկպենք,
Անցնենք սար ու ձոր, երթանք Ստամբուլ:

11–վանկանի տողեր

11–վանկանի յերկյակներ, տեսանք, կազմվում են 6 և 5–վանկանի քառյակներից, վորոնց հանդերը մեջ ընդ մեջ են, տողը յերկու բարդ վոտք և, 6–րդ վանկի վրա հատածով: Այսպիսի յերկու յերկյակները միասին կազմում են քառյակներ, վորոնց տողերը հաջորդաբար զուգահանդ են.

Նլեր եմ, կ'երթամ կը, վի՛մ գիտե հալս,
Մե մ'ա Ստամբուլ գիտե դառնալս ու գալըս.
Մարի՛կ, ձեռքդ պատնեշ, յա՛ր, մնատ բարով.
Աըղահիլ կամոքդ պագըմ տուր սիրով:

11–վանկանի տողերն ունին և ուրիշ չափ. ամեն տող ունի յերեք բարդ վոտք, տողը բաժանելով հատածներով չորրորդ և ութերորդ վանկերի վրա: Որինակ.

Վարդն է բացվե Վանա քաղքի եդեսաբ.
Աստված սիրես, մեկն ուզարկի ձիկը տար.
Քա՛ նազերով, քա՛ խորոտիկ, դու վի՞րն ես.
Աչխարհ դիտի, ալամ դիտի՝ դու իմն ես:

12–վանկանի տողեր

Այսպիսի տողեր դործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բայց պատահում է, որ 8–վանկանի տողերի մեջ մի 4–վանկանի բարդ վոտք է ավելանում, կամ 12–վանկանի չե դառնում՝ բաժանված լերեք 4–վանկանի վոտքերի: Այսպիսի տողեր կրկնակների մեջ ևս պատահում են: Որինակ՝ այդպիսի ավելի վոտք ունի հետևյալ քառյակի վերջին տողը:

Գնգի մեռնիմ, խաթուն կնսուր,
Քո ծուռ լանուն խրատ մը տուր,
Զերքա պատկի գոմշի մսուր,
Շեկ ծամերուս, չխմալ, բոյիս, ի՞նչ կա զսուր:

12–վանկանի տողերից ավելի յերկար տողեր, 13, 14, 15 և 16–վանկանի, դործածական չեն մեր խաղերի մեջ: Բերած որինակներից կարելի յե տեսնել, որ դյուղական յերդիչները իրենց խաղերի մեջ ճիշտ նույն չափն են դործածում, ինչ որ մեր դրագետները դործ են ածել և դործ են ածում: Յերկսի տարբերությունը չատ չնչին է: Խաղերի մեջ վոչ դործածական չափերը սրբված չեն և դրական բանաստեղծության մեջ, ինչպես են 9–վանկանի և անխառն 6–վանկանի և 13–վանկանի տողերը:

Ժողովրդական յերդերի չափի տեսակները վերևում դրվածով միայն չեն սպառվում, որովհետև միայն 2—4 տողերից կազմված փոքր խաղերն են վերցված այստեղ և վոչ բոլոր ժողովրդական յերդերը: Բայց այդքանն էլ միայն արդեն ցույց է տալիս, որ եյական տարբերություն չկա մեր ժողովրդական և դրական բանաստեղծության չափերի մեջ:

Հանգերի նկատմամբ մեր ժողովրդական յերդը չատ ավելի զարդացած է, քան դրականը: Խաղերի մեջ չկան այն թույլ ու անպետք հանդերը, որ հանդի տեղ անց կացնել են տալիս մեր բանաստեղծները: Ժողովրդական խաղերի հանգերը զորեղ են ու հնչուն և տողերի վերջում զուտ հանգավելով և որ գլխավորն է՝ արագ հաջորդելով իրար, փաղաքշում են հանկարծ և բանաստեղծության համար մի զարդ կազմում և վոչ թե ավելորդ բեռ, որ միայն հանդաչենների նեղություն է տալիս՝ առանց գլխավորության պատճառելու ընթերցողին, ինչպես են մեր բանաստեղծների հանգերը մեծ մասամբ:

Զեռի տակ ունենալով հազարավոր քառյակներ իրենց բազմազան վարիանտներով, տեսնում ենք, որ մեր դյուղական յերդիչների լեզուն աղքատ է հանգերով. սահմանափակ թվով են նույնահանդ բառերը: Հենց այս

պատճառով այդ յերդիչները շատ անգամ հանգի համար միայն դիմում են իրենց ծանոթ թուրքերենին, մինչ տողերի մեջ ոտար բառերը համեմատաբար պակաս են գործածվում և հաճախ այդպիսիները վարխանաների մեջ փոխանակվում են հայերեն, և յերբեմն շատ ընտիր, բառերով:

Ջորեղ հանգեր կազմելու համար բացի թուրքերենին դիմելուց՝ ժողովրդական յերդը բանեցնում է և մի միջոց, վոր հատուկ է նաև աշուղական յերգերին, այն է՝ իսկական հանգ կազմող բառի յետևից տողերի վերջում կրկնվում է նույն բառը: Այսպիսի հանգերը կարելի յե կոչել հոդավոր հանգեր», մինչ սովորական կամ պարզ հանգերը մերկ հանգեր են: Որինակ՝ հետևյալ առաջին քառյակը մերկ հանգեր ունի, իսկ յերկրորդը՝ հոդավոր հանգեր.

Ապուր եմ եփել աղի,
Ուտողի սիրտը դողի.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կատաղի:

Ցես աղջիկ եմ, հեր չունիմ,
Մի սրտացավ տեր չունիմ.
Հորից-մորից զրկված՝
Աչխատող ազգեր չունիմ:

Հաճախ մերկ ու հոդավոր հանգերի միություն է առաջ գալիս տողերի մեջ. այսինքն յերկու տող միասին հոդավոր հանգ են կազմում, իսկ յերրորդ տողը մերկ հանգ է կազմում առաջին տողերի վերջում կրկնված բառին կամ հոդին: Որինակ.

Լուսնակը սարի տակին,
Մամուռը ջրի տակին,
Ցես իմ յարին կարոտ եմ
Ջան վարդ ու մանուշակին:

Հե՛յ, սարեն մարդ ա գալի,
Սարը կրակ ա տալի.
Առաջը աղյուխ բացավ,—
Իմացա վարդ ա տալի:

Ես գիշեր յես դուրս եկա,
Թաթախ ձնով քացեի ա,
Կրկաթեր մարմար քարին,—
Ցաբիս աչքն ա՝ լացել ա:

Ղաբիր եմ, կարս գնացի,
Ղաբիր տեղ հարս գնացի.
Գտակուց յես որ չտեսա,
Անկեսուր հարս մնացի:

Հանգերի հոդավորությունը հատուկ է ավելի 7-վանկանի քառյակներին:

9· ԱՂՁԱՏՈՒՄ ՑԵՎ ՎԱՐԻԱՆՏՆԵՐ

Ժողովրդական խաղը բերնե բերան և սերնդե սերունդ անցնելով՝ փոփոխության է յենթարկվում: Այս փոփոխությունը միշտ հոդուտ յերգի չի լինում, այլ հաճախ ի վնաս:

Արդարև կարող է պատահել, վոր սկզբնապես թույլ բանաստեղծությունը հետզհետե ավելի գեղեցկանա. բայց դժվար է յենթադրել, վոր սկզբնապես անխմաստ և բոլորովին անշնորհք լինի մի վոտանավոր և մնա

ժողովրդի հիշողության մեջ և հետզհետե իմաստալից ու գեղեցիկ դառնում։ Խաղը մնում է միայն այն ժամանակ, երբ դյուր է դալիս։ Իսկ անխմաստ բանը դյուր չի դալիս. և եթե դյուր էլ դա, նրա շրջանն ընդարձակ չէ, և վոչ էլ կյանքն է երկարատև։ Եթե այժմ դտնում ենք բաղմաթիվ անմիտ և անհեթեթ խաղեր, վորոնք տարածված են շատ կողմերում, դրանց մեծագույն մասն անհրաժեշտորեն հետագայում միայն աղճատված են։ Աղճատված ձևով խաղը մնում է միայն նրա համար, վոր սկզբնապես գեղեցիկ ձև է ունեցել։ Հին գեղեցկի ապրեցությունը շարունակում է դոյծել և այն ժամանակ, երբ այլևս չկա գեղեցկությունը։ Այս ինչպես աճհատի, նույնպես և ժողովրդի հոգեբանության մեջ է։

Խաղն ուրեմն ժամանակի ընթացքում հետզհետե ավելի կորցնում է իր պարզ ու բնական կազմությունը, քան գեղեցկանում։ Դա խանգարվում կամ աղճատվում է։ Եվ աղճատ յերգը շարունակում է ապրել ժողովրդի բերանին, ճիշտ ինչպես աղավաղված ապրում են դեռ մեր պատավական աղոթքները, ավելի կապկի կամ հմայական աղոթքները, վորոնք սկզբնապես իմաստալից հորինվածներ են ունեցել, յերբ կենդանի յե յեղել այն հեթանոսական հավատալիքը, վորի արդյունքն են իրենք։

Ժողովրդական խաղի աղճատումը խիստ բազմազան կերպով կարող է առաջ գալ։ Բուլական է, վոր մի կամ յերկու բառ փոխվում են, մի բայի ժամանակ՝ ներկան անցյալ է դառնում, կամ անցյալը՝ ներկա՝ և այլն, և յերբեմն կազմությունն արդեն խանգարվում է, կամ իմաստը կերպարանափոխվում է։

Խաղն առանձնապես կազմալուծվում է, յերբ յերկու զուգահեռական մասերի հարաբերությունը կամ մթնանում է, կամ վոչնչանում։ Առաջին դեպքում խաղը կորցնում է իր սկզբնական բնավորությունը. իսկ յերկրորդ դեպքում բնությամբ սկսվածքը, իր նշանակությունը կորցնելով, դառնում է մի դատարկ ձև։ Վերցնենք որինակ, հետևյալ զուգորդիկ քառյակը, վորի բովանդակությունը բացատրվեց վերևում, և տեսնենք նրա կրած փոփոխությունները։

1. Գաղ ջուր պրծել, կուպա սարեն, Չի հովցուցե սրտիս յարեն,—
Կուպա, թափի մարմար քարեն, Ցարն ա դարձել իր իշղարեն։

Այս քառյակի բազմաթիվ վարիանտներից մեկն է և հետևյալը.

2. Ջուրը պրծել, կուպա սարեն, Չի անցուցեր սրտիս յարեն,—
Կուպա, թափի մարմար քարեն, Ցարն ա դարձել իր իշղարեն։

Այս յերկու վարիանտի տարբերությունը շատ չնչին է, բայց և այնպես յերկրորդի մեջ արդեն մթնած է, իսկապես չկա առաջինի բնությամբ սկզբնածքի պարզ ու պայծառ բաղդատությունը։ Առաջինի մեջ ջուրը պաղ է և մեր մեջ ծնեցնում է մի նախապատրաստական տրամադրություն. սպասում ենք, վոր պաղ ջուրը հովացնի խմողի սիրտը. բայց սրտի վերքն այնքան

բորբոք է, որ չի հովացնում: Ջերկրորդի մեջ պաղ բառը դուրս է ընկել և մնացել սոսկ ջուր. իսկ հովացնել բառի տեղ անցել է սպացնել, առողջացնել բառը: Բնությամբ սկսվածքն այս ձևով թեպետ և դեռ կապված է խաղի յերկրորդ մասի հետ, բայց այլևս վոչ մի տրամաբանություն առաջ չի բերում, և մենք չենք էլ սպասում, որ ջուրը բժշկի, առողջացնի սրտի վերքը: Այս տրամաբանությունն առաջ կըլներ, յեթե ջուրը լիներ սրտի վերքի բնական սպեղանին, ինչպես որ պաղ ջուրը օրրա հովացնելու միջոցըն է:

Վերցնենք ուրիշ յերկու վարիանտ.

3. Ջուրը պրծել, կուդա սարեն,
Կուդա, թափի մարմար քարեն.
Իրար մի՛ սա սրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր էղբարեն:

4. Ջուր մի վրքե, կուդա սարեն,
Կուդա, թափի մարմար քարեն,
Ձեռ մե՛ք իսա սրտիս յարեն,
Ցարն է դարձե յուր կյաբեն:

Այս յերկուսը 2-րդ վարիանտի իրար նման ձևափոխություններ են: 4-րդի մեջ «ջուր մի վրքել» փոփոխությունն առանձին նշանակություն չունի. բայց յերկու վարիանտի մեջ էլ 3-րդ տողի «իրար մի սա», «ձեռ մե՛ք իսա» ձևերը փոխանակ «չի սաղցուցեր» բառերի, բոլորովին կերպարանափոխ են անում խաղը: 3-րդ տողն արդարև իմաստալից կերպով կապված է 4-րդ տողի հետ, բայց յերդի առաջին դուստահեռական մասը, բնությամբ սկսվածքը, իր համար մի անկապ բան է մնացած, մի դատարկ ձև դարձած:

Ամենից հաճախ փոփոխության է յենթարկվում քառյակի 3-րդ տողը, մանավանդ 7-վանկանի քառյակի, վորովհետև սրա 3-րդ տողը, սովորաբար անհանդ լինելով, հատատուն կերպարանք չունի. ուստի և շուտով մոռացվելով կամ դուրս է ընկնում, վորով քառյակը դառնում է յեռյակ, կա՛մ թե տեղը մի նոր խոսք է մտնում: Սակայն քառյակի 3-րդ տողը խաղի եյական մասն է, և հատկապես այն մասը, վոր վոչ միայն ներքին կյանքն է բերում, այլև ներքինը, այսինքն խաղի յերկրորդ մասը, կապում է առաջին մասին, բնությամբ սկսվածքին: Յերբ դուրս է ընկնում 3-րդ տողը, բնությամբ սկսվածքն անկապ է մնում. իսկ յեթե յերրորդ տողին մի նոր խոսք է փոխանակում, բնությամբ սկսվածքը կամ դարձյալ անկապ է մնում, յեթե նոր խոսքը չի հարմարվում խաղի առաջին մասի իմաստին, կամ թե՝ յեթե հարմարվում է, կազմվում է խաղի մի նոր իմաստալից վարիանտ: Որինակ՝ վերոհիշյալ խաղի համար ձեռքի տակ ունենք հետևյալ յեռյակը.

5. Ջուրն ա պրծել, կուդա սարեն,
Կու դիլա մարմար քարեն.
Ցարն ա դարձել իր էղբարեն:

Այստեղ 2–րդ տողի մեջ «կու ղղլա» մի բանաստեղծական դեղեցիկ փոփոխություն է մյուս վարիանների «կու դա, թափիլ» ձևին. բայց վորովհետև 3–րդ տողը դուրս է ընկել, խաղը դարձել է մի անմտություն, բնությամբ սկսվածքը մի դատարկ ձև:

Պատահում է յերբեմն, վոր քառյակի 3–րդ տողը մոռացվում է, տեղն անցնում է 4–րդ տողը. իսկ սրա փոխանակ մտնում է մի նոր 4–րդ տող և կազմում է մի իմաստալից կամ անիմաստ վարիանտ: Որինակ՝ ունենք հետևյալը.

6. Ջուրն ա պրծել կուզա տաբեն, Ջարն ա դարձել իր խրաբեն,—
Կուզեր թափեր ծամոան քարեն. Վրեն եկնի, ա՛խ, ղեչ յարեն:

Այստեղ 3–րդ և 4–րդ տողերն իմաստով հարմարվում են իրարու, բայց խաղի առաջին մասը մի դատարկ ձև է մնացել: Ասել չի ուղիլ, վոր քառյակի մյուս տողերն էս կարող են մոռացվելով՝ դուրս ընկնել, կամ տեղը նորերն անցնել: Որինակ՝ տակի 7–րդ վարիանտի մեջ սուչ խաղի 2–րդ տողը մոռացվել է և տեղը դատարկ մնացել. մոռացվել է և 4–րդ տողը, վորի փոխանակ, սակայն, մտել է մի նոր տող, վորով կազմվել է մի կատարյալ անմիտ յեռյակ, վոր է՝

7. Գաղ ջուր պրծել, կուզա տաբեն,
Դեռ չի սաղցել սրտիդ յարեն,
Ճես ինչ անեմ գլիմ քոռ սիքաբեն:

Խաղի ամենից հատատուն մասն է մի չտ հանգն ու հանգ կազմող բառը, մեկ՝ այն պատճառով, վոր յերգի վոտանավորին բնավորություն տվողը հանգն է, վոր բաժանում է տողը տողից և կազմում տաղաչափական վոտքը. մեկ էլ՝ անշուշտ այն պատճառով, վոր հանգերը մեր լեզվի մեջ շատ բազմազան չեն, ուստի և մի անգամ արդեն կազմված հանգն իր յեռեվից հեշտությամբ բերում է իր պատրաստի ընկերը, մինչ նույն հանգով նոր բառ գտնելը դժվար է: Սակայն հանգերն էլ, ինչպես և հանգ կազմող բառերը, փոխվում են, թեպետ սակավադեպ: Հանգի և հանգ կազմող բառի փոփոխությունը հաճախ առաջ է բերում ամբողջ տողի փոփոխություն: Վերջին տողի այսպիսի փոփոխությամբ խաղի յերկրորդ մասի իմաստը հաճախ այնպես կերպարանափոխվում է, վոր խաղի առաջին մասն յերկրորդի հետ կամ անկապ է մնում, կամ թե կազմվում են նոր իմաստներով վարիանտներ, որինակ.

8. (Գաղ) ջուր կըգնը վերին տաբեն, Չխովցուցեր սրտիս յարեն,—
Կուզեր, կաթեր մարմար քարեն. Երված մնաց քո կարտաշեն:

Այս վարիանտի մեջ թեպետ և չկա «պաղ» ածականը (վոր հավանորեն պետք է լինի, վորովհետև տողի մեջ մի վանկ պակասում է), բայց և այնպես յերգի յերկու մասերը սերտ կապված են իրար: Արդարև 4–րդ տողը

վոխված է, բայց կազմված է մի նոր իմաստալից յերգ, տարբեր 1–ին վարիանտից: Մինչ սրա մեջ յարի ուխտադրժությունից և սրտի վերքն անդուվանալի մնում, 8–րդ վարիանտի մեջ՝ կարոտից: «Այրված մնաց» առությունը հաջող ընտրություն է «չի հովցուցեր»–ի դիմաց: Այս 8–րդ վարիանտի մյուս պակասությունն այն է, որ «կարոտն» բառը, որ փոխանակած է «իլղարեն» բառին, թույլ հանդ է կազմում:

Գատահում է, որ մեկնույն հանգով կազմված կան տարբեր խաղեր: Խաղի առաջին մասի համար վերցվում է մի յերգի սկզբի մասը, որին հաջորդում է մի ուրիշ յերգի նույնահանդ վերջը կամ սկիզբը և կազմվում է մի նոր վարիանտ իմաստալից կամ անիմաստ: Բայց այս ավելի խաղերի ղարդացմանն է վերաբերում, որի մասին հետո:

Գատահում է նույնպես, որ խաղի տողերի դասավորությունը շուռ է դալիս· առաջին տողից հետո յերգվում է վերջինը, իսկ յերկրորդը գնում վերջն ընկնում և այլն: Ճեվ այսպես բաղմազան կերպով մեկնուն քառյակը յերբեմն այնքան շատ փոփոխությունների յե յենթարկվում, որ իրոք մեկնուն յերգի վարիանտները հաճախ քիչ նմանություն են ունենում միմյանց հետ, և սկզբնական յերգից շատ քիչ բան, միայն մի յերկու տող է մնում: Կազմվում են խիստ աղավաղված, յերբեմն և անհեթեթություններով լի յերգեր, որոնցով, հարկավ, կարելի չէ գաղափար կազմել ժողովրդական խաղերի մասին:

Խաղերի փոփոխության պատճառներից մեկն էլ հետևյալն է: Ճերբեմն սկզբնապես մի չափով հորինված յերգը յեղանակի պատճառով շուռ է դալիս մի ուրիշ չափի: Այս դեպքում ամբողջ խաղը բնականաբար փոփոխության է յենթարկվում: Որինակ՝ մեր բերած 8–վանկանի խաղի 2–րդ վարիանտը 7–վանկանի խաղի յե վերածված հետևյալ ձևով.

9· Ջուրը կ'իջներ են սարեն, Չի սազել սրտես յարեն,
Երթար, թափեր են քարեն· Վոր դարձար քո իլղարեն:

Այս վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, բանաստեղծական դեղեցկությունը բոլորովին կորած է:

Վերևում դրված 6–րդ վարիանտի մի նույնպիսի ձևափոխություն և հետևյալը·

10· Ջուր եկավ վերին սարեն, Ով դառնա էր իլղարեն,
Թափում ա մարմար քարեն· Վերն թափէ դոթու յարեն:

6–րդ վարիանտի մեջ, ինչպես ընթերցողը կըտեսնի, իլղարեն արդեն կատարված է, և յերգիչն անիծում է ուխտադրուժ յարին: Իսկ այստեղ հավատարմության յերդում է տրվում անեծքով, ինչպես սովորական է ժողովրդի մեջ: «Թափում ա» և «թափէ» բառերը թույլ կապ են դնում խաղի յերկու զուգահեռական մասերի մեջ:

Այս վերջին 10–րդ վարիանտի մի փոփոխված ձևն է և հետևյալը·

11. Ջուր պրծեր, կուգա սրբեն, Վոր դառնա իր ղրաբեն
Գա, թափէ մարմար քարեն· Հանա դրթեցուկ յարեն։

Խաղի փոփոխություն առաջ է գալիս և մի բարբառից մյուսին անցնելիս։ Շերտակում կամ Այրարատում հորինված յերգը, որինակ, Ղարաբաղ անցնելիս, կամ ընդհակառակը, վոչ միայն հարմարվում է տեղական բարբառի հնչյունաբանությանն ու ձևաբանությանը, այլև բառերն էլ թարգմանվում են։ Այս պատճառով յերբեմն և վոտանավորն ամբողջ կերպարանափոխ է լինում։ Մյուս կողմից՝ այն բառերը, վոր վատ են լսվում, կամ մի բարբառի մեջ՝ չթարգմանվելով՝ անհասկանալի յեն մնում, յերբեմն այնպես խեղաթյուրվում են, վոր անմտություններ են միայն առաջ բերում· որինակ՝ «Այ հեվա, հեվա, սիրուս» տողը դառնում է՝ «Այ Ցեվա, Ցեվա, սիրուս» կամ «Այ ո՞վ ա, ո՞վ ա սիրուս»։ «Կեռ ունքեր» դառնում է «Կեռ ընքեր», «Կեռ ընքեր» և վերջը «կոնկեր», «կոնկներ» և այլն, վոր անհեթեթություն է։

Ասել չի ուզիլ, վոր կան խաղեր, վորոնք հենց նոր կազմված ժամանակ էլ անմիտ բաներ են յեղել։ Անչնորհք յերգիչներն աղճատված խաղերի նմանողությամբ, կամ պատրաստի յերգերից լոկ հանգը փոխ առնելով՝ սարքում են տողեր՝ միայն, ինչպես ասում են, հանգը հանգին բերելով՝ առանց մտքին ուշադրություն դարձնելու։

Սակայն անխմաստ խաղերի մեծ մասը, ինչպես վերևում դրեցի, այսպիսի անհանճար մարդկանց մտքի ծնունդ չեն։ Դրանք հետադայում միայն աղավաղված են։ Ուստի և, ինչպես վարիանտների բաղդատությամբ վերականգնում են ձեռագիրների բնագիրը, վոր աղճատված և խառնված՝ անչնորհք դրչակների ձեռքով, նույնպես կարելի յե և խաղերի վարիանտներն իրար բաղդատելով վերականգնել դրանց իմաստալից ձևը կամ «բնագիրը», յեթե կարելի յե խաղերի համար «բնագիր» բառը դործածել։

Անշուշտ, խաղերի «սկզբնական բնագիրը» հանել դժվար է, վորովհետև բաղդատությունից յերբեմն ստացվում են յերկու և ավելի իմաստալից վարիանտներ· իսկ առանց արտաքին միջոցների դժվար է ասել, թե վորն է վորից առաջացել։ Բացի այդ՝ թե ստացած իմաստալից ձևը սկզբնականն է թե չէ, այդ հնարավոր չէ ասել։ Համենայն դեպս բաղդատությունը մեզ մի հետեվանքի յե տանում· անմիտ յերգերն ընդհանրապես իմաստալից են դառնում, և ստացվում են մեծ մասամբ փոքրիկ, սիրուն յերգեր մի քանի վարիանտներով։

Խաղերի վարիանտները բաղդատելը շատ ավելի ծանր ու տաղտկալի դործ է, քան ձեռագիրներինը։ Բայց բաղդատելուց հետո յերգերի բնագիրը վերականգնելն ավելի հեշտ է, քան ձեռագիրներինը· դի յերգերի համար կան արտաքին տաղաչափական միջոցներ, վոր են վոտքը, հանգը և վոտանավորի ընդհանուր կազմությունը։ Եթե նույն խաղի մի վարիանտի

մէջ, որինակ, մի վոլևե տող պահանջած հանգը չունի, կամ մի վոտքի մէջ մի վանկ ավելի կամ պակաս է, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մէջ հանգն ու վոտքն անթերի չեն, հասկանալի չէ, վոր առաջին վարիանտն աղավաղված է: Մյուս կողմից՝ վոտանավորի ընդհանուր կազմուածքը մեզ ցույց է տալիս, վոր, որինակ, 7-վանկանի քառյակների մէջ տողերի կրկնութիւն չի լինում: Եթէ ուրեմն նույն քառյակի մի վարիանտի մէջ գտնում ենք, վոր, որինակ, առաջին տողը նույնութեամբ կրկնված է յերրորդ կամ չորրորդ տողի մէջ, իսկ մի ուրիշ վարիանտի մէջ այսպիսի կրկնութիւն չկայ, շատ պարզ է, ուրեմն, վոր առաջին վարիանտն աղճատված է. յերկրիչը մոռացել է յերրորդ կամ չորրորդ տողը և անճարութիւնից կրկնել է առաջին տողը: Նրանից սովորողներն էլ, անշուշտ, նույն ձևով կրկնելով են առում:

Բացի այս արտաքին միջոցներից, ասել չի ուզիլ, «բնագիրը» վերականգնելու համար մեծ տեղ է բռնում և ներքինը, այսինքն յերկերի իմաստը: Բերենք մի քանի որինակներ՝ ցույց տալու համար, թե ինչպես կարելի յե մի քանի վարիանտների մէջ ընտրութիւն անել:

Իմ և Կոմիտաս վարդապետի հրատարակած «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական յերգարանի մէջ մեր խմբագրած մի յերգի համար իբրև առաջին տուն վերցրած ենք հետևյալ քառյակը.

1. Գուբանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Տես, քեզ վոքան եմ սիրում,
Զուկը տապկած եմ բերում:

Դրա մի փոփոխակին և հետևյալը*).

2. Հոյ նաբե գուբանը հաց կառնիմ,
Հոյ նաբե, բերանը բաց կառնիմ,
Հոյ նաբե, գուբանը հաց կառնիմ,
Հոյ նաբե, տապկած ծածուկ կառնիմ:

Այս քառյակի համար մեր ժողովածուի մէջ ունենք և հետևյալ վարիանտները.

3. Գուբանը հաց եմ տալել,
Բերանը բաց եմ տալել.
Գինաս հա՞ց եմ տալել,—
Զկնով տապկած եմ տալել:

5. Գուբանը հաց եմ տալել,
Բերանը բաց եմ տալել.
Տե՛ս, քեզ կ'նչգան եմ սիրել,
Զկնով տապկած եմ տալել:

4. Գուբանը հաց եմ առնում,
Բերանը բաց եմ առնում.
Տե՛ս, քեզ վո՛րքան եմ սիրում,
Զուկը տապկած եմ առնում:

6. Գուբանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել.
Տղա, քեզ ինչքան սիրել,
Զուկը տապկած եմ բերել:

*) «Մուրճ» ամսագիր, 1903 թ. № 11 յեր. 201. տես և Մ. Աբեղյանի «Ժողովրդական խաղերը». ուսվածք, Վաղարշապատ, 1905 թ. յեր. 44. հան.:

7. Դուքանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան տղա, չատ մի խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

8. Դուքանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան տղի, չատ մի խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում:

Ահա ութ վարիանտ միևնույն երգի:

Թե 2–րդ վարիանտն աղճատված է՝ չատ պարզ է. երգիչը մոռացել է 3–րդ տողը և տեղը կրկնել է 1–ին տողը: Բացի այդ՝ աղավաղված է և 4–րդ տողը, քանի որ երգիչն այնքան անչնորհք է եղել, որ չի կարողացել հանդ կալմել. «հաց կտանիմ, բաց կտանիմ» հանդերի դիմաց դրել է «ծածուկ կտանիմ»:

Աղավաղված է և 3–րդ վարիանտի 3–րդ տողը. բայց այստեղ երգիչն այնքան անչնորհք չի դտնվել, որ առաջին տողն անփոփոխ կրկնի. նա երգի իմաստը ըմբռնել է և իր «ձկնով տապկածի» արժեքը մեծացնելու համար՝ չուռ է տվել, ընկել. «դինաս (= դիտես) հա՞ց եմ տարել»: Կազմվել է մի վարիանտ, որի մեջ տափակ սրախոսություն է լինում: Բայց թե այս տողն աղճատված է, պարզ երևում է և նրանից, որ մի վանկ պակասում է:

Մյուսներից 1–ին, 4–րդ, 5–րդ և 6–րդ վարիանտներն ըստ էության նույն երգն են: Փնտրենք սրանց տարբերությունները:

1. «Տանել» և «բերել» բայերից ո՞րն ավելի հարմար է իմաստին և դրությանը: «Տանել» ցույց է տալիս մի գործողություն, որ չի ուղղված երկրորդ դեմքին, այսինքն այն անձին, որին մի բան ասում ենք: Ճերը մեկին մի բան տանում ենք, նրան ուղղած խոսքի մեջ հայերեն կասենք թե քեզ բերում եմ այս բանը, և ոչ՝ տանում: «Տանել» բայը երկրորդ դեմքի համար միայն այն ժամանակ կարելի է ասել, երբ երկրորդ դեմքն այնտեղ չէ, ուր տանում են. որինակ՝ «քեզ համար այս բանը կտանեմ այս ինչ տեղը»: Արդ, գուքանավորին հաց տանող աղջիկը, երբ մոտենում է գուքանավորին, իր անպատրաստից երգն ուղղելով գուքանավորներից մեկին, իր յարին. «Տես, քեզ՝ վորքան եմ սիրում, որ ճուկը տապկած եմ բերում» և ոչ թե «Տես, քեզ վորքան եմ սիրում, որ ճուկը տապկած եմ տանում»: Այս վերջին ձևը անիմաստ չէ, բայց այդ ձևով միայն այն ժամանակ կարելի է ասել, երբ աղջիկը երգում է տանը, ճանապարհ ընկնելիս, և իր յարը, որին ուղղում է խոսքը. տանը՝ իր մոտն է, և ոչ դաշտում, գուքանի վրա. և այդ յարը աղջկա հետ կամ նրա յետևից պիտի գնա դաշտը՝ նրա տարած հացն այնտեղ ուտելու: Բայց իրականության մեջ այդպիսի բան չի լինում, ինչպես և այն, որ աղջիկը տղային հիշեցնի անցյալում կատարած այդպիսի գործողություն:

Հասկանալի է, ուրեմն, որ 2–րդ, 3–րդ, 4–րդ և 5–րդ վարիանտներից, որոնց մեջ «տանել» բայն է, ավելի ընտիր են 1–ին և 6–րդ վարիանտները, որոնց մեջ «բերել» բայն է:

2· «Բերում եմ» և «բերել եմ» ձևերից ո՞րն է ընտրելին։— Ասղն առեղծվում է բոլորական աղջկությանն առնչություններից։ Դուքանը հաց տանող աղջկին այս յերգն ասել է, անշուշտ, այն վայրկյանին, յերբ նա հաց տանելիս հեռվում տեսել է դուքանավորներին, վորոնց մեջ և իր սիրածին, և յերգով խմացնում է վերջինիս իր բերածը։ Այս ի նկատի ունենալով՝ ներկա պատմվածքը «բերում եմ», վոր կա 1–ին վարիանտի մեջ, ավելի կենդանի յև· ինչ վոր աղջիկն անում և ղղում է, նույնն անմիջապես նույն վայրկյանին արտահայտում և յերգով։ Մինչ 6–րդ վարիանտը «բերել եմ»՝ ձևով, թեպետ դարձյալ խմաստալից է, բայց կենդանությունից զրկված է։ Աղջիկն այստեղ անցյալով է ապրում և, կարծես, տղային հիշեցնելով իր արածը՝ նրա յերեսումն է ղաղնում։ Բացի այս, 3–րդ տողն ևս՝ «Տղա, քեզ ինչքան սիրի» (= սիրեցել), իր ձևով թույլ է հարմարվում մյուս տողերի պատմվածքին։

3· Բառական տարբերություններից առնենք «Ձուկը տապկած եմ բերում», «Ձկնով տապկած եմ բերել», և «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևերը։ Սրանցից յերկրորդը՝ «Ձկնով տապկած» իրրև կերակուր մեզ հայտնի չե· կա յուղով տապկած, կա և տապկած ձուկ, բայց ձկնով տապկած... Թերևս, ձկնով հանդերձ տապկած, այսինքն թե ձուկն և թե տապկած, յերկու բան է տանում աղջիկը։ Բայց յենթադրենք, վոր «ձկնով տապկած» կերակուր կա, և կամ ձուկն ու տապկած պետք է հասկանալ· դառնանք քերականությանը։ «Ձկնով տապկած եմ բերում» ձևով լոկ պատմվում է, թե ինչ է բերվում։ Նույնպիսի լոկ պատմվածք կլիներ, յեթե առաջին վարիանտի մեջ ևս լիներ սովորական շարադասությամբ՝ «Տապկած ձուկն եմ բերում»։ Բայց «Ձուկը տապկած եմ բերում» ասվածքի մեջ շրջում կա· և այս շրջումը հատկապես շեշտում է՝ տապկած բերելը և վոչ թե խաշած։ Ժողովրդի մեջ, հայտնի յե, տապկած ձուկն ավելի հարգի և սիրելի յե, քան խաշածը։ Արդ, «Ձուկը տապկած եմ բերում» շրջումն այս իմաստով ավելի զորեղացնում է նախորդ խոսքի իմաստը, թե «Ծես, քեզ վորքան եմ սիրում, վոր ձուկը տապկած եմ բերում» և վոչ թե խաշած։ Այս նկատմամբ ևս, ուրեմն, ընտրելի յե 1–ին վարիանտը։

Գանք «Տապկած ծածուկ կտանիմ» ձևին։ Այստեղ պարզապես իմաստի անհեթեթություն կա։ Այս վարիանտի առաջին յերեք տողի մեջ հայտնված է միայն, թե «դուքանը հաց (= ընդհանուր իմաստով իրրև ուտելիք) կտանիմ» և թե «բերանը (= ամանի բերանը, վորի մեջ ուտելիքն է) բաց կտանիմ» և էլ ուրիշ վոչինչ։ Եթե հանկարծ այսքանը միայն ասելուց հետո դալիս է չորրորդ տողը, թե «տապկած ծածուկ կտանիմ»։ Ել ի՞նչպես է տապկածը ծածուկ տանում, քանի վոր բերանը բաց է տանում։ Ձլինի՞ աղջիկը հացը, ցամաք հացը, իր իսկական իմաստով, դրել է ամանի մեջ և բերանը բաց է տանում, իսկ «տապկածը ծածուկ», յերևի, ծոցին է տանում· ցամաք հացը մյուս դուքանավորնե՞րին, իսկ ծածուկ

տապկածը՝ իր սիրականին։ Բայց լոկ հացը տանի մեջ դրած չեն տա-նում դուքծանավորին, վոր տանի բերանը բաց տանեն, և վերջապես յեր-դի մեջ վոչ մի բառ չկար, վոր այդպես հասկանանք։ Շատ պարզ է, վոր այս անմտությունն առաջացած է նրանից, վոր յերգն աղճատված է։ Իսկ աղճատումը յերևում է նրանից, վոր ինչպես տեսանք, չորրորդ տողը հանգ չի կազմում։ «Հաց կտանիմ», «բաց կտանիմ» հանգերի դիմաց ընկած է «ծածուկ կտանիմ», իսկ նախանակ «տապկած կտանիմ» ձևի, վոր կա մյուս վա-րիանտների մեջ։ Մինչև անգամ կարելի յե ասել, թե վորտեղից և առաջ յեկել «ծածուկ կտանիմ» ձևը. «ձուկը տապկած կտանիմ» ձևը դարձել է նաև «տապկած ձուկ կտանիմ», և ապա պակաս վանկը լրացնելու համար թերևս «տապկածը ձուկ» ձևից անցնելով՝ դարձել է «տապկած ծածուկ»։ Այս փոփոխությունը նույն կարգին է պատկանում, վորով, ինչպես տե-սանք, «կեռ ունքեր», «կեռ ընքներ» դառնում են «կուբնկներ»։

Այս աղճատման վրա ավելացնենք և այն, վոր 3-րդ տողը մոռացվել և և տեղը կրկնվել է առաջին տողը, և մենք տեսնում ենք, վոր այդ վա-րիանտի մեջ ներքին հոդեկան կողմն ամբողջ պակասում է։ Սիրահարի սրտի քնքուշ զգացմունքն արտահայտող յերգը դարձել է մի տափակ, այն էլ անհեթեթ նկարագիր դուքծանը հաց տանելու, վորի մեջ նույնիսկ վո-տանավորի արվեստը չի պահված։

Գանք մնացած յերկու՝ 7-րդ և 8-րդ վարիանտներին։

Ուրիշորդ վարիանտը պարզապես աղճատված է. յերգն ուղղված է հաց տանողի կողմից մի դուքծանավոր աղջկա, մինչ կյանքի մեջ հակա-ռակն է լինում։ Այս աղավաղումը առաջ է յեկել 7-րդ վարիանտի 3-րդ տո-ղից՝ «Շան տղա, շատ մի՛ խոսա»։ Հաճախ խաղերի մեջ «չան աղջիկ» և «չան տղա» դարձվածները փոխանակում են իրարու։ Սկզբնապես աղջկա կողմից տղան յերգելով՝ հարկ է համարել «չան տղա, շատ մի՛ խոսա» խոսքը դարձնել «չան աղջիկ, շատ մի՛ հաչա», չհասկանալով վոր դրանով մի անմտություն է անում։

Բայց ի՞նչ է 7-րդ վարիանտը։ Արդյոք դա՞ ևս մի անմտություն է։— Ամենևին վո՛չ։ Ծերևակայեցեք հետևյալը,— աղջիկը հաց է տանում դու-քծանավորին. յերգում են հոտուվելը. և հոտաղներից մեկը, ինչպես տե-սողաբար լինում է, անմիջական տպավորության տակ սկսում է յերգել հաց բերող աղջկա մասին և նրա բերած հացի գովքն է անում, թեկուզ մի այսպիսի ձևով.

Գուքծանը հաց ես բերում, Տես, ինձ վո՛րքան ես սիրում,
Բերանը բաց ես բերում. Ձուկը տապկած ես բերում։

Բայց աղջիկը պարտական չի մնում. նա սրամտությամբ դարձնում է հոտաղին.

Գուքծանը հաց եմ բերում, Շան տղա, շատ մի՛ խոսա,—
Բերանը բաց եմ բերում. Մուկը տապկած եմ բերում։

Այստեղ այս կապակցությամբ մեջ այս վարիանտն իմաստալից է. դա ղորեղ և դեղեցիկ ծաղրական յերգ է, դեղեցիկ, ի հարկե, ժողովրդի գեղեհկական ճաշակով, վորով կերակրի ծաղրի համար մուկը սովորական բան է: Մկան դիպած, միևնոյն բանը պիղծ է. ո՞ւր մնաց տավկած մուկը: Նույն ճաշակով կազմված և, որինակ, և մի ծաղրական յերգի հետևյալ տունը.

Տա՛ դէչ կնիկ, քո հեր հօրեմ.
Մածուն կ'ուզեմ, բան կըբերես.
Թիզ մի բորոտ՝ մուկն է յերես,
Ել ի՞նչ օրով են ասեմ յես:

Ի՞նչ յեղավ այս բաղդատության հետևանքը: Միևնույն խաղի ութ վարիանտներից 2–րդ, 3–րդ, 4–րդ, 5–րդ, 6–րդ և 8–րդ վարիանտներն ավելի կամ պակաս չափով աղճատված են, մեկն անմտության աստիճանի, մյուսը՝ վոչ: Ամենից կենդանի և դեղեցիկն է 1–ին վարիանտը: Բայց դրա հետ ունինք և 7–րդ՝ ծաղրական վարիանտը: Թե մեկը մյուսի նմանությամբ է կազմված՝ պարզ է: Կարծում ենք՝ 7–րդն 1–ինի նմանողությունն է:

Վերցնենք մի ուրիշ խաղ.

1. Կաքավն ա կայնել քարին,
Կատուը լիքըն արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ թագա յարին:

Այս յերգի համար, վոր վերևում վերլուծեցինք, ունինք ձեռի տակ 16 վարիանտ.

2. Կաքավը կայնել քարին,
Կատուը լիքն եր արին.
Ճես մի փունջ վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ սիրած յարին:

3. Կաքավը կայնել քարին,
Կատուն ա կարմիր արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Տարեք իմ անուշ յարին:

4. Կաքավ կանգնել ա քարին,
Կատուը կարմիր արին,
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Ղրկեմ սիրական յարին:

Այս յերեք վարիանտներն իսկապես առաջինի ձևափոխություններն են: Յերեքի մեջ էլ առաջին յերեք տողերը նույնն են, չհաշված մանր տարբերությունները, վորոնք էական չեն իմաստի համար:

Այստեղ աննշան չէ, սակայն, վերջին տողի մեջ «յար» բառի ածականի փոփոխությունը: Արդեն վերևում բացատրեցինք, թե ինչպես նշանը յետ դարձրած աղջիկն՝ իբրև մի վիրավոր կաքավ՝ մի փունջ վարդ է ուղարկում իր նոր յարին: Արդ, մի անգամ վոր «թագա» բառը փոխանակվում է «սիրած, անուշ, սիրական» բառերով, յերգի բովանդակությունն ամբողջ կերպարանափոխ է լինում:

Ի՞նչպես պիտի հասկանալ այս վարիանտներն: Արդյոք դրանք առա-

Ջին վարիանտի աղավաղումներ են և խաղի առաջին մասը, վիրավոր կաքավի պատկերը, և յերկրորդ մասը, սիրական կամ սիրած, անուշ յարին մի փունջ վարդ ուղարկելը, անկապ են մնում, թե՞ դրանք միևնույն յերգի իմաստալից վարիանտներն են:

Կարծում ենք՝ անկապ, ուստի և անիմաստ համարել կարելի չե: Միայն յերգն այստեղ ստանում է բոլորովին տարբեր բնավորություն և բովանդակություն: Սիրած ու անուշ յարին մի փունջ վարդ ուղարկող աղջիկը իրեն վիրավոր կաքավի կընմանեցնի միայն այն ժամանակ, յերբ նա, ըստ մեր հին բարքերի, հակառակ իր ծնողների կամքին և անում այդ. յերբ ծնողները նրան ամեն որ նախատում, թքում, մրում են: Ինչ չեր պատահում մեր հին գեղերում, վոր կոպիտ ծնողներն այդպիսի սիրու հարմար իրենց աղջկանը ծեծում էին, նույն իսկ արյունլվա անում: Ի՞նչ և ասվում, որինակ, հետևյալ ժողովրդական յերգի մեջ (Գ. Հովսեփյանի «Փշրանքներ» յեր. 28) աղջիկը տղային:

Ասոր ձի քի սրով ենքան ի զարկած.
Հալաբա սրբուշում ի բերած, բերինքաբերն (վերքեր) ի կապած.
Շամա չաքար ի բերած, բերինքաբերն ի քաղած.
Աչմու բամբակն ի բերած, երինքաբերն (սրյուն) ի սրբած:

Բայց չնայելով այս դրությանն՝ ավելացնում և աղջիկը.

Ինչ իմ աչք ընկնի քու աչք,
Ածգուն (այնպես ե), ինչ վարդ ուհան վեր ձի չի չարժած.

Ծեվ նույն իսկ ժամադիր ե լինում տղային իր հերանց բաղչում համբույր տալու.

Ծես քու տղա սերտ ձեննե (ինձնից) չեմ թորկի.
Թե (թեև) զարկած դի թամամած (մեռցրած):

Մի՞թե սա նույն վիրավոր կաքավը չե, վոր իր սիրած անուշ յարին մի փունջ վարդ ե ուղարկում:

Այս միևնույն խաղի յերկրորդ իմաստով մի վարիանտ ե և հետևյալը.

5. Կաքավն ա կանչնել քարին. Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Կաուցը կարմիր արին. Գնաց ե ղրկեմ իմ յարին:

Այստեղ «անուշ», «սիրուն» ածականը պակասում է «յար» բառի վրա. հենց այդ պատճառով և յերդի իմաստն ավելի մթնացել ե. բայց թե 2-րդ, 3-րդ և 4-րդ վարիանտներին ե պատկանում՝ պարզ ե: Այդպես չե, սակայն, տակի 6-րդ վարիանտը, վորի մեջ մի փունջ վարդը փոխվում է «յայլուխով» վարդի, իսկ յարի վրա դրվում է «պատիկ» ածականը.

6. Կաքավ կայնել ա քարին, Ծայլուխով վարդ եմ քաղել,—
Կաուցը լիքըն արին. Ձամբեմ եմ պատիկ յարին:

Ի՞նչ է այս յերգը, վոր նախորդ հինգ վարիանտներից խակապես մի «պատիկ» բառով է տարբերվում: Դա մի դառն ծիծաղ է մեր հայ գեղջկական հին կենցաղի մի այլանդակության, վոր մինչև 20-րդ դարի սկզբները սովորական եր մի քանի կողմերում, և վոր այնպես զորեղ կերպով արտահայտված է մի ժողովրդական յերգի մեջ, վորի սկավածքն ու կրկնակն է հետեվյալը.

Ի՞մալ եմեմ, ի՞մալ եմեմ, ի՞մալ եմեմ,
Սարեր ձյուն ա, չիվարել եմ,
Ցար պատիկ ա, մոլորել եմ:

Յեվ ապա յերգն սկսում է.

Թամահ երին հարյուրնոցին,
Ինձի տվին դրկանոցին...

Ֆռան, քանհհինգ տարեկան աղջիկը նշանվում և պսակվում է տաս, տասնուհինգ տարեկան տղայի հետ: Ի՞նչ անի այդ աղջիկը: Մի՞թե վիրավոր կաքավ չէ նա, և մի՞թե կարող է նա առանց սրտից արյուն կաթելու վարդ ուղարկել իր «պատիկ» յարին, վորի մահն և ուզում նա վերոհիշյալ յերգի մեջ:

Այս վեց վարիանտն, ուրեմն, վորոնք խակապես միևնույն խաղն են, փոքրիկ փոփոխություններով պատճառով յերեք տարբեր իմաստալից յերգեր են կազմում: Բայց ունինք միևնույն խաղի ամբողջ յերկրորդ մասի փոփոխությամբ վարիանտներ ևս, վորոնք տարբեր բնավորության վիրավոր կաքավներ են պատկերացնում:

Ահա՛ մի կաքավ, վորի կուրծքն արյունլվա յե, վորովհետև իր սիրած յարին դերի յեն տարել.

7. Կաքավն ա կանչել քարին,
Կուրծքը կարմիր արին,—
Դաղտաան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին առին:

Ահա՛ և մի ուրիշ կաքավ, վորի սրտից արյուն է կաթում, և վոր վազում է, վորովհետև տանը մնացած պատանին է, սեր ու սիրական չունի.

8. Կաքավը կանչել քարին,
Կուրծքը լիքը արին.
Սեր չունի, սավդա չունի,
Կանչնել ա ղուսի դարին:

Ահա՛ և մի յերրորդ կաքավ, վորի սիրտը ծով-ծով արյուն է, չգիտենք՝ ինչո՞ւ. բայց խնդրում է, վար ձեռ չտան իրեն, թե չե՝ լաց կլինի.

9. Կաքավը կանչնեց քարին,
Կուրծքն ա կարմիր արին.
Իրար մի՛ տա, լաց կընեմ.
Սիրտս ա ծով-ծով (վարիանտ՝ գյոլ-գյոլ) արին:

Թե այս վարիանտն աղավաղված է, պարզ յերևում է նրանից, վոր

2–րդ և 4–րդ տողերը նույն իմաստն ունեին և նույն բառն իրրև հանգ ունեին: Չունենք ուրիշ ձևերը, որ վերականգնենք խնկականը:

Ահա՛ դարձյալ մի կաքավ, որ վիրավոր է իր անպատուության մեջ: Այս նոր իմաստասիրից խաղի համար ունենք հինգ վարիանտները, որոնց չորսի մեջ աղճատումներ կան. բայց վարիանտների շնորհիվ վերականգնել կարելի չե:

10· Կաքավն ա կանդնել քարին,
Կատուը լիքը դարին·
Թե ինձի հետ կամք չունիս,
Մի՛ ընկար մեղք ու արին:

12· Կաքավն ա կանել քարին,
Կատուն և քնարին·
Չունքի մանդիլը եղան ա,
Մի՛ արիր մեղքը յարին:

11· Կաքավն ա կանդնել քարին,
Կատուը լիքը բարին·
Միտքը չունես՝ ինձ առնես,
Մի՛ ընկար մեղք ու արին:

13· Կաքավն ա կանդնել դարին,
Մոխմառն եր քնարին·
Գիտեմ նամուսդ եղ և,
Մի՛ մտար մեղքիս տակին:

Ցերեկ վոչ մի ուրիշ վարիանտ էլ չունենայինք, կարող էինք այս չորդի վարիանտներն ուղղել հիմնվելով նախորդների վրա: Շատ պարզ է, որ 2–րդ տողերի մեջ պետք է լինի՝ «կատուը լիքըն արին» և վոչ «դարին», «բարին», «քնարին», և վոչ «մոխմառն եր քնարին»: «Քնարին» բառը ծագել է, անշուշտ, «լիքն արին» բառերից, «լիքն» բառի չերկրորդ վանկն առնվել է հաջորդ բառի հետ: Մի անգամ որ 2–րդ տողի հանգը կազմում է «արին» բառը, այս ժամանակ 10–րդ և 11–րդ վարիանտների վերջին տողի հանգը չի կարող «մեղք ու արին» լինել, այլ «մեղքը յարին», ինչպես որ և 12–րդի մեջ: 13–րդ վարիանտի «մեղքիս տակին» ձևն էլ, պարզ է, աղճատված հանգ է: Այսպիսով վերականգնած ձևի մոտիկ վարիանտ ունենք հետևյալը·

14· Կաքավն ա կանդնել քարին·
Կատուը լիքն արին·
Ջո էլդաբը քե խռով,
Մի՛ ընկար մեղքը յարին:

Բացի այս 14 վարիանտներից ունենք և հետևյալը·

15· Կաքավ կայներ վըր քարին·
Կատուց դրեր քնարին·
Ցեռ աղջիկ ենք, բելլե յենք·
Նչանլու յենք, դելլե յենք:

Շատ պարզ է, որ այս խաղի առաջին չերկու տողերը ծագում են վերևի վարիանտներից, այն էլ 2–րդ տողն աղճատված ձևից· իսկ վերջին չերկու տողերը իրար հետ են հանգ կազմում, որից չերևում է, որ ուրիշ չորդի մասն են կազմում: Ցեվ իրավ, ունենք մի խաղ, որի մի վարիանտն է հետևյալը·

Ցեռ աղջիկ եմ ալլու յեմ,
Նչանլու յեմ, բալլու յեմ,
Ամեն խաթրիս մի դիսկներ,
Ղաբեր եմ, գնալու յեմ:

15–րդ վարիանտի նման աղճատված է և հետևյալը·

10· Կաքավ իջեր վեր քարին· Մեռնեի կաքավ բանգին,
Դնդուկ (=կոուշ) դրեր քնարին· Ղրկեի իմ տղոր յարին։

Այս վարիանտի 3–րդ տողը բոլորովին անկապ կերպով և ներս մտած· իսկ 4-րդ տողը վերևում դրած 4–րդ, 5–րդ կամ 6–րդ վարիանտների տղ ճատուտն և։

10· ԽԱՂԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Կաղմուէյան նայելով՝ սկսաք և տարբերել հիմնական խաղն իր զարգացումից։

Հիմնական խաղերն են իսկապես մի անդամից, մի բերմամբ հարինված– ները· զարգացած խաղերը ժամանակի ընթացքում առաջացել են հիմնական– ներից՝ իրրև տարբական մասերից։

Այս զարգացումը լինում է կցումով և աճումով։

Ցերկու հիմնական յերկյակներ, վորոնք իրարուց անկախ են և անջատ էս յերգվում են, կցվելով իրար՝ կազմում են մի քառյակ և միասին առնե– վում իրրև մի բաղադրյալ ամբողջ խաղ։ Որինակ հետևյալ քառյակը կցու– մով է կազմված·

Մաղկեվանքու ձորն եմ, Գնա, ղնա, հետիդ եմ,
Մեծ բաղի խնձորն եմ· Կարմիր խնձոր դոսիդ եմ։

Կցման համար իրրև հիմք ծառայում է կամ յերկու խաղի իմաստի իրար հարմարվելը, կամ բացի այդ՝ նաև մի բառ, վոր յերկու խաղի մեջ էս կա։ Առաջին յերկյակի իմաստը, կամ նրա մեջ յեղած մի բառը՝ յերգ– չին հիշեցնում է մի ուրիշ անկախ յերկյակ, վորի իմաստը բանում և առա– ջինին, և կամ վորի մեջ նույն բառը կա, ինչ վոր առաջինի մեջ, և նա յերկրորդ յերկյակը յերգում է առաջինի հետ կցած իրրև մի խաղ։ Ցեվ այսպես կցումով զարգացած խաղը մնում է յերգիչների հիշողության մեջ և հարատևում։

Այսպես զարգացած խաղերը, սակայն, իմաստալից, սերուն յերգեր չեն, յերբեք կցումը լինում է միայն մեքենայաբար, այսինքն լոկ բառի պատ– ճառով, առանց ուշադրության դարձնելու յերկյակների ներքին իմաստին։ Ինչ չի պատահում նաև, վոր յերկու խաղի կցումը միմիայն բուսնյական քմահաճույքից և առաջացած լինում։

Աճումով զարգացման ժամանակ մի հիմնական յերկյակի կամ յեր– կյակի վրա, վոր կարող է նաև մենակ, անջատ ասվել, ավելանում է մի կամ յերկու տող էս, և կազմվում է մի նոր համեմատաբար ավելի մեծ խաղ–յերկյակ կամ քառյակ։ Ավելացած կամ աճած մի տողը բնավ, իսկ յերկու տողը սովորաբար, մենակ չեն ասվում, դրեն այն ձևով, վոր կան զարգացած խաղի մեջ։ Այսպիսի զարգացումով է կազմված, որինակ,

Հետևյալ քառյակը, վորի առաջին յերկու տողերն իրրև անկախ յերկյակ ևս բանում են.

Ծաղկավանքը ծաղկեր ա.
Ծամեր դլխիս թափկեր ա.
Ետրա տարեք իմ նռնիս,—
Սերը լինի հաղթեր ա:

Ածումով զարդացած խաղերը մեծ մասամբ ավելի իմաստալից են, քան կցումով զարդացածները:

Խաղերի այս զարդացումը զանում ենք ամեն տեսակի վոտանավորների համար: Տեսնենք չատ դործածական չափերից մի քանիսը:

Ըութն-վանկանի հիմնական յերկյակները դրեթե բոլորն ունին կցումով և ավելի ևս՝ ածումով կազմված քառյակներ. այնպես վոր չատ քիչ այդպիսի յերկյակներ կան, վոր քառյակների մեջ չմտնեն: Ըեթեե կան ել այդպիսինները, դրանց մի մասն ևս, հավատալով կարելի յե ասել, վոր կրկնակներ են, կամ սկզբնապես կրկնակներ են յեղել, կամ թե նոր հորինված յերկյակներ են ու դեռ մինչև չեն ունեցել զարդանալու, կամ թե քառյակները մեզ հայտնի չեն: Անկախ յերկյակների և նրանց քառյակների այս հարաբերությունը նկատի ունենալով՝ մեր բաղդատած հազարավոր խաղերի համար կարելի յե 7 վանկանի քառյակի զարդացումը մինչև անդամ չատ տված կերպով բացատրել և ասել, թե այս տեսակի խաղի հիմնական ձևն է քառյակը, վորի առաջին յերկու տողերը բաժանվելով իրենց ամբողջից՝ սկսել են հետագայում իրրև անկախ յերկյակներ բանել: Այս կերպով ևս, անշուշտ, առաջացած կլինին վորոշ թվով յերկյակներ. բայց խաղերի զարդացման ընդհանուր յեղանակը վերեվում բացատրվածն է, այսինքն պարզից դեպի բարդը, յերկյակներից յեռյակներ և քառյակներ կազմվելը: Այս չի խանգարում, սակայն, ընդունել, վոր չատ յեռյակներ և քառյակներ ևս հիմնական են, այսինքն մի անգամից իրրև մի ամբողջություն են հորինված:

Բերենք մի քանի որինակներ խաղերի այս զարդացումը բացահայտ անելու համար: Ազգագրական Հանդեսի Է—Ը դրքի մեջ (1901 թ.), յեր. 439, բերված են «Սար, սար, սարերու դյուշն եմ, Լևոն-Սամսոնի քուրն եմ» կրկնակի տակ ի միջի այլոց հետևյալ յերկյակները.

2. Գնա, գնա, կալը տես,
Կարմիր խնձոր դոռիդ եմ:

3. Սինամ սարեր մտիկ ա,
Ջյուն ա եկեր, դոռիկ ա:

3. Գնա, գնա, կալը տես,
Գաղ աղրյուրի ափը տես:

5. Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ ամպին մնաց:

Արդ, այս մինչև յերկյակների ածումով զարդացած քառյակներն են հետևյալները, վոր ունինք ձեռի տակ.

1. Գնա, գնա, հետիդ եմ,
Կարմիր խնձոր՝ դառիդ եմ.
Դու ինձ նառեղ չես թողնի,
Վարսակդ ձիերս՝ մառիդ եմ։

2. Գնա, գնա, կալը տես,
Գաղ աղբյուրի սալը տես.
Իմ հետ քեզ աղջիկ չի տա,—
Գնա, ղևիդ ճաղը տես։

Գնա ղևիդ դալը տես։
Աչքի սրտիս հալը տես։

Վարխանոներ վերջին տողի.

4. Սինամ սաթեր մառիկ ա,
Ձյունը նկիր, դառիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյին,
Տանա տանդ մառիկ ա։

5. Լուսնակը ցոլաց, գնաց,
Դեմ առավ, ամպին մնաց.
Սրտով պայման չկավավ,—
Սրտիս դաղ եկավ մնաց։

Կցումով կազմված 7 վանկանի քառյակները համեմատաբար սակավ քիչ են։ Այսպիսիները մի արտաքին նշան ունին, այն է՝ կամ բոլոր չորս տողն ևս նույնհանգ են, կամ թե հաջորդաբար զուգհանգ են, այսինքն առաջին երկու տողը մի հանգ ունին, վերջին երկուսը մի ուրիշ հանգ, մինչդեռ աճումով զարգացած քառյակների 3-րդ տողն անհանգ է մնում։ Այսպես նույնհանգ զարգացում ունի, օրինակ, վերևում դրած 4-րդ երկյակից հետևյալ քառյակը.

Սինամ սաթերը մառիկ,
Ձյունը նկել է դառիկ.

Աղջիկ դու ինչ խորտիկ,
Աչքի մեր դառն մառիկ։

Իսկ հաջորդաբար զուգհանգ զարգացում ունի վերևում դրած 1-ին յերկյակից հետևյալ քառյակը.

Ծաղկեվանքու ձորին եմ,
Մեծ բաղի խնձորին եմ.

Գնա, գնա հետիդ եմ,
Կարմիր խնձոր՝ դառիդ եմ։

Սրա վարիանտն է հետևյալը, վորի չորրորդ տողը, սակայն, ազգությունից է կրել վերևում դրած աճումով զարգացած 1-ին յերգի վերջից։

Ծես ես գնդի ձորին եմ,
Ես բախչի խնձորին եմ.

Կարմիր խնձոր դառիդ եմ,
Ուր վոր երթաս՝ հետիդ եմ։

Այս քառյակի առաջին յերկյակը կցվում է և ուրիշ յերկյակներից հետ, վորովհետև են, որովհետև.

Ծաղկեվանքա ձորին եմ,
Մեծ բաղի խնձորին եմ.
Ուրիշ յար սիրի չեմ նեմ,
Հին յարի դարդով մեռնեմ։

Ծես կեսրիսի ձորին եմ,
Մեծ բաղի խնձորին եմ.
Ինձոր կծեմ, թող անեմ,
Մինի հարսը կոլ (կուլ) անեմ։

Ծես ես գնդի ձորին եմ,
Մեծ բաղի խնձորին եմ,
Ինձոր յերկել, հասել եմ,
Բլբյուլի հետ խոսել եմ։

Կաղղվանի ձորին եմ,
Մեծ բաղի խնձորին եմ.
Դիտար դիտր կորել եմ,
Ծաղոլմենեն ջոքել եմ։

Սահուն անդամ կըպատահի, վոր կցումով կազմված քառյակները մեկ ընդ մեկ զուգհանգ լինին, այսինքն 1-ին և 3-րդ տողերն իրար հետ հանգ կազմեն, իսկ 2-րդ և 4-րդ տողերն իրար հետ։ Հանդերձ այս դասավորությունը առավել և զարկս միայն տողերի տեղափոխության, որինակ՝

Ես սաթնըսամ ձնեբախ, *Արեգակին տեր աղբեր.*
Շաղաթաթախ արևդակ. *Շաքար մաղեմ՝ կ'ը, աղբեր։*

Այս քառյակի յերկրորդ յերկյակի առաղերը կցվելով մի ուրիշ յերկյակի հետ՝ մեջ ընդ մեջ են ընկել.

Արեգակին տեր աղբեր, *Շաքար մաղեմ՝ կ'ը, աղբեր.*
Ա՛յ շաղաթաթախ աղբեր, *Ջահս քեզ մատաղ, աղբեր։*

Ծոթն-վանկանի յեռյակները ընդհանրապես շատ քիչ կան, իսկ յերկյակից զարդացած յեռյակները ավելի ևս սակավ։ Մեր ձեռքի առակ ունեցածներիս մեծ մասը հիմնական յեռյակներ են։ Կան և յեռյակներ, վորոնք քառյակներից են առաջացած՝ անհանդ 3-րդ տողի դուրս ընկնելով։

Ծերվ. Լալայանի «Ջավախքի բուրմունք» յեր. 20. դտնում ենք հետևյալ յերկյակը՝ դրված ուրիշ խաղի սկզբում.

Առավոտան թռնդիրմուխ,
Ձերմակ լաչեկ, դվխան թուխ։

Սրա վարիանտն է Մխիթարյանի «Տաղեր ու Խաղեր» յեր. 242.

Թռնդիր վուռն, եղեր և մուխ,
Կապե փուչին, Քորիեր և պուխ.
Ունքեր համար, աչքերն և թուխ։

Սույն այս խաղը դտնում ենք զարդացած Շերենց «Վանա ասղ», բ. յեր. 29.

Առավոտան Քոնդիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքվեր թուխ,

Նույն Սրվանձտյանցի «Համով, Հոտով», յեր. 320.

Ջաթիեց մախճան, Քալեց պուխ.
Երես կարմիր, աչքեր թուխ։

Նույնն և Աղդագր. Հանդ., Ի—Ը յեր. 442.

Ճոպլակ պաժ, բարակ մատներ,
Աչքեր բալաք, ընքներ թուխ։

Ունինք և հետևյալ յերկյակը.

Առավոտան Քոնդիր մուխ,
Ծաշմաղ զարկիր, Քորկիր պուխ։

Այս միևնույն խաղի մի յերկյակ դտնում ենք և Սեդրակյանի «Քնար Մշեցոց և Վանեցոց», յեր. 31.

Աղջիկ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է,
Դիլյար, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է,
Կարմիր երես, աչքեր Քուխ է։

Այստեղ խաղն ըստ յերևույթին մի այլ յեռատող է. իրոք զա յերկ-յակ է, վորովհետև յերկրորդ տողը «Դիլբաբ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ է», մի ասանձին տեսակի կրկնակ է, ինչպես նույնը զանում ենք նույն տեզում և ուրիշ խաղերի համար, ինչպես են՝

Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիլբաբ, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիլբաբի ձին եր նալերով։ Ցավ այլն։

Այսպես, տեսնում ենք յերկյակից յեռյակներ և քառյակներ են զարգացնում բազմազան ձևերով։ Բացատրությունների մեջ մտնելու վտանգակ՝ ավելի լավ ենք համարում մի սրինակ էլ բերել, թե ինչպես յեռյակից մի տող ավելանալով կազմվում են քառյակներ։

Լալայանի «Ժամանակի բուրմունք», յեր. 22 կա հետևյալ յեռյակը.

Առավոտան Թոնդրին բոց,
Աբի՛ հղինք դերկ ու ծոց,
Վոր զա, խամրի դարդ ու խոց։

Այս յեռյակին իրթև քառյակ, մի տող ավելացած, գտնում ենք Շերենցի «Վանա սազ» բ. յեր. 29.

Առավոտան Թոնիր բոց, Գազ մը յես ասի, պազ մը դու,
Աբի՛ մաննինք իրար ծոց, Ցրվի մեր դարդ ու խոց։

Նույնն ուրիշ ձևով Ազգ. Հանդ. Լ—Ը յեր. 444.

Առավոտան Թոնիր բոց, Աբի՛ ևննինք դերկ ու ծոց,
Կախիր յաշմաղ, Թորիկիր պոչ, Բալքիմ խամրի դարդ ու խոց։

Ուշ-վանկանի խաղերի դարդացման համար ևս բերենք մի յերկու ուրիշ նախ։

Լալայանի Ջավ. Բուրմ. յեր. 19. «Կայնե՛, Ֆիլդան բոյիդ դուրբանն» կա.

Ելիր ես, կ'երթաս կը մարաշ,
Թևերդ երկան, մեջդ բարակ,
Կերածդ և մեչտ մեղրով կարաշ։

Նույնը Սեդրակ. Ռն. Մշ. և Վան. յեր. 23. «Աղջիկ, յար անենք» և այլն. կրկնակի տակ.

Դու ելիր ես, կ'երթաս մարաշ,
Վիզդ երկեն, մեջդ բարակ,
Ինչ վոր հագնես՝ քեզ մանրարաշ։

Այս յերկու յեռյակի մեջ հատատուն հիմնական մասն է առաջին յերկու տողը. իսկ 3-րդ տողը յերկուսի մեջ ևս նոր ավելացած ու տարբեր են։ Մեր ժողովածուի մեջ այս յերկու ամած տողը մի հատին կան, վորով նույն խաղը քառյակ է դարձել։

Դու ելիր ես կ'երթաս մարտ, *Կերածդ մեղր ու կաթած,*
Վիդ երկին, մեջդ բարակ, *Հազիդ հալով քեզ բաժթաթակ։*

Սեդրակյանի Ֆն. Մշ. և Վան. յեր. 30. «Աբե յար, արի» և այլն. երկնակի տակ դանում ենք նույնն իբրև յեւրյակ, միայն վերջին յերկյակի հետ առաջին յերկյակից մի տող միացած.

Դու ելիր ես, կ'երթաս մարտ,
Քու ուսելուն մեղր ու կաթած,
Հաղնելուդ քե բաժթաթակ։

Նույնը Արվանճտյանցի «Մանանա» յեր. 292, իբրև վիճակի յերդ.

Ելիր ես կ'երթաս ուխա վարած,
Ֆո ուսելիք սեր ու կաթած,
Ինչ հագիր ես՝ քե մուրթաթակ։

Նույնը Շերենցի «Վանա Սազ» Ա. յեր. 97. դարձյալ վիճակի յերդ, միայն վերջի յերկու տողը չուտ տված.

Ելիր ես, կ'երթաս վարած,
Ինչ ես հագիր՝ քե մուրթարած.
Ֆո կերածն է սեր ու կարած։

Սեդրակ. Ֆն. Մշ. և Վան. յեր. 31. դանում ենք հետևյալ յերկյահն իր մեջի երկնակով.

Աբե երթանք հորթիկս խոտիկ,
Դիլբար, երթանք հորթիկս խոտիկ,
Տեսնենք վիրը յարն ա խորոտիկ։

Նույնը Միհնաթարյանցի «Ինար Հայկական», յեր. 177. դանում ենք զարդացած իբրև քառյակ.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, *Երթանք, քաղենք կանաչ խոտիկ,*
Դու կապել ես կարմիր դոտիկ. *Տեսնենք վիրը յարն ա խորոտիկ։*

Նույնն ուրիշ ձևով զարդացած. Ազդ. Հանդ. Է—Ը դիրք. յեր. 443.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ, *Բերենք, դնենք մարին մոտիկ,*
Երթանք, քաղենք հորթիկան խոտիկ, *Տեսնենք վիրը յարն ա խորոտիկ։*

Նույնը դարձյալ ուրիշ ձևով զարդացած Շերենցի Վան. Սազ. Բ. յեր. 43.

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ-մոտիկ, *Իմ յար քանց քոն չատ խորոտիկ,*
Երթանք, քաղենք վորթիկան խոտիկ։ *Շատոլս մեռնիմ, անուն Վարդիկ։*

Պատահում է յերբեմն, վոր յերդչի քմահաճույքով մի կամ մի քանի տող էլ ավելանում են քառյակի վրա, վորով յերդը խաղի սովորական ձևից դուրս է դալիս։ Որինակ՝ Միհնաթարյանցի Ինար Հայկական, յեր. 177 կա հետևյալը.

Մեր տան յետև քառասն կաքաս, *Վռանկէ դիւղիւմ, արծաթէ թաս.*
Քառասուն կաքսի դինին եր խաս, *Ամեն թասին պադիկ մը տաս։*

Նուինը մի տող աւելացած դտնուում ենք հետևեալ դրքի մեջ յեր. 178.

Մեր դռան յետև տուն մի կաքաս, *Վռանկէ դիւղիւմ, երծաթէ թաս,*
Ձեր դռան յետև տուն մի կաքաս, *Ամեն թասին պադ մը կուտաս։*
Ամեն կաքսի դինին եր խաս,

Այս միևնոյն յերգը դտնուում ենք Ազգ. Հանդես, Է—Ը յեր. 443, սակայն ևս ընդարձակված.

Մեր դռան առաջ քառասն կաքաս, *Ամենկ կաքսին մեկ թաս է տաս.*
Ձեր դռան առաջ քառասն կաքաս. *Ամենկ թասին մեկ պադ է տաս.*
Քառասուն կաքսի դինին է խաս. *Թե դու չի տաս, դու դտնենաս։*

Ունինք մի վարիանտ ևս, որը մեջ 3—րդ տողից հետո կա «Վռանկէ դիւղիւմ, արծաթէ թաս», որը այստեղ պահպանում ե և մինչև անդամ մի 8—րդ տող վերջից. «դտնենաս ու վորքեվերնաս»։

Ճիշտ այսպիսի ավելցուկ տողեր ունի և հետևյալ խաղը, Ազգ. Հանդես Է—Ը յեր. 442.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր, *Թաս մի կ'ուղեմ, երկուս տուր.*
Ագծաթէ թաս, վռանկէ ջուր. *Թե վոր չիտաս՝ դտնենաս,*
Ճեռ կըվառիմ քո սերուն, *Դտնենաս, վորքեվերնաս։*

Այս խաղի հիմնական յերկյակը դտնում ենք Սբվանձամ. Համ. Հատ. յեր. 327.

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Մեկ դու խմե, մեկ ձի տուր։

Իսկ դարգացած ձևերից և մեր ժողովածուի մեջ.

Հալ ծառի տակ պաղ աղբյուր, *Մին յես խմեմ, մինը դու.*
Ագծաթէ թաս, վռանկէ ջուր. *Անուշ կենանք յես ու դու։*

Վերջին տողն ունի և հետևյալ ձևը. «Դատաստանին ջուհաբ տուր»։

Բերենք մի քանի որինակ և հինգ կամ տասն—վանկանի խաղերի դարգացումից։

Սբվանձամ. Համով—Հատով. յեր. 328 կամ.

Ես որ ինչ որ է, ուրբաթ ու պաս է.
Աղվիկ, քո դլուխ արծաթէ թաս է.
Հորած վարդապետ կ'ասե՝ չհաս է։

Նուինը վանա Սազ. Ա. 39.

Ես որ ինչ որ է, ուրբաթ ու պաս է, *Տղա, քո դլուխ արմալու ֆաս է.*
Աղվիկ, քո դլուխ արծաթէ թաս է. *Հորած վարդապետ կ'ասե չհասե։*

Համով–Հոտով յեր. 328 կա.

Ցերկինքն ևր ամպեր, կուզեր մարմար ձուն,
Կըհալեր, կաթեր վեր մալուլ մարդուն.
Ասոված ամեներ ղամաղ մարդու տուն:

Նուչնը Տաղեր ու Ոաղեր յեր. 121.

Ցերկինքն ի ամպեր, կուզար մարմար ձուն, Ասոված ամիրեր ղամաղ մարդու տուն.
Կուզար կիծափեր վեր մալուլ մարդուն. Զեծաղ վոր իմ յար մեկ որ դեր մեր տուն:

Նուչնը Վանա Սաղ Ս. 39.

Ցերկինքն ևր ամպեր, կուզեր մարմար ձուն, Մեկ յե՞ս եմ մալուլ, թե՞ աչխարհ րլթուն.
Կուզեր կըծափեր վեր մալուլ մարդուն. Իմ յարոջ սերուն մնամ կրկուն:

Սրվանձամ. Համով–Հոտով, յեր. 328. «Պարերդ» վերնագրի տակ դոնում ենք մի չարք իրարուց անկախ խաղեր, վորոնցից մեկն է:

Ցերեկ հեվարին Թվանքով զարկին,
Վոչխար վեր րերին, Բրինդար սրին:

Այս քառյակի վարիանտն՝ իբրև 10 վանկանի յերկյակ առնված՝ դոնում ենք Վանա Սաղ. Ս. 37. մի ուրիշ նման յերկյակի հետ միացած իրրև պանդխտի յերգ.

Ցերեկ եվարին վեր Սասմա քարին, Ծարրիկ ըմ տարեք իմ նաղլու յարին,
Թվանքով զարկին րրինդար սրին. Թե չե՝ կըղրեմ մեջ են զալիարին:

Ցեթե այսպես չարունակելու լինինք, խնամ չատ օրինակներ կարող ենք բերել, վորոնց մեջ պարզ յերևում է, թե ինչպես յերկյակները, վորոնք խաղերի տարբերական ձևն են, զարգանալով դառնում են համեմատաբար ավելի մեծ խաղեր, յեռյակներ և քառյակներ: Հաճախ ի հարկե դժվար է վորոշել, թե արդյոք վորն է հիմնական յերկյակը, և թե արդյոք հիմնական յերկյակից է յեռյակ ու քառյակ զարգացած, թե՞ ընդհակառակը: Բայց այս դժվար է միայն նյութի պակասության պատճառով: Ցեթե կարևոր նյութը ձեռքի տակ ունենա մարդ և համբերություն ունենա մանը–մանր աշխատանք անելու, կարելի յե ասել, թե առհասարակ կ'որոշվի խաղերի հիմնական ձևերն իրենց զարգացումներից:

Ինդիրն այստեղ, ի հարկե, այն չեր, վոր վորոշեինք այս կամ այն խաղի հիմնական ձևն իր զարգացումից, այլ ցույց տալ, թե ինչպես պարզ խաղերից կազմվում են բարդ խաղեր և ընդհակառակն:

Դառնանք մեր յերգերի զարգացմանը:

11· ԵՐԳԵՐԻ ՁԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ԽԱՂԵՐԻՑ

Ամեն մի խաղ, յերկյակ լինի թե յեռյակ կամ քառյակ, կազմում է մի առանձին յերգ: Սակայն կյանքի մեջ, այսինքն յերգելիս, մի քառյակով չի բավականանում յերգիչը,— այդ կլուսեր շատ կարճ: Ցերեկոպուրթյունը սովորաբար ավելի յերկար է տևում. հանդեսների և պարերի ժամանակ նույն իսկ ժամերով յերգվում է: Բառերն արագ փոխոխվում են, իսկ յեղանակն անփոփոխ մնում:

Իրարուց անկախ խաղերը միևնույն յեղանակով և միևնույն կրկնակով յեռևի յեռև ասվում են ուզածի չափ յերկար տևողությամբ, մինչև վոր վամ ձանձրանում են ու յեղանակը փոխում, կամ նույն չափով հորինված յերգերի պաշարը սպառվում է: Ով ներկա յի յեղել մեր ժողովրդական պարերին և յերեկոպուրթյան մրցմանը, նա այս անձամբ նկատած կլինի: Ավելորդ չի լինել սակայն հիշել մի դեպք:

Մի անգամ, յերբ յես Ցերևանից ելմխածին եյի գնում, կառապանն իր կողքին նստեցրեց իր ծանոթներից մեկին: Այս յերկուսը սկսեցին մրցել թե ով ում «կրկսալե», այսինքն թե վորն ավելի խաղ դիտե: Ցեվ Ցերևանի այլևների տակից մինչև Վաղարշապատի մոտերը, Փարաքար գյուղում մեյն դադարելով, նրանք մի ժամից ավելի միևնույն յեղանակով յերգեցին փոփոխակի բազմազան քառյակներ: Ցեվ այս շատ հեշտ է, քանի վոր միանման չափով հորինված խաղերը շատ են և վոր գլխավորն է՝ խաղերը, սակավ բացառությամբ, չունեն իրենց հատուկ հատուկտուն յեղանակը: Կրկնակները, ընդհակառակն, չհաշված լե-լեներն ու նա-նայներըը, կապված են մի հատուկտուն յեղանակի հետ. դրեթե ամեն կրկնակ ունի իր հատուկ յեղանակը թե իր և թե իր հետ յերգված խաղերի համար: Այս պատճառով է, վոր յեղանակները սովորաբար կրկնակներով են կոչվում. որինակ՝ Ջան գյուղում, Ախ մորթալ Ջան և այլն:

Միևնույն կրկնակի հետ կարելի յեր լինում յերգել ամեն խաղ, յեթե չափը ներում եր, և ընդհակառակն՝ միևնույն խաղը կարելի յեր յերգել ամեն կրկնակի հետ, դարձյալ յեթե չափը ներում է: Ժողովրդական խաղի ասվելու եյական հատկությունն է այս, վոր, ինչպես հետո կըտեսնենք, մի քոց եր ասվիս խաղերից ամբողջական ընդարձակ յերգեր կազմելուն:

Ավելորդ չե մի քանի սրինակներ բերել:

Վերցնենք հենց առաջին պատահած յերգը մեր ձեռքի տակ ունեցած Աղբ. Հանդեսի I—Ը գրքից: Այստեղ յեր. 442, «Բաղումի ջան բաղումի (արևմտյան ատրպատականում՝ պաղմի ճան պաղմի) կրկնակի տակ յերգվում է իրեն առաջին տուն.

Ծըխ երթանք կըտնկու տոբ,
Ծ'ուզես հարյուր, հազար հազար.

Թուխ աչքերու խաթըր համար,
Շեկ ունքերու խաթըր համար:

Սույն քառյակը մի ուրիշ ձևով գտնում ենք Սրվանձտ. Համով–Հոտով յեր. 327, իբրև «պարբերդ» առանց կրկնակի.

Ցնէ ու կրթանք կռնկու սար,
Ռուզի մի չինենք, մանենք հիսար.
Խող դա վեր մե Շահն ու Խոնգար.

Ռուզն հաբյուր, կուսամ հազար,
Բազե, քո Թուխ ալքիդ համար:

Սույն յերդն իբրև աղճատ յեռյակ գտնում ենք Սեդրակյանի Ֆն. Մշ. և վան. յեր. 23· «Աղվիկ, յար անենք, յար անենք, Դիլբար, յար անենք, յար անենք» կրկնակի տակ.

Ռուզ ըմ չինենք, մանենք խաւար,
Կ'ուղեն խորխր, կուսամ հազար.
Բարով նղնիմ քո խոր փեսա:

Նույն «Բաղումի դյուլ բաղումի» կրկնակի տակ (դյուլ և ջան բառերն իրար փոխանակում են, ինչպես որինակ՝ «Հոյ նազան ըմ, դյուլ նազան ըմ»՝ ասվում և և «ջան նազան ըմ») Շերենցի վանա Սազ Ա. 40 բերվածք և իբրև առաջին տուն.

Տուն մ' եմ չինե զնակ բերան,
Վերեն Թալի ջուխտ ըմ զերան.
Մեկն ի խոխե, մեկն ի ծիրան.

Ներեն կատրալ, մնաց ծիրան.
Միրան փիքալ յարդ բերան:

Այս խաղը, սակայն, Սեդրակյանի Ֆն. Մշ. և վան յեր. 26 բերվածք և իբրև առաջին տուն «Ջանիման, ջանիման» կրկնակի տակ հետևյալ ձևով.

Տուն մ' եմ չինե զնակ բերան,
Թալինք ի նե ջուխտ ըմ զերան.

Մեկն եր խոխե, մեկն եր ծիրան,
Կատրալ խոխե, մնաց ծիրան:

Այս «ջանիման, ջանիման» (արևմտ. տատասդարձուքյամբ «ճանիման, ճանիման») կրկնակի հետ, սակայն, Աղդ. Հանդես Ի—Ը 443 դրվածք և իբրև առաջին տուն.

Մեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Ձեր դռան առաջ ծառ մի պնդուկ,
Առնեմ քեզի, տանեմ տնդուկ:

Այս յեռյակն ել, սակայն, Ինար Հայկական յեր. 177 դրվածք և «Հավար Ջուր», մադաթ Ջուր» և այլն, կրկնակի հետ այսպես.

Մեր դռան յեռել ագա ըմ պնդուկ,
Ձեր դռան յեռել ագա ըմ պնդուկ,
Ջուրն առնեմ, մանեմ տնդուկ:

Նույն «Բաղումի դյուլ բաղումի» կրկնակի հետ Մխիթար. Տաղեր ու Ասղեր յեր. 244 բերվածք և իբրև առաջին տուն՝ միայն գրեհիկ արտասանությամբ.

Սարին հուշտ պազպազ ըրեր,
Կը կաթիկէ մարմար քարեն և այլն։

Այսպես յեթեր չարունակելու լինինք, ամբողջ դիրք կարող ենք դրնել. քանի վոր ամեն խաղ ել կարող է ամեն կրկնակի հետ յերգվիլ, յեթեր, դաբաձյալ կրկնում ենք, չափը ներում է, և մեր ժողովրդական յերգերի ժողովածուները լի յեն այդպիսի որինակներով։ Հատկապես առաջին տները վերցրի, վորովհետև յեթեր յեղանակի ու կրկնակի հետ քիչ ու շատ կապված մնում են, առաջին տներն են։ Բայց այս ել հաստատ չէ, ինչպես վերևում «Բաղումի Ջան բաղումի» կրկնակի համար դրածից յերևում է. որինակ՝ մի ժամանակ խիստ սիրված «Հոյ նազան լմե» և այլն կրկնակի հետ «Տաղեր ու խաղեր» յեր. 160 դրված է իրրև առաջին տուն.

Բարձր բոյդ սալ չունի, *Ջահիլ յարի մոակացի,*
Լուռ երեսդ խալ չունի, *Վոր տեղիլ ու լալ չունի։*

Իսկ Կոմիտաս վարդապետը նույն կրկնակի համար ճայնադրած ունի իրրև առաջին տուն.

Գարնան սիրուն ծաղիկ ես, *Գլխիս վրալ պտիտ տուր,*
Ինձ համար ազունիկ ես. *Նախշուն-նախշուն Քիթեանիկ ես։*

Ցեթեր առաջին տներն այսպես տարբերվում են, փոփոխության ել վրա մի սահման չկա հաջորդ տների նկատմամբ։ Ցերդչի հիշողությունից կամ միտն ընկնելուց և կախված մեծ մասամբ մի տան յեռևից այս կամ այն տունը կգալը։

Ասել չի ուզիլ, այսպես յեռևե յեռև իրրև մի յերդ յերգված խաղերը միայն մի ընդհանուր բան ունեն, այն՝ վոր նույն յեղանակով ու կրկնակով են յերգվում, և վոր մեծ մասի բովանդակությունը սերն է։ Ել ուրիշ ներքին կապակցություն չունեին։ Ճիշտ է, անկախ քառյակները յեռև յեռև յերգվելով զառնում են մի յերգի տներ, բայց խմաստով մնում են ղարձյալ իրարուց անկախ։

Թե պատահմունքը վորքան մեծ դեր և կատարում տների հաջորդության մեջ, այդ շատ լավ յերևում է մեր յերգերի ժողովածուներից և նույնիսկ ժողովրդի դործածության համար կազմված յերգարաններից։ Այստեղ դրի առնողները կամ յերգարան կազմողները, մոռանալով կամ չկամենալով, վոր քառյակները մեծ մասամբ իսկապես անկախ յերգեր են և անկապ կցումով են միայն միևնույն յեղանակի տակ յերգված, ինչպես լսել են, այնպես ել յեռևե յեռև շարում են տներն իրրև մի յերգի մասեր,

վորով մի անմիտ բան և դուրս գալիս: Ճիշ մի՛թե ընթերցողներն էլ կարող չունին առելու, թե մեր յերգերն անհեթեթ բաներ են, դրանց մեջը ներքին կապակցություն չունին, ճիշտ ինչպես անմիտ են համարում խաղերն առանձին առանձին վերցրած, վորովհետև հրաժարակվում են նույն իսկ յերգարանների մեջ աղճատված ձևով առանց «բնագիրը» վերականգնելու:

Բայց, ինչքան էլ պատահմունքով են խաղերը կցվում իրար և անկապ տեղով յերգեր կազմվում, յերգեցողության այս եյական հատկությունը մեզից և տալիս, ասացինք, անկախ խաղերից ամբողջական մեծ յերգեր կազմելուն. վորովհետև յերբեմն և տեղերի հաջող ընտրություն և լինում. յերբեմն մեկնուն յեղանակի տակ իրար հաջորդում են այնպիսի քառյակներ և նույնիսկ յերկյակներ, վորոնք իմաստով համարվում են իրար և միասին կազմում են մի ամբողջական յերգ:

Այստեղից ակա առաջանում և ժողովրդական մեծ յերգերի զարգացումը խաղերից՝ իրրև բաղադրիչ տարրերներից: Ժողովրդական մեծ յերգն, ուրեմն, այս դեպքում կազմվում և հարաղրությամբ, այսինքն անկախ փոքրիկ յերգերը ավելի կամ պակաս իմաստալից կերպով կցվելով իրար՝ կազմում են մեծ յերգեր:

Սակայն այս հարաղրությունը միշտ կրույր պատահմունքով և արտաքին չի լինում. անկախ յերգերը միշտ իրկ մեջենայորեն չեն միանում իրար հետ: Ճերդչի բանաստեղծական տրամաղրությունն ու տրամաբանությունը մեծ դեր են խաղում այս գործում: Մի խաղ մյուսին հարաղրվում և նաև դիտակցորեն, և խաղերը հարաղրվելիս կրում են ներքին փոփոխություն, իսկապես վերամշակվում են միասին մի ամբողջություն կազմելու համար. յերգի մեջ մտնում և մի ընդհանուր իշխող բան, յերեք վոչ դաղափար, դոնե զգացմունք, հոգեկան վիճակ, վոր տները կապում և իրար հետ: Խաղերը հարաղրվում են, ուրեմն յերբեմն նաև բովանդակության համեմատ: Այս նպատակի համար աղդում են և ուրիշ հանդամանքներ, ինչպես են՝ հաջող կրկնակները, կամ տարբեր խաղերի մեջ յեղած նույն և նման բառերն ու խոսքերը, վոր ընդհանուր դույն են տալիս տներին, և ապա մի վորևե դեպք, վոր առիթ և լինում իրեն հարմարվող անկախ քառյակներն իրար մի համախմբելու:

Տեսնենք որինակներով մեր յերգերի զարգացման այս յերեք տեսակը սկսելով վերջին աղդող հանդամանքից:

Դեպքի կամ անձի աղդեցության տակ իրար հետ միանում են այն խաղերը, վորոնք ասված են վորևե համանման դեպքի կամ անձի առիթով: Դրանք իսկապես վիպական բնարերգության տարերքն են: Որինակ՝ մեկը խեղդվում է, մի մարդու սպանում են, մի աղջիկ փախցնում են և այլն. և ահա կազմվում և այդ առիթով մի յեղանակ ու կրկնակ, վորի մեջ հիշվում և դիպվածի մի եյական դիծը՝ հիշելով յերբեմն և նրա անունը, վորի դեմին

յեկել և դիպվածը: Կազմվում են և մի յոբկու խաղեր, վորոնց մեջ պատմվում է դիպվածից: Ճեվ այսքանը բավական է, վոր իրրև կենտրոն իրեն քաշի հնուց անտի արդեն պատրաստի համամասն բովանդակության խաղերի մի մասը, կամ թե ուրիշ պատրաստի խաղերից այս կամ այն վերցնեն և հարմարվեն նոր պատահած դեպքի վրա:

Վորովհետև դեպքը կամ անձն յեղել է և ունեցել է վորոշ բնավորություն, ուստի և խաղերը պատահաբար չեն կցվում իրար, այլ մի ներքին առնչությամբ: Բոլորը միասին ունեն մի ընդհանուր բովանդակություն և պատմվում են պատահած դեպքի կամ անձի շուրջը: Սակայն անները չունեն ներքին սերտ կապ և վոչ էլ հատուտ դասավորություն, կամ վորոշ թիվ. ուրիշ խոսքով՝ տրվելասավոր հորինվածքը դեռ պակասում է: Տների կապակցությունը տրամաբանական չէ, ուստի և լույծ է: Տները հեշտությամբ բաժանվում են իրարուց, յետ ու առաջ ընկնում, ամբողջության մեջից դուրս դալիս և այլն: Ճերդչի քամահճությը դեռ իշխում է կատարելապես և իշխում է ամեն անդամ յերգելիս ուրիշ տեսակ:

Խաղերի այս տեսակ համախմբումները մի դեպքի կամ անձի շուրջ՝ լոկ փորձեր են անկախ փոքր յերգերից մեծ ամբողջական յերգեր առաջ բերելու, և արվեստավոր հորինվածքի տեսակետից՝ անհաջող փորձեր: Այստեղ վոչ մասերի վորոշ դասավորություն կա և վոչ տների համար սահման:

Այսպես համախմբված յերգերն ու նրանց յեղանակները սովորաբար այլևս իրենց կրկնակների անունով չեն կոչվում, այլ դեպքի հերոսի անունով:

Այսպիսի յերգերից է, որինակ, «Գուլաբեցի Աբշակի» խաղը: Սա մի 55—60 տարի առաջ Բալդդյուղում ճոպի վորսալիս խեղդվում է: Մահն յերևի առանձին տպավորություն է թողնում իր համադյուղացիների վրա, վորոնք խաղ սուել սերում են. կազմվում է վրան յեղանակ ու կրկնակ.

Շորթա՛, Սալթ (հնդ անունը), չորթա՛,
Նալն (վար. լոկին, զալեղն) Աբշակին կ'ո բորա.

և ապա մի քանի քառյակներ Աբշակի կյանքից ու յեղերական մահից: Ճերդչին, յերևի, յեղանակի պատճառով տարածվում է ուրիշ կողմեր, և անների թիվը բազմապատկվում է ուրիշ պատրաստի խաղերից: Այս յերգից քառյակներ և յեռյակներ կարելի յե դանել ի միջի այլոց և Լալալյանի «Զավախքի բուրմունք» յեր. 23, ուր անները մեր նկարագրած ձևով խառն ի խուռն և անկապ են: Նույն Աբշակի խաղից յոթը տուն միայն առանձին ընտրությամբ և վորոշ դասավորությամբ դրել ենք և մեր «Հազար ու մի խաղ» յերգարանի մեջ, Ա. 49:

Այս կարգի յերգերին պատկանում են և «Դեբեկլոն» (Բնաբ Մշ. և Վան. յեր. 17. Խաղեր ու Տաղեր. յեր. 148), վորի մեջ պատմվում է

Հակոյի սպանման դեպքը: Այսպիսով յերգերից են և Աչխենի յերգը, Տաղեր ու Ոտաղեր· յեր· 184, և ուրիշներ:

Այսպիսով յերգերի քննարկման առնակիին է պատկանում և Մասունցի Զուլոյի խաղը: Զուլոն, ինչպես ականատեսներից լսել ենք, 1850–ական թվականներին և ապրել, մի չատ զեղեցիկ, բայց և կասկածելի բարքի տեր կին, վորին սիրահարներ չատ են յեղել: Զուլոյի համար 43 քառյակ և յեռյակ բերված են Ինար Հայկական յեր· 173, ուր կրկնակին է·

Հավ՛ը Զուլո, ժաղ՛ը Զուլո,
Սանի գյորդում, յանդըմ, Զուլո:

Այս կրկնակը ժամանակի ընթացքում արդեն վոխված է· յերկրորդ տողը ժողովուրդն ինքը թարգմանած և հայերեն, ավելացնելով և մի յերրորդ տող, ինչպես ունի ձայնագրած Կոմիտաս վարդապետը, և և հետևյալը·

Հավ՛ը Զուլո, ժաղ՛ը Զուլո,
Գնգի տեսա, վառա, Զուլո,
Բացվիը, բացվիը, իմ վարդ Զուլո:

Այնուհետև Զուլոյի երեն վրա մի քանի յեռյակներ և քառյակներ կազմված կը լինեին, բայց Զուլոյի կրկնակի տակ յերգվածները վոչ բոլորը հավաստյալ Զուլոյինն են: Որինակ՝ վերցնենք Տաղեր ու Ոտաղեր, յեր·-243, Զուլոյի անվան բերված 10 յեռյակը, վորոնք բոլորը կան «Ինար Հայկականի» մեջ երբեք Զուլոյի խաղեր: Սրանցից հետևյալ յերկքը միայն կարող են Զուլոյինը լինել·

Ցնո Զուլան եմ Մասունցի, *Աբև ընկավ ետևըդ բերդին,*
Հինդ որ սրի, մեր տուն կեցի, *Ցնո տերն ընկավ մեջ իմ յերդին,*
Դեմ աղոթքան յեկեղեցի: *Ցնո գնդ սերնեմ, թող դու բերթին:*

Հելի՛–մելի՛ Մարտ դամեզ,
Իմ ձեռ թալեմ գալաչի վեզ,
Զուլան եղնի ընձի վեչքեզ:

Տասից այս յերեք յեռյակը, տեսում ենք, կազմող են Զուլոյինը լինել, մնացածները հավաստյալ անկախ խաղեր են, վորոնք միայն Զուլոյի վրա չեն յերգվում, այլև ուրիշների: Տեսնենք մեկմեկ:

1· Ձաֆար աղի նշխուն ոդեն,
Նոր եմ եկել Զուլոյի մոտեն,
Ձը կշտացա անուշ հոտեն:

Այս յեռյակը, վոր ասվում է զեղծ Զուլոյի մոտից յեկող աղայի կողմից, մի ուրիշ ձևով մոտեում է և «իմա՞լ ենեմ» յերգի մեջ: Այստեղ յերգողն իր «մատաղաշ մանուկի» ամուսնուն դավաճանող կինն է·

Իմալ ենեմ յես քու դաբդին,
Իմ երևես պատռավ վաբդին.
Նոբ եմ ակել յաբխ մոտին,
Ջիշատցա համ ու հոտին։

2. Տան քով անցա, ճրագն եբ վառ,
Դու կու մտնես զողանի դառ,
Վաբբեվերեցի՛, աբի դիս առ։

Այս խաղի վաբբիանները յերգվում են իբար լուբլիկի և Թումա վուշով աղջիկա յերգեբը։ Ջավախքի Բուբմունք, յեր. 21. «Բիխի լուբլիկ, լուբլիկ, Գարնան քաբեբ վաբդ եբեր, լուբլիկ» կրկնակի հետ.

Իրկվոբն՝ ճրագն եբ վառ,
Դու կը մտներ զողանի դառ,
Վաբբեվերեցի՛, աբի դիս առ։

Նույն տեղը յեր. 22. «Ախ լուբլիկ, լուբլիկ, լուբլիկ, կանաչ ու կարմիբ լուբլիկ» կրկնակի հետ.

Առավոտուն Թումդիբ վառ.
Լաչակ Թալի խառ ու մառ,
Կը լմանիս զողանի դառ։

Ագլաղրակ. Հանդես է—Ը 444. Նույն յերգը կրկնակ ունի.

Շառաֆով Թուխ վուշով աղջիկ,
Դու բոլոբ երես,

Ցնս ու դու Լուխա կը քելինք,
Դու մոլոբեր ես։

Իսկ խաղի վաբբիանն է.

Առավոտուն Թոնիբ վառ,
Դլուխ կապիբ խառ ու մառ,
Վաբբեվերեցի՝ դիսի առ։

Նույն խաղի վաբբիանն է և Վանա Ստեղ Բ. յեր. 29. «Բուբլիկ Մաբքառ, բուբլիկ բաբլահեմ» և այլն. կրկնակի հետ.

Առավոտուն Թոնիբ վառ,
Սիվոակ լաչակ խառ ու մառ,

Հաբմիբ ասլիգդ Թառ ու մառ,
Դու կը նմանիս զողանի դառ։

Մենք ունինք և ուբիշները, վոբ ավելցրդ է բերել։

3. Ջաղցի բոլոբ հմ՛ն ուռ եբ,
Աչխաբհ հ՛առեբ՝ Ջուլան Ծուռ եբ,
Մեկ իմ սրտին լալ ու դուբ եբ։

Այս խաղի հիմնական մի յերկյակը գտնում ենք Ագղ Հանդես է—Ը յեր. 443. «Բաղբամի ջան բաղբամ» կրկնակի տակ.

Գեղով կըտնի քո յար Ծուռ,
Մեկ իմ սրտին լալ ու դուբ։

Այս խաղի մի զարգացած վարիանտը կա և Համով Հատով յեր. 305, ուրիշ յերգերի հետ կցված իբրև «Մոկացի Հայոց հարսանյաց պարը».

Աչքերս ասեն՝ քո յար ծուռ եր,
— Խոպոր ծուռ եր.
Ալամ ասեն՝ քո յար ծուռ եր.
Մեկ իմ սրտիս լավ ու դուր եր։

Սույն խաղի վարիանտն ունենք և հետևյալ ձևով.

Վանքի բլուր մանդր նուռ և.
4. Քոնդիր վառ, յերեր և մութ,
Սավդալի յենք՝ չասեք ծուռ և.
Կապե փուչին, Քարկեր և պուխ։
Մեր ու ասվածն խիստ մրմուռ և.
Ունքեր կամար, աչքերն և Քաբխ։
Ցերկեր կասեն՝ իմ յար ծուռ և։

Այս խաղի վարիանտներն արդեն առած բերել ենք. հիշենք միայն, որ յերգվում և զանազան կրկնակներով հետ. իբրև Լուրիկի յերգ, Ջավախքի Բուրմ. յեր. 20, 21, 22. Իբրև Քուխ փուչով աղջիկ, Ազգ. Հանդես է—Ը յեր. 444. իբրև Բուրիկ Մայրամ, Վանա Սազ. Բ. 29. իբրև Ալաջա պարը «Գիլջան, Մրալեզ» կրկնակով՝ Համով Հատով յեր. 320 և այլն։

5. Տան քալ անցա, Քաչ քելեցի,
Լանգալ զարկի, ղերդես բացի,
Ճարս առան չեր, Նառա լացի։

Ջուլոյի յերգի այս տունը զարգացման զանազան ձևերով գտնում ենք և ուրիշ յերգերի մեջ. իբրև Լուրիկի յերգ, Ջավախքի Բուրմ. յեր. 22.

Ելա երդիկ, Քաչ քելեցի,
Վառա զարկի, յերդիկ բացի,
Ճարս առան չեր, Նառա լացի։

Իբրև Ջանիմանի յերգ «Ջանիմանը» կրկնակի հետ Ազգ. Հանդ. Է—Ը 443.

Ելա առնիք, Քաչ քելեցի,
Իմ յար առան չեր, Նառա լացի,
Ջարկի լանկե յերդիկ բացի.
Փառ ու փոշման Քողի գացի։

Իբրև Ամարի յերգ «Բաղնի Ջանը» կրկնակի հետ, Քնար Մշ. և Վան. յեր. 24.

Ելա առնիս, Քաչ քելեցի,
Կարմիր խնձոր գլորեցի,
Լանկով ավի, երդիս բացի,
Առաջ առան չեր, Նառա լացի։

Նույն տեղն յեր. 34. իբրև Ռումարի յերգ.

Ելանք առնիս, Քաչ քելեցինք,
Երդիս բացինք, երեխացինք,
Կարմիր խնձոր գլորեցինք,
Ռումար առան չեր, Նառանք լացինք։

Նույնը բազե անվան հետ կապված Համով Հատով. յեր. 327.

Տան քով ընցա, խափ քնեցի,
Բաղեն տաւն չեր, նսաա լացի,
Տղեն կուլար, սրտբեցի։

6· Դու կայներ ես դեմ ամբոցին,
Ջուխտակ չամամ մեջ քո ծոցին,
Դու կըխաղաս խնո վղնոցին։

Այս խաղը մեր ժողովածուի մեջ կա իբրև Յանկյի յերգ.

Յանկն կայնել դեմ ամբոցին,
Յանկն կըխաղալ հետ վղնոցին,
Ցեռ մալուլ ենք ճերմակ ծոցին։

Սրա վարիանտներն են դարձյալ մեր ժողովածուից.

կայնել ես դեմ ամբոցին,
կը խաղաս քո վղնոցին,
երկու չամամ քո ծոցին,
Ջուխտակ Թուրինչ քո ծոցին։

Դու կայնել ես դեմ ամբոցին,
Դու կը խաղաս հետ վղնոցին,
Մայիլ եղա ճերմակ ծոցին։

Սրա վարիանտն է և հետևյալը, վոր իբրև պարերգ կա Տ. Նավասարդյանի Հայ ժողովրդ. Հեքեաթներ, Զ. դիրք. յեր. 92.

Դուն կայներ եր դեմ ամբոցին,
Հա՛ կըխաղեր խնո վղնոցին.
Ծառա քու սալխակ ծոցին,
Վոր դուն դառնաս յես ի՞նչ անիմ։

7· Դու կայներ ես դարիհի դուռ,
Մեջդ մանկ խանչի բուռ,
Ձիս երեցիր առվտուր ու ծուռ։

Այս խաղն իբրև քառյակ կա Վանա Սաղ. Ա. յեր. 41. «Կանչեմ յաքրի» և այլն կրկնակի հետ.

Տնեն ելար, կայնար ի դուռ,
Մեջդ ի բարակ խանչալի բուռ,

Քամին եղար եաու չուռ մուռ,
Ցեռ քո սիրուն ալվտ ու ծուռ։

Նույնը Քնար Մշ. և Վան. յեր. 22. «Աղջիկ, յար առնենք» և այլն. կրկնակի հետ.

Դու ելել ես, կայնել ես դուռ,
Մեջդ բարակ խանչալի բուռ,

Քո հոգն ու մար աչքերն եկուր,
Տղեն տեսավ, աղջիկն եսուր։

Այսպես տեսնում ենք Զուլոյի անվան յերգված խաղերը ասվում են և Լուրիկի, Յանկյի, Ամամբի, Խումարի և այլն համար։ Դրանք, ուրեմն, այն կարգի յերգերին են պատկանում, վորոնք ընդհանուր դույն ունին միայն և, ինչպես «Հազար ու մի խաղի» Ա. հիմնական Յանոթության մեջ դրել ենք, «առնկատ տներով, խաուն ի խուռն յերգվում են այս կամ այն անձի, կամ զանազան համանման դեպքերի մասին»։

Անցնենք մյուս տեսակների հարաբերությանը։

Բառերի և խոսքերի ազդեցության տակ հարաբերությունը լինում է ճիշտ այնպես, ինչպես վոր հիմնական յերկյակների միանալուց քառյակներ են կազմվում։ Մի խաղի մեջ յեղած մի բառ կամ խոսք հիշեցնում է

մի ուրիշ խաղի մեջ յեղած նույն կամ համանման բառը կամ խոսքը, ուստի և յերկրորդ խաղը, յերբեմն և յերբորդը և այլն, ասվում է առաջին խաղի յետևից, և յերկու, յերեք ու ավելի խաղ-ը միացած մնում են հիշողության մեջ և ապա յերգվում թե միասին և թե անկախ:

Այս կերպով կազմված մեծ յերգերի տներն իմաստով իրարու ավելի յեն հարմարվում, քան դեպքի կամ անձի ազգեցության տակ միացածները: Սակայն սրանց մեծ մասն էս արվեստի տեսակետից անհաջող բաներ են, ոլորովհետև անկախ խաղերի հարադրությունն այստեղ արտաքին է և հիմնված չէ բովանդակության վրա: Ուրիշ բան է, յերեք բառերի հետ միասին և խաղերի իմաստն է իրար բռնում, կամ անկախ խաղերն իրար հարադրվում են միայն նրա համար, որ իմաստով նման են իրար կամ որևէ ներքին առնչություն ունեն իրար հետ: Այս դեպքում յերգերի կազմությունը հիմնված է բովանդակության վրա, ուստի և տները միասին կազմում են իմաստալից ամբողջություն:

Մեր ամենից հաճող ժողովրդական յերգերը կազմված են այս վերջին տեսակի հարադրությամբ: Ինդիրն այստեղ, իհարկե, անկախ խաղերից կազմված մեծ յերգերի մասին է և վոչ թե այն մեծ յերգերի մասին, որոնք մի անդամից իրրև ամբողջություն են հորինված:

Տեսնենք այս յերկու տեսակի հարադրությամբ կազմված յերգերի ոճերը: Ամենից առաջ պիտի նկատել, որ այսպիսի յերգերն էս մեծ մասամբ աղճատված են մեր ունեցած ժողովածուների մեջ, ինչպես են և առանձին առանձին վերցրած խաղերը: Այդպիսի յերգերի «բնագիրն» էլ պետք է նախ վերականգնել, որպեսզի տների ներքին իմաստի կապակցությունը պարզ հասկանալի լինի: Բայց, ցավոք, մեր ժողովածուների տգիտության պատճառով այդ անելն անհնարին է: Մենք կը բավականանանք յեղածով և մեր առձեռն ունեցածով:

Լոկ բառերի պատճառով, առանց իմաստին ուշադրություն դարձնելու, հարադրությամբ կազմված մի յերգ է, որինակ, Վանա Սազ Ա. 45 «Կաքավների յերգ» վերնագրի տակ դրածը: Այս յերգն իրրև ամբողջություն է դրված, բայց ամբողջությունը լոկ արտաքին է: «Կաքվներ» ասելով հասկացվում է «աղջիկներ», և հավանորեն վարիանտի մեջ էս «աղջիկներ» կըլինի, դավառական ձևով «աղչներ», վոր, ինչպես ուրիշ խաղերի մեջ, հանդ է կազմում «ջաղցներ» բառի հետ: Վանա Սազի մեջ հիշված յերգի առաջին յերկյակն է.

Կաքվներ, կաքվներ,
(Աղչներ, աղչներ)
Նըվաք, երթանք ջաղցներ:

Վարժվելուց հետո այս սկզբի յերկյակը, վոր խոսացրես կրկնակ է, վերջանում է «Ջաղացի» բառով, ուրիշ յեռակից դարձես են մի շարք յերկյակները նույն բառով.

1. Ջաղցի առուն լուր կըգնը,
Աղջիկ լաճուն դյուր կըգնը:

2. Ջաղցի առուն կանաչ ը,
Աղջիկ լաճուն ճանաչ ը:

3. Ջաղցի առնիքը փոս ը,
Ջոր կըթափես՝ կը սոսկը:

4. Սեռիկը իլին յեղ ը,
Իմ յար Քուռ ունչ, Քուռ քեղ ը,
(Վար. աղջիկ լաճուն լսյեղ ը):

5. Ջաղցի առուն ավազ ը,
Աղջիկ լաճուն դավազ ը:

6. Իմ ծոցի կուրինը Քուշ ը,
Իմ յարով յերես պուճ ը:

7. Սարերն իլին ասեղ ը,
Իմ յար նորախասեր ը:

8. Սարերն իլին ալաշ ը.
Իմ յարն ալաշ կալաշ ը:

9. Դարի (վար. սարի) առվի պատան,
Իմ յար քանց քան խաստան:

10. Կաքվներ, կաքվներ,
Շիլա չաղիկ ծալ արեք,
Կարմիր երես խալ արեք.
Ձեր պատ ձիկ հալալ արեք:

11. Բարձի առվին հատ կու գնը.
Տեղ ձգեցի վոնի կուգնը.
Կաքվներ, կաքվներ, (աղչներ, աղչներ).
Ելեք երթանք ջաղցներ:

Այս յերդի տների կապակցության համար պետք է նկատել, վոր 4–րդ յերկյակին ունի և հետևյալ վարիանտը.

Սեռիկը իլին յեղ ը,
Աղջիկ լաճուն լսյեղ ը:

Հասկանալի յե, վոր սկզբնական հարաբերության ժամանակ այս վարիանտն է կցվել մյուսներին և հատկապես «աղջիկ լաճուն» բառերի պատճառով, վոր կա մյուս յերկյակների մեջ ևս: Այս 4–րդ յերկյակին տյնուհետև իր բառերով հիշեցրել է 7–րդը, վոր ունի և հետևյալ վարիանտը.

Ձոկը ուլունք ասեղ ը,
Ջանս ջանիկ լսյեղ ը:

10–րդ քառյակի համար ունինք հետևյալ վարիանտները, վորն մեջ կա կտտող բառը, «աղջիկ»:

Աղջիկ, չիլեն ծալ եքա,
Շիլեն ծալ ու մալ եքա,

Եղ քո կաքվը Քշեցիր
Գաղ մի առաք, հալալ եքա:

11–րդ յերկյակին ունի հետևյալ քառյակը.

Տեղը ղեմի փոք կըգա,
Աղջիկ լաճաս մատ կըգա.

Մեռնեմ եղ խաս ըրչմիկը,
Մեկնեն անուշ հատ կըգա:

Այս վարիանտով կապակցող բառն է դարձյալ «աղջիկ լաճուն», վոր կա նախորդ յերկյակներիլ մեջ։

Անհատականալի մնում է միայն 6-րդ յերկյակի հարադրությունը, վորի համար վարիանտներ չունինք ձեռի տակ։ Եթե այս յերկյակը մի կամ յերկու յերկյակ հետո յեկած լիներ, այն ժամանակ «յար» բառով կը կապվեր։

Ավելորդ ենք համարում ասել, վոր այս յերգի յերկյակներն ունեն և քառյակներ՝ պարզացած ձևով. բերենք միայն 1-ին յերկյակինը.

Աղջիկ ջան, կանչա՝ լսեմ,
Քանի սրտիս դյուր կը դա։

Ջաղցի դռնեն ջուր կերա,
Ձեղրեր քրոջ հյուր կը դա։

Նույնասկիզբ խաղերը բնականաբար շարվում են յեռանդ յեռանդ և կազմում մի ամբողջություն։ Այդպիսի մի յերգ գտնում ենք Վանա Սազ Ա. յեր. 41. հետևյալ կրկնակով.

Քա՛ նազերով, քա՛ խոսուկի, դու վի՞րդ ես,
Աչքերդ դիպի, ալամ դիպի, դու իմն ես։

Ինչ հարադրված յերկյակներն են.

Վարդն է բացվել Վանա քաղքի եզեռաբ,
Առավոտ սիրես, մեկին սաղարկի ձիկը տաբ։
Վարդն է բացվել առավոտան խավխուտաց,
Իմ յար բախչեն կայներ երկու ձեռն է ծաց։

Վարդն է բացվել առավոտան շաղերով,
Իմ յար բախչեն վարդ կըքաղի մաղերով։

Վարդն է բացվել Վարդվերի կիրակին,
Քո սերն ինկի մեջ իմ սրտի պրակին։

Այս յերկյակներն սկզբնապես իրարուց անկախ են։ Վերջին յերկյակն, որինակ, մի վոտք ավելացած, գտնում ենք նույն դրքի մեջ, յեր. 54. մի ուրիշ յերգի վերջում, վոր կրկնված և նույնպես նույնասկիզբ բառերով։

Մեկ ըս տաբի ծառեր ծաղկին Ծառզարդաբի կիրակին,
Քո սերն ինկի մեջ իմ սրտի պրակին։

Այս միևնույն յերկյակը գտնում ենք և Ջալալաքի Բուլմունք, յեր. 34. իրրև անկախ յերկյակ «վարդ» բառով միացած մի ուրիշ յերկյակի հետ։

Վարդ կըբացվի Վարդևորի կիրակին, Հալդը վարդ կը ժողվի, յես հորտա մորտա,
Ձես չեմ դիմանա իմ յարիս կրակին. Հալդը վարդ կը ժողվի, յես հորտա մորտա,

Նույնասկիզբ բառերով հարադրված մի յերգ ես, որինակ, և հետևյալը՝ Վանա Սազ. Բ. յեր. 53. «Հեյրանդ ի՛ելնեմ, յար յար, Ջանիդ զուրբան, իմ յար» կրկնակով.

Ուտա՛ կուշտս չտրտըլեն,
Աստված պահէ քո նախտ բալեն.
Ջաջա՛ր մը տուր, եղ քո մալեն,
Ջարանդամ յես իմ հալեն։

Ուտա՛ կուշտս, եչեվանա,
Աստված քեզի դուռ մը բանա.
Պայիկ մը տուր, մարդ չիմանա,
Բուշ բան մի՛ աներ քեզ մհանա։

Ուտա՛ կուշտս ուշիկ ուշիկ.
Վտաքերդ խթիվ կակուղ փուշիկ.
Կտրմիր երես, պաղն ամուշիկ.
Տուր, որ կծնեմ կակուղ թշիկ։

Վերլուծենք հետևյալ յերդը, որ կա Վանա-Սազ. Ա. 36.

1. Մահը ես իզին, խաղող կըքաղես
Շամամ ծծվերով չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս կըդաղես,
Աչքով ունքերով դուս ձի կըմաշես։

2. Ելեր ես իզին, ավուղ ջուր կուգա,
Քաֆուր վարդ բացվի, անուշ հոտ կուգա։

3. Իմ հերանց իզին վարդ հազար Թավուր,
Մեկ են վարդերաց իմ վարդն է քաֆուր.
Շահ բլբյուլն ինչավ վեր իմ վարդին հյուր։

Այս յերդը ըստ ինքյան մի սիրուն ամբողջություն է կազմում միայն աղավաղված։ Նախ՝ կրկնակը՝ «Այրի, յար, այրի, խռով մի մնա. Աստված-րես մալ ձի քեզ չի մնա» չի հարմարվում բուն յերդին։ Ապա յերդը կազմված է յերեք խաղից, վորոնց առաջինը մի ավելորդ չորրորդ տող էլ ունի, վոր սկզբնապես չի յեղել խաղի մեջ, ուստի և հանգն էլ թուլլ է։ Սկզբնական մի յեռյակ գտնում ենք Համով Հոտով յեր. 328. ուրիշ յերդերի հետ խառն։

Ելեր ես իզին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծերովդ չաքար կը մաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկս կըդաղես։

Այստեղ տրվին «մահը ես իզին» ձևի փոխանակ ունենք «ելեր ես իզին»։ Այս սկիզբն իրեն է քաշել 2-րդ խաղը, վորը, սակայն, նույնպես ապավաղված պիտի լինի, քանի վոր մի տող պակաս է և հանգն էլ չի բռնում։ Վարիանտ չունինք, վոր ուղղենք։ Այս յերկրորդ խաղի «վարդ» բառն էլ իր կողմից միացրել է իր հետ 3-րդ խաղը, վոր անկախ յեռյակ է, և վորի համար ունինք հետևյալ վարիանտը.

Բաղչա մ' եմ անկել, վարդ հազար Թավուր,
Մեկ ըմեն վարդին իմ վարդն եր քաֆուր.
Շահ բլբյուլն ինչավ վեր իմ վարդին հյուր։

Վանա Սազ Ա. 53. և Համով Հոտով յեր. 322. գտնում ենք սովորական յոթն-վանկանի անկախ քառյակներից կազմված մի յերդ, վոր հարդարված է բուլանդակությամբ։ Ամբողջի մեջ նկարագրվում է աղայի հուսահատ հոգեկան վիճակը, յերբ մերժում է ստանում աղջկանից։ Տղան ա-

անլով թե հեռանում է, մի վերջին փորձ է անում դարձյալ՝ համոզելու աղջկան։

Փակաղձում առած տները չկան Սրվանձտյանի ժողովածուի մեջ.

Կ'երթամ, կ'երթամ, հեռանիմ,
Ցես քու դարդն (վարկյան՝ սիրուն)
Հեռանիմ։ Ունքերդ կալամքաշ աղջիկ,
Իմ սիրածը կորուսի,
Հազա յես ինդո՞ր անիմ։

(Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մաղերդ է սիրմա աղջիկ,
Իմ սիրուն սեր չան աղջիկ)։

(Աչյաս ֆսաան խառայով,
Մաղերդ է սիմ սիրմայով,
Բոլոր դերդանիդ վրա
Շաբնամ անդին քարերով)։

Շալը դլուխդ կ'ալարթա,
Հիալուս կ'անցնի սրտես,
Ախոր յեսի չսիրես,
Աճեր լ'ինչ մնդնա հալես։

Սիմ սրմալի ալ փուչի,
Աղջիկ սրտիս կը մալի.
Մեկ տեղ է չեմ է տա
Հարյուր հազար դուքուչի։

Շրաքեն եղեր կըհիա,
Աչուըներդը կըրլրլա.
Երթամ քովը մտանամ,
Կըվախենամ՝ եղնա դըժա։

Աղջիկ, մաղերդ հյուսանյիր,
Դունչիդ ոսկան քսկյիր,
Նըլայիր վարդի ծառին
Բըլբուլի պես խոսեյիր։

Աղջիկ, Ջնուդ է Թումա,
Ծոցիդ յերկու դումդումա.
Եկո՛, ինձի խոսք մի ասա.
Ջեզի պահե սուրբ Թումա։

Նկելորդ ենք համարում ցույց տալ, թե վերտեղ կան սրա անկախ քառյակները։

Վերևում ասացինք, վոր խաղերը հարադրվելիս հաճախ վերամշակվում են միասին մի ամբողջություն կազմելու համար։ Այսպես որինակ Վանա Սազ Ա. յեր. 41. միացած են յերկու քառյակ, վորոնց յերկրորդի վերջին տողը դարձած է. «Երլամ մնաց քո կարոտեն», այսինքն սիրուց, փոխանակ իսկական ձևին «յարն է դարձե իր կարոտեն», վոր դտնում ենք նույն դրքի մեջ յեր. 62 և ուրիշ տեղեր.

Տնեն ելար, կայնար է դուռ,
Մեկդ է բարակ՝ խանչալի բուռ.
Ջամին եղար, եռու չուռ մուռ,
Ցես քո սրտուն ավդալ ու ծուռ։

(Գաղ) ջուր կուդեր վերին սարեն,
Կուդեր կաթեր մարմար քարեն,
Ջեռվացուցեր սրտես յարեն,
Երլամ մնաց քո կարոտեն։

Մեր ժողովածուների մեջ, ինչպես անկախ քառյակներն իրար յեռևից չարվում են անխտիր, նույնպես կից տպագրված են հաճախ յերկու և ավելի ամբողջական յերգեր, վորոնք յերբեմն չափով էլ իրարուց տարբերվում են։ Այդպիսիները, վորոնք ժողովրդի բերանին հենց հարադրվում են, բնականաբար պիտի անջատել իրարուց։ Վերցնենք յերկու այդպիսի յերգ։

Վանա Սազ. Բ. 43. կա հետևյալն իբրև մի ամբողջ յերգ դրված.

1· Տնեն ելաք, կայնաք տանիս,
Քեզ տեսնելուս մաշավ իմ ՝մես·
Բոյդ նման է զարնան կամիչ,
Աչ՝ կարեմ, չէլա կիմիչ։

Տնեն ելաք, հաց կըտանես,
Ադաբ լանուն աչքով կ՝անես·
Վար մտանես՝ աղքեր կ՝ասես,
Վար դառանա՝ սիրով մաշես։

2· Մեր տուն մտիկ, ձեր տուն մտիկ,
Երթանք քաղենք վարդիկան խտիկ.
Իմ յար քանց քան չատ խորատիկ,
Ճարտըս մեռնիմ, անուն Վարդիկ։

Վարդիկ սերուն է վարդի նման,
Բլբյուլները վերեն հայդան ելան.
Վարդ վար պակեր ծաղիկ կըտաք,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտաք (կուդաք)։

3· Դարի տկեն մտա կուգեր,
Աղջիկ լանուն հյուր կուգեր·
Սիրած սիրածին դյուր կուգեր·
Ճարտը աչքից ջուր կուգեր։

Բարձ վերուցիմ հոտ կուգա,
Կարմիր խնձոր դյուր կուգա։

Խնձոր կիսես կծած ես,
Ջոխս բոլորն արծիած ես։

Խնձոր յարտը ալած ես,
Ճարտը ծառից պրծած ես։

Ախ տասկիմ, կես անիմ,
Չկիմիչա, վար ուտեմ։

Այս՝ իբրև մի ամբողջություն դրված յերգը խնկասես յերեքն է։ Առաջին յերգը յերկու տնից է, վորոնք իրար հարադրվել են «տնեն ելաք» սկսվածքով։

Ճերկրորդ յերգը, վոր մի առանձին ամբողջություն ունի ըստ բովանդակության, դարձյալ յերկու խաղից է կազմված, և առաջին յերգի հետ կցվել է միայն «տուն» բառով։ Ճերկրորդ յերգի առաջին խաղն իբրև անհավ քառյակ ունի և հետևյալ ձևը· Քնար Հայկ· 177·

Մեր տուն, ձեր տուն մտիկ մտիկ,
Դու կաղել ես կարմիր դռտիկ·
Երթանք քաղենք կանաչ (վար· հոբիկան)
խտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն է խորատիկ։

Ճերկրորդ յերգը նույնիսկ 7–վանկանի չափով էլ տարբերվում է 8–վանկանի նախորդներից։ Ըստ յերևույթին չի հասկացվում, թե ինչն է այս բոլորովին անկապ յերգերի մեջ իբրև կապ մտածվել։ Բայց յեթե վերհանենք նախորդ յերգի վերջին տողի բնագիրը, այդ մեզ հասկանալի կլինի։ Այդ վերջին տողն է· «Վարդիկիս հոտը մեջեն կուտաք», վոր աղճատված է։ «Հոտը» բառը պիտի լինի «հոտ», այսինքն մի վանկ պակաս, ինչպես պահանջում է վոտանավորի չափը։ Ապա այս տողի վերջին բառը «կուտաք» նույնպես աղճատված է, վորովհետև հանդ չի՝ կազմում նախորդ

տողի հետ, որ նուիրնակս «Հրաշաբ» բառով է վերջանում: Շատ սիրել է, որ վերջին տողի «Հուսաբ» բառի տեղ ասէի ես «Հուսալաբ»: Ուրիշն ամբողջ տողը. «Վարդիկիս հոտ մեջին հուսաբ»: Ցերգն այս ճանալ արդեն կարող էր իր հետ միացնել հաջորդ յերգը, որ նուիրնակս «Հուսալաբ» բառով է վերջանում:

Ցերկրորդ յերգն ըստ յերեւոյթին իմաստասիրից կազակցութիւն չէ. բայց, կարծում ենք, միայն այն պատճառով, որ աղճատված է: Այդ յերգի 12 տողը ժողովողը դրել է իրրև յերեք քառյակ. բայց այդ ճիշտ չէ: Ցերգն իսկապես կազմված է չորս քառյակից, միայն 2-րդ և 4-րդ քառյակները թերի յեն մնացել: Դիտենք այդ քառյակների տեղ մեզ ծանոթ վարիանտները, որոնք դուրս և շատ հաջող չեն, և կը տեսնենք, որ յերգն ամենևին իմաստասիրից է դառնում.

Բարձր սարեն ջուր կերա,
Աղբեր քրօջ հյուր կերա.
Ինչ անեն հերն ու մերը,—
Աղջիկ տղեն դյուր կերա:

Տեղ եմ քցել փոք կերա,
Ցար յարի մոտ կերա,
Կարմիր խնձոր բարձի տակ,
Մեջեն անուշ հոտ կերա:

Կարմիր խնձոր կիտած ա,
Ջորս բոլորն արծաթած ա,
Աղբեր ուշց չունի.
Ասի՝ յարի դրկած է:

Ասի՝ ասպետ կես անեմ,
Չի կիմիշա, որ ուտեմ...

Մեր ժողովածուի մեջ վերջին յերկյակի համապատասխան քառյակ չենինք. հավանորեն դա նախորդ քառյակի աճուն է: Մեր ժողովածուի մեջ կան վերևում դրած քառյակների համար մանր տարբերութիւններ ևս, որոնցից այս կամ այն, դուրս, ավելի իմաստասիրից դարձնելին յերգը. բայց բերածից եղ արդեն յերևում է այս խաղերի իմաստասիրից կապակցութիւնը: Ցերգի բովանդակութիւնը վերլուծել չենք ուզում, միայն այսքանը նկատենք, որ յերգի ամբողջութիւնը հասկանալու համար՝ առաջ պետք է քառյակների իմաստը լավ ըմբռնել:

Վերցնենք մի յերգ ևս Ջնար Մշեց. և Վան. յեր. 31.

1· Եսոր ուրբաթ է, պատ է,
Ուրախ արծաթի թաս է.
Սրտիկ մաղում մի մնա,
Աչխարք մարդի չի մնա:

Սրտիկ սենի անդուկ եր.
Կատալ են սենի անդուկ.
Թռավ են կարիր ճնճղուկ,
Թռավ բանձրիկ սար եկավ:

2· Տ'ելնեմ բանձրիկ սարեքաց,
Հովիվ ուշաթափ անեմ.
Կոպալ իր ձեռքեն առնեմ
Թալեմ քերեն երթեմ:

Մոխիրդ է տաք վառկերչուն,
Մոխիչ չինե իմ հոգուն.
Մտանիք չինե իմ մատուն.
Կատալ չինե իմ ձեռքուն.
Ջամար չինե իմ մեջքուն.
Գուլպաղ չինե իմ վոտուն:

3· Աղջի՛ր, դու արի, գնա,
Շապկիկ քո հան ու գնա,
Յոխտաջրով լվանամ,
Թափ տամ, վեր կենի փռեմ:

Ցաքի՛կ, դու աքլ, դնա,
Շատլիկ քո հան ու դնա.
Սաղանջրով լվանամ,
Թախ տամ, վեր ծառին փռեմ ։

Այս բոլորը՝ ժողովողը դրել է իբրև մի ամբողջություն «Դեհհ ղընդ ղընդ, դեհհ ղանդ» կրկնակի հետ։ Բայց դա խնկատես յերեք յերդ է։

Առաջին յերդի առաջին յերկու տողը հետևյալ քառյակի հիմնական յերկյակն է.

Ես որ ուրբաթ է, պատ է, *Հոդիս դատի, վարդապետ,*
Սրտիկ արծաթի բաս է. *Ինչի՞ ասիք չհաս է։*

Իսկ յերկրորդ յերկու տողն խնկատես մի կրկնակ է, վոր «սրտիկի» բառի պատճառով միացել է առաջին յերկյակին։ Առաջին յերդի յերկրորդ տունն առանձին անկախ քառյակ է, վորի մի վարիանտը գտնում ենք Վանա Սաղ. Ա. 64 կցված ուրիշ քառյակների հետ.

Քո ծոց ձիկ տալվի տնդուկ, *Վոր կոտրեր են տալվի տնդուկ,*
Ցես էլնի կոբեր ճնճղուկ. *Թռներ են կոբեր ճնճղուկ։*

Այս քառյակը «սրտիկի» չատով միացած է նախորդին և յերկուսը միասին կազմում են մի ամբողջական սիրուն յերդ։ Նախ նկարագրվում է մի վշտահար անարատ սիրտ, վոր ինքն իրեն մխիթարել է ուզում աշխարհի ունայնությամբ։ Բայց խնկուն յերկրորդ տան մեջ նա ընկնում է անմխիթար հոռետեսության մեջ. յերդիչը հիշում է ժողովրդական հավատալիքը, թե մարդուս սիրտը մի տնդուկ է, վորի մեջ մնում է հոգին իբրև պտղունիտ ճնճղուկ. մեռնելիս տնդուկը կոտրվում է և այդ ճնճղուկ հոգին դուրս է թռչում ծառերն ու սարերը։ Արդ յերդչի սրտի տնդուկը կոտրվել է ու հոգին թռել է բանձրիկ սարը յելել։ Ուրեմն նա մեռած մարդ է, այլևս մխիթարության հույս չունի։

Յերկրորդ յերդը մանկական է։

Իսկ յերրորդ յերդը սիրուն կերպով հարաբերված յերկու անկախ քառյակ է։ Դրանցից եյականն է յերկրորդ քառյակը, առաջինը նրա զարգացումն է։ Յերկրորդի վարիանտը գտնում ենք իբրև անկախ խաղ Աղչպեր. Հանդես. Դ. դիրք 1898. յեր. 168.

Ա՛յ տղա, աքլ, դնա. *Լվամ, լվամ չխոսկվի,*
Շատլիկդ տուք ու գնա. *Վարդաջրե՛մ— խոսկվի։*

Նույնը գտնում ենք Վանա Սաղ Ա. յեր. 43. անկապ կերպով միացած ուրիշ խաղերի հետ.

Ճալե չալիկդ հան դնա, *Ծալ տամ, ծոցս փռեմ,*
Ինչ ջրով լվամ չխոսկվի, *Փուչին ճալեմ, նոր փռեմ։*
Վարդի ջրով կ՚սոսկվի.

Նույնը և կա և Համով Հուսով յեր· 310, միացած ուրիշ խաղերի հետ·

Եկար ու անցար, դիշերը չմնացիր,
Շալդ ու չալիկդ Թաղիր դնացիր·
Լվամ, լվամ, չխաբկիր·
Բնդնես վուշտով վոչին հանեմ·
Շուտ տամ ու ծալ ծալ անեմ:

Նույնը դտնում ենք դարձյալ Ջալախքի Բուքմունք յեր· 20· ուրիշ յերդերի հետ միացած·

Ով՛ մանչ, տուր չուխադ լվամ,
Լվամ, լվամ, չխաբկիր,
Վարդի ջրով խաբկիր,
Լվամ ու քարին ձգեմ,
Թափ տամ ու ծառին ձգեմ,
Ծալեմ ու ծոցս դնեմ:

Այս ժողովածուի մեջ առնված են հարյուրից ավելի յերդեր, վորոնք շալմված են հինդ, վեց և ավելի տողերից և խաղիկների զարդացումն են:

Մ· ԱԲԵՂՅԱՆ

ԵՐԵՔՈՒՏՆ

Այս աշխատութեան սկիզբը դրվել է իմ և Կոմիտասի «Հազար ու մի ձայն» ժողովրդական յերգարանը խմբագրելու առթիվ 1900 թվին: Այդ ժամանակներում ժողովրդական յերգերը շատ սրբված էին իրենց յեղանակների պատճառով: Կոմիտասն զբաղված էր յեղանակների մշակումով, իսկ յես՝ ժողովրդական յերգերի ուսումնասիրութեամբ: Ցերկուսս էլ ունեինք բավական թվով քառյակներ ժողոված. ձեռք բերինք բազմաթիվ խաղեր նաև մեր ընկերներից ու Գ. Ջեմարանի աշակերտներից, վորոնց անունները, ցավոք, չեմ կարող հիշատակել այստեղ, վորովհետև չեն պահված: Բայց այդ ամենը բավական չհամարելով, ինչպես դրել եմ մի ուրիշ տեղ), ամառն իրենց ծնողների մոտ և առհասարակ գյուղերը գնացող աշակերտներին պատվիրեցինք ժողովել ժողովրդական յերգեր: Այս միևնույնը կատարել տվինք և հաջորդ տարիները, այնպես վոր մեզ մոտ հավաքվեցին տասնյակ հազարավոր թերթիկներ, վորոնց վրա դրված էին ժողովրդական յերգեր:*

«1900 թ. աշնանն արդեն սկսեցինք աշխատել ժողովրդական յերգարանի վրա. բայց մի յերկու ամիս չանցած՝ տեսանք, վոր նախ պետք եր այդ հավաքած նյութերը մշակել, այնպիսի դրության բերել, վոր դրանցից ոգտվել կարելի լիներ: Թողնինք յերգարան կազմելը և սկսեցինք բաղդատել մեր ունեցած ժողովրդական յերգերը, վորպեսզի կարողանայինք վերոչել անհիմաստ և աղճատված յերգերը և ոգտվել միայն խմաստավից վարիանտներից: Ցերկու տարի միասին պարապեցինք այդ աշխատանքով: Ցերկար տեվեց այդ, վորովհետև հեշտ չեր քառյակների փոփոխակներն իրար մոտ բերել: Դործը հնարավոր յեղավ արագ առաջ տանել միայն այն ժամանակ, յերբ յես նկատեցի, վոր քառատողերի ամենահաստատուն մասը հանդերն են, և առաջարկեցի Թողնել բառարանի կազդով դասավորությունը և հանդերի կարգով դասավորել ձեռքի տակ ունեցած խաղերը: Հետևանքն այն յեղավ, վոր նույն քառյակները իրենց վարիանտներով իրար մոտ յեկան, և մենք տեսանք, վոր միևնույն քառատողը զանազան մարդկանց ձեռքով և զանազան ժամանակներում դրված լինելով՝ հաճախ

---

*) Կոմիտաս, Ժողովածու նվիրված Կոմիտասի ծննդյան 60-ամյակին, հրատ. Ռուբեն Թերլեմեզյան, յեր. 53—69, Մ. Աբեղյան, «Հինդողությունները Կոմիտասի մասին»:

բառացի կրկնված է տասը, քան և ավելի անդամ»: Այսպիսով մեր թեր-թիկների ամենամեծ մասը վոչնչացավ, և մենք ունեցանք 1263 քառյակ իրենց վարիանտներով:

Հետագայում միասին չշարունակեցինք մեր սկսած գործը: Կոմիտասին չեր հետաքրքրում բանասիրական աշխատանքը: Նա թողեց այդ: 1902 թվից հետո յես մենակ աշխատեցի: Շարունակելով մենակ ժողովել և բաղդատել քառյակները՝ յես բաղմաթիվ ուրիշ այդպիսի փոքր յերգեր էլ ձեռք բերեցի իմ ընկերներից ու ծանոթներից: Ժողովածուն հետզհետե մեծացավ:

Նույն ժամանակներում մտադիր եյի լույս ընծայելու այդ ժողովածուն և դրա համար իրերիվ ներածություն պատրաստեցի մի ուսումնասիրություն: Բայց չուտով թողի այդ միտքը, կիսատ գործ համարելով իմ ունեցած խաղերի հրատարակությունը, առանց նկատի ունենալու և տպագրվածները: Ուստի 1905 թ. առանձին հրատարակեցի հիշված ուսումնասիրությունը («Ժողովրդական խաղեր» վերնագրով), վոր և մասամբ ոգտագործվում է այս գրքի «Ներածության» մեջ:

Այնուհետև սկսեցի արդեն տպագրված յերգերը համեմատության առնել, և դուռս, վոր դրանց մեջ բաղմաթիվ քառյակներ և վարիանտներ կան, վոր յես չունեմ, և վոր ժողովրդական խաղերի ժողովածու կարելի չե կազմել՝ առանց տպագիչ կերպով ի մի հավաքելու նաև տպագրվածները: Այդ աշխատանքը կատարել եյի մինչև 1914 թ. և տալ տարիներ ընդհատելուց հետո՝ Աբգանաղ Մոսկվայում հոդդորով վերսկսեցի և ավարտեցի 1927 և 1928 թվերին:

Շատ ժամանակ և մեծ ջանք խլեց ինձնից այդ գործը: Պետք եր ամեն անդամ վորոնել դտնել տված խաղի համապատասխան փոփոխակին իմ ժողովածուի մեջ: Իսկ այդ հեշտ չեր: Աբդարեվ քառյակները հանդերձ կարդալ եյին դասավորված, բայց դասավորությունը կատարյալ չեր և տրված եր վոչ թե այբբենական կարգով, վերջի տառերից յետ դնալով, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, այլ դա հիմնված եր ա, ե, ի, ո, ու, ը ձայնավորների վրա: Մի տեղ եյին խմբված նախ՝ Ա. ձայնավորով կազմված հանդերը, ապա՝ Ե ձայնավորով կազմվածները և այլն: Այսպես որպեսզի՝ «Աչուղի պես խաղ ասա» խաղը ժողովածուիս մեջ դտնելու համար՝ վոչ թե պետք եր յելնել, ինչպես այս ժողովածուի մեջ և, տողավերջից և տողը կարդալ վերջից «ասապաղես», այլ պետք եր Ա. ձայնավորի կարգի մեջ դտնել «աղ» հանդը և դրա մեջ վորոնել տվյալ յերգը: Նույնպես, որպեսզի, «Ծաղ առեմ խաղի դլխին» քառյակը դտնելու համար՝ վոչ թե պետք եր կարդալ, ինչպես այս ժողովածուի մեջ, տողավերջից՝ «նիխլդիղպես», այլ պետք եր Ի ձայնավորի կարգում դտնել «աղի» հանդերի մեջ:

Սկզբում յես այսպիսի դասավորությունն ըստ հանդերի՝ հարմար եյի համարել, վորովհետև այդ յեղանակով նույն հանդերը մի տեղ են

դալիս և հնարավոր է լինում հեշտությամբ ուսումնասիրել մեր քաւյակաների մեջ դրծածված հանդերն իրենց տեսակներով: Բայց յերևվաց, վոր դրծնապես դա հարմար եր միայն փոքր ժողովածուի համար. իսկ յերբ ժողովածուն ընդարձակվեց, դա դրծնական չեր, վորովհետև բավական վորոնելուց հետո միայն հնարավոր եր լինում իմանալ, թե ովյալ քառյակը կա՞ ժողովածուիս մեջ, թե վոչ:

Ա.յս նկատի ունենալով՝ 1929 թվից սկսեցի խաղերը վերաղասավորել մաքուր այբբենական կարգով, միայն վոչ թե տողասկզբի բառի սկզբից դեպի վերջը դնալով, ինչպես բառարանում է, այլ տողավերջի բառի վերջից դեպի առաջ, ինչպես հանդարանի մեջ է:

Ա.պա՝ այսպիսի դասավորության համար նկատի ունեցա միայն խաղերի առաջին տողերը:

Ա.յս դրծն էս մեծ ջանք և հոգնածություն պատճառեց ինձ, մանավանդ վոր խաղերը վոչ թե առանձին թերթիկների վրա եյին դրված, այլ տետրակների մեջ: Բացի այդ՝ այս աշխատանքը մեքենայական լինելով՝ հետաքրքրություն չեր ընծայում: Բայց վերջը պսակում է դրծը:

Վերջը ստացվեց մի մեծ ժողովածու, վորի մեջ հեշտությամբ կարելի յե դանել ուզած խաղն իր վոխոխակներով, միաժամանակ և իմանալ, թե ովյալ խաղը վո՛ր դրքի մեջ և սրա վո՛ր եջում տպված կա:

Ա.յստեղ դնում եմ իրենց կրճատ անուններն այբբենական կարգով՝ այն դրքերի ցուցակը, վորտնցից հավաքել եմ փոխոխակներ և ամբողջական խաղեր: Մեջ են բերված նաև դրանց դրի առնվելու տեղերի անունները, յերեե հիշված են յեղել այդ դրքերի մեջ:

1. Ա.Բ = Ազգագրական Հանդես, յերկրորդ տարի, Բ. դիրք, 1897. Թիֆլիս: Ցեր. 332—347. «Սուրմալուի ժողովրդական յերգեր»: Սկզբում ունի մի առաջաբան ժողովրդական յերգերի մասին ընդհանրապես: Թվով ընդամենը 126 քառյակ և 16 յերկյակ: Դրանցից 341 և 342 յերեսների յերգերը (թվով 28) «կողբացու յերգած են»:

2. Ա.Գ = Ազգագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Գ. դիրք, 1898— № 1, Թիֆլիս: Ցեր. 91—104. «Ջավախք, Ցերվանդ Լալայանի. բանավոր գրականությունը, վիճակի յերգեր»: Ցերգերի վերջում կա՝ «Ց. Ազնաուրյան», վորի ժողովածն են, ւսրեմն, այդ քառյակները, թվով 186 խաղ:

«Սիսիան» (յեր. 105—260) հոդվածի վերջում (յեր. 261—270) «Սիսիան, ժողովրդական յերգեր» վերնագրի տակ ընդամենը 110 քառյակ:

3. Ա.Դ = Ազգագր. Հանդես, յերրորդ տարի, Դ. դիրք, 1898 № 2, Թիֆլիս: Ցերվ. Լալայանի «Ջանդեղուր» ուսումնասիրության վերջում, յեր. 113—116 «Ժողովրդական յերգեր» և «Վիճակի յերգեր» վերնագրերի տակ, ընդամենը 36 խաղ:

Ցեր. 161—176 «Շիրակի ժողովրդ. յերգեր, հավաքեց Մ. Խահակյան. Պարերգեր (յայլի)»: Ընդամենը 208 քառյակ: Կան նաև կրկնակները:

4· Ա.Ե = Ազդագր· Հանդես, չորրորդ տարի, Ե· գիրք, 1899 № 1, Թիֆլիս: Եր· 185—199 «Ալաշկերտի բանավոր դրականություն, Գրիգոր ք· Նժդեհյանց· յեր· 189 հտ· «Սիրո յերգեր», յեր· 190 հտն· «Պարերգեր», մեջը կան նաև կրկնակներ· յեր· 195 հտն· «Վիճակի յերգեր», յեր· 197 հտ· «Հարսանեկան յերգեր», յեր· 199, «Ցերկրագործական յերգ»:

Եր· 200—212 «Շիրակի ժողովրդ· յերգեր, հավաքեց Մ· Խահակյան», մեջը կան նաև կրկնակներ: կան նաև «Աշուղական յերգեր» (յեր· 208 հտն·):

5· Ա.Զ = Ազդագր· Հանդես, հինգերորդ տարի, Զ· գիրք, Թիֆլիս 1900: Եր· 69—73 բաղմազան բովանդակությամբ «ժողովրդական յերգեր», «Բուլանըխ կամ Հոգք· գավառ, Բենսեյի» հոդվածի մեջ:

Եր· 372—382, Երև: Լալայանի «Գանճակի գավառ» ուսումնասիրության մեջ՝ «Բանավոր դրականություն, Ա· յերգեր, վիճակի յերգեր», հավաքել են Լալայանն և ուրիշները· ընդամենը 170 քառյակ:

Եր· 383—390, «Բասեն, ժողովրդական յերգեր», «Հավաքեց Արամ Զաբրդ», 87 քառյակ, Եր· 386 նաև կրկնակներ:

6· Ա.Ը = Ազդագր· Հանդես, վեցերորդ տարի, Ը· և Ը· գրքեր, 1901 Թիֆլիս: Եր· 113—204 «Հայկական սովորություններ, Գաղթերուսուց», մեջը նաև բազմաթիվ ժողովրդ· յերգեր, այլազան բովանդակությամբ և դանազան գավառներից:

Եր· 437—455 «Ալաշկերտ, Գ· ք·· Նժդեհյանի բանավոր դրականություն, Ա· յերգեր» դանազան բովանդակությամբ:

7· Ա.Թ = Ազդագր· Հանդես, յոթներորդ տարի, Թ· գիրք, 1902, Թիֆլիս: Եր· 28 հտ· վիճակի յերգեր Նոր Նախիջևանի գյուղերի: Սրանից չեմ ոգտված:

Եր· 83—116 «Հայկական սովորություններ», Գաղթերուսուց· մեջը մանկական և այլ յերգեր: Սրանից էլ չեմ ոգտված:

Եր· 197—202· «Հորչալուի գավառ, Եերվ· Լալայանի»· սակավաթիվ ծխական յերգեր: Սրանից էլ չեմ ոգտված:

8· Ա· Ա.Ժ.Ա = Ազդագր· Հանդես, իններորդ տարի Ժ.Ա· գիրք, 1904, Թիֆլիս: Եր· 33—128 «Հորչալուի գավառ, Եերվ· Լալայանի, բանավոր դրականություն»· բազմաթիվ յերգեր:

8· Բ· Ա.Ժ.Բ = Ազդագր· Հանդես, իններորդ տարի, Ժ.Բ· գիրք, 1904, Թիֆլիս: Եր· 104—108 «Փշրանքներ ժողովրդ· բանահյուսությունից, հավաքեց Ա· Խահակյան»· սակավաթիվ յերգեր զանազան բովանդակությամբ, հայրեն և անուշնի (մասամբ): Սրանից չեմ ոգտված:

9· Ա.Ժե = Ազդագր· Հանդես, տասնմեկերորդ տարի, Ժ.Ի գիրք, 1908 № 1· Թիֆլիս: Եր· 36—48 «Վարանդայի բանավոր դրականու-

թյուն», Ա. Դադյանի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 86 քառյակ, դիտական ուղղագրությամբ:

10. ԱԺՀ = Աղբագր. Հանդես, տասնևմեկերորդ տարի, ԺՀ. դիրք, 1908 № 2. Թիֆլիս: Ցեր. 25—32 «Վարանդայի բանավոր դրականության նից», Ա. Դադյանի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 85 քառյակ: Դիտական ուղղագրությամբ:

11. ԱԺԹ = Աղբագր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, ԺԹ. դիրք, 1910 № 1. Թիֆլիս: Ցեր. 85—89 «Վարանդայի բանավոր դրականության նից» Ա. Դադյանի, ընդամենը 58 քառյակ: Դիտական ուղղագրությամբ:

Ցեր. 99—114 «Վանա բանահյուսության նից, Ա. Սոլաքյանի». բազմաղան բովանդակության մեջ երգեր. մեջը նաև ամբողջական երգեր: Ոգևորել եմ սակավաթիվ երգերից:

12. ԱԻ = Աղբագր. Հանդես, տասներկուերորդ տարի, Ի. դիրք, 1910. № 2. Թիֆլիս: Ցեր. 112—113 «Վասիանի բանավոր դրականության նից», Աբգարյեվի, «Ջանդյուլումներ», ընդամենը 25 քառյակ:

13. ԲՆԱ. = Բիւրակն լրագիր (չարաթաթերթ), 1898, Կ. Պոլիս, խմբագիր Գ. Անդրեասյան: Ցեր. 313 հտ. «Պարերգ մշեցոց գավառաբարառով», Մ. Դանիելյանի: Ցեր. 473. «Պանդուխտին երգը Խարբերդի բարբառով», Լ. Սրապյանի: Ցեր. 557 «Հարս տանելու երգ Ալինա բարբառով», Տ. Վ. Պալյանի: Ցեր. 558. ա) «Ժողովրդական պարերգ չատաղցոց բարբառով», բ) «Մրմունջ մը ռամկական, Երեվանա բարբառով», գ) «Վանեցոց պարերգ», Կայծոռիկի: Ցեր. 565. Ալինա բարբառով երգեր: Ցեր. 566. «Սիրերգ Վանա և Երեվանի բարբառներով», Վանիկի. («Աչխենի երգը»): Ցեր. 568—569. Ալաշկերտի, Շատաղցոց և Դիարբեքիրի բարբառներով երգեր: Ցեր. 583 «Պարերգ Վանա բարբառով», Կայծոռիկի: Ցեր. 584. «Սիրերգ, Խարբերդի գավառաբարբառով», Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 623 հտ. «Սիրերգ», Խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 671 «Սիրերգ», «Պարերգ», Խարբերդ, Գ. Մուշեղյանի: Ցեր. 739 «Ոտքերցոց մեջ երգված հարսանեկան պարերգ, սիրերգ. Մշեցի Աստվածատուր Թահտապրունյանի ժամանակությամբ հավաքեց Զ. Կենճյան, Հալեպ»: Ցեր. 776 «Սիրերգ, Խարբերդ, Գեղամ Մուշեղյան»: Ցեր. 804. «Պարտիզակ, Գ. Տ. Մեսրոպյան» ստորագրությամբ տպված են հինգ քառյակ երբև բնիկ պարտիզակցի «Պետիկ» աշուղի, բայց ժողովրդական են:

14. ԲՆԲ = Բիւրակն լրագիր (չարաթաթերթ), 1899, Կ. Պոլիս: Ցեր. 42 «Գավառի երգեր»: Ցեր. 237. «Լուսնի սեր», 6 քառյակ «Մ. Նուպարյան» ստորագրությամբ. բայց ժողովրդական են: 349—350 «Ժողովրդական երգ, Մարաշի լեզվով», «տեղին վրա հավաքեց Ս. Դավթյան». ընդամենը 14 քառյակ. դժվար հասկանալի լեզվով: Սրանից չեմ տպավել: Ցեր. 364 «Սիրերգ», «Պայազիտ. հավաքեց Ց. Մարության». 5 քառյակ: Ցեր. 524

հտ. «Ժողովրդական բանահյուսություն»։ Սկզբի մասն աշուղական է։ Ցեր. 572 «Ժողովրդ. բանահյուսություն», «Գինվի խաղերը», «Տարանտեյի դավառաբարբառով», 3 քառյակ և մի «նաքարաթ», աշուղական է. միայն մեկ քառյակ ժողովրդական է։ Ցեր. 641 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսություն», «սիրերգ. Նիկոլերտ. հավաքեց Գ. Մուրադյան». 4 քառյակ։ Շատ յերգեր կան նաև Մուշեղ Վարդ–ի «Ցերդը իրրև հոգևկան պետք» մեծ հոդվածի մեջ։

15. ԲՆԳ = Բիւրակն լրագիր (չաբաթաթերթ) 1900. կ. Պոլիս։ Ցեր. 388 հտ. «Ժողովրդ. բանահյուսություն, Սիրերգ. Ակնա անուններ»։ Հին հայերեններ են։ Ցեր. 471 «Պարերգ Սասնցոց. հավաքեց Մ. Մուրատյան»։ Ցեր. 491 «Սիրերգ Խարբերդի բարբառով», «Ս. Շ.» ստորագրությամբ։ Ցեր. 519 «Պարերգ Խարբերդի լեզվով, հավաքեց Ս. Շ.»։ Ցեր. 634 «Կիւրինի կյանքեն», «Ակիւլինե» ստորագրությամբ։ Ցեր. 650. «Պարերգ. հավաքեց Մ. Մուրատյան»։ Ցեր. 677 «Սիրերգ Տիգրանակերտի բարբառով», «Գ. Մ.» ստորագրությամբ։

16. ԲԱ = Բանասեր ամսաթերթ դրական և գիտական, հատոր ե. Պարիզ 1903, յեր. 123—159 «Ջան դյուլում» վերնագրի տակ 600 քառյակ, Հայկ Տեր Ասատուրյանի ժողոված։ Առաջաբանի մեջ ասված է, վոր ոգտված է նախորդ հրատարակություններից, ինչպես են՝ Բրուտյանի «Ժամկական Մրմունջներ», Մխանսարյանցի «Քնար Հայկական». Սրվանձտյանի «Գրոց Բրոց», «Ազգագրական Հանդեսի» բոլոր համարները և այլն։ Առանձին քառյակների համար աղբյուրները չեն հիշված. իսկ Սրվանձտյանցի «Գրոց Բրոց»–ի մեջ քառյակներ չկան։ Մյուս աղբյուրներն էլ լրիվ չեն ոգտագործված։ Կան բավական թվով քառյակներ էլ, վորոնք առաջին անգամ այս դրքում են տպագրված։ Դրանց ձեռագիրը Տ. Ասատուրյան 1902 թ. անձամբ տվել եր ինձ մեր ժողովածուի մեջ մտցնելու համար։ Բայց դրանց ժողովրդական ծագումը շատ կասկածելի յե. ուստի շատ քչերն են առնված իմ այս ժողովածուի մեջ։

17. ԲՍԴ = Բանասեր ամսաթերթ, հատոր Դ. Պարիզ, մի քանի քառյակ։

18. ԹՄԿ = Թիֆլիսեցոց մտավոր կյանքը, Գեորգ Տեր Աղեքսանդրյանի, Թիֆլիս 1885 յեր. 57—64 ժող. յերգեր։

19. ԺԽ = Ժողովրդական խաղեր, ուսվածք Մ. Աբեղյանի, Վաղարշապատ, 1904. (Արտատպություն «Արարատ» ամսագրից)։

20. ԽՈՏ = Ցերգեր, առակներ, հանելուկներ Խոտրջուր, հավաքեց Հ.Մ.Հ. Գալուստյան, Տփղիս, 1904. յեր. 50 հտ. «Մանի կանանցմե լըսված»։

21. ԾՎ = Ծաղկաքաղ Վասպուրականի հայ ժողովրդական բանահյուսության, Առաջին պրակ, հավաքեց Հայկ Ամեմյան, Եջմիածին, 1917։

22. ԿԺԵ = Կոմիտաս, ժողովրդական յերգեր, ազգագրական ժողո–

վածու, հայերեն նոտագրութ յունից փոխադրեց յեվրոպականի, առաջաբանով և դիտողութ յուններով, Սպիրիդոն Մելիքյան։ ՀՍԽՀ Պետհրատ, 1931։ Բառերը մեծ մասամբ մեկ կամ յերկու տող են, յերբեմն խիստ աղճատված։ Բառերի համար Մելիքյանն ոչուված և նաև մեր «Հազար ու մի խաղեր» յերգարանից։

23· ՀՄ = Հնութ յունք Ակնայ, Ց· Կ· Ճանիկյան, Թիֆլիս 1895։

24· ՀԺԵ = Ժողովրդական յերգ, առած, հանելուկ, յերգում, որհնանք, անծեք և այլն, հավաքեց Ս· Հայկունի, Մոսկվա–Վաղարշապատ 1906· Ամինյան Աղգագրական Ժողովածու, հատոր Զ·։

25· ՀՀ = Համով Հատով, յերկասիրեց Գ· Վ· Սրվանձտյանց, Կ· Պոլիս 1884։

26· ՀՄԽՄ = Հազար ու մի խաղ, Առաջին հիսնյակ, խմբագրեցին Կոմիտաս վ· և Մանուկ Աբեղյան· Վաղարշապատ 1903, յերկրորդ տպ· 1904· Ժողովածուիս մեջ ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները։ Խաղերը մշակված են։

27· ՀՄԽԲ = Հազար ու մի խաղ, յերկրորդ հիսնյակ· խմբագրեցին Կոմիտաս վ· և Մանուկ Աբեղյան, Վաղարշապատ 1905· ցույց են տրված վոչ թե սրա եջերը, այլ յերգերի համարները։ Խաղերը մշակված են։

28· ՆՀԳ = Հայ ժողովրդ· հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նավասարդյանց, Գ· գիրք, Թիֆլիս 1884, յեր· 44—50 յերգեր։

29· ՆՀՋ = Հայ ժողովրդական հեքիաթներ, ժողովածու Տիգրանա Նալբանդյանց, Ջ· գիրք, Թիֆլիս, 1890· յեր· 65— 109 «Ժողովրդական յերգեր»։

30· ՋՀ = Ջահարմահալի հայ ժողովրդական բանահյուսութ յունը, գրեց Արամ Ցերեմյան, Վիեննա 1923։

31· ՊՍՎ = Պռոշյանց Պերճ, Սոս և Վարդիթեր, յերկրորդ տպ· 1887· Ցերեվան։ Բառյակներ կան «Ջանդյուլումի» նկարագրի մեջ։

32· ՊՎ = Պանդուխտ Վանցին, Նամակներ, յերգեր, առածներ, առեղծվածներ, գրեց Աբիստակես վ· Տեր Սարգսյանց, Կ· Պոլիս 1876·

33· ՋԲ = Ջավախքի բուրմունք, հավաքեց Ցերվ· Լալայանց, Թիֆլիս 1892·

34· ՌՄ = Ռամկական մրմունջներ, ժողովրդական յերգեր ու պարերգեր, խմբագրեց Աբշալ Բրուտյան, Աղեքսանդրապոլ 1895·

35· ՍՄ = Մանանայ, ժողովեաց և ի լոյս ետծ Գ· Վ· Սրվանձտյանց, Կ· Պոլիս 1876·

36· ՎԺԵՍ = Վանա ժողովրդական յերգեր, Ազգագրական ժողովածու, ձայնագրեցին Սպ· Մելիքյան և Գար· Գարդաշյան, Ցերեվան 1926·: Նույնը նաև ՀՍԽՀ Գիտութ յան և Արվեստի Ինստիտուտի № 1 Տեղեկագրի մեջ։

37· ՎԺԵԲ = Վանա ժողովրդական յերգեր, ձայնագրեցին Սպ· Մելիքյան և Գար· Գարդաշյան, յերկրորդ պրակ 1928։ Այս վերջին յերկու

Ժողովածուների մեջ կան նաև ամբողջական յերգեր: Խաղերի բառերը հաճախ աղճատ են. ոտված են նաև մեր «Հազար-ու մի խաղից»:

38. ՎՍԱ = Վանա Սազ, հավաքածոյք Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի, հեքիաթների, առածների և հանելուկների, ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց. Ա. մաս, Թիֆլիս 1885.

39. ՎՍԲ = Վանա Սազ, հավաքածոյք Վասպուրականի ժողովրդական յերգերի և այլն. ժողովեց Գեորգ Գ. Շերենց, Բ. մաս. Թիֆլիս 1889.

40. ՏԳԱ = Տեղեկագիր ՀՍՌՀ Գիտությյան և Արվեստի Ինստիտուտի, № 2. Յերեվան 1927.

41. ՏԽ = Տաղեր ու խաղեր, խմբագրեց և կազմեց Աղեքսանդր Մխիթարյանց, Աղեքսանդրոպոլ 1900, յեր. 73—260.

42. ՓԾ = Փշրանքներ ժողովրդական բանահյուսությունից, ժողովեց Գաբրիելին Ս. Հոսեփյանց, Թիֆլիս 1892.

43. ՖՀ = Ֆնար Հայկական, խմբագրեց Մ. Մ. Մխանսարյանց, Ս. Պետերբուրգ 1868.

44. ՖՄՎ = Ֆնար Մշեցոց և Վանեցոց, մինչև այժմ չհրատարակված յերգեր, ժողովեց Աբրիստակես վ. Սեդրակյան, Վաղարշապատ 1874.

Սրանք են այն գրքերը, վորոնց մեջ տպված ժողովրդական խաղիկները յես նկատի յեմ ունեցել այս ժողովածուն կազմելիս: Դրանցով, անշուշտ, չեն սպառվում տպագրված ժողովրդական խաղիկները, լինեն առանձին գրքերի, թե մանավանդ պարբերական հրատարակությունների մեջ լույս ընծայված: Կան և շատերը, վորոնք դեռ չեն գրի առնված: Բայց, կարծում եմ, այս ամենով արդեն լիակատար ծանոթություն և ստացվում մեր հին դյուցացու ստեղծագործության մասին այս տիպի խաղերի նկատմամբ: Իմպերիալիստական պատերազմի, արեվմտյան Հայաստանի գաղթի, տալա և Հոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխության և Հայաստանի խորհրդայնացման պատճառով՝ արագ փոխվել է և փոխվում է մեր գյուղացու տնտեսությունն ու կենցաղը և նրա մտայնությունը: Դրա հետևանքով արդեն փոխվել են և փոխվում են նրա ստեղծագործության նյութն ու յեղանակները: Այս փոքրիկ խաղերն այժմ հնացել են ու մեռնում են, տեղի տալով նորերին, վորոնք ավելի հարուստ բովանդակություն ունեն:

Այս ժողովածուի գործածության ժամանակ պետք է նկատի ունենալ հետևյալները.

1. Ինչպես վերևում (յերես 110) բացատրվեց, խաղերը դասավորված են այբբենական կարգով, միայն ըստ հանգարանի: Նկատի յեն առնված խաղերի առաջին տողերը: Վորևե խաղ գտնելու համար՝ պետք է առնել դրա առաջին տողը: Դիցուք ուզում եք գտնել մի քառյակ, վորի առաջին տողն է՝ «Բեվանու հողեն եմ»: Ժողովածուի մեջ պետք է գտնել նախ այդ տողի վերջի Մ տառն ըստ այբբենական կարգի: Ապա՝ Մ տառից առաջ ընկած ե տա-

ուր պետք է դնենք դարձյալ ըստ այբբենական կարգի, ուրեմն ԵՄ վերջը: Այսպես և ԵՄ վանկից առաջ ընկած տառերն առնելով՝ ունենում ենք ԵՆ ԵՄ վերջը: Բայց այս վերջն ունեն հետևյալ առաջին տողերը՝ «Մաղիկ, յես քու աղեն եմ», «Որդակ եմ ու դյուղեն եմ», «Երեվանու հողեն եմ», «Մաղիկ, յես քո ծառեն եմ», և հետո ուրիշները: Ինչպես կարելի յե նկատել, ԵՆ ԵՄ վերջից առաջ դարձյալ այբբենական կարգով ընկնում են Լ, Ղ, Ր տառերը— լեն եմ,—ղեն եմ,—ռեն եմ: Առաջին—լեն եմ վերջով յերկու քառյակ կա. դրանցից ըստ այբբենական կարգի,—ալեն եմ վերջն ավելի առաջ է ընկնում, քան գյուղեն եմ. իսկ—ղեն եմ վերջով միայն մեկ քառյակ կա, և դա մեր վորոնածն է:

Գործը կատարված լինելով յերկար ընդհատումներով՝ ը տառի գրությունը բառամիջում յերբեմն պահված է, յերբեմն՝ վոչ: Ուստի, յեթե մի քառյակ ը-ով գրության տեղում չգտնվի, պետք է վորոնել առանց ը գրության շարքում:

2. Բարբառային քերականական ձևերը դրված են գրական հնչյունական ձևերի շարքում: Ուստի բարբառային վերջավորությամբ խաղերը պետք է վորոնել համապատասխան գրական վերջավորության տեղում:

ա) Որինակ՝ «Ճես կյորխի ձորան եմ» խաղը, վոր նշանակում է «Ճես կորխի ձորեն եմ», պետք է վորոնել վոչ թե— ան եմ, այլ— են եմ վերջի մեջ: Այսպես է դրված, վորովհետև այդ կերպով իրար մոտ են դալիս նման յերգերը. «Կաղղվանա ձորեն եմ», «Ճես ես գեղի ձորեն եմ», «Կաղրզմանա ձորեն եմ» և ուրիշները:

բ) Որինակ՝ «Տախտ եմ կիւտալ, հավան ըմ», վոր է՝ «Տախտ եմ կիւտել, հավան եմ», պետք է վորոնել «հավան եմ» վերջավորության շարքում:

գ) Որինակ՝ «կանիմ», «ընիմ, ունիմ», «կոնես» և նման բարբառային ձևերը պետք է վորոնել գրական «կանեմ», «անեմ», «կանի», «ունեմ» կամ «ունիմ» ձևերի շարքում. «Տանս տակին հոնձ կ'անիմ», վոր է՝ «Տանս տակին հունձ կ'անեմ». «Միպտաս ձին նալն ի՞նչ կոնես», վոր է՝ «Միպտակ ձին նալն ի՞նչ կանի». «Նանես, նանես, նան չոնիմ», վոր է՝ «...Նան չունիմ,— չունեմ»:

դ) Անորոշ դերբայով կազմված բարբառային ձևերը՝ «հեծեր եմ», «բացվեր եմ», «չարալ ըմ», «չվարալ ըմ» և այլն, պետք է վորոնել գրական ձևերի շարքում՝ «հեծել եմ», «բացվել եմ», «չարել եմ», «չվարել եմ»:

Նույնպես 2-րդ դեմքով ձևերը՝ «հազեր ես», «ելեր ես» և այլն վորոնել՝ «հազել ես», «ելել ես» և այլն ձևերի շարքում:

Նույնպես 3-րդ դեմքով ձևերը՝ «յըղըկալալ ա», «սառալ ա», «բլեր ա», «քներ ա» և այլն վորոնել «յեղակալել ա», «սառել ա», «բլել ա», «քնել ա» և «քնել է» ձևերի շարքում:

Ցեթե մի խաղ չկա «առել» և նման ձեվերի շարքում, պետք է վորոնել, «առել ա», կամ «առել է» շարքերի մեջ, կամ ընդհակառակն: Այս վերջին յերկու ձևերն էլ՝ «սառել ա», «սառել է», ինչպես և «սառել է» հաճախ փոխանակում են իրար և դրված են մեկմյանց մոտ:

3· Խաղերի ու նրանց փոփոխակների տակին յերկաթագիր տառերով նշանակված են այն դրքերը, իսկ թվանշաններով այն էջերը, ուր կա տվյալ քառյակը: Որինակ՝ «ԱԺՍ. 61» նշանակում է՝ «Աղղագրական Հանդես, 11–րդ դիրք, յեր· 61»:

Ցեթե խաղի կամ փոփոխակի տակին վոչ մի այդպիսի ցուցում չկա, այդպիսի խաղն ու փոփոխակը մեր, այսինքն իմ կամ Կոմիտասի, կամ յերկուսիս ժողովածուներից է: Տպագրված խաղերից չառիրը ձեռագիր եմ ունեցել: Ցեթե ձեռագիր խաղերից մեկը նույնությամբ տպագրված է յեղել, հիշատակել եմ միայն տպագրվածը, ավելորդ համարելով հիշել, վոր ձեռիս յեղել է նաև նույնի ձեռագիրը կամ նորից դրի առնվածը:

4· Վարիանտները ցույց տալու համար խաղերի տողերը նշանակված են 1· 2· 3 և այլն թվանշաններով, 1—առաջին տող, 2— յերկրորդ տող և այլն: Վոր տողի մեջ վոր կա տարբերություն, այդ տողն ամբողջապես մեջ է բերված՝ սկզբից դրված իր թվանշանով, որինակ՝ ժողովածուիս առաջին խաղի տակին կա՝ «1· Սևլին կասեն արարատ», այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ միայն 1–ին տողն է զանազանվում· մնացած յերեք տողերը տպվածի պես են: Ժողովածուիս չորրորդ խաղի տակին «123» թվանշաններից հետո դրված են յերեք տողեր· այդ նշանակում է, վոր փոփոխակի մեջ առաջին յերեք տողերն այդպես զանազանվում են, իսկ 4–րդ տողը նույնն է տպվածի հետ: Ցերբ վարիանտի բոլոր տողերն էլ տարբեր են, այդ դեպքում վարիանտն ամբողջապես մեջ է բերված ընդհանրապես յուռութով (***) նշանի տակ կամ առանց սրան:

Այս յուռութով (***) նշանի տակ տպված վարիանտից հետո դրված տարբերություններն հենց այդ վարիանտի նկատմամբ են: Որինակ՝ վեցերորդ խաղից հետո յուռութով (***) նշանի տակին տպված է այս քառատող վարիանտը՝ «Տեղ եմ քցել, փոթ կը դա» և այլն· ապա՝ սրա տակին «14» թվանշաններից հետո գալիս են յերկու տող: Այդ նշանակում է, վոր 1–ին և 4–րդ տողերի այդ տարբերությունները յուռութովի տակի վարիանտի նկատմամբ են՝ այսինքն այս նոր փոփոխակը յուռութովի տակին տպված վարիանտից զանազանվում է 1–ին և 4–րդ տողերով, իսկ 2–րդ և 3–րդ տողերում նույնն է յուռութովի տակ տպված վարիանտի հետ:

Ցերբ յուռութով նշանը չկա, բոլոր վարիանտներն ամենից առաջ տպված խաղի նկատմամբ են:

5· Ցերբ յուռութովի տակին իրրև փոփոխակ դրված են յերկու կամ յերեք և այլն տող, առանց սկզբում տողերը ցույց տվող թվանշանի, այդ նշանակում է, վոր փոփոխակը միայն բերված տողերն են: Այսպիսի դեպ-

քերում, սակայն, հաճախ սկզբում նշանակվածը՝ «1—4», «1—3», «1—8» և այլն. (մեկից մինչև չորս, մեկից յերեք, մեկից ութ), այսինքն խաղի չորս, յերեք կամ ութ տողերի փոխանակ իբրև փոփոխակ կան միայն սրբագրած յերկու կամ յերեք կամ ութ տողը:

Կան և այսպիսի ցուցումները. «4—6» և նմանները: Այդ նշանակում է, որ վարիանտի առաջին յերեք տողերը նույնն են վեցատող խաղի առաջին յերեք տողերի հետ, իսկ նույն խաղի 4—6 տողերի փոխանակ՝ վարիանտի մեջ է ըստ տպվածի. իսկ սա կարող է և յերեք տող լինել և ավելի կամ պակաս:

6. Նույն խաղի փոփոխակները յերբեմն իբրև անկախ յերգեր են առնված, յերբեմն՝ վոչ: Այդ առաջացել է յերկար տարիների ընթացքում ընդհատումներով պարապելուց: Փոփոխակներն իբրև անկախ յերգեր են առնված, յերբ դրանց հիմնական մասի բովանդակությունը տարբեր է:

Մ. ԱԲԵՂՅԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽԱՂԻԿՆԵՐ

1

Մեղի չըլնի արաբա,
Մեր բաները խարաբ ա.
Անուշ յարըս դուրս չի գա,
Ֆանի ձեռը պարապ ա:
1. Սելին կ'ասեն արաբա:

2

Ձիուս անունն Արաբ ա,
Ասուրչինինըս զարբաբ ա.
Կորցրել եմ չեկլիկ յարըս,
Նազուկ սիրտըս խարաբ ա:

3

Հասիբ ա հա՛, հասիբ ա,
Տոն չոնե*, քյասիբ ա.
Կ'ողե՝ ասիքյ, կ'ողե՝ վուչ**,
Են տըղան ինձ նասիբ ա:
ԱԺԸ 28
* Տուն չունի: ** Կ'ուզի՝ ասեք, կ'ուզի՝ վոչ:

4

Ծամբըս համբա–համբա,
Շեկ յարըս քցի ճամբա.
Ճամբին չունի ոգնական:

123. Շեկ յարիս ղըրի ճամբան,
Ախո՛ս, հասի իրան բան.
Ճամբին ոգնական չունի:
ՀՄԽԱ 20

123. Մազերըս անպահապան,
Շեկ յարըս ղըրկի ճանապան.
Ճանպեն ոգնական չեղավ:
Աե 200

5

Մազերըս համբա–համբա,
Աղջերըս ղրկի ճամբա.
Ճամբեն ոգնութին չերավ,
ՀԺԵ 119

***

Կայներ եմ, չեմ կըրնա դա:
Տես՝ Կայներ եմ, գալ չեմ կըրնա:

6

Տեղը քըցեմ, վոնթ կը դա,
Բարձի տակից հոտ կը գա.
Իմ յարը հեռու տեղ ա,
Առանց նըրան քուն չի գա:
ԱԲ 345
Տես՝ Բարձի տըկեն խոտ կու դեր:

***

Տեղ եմ քըցել, վոնթ կը դա,
Մի կնից անուշ հոտ կը դա.
Մինչև են յարի գալը
Ա՛յ քիս վո՞նց քուն մոտ կը գա:

14. Տեղ կըքըցեմ, վոնթ կըգա...
Ա՛յ քերիս հո՞նց քուն կը գա:
ԱԴ 114

7

Տեղ եմ քըցել, փոթ կըզա,
Բարձ եմ դըրել, սոթ կըտա.
Մեռնիմ միջի քընողին,—
Անուշ խընկահոտ կըզա:
ՌՄ 115. Տհ 178

1. Տեղ եմ քըցել, փոթ կըտա:
ՔՀ 161. ԲՄ 154

23. Բարձ եմ դըրել, սոթ կուգա.
Միջի քընողին մեռնիմ:
ԱԴ 167

4. Անուշ խընկան հոտ կըզա:
ԱԺՍ. 61

8

Տեղ եմ քըցել, փոթ կը գա,
Բարձիս տակից հոտ կըզա,
Մեռնեմ բոլոր քաքուլին,—
Մէջեն վարդահոտ կըզա:
4. Խընկի նման հոտ կըզա:

***

Տեղ եմ քըցե, փոնթ կիգա,
Բարձի տըկից հոտ կիգա
Մեռնեմ քո քանգուլներուն
Մէջեն խընկան հոտ կիդա:
ՓՇ 74

***

Դյոշակ ձըդի, փոթ կուգար
Բարձիդ տըկեն ֆոտ կու գար.
Մեռնիմ դաստա քյանքյուլիդ,
Մէջեն խնկա ֆոտ կու գար:
ԱԳ 93

***

Տեղ եմ քըցել, փոնթ կըտա,
Բարձի տակեն հոտ կըզա.
Մեռնեմ դաստա քոնքուլիդ,
Մեջեն խընկի հոտ կըզա:
ԱՐ 132

***

Տեղ եձգեցի, փոնթ եկավ,
Բարձի տըկեն հոտ եկավ.
Նոր գալած բեխիդ մեռնիմ,—
Մէջին խընկան հոտ կիդիր:
ՆՀՋ 88

9

Տեղ եմ քըցել, փոթ կըզա,
Ծարը յարի մոտ կըզա.
Կարմիր խընձոր բարձի տակ,
Մէջեն անուշ հոտ կըզա:
ԺԽ 88

12. Տեղը քըցեմ, փոթ կըզա,
Բարձը դընեմ սոթ կըտա:

Հմմտ. Թազա հացի հոտ կըզա:

10

Դյոշակ ձըդեմ, փոթ կուգա,
Տեսնեմ՝ յարըս յէ՞րը կուգա.
Սեվ քենքուլին մեռնիմ,
Բերնեն անուշ հոտ կուգա:
ԲՆԳ 677

11

Դյոշակ ձըդի, փոթ եկավ,
Բարձիդ մէջեն ֆոտ եկավ.
Մեռնիմ դաստա քյանքուլիդ,
Ռու խաբարըդ յէ՞ր եկավ:
ԱԳ 93

12

Տեղը քըցեմ, փոթ կըզա,
Աղջիկ լաճառ մոտ կըզա.
Մեռնիմ եդ խաս բըրչամիդ,—
Մէջեն անուշ հոտ կըզա:
ԺԽ 88

Տես՝ «Բարձ վերուցեմ հոտ կուգա»,
և «Բարձի տակին հոտ կուգեր»:

13

Ծաղկաձորեն ձեն կիգա,
Ծաղկամերը քըներ ա.
Թող քընի, ուր (իր) քունն անուշ,
Վիճակ խաղալ չատ անուշ:
(Վիճակի յերգ)
ԱՐ 446

***

Լուծն ու սամին սարեն կիգա,
Տես՝ հաբտավ քամին
չընգչընգեր:

14

Ախ ըսիմ, արին կուգա,
Սիրտըս սեվ քարին կուգա։
Վախիմ թե խարիբ մեռնիմ,
Ինչ քոր, ինչ ախբեր կուգա։*
ԲՆԱ. 628

* Վոչ քուլր, վոչ յեղբայր։

15

Աչունք մոտ ա, ձուն կըգա,
Ֆիդան յարըս տուն կը գա.
Գըլուխըդ դիր կըռներիս,
Աչքըդ անուշ քուն կըգա։
ՏԽ 191

16

Ծաղկածորը ձուն կըգա,
Ծաղկավորը տուն կըգա.
Ոձը տա իմ դուշմանին,
Սեվ խաբարը ընձի գա։
ՌՄ 107. ՏԽ 145

34. *Սեվ ոձը տա դուշմանին,*
Սեվ խաբարը տուն կըգա։
4. *Սեվ խաբարը ինձ կըգա։*
4. *Ղարա խաբարը ինձ գա։*
12. *Ծաղկեվանքում ձուն կըգա,*
Ծաղիկները տուն կըգա։
124. *Սարեն ձորեն ձուն կըգար,*
Ծաղկավորը տուն կըգար...
Սեվ խաբարը ինձ կըգար։

***

Ծաղկեվանք ձուն ե եկել,
Ծաղկի մեր տուն ե եկել.
Ոձը տըվեց դուշմանին,
Սեվ խաբար տուն ե եկել։

17

Սարի գըլխին չատ ձուն կը գա,
Իմ անուշ յարըս տուն կըգա.
Ճերմոր ինձ լավ մուժտա տըվին,
Աչքերիս անուշ քուն կըգա։
ՏԽ 223

18

Սարեր բըռներ ճյուն կուգա,
Աղբեր գըրոջ հյուր կուգա։
ՀՀ 312

19

Սարերում գարուն կըգա,
Սեվ սըրտիս արուն կըգա.
Ի՞նչ անեմ ենպես յարը,
Գըտըրավի, տարուն կըգա։
12. *Ախ ենեմ, արուն կուգա,*
Սեվ սըրտիս գարուն կուգա։
ԲՍ 139

20

Ախ կ'անեմ, արուն կուգա,
Սեվ սըրտիս գազո՞ւն կուգա
Կորուցել եմ (վ. կորուսել եմ) իմ յարը,
Ո՞վ գիտե՝ յերբ տուն կուգա։
ՀՄԽԱ. 19
12. *Սարերին գարուն կուգա,*
Սեվ սրտիս արուն կուգա։
ԿԺԵ 12

21

Լուսաղեմին քուն կուգա,
Կես գիշերին տուն կուգա.
Երված ու վառված յարիս՝
Սըրտիցը արուն կուգա։
ՏԽ 194. ԲՍ 156

22

Ասոր Թոխպ ա, Թոռ կըկյա,
Պյուլուր քարերը փոլ կըկյա.
Հոռ վոր մին յարը չունե,
Մալուր մուշկուն շոռ կըկյա։
ԱԺԼ
«Այսոր Թոխպ ե, Թոռ (անճրև) կը գա,
Բոլոր (կլոր) քարերը փուլ կըգա.
Ով վոր մի յար չունի,
Մալուլ մուշկուն շուռ (ման) կը գա։

23

Տեններն եղյալըս կուգա,
Դարվար նայիլըս կուգա.
Ելին աղջիկն ի՞նչ տ՚ընիմ,—
Գըրկիլ պառկիլըս կուգա:
ԲՆԳ 677

3· *Ելին աչխին ի՞նչ տ՚ընիմ:*
ԲՆԱ 623

24

Ըրիքնակը տիւս կյըկյա,
Մնակեն յըրա լիւս կյըկյա.
Հու խեր պենուա՛մ չառ խոսե,
Բըլեն աչկերը թող տիւս կյա:
ԱԺԼ 47

«*Արեգակը դուս կըգա,*
Մենակի վրա լուս կըգա.
Ով խեր բանուա՛մ չառ խոսի,
Բալի աչքերը դուս դա»:

25

Թազա հացի հոտ կըգա,
Ցարը յարի մոտ կըգա.
Իմ սիրած ջահիլ տըղից
Անուշ խընկահոտ կըգա:
ՏԽ 153

Հմմտ. Տեղ եմ քցել, փոթ կըգա,
Ցարը յարի մոտ կըգա:

26

Բարձ վերուցեմ, հոտ կուգա,
Կարմիր խընձոր տիւր(ս) կուգա.
Խընձոր կիսից կըծած եր,
Զորս բոլորն արծրըծած եր:
ՎՍՌ 44· ԺԽ 93·

234· *Կարմիր խընձոր դիւրս կուգա.*
Կըծած եր, արծրըծած եր,
Են իմ յարոջ տըվածն եր:
ՊՎ 97

Հմմտ. Վ· Գիչերվորե դուս եկա:
Հմմտ. «Խընձոր ունեմ կըծած ա»·
Հմմտ. 7 Տեղ եմ քցել փոթ կըգա:

27

Ելեր ես իգին, ավուզ ջուր կուգա,
Գյաֆուր վարդ բացվե, անուշ խոտ (հոտ) կուգա:
ՎՍԱ 36

12· *Ելանք ավզընոց, ավկեն ջուր կուգեր,*
Գյաֆուր վարդ բացվե, անուշ խոտ (հոտ) կուգեր:
ՊՎ 88

28

Պիճիմ չային ջուր կուգա,
Քու մարդ ինձի դուր կուգա:
ՏԽ 107

29

Ջաղցի դըռնեն ջուր կիգա,
Աղբեր քուրոջ հուր կիգա:
Աղջի ջան, կանչա՛ լըսեմ,
Քանի սըրտիս դուր կիգա:
ԱԵ 196· ԺԽ 89

30

Բարձըր սարեն ջուր կուգա,
Մի տեսնեք, թե ուր կուգա.
Ինչ անի հերն ու մերը,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
2· Ծարավ մարդուն դուր կըգա:
23· Աղբեր քրոջ հյուր կըգա.
Ի՞նչ անեն հերն ու մերը:
ԺԽ 95

31

Ջաղցի դըռներ ջուր կուգա,
Աղջիկ տըղին դուր կուգա:
ՀԺԵ 128·

***

Ջաղցի առուն ջուր կիգեր,
Աղջիկ տըղին դուր կիգեր:
ՀԺԵ 80

2· *Աղջիկ լաճուն դուր կուգեր:*
ՀԺԵ 44· ՎՍԱ 45
ԾՎ 46· ԱԺԹ 105

Ջաղցի առուն ջուր կուգա,
Աղջիկ լաճուն դուր կուգա:
ՊՎ 97

32

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
Ես իմ յարըս յե՞ր կուգա.
Ֆյոսաղաղ դըլխու փոսը,
Իմ յարիս սըրտի խուսը:
ԱՋ 388

33

Ալուր մաղեմ, թեփ կուգա,
Իմ յարըս հըջըխ յե՞ր կուգա.
Ամեն ծառին մի փըչատ,
Յարիս ոմըր ըսի չատ:
ԱԳ 103

***

Ալյուր մաղեմ, ձին կըգա,
Յեգոր աղեն յե՞րբ կըգա.
Ամեն ծառին մի փըչատ,
Սիրած յարիս ոմբրը չատ:
ԱԺԱ 49

Տես՝ իմ աղջիկը կըռնել ա:
Տես՝ են սարին սար չեմ ասի:

34

Ալուր մաղեմ, թեփ կիգա,
Շեկլիկ աղբեր յե՞ր կիգա:
ԱՐ 440

35

Ջուր եմ դըրել, յեփ կըգա,
Ալիր մաղել, թեփ կըտա.
Աչքըս ճամփիդ մընում եմ,
Յարաբ յարըս յե՞ր կըգա:
ԱԺԱ 59

***

Սարևը ամպեր, ձուն չի գա.
Տես՝ Ամպել ա, ձուն չի գալի:

36

Գոլիկ մ'եմ հորդե, թերմաշ ջուր
չիգա,
Առու մ'եմ բացե, անտեր ջուր չի
կա,
Ընկնիմ ու ժուռ գամ՝ քե պես յար
չըկա.
ԱՐ 438
Տես՝ Գյոլիկ մի՛ խորտեք,
Թերմաշ ջուր չի դար:

37

Կավկավու սարերը փուլ գա,
Շիրին յարըս բալքի տուն գա.
Երնեկ են դիչերվան կըտամ,
Յերբ աչքերըս անուշ քուն գա:
Տե 159

38

Հեյ ըրեք, հեյ ըրեք, դանան կյա,
Ծըհանը մրեկնե, կուտանան կյա.
Հու լավ տըղա յա, ծեն անե,
Երված յարը հըետան կյա:
ԱՐ 29
«Հեյ արեք, հեյ արեք, դանան գա,
Հացահանը մեկնիր, կուտանան
(կուտը) գա:
Ով լավ տղա յե, ձայն անի, գա.
Երված յարը հետան (յետևից) գա»:

39

Դիլբա՛ր, քո չուչեն կըզընգա,
Ամար, քո չուչեն կըզընգա,
Յես քո սիրուդ հիվանդ ընկա:
3· Յես քո դարդեն հիվանդ
ընկա:
ՀԺԵ 98

40

Լամպի չիչան կըճընգա,
Գըլորա ծոցըդ ընկա:
— Սիրևդը զոխ ե դառել,
Իմ յարը զոխ ե դառել:
ԱԳ 98

41

Հարավ քամին կըշընգընգա,
Սազ-քամանին կըճընգճընգա,

Ցես քու սիրուդ հիվանդ ընկա։
ԺՒ 25

2· Սաղ ու քամանին կըճընգա։
ՋԲ 19

123· Սաղ ու քամանին կըճընկա,
Ցես քու սիրուտ հիվանդ ընկա·
Հարաւ քամին կըշընկըշընկա։
ՌՄ 120· Տհ 108

42

Աղջիկ, քեմբերդ կըշընգա,
Ջըշեբաղին չընկա չընկա
Քու դէրդեն հիվանդ ընկա։
ԲՆԲ 642

43

Նսոր թող ձուն գա,
Իմ յարը տուն գա,
Ինձ անուշ քուն գա։
(Կրկնակ) ԱԺԱ 68

44

Աղիզիս կանչէք՝ չուտ գա,
Սըրտիս յարին դարման տա·
Գնացէք ասէք հորն ու մորը,
Թէ ձեղ յեղել եմ վէտա։
ԲՍ 137

45

Թառ խորոտիկ ասլի զադա,
Քո դարդ մէջ իմ սըրտին չատ ա,
Քո ծոցն ընձի նախշուն ոդա։
ՔՆ 174

46

Սարեն իջար վիխադա,
Թրլանդն ուսիդ, ա՛յ գյադա·
Ցես դու իրար սիրեցինք,
Վէրէն աստված չըհաղ ա։
12· Սարից կըդաս վիխադա,
Սաղմոսը ծոցիդ ադա։

47

Հասըմ, հոպովլի գյադա,
Կորի, քյոփողլի գյադա։
(Կրկնակ) ԱԴ 164

48

Ալին ալմալու գյադա,
Ջուխեդ չաքմալու գյադա։
(Կրկնակ) ԱԴ 176

49

Ջուրն ունի կանաչ ադա,
Իմ ջանը ջանիդ բադա·
Դուշմանի վատ խոսքովը
Ինձ մի՛ ասիլ թէ յադ ա։
1· Գետն ունի կանաչ ադա։
Տհ 221

50

Ինձ հետ կըտրի վախտ ու վադա,
Ջիվան ջանըս ըմբրիդ բադա·
Երմած սըրտիս մի հարցըրո՛ւ,
Լուա երեսըդ ինձ դարձըրու։
Տհ 159

51

Բաղես չորք կիւսը* լոխ վարդ ա,
Իմ յարը մին մազար մարդ ա·
Կ՛ասիմ՝ ա՛ յար, տանան տիւս մի՛
կյա**,
Չորք կիւսըդ*** դիւշման մարդ ա։
ԱԺԼ 44
* Բաղիս չորս կուսը (կողմը)։
** Տանեն դուրս մի՛ գա։
*** Կուսդ, կողմդ։

52

Մի յար ունիմ՝ վարդ ա,
Վարդ չի, գըլխես զարդ ա։
Փահլըվանի կըշտին եկ,
Ամենից ուժով մարդ ա։
ԲՍ 127

53

Հաց առա թաղա թաղա,
Բոյը թամամ մի դաղ ա.
Մեկն եմ դըրել ձըվածեղ,
Վ.այր տանեմ յարխա մաղա:
Ա.Դ 164· Տի 163

54

Նոր ձուկն եմ բըռնել թաղա,
Խորովեմ, տամ քեզ մաղա.
Ինձ պես տղեն քեզի հետ,
Հախ առնու, լավ կըսաղա:
Տի 198
Հմմտ. Թալիշու ճամբեն դուզ ա:

55

Ջուխտ ըմ յար ունեմ, մեյ խին, մեյ (մեկ) թաղա.
Մեյ կուտա արաղ, մեյ կուտա մաղա.
Են արաղ տըվող չիվար չափարզա,
Են մաղա տըվող իմ ջանին ջաղա:
ՎՍԱ. 61

56

Միրանն ի խասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունիմ, մեկ խին, մեկ թաժա.
Մեկն կուտա արաղ, մեկն կուտա մաղա.
Են արաղ տվողն չիվար չափարզա,
Են մաղա տըվողն ձի կուտա ջաղա:
ՊՎ. 125· Տի 121

57

Միրանն ի հասե, խաղողն ալաջա,
Երկու յար ունեմ, մեկ հին, մեկ թաղա.
Հընին չատ բարև, նորին չատ արև,
Երկըսի կարոտն եվ սըրտիս վերև:
ՎՍՐ 40

58

Սարի թըրթընջուկ թաղա,
Մեղր ու շաքար քեզ մաղա.
Ինձ պես նազանի աղջիկ
Քեզ պես տըղին վո՞նց սաղա:
ՀՄԽԱ. 41· ՌՄ 101
1· *Սարի թարթանջուկ թաղա:*
2· *Ջուխտ ու մեխակ քեզ մաղա:*
ՔՀ 130· Ա.Դ 666· Տի 240
2· *Ջավուղ շաքար քեզ մաղա:*
12· *Սարերի թարթանջուկ թաղա,*
Ջավուղ մեխակ քեզ մաղա:
Ա.Դ 266
134· *Սարի թըրթուր մի թռղ ա,*
Ինձ պես նազանի յարը
Քեզ պես ին վո՞նց սաղա:
Ա.Ե 252

59

Սանրածըս ոսկե մազ ա,
Հադինըս կապուտ խաս ա.
Բուղման քըցած արխալուղ
Քեզի կըտամ թավաղա:
ԲՄ 133

60

Ցես աղջիկ եմ նոր մաղա.
Աչխարքն ինձ փիանդազ ա.
Անմահական խընձ.որը
Կ'անեմ յարիս թավաղա:
Ա.Զ 379

61

Են ծառին ի՞նչ կըսաղա,
Ճըղներին գինձ կըսաղա.
Ըլին ըլել ա պըրծել,
Ասիլն եվ ի՞նչ կըսաղա:
Ա.Զ 379

62–63–64

Ցարըս գեղի խարազ ա,
Աղլուխս տըվի թավաղա.
Մին եվ վոր իմ կուշտը գա,
Գաթա կ'ուտեցնեմ թաղա:
ԲՄ 153

65

Սարերը բարակ սեղ ա,
Ջաղել ես կակուղ բեզա.
Հազըրվի, արի գընանք,
Գանի չի մըթնել, թեզ ա:

ՏԽ 211

66

Ձորի ճամբեն մեկ իզ ա,
Շան տըղի բոյը մի թիզ ա.
Արիք գընանք, Աստուր,
Վոսկե գյամին քըցենք ջուր:

67

Հաց եմ թըխել, բոզ ա,
Ընկավ թընդիրը, թոզ ա.
Ելնեմ, կայնեմ հարցընեմ՝
Ծարաբ իմ յարը հո՞ս ա:

ԱԴ 162

68

Ճամբա յեմ գընում, թոզ ա,
Իմ ու քու սիրտը դուզ ա.
Ամեն մի ներս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ քեզի մազա:
234. *Իմ յարը շատ դուզուզ ա.*
Ամեն մեկլիս մըտնելիս՝
Լեզուս տամ յարիս մազա:
4. *Լեզուդ տուր ինձի մազա:*

***

Երիվանա ճամբեն թոզ ա,
Տես՝ թալիչու ճամբեն դուզ ա:

69

Բամբակ եմ ցանե(լ) դողա,
Մի յար եմ սիրե(լ) թաղա.
Հին յար, աչքերըդ քոռնա,
Մեկն էլ եմ բըռնե(լ) փեսա:
124. *Բամբակ եմ ցանե խոզան,*
Մի յար եմ բըռնե թաղան...
Մինն էլ բըռնի թաղան:

ՀԺԵ 110

123. *Բամբակ եմ ցանե խոզա...*
Մեկ յար եմ բըռնե թաղա.
Հին յար, աչքերիդ ղուրբան:

70

Մըտանք մաղաղեն, բոլորը բուզ ա,
Հայի սալդաթը թաղավոր կ'ուզա:

ՀԺԵ 114

71

Մեր կալատեղը դուզ ա,
Ձեր կալատեղը դուզ ա.
Վո՞րը կանա ինձի ուզա,
Իմ դին հազար մանեթ դուզ ա:

72

Մեր կալի տեղը փոս ա,
Քար կըթալեմ, կըսոսա.
Իմ դինը հազար մանեթ,—
Վո՞ր կանա ինձի ուզա:

ՀԺԵ 115

73

Մարգարի դուռը դուզ ա,
Աչխեն կայներ Անտոն կ'ուզա.
«Երկու հարուրն ի՞նչ անե,
Իմ հերը շատ բաշլըղ կ'ուզա»:

Խորոտ և Աչխենը,
Կորոտ և Աչխենը:

ՀՄԽԲ 26

74

Հերանցըս դուռը դուզ ա,
Հերըս բաշլուղ շատ կ'ուզա.
Երկու հարուրն ի՞նչ անի,
Գընա հինդ հարուր խոսա:
1. *Հերանցըս դուռը փոս ա:*

***

Տես՝ Հերանցըս դուռը
դուզ և:

75

Թալիչու ճամբեն դուղ ա,
Անտոն կայներ Աշխեն կ'ուզա.
«Ինձ պես տըղեն քեզի հետ,
Ասսված վըկա, լավ կըսաղա»:
Խորոտ ե Աշխենը,
Կոլոտ ե Աշխենը:
ՀՄԽԲ 26

***

Երեվանա ճամբեն թող ա,
Անդրեն կայնե Աշխեն կ'ուզա:
Խորոտ եր մեր Աշխեն,
Կոլոտ եր մեր Աշխեն,
Սիրուն եր մեդ Աշխեն:
ԲՆԱ 566

76

Թըխել ես կարմիր գաթա,
Մի տարի կըտրել վաղա.
Ա՛խ, յես ձեղի ինչ ասեմ,
Սերը մի յաման զատ ա:
Տե 191

34. Իմ սըրտով սիրած յարըս
Աշխարհումը մի հատ ա:

77

Դու ո՞սատ կուզաս, դու Խըլաթա,
Բոլոր երես լըմանի գաթա.
Պադիկ մի տուր, տամ ղոլաթա,—
Կանչիմ՝ յար արի՛, չուտ արի:
ՌՄ 98. Տե 233

78

Դալալ, ո՞սատ կուզաս.— Այար
Խըլաթա:
Պադիկ մի տամ քե, տուր ընձի
ղոլաթա:
ՀԺԵ 56

79

Քեզի կ'ասեն ըռեսի հարս,
Կարմիր երես, արուն կաթաս.
Պադիկ մի տուր, տամ ղոլաթա:
ՔՄՎ 28

80

Մատիս մատնիկ արծաթ ա,
Կերածըս հալալ կաթ ա.
Ցարս, ինձի բան մ'ասա,
Դոստ ու դուշմանըս չատ ա:
ՀԺԵ 114

81

Քարեն պաղ ջուր կըկաթկըթա,
Քեզ տըվել են ինձի բուբա.
Արի ինձ հետ խոսք մին արա,
Աչխարքը թող ասի ատա*) ա:
Տե 227

82

Մինձանես սալիտակ չիթ ա,
Ցես կ'առնեմ, նանըս չի տա.
Աղա, քո հոդուն մեռնեմ,
Ուրիշին իրղար մի' տա:
2. Ցես կ'ուզեմ, աղես չի տա:
12. Կերածըս կարմիր թուբ ա,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա:

83

Աղջի', հագածըդ չիթ ա,
Ցես կ'ուզեմ, հերըդ չի տա.
Աղջի', քու ղադեն առնեմ,
Ուրիշին իրղար մի' տա:
3. Աղջի, քու հոդին կըծեմ:
Տես՝ կերածըս կարմիր
թուբ ա:

84

Կըն-ստիմ, տեղս հարթ ա,
Ջորք կիւսըս դյուլու վարդ ա.
Քյըեցեք ըսեցեք են տղեն,
Վըեր դյուշմանըդ տանա մարդ ա:
ԱԺԸ 26

«Կըն-ստեմ, տեղս հարթ ա,
Ջորք կուսս (կողմս) դյուլ ու վարդ
ա.
Գնացեք ասացեք են տղին,
Վոր դուշմանդ տանու մարդ ա»:

*) Արտասանվում և «սուբ»:

85

Աղջի՛, անունըդ Մարթա,
Ցես դիր գըրեմ, դու կարդա.
Քու խոսքերըդ ինձ համար՝
Ամեն մինը մի զարդ ա:
ԱԺԼ 41

86

Ջաղացիս դուռը տարթ ա,
կըտուրըն լիքը մարդ ա.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Գոտիկը լիքը վարդ ա:
ՌՄ 126. Ան 201. ԲՍ 145

13. Ջաղացի դուռը տարթ ա.
Հորես եկավ իմ յարը:
ՔՀ 163

3. Հըրեն եկավ իմ յարը:
ՏԽ 144

34. Ցարըս բաղեն է գալի,
Ցայլուխը լիքը վարդ ա:
ԱԳ 261

12. Ջաղացիս մեջը մարդ ա,
կըտուրը լիքը տարթ ա:
ԱԳ 262

2. Հըրես եկավ իմ աղբեր:
ԱԺԱ 59

Ճըղացեն տոռնը տարթ ա,
կըտերը լիքյը մարթ ա.
Ցարըս կյամա հըռնացե,
Ծեռքենը փոնջ վարթ ա:
ԱԺԸ 31

Ելա տանիք, լիք մարդ եր,
Մարաք ըլմեն հարդ եր.
Են ղեհեն յարըս եկավ,
Տեսա՝ գոտին լիք վարդ եր:
Ան 195

Ցար ջան, ջաղցի կտուրը տարթ եր,
Գոտիկըս լիքը վարդ եր.
Թելիկ-մելիկ աղբերըս,
Գոտիկըս շարած վարդ եր:
ՀԺՆ 117

87

Ջաղացիս դուռը տարթ ե,
կըտուրը լիքը մարդ ե.
Աստված սիրող բան չասե,
Ուզածըս տըղամարդ ե:
ԱԳ 98

88

Ջուրն իր ճամբով կերթա,
Ցողածը վարդի թերթ ա.
Ինձ սիրող կըտրիճ տըղեն
Հաղարի մեջ մի թերդ ա:
ՀՄԻՍ 41

234. Ցարըս ինձ համար քերդ ա,
Ինձ սիրող չիվան տըղեն
Թոքունի մեջ մի մարդ ա:
ՏԽ 171

Գուճուր տավով ջուր կ'երթա,
Տես՝ ես առուն ջուր ա գընում:

89

Ամպել ա բուքա-բուքա,
Ըռանդ-ըռուշըդ մուք ա.
Երդում-կըրակն էլ ընկնես,
Խոսքերըդ քո՛մմա սուտ ա:
3. Վորտեղ կայնես դյալջում:

90

Ամպել ա բուքա-բուքա,
Աչխարքի վերջը փուտ ա.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
Բիրադի ասեն՝ սուտ ա:
ՏԽ 252

Տես՝ Ամպել ե, երկինք մուք ե:

91

Ամպել ա բուքա-բուքա,
Իմ կերած կարմիր թուք ա.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող գեղով ասեն՝ սուտ ա:
Ան 195

***

1—4. Ամպել ա բուքա-բուքա,
Բո կերած կարմիր թուք ա:
ԾՎ 52

92

Ամպել ա բուքա–բուքա,
Կերածըդ կարմիր թուք ա.
Են խաղ ասող աղջիկը
Բըռնել եմ ինձի բուքա:

ԱԴ 174.

***

Ամպել ա հուդա–հուդա,
Ձեռացըդ կարմիր թուք ա:
Են ալ ֆասով աղջիկը
Ինձի տըվել են բուդա:

ԱԴ 169

93

Ամպել ա բուքա–բուքա,
Ջո կերած կարմիր թուք ա.
Ցես սիրեցի, քե ասի,
Թող աշխարհն ասի՝ սուտ ա:

ՎԺԵԱ 5

94

Մինթանեդ բուքա–բուքա,
Մեջքիդ ա բալաք ֆուքա.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող գեղով ասեն սուտ ա:
34. Ցես քեզի վոր սիրել եմ,
Գեղով թող ասեն՝ սուտ ա:
34. Ցես դու իրար սիրեցինք,
Թող աշխարհ ասի՝ սուտ ա:
1—4... Բալաք ֆուքա,
Ցես սիրեցի, աշխարհ կասի՝
սուտ ա:

ՀԺԵ 62

95

Ամպերն եղեր բուքա–բուքա,
Ջուրն կապեր բալաք փուքա.
Ցես քեզ սիրեմ, թող ըսեն՝ սուտ ա:

ՔՀ 175

Կայներ ես բուքա–բուքա,
Մեջքըդ կապեր բալաք ֆուքա,
Քեզի սիրենք, չըսեն՝ սուտ ա:

ԱՀ 442

96

Ամպը քըցել ա բուքա,
Կերածըդ կարմիր թուք ա.
Ղալամքաշ աչք ու ունքըդ
Կոտրած սըրտի ուռուդ ա:

ՏԽ 205

97

Կերածըս կարմիր թուք ա,
Ինձ տըվել են քեզ բուքա.
Ցար չան, քո հոգուդ մատաղ,
Ուրիշին իրդար մի՛ տա:

ՏԽ 214

3. Ադա, քո հոգուն մատաղ:

ՌՄ 131. ԱԴ 174

Տես՝ Մինթանես սիպտակ
չիք ա:

4. Բոլոր ատածըդ սուտ ա:

98

Կերածըս կարմիր թուք ա,
Ցարիս աչքը կապուտ ա.
Աղջի՛, արի փախցընեմ,
Թող դեղով ասեն՝ սուտ ա:

99

Ամպել ա, յերկինք մուք ա,
Կերածըդ կանաչ թուք ա.
Ա՛յ, դու ինձի խաբում ես,
Խոսքըդ ինձ ի՞նչ ոգուտ ա:

100

Ամպերն ելան ֆուքա–ֆուքա,
Մեջքս եմ զարկեր կանաչ ֆուքա.
Գլուխս եմ դրեր ֆինո ֆասեր,
Մատաղ եմ արեր,—կ'երևա՝ սուտ
ա:

ՀԺԵ 100

101

Գիշեր մուք ա, սարեր մըժ ա,
Երկիր ունիմ, մատղաշ ճիժ ա.
Գիշեր չուր լուս կըվըժվըժա,
Մարդու ականջ կըդըժդըժա:

ՀՄԽԲ 31

1—4· Ելա գեղում, սարեր մըժ ա,
Երիկ մ'ունիմ, քորիս ճիժ ա,
Գիշեր չուր լուս կըվըժվըժա:

102

Շըրաքն ելեր կըհիա,
Աչվընները կըպըրպըրա·
Երթամ քունը մոռննամ,
Կըվախնամ ելնա գըժա:
ՀՀ 323

103

Մինթանեղ ալ ա,
Ախները շալ ա·
Մատներըդ բարակ,
Մաչինու կար ա:
1· Գոդնոցդ ղուշնի յա:
ԱՒ 336

104

Աչքեր ունիս փիլա,
Թըշերըդ վարմիր լալա·
Մեր տունը յերբոր հարս դաս,
Գըլխիդ կըքըցենք վալա:
Տի 199

105

Վարագա սար բացվիե լալա,
Եղունիկ բերի չուխտըմ բալա·
Մեկն ի ասլան, մեկն ի կաճկան,
Քանց մեկըդմեկ են անմըման:
ՎՄ 38

***

1—4· Վարագա բացվիե լալա,
Եղունիկ բերե չուխտ մը բալա:
Պվ 127

106

Բոյդ ի յատամի, երեսդ ի լալա,
Ունչըդ ի, խելքդ ի շատ լավ ուալա,
Խըղճուկ եմ, մի' բերիր գըլխուս ի բալա:
ՀՀ 325

107

Գարնան բացվեց նոր լալա,
Ունամար բերեց չուխտ բալա·
Ալչքըդ լուս, հաչի աղա,
Թոռներուդ հալավ արա:
(Ամբողջ յերդ) ՀՄԽԲ 28

***

Թազա յափուն բացվե լալա,
Ունամար բերեր չուխտըմ բալա·
Ատուլած սիրես, Սահակ աղա,
Բալաքաեբացդ հալավ արա:
ՔՄվ 33

108

Դոշիդ վըրեն չուխտակ խալ ա,
Գըլխիդ քըցել ես ալ վալա,
Ճամբեդ մըտիկ տալով հալա:
Տի 166

109

Թոն կուդա կայլկալա,
Բոյիդ մեռնիմ, Մարգարա·
Սալմա կոճակ եմ չարել,
Քեղնից լալն եմ ճարել:
Ան 203

110

Քոչեր եկավ, անցավ ճալա,
Ճերմակ ճակատ, կարմիր վալա,
Քու սեր քաչելով հալա:
3· Քու սեր քաչեմ, հալա մալա:
ՋՔ 20

111

Մաչքըդ պերակ* չըմալ ա,
Կոժըդ** ծանդըր՝ ճըմալ ա·
Քու ալադյոզ աչքերըդ
Իմ արուներս խըմալ ա***:
ԱՒ 112

* Մեչքդ բարակ.** կուժդ.
*** խմել է:

112

Քու հազած գեյրեն ալ ա,
Ճակտիդ ի չուխտ մի խալ ա·
Աղչի', սեղան մի' կապա,
Քու յարըն չատ բեհալ ա:
Ան 196

113

Աչքերըդ չատ չալ չալ ա,
Ամեն թըշիդ մի խալ ա.
Ախ, են որը յո՛րը կըդա,
Գըլխիդ քըցեմ ալ վալա:
ՏՄ 156

4. Գըլխիդ դըցես ալ վալա:
ԲՍ 130

114

Տեղ եմ քըցել ալ վալա,
Երկու թըշերիս խալ ա.
Ցես են տըղին չեմ ուզում,
Ել ես ի՞նչ ղալմաղալ ա:

115

Ընընեցես յըղրկալալ ա,
Վըհչխաբըս կըղրկալալ ա.
Եսա կյամ ա իմ յարը,
Բեղերը չըղրկալալ ա:
ԱԺԼ 48

«Ինոցիս յեղակալել ա,
Վոչխաբս կեղտակալել ա.
Ես ա գալիս ա իմ յարը,
Բեղերը չաղակալել ա»:

116

Սարը ձյունը կալել ա,
Անձրև արել, հալել ա.
Ախաբար տարեք իմ նանին,
Սիրտըս վարամ կալել ա:
ԱԸ 143

117

Սարերը ձյուն կալել ա
Աբև արել, հալել ա.
Զալում դյանչեցի աղչիկ,
Դարդերն ինձ կալել ա:
ԱԳ 268. ԲՍ 138

34. Վոր դու ըտեննց բեքեվի ես,
Դարդերըդ ինձ կալել ա:
ԱԺԹ 87

118

Զյուն ա եկել, հալել ա,
Լըցվել դյոլը, սառել ա.
Եդ ելողլոս դեշ խոսքը
Ինձ մոմի պես վառել ա:
ԲՍ 126

123. Ձինը եկել, հալել ա,
Լըցվել փոսեր, սառել ա.
Եդ դուշմանի ոտա խոսքը:
284. Փոսն ա դառել, սառել ա,
Եդ քոռ բըռնած բաները
Ինձ մոմի պես հալել ա:
ԱԺԱ 56

119

Արփաչայը ելել ա,
Ցարըս դուռը կայնել ա.
Ինձի աչքով անում ա,
Սիրտ ու հոգիս հանում ա:
4. Սիրտըս հոգիս մաշում ա:
ԱԴ 163

120

Լուսաս աստղըն ելել է,
Նանի, յարըս քընել է,
Ջընել է, քըրտընել է:
ՀԺԵ 119

121

Կողբա բերդը բըլեր ա,
Ցարըս տակին քըներ ա.
Ձեն տըվի, ձենըս չառավ,
Մեգեր թարկըս տըվե՛ր ա:
ՀԺԵ 122

124. Կողբա քարեր ճըղվել ա,
Ցարըս մինչին քընել ա...
Ինձանից խըռովել ա:

***

Սարի ուսին բըլեր եր,
Ցարըս տակին քըներ եր.
Ջըներ եր, քըրտըներ եր,
Վախենամ, թարկըս տըվեր եր:
ՀԺԵ 97

***

Ղարսա բերդը պըլել է,
Իմ յարս մեջը քընել է.
Ձեն տըվի, ձենս չառավ,
Մեգար ինձմե ջորե՛ր է:
ԱԸ 132

124· Կանա յայլեն փըլեր եր,
Ճարըս տակը քըներ եր·
Մեզեր ինձեն ջորի՞ր եր։
ՆՀՋ 87

Կանա յայլան փըլեր ե,
Ճարըս մեջը քըներ ե·
Ձայն կուտամ, ձայն չհանե,
Մեղար ինձեն ջորի՞ր ե։
ՀԺԵ 83

124· Կողբա պատեր դըրած եր,
Ճերըս տակին քընած եր·
Ճարաք ինձնեն չորված եր։

122

Աղվես դարը պըլել ա,
Ճերըս տակը քընել ա·
Ձեն տըվի, ձենըս չառավ,
Եղ ի՞նչ անուշ քընել ա։
ԱԲ 342

***

Աղվես դարը փլեր ա,
Ա՛յ սար ու սեյրան,
Ճարս տակը քներ ա·
Ճարալո ջեյրան։
ԿԺԵ 50

***

Ջեռնակա բերդն եր փըլեր,
Ճարիկս ի տակն եր քըներ·
Ջըներ եր ու քըրտըներ,
Հիալով եր, ախ կ՛եներ։
ՀՀ 321

124· Ղարսա բերդը փըլած ա,
Ճարըս տակը քընած ա·
Ես ի՞նչ անուշ քընած ա։
4· Եղ ի՞նչ քաղցըր քընած ա։

123

Ղարսա բերդը փըլել ա,
Ճարըս տակին քընել ա·
Աղբեր, ոզնուքյուն հասիր,
Իմ որը խավարել ա։
ԲՄ 142

124

Քաղքի ուսին փըլեր եր,
Իմ յարիկ տակ քներ եր,
Ջըներ եր, քըրտըներ եր,
Քանց քաֆուր վարդ փըթըթեր եր։
ՎՍԲ 57

124· Ղարսա բերդը բըլեր եր,
Ճարըս տակը քըներ եր·
Վարդն երեսին թըխռեր եր։
ՀԺԵ 139

125

Բախտն ինձանից փախել ա,
Դուռն իմ դեմըս ախել ա·
Սկըզդ քաշել ինձ տարել,
Բարձըր ծառից կախել ա։
ՏԽ 207

126

Իմ նան ինձի թակել եր,
Դուռն երեսիս փակել եր·
Երնեկ ավղանին մեռնեյի,
Մարիկիս մըտեն ելնեյի։
ՀԺԵ 116
Տես՝ Մերս ինձի բերել ա։

127

Նանեն ինձի թակել ե,
Դուռն երեսիս փակել ե·
Ճես նանիցս ջորել եմ,
Դիար ղուրպատ կորել եմ։
ԱԴ 175
34· Դիար դիար կորել եմ,
Ճարոջմենեն ջորել եմ։
Նանես ինձի տըփել ե,
Դուռը վըրես խըփել ե·
Ճես նանեես ջորեր եմ,
Դիար դիար կորեր եմ։
ԱԳ 98

128

Մաղկեվանքը ծաղկել ա,
Մամեր գըլխիս թաղքել ա·
Ախաբար տարեք իմ նանիս,
Սկըրն ինձի հաղթել ա։
ԺԽ 58

12· Փըշատի ծառ ծաղկել ա,
Մաղերս դըլխիս թաղքել ա:

***

1—4· Ծաղկավանքը ծաղկեր ա,
Ծամեր դըլխիդ թաղքեր ա:
ՓՇ 74

129

Ծառիս ծերը ծաղկել ա,
Մազիս ծերը թաղքել ա.
Վախում եմ դարիը եթամ,
Ղարիբություն հաղթել ա:

130

Մէրանի ծառ ծաղկել ա,
Թուխ մազերըս թաղքել ա.
Թուղթ ուղարկեք աղբորըս,
Ժամանակը վրախվել ա:

131

Ալուչի ծառ ծաղկեր եր,
Մայրամը տակ պառկեր եր.
Ալուչի ծառ կոճկեր եր,
Մայրամու փոր տըճկեր եր:
ՎԺԵՒ 16
Մայրամի յերդից (դյոնդ). Տես նաև ԿՄՎ 127 հտ.

132

Հաղկալ ա, հաղկալ*) ա,
Բաքվա չհարը ծաղկալ**) ա.
Ին տղին***) ըսեցեք՝ կյա,
Դիւքյան բաղար սարքալ**) ա:
ԱԺԸ 28
*) Հաղկել ա**) Ծաղկել ա. Սարքել ա. ***) Տղին դա:

133

Արև նոր ա ծեղկեր ա,
Ցարըս ծաղիկ ղըրկեր ա:
Կայներ ես մահլի վերեվ,
Վի՞ր հետ ղըրկեմ իմ բարեվ:
ԱՀ 439· ԺՒ 23
Տես՝ Հենց վոր ծագի արևը:

***

Ղարսա ջուրը պաղել ա,
Տես՝ Կողբա ջուրը սառել ա:

134

Գեղի բոլոր կըծղել ե,
Մեջը վարդով լըցվել ե:
Խաբար տարեք իմ նանին,
Բաղեն դարդով լըցվել ե:

135

Հոռոմ, հոռոմ, հոռոմել ա յարըս,
Վարդը ճեռին Թոռոմել ա յարըս:
(Կրկնակ)

136

Իմ յարը դուռ քըներ եր,
Փակվաղը ծուռ դըրեր եր.
Հաղչին յարը տուն դարճավ,
Իմ յարը ճորեն անցավ:
ԱԳ 94

137

Ցար, յար, յարըս քըներ ա,
Հով ծառի տակ քընտըներ ա.
Հով, հով, հովը քըներ ա,
Հունճ ա անում, բեզդեր ա:

***

Ժամի դուռը թխկնել ա,
Տես՝ Այ յար, այ յար, կռնել ես:

138

Իմ աղջիկը կըռնել ա,
Վարդը ճեռին բըռնել ա.
Ամեն ծառին մի փըչատ,
Իմ աղջկա ումբրը չատ:
ԱԺԱ 41

Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեսի կուզա:

***

Աղիզ յարըս կըռնալ ա,
Գյուլն ըրեսեն փռնալ ա.
Ամեն ծառա մին փըշաղ,
Խելունք սրղեն ումբրը չատ:
ԱԺԼ 41

139

Ցես մի ղարիբ ղուշ ելա,
Ջալում մարդի թուշ ելա.
Ջունքի ինճի սիրեցիր,
Ղումսուքյունը թարկ արա։

140

Ցոնջեքը կանանչել ա,
Ցարըս ինճ հանանչել ա.
Աթ, թե մի պաչ առնեմ,
Աղջիկըն ամանչել ա։
1. Ծառերը կանանչել ա։

***

Ցոնջեն նոր ա կանաչել,
Աղջիկ տըղեն ճանաչել.
Աղջըկան բան մի՛ ասեք,
Աղջիկըն ա ամաչել։

141

Ալադյազ սարն ամպել ա,
Աղբեր իր ձին թամբել ա.
Ցարոջ դըռնեն անցել ա,
Ելե դաշտը խաղցել ա։
Անճրեվ զարկե, թըրջել ա.
Արեվ զարկե, չորցել ա,
Քան քաֆուր վարդ բացվել ա։
ՀՄԻՄ. 11

***

1—8. Դալու բաբեն ամպեր ա,
Աղբեր իր ձին թամքեր ա,
Ելի մեյդան խաղցեր ա,
Անճրեվն եկի, թըրջեր ա,
Արեվն զարկե, չորցել ա,
Ջյաֆուր վարդից բացվեր ա։
ՓՇ 72

***

1—8. Դալու բաբեն ամպել ե,
Շեկ յարը ձին թամքել ե,
Հեծի, ջիրիդ խաղցել ե,
Անճրեվ եկի, թացվել ե։
ԱՀ 133

***

1—8. Դալու բաբեն ամպեր ա,
Ջրչեր, մեյդան անցեր ա,
Անճրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Արեվ զարկեր, չորցեր ա,
Ջանց քաֆուր վարդ բացվեր ա։
ԱՀ 447

***

1—8. Արտասրա սար ամպեր ա,
Սեվ լաճ ուր (իր) ձին թամքեր ա,
Մեջ հեծելին կայներ ա,
Հեծել կուտոր արեր ա։
ՀԺԵ 86

***

1—8. Ալադյազը ամպել ա,
Գրիդոր ձինը թամքեր ա։
ՀԺԵ 116

***

1—8. Ադռա վերա ամպեր ա,
Իմ աղբեր իր ձին թամքեր ա,
Գացեր մեյդան կըռվեր ա,
Անճրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Արեվ առեր, չորցեր ա,
Ջանց քաֆուր վարդ բացվեր ա։
ՀԺԵ 122

***

1—8. Թամյանց սարեր ամպեր ա,
Աղբերըս ձին թամքեր ա,
Գնացեր մեյդան, խաղցեր ա,
Անճրեվ եկեր, թըրջեր ա,
Քրներ ա, քըրտըներ ա,
Վարդն երեսին փըռվեր ա։
ՀԺԵ 129

Հմմտ. Ջաղքի ուսին փըլեր եր։
Հմմտ. Կես դիշերին դուրս ելա։

142

Ցարոջ դըռնով անցա յես,
Անճրեվ եկավ, թացվա յես,
Արեվ զարկավ, թըփռա յես,
Ջանց կարմիր վարդ բացվա յես։
ՀՀ 321

Հմմտ. Գիշեր խաղցա, պուռա ելա։

143

Կողբա յեռեվն ամպել ա,
Թուխով ոսկին բանդել ա.
Մեռնիմ աղավ ղըլըղիդ,
Ղըլըղըդ կեղտոտել ա:
ԱԴ 161

124. Պատին եռևն ամպեր եր,
Թուխով ոսկին բընդեր եր...
Ղըլըղըդ կեղտոտեր եր:
ԱԴ 97

144

Կողբա յեռեվ ամպել ե,
Թուխով ոսկին բանդել ե,
Քուրը մեռնի են աղբոր,
Ալ ձին տակը թամքած ա:
Ա.Ե 202

145

Որ գետը ծով գառել ա
Ինճ-ել հետը տարել ա.
Ախեղճ աղջիկն եննպես գիտի,
Սիրտս իրենից սառել ա:
ՀՄԽԱ 35

13. Որ գետը վարարել ա,
Ախեղճ տըղեն եննպես գիտի:
ՏԽ 138

Տես՝ Մեր գետը վարարել ա:

146

Ջուրը ջըրին առել ա,
Մատրա գլամ տարել ա.
Են Թուխ բեղավոր տըղեն
Ուշն ու միտքըս տարել ա:
Ա.Ջ 375

Տես՝ «Սառել ա» շարքը:

147

Ջյունն եկել, դուռն առել ա,
Կեսրայս պարտքով մեռել ա.
Ճես պըստիկ, յարըս պըստիկ,
Դարդը մեղի տարել ա:
ԺԽ 6

234. Կեսուրս պարտքով մեռել ա.
Ճես պուճուր, յարըս պուճուր,
Միտքը մեզի տարել ա:
124. Ջյունն եկավ, գետինն առավ,
Կեսրարըս պարտքով մեռավ...
Հոգսը միտքը մեզ տարավ:
ՀՄԽԲ 10

***

Ջյունն եկել, դուռըն առել,
Աբեվն ա տեսել, հալել.
Ճես ջահել, յարըս ջահել,
Դարդն ա մեզի տարել:

148

Դըբըրղեն տակը սառալ ա,
Մանուշըս սառնը տարալ ա.
Ընդըղավ մին տըղա քյընեց,
Ոչ ու մրեսքս տարալ ա:
Ա.ԺԼ 45

«Դարբաղին տակը սառել ա,
Մանուշըս սառնը տարել ա.
Են տեղով մի տղա գնաց,
Ուշ ու միտքս տարել ա»:

13. Ըխպրեն հըղեն սառալ ա.
Սըեվ տըղա, կարմիր յեխան:
Ա.ԺԼ 45

3. Թոխ չոխա, կարմիր, յեխա:
Ա.ԺԼ 45

«Աղբըր ուղին սառել ա.
Սեվ տըղա, կարմիր յախան:
Թուխ չուխա, կարմիր յախա»:

***

Դարվազին տակը սառալ ա,
Մանուշըս ղալամ տարալ ա.
Թուխ յախալոր, բոզ չուխալոր,
Ոչըս խելքըս տարալ ա:
Ա.Դ 115

149

Աբիա-չայը սառել ա,
Նազոս ծառին թառել ա.
Ճարիս չեկիվիկ մալերը
Ախլքըս գըլխես առել ա:
ՏԽ 206

150

Զըկնու ծովը սառել ա,
Զուկը տակը կալել ա.
Թուխ փափախ, սպիտակ ճակատ
Ցարի խելքը տարել ա:
Ա.Զ 38

151

Կողբա ջուրը սառել ա,
Քու աֆքյարդ ինձ առել ա.
Են չեկ–բեղավոր տըղեն
Խելքըս գըլխես տարել ա:
Տ/ծ 253

***

Ղարսա ջուրը պաղել ա,
Ղամեն ձեռըս տարել ա.
Են չեկ բեղավոր տըղեն
Խելք ու միտքըս տարել ա:
Ա.Բ 341

***

Կանանչ ջուրը սառեր եր,
Ձեռքըս ղաման տարեր եր.
Պարին միջի չեկ տըղան
Խելքըս գըլխես տարեր եր:
Ջ.Բ 20

123· Ձայի ջուրը սառել ա,
Խանչալ ձեռքըս տարել ա.
Եղ թուխ ու խումար տըղեն:
13· Ղոչա ջուրը սառել ա.
Թուխ բեղավոր չան տըղեն:
3· Շեկ մազավոր լավ տղեն:

***

Լոռվա ջուրը սառել ա,
Ղամչին կուռըս տարել ա.
Քաֆքլիկ ու թանթլիկ տըղեն
Ուշք ու միտքըս տարել ա:
Ա.Ժ.Ա. 54

152

Սարի ջուրը սառել ա,
Ղամեն ձեռըս տարել ա.
Բաղի միջի չեկ աղջիկ
Ուշքըս միտքըս տարել ա:
Հ.Ծ.Ե 114

134· Կողբա ջուրը սառել ե...
Եղ չեկ մազավոր աղջիկ
Խելքըս գըլխես առել ե:
Ռ.Մ 129

***

Ղարսա ջուրը սառեր եր,
Ղամեն բուռըս տարեր եր.
Շեկիկ ծամերով աղջիկ
Խելք ու միտքըս առեր եր:
Ն.Հ.Զ 88

153

Գետան ջուրը սառել ա,
Խանչալ բուռըս տարել ա.
Գընացեք ասեք են յարին՝
Սիրտըս քեզնով վառել ա:

154

Ջամին մեջքըս առել ա,
Ղումաշի պես տարել ա.
Ջո մոր Թահնա խոսքերը
Ջո՛մմա սըրտիս առել ա:

155

Ջրտինք մեջքիս սառել ա,
Մաճը բուռս տարել ա.
Են չեկ ծամերով աղջիկ,
Ուշ ու միտք առել ա:

***

Ջըրի ճամբեն սառել ա,
Մաճը բուռըս տարել ա.
Կաքավպոչիկ Թուխ տըղա
Ուշ ու խելքըս տարել ա:
Ա.Ը 142

***

Ղըլեն հըղեն սառալ ա,
Մանները չուչա տարալ ա.
Կյարմուր յախա, Թոխ չոխա
Ոչըս խելքըս տարալ ա:
Ա.Ի 113

123· Ըխպըրին հըղեն սառալ ա,
Մաննըս ղալամ տարալ ա,
Են Թոխ չուխա, կարմիր
յեխան:
Ա.Ժ.Լ 45 հտ.

***

Ճըրին հըղեն սառալ ա,
Աչքի կոռնըս տարալ ա,
Են քյաքյլիդյ պոչիդյ տըղան
Ոչըս մըտաքըս տարալ ա:
ԱԺԼ 31

23· Մաչի մաննըս ասեղ
տարալ ա.
Ամեն մին յարըս տըրանալավ:
«Ջրի ուղին սառել է,
Ալու կուռըս տարել է.
Են քանքլիկ պոչիկ տղան
Ուչըս միտքըս տարել է»:
23· «Միչի մատս ասեղ տարել է
Ամեն յարըս տեսնելով»:

156

Բուխարիկը վառել ա,
Աֆքյարըդ ինճի առել ա.
Ջանի վոր քեզ սիրել եմ,
Ուչ ու միտքըս դառել ա:
ՏԽ 148· ԲՍ 141

157

Վարդավառը հասել ա,
Բան ու գործըս թարսել ա.
Թե սիրել ես, ջուր չաղ տուր,—
Կըրակըս թեժացել ա:
ԲՍ 136

158

Ասա եմ արել, հասել ա,
Ղարղուս միչին բուսել ա.
Ինաբար արեք իմ յարին,
Իմ ու քո վախտ հասել ա:

159

Գիչերը ղալդա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլա.
Ցոլա, ցոլաբուդ հայրան.
Կըցոլեր Հալվա սարին,
Շատ բարև հեռու յարին,
Ջիչ բարև մոտիկ յարին:
Ա՛Ե 192
Հմմտ. Մազեր ունիմ իլվանի:

***

Գիչերս է յես դուրս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցոլեր.
Դե՛ ցոլա՛, ցոլա, ցոլա.
Դե՛ ցոլա՛ Հալվա սարին.
Ցոլա՛, ցոլալուդ ղուրբան,
Փելա՛, փելալուդ հայրան:
ՀԺԵ 138

***

Գիչերվորե դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլեր.
Ցոլա՛, ցոլալուդ ղուլ եմ,
Սարերու դաստաքյուլ եմ:
Ա՛Ե 189

***

Լուսնյակ գիչեր դուրս ելա,
Կըչեռք անուշ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տուր բեքախտ յարին:
Ա՛Ե 203

Աստըղն անուշ կըցոլա,
Կըցոլա Հալվա սարին,
Շատ բարեվ ղարիբ յարին:
Ա՛Ե 194

Գիչերը դուս ելա,
Լուսնյակն անուշ կըցոլա.
Կըցոլա Ալմա սարին,
Լավ բարեվ անուշ յարին:
ՀԺԵ 125

Այս գիչեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուշ կըցոլա.
Կըցոլա Հալվա սարին.
Կըկաթե մառմառ քարին:
Ա՛Ը 136

***

Ես գիչեր յես դուրս ելա,
Լուսինն անուշ կըցոլա.
Թող ցոլա Ալվան սարին,
Բարեվ տա Նազլու (Լեյլու)
յարին:

34· Ցոլա դու Հալվա սարին,
Բարեվ տուր անուշ յարին:
4· Շատ բարեվ տար իմ յարին:

160

Գիշեր խալըա, դուս ելա,
Լուսնակ անուշ կըցոլար:
— Լուսնակ, ղուրբան ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ վըր Հըլպը սարուն:
— Կ'երթաս վըր Հըլպը սարուն,
Մեր խաբրիկ տանես յարուն:

Ձեռագիր ժող· Ճեղիազար Կարապետյանի, Թալինի Իրինդ գյուղ 5/II 1928·

Գիշեր խալըա, դուս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլա·
Աչնան գիշեր, հով գիշեր,
Շաղն իջե, գետին նըխշեր:
Ման չիմ· «Լուսնա՛կ, ո՞ւր
կ'երթաս:

— Կ'երթամ գիշրիկն ու ցերեկ,
Կ'երթամ վըր Ալու սարին:
— Շատ բարև խորոտ յարին:

ՀԺԵ 93

161

— Լուսնա՛կ, լուսնա՛կ, ո՞ւր
կ'երթաս:
— Կ'երթամ հետ Հալվա սարուն:
Ծարուկ բախչեն խորունկ քուն·
Ջրներ եր, քըրտրներ եր·
Պաղուկ եր, կարմըրուկ եր·
Սիրուկ եր, զարդըրուկ եր,
Վարդն երեսին փըռուկ եր,
Վախենամ՝ խըռովուկ եր:

ԲՆԱ 313

Հմմտ· Ջատու յեմ եկէ, եկեք
եմ քեզ տես:

162

— Լուսին, իմ հովան լուսին,
Ո՞ւր կ'երթաս:— Հալվա սարին:
Լուսնակ՝ գիշեր անահուն,
Ջաւխ աշուն ու գարուն:
Լուսնակն ի բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր·
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հըմ խորոտիկ, հեմ բոլոր:
Ծարուկ բաղչեն խորունկ քուն
Պուրսայու բարձ տակ դըլխուն,
Ծիծ ու ծոց դեմ ասաղնուն,
Լուսնակ բերի անուշ քուն:

ԲՆԲ 237

1–12· Գիշերըս յես դուրս ելա,
Ջո սիրուն հիվանդ ընկա·
Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Բակ չողերով լըցեր եր:

ՀՀ 312

***

1–12· Ելավ ուըր Հըլպու
սարուն,
Կուլեր գաշուն ու զգարուն:

ԲՆԳ 121

Տես՝ Հընչիւ երբ ըսինք գետ
բան...

163

Գիշրիկս ի յես դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կըցոլեր·
Կըցոլեր Հալվա սարուն,
Շատ բարև հետուն յարուն:
Ծարուկն եր բաղչեն ի քուն,
Բուրսայու բարձեր դըլխուն·
Ջրնուկ եր, քըրտնուկ եր,
Կըզա ֆեխ պաղիկ մ'առնենք,
Դըլորա ու զրնդան ընկա:
Են զրնդան, ի՛նչ մեծ զրնդան,
Մեջ վարդ եր, բոլոր ռեհան·
Հուսկ սուրբ Սարգիսն երի,
Եկավ ու զրնգի հանեց:

ԱՋ 72

Տես՝ «Ցարըս բաղչեն քընուկ ա։
Տես՝ «Ցարուկ բաղչեն խորունկ քուն»։

164

Գիշեր խալըա, դուս ելա,
Բոբիկ հետիկ մի դըտա.
Առա հետիկն ու դացի,
Դացի բաղչեն դուս ելա.
Խորոտիկ մեջ քըներ եր,
Ջրներ եր, քըտրներ եր.
Իմա թե պտղիկ մ'առնենք,
Լսեց. «Տըղա՛, բեւխախտ ես»։

ՀԺԵ 93

165

Ցես գիշերս ի դուս ելա,
Թաթախ ձընիկ թալեր եր.
Բոբիկ հետիկ դացեր եր.
Բըռնի հետիկն ու դացի
Իմ յար մեջն եր, չըտեսի։
Դացի, դացի, ղընդիկ բաց.
Մըտա՝ առնենք թաժա հաց,
Անտեր թուլեն ղիս իխած։

ՀԺԵ 138

Տես՝ Պրծա, տարեն եկա ցած։

166

Գիշերը հաղյան դիւս եըտմ,
Մորմորիկ ձյուն մ'ել եկավ.
Մե բոբիկ խետ մ'ել գնաց.
Ընկատմ խաթաճ.
Ինետ են խետին.գնացիմ,
Գնացիմ, խառամ յարոց դիւս.
Դիւս բացիմ, երիչկացիմ,
Ցար տուն չեր, ներստամ լացիմ։

ՔՄՎ 36

***

1–8. Շաղ թաւիեր գետին հալեր,
Բոբիկ հետիկն եր կորեր.
Առա ղհետիկն ու դացի,
Ցարոջ դուռ հանդրտուցի։

ՀՀ 320

167

Իրիկվորե դուս ելա,
Թաթախ ըմ ճուն եր թալե,
Բոբիկ խետիկ մ'եր գացե։
Ինետ են խետքին դացի,
Գացի բաղչեն իկա։
Բաղչեն եր ազպալվացք,
Սիվտակ լըվացք են երած,
Փողպատ ղալմով են բացած։

ՀԺԵ 97

Հմմտ. Ցար կան, արի ու գնա։

***

Առա չըրկա գետուկ մի,
Ակպա լըվացք են երած,
Պաղչի փըշին են փըռած։
Ոսկին ճակտին են դըրած։

ՀԺԵ 93

***

Լուսնակ գիշեր մ' դուս ելա,
Սեր–սըրիկ լըվացք ըմ տեսա,
Շարե շապկիկ պարղած տեսա,
Ակիկն եը մատնախըրած,
Փողպատը կալամով բացած։
Հարս, հա'ն վիճակն ի բարին։

ՎՍՍ 88

(Վիճակի յերդ)

168

Գիշերվորե դուս ելա,
Թաթախ ձընիկ մ'եր եկե,
Բոբիկ հետիկ մ'եր գացե։
Առա ղեն հետն ու դացի,
Գացի ու բաղչե մ'իկա.
Աղպալըվաց են երե,
Պաղչի փըշին են փըռե.
Ղալմով փողպատ են քաչե,
Աստղուն կռճակ են դըրե։

Ցարիկս ի բաղչան քուն եր,
Ուրֆալի բարճ դըլխուն եր.
Ոչ քուն եր, ոչ արթուն եր։
Բարճի տրկեն հոտ եկավ,
Վերցի տեսա խընճոր մ'եր։

Աղընձորի կես կծուկ եր,
Ձորս կողեն արծթուկ եր:

Բլներ ես, քըրտըններ ես,
Բեր պագեմ, կարմիր երես.
Վախենամ՝ խըռռովեր ես:

Ա.Ե 189

Հմմտ. Բարճ վերուցեմ, հոտ կուգա:

169

Կես գիշերուն դուս ելա,
Մատղաշ ամպիկ մ'եր ելեր,
Թանթաղ ձընիկ մ'եր թալեր,
Բուկիկ հետիկ մ'եր գացե:
Առա զհետիկն ու գացի,
Գացի կայնա գըլխընուն.
Վարդեր փըռուկ եր երեսնուն,
Երկու ծընծի մեջ նըշան կեր:
Ձոքա թե զնըշան պագեք,
Գըլորա, գընդան ինկա:
Կանչի սուրբ ու սըրտեքը.
Մեկիկ չեկավ երեվան:

ԲՆԱ 740

***

Մեր դռսան ի քընե,
Շաղ թալե կարմիր երես.
Կ'ուզեմ դամ պագնեմ,
Կըվախնամ՝ խըռռվես:
Ցաբ հալալ ա,
Ջոջ դաշտերն եր կանաչ մեյդան,
Մեջն եր վարդ, բոլորն թուխ ռեհան:
Ձեռ տարա, տակն կըտրեցի,
Ջարկին վիմ ձեռը կոտրեցին.
Կոտրեցին, գընդան թալեցին,
Մարդ չեկավ ձի տեսություն:

ԲՄՎ 38

***

Ձիկ տարան, են գընդան թալեցին,
Ձընդընի դըռներ վըրես փակեցին.
Բանըս են ձրկան բերան թալցեցին,
Անատակ ծովեր խասուցին:

Թորդեր ես երկու ջուխտ ծամ,
Ջուխտ ծամներ մեջն եր նըշան.
Կըդա թե պագնեմ նըշան,
Գըլորա, ընկա գընդան:
Հըմլա գընդան ո՞վ ե տեսե.
Մեջ վարդ ե, բոլոր ռեհան:
Վոր մեկ սուրբեր կանչի,
Ձեկան խորտան:

Ր.Հ 184

170

Գիշեր խալտա, դուս ելա,
Ջաղջի դըռներով անցա.
Աչձրեվ եկավ, յես սըրկա.
Արեվ առավ, յես չորցա:

Հ.Ժ.Ե 94

Հմմտ. Ալադյազ սարն ամպել ա:

171

Գիշեր մութ ա, դուս ելա,
Ամպել ա լուլա լուլա.
Կըկաթի մարմար քարին,—
Ցարըս ինձ համար կուլա:

***

Գիշեր չատ ա, դուս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցոլա.
Ցոլա՛, ցոլալուդ մատաղ,—
Ցարիս աչքն ա՝ լացել ա:

234. Թուխ ամպն անուշ կըցողա.
Ցողա՛, ցողալուդ մատաղ,
Ցարիս աչքերն ա՝ կուլա:

***

1–4. Գիշեր դյուրս ելա,
Թուխ ամպն անուշ կըցողեր:

ՎՍՍ 50

***

Ես գիշեր յես դուրս ելա,
Թաթախ ձընիկ թացել ա.
Կըկաթեր մարմար սըրտիս, —
Ցարիս աչքն ա՝ լացել ա:

3. Կըկաթեր մարմար դոշիս:
3. Կըկաթեր մարմար քարին:

ՀՄԽԱ 23. ԺԹ 35

172

Դիշերվան դուս ելա,
Աստղըն անուշ կըցոլա.
Ցոլա՛, ցոլալուդ ղուրբան,
Բարիս աչքն ա՝ կըպըլա։

***

Դիշեր չատ ա, դուրս ելա,
Թուխ ամպ անուշ կու ցոլա.
Ցոլա՛, ցոլալուդ ղուրբան,
Բարիս աչքեր կը պըսա։

Ած 204

173–174

Կես դիշերին դուս ելա,
Բարուլ մեկ քընաւն տեսա.
Քըներ եր, քըրտըներ եր,
Վարդն երեսին փըռվեր եր։

ՀԾԵ 102

Հմմտ. Ալադյալ սարն ամպել ա։

175

Ես դիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրլ տեսա,
Ու մեկ սոնա նոր փեսա,
Վոր տուն մեկ վեցկի կուզեր։

ՊՎ 112

176

Եսա դիշեր յես դուրս ելա,
Երկու բալաք բուրլ տեսա.
Մեկ սոնա նոր հարս ու փեսա,
Նոր արև, նոր լուսին մեր գեղի վերա։
Հարս ու փեսին փունջ մանուշակ,
Առլաս լըհեֆ վերեն, տակ դոշակ.
Թող խորովեր սըրտիս կըրակ,
Վոր չերբեցեր ընոնց պըրակ։

ՎՍԲ 45

Այս և նախորդ յերգերը՝ սկսած համար 159–ից («Դիշեր ղալդա, դուս ելա»), հին հայրեննեըի մնացորդներ են)։*

177

Ծիրանի ծառ ծըռվել ա,
Բարըս սալդաթ գըըվել ա.
Բար ջան, սալդաթ մի՛ գնա,
Ջո եղնիկը կը մընա։

178

Արեգակը փըռվել ա,
Ջոլոզ գըլխին ծըռվել ա.
Ուղի քեզ աղբեր կանչի,
Ժամանակը լըրվել ա։

***

Արեվն ելավ, փըռվեցավ,
Ջոլոզ գըլխիս ծըռվեցավ.
Ասի՝ քեզ աղբեր ասեմ,
Ուռուղքյարը ծըռվեցավ։

179

Արևն առի փըռվել ե,
Ալ ֆաս գըլխին ծըռվել ե.
Ովոր առնի իմ սիրած,
Թագը գըլխին չըվելայ։

ԱՀ 138
4. Թագը գլխին չվելե։

***

Մազերըդ ոլորվել ա,
Տ. Մազերըդ ոլորել ա։

180

Աղջի, բախտըդ բացվել ա,
Վախտ ու վազեդ լըցվել ա.
Դու ինձ անտեր մի՛ թողա,
Աղբուխ լացով թացվել ա։

*) Տես. Մ. Աբեղյանի «Հին դուսանական ժողովրդական յերգեր», (Արտատպ. ՀՍԽՀ Պետ. Համալսարանի «Տեղեկագրից» № 2–3. 4 և 6) Ցերեվան 1931, յեր. 248 հտ.։

34· Դու ինձ յեթիմ մի՛ թողա,
Իմ սիրտ դարդով լըցվել ա։

181

Աղջի, բախտըդ բացվել ա,
Սիրտըս արնով լըցվել ա,
Ջանք իմացա, մոտացա,
Դավլան ձեռքես դասցել ա։

182

Բաղչան վարդը բացվել է,
Սիրտըս դարդով լըցվել է.
Գիտամ՝ դաղտուկ սիրեցինք,
Աչխարհքն իմացվել է։

183

Ֆո վարդերը բացվել ա,
Սիրտըս արնով լըցվել ա.
Ուրիշների գեչ խոսքից
Լերդ ու Թոքըս խոցվել ա։

123· Սիրտըս արնով լըցվել ա,
Ֆո դյուլբերդ բացվել ա.
Ելողլու գեչ խոսքերից։
ՏՒ 246

184

Սարի խոտր հատել ա,
Ցեղնինքը նըստոտել ա.
Հրես նկալ իմ յարը,
Ֆյաքյուլը Թողոտել ա։

***

Սարին խոտր հատալ ա,
Գիմչինին նըստոտալ ա.
Զալում դենջեցի աղջիկ,
Ֆաքուլդ Թողոտալ ա։
ԱԴ 114

2· Գոմեչինին նըստոտել ա։

185

Նսոր արեվ պատել է,
Իմ յարն ինձի ատել է.
Ցար, կանչե՛, ձենիդ մեռնեմ,
Մերըս ինձ ազատել է։
ԱՀ 139

186

Ֆաղքես ճամփեն խոտել ա,
Ցեղնեբըդ նոստոտել ա.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Մարդերըս մոլլատել ա։
ԱԺՄ 61

187

Ես սարը ծաղկոտել ա,
Ոխարը բրդոտել ա.
Մեռնիմ եղ Թուխ քյաքյուլիդ,
Մեկեր խի՛ խաղքոտել ա։

***

Տումարը ոչոտել եր,
Սարերը ծաղկոտել եր.
Մեռնիմ դաստա քյանքյուլիդ,
Ուդ ինչի՞ ալտոտել եր։
ԱՋ 389

1—4· Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր։

188

Սարերը ձրնոտեր է,
Ֆյալերը քընոտեր է.
Աղբերըս բաղի մեջը,
Վոտներըդ չաղի մեջը։
ԱՀ 144

***

1—4· Սարերը ձրնոտեր է,
Ֆյալերը քընոտեր է։

Տես՝ Ալ տղա, դու բաղի մեջին։

189

Ծորղանըդ երկարել ա,
Երեսդ, դլուխդ ծածկել ա.
Մի բաց արա, վըր տեսնեմ,
Կըրակը սիրտըս վառել ա։
ԲՍ 131

190

Մեր դեռը վարարել ա,
Սիրտըս հետը տարել ա.
Ինձ պես չոմարդ աղջիկը
Ծաղկի պես սպարել ա:

Տի 175. ԲՄ 153

Ում դեռը վարարել ա,
Տես՝ Ում դեռը ծով դառել ա:

191

Մերըս ինձի բերել ա,
Բալուլ արել, ղըրել ա.
Երնեկ բալուլ մեռնեյի,
Ցար չան, մըտքեդ չեյնեյի:

***

Նանես ինձի բերել ե,
Բալուլ երել, տիրել ե.
Գյաչքա բալուլ մեռնեյի,
Ցար, քու մըտքեդ չեյնեյի:

ԱԳ 98

***

Մերըս ինձի բերեր ա,
Ձերմակ փաճուճ երեր ա.
Փաճուճի մեջ յես մեռնենք,
Վոր մորս ի մըտքից ընկնենք:

Ան 193

***

Մերըս ինձի բերեր ե,
Ներխուն բալուլ երեր ե.
Ներխուն բալուլ մեռնեյի,
Մորըս մըտքեն ելնեյի:

ԱՋ 387

Իմ մոր մըտքեն ելնեյի:
Տես՝ իմ նանն ինձի թակել եր:

192

Իմ նան ինձի բերել ե,
Ներխուն բալուլ երել ե.
Ընձի մոռանալու իր,
Ով մոռանա, կըքոռանա:

Հժե 116

193

Հերըս դեր ըմ դըրեր ե,
Բաղըմ ոսնիմ՝ վըլեր ե.
Մեր բաղի մենծ ալ ղուշը
Իմ դըրկումը քներ ե:

ՎՄ 154

194

Լուսնակը բոլորել ա,
Իմ յարը մոլորել ա.
Մոլորած ճամբին մեռնիմ,
Բեխերը ոլորել ա:

Տի 249

195

Լուսնյակը բոլորել ե,
Ամպի մեջ մոլորել ե.
Աղջի, քու ծոցիդ մեջը,
Մըծերըդ կրլորել ե:

ԱԳ 94. ԲՄ 145

196

Արեվը բոլորել ա,
Լուսնիակը նորել ա.
Սիրուհի խաթեր համար
Գունն աչքերըս կորել ա:

Տի 220

197

Մաղերըդ ոլորել ա,
Աչքերըդ բոլորել ա.
Ցերկ՛ որ ա չեյի տեսել,
Իմ սիրտը մոլորել ա:

ՀՄԽԲ 17

3. *Իրեք որ ե չեմ տեսել:*

ԲՄ 154

***

Մաղերըդ ոլորվել ա,
Աչքերըդ բոլորվել ա.
Իրեք որ ա չեմ տեսել,
Իմ սիրտըս մոլորվել ա:

ՊՄՎ 108. Տի 180

Իրեք որ ա տեհվել չեմ:

ԱԺԱ 57

***

Թուխս մազերդ ոլորել ես,
Աչքերըդ բոլորել ես.
Իրեք որ ա տեսել չեմ,
Իմ սիրտը մոլորել ես:

ԱԺԱ. 53

198

Եսոր նորը նորել ե,
Նորել ե, բոլորել ե.
Ցա՛ր, քո լուսնակ երեսից
Իմ սիրտը մոլորել ե:

ՀՄԽԱ. 34

199

Եսոր նորը նորել ե,
Ցարիս յեղը կորել ե.
Ով որ գըտել ե՝ Թող տա,
Ջամարըս կուտամ մուժտա:

ԱԴ 175

***

Ասոր նորը նորեր ե,
Իմ յարի յեղ կորեր ե.
Վովոր գտնի՝ Թող յետ տա,
Ձակտիս ոսկին միւժդան ե:

ԱԴ 92· ԲՄ 150

***

Լուսնիակը նորեր ե,
Ցարիս յեղը կորեր ե.
Վովոր գըտեր ե՝ Թող յետ տա,
Հիսուն մանեթ միւժտա կա:

ԱԴ 98

***

Եսոր նոր ըմ նորեր ե,
Ցարոջ վռշին կորեր ե.
Վովոր գընտե՝ Թող յետ տա,
Աստված ուր (իր) մուրազին տա:

ՇՎ 50

***

Նորը Թաժա նորել ա,
Ցարիս յայլուխ կորել ա,
Ով որ գըտե՝ Թող յետ տա,
Մեջքիս քամարը մուժտա:

***

Լուսնակ եսոր նորել ա,
Ցարիս դոտին կորել ա.
Ով գըտել ա՝ յետ Թող տա,
Հինգ Թուման իրեն մուժտա:
Տես՝ ձամբեքը ոլոր-մոլոր:

200

Եսոր նորը նորել ե,
Ջեռնես բան ըմ կորել ե.
Առավոտ դըրավ դըռավ,
Սիրել ե, ձեռնես Թըռավ:

ՀԺԵ 117

201

Արեվը ծագըյալ ա կըծացալ ա,
Ֆու յարըդ մըծացալ ա.
Ջախտ ըրա, տուն ընդեր,
Դիւշմաննեդ չըտացալ ա:

ԱԺԼ 43

«Արեվը ծագել ե, կեծացել ե,
Ֆու յարըդ մեծացել ե.
Ջանք արա, տուն ընկիր,
Թըշնամիքդ չատացել ա»:

202

Արեվը կըծացալ ա,
Ղումերը քուչատացալ ա.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Մուշտարիս չատացալ ա:

ԱԴ 268

***

Արաղը հեչատցել ա,
Ձամբեքը կոչատցել ա.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Առնողըս չատացել ա:

ՀՄԽԱ. 7

4· Առողըս չատացել ա:
34· Խաբար տարեք իմ նանին,
Մուշտարի(ս) չատացել ա:
ՌՄ 88· ՏԽ 155· ՀԺԵ 143
ԲՄ 157

Իմ նանին խաբար տարեք,
Մուշտարիս չատացել ա։
ԿՀ 162

***

Սրտաղը հեչտացեր ե,
Կանանչը կըշտացեր ե.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Դարդերըս չատացեր ե։
ՆՀԶ 87

***

Սարևըը հեչտացել են,
Ջրերը չատացել են.
Խաբար արեք իմ յարին,
Մուշտարիքը չատացել են.

***

Սարևրը հեչտըցել են,
Ջրերը չատըցեր են.
Խաբար երեք իմ յարիս,
Մուշտարիքս չատըցեր են։
ԱԳ 97

203

Մեր առուն չատացել ա,
Ցարըս անհետացել ա.
Քանի վախտ ա չեմ տեսել,
Դարդերըս թաղացել ա։
ՏԽ 257. ԲՍ 129

204

Գետիս ես ղոլը ցել ա,
Ցեղը ջրով լըցվել ա.
Խաբար արեք են յարին,
Սիրածդ դարդով լըցվել ա։
ԱՋ 378

205

Ըրևքչնակը ցըցալ ա,
Իմ փայ կուլաս լըցալ ա.
Փխ նանուն աչկը տիւս կյա,
Վրեր ինձ հընդըրմաչա քըցալ ա։
ԱԺԷ 47

3. *Փխ յարին աչկը տիւս կյա։*
ԱԺԷ 47

«Արեգակը ցըցվել ե,
Իմ փայ կուլաս լցվել ե.
Փխ նանի աչքը դուրս գա,
Վոր ինձ ընկերքիչից քցել ե»։

206

Բերդի բոլորը ցել ա,
Բերդը վարդով լըցվել ա.
Աղբերն ասավ՝ քուլր չունեմ,
Քուլրը դարդով լըցվել ա։
ԱԲ 346

***

Վանքի բոլորը ցել ա,
Վանքը մարդով լըցվել ա.
Աղբերս ասեց՝ քուլր չունեմ,
Քուլրը դարդով լըցվել ա։

207

Առավոտուն կ'ելլես, երեսըդ վըլա՛,
Եպիշում մաղերըդ դըրեր ես հինա,
Ադ ադվոր երեսեդ սլաք մի տուր
հըլա.
Ծածկե Թոռ գիլիֆըդ, մարդը կ'երես
դուն,
Ձերմակ չևմահիր ես, անգին քար ես
դուն։
ՀՄ 414

208

Առավոտուն կ'ելես, երեսըդ վըլա,
Երեսըդ կումանի ըսպունդի քուլա։
ԲՆՄ 557

209

Աչքերդ հաղողի գիլա,
Ուրախացիր, չատ մի՛ լա.
Թե իմ սիրտըս կոտրեցիր,
Աստանից կ'առնես բալա։
ՏԽ 205

210

Կես գիշերին աստղեր վիլա,
Գոլի քանար բաթլաղ տիլ ա,
Արշակ նըստեր դայըդ՝ կուլա։
ՋՐ 28

211

Տեններն ելեմ, ի՞նչ կըլա,
Վարդին ծառը փուշ կըլա.
Իմ յարիս վարդ մի՛ ասիք,
Վարդին եռմբը քիչ կըլա։
ԲՆԳ 635

212

Թութ պիքմեզը քարս կ'ըլա,
Երկրի տըղա յար կ'ըլա.
Երկրի տըղա առնողը
Շատ դերդերու տեր կ'ըլա։
ԲՆԳ 635

213

Համբարձում յայլա, յայլա Ջան յայլա,
Համբարձումն եկել ա, մեր բաչին կանչնել,
Լաչակ ա գըցել մեկմեկի վերա,
Մինը տակնվանց, մինը վերնվանց,
Քա՛ Աթթուն Գյուլազ, հունարդ երեվաց։
Համբարձում յայլա, յայլա Ջան յայլա։
ՊՍՎ 107

214

Գութանդրդ հոյա՛, հոյա՛,
Գութանիդ տակը քոլ ա.
Քանի գըժուխյուն անես,
Քեզի առնողը տոլ ա։
ՀՄԽՍ 41

34. Հերիք դեշուխյուն անես,
Քեզ աղջիկ տըվողն ո՞վ ա։

***

Գութանը հոլա հոլա,
Գութան քըշողը տոլ ա.
Տոլ ես, տոլուխյուն(դ) արա,
Քեզի առնողն ո՞ւ ա։
24. Գութան քաշողը տոլ ա,
Քո խասքին նայող չըկա։
ՌՄ 132. ԲՄ 153

215

Գութանըմ, գութանըմ ոլա,
Գութնի բուխեն կըպըլըպըլա.
Գութնի մաճկալը դոլ ե.
Իմ յարըս առնը կուլա։
ՍԶ 389.

216

Բլինալիս հըղեն քոլ ա,
Ջեռքինըս ցուրտ ցուրտ կոլա.
Թուրը քինաս՝ կանուխ չեկ,
Ցես վըհատան տակին կորա։
ՍԶ 376

«Գինալուս ուղին քոլ ա,
Ջեռքինս ցուրտ ցուրտ կուլա.
Դորը գնաս՝ կանուխ չեկ,
Ցես վոտի տակի կորա»։

217

Սամսել ա լուլա–լուլա,
Ցարըս ինձ համար կուլա։
— Շա՛ն տըղա, հերիք հաչաս,
Մեր դըռան բալաք թուլա։
ՍԴ 174

218

Ջուրն ա ելեր լուլա–լուլա,
Ջուլոյ վոտքեր բամբակի քուլա.
Ջուլոն տարան, Մուքոն կուլա։
ՀԺԵ 55

219

Սեր ու սավդից մալուլա,
Նիգյար տեսա, չիվարա։
ՀԺԵ 138

220

Եթում եմ բաղը, ձեռ(ք)ինըս լուլա,
Ալեքսան աղի լեղուն բըլըռուլ ա։
ԿԺԵ 55

221

Դու դաշտ կուգաս հուլա–հուլա,
Կու նըմանիս բամբկի քուլա.
Աչքըս տեսավ, սիրտըս կուլա։
ՀՄԽՄ. 38

12. Տնեն ելա, դյուլա–դյուլա,
Ըրծվերդ ի ծոց բամբկի քուլա։
ՆՀԳ 46

***

Տնեն ելար հալա–հուլա,
Ըրծերդ նմանի բամբկի քուլա.
Աչկունքս տեսան, սիրտըս կուլա։
ՔՀ 176 հտ.

Դու կըքեկես գյուլա–գյուլա,
Ըրծերդ մըներ բամբկի քուլա,
Աչքս ը տեսավ, սիրտս ի կուլա։
Ան 193

222

Կանդնել ես բախա–բախա,
Սեվ չուխա, կարմիր յախա.
Քանի դու հեռու մընաս,
Իմ կյանքըս ախ ու վախ ա։
ԱՀ 135

223

Կաղնել ես բախա–բախա,
Վոններիդ չմոչկը լախ ա.
Սեվ տըղա, կարմիր աղջիկ,
Բռնել են ուրուր յախա։
ԱԳ 269

Կայնել ըս ախա–բախա,
Լեչակիդ տոտը կախ ա.
Սեվ տըղա, գյուլգազ աղջիկ,
Բըռնալ իրուր յախա։
ԱԳ 269

***

Կանել ես ախա–բախա,
Լաչակիդ տուտը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Բըռնել եք իրար յախա։
ՌՄ 109. ՏՒ 141

3. Սեվ տղա, սալխտակ աղջիկ։
ՔՀ 160

***

Կայնել ես բախա–բախա,
Շալվաղուս տուտը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիպտակ աղջիկ,
Թող բըռնենք իրար յախա։
ՊՄՀ 105

***

Կանդնել ես ախա–բախա,
Ծամերիդ տուտը կախ ա.
Արի, աղջիկ Գյուլիղար,
Պինդ բըռնենք իրար յախա։

***

Կայնել ես բախա–բախա,
Ջաքմանիդ թեվը կախ ա.
Շեկ տըղա, սիրուն աղջիկ,
Կըպել են իրար յախա։
ՀԺԵ 125

224

Քելուս եմ բախա–բախա,
Լաչակիս ճոթը կախ ա.
Ցարըս մեր տուն ա գալի,
Ես գիշեր ինձ ղոնախ ա։
2. Եսոր սիրտըս ուրախ ա։

225

Քելուս ես բախա–բախա,
Շալվաղուդ տուտը կախ ա.
Ջուխտ մի չամամ մեջ ծոցիդ,
Մեկը բեր ինձի ծախա։
12. կայներ ես բախա–բախա,
Լաչակի ճոթեր կախ ա։
Ան 192

226

Կայնել եմ ախա–բախա,
Ցարըս ինձի լայալ ա.
Շեկ տըղա, գյուղալ աղջիկ,
Համա մոր սիրտը կախ ա։

227

Քելում ես ախա–բախա,
Մահրամիդ ճոթը կախ ա.
Ինձ պես տըղին մի ծախի,
Իմանաս՝ ինձիկ մախ ա:
34. Ինձ պես տըղեն մի՛ ծախա,
Իմանաս՝ քեզիկ մահ ա:

228

Իրիկունը բերի գալ ա,
Բերի դաղան թևվես կախ ա.
Եկան ասին՝ երկան մախ ա,
Աչքերս կուլա, սիրտս ուրախ ա:
ՀՄԽԲ 31

Իրիկվա բերի գյախ է,
Դարտակ բարդուշ թևվես կախ է,
Լըսել եմ՝ յարոջ մախ է,
Աչքիկըս կուլա, սիրտս ուրախ է:
ՀԺԵ 50

Իրիկուն եր, բերի վախտ եր,
Բերի քուլաք թևվես կախ եր.
Եկան, ըսին՝ յարի մախ եր,
Սիրտս ուրախ եր, աչքըս լալ եր:
ՀԺԵ 61

***

Հեվարն իրե, բերի գահ է,
Ջուար տարի յարոջս, վահ է.
Աչկունք կուլեր, սիրտն ուրախ եր:
ՀՀ 305

***

Հեվարին բերի գախ է,
Կարմիր խընձոր ծառեն կախ է,
Աչքերս կուլա, սիրտս ուրախ է:
ՀԺԵ 44

***

Կես ավուրն եր, բերի գյախ եր,
Կարմիր խընձոր ծառեն կախ եր.—
Ա՛խ, եմալ անիմ, եմալ անիմ,—
Եկան, ասին՝ յարոջ մահ եր.
Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ եր:
ԲՆԱ 569

***

Իրիկվան բերի գյախ եր,
Դատարկ բըրդուշ թևվես կախ եր.
Աչքըս կուլեր, սիրտս ուրախ եր.
Խաբար եկավ, վոր տալերացս մահ եր:
ՎՍԲ 22

229

Սըհաթը լախ ա,
Բալընիսը կախ ա.
Աղբերըս եկավ,
Սիրտըս ուրախ ա:
ՀԺԵ 113

230

Մատնիքը մատիս լախ ա,
Տըվեր եմ նանիս՝ պախաս.
Իրեք որ, իրեք գիշեր
Ցարըս ինձի գոնախ ա:
24. Տըվեր եմ յարիս՝ պախաս.
Իմ նան ինձի գոնախ ա:
ՀԺԵ 123

***

1—4. Մատիս մատնիքը լախ ա,
Տըվի, թե նանըս պախաս:
ՀԺԵ 110

231

Մերանը ծառից կախ ա,
Աղասն ազապին հախ ա.
Գյաֆիր դուշմանի ձեռից,
Սիրուն, անջախ յես գախաս:
ՏԽ 242

232

Սանդ կըթակեմ՝ հախ ա,
Ջամշիկը վոտնիս լախ ա.
Ա՛ տըղա, շատ մի՛ խոսալ,
Ջալ մուկը ռեխատ կախ ա:
ԱԳ 266

Համատ. Ա՛յ ախ կա՛նեմ, ախ կա՛նեմ:

233

Նահանչի աղջիկ չախա,
Վոսոնկը թոնիր կըկախա·
Հաց չըթօրկա՝ կըծախա,
Փարեն դըլխուց կըկախա:
ՆՀՋ 95

***

Ծով քի դինի, դյամին կըթխա,
Տես՝ «...Դյամին կըթղա»:

234

Սաչին կըթըխեմ յոխա,
Իմ յարիս չոխան թոխ ա·
Ցարըս մին քըերծ ա տըեռալ,
Ցես հալա մին պիծի խոխա:
ԱԺԹ 87

235

Միրանի ծառը փոցխ ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա·
Սիրտըս սըրտումըդ պիտեր,
Իմանիր՝ դարդը(ս) վոնց ա:
1· Փըշատի ծառը փոցխ ա:
34· Սիրտըս սըրտիդ մեջն ընկնելը,
Իմանիր՝ սերը վոնց ա:
34· Սիրտըս սըրտիդ մեջն ըլի,
Իմանաս՝ դարդը մոնց ա:
ԱԲ 341

***

Փոցխըս ծիրանի կոթ ե(ր),
Սիրտըս յարալու խոց ե(ր),
Սըրտինըս սիրտըդ ընկնի,
Իմանաս՝ սավտեն ինչ ե:
ԱԳ 99
3· Սիրտըդ սըրտիս մեջն ընկնի·
34· Սիրտըս սըրտումըդ պիտի,
Գիտենաս՝ սավդեն վոնց ե:
ՌՄ 136· ԲՄ 136
34· Սիրտըդ սըրտումըս ընկնի,
Իմանաս՝ սավդեն վոնց եր:
Ան 202

***

Փոցխըս ծիրանու կոթ ա,
Սիրտըս յարալու խոց ա·
Սիրտըս դընեմ սըրտումըդ,
Իմանաս՝ դարդը վոնց ա:
ՀԺԵ 111

236

Ումանե՛, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ ա,
Ա՛չքեր կըթխա, ընչքեր թուխ ա,
Տալմի փեչեր թավտան պուխ ա:
Ան 194

***

Աղջի՛կ, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ ի,
Դիլբար, մի՛ դար, մեր տուն ծուխ ի,
կարմիր երես, աչքեր թուխ ի:
ՔՄՎ 31· ԺԹ 64

Աղջի, մի՛ դա, մեր տուն ծուխ ե,
Վըր չորերուն հադի չունիմ,
Աչքեր թուխ եր, ընչքեր պուխ եր:
ՀԺԵ 92

237

Նի՛ յըմ մըտալ տոնըս ծոխ ա,
Մըթընին հաչան թոխ ա·
Իմ յարը ինձ թակել չի,
Ցես մըեծ ըմ, ինչյը խոխա:
ԱԺԹ 87
Ղարսա բերդը փըլած ա,
Տես՝ Աղվես դարը պըլել ա:

238

Մեր սըրախը ավլած ա,
Թունիքըը մեջ խաղած ա·
Շուտ երեք, փըլավ եցդեմ
Քանի յարըս կայնած ա:
Ան 196
123· *Մեր բակը սառած ա,*
Թունդիրները վառած ա·
Շուտ արեք, փըլավ դըցեք:
3· Շուտ արա, քաշով եափի:
123· *Ումանքի դռվեք ավլեցի:*
Բողդ թոնդիրը թաղեցի,
Շուտ արեք, փըլավ քըցեմ:

239

Աքնձոր ունիմ, կըծած ա,
Զորս բոլորն արծաթած ա.
Աղբերս ուղեց, չըտըվի,—
Ախ՝ յարի ղըրկած ա:

1· Կարմիր խնըձոր կըծած ա:
ԺԽ 95

2· Զորս կոլեն արծաթած ա:
2· Ցարոլ գոտին ղըրած ա:
4· Ցարիկս ուղեց, բաչխեցի:
24· Անուշ յարի ղըրկած ա:
ՀԺԵ 112

3· Հերիկս ուղեց, չըտըվի:
3· Մերիկս ուղեց, չըտըվի:
234· Զորեքկողմն երծաթած ա,
Աղբերս ուղեց, տըվի վոչ·
Ազիզ յարի ղըրկած ա:
ՔՀ 160

2· Զորեք կողմն երծաթ ա:
ՊՍՎ 104

34· Ցարս ուղեց, չտվի,
Անուշ աղբոր տված ա:
ՀԺԵ 122

124· Մե խընձուր ունիմ, կըծած է,
կըծած չէ, երծըթած է·
Ախ՝ յարիս ղըրկածն է:
ԹՄԿ 62

123· Աքնձոր ունիմ, կըծած ա,
Զորս կողմը երծըթած ա·
Աղբերս ուղեց, տըվի վոչ:
ՏՒ 141

2· Ափներուսը մեխակած ա:
ԱՔ 342

Աքնձոր ունիմ կըծած ա,
Մաչը ոսկով լըցած ա·
Ախպերս ուղեց, տըվի վոչ,
Ազիզ յարիս բախչած ա:
ԱԳ 264

Մեկ խընձոր ունիմ, կըծած է,
Բոլորքը գառով նըխչած է·
Աղբերս ուղեց, տըվի վոչ,
Ախ՝ յարիս ղըրկած է:
ՔՀ 165

Աքնձոր ունիմ, կըծած ա,
կըծած չի, երծաթած ա·
Աղբեր ուղաց, չըտըվա·
Ասամ՝ աղիզ յարի ղըրկած ա:
ՀԺԵ 134

14· Աքնձոր ունիմ, խածած է·
Ֆյալաշ յարիս ղըրկած է:
ՀԺԵ 125

Աքնձոր մ՚ունիմ, խեծեծ է,
Խեծեծ տեղն արծըթած է·
Եխպերս ուղեց, չի տըվի,
Ես իմ յարիս տըվածն է:
ԲՆԳ 634

Աքնձոր մ՚ունիմ, խածած է,
Զորս բոլորը կըծած է·
Աղբարս ուղեց, չըտըվի,—
Նըշանածըս տըվաց է:
ԱՔ 167

***

Կարմիր խընձոր կըծած է,
Արծըթի մեջ բըռնած է·
Աղբերս եկավ, չըտվիմ,
Ցարըս եկավ, բաչխեցի:

***

Աքնձոր մ՚ունիմ, խածած է,
Զորս բոլոր արծըթած է·
Աղբերս ուղեց, չըտըվի,
Կ՚որողկեմ յարոլ դիսրի:
ՎՍՍ 42

***

Աքնձոր ունիմ, կըծած ա,
Զորս բոլորն արծաթած ա,
Ափներում մեխակած ա,
Մեջը ոսկով լըցած ա·
Մերիկս ուղեց, չըտրվի,
Հերիկս ուղեց, չըտրվի,
Աղբերս ուղեց, չըտրվի,—
Անուշ յարի ղըրկած ա:
ՀՄԽՐ 18

Տես՝ «Նախրաքնին ուրի ծառ» և «Տարին տասվերկու ամիս»:
(ՀԺԵ 80· ԲՆԱ 739):

240

Արնաճոր կիսից կըծած եր,
Զորս բոլորն արծըթած եր.
Արնաճոր յարդ ալըված եր,
Ցարդ ծառից պըրծած եր,
Ասի՝ տապկեմ, կես անեմ,
Զըկնմիչա, վոր ուտեմ։
ՎՄԲ 44. ԺՒ 94

241

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
Բարձըր սարում դաղած ա.
Վոր լուսընկա դուս կըգա,
Իմ ծաղիկը լուս կըտա։
ԱԶ 380

242

Իմ ծաղիկը քաղած ա,
Բարձըր սըռում դաղած ա.
Ով իմ ծաղկին ձեռը տա,
Արենթաթախ տափին դա։
ԱԶ 373

243

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Բարձըր սարին կյաղած ա.
Ծաղկիս յերան-մին լիս կյա,
Դուշմանին աչքը տիս կյա։
ԱԳ 267

244

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Բարձր սարին դաղած ա.
Ով իմ ծաղկիս տեղն ասի,
Հերն–աղբերը թաղած ա։
13. Իմ դյուղումը քաղած ա,
Հով վեր իմ դյուղումին տեղն ասի։
ԱԳ 262

245

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Տեփրի տակին պահուծ ա.
Ծաղիկ յարըս տուն տեկավ,
Զանըս սաղ–սաղ թաղած ա։
ԱԺԱ 54

246

Իմ ծաղիկըս քաղած ա,
Տեփրի տակին պահած ա.
Ով վոր ծաղկիս դաստ անի,
Հերն ու մերը թաղած ա։
ԱՀ 143

***

Գընացի տեսա քընած ա,
Տես՝ Գընացի տեսա քընած։

247

Ժամի դուռը հինած ա,
Հինածը հատհըտած ա.
Կարմիր մոմը վըռած ա,
Ցարըս տակին քընած ա։
ՌՄ 100
4. Ցարըս տակը քընած ա։
ԱԲ 344
34. Կարմիր յայլուխ վըռած ա,
Ցարըս վըրեն քընած ա։

***

Ժամտան յեռև խինած է,
Ինածը խատխըտած է.
Շիլա չալիկ վըռած է,
Ղազակ–կոճակ չարած է։
ԱՀ 144

Ժամի դուռը հինարած ա,
Հինարած չի, դունդունած ա.
Կարմիր յայլուխը վըռած ա
Զան աղբերըս քընած ա։

***

Զաղացիս դուռը տաշած ա,
Տես՝ Զաղացիս դուռը տաշած։

***

Կարմիր քարը տաշած ա,
Տես՝ կարմիր քարը տաշած է։

***

Մեր բակը սառած ա,
Տես՝ Մեր սրախը ավլած ա։

248

Հարգյա ոնիմ, ըրած ա,
Են տղեն դրվեն տըրած ա.
Ադա, խըրեդյ հինչ խոսես,
Անուշըս յըրատ կյըրած ա։
ԱՀ 28

***

Հարդա ունիմ, արած ա,
Են տըղի մէջքին դըրած ա,
Աղա, հերիք ինչ խոսես,
Անունս վրադ դրած ա»

Տես՝ Բարձր յարմա դըրած ա,
Տես՝ դըրած է:

249

Ջուր եմ դըրել կեծ ա,
Վոչխարիս աղաքն եծ ա.
Մեռնեմ միջի չոբանին,
Կ..ւ՞ թավադից ել մեծ ա:
ԱԺՍ. 60

134. Ըրպաս եմ արել կեծ ա,
Մեռնես յետևի չոբանին,
Վա..ւ՞-մանըշակի պես ա:
ԱԺՍ. 61

250

Իրիկ մ՚ունիմ, կըթվի եծ ա,
Բենի խոսիմ, կ՚ելնի ծեծա.
Իրիկ մ՚ունիմ, կըթվի մաքի,
Բենի խոսիմ, կ՚ելնի պաղի,
Գըլխուս վերև կ՚ելնի քյամի:
ՀԺԵ 82

251

Ս՚եր տան յետևեն բաղչա կա,
Բաղչի մէջին ռեհան կա.
Ռեհանը քաղող պիտի,
Ծոցումը խաղող պիտի:
ՔՀ 165, ՌՄ 93

14. Մեր տան հետև բաղչա կա:
Ծոցումը չամամ պիտի:
ԱԴ 164

23. Բաղչի մեջ ռեհան կա.
Ռեհանին քաղող պիտի:
ԹՄԿ 63

124. Մեր հայաթը բաղչա կա,
Բաղչի մեջը ռեհան կա...
Ծոցումը պահող պիտի:
ՀԺԵ 133

252

Ծոթ որ սարեր կան եկա,
Ա՚նթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարդյախ ծախեցի,
Իմ նազը յար պախեցի:
ՀԺԵ 49

253

Ալամ աչխարհ ման եկա,
Ես գեղից են դեղն ընկա.
Ոմ հարցըրի՝ բան չասին,
Ցես իմ յարին չըդըտա:

2. Գեղից մյուս դեղն ընկա:
ԲՍ 126

254

Աղջի, մազերըդ չեկ ա,
Քու յարը մորից մեկ ա.
Իմ սէրտը յարես մոտ ա.
Ցարաբ քունն ո՞ւմ մոտ ա:

255

Մանի ըսելու եկա,
Ղայմախ ուտելու եկա.
Մարամըս ղայմաղը չեր,
Ցարիս տեսնելու եկա:
ՀԺԵ 125

256

Կես դիշերեն չուր է մըկա,
Աղջիկ, քո ձեն անուշ կի գա.
Աչքովդ ձեռովդ պես երեցիր,
Քո սերն է վըրես թափեցիր.
Նախշուն մեզարով աղջիկ,
Ոսկի մազերով աղջիկ,
Քո սերն հազարով աղջիկ:
ՀՀ 308
Տես՝ Ներքուն մեզարով աղջիկ:

257

Իրիկվորև չուր մըկա,
Ջու սաղըընդի ձեն կիւգա.
Ջու սաղըընդի թել կըտրավ,
Ջու հուս ինձի տուր եկավ:
ՀԾԵ 93

258

Տո՛ տըղա, տըղա, խորոտ լաճ,
Իրիկվընն մինչէ լուս,
Ջո տամբուրի ձեն կու գեր.
Ջո տամբուրի թելն ի կըտրե,
Ցես եմ դըտի, չեմ ի տա քե:

Սըրմա լաչու ճոթն եմ կապե,
Սաղրինչ դոշկի ծալն եմ դըրե.
Թե վոր մա՛րդ ես, կանաս դըտնե,
Իմ պագ քե խաչալ եմ արե:
ՎՍՍ. 46

259

Սարերը լալա չըկա,
Նըստել կուլամ, չարա չըկա.
Սարերը ծաղկոտել եր,
Ոչխարը արկոտել եր:
ԱԴ 175

160

Բաղչան մըտա, բար չի կա,
Շատ աղկեկ կա, յար չի կա.
Ցարըս բարդին եռևն է,
Տեսնելու դյուման չիկա:
ԲՆՍ. 624

Չմմա. Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ:
Չմմա. Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:
չունիմ:

261

Կուրտկա յեմ կարել, ննկի կար
չըկա,
Գյուլլա–բարուքին խակի ճար
չըկա:

262

Ըսաըղես չքին կար չըկա,
Սիւրմա–դիւդյաման չար չըկա.
Աղա, սիրալ ըս, մուռանալ մըն,
Ֆյըղանա կըման ճար չըկա:
ԱԺԼ 46
«Ես տեղիս չքին կար չըկա...
Աղա, սիրել ես, մոռանալ մի»:

263

Մեր քարափը քար չըկա,
եալի յար,
Ցարոջա նըման յար չըկա,
բեալի յար:
ԱԵ 194

264

Թավեն ծակ է, յեղ չըկա,
Փեսան եկավ, տեղ չըկա.
Փեսին չատ երես մի՛ տա,—
Փեսին ճըվածեղ չըկա:

234· Փեսեն եկեր, տեղ չըկա.
Փեսին չատ երես մի՛ տա,
Փեսին էյֆեկար չըկա:
ԱՋ 388· ԲՍ 157

265

Ներան ծառին նուռ չըկա,
Վարդի ծառին վարդ չըկա.
Ես վո՞նց քանդըված ոլքա յա,
Սիրած սիրածին չեն տա:
ԱՋ 375

266

Ցես ծարավ եմ, ջուր չըկա,
Մարերին աղբյուր չըկա.
Վախենամ՝ ղարիբ մեռնեմ,
Վըրես մեր ու քուր չըզա:

1· Ցես ղարիբ եմ, ջուր չըկա:
ՀՄԽԲ 11

4· *Մուխս մեր ու քուր չկա:*
34· *Վախում եմ ղարիբ մեռնեմ,*
Վըրես ելը-դյուն չկա:
ՆՀՋ 108

4· *Սըբտով բարեկամ չկա:*
124· *Մարալ եմ, հեչ ջուր չկա,*
Գետերուն կամուրջ չկա...
Բռվըս հայր ու մայր չկա:
ԱԳ 95· ԲՍ 152

134· *Մարալ եմ, ջուր չկա...*
Վախում եմ՝ ղարիբ մեռնեմ,
Կըշտիս մեր ու քուր չկա:
ԱԴ 115

Ծըրավալ ըմ, ճիւր չկա,
Սըրերանումը ախպիւր չկա.
Կըմեռնիմ ղարիբ եոլքում,
Ինձ մեր ու քուր չկա:
ԱԺԸ 25

267

Մի յար ունեմ, մուխկ ա,
Մեջքին արծաթ դուխկ ա.
Մեր հայոց լուս հավատն ա,
Դիշերվա թավաղն ա:

268

Մեր տուն ձեր տան մուխկ ա (է),
Ճարիս մեջքը դուխկ ա (է).
Դոհանամ յես ասծանից,
Իմ յար շատ խորուխկ ա (է):

***

Սինամ սարեր մուխկ ա, Տես՝....
մուխկ է:

269

Սարեր ինչքանդար սալ կա,
Քե ուղողին ենքանդար մալ-կա.
Մըրտնես տուն ու մառան,
Ձեռըդ պարղես ոսկու աման:
ՍՄ 293

270

Մեխակ եղա, ծոցըդ ընկա,
Բըխով եղա, վուռքդ ընկա.
Բանջըրխես դըբի քարին,
Կանչեցի ղարիբ յարին:
ԱԴ 163

12· *Բըխով ելավ, վուռըս ընկավ,*
Մեխակ ելավ ծոցըս ընկավ:

271

Ցարկուշ ընկա, մարկուշ ընկա,
Ցես գըլորվա, քու ծոց ընկա,
Ցես քու դերդին հիվանդ ընկա:
(Կրկնակ) ԲՆԳ 677

272

Ա՛ տղա, քեղ ջրումը սեր ընկա,
Գարով տվիր վեր ընկա.
Աչքըս վոր աչքիդ կըպավ,
Ոխտը կոճակ մեր ընկա:
ԱՐ 140

***

1

... Ձընդա... ճընկա, տ. ղրնդա,...
ճընդա...

273

Երեսդ կրլոր լուսինկա,
Լուս ու արծաթ կոդոդա.
Ովոր քեղի դեչ կ'ինա (կ'անի),
Թող ըսա հաղար մեղա:
ԲՆԳ 491

274

Բանձրիկ սարերաց հըմենին տեր
կա,
Հըմեն յեղնիկին մեկ ել մարդ կա.
Ցես խորոտ յեղնիկ, ինձ տեր
չկա,

Ով ձիկ չսիրե, ուր (իր) սիրտ սեր
չկա:
ՎՍԱ 62

23· Հըմեն եղնիկին մեկ էլ մարդ մը կա·
Ցես խորոտ եղնիկ, ինձիկ տեր չըկա։
ՌՄ 67· ՏԻ 133

Դըրնցի, ասացի՝ ամենին տեր կա,
Եդ քու ոըրտումդ եղ ի՞նչ թավուր սեր կա·
Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ էլ քըշեր կա,
Ցես խորոտ յեղնիկ, ինձի տեր չըկա։
ԱԺԱ 67

275

Ալ ֆորկա, ֆորկա. ֆորկա,
Եսոր մեր տուն խաբանիս կա։
ՎԺԵՒ 12

276

Ցարըս բաղչեն քընուկ ա,
Դաստամալ երկին փըռուկ ա·
Երի (արի) վոր ըլաղ մի առնի,
Պալովըս ղընդան ընկա։

Ջ·ղնդան ա, ինչպե՞ս ղընդան,
Մեջ վարդ ա, բոլոր ուռհան·
Իմ յար·ջ խաթրի համար,
Մեջ ծաղիկ չարան–չարան։
ԱԵ 196

Տես՝ համար 169·

277

Բարձ մի ունիմ, դըրուկ ա,
Աղբեր վըրեն քընուկ ա։
ՓԾ 74

279

Մեր բաղը երկեն բաղ ա,
Ծոնձոր քըցեմ, կըխաղա·
Ծանին եմ աղջիկ տուել,
Ծան ղեղի՝ սուլթան աղա։
ԱՒ 342

280

Ալչունքա սարին բաղ ա,
Հըսրնքեն համը աղ ա·
Ես ա կյամ ա իմ յարը,
Ճըկատեն քըրտունքը գյուղլու չաղ ա։
ԱԺԷ 42

281

Աղանճ եմ արել, ալա՛,
Մի յերկու փաթ ալար խաղա·
Իրար սիրենք ամեն որ,
Քանի չաներըս սաղ ա։
ՏԻ 158

282

Ցարիս տեղը յայլաղ ա,
Ծաղկով բաղչա ու բաղ ա·
Վոր որը վոր յարըս գա,
Շկատակ գառը մատաղ ա։
4· Մարալ յեղը մատաղ ա։

283

Ջեմ, չեմ, չեմ կըրնա խաղա,
Մաս բաբուշըս կըճըռճըռա։
(Կրկնակ)
ՏԻ 238

2· Անոթի փորըս կըկուրուա։
ԿԺԵ 39

284

«Ջեմ, չեմ, չեմ, չեմ կանա խաղա,
Գինդերուս ծանդրուքենեն չեմ կանա խաղա»։
— Գինդերըդ խան, դիր դըհան,
Ցել կայնի, խաղա։
«Ջեմ, չեմ, չեմ կանա խաղա,
Փալթոյիս ծանդրուքենեն չեմ կանա խաղա»։
— Փալթոդ էլ խան, դիր դըհան,
յել կայնի խաղա։
(Ալա՝ «Ջակեթը», և այսպես մինչև ներքնազգեստը հանել)։
ՎԺԵՒ 6

285

Քաքափի վըլոխ աղ ա,
Բոլորը քորփա բաղ ա.
Աղջիկ, մուրադըդ կըտրի,
Հալա սիրածըդ սաղ ա:

ՀԺԵ 123

286

Արագ, ճամբեդ դաչաղ ա,
Գառի վոտներ չաչաղ ա.
Հըրեղեն ձի հեծնելուց՝
Աստված բանըդ հալողաչ:

ՀԺԵ 114

123· Արագա մեկը սաչաղ ա.
Գառի վոտներ դաբաղ ա.
Հըրեղեն ձին հեծնելիս:

287

Խաբար եկավ՝ նաչաղ ա,
Մարալ յեղը մատաղ ա:

ՓՇ 73

288

Աղբըրի ջուրը պաղ ա,
Ճար, արի դեմըս խաղա.
Սիրել ենք, իրար կառնենք,
Քանի դուշմանը սաղ ա:

ՏՒ 249

289

Կիրակոս աղա,
Ձին տակըդ խաղա.
Կընիկըդ սիրուն,
Դուն մասխարա:

ՋԲ 39

***

Ոսկեծայր բարձըր դեղ ե,
Տ. Քանաքեռ բարձր տեղ ա:

***

290

Մերիկ, մերիկ, այ իմ մերիկ, յես քեզ մեղա,
Կըքեղեն ը ձեռ կըշողշողա.
Աղունը վըրեն կըՓըռՓըռա,
Գո յես խըմա, դո յես մեռա:

ՎՍԲ 35

291

Գընացած ճամբեդ նեղ ա,
Անուշ խոսքըդ ինձ դեղ ա.
Ճամբեցըս մոըրվել եմ,
Ձեր տընեերը վորտե՞ղ ա:

ԱՒ 53

292

Կարճիկ եմ կարել, թեվերը նեղ ա,
Մեջքըս բարակ ա, քամարի տեղ ա:

293

Կայնա քարին, ղուշ եղա,
Սիրած յարին թուշ եղա,
Ցարը յարին տեսնալով
Գյուլը աչըմիշ եղա:

Տես՝ Քարին վըրա ղուշ կընի:
«Մեծ արտուտը ղուշ կընի,— ցուրտ աղբյուրին թուշ կպնի» չարքի մեջ:

294

Քանաքեռ բարձըր տեղ ա (ե),
Ջուրը հիվանդի(ն) դեղ ա (ե).
Սիրած սիրածի(ն) չեն տա (ել),
Ես ի՞նչ անիրավ դեղ ա (ե):

ՊՄՎ 105

4· Ես ի՞նչ անօրէն դէղ է։
ՌՄ 137· Տի 145· ԲՍ 128

14· Բասէնը (ձուխլայէրը) բանձըր
տեղ եր...
Եղ ի՞նչ կըռասպաշտ տեղ եր։
ՆՀՋ 89

14· Ալաձյաղ բարձըր տեղ է...
Ես ի՞նչ կըռասպաշտ տեղ է։
ԱԴ 162 (ԱՀ 440)

124· Ալաչկերտ բարձըր տեղ ա,
Ող–ջուր հիվանդին դէղ ա...
Ես ի՞նչ մեկ քաֆուր դէղ ա։

134· Արծըրքի բանձըր տեղ է...
Ուզած ուզածի չէն տար,
Ա՛ս ի՞նչ անօրէն դէղ է։
ԱԳ 91

14· Ղարավանք բանձըր տեղ է...
Ես ինչ անօրէն դէղ է։
ԱՋ 389

14· Նախիջևան դուբան տեղ է...
Ես ինչ անօրա դէղ է։
ՀԺԵ 120

14· Ոսկիծայր բարձըր դէղ է...
Ըս ի՞նչ անօրէն դէղ է։
ԲՆԱ 201

14· Ա՛ս ի՞նչ բարձըրկեկ լեռ է...
Ա՛ս ի՞նչ անօրէն դէղ է։
ԲՆԱ 804

14· Ա՛ս ի՞նչ բարձըրկեկ լաւ ա,
Ա՛ս ի՞նչ տընավեր դէղ ա։
ԲՆԳ 519

Արծաւիը բարձըր դէղ է,
Ջուրն ալ հիվանդին դէղ է·
Ուզածն ուզածին չէն տար,
Ա՛յս ի՞նչ անօրէն տեղ է։
ՀԱ 463

***

1–4· Փալդըրվան բանձրիկ տեղ եր,
Ուր (իր) ջուր հիվընդի դեղ եր·
Ես ինչ անօրա դեղ եր։
ԾՎ 47

295

Հո՞ր ա նոր ա, ա՛ տըղա,
Թաջինա Թըխոր ա տըղա·
Նըշանածդ տանը չի,
Ըռանդըլա հո՞ր ա, տըղա։
ԱԺԸ 30

296

Հուխա, հուխա, ա՛ տըղա,
Շեխակըդ չուխ ա, ա՛ տըղա·
Ցըխոր տընիմ ըռաչկեդ,
Գյիդաս Թա վուխ ա, ա՛ տըղա։
ԱԺԸ 30

297

Ա՛յ հուխա, հուխա տըղա,
Շալկինըդ չուխ ա, տըղա·
Կարմունջը չուռ տուր, տըղա,
Ջամ ինչը կուշ տուր, տըղա։

298

Ալ տըղա ջան, ալ տըղա,
Աչկերը չալ չալ տըղա·
Ես* մուտանան պեր մըեր տոնը,
Ինձ դյըլըջաղ տար ծեր տոնը։
ԱԺԻ 41

* Այդ մատանին բեր մեր տունը,
Ինձ եկող տարի տար ձեր տունը,

299

Ա՛յ տըղա, տավարած տըղա,
Ջուռով ճարած տըղա·
Ըթախ սըրբեմ, չոր քըցեմ,
Նըստիր, բեզարած տըղա։
ԱԴ 115

300

Ա՛յ տըղա, տավարած տըղա,
Կոճակնին չարած տըղա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տալ,
Սիրտը խըշարած տըղա։

ԱԳ 267· 268· ԲՍ 141

301

Ավատ ավատ, այ տըղա,
Թոխկան սավաղ, այ տըղա.
Խաղած ծառեն տարտիւս յեկավ,
Լոխճա նամարդ չան տըղա։

ԱԺԼ 42

302

Ա՛ տղա, ա՛ տղա, չան տըղա,
Գոլեն* տակեն քո՛ն տըղա.
Իմ մար քեզ ախչիկ չի տալ,
Տեղաղ յե՛ր կաց դեն, տըղա։

ԱԻ 113

* «Գոլի տակին քուն տղա...
Տեղեդ վեր կաց»...

303

Ծո՛ տղա, տըղա, չան տըղա,
Ֆարֆուռի ֆինջան տըղա,
Գաֆըր երիկս չխմանա,
Գեզ կ'անե յարա-վարա։

Սարեր հըմեն խըճերով,
Գողտուկ կու դամ դիշերով.
Սիխնա սարի քարին տակ,
Գեզ կըդըտնեմ դիշերով։

ՀՀ 313

304

Տո՛ տըղա, տո՛ չան տըղա,
Ջանըդ քեզ ղուրբան, տըղա,
Ծամըդ քեզ խարդան, տըղա,
Ջարկես սեվ յեղան, տըղա։

ՀՀ 311

***

Հանես աղբեր, չան աղբեր,
Ջանըս քեզ ղուրբան, աղբեր,
Ծամերս քեզ խարիղան եղներ,
Տա՛ր, Թող վեր յեղանդ, աղբեր։

ՎՍԲ 63

305

Նըշան աղա, տան տըղա,
Սամուր կապավոր տըղա,
Վեր պատերաց շուռ կուգաս,
Նաղլի շաքար կուլ կուտաս,
Հըմեն դանին վոր տուն դաս,
Ծամրած սըրտիս հով կուտաս։

ՎՍԱ 42

306

Ա՛յ անդին, անդին տըղա,
Ջըրերի բանդին տըղա։

***

«Այ տըղա, ալին տըղա»,
Ցեվ «Նարին, նարին տըղա»
Տես՝ «Ա՛յ ալին, ալին աղջիկ»։

***

«Կարմիր չալվարով տըղա»,
Տես՝ «Կարմիր մեզարով աղջիկ»։

307

Տըղա, տըղա, մեր տըղա,
Վարդի ծառը բեր, տըղա,
Գառը կորկոտ եմ դըրել,
Ծուփը վեր կալ, կե՛ր, տըղա։

308

Հըրվանանց, հըրվանանց* տըղա,
Կորըեկն ա Շիրվանանց, տըղա,
Տիւս յեկ դեմանց կըտորը**,
Հըետատ ըրմանան, տըղա։

ԱԺԸ 29

* Հարեվանենց։ ** Դուրս
յեկ դիմացի կտուրը, վրաղ
ղարմանան։

309

Ծովն է դինին, դյամին կըթղա,
Լավո Ջա՛ն,
Լից տուր խըմեմ, աստված կուտա,
Լավո Ջան.
Ծովն է ելեր, բարակնոցն առեր,
Լավո Ջան.
Ամար աղջիկ, սիրաս է վառեր,
Լավո Ջան:
ԾՎ 49

***

Ծով քե դինի, դյամին կըթղա,
Տիւ լից, տիւ խըմի, աստված կուտա:
Ա՛ռա, խան վիճակն է բարին:
ՎՍՍ 89

Ծովը քեզ դինի դառնա, դյամին
քեզ կըթղա,
Դյամիչին քեզ դուլի բաշի,
Դուռ լից, դուռ անուշ արա,
Աստված քեզ միշտ կուտա:
Հա՛ռա, հան վիճակն է բարին:
ՎՄԲ 71

Ծովն ճիկ դինի սիւտի,
Դյամին ճի կըթխա սիւտի,
Դյամիչին իմ դոլուղ բաշին:
ՀԺԵ 127

***

Ծով քե դինի, դյամին քե կըթխա,
Լուսնակ քե տոլպաշի, ուր (իր) չողն
քե քամար:
ՍՄ 294

***

«Աղջիկ ունիմ մանող ա»,
Տե՛ս՝ «Գինի, դինի, դիննատան»:

310

Մատինըս դեղին ողա ա,
Կըտրինըս ծաղկաղող ա.
Տուն մըտի, դուռը յետ արա,
Թող կըտրըը դողդողա:
ԱԺԱ 57

311

Շարմաղ երեսդ կըշողշողա,
Բարակ մատներդ կըդողդողա,
Հեռու տեղից եկող ձենը
Իմ յարինն է, կը մըղմըղա:
ՏԽ 236

312

Կյուլթանը վարումը սողա,
Մին ախճիղյ իւզեցե Տըղա.
Ջյեցե վըռըկըեցե տա պերեմ,
Տըեսե վըր մին կըեղ ա:
ԱԺԸ 27

«Գուլթանը վարումը սողա,
Մին աղջիկ ուզեցե Տեղից.
Գնացի վառակեցի տա բերեմ,
Տեսա վոր մին կեղ (քիղ) ա»:

313

Ըստեղան դենը Տոզա,
Բերանինըդ ղվալ ու վող ա
Քեզանա ինձ հըրայ չըկա,
Աստուծ բանդ վոչ հաջողա:
ԱԺԻ 46

13. Ըստըղան դենը կեղ ա...
Ընճանա քյըեզ հրա չըկա:
ԱԺԻ 46

314

Անունըդ կարդացող ա,
Աղբերըդ դիր բացող ա.
Մի դիրը բաց անել տուր,
Տեսնենք վո՞նց խմացող ա:
ՏԽ 169. ԲՍ 133

315

Ոխտը դառըս թամամ ա,
Մըտնեմ ծոցըդ, համամ ա.
Ծոցումըդ բոստան ցանեմ,
Ծըծերդ ինձի չամամ ա:

129· Ոխտը դառը թամամ ա,
Ծոցըդ մըտնիմ, համամ ա.
Ծոցումըդ բոստան դըրի:
ՀԺԻ 131

Ֆառատն դառը թամամ ա,
Ծոցըդ մըտնեմ, համամ ա.
Ծոցումդ բաղչա կ'անեմ,
Ծըծերըդ մի չամամ ա:

316

Աստուները համամ ա (ե),
Ինձի բոլոր չամամ ա (ե).
Ճես են աղջիկը կ'առնեմ,
Վոր անունը թամամ ա (ե):

23· Ճենդի բիւլուր չամամ ե.
Ճես են աղջըկան կ'առնեմ:
ՌՄ 132· ԲՍ 140

14· Աղվընները համամ ե...
Վոր իր սուղնեն թամամ ե:
ԱՂ 174

317

Տոնըս կըմըննիմ, նամ ա,
Ծոցենըդ վըեսկէ չամ ա.
Իմ յարես չեզյշեզյ բեղերը
Գյիւլաթաթունու նըման ա:
ԱԺԹ 89

318

Տուն եմ սըրթել, նամ ա,
Մյուներն արծաթի ջամ ա.
Ա՛ նան, չատ մի՛ խըսըլ տալ,
Նոր ա եկել յարս, խամ ա:
ԱՋ 376

Տուն եմ չինել, դըռ նամ ա,
Կոճերն երծաթի չամ ա.
Անա, խըրխկ խուրխրթանք տու,
Նոր ա եկել, դըռ խամ ա:
ԱՋ 382

Անճրեվ ա եկել, նամ ա,
Ծոցինդ երծաթե չամ ա.
Գընա, քու նանիդ ասա,
Նոր ա եկել, դեռ խամ ա:
ԱԺԱ. 50

319

Մեր տան առաջ մի բամա,
Իմ սիրածը մի յոմա.
Ճարըմ ունիմ, յոմա յեր,
Ա՛չք ու ունքը չարմա յեր:
Ա.Ե 202

320

Ծառուկենց դուռը զալդըրմա,
Ախտ կուլն երինք դավուրմա.
Շողոն ուտե, դերանա,
Հակոն պադե, դուրանա:
ԱՋ 390

2· Սեվ յեղն արին դավուրմա:

***

Ջաղլի փողան կանդըրմա,
Բրտան կատուն կավուրմա,
Սըրբիկն ուտի կըլամնա,
Ճար Ջընդո, Ջընդո, Ջընդո:
ՎԺԵԱ. 15

***

Ախմարենց բակեր կալտըրմա,
Բալաք Թոխլին եր կավըրմա.
Ախմարն ուտեր, վոր կալավնա,
Սախակ վերեն ուրախանա.
Դե դիդի խումար, դյալ յանըմա:
ՔՄՎ 33

***

Դև դիզէ, դիզէ փափուռա,
փափուռէ չապիկ չիլա.
Դիարբեքիր չեվուրմա,
Երկու մաքէ խալուրմա,
Չուլոն ուտա, կըշտանա.
Դև դիզէ, դիզէ փափուռա:
ՀԺԵ 103

***

Ջաղջէ դուռն ա չաուրմա,
Սեվ չուն ենեմ դաուրմա.
Խաբար տարեք ըռեսին,
Դյադեք թափան չան մըսին:
Ջան դյուլում, ջան, ջան.
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:
ԱՀ 446

1. Ջաղջէ (դիզէ) բոլոր
հայէրմա:

***

Ջաղջէ դուռը չավորմա,
Սեվ չունը դավուրմա.
կանչեք, թող դա, ըռեսին,
Դյադեք բերա վըր մըսին:
Ջան ծաղիկ, ջան ջան:
ՀԺԵ 131

Սեվ չուն կ'անեմ (արին)
դավուրմա:

321

Հալոնց բակն եր գալըրմա,
Աշնան թռնչին գավուրմա:
Խաբար տարեք ըռեսին,
Աղջիկ բերե վեր մըսին:

Հավարն ընկավ ըռեսին,
Դյադեք թափան վեր մըսին:
Հերոն ուտեր, դիրանար,
Մըկոն խըմեր, ուրխանար:
Հո՛պ, հո՛պ, հոպպըտա
դըմբա
Հեկ հեյ լաին ե...
(Նաև չարունակություն)
ՀՄԵՐ 28

***

1–10· Հալոնց բակն եր գալըրմա,
Թուխա թռնչին եր գավուրմա.
Հերոն ուտեր, դիրանար,
Մըկոն կայներ, ուրխըրնար:
Աբի Մարան, դընա Մարան...
Ան 205

... Երկու մաքին խալուրմա,
Ուտա դիլբար, խըլալինա,
Պաղ մի խոտա, կըշտանա:
Տե՛ս լուծն ու սամին սարեն
կիդա:
ՀԺԵ 76

322

Մեր բոստանը դըղում ա,
Ատա, խոսքըդ սըտում ա.
Իրիկվան պահին արի,
Նանըս կովը կըթում ա:

1· Բաղչէ թումբը դըղում ա:
123· Բոստան դըրաղ դըղում ա,
Աղջէ, խոսքըդ վտում ա.
Իրիկվա հովին արի:

323

Գուլբին նախչը սաղում ա,
Ճարը դըռան հաղում ա.
Շատ վախտ ա, վոր տեսել չեմ,
Ախ՛ չատ սիրտս ուզում ա:

2· Իմ յարը դըռանը հաղումա:
ԱԺԼ 44

324

Աղջիկ, անունդ ե Թումա,
Ծոցիդ երկու դումդումա.
Եկո՛, ինձի խոռք մի տուր,
Քեզի պահե՛ Սուրբ Թումա:
ՀՀ 329

234· Քու ծոցի մեջ դումդումա.
Եկո՛ երթանք Սուրբ Թումա:
ԲՆԲ 642

325

Ձյուն ա եկել, հալում ա,
Փոսը լցվել, սառում ա.
Ես էլողլու խորաքեն
Ինձ մոմի պես հալում ա:

ԱԴ 162

Ձուն ա գալի, հալում ա,
Փոսը լցվում, սառում ա.
Ես էլողլու խոսքերը
Ինձ աղի պես հալում ա:

326

Ըսոր մեզ Համբարձըմ ա,
Ամծուն վառքի բարձըմ ա.
Ֆրխատոս երկինք համբարձավ,
Վողջիս բախտը բացվըմ ա:
(Վիճակի յերդ) ԱԺԱ 53

327

Աղում ա, հա՛ աղում ա,
Վերի ջաղացն աղում ա.
Ջանք դընացել, յեկել եմ,
Աչքիս տակը խաղում ա:

23· Մըդյովանց ճեղացն աղում ա·
Մըչունք տիւս ըմ յեկալ, նի
մտալ:
ԱԺԼ 42

328

Արագ առուն խաղում ա,
Եթում, չարխը պըտըտում ա.
Ջահելի դայդեն են ա՝
Ծալխի դըռներ պըտըտում ա:

329

Կայնել դուռը՝ դողում ա,
Մաղաֆի պես չողում ա.
Վոչ ջուղաբը տալիս ա,
Վոչ էլ ձեռաց թողում ա:

34· Վոչ ջուղաբը տալըմ ա
Վոչ (ինձ) էլ ձեռաց թողըմ ա:
ԱԲ 346

330

Մալ հալավս փըռվըռում ա,
Անկաղներս դըռդըռում ա.
Տաշտը դարդակ, մաղը կախ,
Փորըս սոված դըռդըռում ա:

2 3· Սով փորս դըռդըռում ա...
Փորը սոված, թուրը կախ:
ԱԴ 115

331

Երկանքը դըռդըռում ա,
Սարերը սարսըռում ա.
Եկան սալդաթ չափելու,
Իմ սիրտը մըրմըռում ա:

123· Սարերը սըռսըռում ա,
Երկանքը դըռդըռում ա.
Ցես իմ սիրած չառա:
ՀԺԵ 115

332

Ըրիքնակը հուհուհուսատում ա,
Լազդին չենումը մըրսում ա.
Վըհննա տիր ծիլին գաշին,
Ոչըտ կալ ղըղըլբաշին:
ԱԺԼ 46

«Արեգակը հուրհրատում ա,
Վոտդ դիր ճիւռ գաշին,
Ուշդ կալ ղզլբաշին»:

333

Ծովի մեջըն աղա յա,
Ցերեկ տարի վաղա վա.
Աղջի, արի փախցընեմ,
Քանի հերըդ դյաղա յա:

2· Մեջը լիք բակղադա յա:

334

Ծառի տակին աղա յա,
Հենց դիտես շահզա՞դա յա.
Շատ մի՛ ուռիլ տըրաքիլ,
Եղ քո սիրած դյաղա յա:

3· Հերիք ուռես տըրաքես:

***

Ծառն տակին աղա կեր,
Ցարոչ տեսնալ ղադա կեր.
Շատ մի՛ ուռի, կը պատռես,
Եղ քու սիրած դյադա կես:

ԱՆ 192· ԲՍ 156

***

Ա՛յ տըղա, դու աղա կեր,
Չի դիտում՝ բաղդաղա կեր.
Ուռիլ մի, պատռվիլ մի,
Դու մի ժուլիկ գյադա կեր:

ԱԲ 340· ԲՍ 152

Աղա, դու ի՞նչ աղա կես,
Աղա չես, բեղդո՞դա կես.
Հալալտուքյուն մի՛ անի,
Դու մի Թուրի գյադա կես:

4· Մի մըշեցու գյադա կես:
4· Մի կըռոյի գյադա կես:

***

Սրտաղ եմ ու աղա կես,
Դուն կողբեցի գյադա կես.
Ուռչիլ մի, տըրաքիլ մի,
Ի՞նչ գիտեմ՝ բաղդաղա կես:

335

Ջըրի մեջին աղա կա,
Ալինան գիշեր ղադա կա.
Վորտեղ գընաս, շուտ արի,
Մեծ պատ քեզի վադա կա:

1· Առվի ղրադ (ափը) աղա կա:
34· Թուղթ ըմ գրեմ՝ շուտ արի,
Մեծ պատ մեզի վադա կա:

336

Բալի տակը տալտա կա,
Ցարըս կանդնի՝ ֆայդա կա.
Իմ սիրածը չեն տալի,
Ես ել մի նոր գադդա կա:

2· Քանի նըստես՝ ֆայդա կա:

***

Ծառի տակը տալտա կա,
Քանի կայնես՝ ֆայդա կա.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Ես ի՞նչ կանոն–գադդա կա:

ԱԲ 339· ԿԺԵ (մեկայն առաջին յերկու տողը)

4· Ես ի՞նչ գադըմ գադդա կա:

337

Ծառին տակը տալդա կե,
Քանի կայնիմ՝ ֆայդա կե.
Մեջ մեղըրըե, դըրկիցնեը,
Ես ինչ չաթին տալդա կե:

ԱԳ 101

338

Պատի տակը տալդա կա (կե),
Ես ի՞նչ անուշ գադդա կա (կե).
Թողեք՝ կարըս առալ գա,
Ջանըս ընդուր բադդա կա (կե):

ՌՄ 124· ՏԹ 176

4· Ջանըս ընդուր բադալ ա:

ԱԴ 169

1· Ամպել ա, առե տալդա կա:

339

Քարի տակը տալդա կա,
Քամին տա՝ լավ ֆայդա կա.
Ա՛յ տըղա, քեզ եմ ասում,
Աղջիկ սիրել գադդա կա:

2· Քամին աղեկ ֆայդա կա:

340

«Ծառի տակը տալդա կե,
Քանի կայնիս՝ ֆայդա կե»:
— Կորի՛ գընա՛, չան տըղա,
Քուկըդ գուսի տալդա կե:

ԱԶ 390

341

Ծառի տակը դալդա չէ,
Քանի կանշնես՝ ֆայդա չէ.
Ծառի տակը վորել եմ,
Վոսկիքըս մնջը հորել եմ։
ԱՀ 135

342

Իմ հերանց բաղ լալա չա (չէ),
Ծաղիքներն ալվալա չա (չէ).
Ցանած արտը չի բուսել,
Տեղ տեղ թալա թալա չա (չէ)։
Տհ 101

343

Ծաղիկ ունիմ, ալա չա,
Ալա չի, ալվալա չա.
Հնուս տեղ մի չար ունիմ,
Ներսան հատիկ, լալա չա։
ՀՄհՍ. 27

344

Ծաղիկ ունիմ, ալա չա (չէ),
Ալա չի (չէ), ալվալա չա (չէ)
Ցար բըռնելը լավ կըլնի,
Բաց թողալըն բալա չա (չէ)։
ՓՀ 159

3. *Ցար բըռնիլը լավ կըլի։*
ՊՍվ 113

3. *Ցար բըռնիլը լավ բան ա։*
ՌՄ 108. Տհ 238. ԲՍ 126

4. *Վեր թողնելը բալա չա։*
4. *Ցար թողնելը բալա չա։*
4. *Թողնելը խիստ բալա չա։*
13. *Կուրծիկ մ'ունիմ, ալա չե...*
Ցար բըռնելը ղալա չե։
ԱԳ 95

1. *Ֆյաթիպ ունիմ, ալա չա։*
14. *Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...*
Բաց թողալը բալչալա չա։
ՓՀ 163

13. *Ծաղիկ եմ քաղել, ալ ա...*
Ցար բըռնիլը լավ բան ա։
Տհ 203

***

Ծաղիկ ունիմ, կարմիր է,
Կարմիր չի, նարընջի է.
Ցար բըռնելը ամոթ չի,
Թարիկ անելը բալա չի։
ՎՍԱ. 96

345

Աբընճար ունիմ, ալա չա,
Ալա չի, ալվալա չա.
Սիրտըս բանամ՝ չարա չա,
Թաքուն չի, աչկարա չա։
ՀԺՆ 112

346

Վանքի բոլոր ալա չա (չէ),
Մեջը լիքը լալա չա (չէ).
Ցար առնելը լավ կըլի,
Դարդ քաշելը բալա չա (չէ)։

1. *Բերդի բոլոր ալա չա։*
1. *Գեղի չեւուն ալա չա։*
3. *Ցար առնելը ղալա չա։*

134. *Ղարսա բոլոր վալա չե...*
Ցար բըռնելը ղալա չե,
Բաց թողնելը բալա չե։
Ան 201

347

Վանքի բոլոր ալա չե,
Մեջը լիքը վալա չե.
Վանքի բոլոր ղամուշ է,
Քանի կանչեմ, անուշ է։
ՌՄ 135

3. *Վանքի բոլոր ղամիշ է։*
ԱԳ 176

348

Հաց կըթըխեմ, յուխա չա,
Ցարխ կեցը չուխա չա.
Իմ չարը ինձ հունց կըթակի,
Ինքը մին մեծ խոխա չա։
ԱԳ 266. ԲՍ 150

349

Կողբա սարը ղռշա յա (յե),
Միջի մարդը բռշա յա (յե)։
Մաշիկ ղըրնէք՝ դուրս եկնեմ,
Ջասեն ինձի՝ բռշա յա (յե)։

14։ Կողբա քարը ղռշա յա։
Ինձ եվ չասեն՝ բռշա յա։
ՀԺԵ 122

1։ Կողբա քարեր ղռշա յե։
Ա.Ե 203

1։ Կողբա աղեր ղռշա յա։
4։ Ինձի կ՚ասեն՝ փռշա յա։
34։ Մաշիկ տըվիք՝ դուս եկնեմ,
Ինձ եվ չասեն՝ բռշա յե։
Ա.Գ 102։ ԲՍ 137

134։ Կողբա քարը ղռշա յե։
Մաշիկ տըվիք՝ դուրս եկնեմ,
Ինձի չասեն՝ բռշա յե։
Ա.Ը 137

***

Բանձրիկ սարեր կռշա յի,
Միջի մարդեր բռշա յի։
Ձեռաց կ՚թխեն չուշա յի,
Վոր ձի չասեն՝ բռշա յի։
Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր։
ՀԺԵ 51

350

Մեր տան տակին բաղչա յա,
Սոլըս վոսկի նալչա յա։
Հըրեն եկավ մեր աղեն,
Սիրտը մըրմուռ խանչալ ա։

351

Արան տեղը խավա յա,
Քաղհան անել կաֆթա յա։
Մեր գեղի տըղերքը
Ամեքը մե թայֆա յա։
ՀԺԵ 111

352

Սիրտըս խոցով յարա յա,
Թաքուն չի, աշկարա յա։
Դեղ կ՚անեմ, դարման կ՚անեմ,
Դեռ են յարեն յարա յա։
Ա.Ը 202

353

Կողբա քարը աղի յա,
Իմ մաղերը ջաղի յա։
Իմ մաղերը հուսել եմ,
Դունչըս երեսիդ քըսել եմ։
Ա.Ժ.Ա. 55

354

Իմ մերն ինձի յաղի յա,
Ծամերըս դյուլբաղի յա։
Ի՞նչ անի հերն ու մերը,
Բախտը դուսաղի յա։
2։ Մաղերըս դյուլբաղի յա։

355

Կողբա քարերն աղի յա (յե, յեր),
Մաղերըդ չաղբաղի յա (յե, յեր)։
Ոսմուդըդ մեռնի, աղջիկ,
Իմ մերն ինձի յաղի յա (յե, յեր)։
34։ Կողբա միջի մաղանը,
Իմ յար քեզի բաղանը։
Ա.Ը 134

356

Կերած հացըս լեղի յա,
Տուն ու տեղըս դեղի յա։
Ելողլու ասած խոսքը
Ցես–իմ աստված, տեղի յա։
ՏՒ 216

357

Ըստըղավ քյընիս, յանի յա,
Տրխընեն Շերվանի յա։
Ցես քյընիւմ ըմ են տըղեն,
Վ.ըեր ախպորն անուսը Վանի յա։
Ա.Ժ.Ի 46

Վեստեղով գնաս, յանի յա,
Տրեխնին Շիրվանի յա։
Ցես գնում եմ են տղին,
Վոր աղբոր անունը Վանի յա։

358

Զորան, ոչխար քանի՞ յա,
Իրիկվան ա, դանի յա։
Մատաղ ընիմ ճեռներիդ,
Մատներիդ մատանի յա։

359

Աղբեր ունիմ, ավէլի յա,
Մեղքը բարակ՝ դամչի յա։
Ձեռիցը մի բան չի դա,
Լեզվիցը Թալանչի յա։

34։ Ձեռնովը մի բան չի դա,
Լեզվովը Թալանչի յա։
34։ Վոչ Թուր ունի, վոչ Թըվանք,
Լեզվովը Թալանչի յա։

***

Աղբեր ունիմ, ավէլի ի,
Բարակ մեղքը դամչի ի։
Ձեռիցը մի բան չի դա,
Լեզվիցը Թալանչի ի։

ԱՀ 143

Մին յար ունիմ, ավէլի յե (յա)
Մեղքը բարակ դամչի յե (յա)
Ձեռնավը բան չի յեր դա,
Լեզվավը Թալանչի յե (յա)։

ԱԳ 266

***

Մե (մի) յար ունիմ, ավէլի յա,
Մեղքը բարակ դամչի յա։
Ըզգիտեմ՝ անըմն ինչ ա,
Մի ղեղի բոյաղչի յա։

ՌՄ 93։ Տի 154։ ԲՄ 129

134։ Իմ աղբերը ավէլի յա,
Իմ աղբեր վատ մեք ասել,
Աչխարքի բոյաղչի յա։
34։ Ամառ ատեն դուս գալուց,
Ըռեսի յաղըչի յա։

360

Հայց կըԹըխեմ, դարի յա,
Ես ի՞նչ դըժվար տարի յա։
Այ տըղա, ելի՛ բառնանք,
Ֆանի գործեր արի յա։

Ան 196

Տես՝ հայց եմ Թըխե, դարի յե։

361

Կըռան տակին քուաքի յա,
Կալնած տեղը վոսկի յա։
Ինձ մոռացել ա, Թողել,
Սիրուն յարըս խոսքի յա։

Տի 219

362

Գոդնոցիս բոլորն ոյա,
Բոյըս Ֆիդանի բոյ ա։
Թևերիս բերանը նոր ա,
Ճարըս իչխանի սոյ ա։

363

Տո՛ յար, ասուվածդ սիրես,
դուշըդ մի՛ բանա։
Սիրով սուղաքյար եմ,
յես չեմ դիմանա։

ՀԺԵ 96

364

Սիրուն ջան, սիրուն ջան,
սիրտըդ մի՛ բանա։
Նըշանած դինվոր եմ,
յես չեմ դիմանա։
(Կրկնակ)

ՀՄԽԱ 23

Դիլբար ջան, դիլբար ջան,
դուշըդ մի՛ բանա։
Նշանլու սաղաթ եմ,
յես չեմ դիմանա։
(Կրկնակ)

ՌՄ 110։ Տի 207։ ԱԴ 167

365

Առածուց եկավ, ես ինչ բան ա,
Ցես ես ցավին չեմ դիմանա.
Կարար տարեք իմ Նիկոյին,
Ես նեղ տեղից ինձի հանա:
Շորորա, Սալաթ, չորորա՛...
ՀՄԽԱ 49

2. Ցես մընացի յանա յանա:
ՆՀԳ 49

366

Կողբա քարեր մաղան ա (ե),
Իմ յարն ինձի բաղան ա (ե).
Ասին՝ յարըդ հիվանդ ա (ե),
Մարալ յեղը ղուրբան ա (ե):
34. Ելեք տեսեք՝ յարս եկա՞վ,—
Մարալ յեղը մատաղ ե:
ՏՒ 177

4. Մարալ յեղը մատաղ ա:
ՌՄ 112. ԱԴ 165

***

Կողբա մինի մաղան ա,
Իմ յար քեղի բաղան ա:

367

Վըրթիվերիս վադան ա,
Մինի մարդին կադան ա.
Մինի մարդը հունց անի,
Իրընճորկեցի կադան ա:
ԱԴ 116

368

Բաժդ ի բարակ ֆիդան ա,
Քըթի ող ոսկի մաղան ա,
Բալաք աչքեր մարդ կըսպանա.
Ձակատդ իբաց, ինչ որ մայդան ա,
Ցեսոք Թաղեր՝ ջուխտ բըրչամ ա,
Կարմիր երես խոդիս կըխանա:
ՀԺԵ 98

369

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեհեք իմ յարը տա՞նն ա.
Ուխ որ ա, վոր տեհել չեմ,
Սիրտըս վո՞նց կըդիմանա:
ԱԺՄ. 55

370

Կանաչ տեփուր մեյդան ա,
Տեսեք՝ իմ յարը տա՞նն ա.
Նոր ծըլած քեղիդ մեռնեմ,
Ոսկեթելի նըման ա:
ՔՀ 159

23. Տեսեք՝ իմ յարը դան ա.
Նոր դալած քեղին մեռնիմ:
ՀԺԵ 110

2. Տեսեք՝ իմ աղբեր տա՞նն ա:
23. Տեսնեք՝ ումմ յարը տանն ա.
Մեռնիմ ծըլած քեղերուդ:
ԹՄԿ 126

3. Նոր դալած բեխիդ մեռնեմ:
ԱԴ 166

23. Գնացեք, տեսեք՝ յարս դան ա.
Նոր բըռնած քեղերը:
ՀԺԵ 133

371

Ես սարերը խոդան ա,
Կանաչ հադնի, Թաղանա.
Վոչ աչքըս քեղի տեսնի,
Վոչ յարեքըս Թաղանա:
1. Ես սարը խադանա:
ՀԺԵ 174

372

Բոստան դըբի լախանա,
Շան տըղա սալախանա.
Բոստան դըբի հաբիբի,
Տունն ավիրի սաբիբի:
ՀԺԵ 113

Տես՝ բոստան եմ ցանե բաղում:

373

Մեր դուռ, ձեր դուռ խանա–խանա,
Մորդ ըսե՝ դա դուռը բանա,
Մեկ սլաք ըմ տուր, մարդ չիմանա։

ԲՆԲ 525

Տես՝ «Մեր տուն, ձեր տուն
յանա–յանա»։
և «Ուստի՞ կուգաս։—Երեվանա»։

374

Մեր տուն, ձեր տուն խանա–խանա,
Աստված վեր մեր աղջկին դուռ մի
բանա։

ՀԾԵ 57

375

Կըրակն արա մահանա,
Արի մեր տուն ու դընա.
Մե դամ ել վըրաս աչե,
Դունեխան քեզի չի մընա։

ԱԸ 134

234. *Արի մեր տունը՝ դընա.*
Մի անդամ ել ինձ նայի,
Աչխարհը քեզ չի մընա։

376

Ջյուսա երեցն եմ քահանա,
Աչվընուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի երբը դիվանա։
Արի խոսենք, չորած Նազլու,
Քընց բուլբուլն ել ձենով
Նազլու։

ՋԲ 22

Ջոսա երեցն եմ քահանա,
Աչքերուդ չըկա մահանա.
Դու ինձի երբը դիվանա.
Արի խոսանք, խորոտ Նազլու,
Դու քընց բըլբուլ ձենով
Նազլու։

ՏԹ 89

Տես՝ «Գեղին վերև հերկեր–
մերկեր»։

377

Սարերն եր իլին լըհանա,
Եկեք աննենք մահանա,
Բալքի սիրու դուռ բանա,
Տաննենք, դընենք կումանա։

ԾՎ 52

378

Արաքն եկավ՝ յաման ա,
Ցար բըռնելը լավ բան ա։

379

Ինչըս բոյիդ նըման ա,
Ինու բոյը նարդըվան ա.
Ալամ աչխարհ մի դուքի,
Են դուքին քե դուբըբան ա։

ԱՋ 378

380

Աստըծունեն նըման ա,
Թուռ դայ, տուիը նամանա.
Նանին բերի քիանա,*
Բալու սիրտը թուռանա։
(որոր)

ԱԸ 102

* Քեղանիից։

381

Հովտը սարին նըման ա,
Տեսանեք՝ իմ յարը տա՞նն ա.
Իմ յարին մին քյանքյուղ ունի,
Ոակի Թեքին նըման ա։

ԱԳ 265

382

Գալըդ մերըդ չիմանա,
Քեզի խափառակ կ'անա.
Աղջի, դու ու քո աստված,
Ինձի տես, հետո դընա։

ՌՄ 107. ԲՍ 139

383

Կանաչ հայիր չիմանա ա,
Կապ կանչեմ, յարս իմանա.
Գըլուխս դըռնին հանա դուս,
Բալըքի իմ սիրտ հովանա:
4. Բալըքի իմ աչքեր դա լուս:

384

Գեղի բոլոր չիմանա ա,
Վըրան կանգնած դումանա ա.
Աղվի, արի փախցընեմ,
Հերըդ, մերըդ չիմանա:
124. Գեղին բոլոր չիմանա ա,
Ձորս բոլորը դումանա ա...
Հերդ ու մերըդ չիմանա:
ԱԳ 102. ԲՍ 135

***

34. Աղբեր, դուն ու քու
աստվածդ,
Գալըդ մերըս չիմանա:

385

Մեր տուն, ձեր տուն յանա–յանա,
Ձո մոր ասա՝ թող դուռ բանա.
Մեղի մինչին վոր դուշմանա,
Տարին բոլոր հիվանդանա:
ԲՄՎ 30

***

Դու կու քելես յանա–յանա,
Մարդուն ասա՝ դըռնիկ բանա.
Որ մընչ ձի մընչ քե դուշմանա,
Տարի մ՝ բոլոր խիվանդանա:
ՀԾԵ 47

386

Դու ման կըդաս յանա–յանա,
Մե ջան ունեմ, քե դուրբան ա.
Ով որ ինձի քե դուշմանա,
Տարին պըտուտ հիվանդանա:
ԲՄՎ 33

387

Դու կայներ ես յանա–յանա,
Ջամին զարնես փեշըդ բանա,
Թոռդ երեսիդ դանա–դանա:
ՋԲ 19

388

Դու կայնել ես յանա–յանա,
Ջամին կ՝անես, դռշըդ բանա.
Ասուածդ սիրես, մի խոսք ասա,
Երված սիրտըս Թող հովանա:

389

Բացվել ես յանա–յանա,
Ջամին տա, դռշըդ բանա.
Ով քեզի ինձնեն հանա,
Ծոթ տարի հիվանդանա:
34. Ով քեզի ինձնից հանա,
Գըլխի Թագ չը վայելա:

390

Դու կըքելես յանա–յանա,
Մերկանդ ասի՝ դուռը բանա,
Ձիրար սիրենք, մարդ չիմանա:
ՔՀ 176

391

Տուն եմ չինել դանանա,
Ղարդու կըտամ՝ դիմանա.
Կուսըդ մեկնի՛, ջուրն ինձ տուր,
Ներեմ՝ սիրտըս հովանա:
ՔՀ 159. ՌՄ 109. ՏՄ 238

1. Տանըս տակը դանանա:
ԱԺՍ. 61

23. Գյառիս կուտամ՝ դիմանա.
Կուսըդ մեկնի՛, ջուր ինձ տուր:
ՍԴ 165

234. Ղարդու բերեք՝ դիմանա.
Մի պուտ ջուր տըվեք՝ խըմեմ,
Բալքամ սիրտըս հովանա:
ՍՋ 376

34. Կըռընկու ջուր չես խըմեմ,
Սըրտիս յարեն հովանա։

Ճե տուն ունիմ դանանա,
Դարդուն կուտամ՝ դիմանա.
Ձեռքիդ ջուրը տուր՝ խըմեմ,
Բալքիմ սիրտըս հովանա։

ՀԺԵ 124

***

Տուն ըմ չինալ դանանա,
Դարդու կըտամ՝ տըմանա.
Ախչի, տու մըն ցորտ ախպուր,
Ես՝ խըմիմ՝ սիրտըս հովանա։

ԱՒ 112

392

Թորքը մորը կ'ասե նանա,
Սըրտըս կըտրում չի քըշըդանա.
Ինձ քըշդանա դաղ ըրեն,
Ֆյեզ ինձանա յաղ ըրեն։

ԱԺԼ 48

***

Կայներ ես, մի՛ կըռանա,
Տես՝ Չինար ես, կեռանալ մի։

393

Ո՞վ է տեսել՝ սիրած յարը
Ծոռանա,
Ով մոռանա, երկու աչքով կուրանա։
(Կրկնակ)

ՀՄԻԱ. 28

Ով մոռանա, չուխտ աչքերով
քոռանա։
(Կրկնակ)

ԺԻ 113

394

— Ուստի՞ կուգաս։— Երեվանա։
— Ատուված քեզի դուռ մը բանա.
Գաչիկ ըմ տուր, մարդ չիմանա,
Բուշ բան մ'աներ քեզ մահանա։

ՎՄԲ 53

***

—Ուակո՞ւ կուդաս։—Վերի Վանա։
— Դարդիդ եմ եղեր դիվանա,
Գաչիկ մի տուր, մարդ չիմանա։

ԲՆԱ 332

Տես՝ Մեր դուռ, Ձեր դուռ
խանա–խանա

395

Դու կըղաս երեվանա,
Ֆամբին տա, յախեդ բանա.
Հայ կը տեսնի՝ արմանա,
Թուրք կը տեսնի՝ զարմանա։

***

Ջուրն կը դյա երեվանա,
Ֆյամբին խաս, ծոց կըբանա.
Վոր խայ է, խեա կըզարմանա,
Վոր Թյուրք է, խեա կըխայանա։

ՀԺԵ 56

396

Կյիւրծխըս* չըվան ա,
Իւիած ճաշըս հըվանա.
Շատ խոսիս, խըրեդ** խոսիս,
Ոտքերըդ լոխ դըվան ա։

ԱԺԸ 28

* Գործածս. ** քիչ։

397

Երեվանա, Հընդըստանա,
Բոլոր երես, կարճիկ չանա.
Են վախտ որ քեզան բանա,
Շաքար պիտեր երևանա։

Քու չեկիկ ծամեր ըսեմ,
Մալ–ծալ արտըշմի նըման ա.
Քու մեյղան ճակատ ըսեմ,
Բաղըրդան մուֆլիս կըհանա։
(Հարսանեկան).

Ա՛ե 197

398

Մեր դըրկից, կոստան ա,
Մեր տան յետև բոստան ա.
Մըլկին թաղա յեմիշ ա,
Ուտողներին անուշ ա:

399

Թոռնուհըս կա կուտանա,
Մաննուհըս կա մուտանա.
Հաւ վըրեր լինձանա ճոշ անե,
Հոդին տանե սատանա:
Ա.Ժ.Լ 48

«Թոռնուհըս կա կուտանի,
Մաննուհըս կա մատանի.
Ձվ որ լինձնից ճոշ անե,
Հոդին սատանան տանի»:

400

Թոռնուհըս կընի կուտանի,
Մաննուհըս կընի մուտանա.
Ա. չան տըղա, վըրեր յես տիւս կյամ,
Հո՞ւ կըկարե թա մուտանա:*
Ա.Ժ.Լ 48

* «Վոր յես դուրս գամ,
Ով կարող ե թե մուտենա»:

401

Մաննուհըս կա մուտանա,
Թոռնուհս կա կուտանա.
Ճարըս բաղեն հըղրեցը ջըհից,
*Վախից կարից վըչ թա մուտանա**:
Ա.Ժ.Ը 31

** «Ճարս բաղի ճամբին
Պատահեց, վախից կարաց վոչ,
Թե մուտենա»:

402

Արան ա, արան ա,
Ախպուրը տիւս կյա քարանա.
Նանե, են տըղենան խոսել մըե,
*Խոսելըդ սըրտես յարան ա***:
Ա.Ժ.Ը 43

*** «Աղբյուրը դուրս գա, քարանա. Նանի, են տղից խոսել մի, խոսելդ սրտիս յարան ե»:

403

Արան ա, արան ա,
Են տըղան Գյունե Ճըրտարան ա.*
Ադա, սուս ըրա տըեսնամ,
*Ինու մին խոսկըտա սըրտես** յարան ա:*
Ա.Ժ.Լ 43

* «Գյունե Ճարտար» դյուղից ե:
** Սրտիս:

***

Ճարան ա, յարան ա,
Ճարըս Ճըրտարան ա.
Ճարես անումը տալ մըե,
Անումը սըրտես յարան ա:
Ա.Ժ.Թ 86

404

Ինամե կյըկյա, սարան ա,
Ռուզի կյըկյա, վարան ա.
Կ'ոզի աչկյար ասե վուչ,
Մըտքումը չատ նըգյարան ա:
Ա.Ժ.Թ 89

«Ինամի կըդա, սարեն ա,
Ռուզի կըդա, վարեն ա.
Կ'ուզի աչկարա ասի վոչ»:

405

Աբի երթանք դեսա–դենա,
Ճես վարդ քաղեմ, դու փունջ արա.
Սարու սըր Գորդ, դու ուխտ արա,
Սուրբ Հովաննես, մեր ճարն արա:
ՀՀ 331

***

Երթանք դենա,
Տես՝ Ճես խինեն ալ խինա չեր:

***

Աբի', յար, աբի', խըռով մի' կենա,
Տես՝ Ինով մի' մըենա:

406

Պըտեր նըստեր վիլակ կ'ենա,
Մեկ աստըծուց դիլաք կենա,
Երկիկ մեռի, սիրող ենա։
Դե՛հ, Պըտեր, նա՛նա՛ Պըտեր,
Խըռովեր, տուն չըմըտեր։
Ա՛ե 190

407

Շենը չեն ա, չեն կենա,
Ցեղին տեսա դեն կենա.
Վոր սիրեր եմ, կը տանեմ,
Բանձր Պանտը դեմ կենա։
Ա.Ջ 381

408

Ձեր տունը են քուչեն ա,
Իմ աղբերն են դեղեն ա.
Ա՛յ տըղա, լավ դիտենաս,
Սիրտըս սըրտիդ մեջին ա։
Տ՛ի 219· ԲՍ 149

409

Ա՛ տղա, տենը տետ քյընի,
Ըռաչկավըտ կյետ քյընի.
Ղարղու դամչի քամե տո,
Թիրմա չալըդ յետ քյընի։
Ա.Ժ.Լ 42

13· Տետ քյընի, տետ քյընի.
Ղարղու դամիչ քամե տո։
Ա.Ժ.Թ 89

«Ա. տղա, դենը դեղ դնա,
Ա.ռաջովդ դետ դնա.
Ղարղու դամչի քամի տու,
Թիրմա չալդ յետ դնա»։

***

Ա.յ տղա, տղա, յետ դընա,
Ա.ռաջովըդ դետ դընա.
Շիրվանի քամին փըչի,
Գյանդու չալըդ յետ դնա։
Ա.Ը 140

***

Ա.ղի, աղի, դեղ դընա,
Ա.ռաջավըդ յետ դընա,
Խուռհատուին քամին փըչի,
Գյուղդաղ չալըդ յետ դընա։
Ա.Գ 265

410

Հա դեղ(ը) դընա, դեղ(ը) դընա,
Մ'ինքիդ քիրմեն յետ դընա.
Դեսն արի, թուչըդ պայեմ,
Ուն քամեջըդ յետ դնա։
Ա.Ժ.Ա 56

411

Դու յարի'կ, արի դընա,
Շապիկըդ հան ու դընա.
Վարդաջըրով լըվանամ,
Ծաուին փըռեմ՝ չորանա։
Ա.ղբե'ր, դու արի դընա,
Շապիկըդ հան ու դընա.
Մոխրաջըրով լըվանամ,
Փըռեմ երդիկ՝ չորանա։
Ա.ե 205

***

Ա.ղբեր, դյու արի դընա,
Շապիկ քյո խան ու դընա.
Մոխրաջըրով վըլանամ,
Թաւ տամ, վըր կուին փըռեմ։
Ցարի'կ, դյու արի դընա,
Շապիկ քյո խան ու դընա.
Սապոն–ջըրով վըլանամ,
Թաւ տամ, վըր ծաուին փըռեմ։
Ք.Մ.Վ 32· Ժ.Ո 96

***

Ա.յ տըղա, արի դընա,
Շապիկդ ի տուբ ու դընա.
Վըլամ, վըլամ, չխսոբկվի,
Վարդաջըրեմ, խսոբկվի։
Ա.ե 193

34· Լըվամ, լըվամ, չխսոբկվի,
Վարդաջըրեմ, խսոբկվի։
Ռ.Մ 115· Ա.Դ 168· ԲՍ 145

Տըղա, արի ու դընա,
Շապիկըդ տու ու դընա.
Լըվամ, լըվամ, չխսոբկվի,
Վարդաջըրով խսոբկվի։
Ա.Ջ 390

***

Շալե շապիկդ խան, դընա.
Ինչ ըրրով լըվամ, չխսոբկվե.
Վարդի ըրրով կխսոբկվի.
Ծալ տամ. ծոցիս փըռեմ,
Փուչին թալեմ, նոր փըռեմ։
Վ.ՍՍ. 43

***

Ով՛, մանչ, տու չուխադ վըլամ,
Վըլամ, վըլամ, չխտըվի,
Վարդի ջըրով խտըվի·
Վըլամ ու քարին ճըդեմ,
Թաւի ու ծառին քըցեմ,
Ծալեմ ու ծոցըս դընեմ:

ՋԲ 20· ԺԹ 98

***

Եկար ու ընցար, դիշեր չը մնացիր,
Շալդ ու չասվիկդ թողիր, գնացիր,
Լըվամ, լըվամ, չխտըվի,
Վարդի ջըրով կ՛իստըվի:
Բերնիս փուքով փոշին հանեմ,
Շուռ տամ ու ծալծալ անեմ:

ՀՀ 310

***

Ցար արի ու յար գընա,
Թումբան–չապիկ խան, գընա·
Լըվամ, լըվամ, չխտըվի,
Վարդի ջըրով կ՛իստըվի·
Սըխտեմ ու փոշին խանեմ,
Ոսկին ի ճակտին չարեմ:

ՏԻ 173

***

Ցար Ջան, արի ու գընա,
Շապիկ, իշիկ հան, գընա·
Լըվամ, լըվամ, չխտըվի·
Փուք տանի փոշին կ՛իստըվի:

Ասա չըրջա գետուվ մի,
Աղալաըվացք են երած·
Պազրի փըչին են փրուած,
Ոսկին ճակտին են չարած:

ՀԺԵ 93

Համա· Ցարիս խուլավ
կեղտոտա է:
Համա· «Իրիկվորե դուս ելա»,
և «Դիշերվորե դուս ելա»
(«Դիշեր խալըվա, դուս ելա»
չարքի մեջ):

412

Ա՛յ տըղա, կորի գընա,
Ամպերու հովին գընա:

413

Լուսնակ, դու կամանց գընա,
Սարի յետևանց գընա·
Հեռու տեղ մի յար ունեմ,
Կանգ տուր ու ցածանց գընա:

34· Վորտեղ իմ յարին տեսնես,
Բարեվ տուր ու անց, գընա:

134· Լուսնակ, դու ցածանց
գընա,
Վորտեղ տեսնես իմ յարին,
Բարեվ տուր ու անց, գընա:

***

Լուսնիակ, կամաց գընա,
Կանգ տու ու ցածանց գընա·
Հեռավոր յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, գընա:

ԱԳ 94

Ուրեզակ, ցածանց գընա,
Ցած տուր ու ցածանց գընա·
Հեռու տեղ յար ըմ ունիմ,
Բարեվ տուր, անցի, գընա:

ԱԳ 98

Լուսնիակ, դու բանճրանց արի՛,
Կանգ առ ու եման արի՛·
Հեռու տեղ ըմ յար մ՛ունիմ,
Նաբար մ՛առ, եման արի:

ԱՋ 390

Լուսին, դու կամանց դընա,
Կանգ առ ու ցածանց դընա.
Մի հեռավոր յար ունեմ,
Բարեվ տուր ու անց, դընա:

***

Լուսնյակ, դու անցի, դընա,
Կանգ տուր ու ենպես դընա.
Վորտեղ յարիս կըտեսնես,
Բարեվ տուր, անցի՛, դընա:

ՌՄ 123· Տի 150

123· Արև, տուր ամառ դընա,
Կյանքըդ տուր, եման դընա.
Ծարըս ճամպին կըտեսնես:

ԱԴ 161

123· Արև, դու անցի՛, դընա,
Կանգ տուր ու անցի՛, դընա.
Ամեն յարիս տեսնեկոն:

Աե 203

Արեգակ, անցիր, դընա,
Դեմ տուր, չուտ անցիր, դընա.
Ցերըոր յարիս կըտեսնես
Բարև տուր, անցի՛ր, դընա:

414

Արի, յա՛ր, արի, խըռով մի՛
մընա,
Աստվորիս մալ մեղի չը մընա:

(կրկնակ) ԲՄՎ 29

Արե՛, յար, արե՛, խըռով մի՛ մընա,
Աստվորիս մալ ձիկ քե չըմընա:

ՎՍԱ 36· 37

2· Սուտ փուճ աստըվոր ձի(կ) քե
չըմընա:

ՎՍԱ 37· 38

***

Արե՛, դոսթ արե, խըռով մի՛
մընա,
Աստվորիս մալ ձիկ քե չըմընա՛:

ՎՍԱ 38

Ա՛յ յար, արե, խըռով մի՛ մընա:
Դունյեն աստըվոր ինձ քե չի մընա:

Հժե 56

***

Արե՛, յար, արե՛, արե՛, ջան, արե՛,
խռով մի՛ մնա,
Ինձ տուա աստվոր ի, քե ձի չի
մընա:

Հժե 42·43

Արի, յար, արի, խըռով մի՛ կենար,
Աստվորի մալ մեղի չի մընար:

Հժե 47

Արե՛, յար, արե, խըռով մի՛
մընար,
Աստընվորի մալ ձի(կ) ու քե
չըմընար:

Հժե 45· 46

***

Արի՛, յա՛ր, արի՛, խըռով մի՛ կենա,
Աստըվորի(ս) բան ձի—քե չի՛ մընա:

ՀՄԽԲ 21· 22

2· Աստըվորիս բան, յար,
մեղիկ չի մընա:

ՌՄ 59

2· Սուտ, փուչ աստըվոր
ձի, քե չի՛ մընա:

ՀՄԽԲ 22

Արի, (վ· արե՛) յար, արի, խըռով
մը կենա,
Աստըվորիս մալ ձի, քե չը մընա:

(կրկնակ) ԲՄՎ 21

2. Աստվորիս մալ մեզ եվ չի
մընա:
ՆՀԳ 44

2. Աստվորիս մալ մարդու չի
մընա:
ՆՀԳ 44

Արե, ջան, արի՛, հետու մի՛ մընա,
Սուտ–մուտ աստվոր ձի, քե
չըմընա:
(կրկնակ) ՎՍՍ 62

Արե՛, յար, արի՛, մալուլ մի՛ մընա,
Կուրքաթ ես ինկե, արի՛, մի՛ մընա:
(կրկնակ) ՎՍՍ 61

***

Տես՝ «... Ջե բան չեմ ասե»:
«... սարեր (աչխար) լացուցեմ»:
«... կանչեմ, դուռ, արե»:
«Եսոր ուրքաթ ու պաս ա»:

415

Տանը նըստած մի՛ մընա,
Նազ անելով ժամ գընա.
Ինձ համար աղոթք արա,
Իմ Թեվիկ–մեվիկ Սոնա:
Տխ 260

416

Տուն արի, դուրս մի՛ մընա,
Ինձնից հետու մի՛ գընա.
Գահաճըս ազիզ Թիքեն
Ջանի՞ մեկ մուրտ մընա:
Տխ 254

417

Աբեվն ամալի տակ չի մընա,
Աբի՛ ինձի ա՛ռ ու գընա.
Ջեզ ու քուռ մուրաղիդ մեռնեմ,
Ես ցավերը քանի՞ տանեմ:
Տխ 217

418

Դըբըրդյոնա վախտըն ա,
Այուն կյիւտած տախտըն ա.
Ախճի, խըրեզ տիւս տուն ըրա,
Տըեռնըդ կյալի վախտըն ա:

4. Ցարեդ կյալի վախտըն ա:
ԱԺԼ 45

«Դեպիրիկնա (իրիկնադեմի)
վախտըն ա,
Այուս կիտած տախտըն ա.
Աղջի, քիչ դուս տուն արա,
Տիրոջդ (յարիդ) դալուս
վախտն ա»:

***

Ինուամեն կյիւտած տախտըն ա,
Դըբըրդյըհոնե վախտըն ա.
Շատ ըմ տյիւս կյամ, նի մընամ,
Ցարես կյալի վախտըն ա:
ԱԺԸ 25

419

Դըբըրիւդյիւնն ա, մըթնեն ա,
Տըռանը ճոխտ թուխըթեն ա.
Ջյընի, իմ նանուս ասե,
Շուռ կյա, վըհատն քըթենա:
ԱԺԼ 45

«Դեպիրիկուն ա, մթին ա,
Դռանը չուխտ թիքին ա.
Գնա, իմ նանին ասա՝
Շուռ գա, վհատն գանի»:

***

Մըթըեն ա, միշտ մըթըեն ա,
Տըռանըս ճոխտ թըթըեն ա.
Ջյեցեզ ըսըցեզ են նանուն,
Շուռ կյա, բալան քըթենա:
ԱԺԹ 85

«Մթին ա, միշտ մթին ա,
Դռանս ջուխտ թթին ա,
Գնացեք ասեք են նանուն,
Շուտ գա, բալան դռենա
(գռնի)»:

420

Իրիկունըս մըթին ա,
Տավարը չոր թըրքին ա.
Հրես յեկըն են յարը,
Զեռքը պիւլիւր մըրքին ա:
Ա.Դ 265

421

Ճանեք եք կարմիր հինա,
Գեղին ունեք լավ բինա.
Ոյմով չուխեդ նոր կարած,
Արխալուղըդ շատ հին ա:
Տ.Ժ 216

422

Գերանի տակը ձին ա,
Իմ յարի կաբեն հին ա.
Են ով կասի՝ հին ա,
Ալամ աչխարքի դին ա:
Ա.Ժ.Ա. 51

Գերանիս տակը ձին ա,
Իմ աղբոր կապեն հին ա.
Են ով ասաց վոր հին ա,
Արար աչխարհի դին ա:

423

Ծաղիկ ունեմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր դեղին ա.
Հել ու մեխակ շատ ունեմ,
Հրեն յարիս ձեռին ա:

14. Ծաղիկ եմ քաղել, դեղին ա,
Հրե յարիս ձեռին ա:
Ֆ.Հ 162. Ռ.Մ 121. Տ.Ժ 203
2. Իմ յարը ձեր դեղեն ա:
Ա.Ժ.Ա. 55. Բ.Ս 32

Ծաղիկ քաղեմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր տըղեն ա.
Հել ու մեխակ շատ ունիմ,
Հրես յարիս ձեռին ա:
Ա.Դ 164

134. Ջուատիք ունիմ,
դեղին ա...
Հիլ ու մեխակ շատ շատ ունիմ,
Ջիմ իմ յարի ձեռին ա:
Ա.Ժ.Ա. 59

134. Ֆյաթիխ ունեմ,
դեղին ա...
Դարչին, մեխակ շատ ունեմ,
Հե՛նա յարիս ձեռին ա:

134. Ղարաֆիլըս դեղին է,
Մի դաստա վարդ եմ քաղե,
Հրես (հորե) յարիս ձեռին է:
Հ.Ժ.Ե 126

424

Ծաղիկ ունեմ, դեղին ա,
Իմ ուզողը դեղին ա.
Եչն եչ դիտի, ալամն եչ,
Են երեցի տըղեն ա:
Ա.Ժ.Ա. 55

Ղարաֆիլը դեղին է,
Իմ ուզածը դեղեն է.
Կուզեք՝ հարցրեք իմացեք,
Մեր դրկըցանց տըղեն է:
Ա.Դ 99. Բ.Ս 145

425

Կուրտիկ մ'ունիմ, դեղին է,
Են իմ յարիս խամարն է.
Ճամբա տըվեք, թող տուն գա,
Իմ յարը ձեր դեղեն ա:
Վ.Ժ.Ե.Բ 6

426

Հուրաիկ ունիմ, դեղին ա,
Իմ յարը ձեր դեղին ա.
Ցար բըռնելը շատ հեշտ ա,
Թողնելը շատ քալա յա։
ՍԲ 346

Տես՝ Ծաղիկ ունիմ ալա յա։

427

Ղարաֆիլըս դեղին է (ա)
Ջեռ. ջըցածըս դեղինն է (ա)
Մխաս ոսկոռես վոր ջոկեն,
Մեկ կըտորըս են տըղինն է (ա)։
ՌՄ 111

34. Մխաս ոսկոռից վոր ջոկեն,
Մի կըտորըս են տըղինն ա։
ՏՒ 252

2. Ալբըս ցածի դեղին ա։

428

Հաբըրբանի քամին ա,
Սխալտակ ծովի դյամին ա.
Ընդոր աբրի, են առա,
Են էլ ընդոր համին ա։

3. Ցես եմ սբրել, յես կ'առնեմ։

***

Սևահողի քամին ա,
Սխլտակ ծովի դյամին ա.
Վորին սբրես, բաց Թողես,
Են էլ ընդրա համին ա։
ՀԺԵ 123

Սևահողի քամին եր,
Սխլտակ ծովի դյամին եր.
Վորը սբրի, բաց Թողի,
Են էլ ընդու համին եր։
ՍԲ 343

429

Վըրթևլերըս Թային ա,
Ջորս ղոլը չոր փեյին ա.
Ճըրագը ձեռին տըղա,
Սըրտամեջըդ խային ա։
ՍԴ 114

430

Ա՛յ, ասի նա, ասի նա,
Կարմիր դինին Թասին ա.
Շատ են խոսում աղջիկները,
ՀորԹաԹողի պասին ա։

13. Հա՛յ, ասի՛ նա, ասի՛ նա...
Տղե՞ք յերբ կըկոտորվին։
ՀՄՆՍ. 40
Հմմտ. Կարմիր դինին
Թասումը։

***

Ախին եր, հա ասին եր,
Գինին արծըԹե Թասին եր.
Ցես խոսք մ'ասի, չըլըսեր,
ՀորԹաԹողի պասին եր։

2. ԱրծԹե Թըփեր Թասին եր։
ՍԸ 444

***

Ա՛յ ասին եր, ասին եր,
Վարդավառի պասին եր.
Թող ըսպասեն հոտաղները,
Աբդարն իր հավասին եր։

***

Ախին ա, հա ասին ա,
Գինի խըմեմ, Թասին ա։
ՍԸ 446

431

Սաբեր, ձորեր ուբին ա,
Իմ յարն աշնան լուսին ա.
Ցարիս հեծածն ալ ձի յա,
Իմ յարըս էլ անդին ա։

123· Սարեր, ձորեր ոսին ա,
Իմ յար ովարի լուսին ա·
Ցարխս հեծած ալ ձին ա:
ԱՃ 194

432

Ցայլա տեղը սարին ա,
Մէջի մարդը նարին ա:

433

Անձրեվ եկավ, սարին ա,
Իմ յարը իրղարին ա·
Ոտքից չետ կայնող մարդի·
Գըլուխը չոր քարին ա:
Տհ 205

434

Իմ ցավերըս տարին ա,
Սէրտըս յարխս դերին ա,
Ներսըս կըրակ կըվառէ,
Ամա դուրսըս սարին ա:
ԲՆԳ 491

435

Թամքի դանակ Թամքին ա,
Ջուխտ յեղունիկ վանքին ա·
Ինձ մի պուճուր յար ունեմ,
Դիլիջանա ճամփին ա:

436

Մի բարձ եմ արել, խմն ա·
Մինն էլ եմ արել, խմն ա·
Գյանջու քարվանն գալիս ա,
Մէջի Թավադն էլ խմն ա:
Ք Հ 161· ՌՄ 92· 127
Տհ 208· ԲՄ 140
Մեկ բարձ եմ կարել, խմն է·
Մեկին էլ եմ կարել, խմն է·
Գանջու քարվան է գալի
Մէջի մեծ խոջեն խմն է:
ԹՄԿ 63

Մի բարձ եմ կարել, խմն ա,
Մինն էլ եմ կարել, խմն ա·
Իզդիրու ղոշունն եկավ,
Մէջի աղնիվն էլ խմն ա:

Մի բարձ եմ նըխշել, խմն ա,
Մեկն էլ եմ նըխշել, խմն ա·
Ես ա ղուշունըն եկավ,
Մէջերի Թոսունն խմն ա:

4· Մէջի Թոսունն էլ խմն ա:

437

Իմ աղբերըս հանդումն ա,
Սուճ՝ ջըրի բանդումն ա:

438

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվին գոտկածալումն ա·
Աղբեր ջան, չըվիդ ածա՛,
Քիրըդ Լոռվա քարումն ա:
Ք Հ 161· Տհ 178· ԲՄ 130

2· Շըվին Թևէք կարըմն ա:
ԱԺԱ 54
1· Աղբերըս ոչխարումն ա:—
234· Շըվուն գոտկա ծալումն ա:

Ցեղբայր ջան, չըվուն ածա,
Քուրըդ Լոռու քարումն ա:
ԱԲ 342

Աղբեր ունիմ, սարումն ա,
Շըվին գոտկի ծալումն ա·
Աղբեր, քու չըվիդ ածա՛,
Քուրըդ Լոռվա քոլումն ա:
ԱԳ 262

***

Իմ աղբերը սարումն ա,
Շըվիկ չուխի ծալումն ա·
Աղբեր, չըվիկըդ ածա,
Քու քուր Լոռա քարումն ա:
ՓՇ 73

439

Մաախս մաանիքը մեր քավորինն ա,
Հայոց տըղերքը թագավորինն ա։

***

Ֆո մաանիքը քավորինն ա,
Ա՛յ Սողոմ, ա՛յ Սողոմ Ջան,
Ֆո սըրտով սիրածը թագավորինն ա,
Ա՛յ Սողոմ և այլն։
ԿԺԵ 56 հա.

440

Բարս (բարձր) լեռան կուզա
ֆըրթռնա,
Եգեստան զարկին սերփինա.
Աղվիկ աչխեն (աղջիկ) յավաշ
դընա,
Սըրտիդ ուզածը չարթընա։
ԲՆԱ 332

441

Ճա՛ր դու յէշիլբաշի սոնա,
Մի որ իրդարի չես մընա.
Խելքըս գըլխես ա՛ռ ու գընա։
ՏՒ 166

***

Երեվան ձորի մեջն ա,
Տես՝ Երեվան ձորամիջին։

442

Եղ գառը պլոլիկ գառն ա,
Թող գա մեր սուրուն դառնա.
Երեսդ եզհախս ագա,
Քըրտինքըդ ծոցըս դառնա։
ԱԺԱ 53

***

Ծովը քեզ գինի դառնա,
Տես՝ Ծովն է գինին, գյամին
կըթա։

443

Հաբշյան փըռնե՝ վրեը տըհռնա,
Ճարը յարեն սեր տըհռնա.
Վրեը ինձ առնում ա, տանում ա,
Են տունը լցնվըե վրեը տըհռնա։
ԱԺԸ 28

«Հաբշյան բռնե՝ վեր դառնա,
Ճարը յարին սեր դառնա.
Վոր ինձ առնում, տանում ա,
Են տունը լցվի վեր դառնա»։

444

Մուղնըվա ջուրը սառն ա (ե),
Մուղնի ե(ր)թողն իմ յարն ա (ե).
Թող երթա, մուրազն առնե,
Ճետ դառնա, սիրածն առնե։
ԱԳ 96. ԲՍ 149

1. Մուղնըվա դյուլը սառն ե։
34. Երթա իր մուրազն առնե,
Դառնա իր սիրածն առնե։
ԱՋ 136

34. Երթա մուրազն առնի,
Ճետ դառնա ինձի առնի։
ԱԲ 344

***

Մուղնըվա դարը փոս եր,
Մուղնի երթողն ինձ կ'ուղեր.
Թող երթա մուրազն առնի,
Ճետ դառնա սիրածն առնի։
Աե 201

12. Մուղնու դյուլը մեր սարը,
Մուղնի երթող իմ յարը։
ԱԴ 170

***

Մուղնըվա ջուրն եր սառը,
Մուղնի երթողն իմ յարը.
Գընաց, իր մուրազն առավ,
Ճետ դարձավ, սիրածն առավ։

Տես՝ Ես սարը բարձր սար ա։

445

Լալվարա ջուրը սառն ա,
Ոտաբուխյունը դառն ա.
Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
Բոլորքըս պլըստիկ դառն ա:

ՀՄԽԲ 6

234. Պլըստիկ բոլորիկ դառն ա.
(վ. Բոլորիկ պլըստիկ դառն ա).
Տունըդ դարձիր, իմ աղբեր,
Ղարիբությունը դառն ա:

446

Պըտրավըս քյընեց մին ճոխտ դոռնա,
Մինը սերալ եմ, դյիւղիւմ չըմ վըրեն ա.
Աչկըերն ար սիւրմա,
Ունքերն ար խուրմա.
Փափաղը վըրը կալավ,
Ֆյաքիւլն ար բուրմա:

Ա.Ժ.Ը 27

«Կարովս գնաց մին ջուխտ դուռնա,
Մինը սիրել եմ, գիտում չեմ՝ վորն ա.
Աչքերն եր սուրմա,
Ունքերն եր խուրմա.
Փափախը վեր կալավ,
Ֆաքուլն եր բուրմա»:

447

Աղջիկ, քամարըդ ծուռն ա,
Աչքըդ զարդարի դուռն ա.
Զարդարը չատ վարալու,
Սիրտըդ կանի յարալու:

124. Մեջքիս քամարը ծուռն ա,
Աչքըս զարդյարի դուռն ա...
Սիրտըս թողեց յարալու:

ՀԺԵ 116

448

Սըհաթը ծոցիդ, գընջիլը ծուռն ա,
Կայնել ես փողոց, աչքըդ մեր դուռն ա:

ԺԽ 21

449

Մաղանի ճամփեն ծուռն ա,
Իմ սիրածը մի նուռն ա.
Սիրել եմ, տանել պըտեմ,
Ճարըս դիվանի դուռն ա:

Ա.Ժ.Ա. 57

450

Ջըրի են կուռը փուռն ա,
Իմ սաթաբըը մի նուռն ա.
Սաթաբը, քու վորդին մեռնի,
Ջարեն հեքըմի դուռն ա:

Ա.Ժ.Ա. 60

451

Բազար, բազար իմ յարն ա,
Ֆյենդիր բազար իմ յարն ա.
Շըհար շըհար ման կըգկյա,
Ջառը ՀԸրա տուն կըգկյա*):

Ա.Ժ.Ի 43

*) Ջառը վրա տուն կըդա:

452

Հա՛յ երն ա, երն ա,
Տըղայքըն ձեր տերն ա.
Աղջիկք, դուք չատ մի՛ խոսաք,
Տակի դեհըն ձերն ա:

Ք.Հ 162

453

Եսոր դուքանը մերն ա,
Մաճ բըռնողը իմ հերն ա.
Ճերմաթած չեկկիկ տըղեն,
Աչխարհ գիտի, իմ տերն ա:

ՀՄԽՍ. 6

4. Ալամ դխտե, իմ տերն ա։
ՌՄ 88. ՏԽ 146
ԲՍ 146. ԱԴ 163

4. Աչխարք դխտե, իմ տերն ե։
ՌՄ 124

454

Գուքանի հախսը մերն ա,
Եղուց–ելոր էլ ձերն ա.
Խարազան քըշող տըղան
Իմ ղըսմաքն ա, իմ տերն ա։
ՏԽ 182

455

Են սարի արտը մերն ա,
Հանքերըդ կեռ ու մեռն ա.
Փափաղըդ բարձըր պահէ,
Սիպտակ ճակատդ երեվնա։
ԱՋ 379

***

Մեծ մոթալին պանիրն ա,
Տես՝ ... խաները։

456

Կայներ եմ, դալ չեմ կըրնա,
Լըցվել եմ, լալ չեմ կըրնա.
Ինչըղ որ գընացել ես,
Անունըդ տալ չեմ կըրնա։
ԱԳ 95. ԲՍ 152

Կայնել եմ, դալ չեմ կարող,
Լըցվել եմ, լալ չեմ կարող.
Քանի վոր գընացել ես,
Անունըդ տալ չեմ կարող։
ՀՄԽԲ 6

***

Կայներ եմ, չեմ կըրնա (կարող) դա(լ),
Լըցվել եմ, չեմ կըրնա (կարող) լա(լ).
Ալ ճամփովը մի՛ երթա,
Անունըդ էլ չեմ կըրնա (կարող) տա(լ)։
ԱԳ 95

***

Կայնել եմ, դալ չեմ կարա,
Լցվել եմ, լալ չեմ կարա.
Վոնց վոր գնացել ես դու, յար ջան,
(վ. վոնց վոր դու գնացել ես, յար ջան)
Անունդ տալ չեմ կարա։
ԿԺԵ 1

457

Դարդլի յեմ, լալ չեմ կըրնա,
Դիմաց գեմ դալ չեմ կըրնա.
Դու եկար, ինձեն անցար,
Ցես ելի դալ չեմ կըրնա։
ԱԳ 100

458

Վարթեվորի իր որն ա,
Վորդին հորը չի մոռնա.
Աղբերը գընաց սովդա,
Աւյի սովդեն քըվորն ա։
ԱԺՄ 61

3. Աղբերը գընաց քաղաք։

459

Վարդեվորի իր որն ա,
Վորդին հորը չի մոռնա.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Սեվ չան նըման թող ոռնա։
ԱԺՄ 61

460

Ցար ըմ ունեմ, հեռուն ա,
Ասըլ հայի թոռուն ա։

461

Ա՛յ տըղա, ինձի աչա,
Փափախն աչքերիդ քաչա.
Ամեն ինձիկ տեսնելուդ,
Ախը սըրտովըդ քաչա։

Ա՛յ տըղա, դու դէսն աչա,
Շըլասըն աչքերիդ քաշա.
Ինձնեն քեզ խեր չըկա,
Հոդերը գըլխիդ քաշա:
ՀԺԵ 111

462

Գետերն եկավ ալաչա,
Երկու խընձոր մի մեչա.
Մ՚ելնէք, տեսնէք՝ ո՞վ եկավ.—
Եկավ նարդիզ, բանավչա:
ԱԸ 144

463

Խընձորի ծառ տալաչա,
Ճարըս կ՚այնե՝ քյալաչ ա,
Աչքով կ՚անե համաչա:

464

Ձիթ մինթանեդ հընմաչ ա,
Ունքերըդ զալամքաչ ա.
Աղջիկ, ի՞նչ ես միտք անում,
Իմ չանըս քեզ պետք աչ ա:
ՊՍՎ 108

1. Ձիթ մինթանեդ հընմաչ ա:
ԱԺՄ 58
3. Աղջիկ, ի՞նչ ես միտք անում:
ՏԹ 189

465

Ճար չան, դըսդել ես պաչա,
Կերածդ սիպտակ լաչա ա.
Ճար չան, չուտով դուս արի,
Գեղն եկել ա թամաչա,
ԲՍԴ 143· ԲՍ 128

466

Մըեր տուն ծեր տանան քաչ ա,
Ալ մըթընեխս տեղեն հաչա
Բաղչան յես ըմ, բարը դու,
Իմ սիրելի յարը դու:
ԱԺԹ 85

«Մեր տուն ձեր տնեն քաչ ա,
Ալ մինթանեխս դեղին հաչա»:

467

Բաղչի բոլոր դամիչ ա,
Բաղչեն լիքը յեմիչ ա.
Նանի ջան, մեղ մի՛ դընե,
Սըրտի սիրածն անուչ ա:
ՀԺԵ 123

134· Բաղչի յետև դամիչ ա...
Ասուլած սիրող, մեղ մի՛ դիր,
Սըրտով սիրածն անուչ ա:
ԱԲ 344

123· Արտի բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Մի՛ք մեղդրի, մեր ու քուր:

***

Մեր բոստանը դամիչ ա,
Մեջը թազա յեմիչ ա.
Ա՛յ նանի, մեղ մի՛ դընի,
Սըրտես սիրածն անուչ ա:

123· Բաղչես բոլոր դամիչ ա,
Մեջը լիքը յեմիչ ա.
Ա՛յ նանի, դու մի՛ ասիլ:

***

Բաղչեն լիքը դամիչ է,
Ծոցըդ լիքը յեմիչ է.
Դըրկիցները, միք մեղ դնե,
Սիրտըդ քըցածն անուչ է:
Ա՛ե 202

Բոստաներ հըմեն դամիչ եր,
Միջու միջու յեմիչ եր.
Մարե, մի՛ մեղդըրի,
Սըրտի սիրած անուչ եր:
ՀԺԵ 90

***

Բաղ լմ ունիմ, դամուշ ե,
Մեջի մեյվեն անուշ ե.
Մի՛ք մեղդրին, մեր ու քուր,
Սըրտով սիրածն անուշ ե։
ՌՄ 132· Ա.Դ 172· ԲՄ 136

***

Ձայիքնին կըլլէ դամուշ,
Մեջն եր լիքը յեմիշ·
Մի՛ք մեղդրե, մարիկները,
Սըրտով սիրածն եր. անուշ։
Ա.Գ 101

1· Ձայիրները կար դամիշ։

Տես՝ Բաժն ի (ն)ման եր
դյուրու կամիշ։

468

Բաղի յերդը դամիշ ի (ա),
Մեջը լի(ն)քը յեմիշ ի (ա)·
Աղջիկ, խաթրըդ չի մընա,
Նազուն ք(յ)անց քե անուշ ի (ա)։
Ա.Ը 144

469

Մե յար ունեմ, անուշ ա,
Անուշ ա, ալման չուշա·
Ֆարաիումը կայնած եր,
Ցես ասի՝ Թառլան ղուշ ա։
Ա.Բ 146

123· *Մի յար ունեմ, անուշ ա,*
Հալած երծաթի ղուշ ա·
Ժամի դըռնուցը դուս եկավ։

Ա.Ժ.Ա. 58

***

Մի յար ունեմ, անուշ ե,
Հալած արծաթե ղուշ ե·
Բաղեքի մեջին տեսա,
Ցես ասի՝ Թառլան ղուշ ե։
ՌՄ 129· Ա.Դ 171

3· Աղջըկներէ մեջ տեսա։
Ա.Դ 173

2· Ոսքերը քաղցըր նուշ ե։
Տ.Ի 144

***

Աղբեր ունիմ անուշ ա,
Ծալած արծաթե ղուշ ա·
Ծառի դըվխին կայնած ա,
Ցես ասի՝ Թառլան ղուշ ա։
Հ.Ժ.Ե 122

***

Բաղի բաղանը չուշա,
Բաղի մեջինն անուշ ա·
Կայնել ես բաղա դըվխին,
Ցես ասի՝ Թառլան ղուշ ա։

23· *Բաղի բոլորքը փուշ ա,*
Բաղի բանջարը չուշ ա,
Կայնել բաղամեջին։

123· Բաղի մեջին յեմիշ ա,
Նըստել ես բաղի դըվխին։
Տես՝ Ամպել ա չուշա–չուշա։

470

Ծառիս մինը լավ նուշ ա,
Ցարըս մին Թառլան ղուշ ա·
Աղբեր, հո՞ւնց անիմ, նեղանալ մի.
Ցարըս գյըզանա անուշ ա։
Ա.Ժ.Ը 25

Մեր տանը տակը նուշ եր,
Իմ յարը Թառլան ղուշ եր·
Ապեր, խաթրըդ չըմընա,
Ցարըս քանց քեզ անուշ եր։
Ա.Գ 262

***

Աղբեր, բաղըդ անուշ ա,
Բաղիդ մեջը յեմիշ ա·
Ախպեր, խաթրըդ չըմընա,
Ցարոն քեզնեն անուշ ա։
Հ.Ժ.Ե 109

124· Աղբեր, բաղդդ անուշ է,
Բաղիդ մէջինը նուշ է·
Ծարըս քեզնեն անուշ է:
ՌՄ 90· ՏԽ 145· ԲՍ 156

2· Բաղիդ մէջին յեմիշ է:
ԱԳ 92

Աղբեր, իմ բաղն անուշ ա,
Մեջը քաղցըր յեմիշ ա·
Աղբեր, բեղամաղ չըլես,
Ծարըս քեզանեն անուշ ա:
ԱԺԱ 49

***

Բաղի վանջարեն չուշա,
Բաղի բարըն անուշ ա·
Աղբեր, խաթրըդ չըմընա,
Ծարը քեզնից անուշ ա:
ԱԲ 346

12· Քո բաղը նուռ ու նուշ ա,
Բաղիդ վանջարեն չուշա:

471

Իմ քարի տակ կա չուշա,
Իմ յարըն բանդլի ղուշ ա·
Ո՞ն (ո՞վ) ա կ'ըսա՝ յար դեշա,—
Ինձնե ղանդ—չաքար անուշ ա:
ԱԵ 195

Սարի տակը մըշուշ ա,
Իմ յարը բանկլի ղուշ ա·
Ետ ով ա ասում դեշ ա,—
Մեղրից, չաքրից անուշ ա:
ԲՍ 149

134· Ծառի տակը մըշուշ ա,
Են ո՞վ եր ասում՝ դեշ ա,—
Մեղր ու չաքրից անուշ ա:

***

Գետիս ես ղոլը չուշա,
Իմ յարըս բեկլար ղուշ ա·
Են հո՞վ ա ասում՝ դեշ ա,
Ջանց չաքարն էլ անուշ ա:
ԱՋ 378

Սարերը ուշ է, մուշ է,
Իմ յարը բանդլի ղուշ է·
Ջոկեցի, լավը առա,—
Մեղրից, չաքրից անուշ է:
ԱԳ 101

Ծառին տակը մշմիշ է(ր),
Ծարըս սեվլի խուշ է(ր)·
Սիրով սեվդայով առի,
Ջանց չաքարն անուշ է(ր):
ԲՆԱ 624· ԲՆԳ 677

472

Ամպել ա չուշա—չուշա,
Իմ յարը բանդլու ղուշ ա·
Սարի կըռնեն դուս ելավ,
Ճես ասի՝ Քառլան ղուշ ա:
Տես՝ Մե յար ունեմ, անուշ ա:

473

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ ա,
Սիրունի պազն անուշ ա:
— Ա՛յ տըղա, հըրեշտակ ես,
Լուսնյակ ու արեգակ ես:
ՌՄ 93

23· Ծարիս պազն անուշ ա:
Տես՝ Այ աղջիկ, հըրեշտակ ես:

***

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ է,
Սիրունիկ, պազդ անուշ է:
(Կրկնակ) ՀՄԽԱ 51

***

Բոբիկ մի՛ քելե, փուշ ա·
Սիրունիս պազն անուշ ա:

2· Իմ յարիս պազն անուշ ա:
Հմմտ· Բոբիկ մի՛ քելե,
Լալուխան:

474

Ֆախանի մարգը փուշ ա,
Սըրտով սիրածն անուշ ա.
Ալամ աշխարհն էլ դինա,
Սաղջիկն անվաճան ղուշ ա:
ՀԺԵ 109

475

Սարի արտերը փուշ է,
Իմ յարը բանկլի ղուշ է.
Ոչով Թող չընեղանա,
Ճարս իրանցից անուշ է:
ՏՒ 257

124· *Բոբիկ մի՛ քելա, փուշ ա,*
Սեր ու սովդին անուշ ա...
Ճարն իրանից անուշ ա:

476

Գետինը լիքը փուշ ա,
Ջիրերըս լիքը նուշ ա,
Ճեմ են աղջրկան կ՚առնեմ,
Վոր անուշը Աֆուշ ա:

477

Իմ յարոլ ճամբեն փուշ ա,
Խորոտի պատն անուշ ա.
Խորոտի աչքեր ֆինջան,
Բուկն է քըցի լալ ու մարջան.
Ալըրջան ոսկըրըուվ,
Խըզմեն ակնունանք չարուվ:
ՏՒ 174

478

Ելի՛ կանի, աղաչա,
Պապու ծառներ կանաչ ա.
Մեկն ա սալ, մեկը Թըզի,
Մեկ աստված պահա՛ քըզի:
ԱԵ 185· ԲՍ 142

3· *Մեկն ա ընձի, մեկ քըզի:*
ԱԵ 185

479

Ծառը կեցած ա, Թուփը կանանչ ա,
Սիրել եմ կառնեմ,— ինձի ճանանչ ա:

480

Կուրտիկ ունիմ, կանանչ ա,
Ճարիս տեսա, ճանանչ ա.
Ուզի՝ հալը հարցընեմ,
Հորըս տեսա, ամանչա:

1· *Ճայլի բոլոր կանանչ ա:*
12· *Իմ կուրտիկը կանանչ ա.*
Իմ յարը ինձ ճանանչ ա:
34· *Աչի՝ մի բարեվ անեմ,*
Ֆուրըս հետս եր, ամանչա:

481

Սարերի սինձըն ի՞նչ ա (է),
Կաթն ու բըրինձըն ի՞նչ ա (է).
Ճես սիրել եմ, յես կ՚առնեմ,
Խոսք ու ղըրխըցն ի՛նչ ա:
ՌՄ 131

3· *Սիրել ենք, իրար կ՚առնենք:*
3· *Ճարըն որ յարին սիրե:*
ՔՀ 165· ԱԴ 175

3· *Ճարը վոր յարին սիրի:*
ՏՒ 140

2· *Կաթնուսը բըրինձը ինչ է:*
ԹՄԿ 64

34· *Ճես եմ սիրել, յես կ՚առնեմ,*
Ձեր կռիվ տալն ինչ է:
ԱԳ 98

34· *Սիրել ենք, իրար կառնենք,*
Քու մոր պատռելիքն ինչ է:
ՀԺԵ 118

34· *Իմ սիրածն ինձ տըվիք,*
Ձեր կըռիվ–դավին ինչ ա:
124· *Ես սարի սինձըն ինչ ա,*
Կաթնով բըրինձըն ինչ ա...
Եթե խըղճի խոսքըն ինչ ա:
ՀԺԵ 124

482

Սարերի խինձն ի՞նչ անի,
Կաթնով բըրինձն ի՞նչ անի.
Իրար սիրել ենք, կ՚առնենք,
Ուրիշի խոսք ու զրիցն ի՛նչ անի։
ԱՋ 375

4. Բոշ զալմազալն ի՞նչ կանի։

***

Աչխարքի խոսքն ինչ ա,
Գեչ մարդու ասածն ինչ ա.
Ցես սիրեցի, յես կ՚առնեմ,
Ել ձեր խոսալըն ինչ ա։
ԲՍ 137

***

Սարերի սինձըն ինչ ա
Իմ Թաղա յարին.
Կաթն ու բրինձըն ինչ ա
Սըրտով սիրածին։
Տես՝ Սարերի սինձն ի՞նչ կանեմ։
Չմմա. Են սարին սար չեմ ասի։

483

Ա՛ տըղա, անունդ ի՞նչ ա,
Շան տըղա, դավիդ ի՞նչ ա.
Կ՚երթամ, կ՚առնեմ ղըզըլբաշ,
Բոյովըդ կըտրեմ ղումաշ։
ԱԲ 347

484

Աղջիկ, անունըդ ի՞նչ ա,
Ոսկի խըղմեն քո պինչ ա.
Հերըդ քեզ ինձ տալիս ա,
Մորըդ պատռելըն ի՞նչ ա։

Աղջի, անունըդ ի՞նչ եր,
Ոսկի խըղմեն քու պինչդ եր.
Հերըդ ինձի տալում եր,
Մորըդ պատռելն ի՞նչ եր։
ԱՋ 388

485

Աղջի, անունըդ ի՞նչ ա,
Գըլխիդ յայլուխը քըրչ ա.
Սիրում ես, լավը սիրի,
Եդ պըտկոշ տըղեն ի՞նչ ա։
ԱԲ 345

2. Գըլխիդ (վ. բկիդ)
բաղդադին քըրչ ա։
34. Սիրել ես, լավը սիրիր,
Են քաչալ տըղեն ի՞նչ ա։

***

Տես՝ Ախչիկ, քյո անուն ի՞նչ է։

***

Սերն ի՛նչ ա, սավդեն ի՞նչ ա,
Տես... ի՞նչ է։

486

Ցար սիրողի վերջը փուչ ա,
Գըլուխըդ ա՛ռ, մի յան քոչա՛։

12. Ցար սիրողը սոնը փուճ ա,
Գըլուխըդ ա՛ռ, մեկ յան գընա՛։
ՎՍԲ 39

487

Դու կըքելես քուչա–քուչա,
Շատ խորտ ես, խելքըդ քիչ ա,
Քու չիբուխու կըզիր փուչ ա։

123. Ման ես գալիս
քուչա–քուչա,
Ջեբիդ պոպոկները փուչ ա,
Շատ սիրուն ես, խելքըդ քիչ ա։
ՏԽ 166

488

Հագել ես կարմիր կապա,
Մինքանեդ խաս զարբաթ ա.
Թե չըսիրես ինձ սըրտով,
Ձեր տունն ըլնի խարաբա։

34. Մինթանի կըտոբիցը
Ինձ համար կալնք աբա։
Տի 228

489

Վերեվ նայեմ, կապուտ ամպ ա,
Ներքեվ նայեմ, ջուր ու չամբ ա.
Վերևվ աստված աղաչեցի,
Ներքեվ չեղավ ինձի ճամբա։
(Վիպական) ՀՄԻՍ. 49

***

Մերանն ի հասի, խաղողն ալաջա,
Տես՝ Զուխտըմ յար ունիմ, մեյ
խին, մեյ թազա։

490

Թուխսը քալեց ալաջա,
Մի՛կ ծի՛կ, վեհուր տալաջա։

491

Ջըրի են կուռը յանջա,
Ֆարուքանդ կանեմ Գյանջա.
Գյանջա չըհարը փուլ գա,
Իմ ալիզ յարը տուն գա։
ԱԺՍ. 60

492

Մեր տան յետեվ արտ մի յոնջա,
Թրխեմ գաթա, ճամբեմ խոնչա.
Առնեմ Զուլոն, չըրջեմ Գյանջա։
ԿՀ 174

Վերեվ մեր տան արտ կար յոնջա,
Ներքեվ ձեր տան արտ կար յոնջա,
Զուլոն առնեմ, երթամ Գյանջա,
Գաթա թրխեմ, անեմ բոխչա։
ՀԺԵ 55

Մեր տան յետեվ մի արտ յոնջա,
Ձեր տան յետեվ մի արտ յոնջա.
Առնենք Զուլոն, երթանք Գյանջա,
Ծամերըն յետեվ փունջա-փունջա։

493

Ղուշը ձեր կըտրին Թառ ա,
Քեզ համար երվա վառա.
Այ իմ սըրտով սիրած յար,
Սիրտըդ ինձնից ի՞նչ սառ ա։
Տի 250

494

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Աղբերըս աստռ գառ ա.
Քըրքըրված մորըդ ձեռից
Ա՛խ, յես սարսարի դառա։
Տի 137

495

Բոյըդ չինարի ծառ ա,
Տեսա՝ ճամբիցը դառա.
Մազերըդ սըղալելով
Ցես իմ մուրաղըս առա։
Տի 205

496

Աչըդի սաղըն առա,
Գյուլերին վասըն առա.
Հինդ աղջոր մի՛կիցը
Ջոկեցի խասըն առա։
ԱԴ 115

497

Ըռաչիդ կյըվողը լաչառ ա,
Կեռոկենըդ ճոխատ աչառ ա.
Ա՛ տըղա խըրեզ ջյընի յեզ,
Ավլադը լոխ քաչալ ա։
Ա.Ժ.Խ 46

«Առաչիդ ...ը լաչառ ա,
Գոտկինդ ջուխտ աչառ ա.
Ա՛ տղա, հերիք (քիչ) դնա յեկ,
Ավլադը լոխ քաչալ ա»։

498

Ա՛յ բալա Սառա,
Քեզ դէրի դառա,
Ինչդաղ որ առա,
Գյուլ Սառա չան։

ՋՔ 40

499

Աղջի, անուշդը Սառա,
Ունքերդ խառ ու մառ ա.
Ամեն քեզի տեսնելուն՝
Կըրակըդ ինձ կը վառա։

***

Աղջիկ, քու անուն Սառե,
Աչքերըդ խառ ու մառ ե,
Քու սավդեն զմարդ կը վառե։

ԲՆԳ 122

500

Աչի՛ն, անունդ ե Սառա,
Ներեղ ե բաղչի Թառա.
Նկո՛ ինձի պազ մի տուր,
Որ ըլլիս ասուս ծառա։

ԲՆԱ 332

501

Քո մոր անուն կ՚ըսեն Սառա,
Ցես քո սիրուդ կըրակ վառա,
Ղըսմաթ չելավ՝ քեզիկ առա։

ՔՀ 175

502

Ճըրագդը վառա, վառա,
Հոր հետ վատամարդ դառա,
Մեր ու աղբեր Թող տըվի,
Ցես իմ սիրածին առա։

ՀՄԽԱ 15

246 Հոր հետ դուշման դառա,—
Ցես իմ սիրածըն առա։

503

Աղունակից խաբար առա,
Կես ճամբիցը յետ դառա.
Ցարխս ճամբեն մըտիկ տալով՝
Ցես պատերի տակին սառա։
2. Գընացած ճամբից յետ դառա։

ՏԽ 227

504

Զորանից խաբար առա,
Ցես ճամբիցը յետ դառա.
Են ել իմ քոռ բախտիցը
Սըրտիս սիրածին չառա։

ՏԽ 154

505

Ակիլի ծերը կեռ ա,
Քու սերըդ ինձի բեռ ա.
Գիշեր ցերեկ, անասուլածդ,
Ճամբեդ աչելեն մեռա։

ՏԽ 149

506

Այբ-ժե-ճե-ռա,
Կըճուճը Թոնրում կ՚եռա.
Շուտ արա, նանի՛,
Ցես քաղցած մեռա։

***

Այբ-ժե-ճե-ռա,
Ճաշի պուտուկ կ՚եռա.
Ցամա՛ն, մարե, չուտ արե,
Ցես անոթնե մեռա։

ԱԶ 69

507

Բոստան եմ ցանե, հըմեն եր խըռա
Ելի, քըրքըշնի հըտ յարդ ղըռան,
Վորն որ խոմսի եր, սըրտեր
մըռմըռան։

ՀԺԵ 91

508

Թաղա բաղեր Թափեր խըռա,
Ցես քո սիրուն ընկա, ծըռա։

ՀԺԵ 57

509

Դաչա ու դուբան քար ու քըռա,
Ոսկանի սիրտ կըմըռմըռա,
Ջմայ թամալին կըֆըրֆըռա։

ՀԺԵ 79

510

Ես յանը ուռ ա,
Ին յանը ուռ ա.
Գողբեցի հարսի
Չիբինը նուռ ա։

ԱՒ 337

511

Աղջի, անունըդ ասա,
Բըկիդ աղյուսը խաս ա.
Թուչըդ դեմ արա՝ պաչեմ,
Գընա քո մորդ ասա։

12· Ա՛յ աղջի, ասա, ասա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա։
4· Գընա, մայըկիդ ասա։

Ա՛յ աղջի, ասա մասա,
Ծամերիդ ծերը խաս ա.
Թուչըդ դեսն արա՝ պաչեմ,
Վաղն ըընա, մորդ ասա։

ԱԺԱ 49

Աղջի, անունդ Ելիսա,
Դըլխիդ կարդինկեն խաս ա.
Թուչըդ դես արա՝ պաչեմ,
Գընա, քո նանին ասա։

ԱՒ 341· ԲՍ 148

512

Ա՛յ տըղա, արի ասա,
Գըդակիդ ծերը խաս ա.
Իմ մերըն ինձ քեզ չի տա,
Իմ հորը քրմամ ասա։

12· Ա՛յ տըղա, ասա մ՛ասա,
Գըդակիդ թափեն խաս ա։

ԱԴ 171

234· Ծասիդ քյաքյուլը խաս ա.
Իմ հերը ինձ քեզ չի տա,
Ջյոխվին ըռըշվաթ ասա։
123· Ա՛ տըղա, դուն ասա,
մ՛ասա՛,
Գըդակիդ թափեն խաս ա,
Իմ մերն ինձ քեզ չի տալի։

ՔՀ 165

Ա՛յ տըղա, արի խոսա,
Բըկիդ բաղդադին խաս ա.
Ախըրս քե աղջիկ չի տա,
Աղբարըս արաղ ասա։

ՀԺԵ 122

Ա՛յ տըղա, դու ասա՛, ասա՛,
Գըդակիդ ծալը խաս ա.
Իմ նանը քե աղջիկ չի տա,
Իմ նանին կաշառք ասա։

ԱԺԱ 50

513

Լեհին եմ կարել, խաս ա,
Դոշ եմ դըրել, դըլաս ա.
Զանին մեռնեմ իմ յարի,
Մ'ինն ա, հազարի բաս ա։

ԱԺԱ 54

514

Գըտակիդ ափրեն խաս ա,
Գընա, քու դեղին ասա.
Իս քու դեղին հարսնացու,
Դուն իմ դեղին վնասցու։

ԹՄԿ 60

515

Մ'ինթանկդ այ ու խաս ա,
Ինձ մի քանի խոսք ասա.
Մի թողնի իմ դուշմանին,
Հար յերդան վրես խոսա։

ՏԻ 200

516

Հաս ա, ես հաս ա,
Դիլբանդն ա, խաս ա.
Ախճի նանե, սուս ըրա,
Են տըղեն պեները պըտրհաս ա*):
ԱԺԸ 28
*) Են տղի բաներըը պատուհաս ա:

517

Ա՛յ տըղա, անունդ ինճ ասա,
Ցես քու բոյիդ հավաս ա.
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Հազար թումանի խոսա:
234. Աղջիկ բոյիդ հավաս ա.
Հերըս քեզ աղջիկ չի տա,
Հազար թումանի կ'ասա:

518

Աղջի, անունդ ինճ ասա,
Փանջարի մեջ քեզ տեսա,
Ազդ ու տակըս թուի կ'անեմ,
Քեզի մորըս հարս կ'անեմ:
Ան 192

***

Աղջի, քու մխաքն ինճ ասա,
Փանջարիցը քեզ տեսա.
Տունըս տեղըս կըծախեմ,
Կ'ըլնեմ քու նանի փեսա:

***

Ա՛յ աղջիկ, դեսն աչե,
Փանջարին քեզի տեսա
Վար ու յոխըս կըծախեմ,
Կ'ելնեմ քո ադի փեսա:

519

Աչուղի պես խաղ ասա,
Բլլբուլի պես տաղ ասա.
Ինչքան վըր դուվես, աժեմ,
Իմ մոր դուվականն փեսա:
ՀՄԽՍ. 41

4. Իմ նանի աղիզ փեսա:
ՏԽ 138
34. Քանի դուվես, աժեմ,
Իմ նանի աղիզ փեսա:
34. Վորքան վոր դուվես, աժեմ,
Իմ նանի աղիզ փեսա:
ԺԽ 4

520

Վոտներիդ դեղին մաս ա,
Շապկիդ կըտորը խաս ա.
Հերիք, ինչ վոր խաբեցիր,
Ինճ մի սաղ ըուղաբ ասա:
ՏԽ 206

521

Աղջի, կըսեմ քեզ ցասա,
Շապկիդը չիթ ու խաս ա.
Քընը քու մորըդ ըսա,
Ինճ բըռնի իրեն փեսա:
ԱԳ 92
Աղջի, անունըդ ցասա,
Հագիդ զարբաթ ու խաս ա,
Գընա քո նանիդ ասա,
Ինճ անի իրեն փեսա:

522

Ցես նըռան դինի, դու անուշ քյասա,
Դու լից, դու խըմե՛, քու դարդ
ձի(կ) ասա:
ՊՎ 88. ՎՍԱ 38

523

Ընխչուն ողա, չինի քյասա,
Նանեյին դընա թաքուն ասա,
Ետոր յես Զուլոյին թաղնա տեսա:
ՔՀ 175

524

Ետոր ուրբաթ ա, պատ ա,
Մոցինդ երծաթե քաս ա.
Հոգիդ դատի, վարդապետ,
Ի՞նչ ստ իր ատամ՝ չըհաս ա:
ՊՄՎ 113

4· Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս ա։
ՏԽ 189

4· Ինչո՞ւ ասիր՝ չըհաս ա։
234· Գըլխինըդ մատաղ խաս ա·
Ա՛յ դևը, քու կարգին մատաղ,
Ախ՞ ասըմըս՝ չըհաս ա։
ԱԶ 373

234· Դիմացը կալ ու կաս ա·
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Դու ախ՞ ասիր՝ չըհաս ա։
ԱԺԱ 53

124· Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սըրտիկ արծաթի թաս է...
Ինչի՞ ասիր՝ չըհաս է։
ԺԽ 97

Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Դըլխինըս ֆինո ֆաս է·
Կարապետ, վորդիդ մեռնի,
Ինչի՞ ըսիր՝ չըհաս է։
ԱԵ 200

Եսոր ուրբաթ ու պաս եր,
Հազածդ աթլաս ու խաս եր·
Մեռնի տեր-տերի տըղեն,
Ինչի՞ ըսավ չըհաս եր։
ԱԶ 389

***

Եգուց ուրբաթ է, պաս է,
Դիմացը կալ ու կալս է·
Իրիցի վորդին մեռնի,
Նա ինձ ասավ՝ չըհաս է
ԹՄԿ 61

***

Եսոր չաբաթ պա՞ս կըլի,
Ծոցին արծաթ թա՞ս կըլի·
Վարդապետ, բալեդ մեռնի,
Սիրածն էլ չըհա՞ս կըլի։

Կիրակի էլ պա՞ս կըլնի,
Երծաթից լավ թա՞ս կըլնի·
Վորդիդ մեռնի, վարդապետ,
Սիրածը չըհա՞ս կըլնի։
ՊՍՎ 104

Կիրակի էլ պա՞ս կըլի,
Արծըթե էլ թա՞ս կըլի·
Վարդապետ, որդիդ մեռնի,
Սիրածն էլ չըհա՞ս կըլի։
ԱԲ 342· ԲՍ 147

***

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ ու
պաս է,
Աղչիկ, քո գլուխ արծըթե թաս է·
Խորած վարդապետ կ'ասե՝
չըհաս է։
ՀՀ 328· ԺԽ 69

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ (ու)
պաս է,
Աղչիկ, քյո գըլուխ արծըթե
(արծաթու) թաս է·
Տըղա, քյո գըլուխ սըրմալու
(սրմայու) ֆաս է,
Խորած վարդապետ կ'ասե՝
չըխաս է։
ՎՍԱ 39· ՀԺԵ 60· ԺԽ 69

Ախչիկ, քյո գըլուխ արծըթե թաս եր,
Լաճիկ, քյո գըլուխ սըրմալու
ֆաս եր։
ՎՍԱ 39

***

Եսոր ի՞նչ որ է,— ուրբաթ ու
պախս է,
Ջուխտ ըմ յար ունիմ, տեղ
նորախաս է,
Խորած վարդապետ կ'ասե՝ չըխաս է։
ՌՄ 66· ՊՎ 89

***

Աղջիկ, քո դէմո՛ւթ արծրքթէ թաս է,
Ծո աղջա, քո դէմոթ սըրմալի
ֆաս է.
Խորած վարդատփեա կ՚ասի՝ չըհաս է.
Թէ հաս, թը չըհաս— մո ձի
կաբուլ է:
ՆՀՋ 102

525

Եսոր ուրբաթ ու պաս ա,
Սիբտըս արծրքթէ թաս ա.
Սըրտիկ, մալուլ մի՛ կենա,
Դուչնեն մարդու չի մընա:
ԱԵ 204

124. Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սըրտիկ արծրքթի թաս է...
Աչխարքը մարդի չի մընա:
ՔՄՎ 31

Եսոր ուրբաթ է, պաս է,
Սըրտիկ արծաթէ թաս է.
Սըրտիկ մալուլ մի՛ մընա,
Աչխարհ մարդու չի մընա:
ՀՄԽԱ 3

526

Ասոր եորփաթ ա, պաս ա,
Ոտկիքըդ կյառան մընա ա*).
Ալամ աչխարք քե ղուրբան,
Ա՛յ իմ նանու նոր փընաս:
ԱԺԼ 42

*) Կերածդ զառան մխա ա:

527

Ծառ մի՝ ունիմ, կեռաս ա,
Գիչեր քընա, երազ ա,
Լուսուն ելա, մուրազ ա.
Քուրվրտիք, աստղած խանչէք,
Աղբերս հասնի, մուրազ ա:
ՀԺԵ 130

528

Ա՛յ սըղա, մի՛ խոսք ասա,
Սրի դա՛ռ դու մեզ վեռաս.
Լուսաստղը դուրս ա եկել,
Թամամ վոր խորովխոս ա:
ՏԽ 213

529

Մըրատա հըղեն դես ա,
Գևրածըդ կյառան մըես ա.
Մարատը քյե քյոմագ ընի,
Ա՛յ իմ նանու աղիզ վեռաս:
ԱԺԹ 85

«Ամարատա ուղին դես ա.
Բևրածդ դառան մխա ա.
Ամարատը քեզ քոմակ ընի,
Ա՛յ իմ նանի աղիզ վեռաս»:

530

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
Գյուլզաղ երեսդ ի տեսա:
ԱԸ 446

531

Ծաղիկ եմ քաղե, ես ա,
Ջանիդ մեռնիմ, ջան վեռաս:
ԱԸ 446. ՀԺԵ 131

532

Ծաղիկ եմ քաղել, ես ա,
Ջանիդ մեռնիմ, ջան վեռաս.
Իմ ուրախութիյունն ես ա,
Վոր քեզ մեր տանը տեսա:
4. Վոր քեզ— աղջկանս տեսա:

533

Ծաղիկ եմ քաղել ես ա,
Ջանիդ մատաղ, ջան վեռաս.
Տղին չատ բան կըհաջան,
Աղջկերանց ծեռն ես ա:
ԱԺՍ. 55

***

Ծաղիկ եմ քաղել, հես ա,
Ջանիդ մեռնեմ, չան փեսա.
Ղալաթի արևն թուխքը,
Աղջկա վարքըն ես ա:
4· Աղջկա զայդն ես ա:

534

Խալխի աղաչն ես ա,
Ես դեռ խոսածի կես ա.
Ամեն տանը են կ՛ասեն,
Թե չես եմ ձեր տան փեսա:

ԲՍ 138

535

Կ՛երթամ, իմ ճամբես ես ա,
Դարդ ու կըրակըս ես ա.
Կըխոսայի, չեը խոսա,
Անխանչալ մահն ես ա:
4· Անա չան, մեռնելն ես ա:

536

Ես դիշեր երազ տեսա,
Հերկերըս վարած տեսա.
Ամոթ քեզի, ա՛յ տըղա,
Քո յարը տարած տեսա:

ՀՄԽԱ 8

2· Պատերը չարած տեսա:
2· Արտերըս վարած տեսա:
ՌՄ 11· ՏԹ 177· ԱԴ 167

2· Հանդերը վարած տեսա:
123· Քնեցա, երած տեսա,
Սեվ հերկը վարած տեսա.
Տըղա, թասիրըդ մեռնի:

ԱԳ 99

234· Ես դըզերը վարած տեսա.
Նամուսդ կըտրի, այ տղա,
Սիրածըդ տարած տեսա:

ԱԺԱ 53

Գուքանը լարած տեսա,
Հերկերը վարած տեսա.
Աբուռդ դետինը մըտնի,
Սիրածըդ տարած տեսա:

ԱԳ 93· ԲՍ 148

***

1–4· Արտերը վարած տեսա,
Հերկերը տափած տեսա.
Զոլե չոլ ապրես, խալխի չխերչիս:

ՀԺԵ 13

***

Քընա, երազ տեսա,
Զայլերը ջոկած տեսա:

ՀԺԵ 117

***

Քընա մե երազ տեսա,
Սեվ հերկը ցանած տեսա:

ՀԺԵ 126

***

Գընացի հանդը տեսա,
Տես՝ իմ յարը հանդին տեսա:

537

Գընացի ջուրը տեսա,
Շարաքա դուռը տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մորըս ազիզ փեսա:

ՔՀ 165

234· Շուշաբանդ դուռը տեսա,
Իմ նանի(ս) ազիզ փեսա,
Գուլդազ երեսըդ տեսա:

ՔՀ 179· ԱԴ 173

234· Ջաղրից երեսըդ տեսա.
Ծըլած բեխերուդ մեռնեմ,
Իմ մոր դու ազիզ փեսա:

ԱԴ 171

23· Շարաքար դուռը տեսա.
Մեռնեմ ծըլած բեխերիդ:
134· Գընացի Ջուռը տեսա.
Մեռնեմ ծըլած բեխերուդ.
Իմ դեղի ավիլ փեսա:
ԹՄԿ 60

538

Գընացի Ջուրը տեսա,
Շարաքա դուռը տեսա.
Շարաքա դըռան եղնեն
Մե սիրուն տըղա տեսա:
ԹՄԿ 59
234· Շարաքու դուռը տեսա.

Շարաքու դըռան միջին
Մեկ սիրուն տըղա տեսա:
ԱԺԱ 51

34· Շարաքա դըռան յեղնեն
Ջո սիրուն քուրը տեսա:

539

Լուսընկի լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ցեղնարած տեղը տեսա,
Թըլմանքը ուսը տեսա:
ՀԺԵ 109

Ես դիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ելել եր, ուխտ եր գալի,
Հրացանն ուսը տեսա:
ՀՄԽԱ 21

540

Ես դիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ելել եր մերին կ'երթար,
Կացինն ուսուդը տեսա:
ԱԳ 94· ԲՄ 144

4· Կացինն ուսը տեսա:
4· Գերանդին ուսը տեսա:

541

Ես դիշեր լուսը տեսա,
Իմ յարը դուսը տեսա.
Ըսի Քե հետը խոսիմ,
Աղբերը քովը տեսա:
ԱԳ 100

34· Ասի՝ հալը հարցընեմ,
Աղբերը մոտը տեսա:

542

Առավոտուն լուսուն աղվոր մի տեսա.
Գոհություն աստուծու, յար եղավ ինձի,
Ծախուի, ըմբուի, անգին քար եղավ ինձի:

(Հարտաներկան)
ՀՄ 415

543

Հենքերը հինած տեսա,
Իմ յարը քընած տեսա.
Ձեռի սիպտակ քուլեքը,
Բոլորը մանած տեսա:
ՏԽ 216

544

Ձին դուռը կապած տեսա,
Կըրակը վառած տեսա.
Ծարըս դըռնիցըն անցավ,
Ջաքմանը պատռած տեսա:
ԱԳ 100· ԲՄ 142

4· Ջաքմեքը պատռած տեսա:

545

Շատ ջահիլ-ջիվան տեսա,
Մեկին չարի ինձ փեսա.
Մենակ մի բան կ'ուզեմ,
Շեկ տըղեն ինձ հետ խոսա:

Շատ ջահել–ջիվաններ տեսա,
Մեկին չարի ինձի վեսա.
Մենակ կ'ուզեմ՝ ալագյոզլի
Տըղեն միշտ իմ հետըս խոսա:
ՏԽ 223

546

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Աբի, թե հալը հարցնեմ,
Ջեֆի վես վախտին տեսա:

Աղրերըս հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա.
Աբի՝ խալը խարցընեմ,
Ջյաքուլը դանդան տեսա:
ՀԺԵ 124

3· Ուզի թե հալը հարցնեմ,
34· Առեց ջյաքուլը սանդրի,
Ջյաքուլը թել–թել տեսա:

547

Իմ յարը հանդին տեսա,
Ջրերի բանդին տեսա,
Իմ յարի կայնած տեղը
Թոփ չինարի ծառ տեսա:
ՀԺԵ 114

***

34· Որդակ պիտեր, բաղ պիտեր,
Ջրերի ղլխին բանդ պիտեր:
ԱՀ 138

***

Գընացի հանդը տեսա,
Ջրերի բանդը տեսա:

548

Եսոր յես մեկ դիլբեր տեսա,
Նըստել է ծամըրվըլա.
Ճըրադը դըրել է ծոցը,
Լուսն երեսին կըցոլա.
Ո՞վ ինչ ասաց այս դիլբերին,
Նըստել է՝ դերդը կուլա:
ԲՆԲ 524

549

Երաղիս խընճոր տեսա,
Խընճորը դո՞ւ իր, ասա,
Ծակծըկված մերըդ ինչի՞
Չի ասում ազիզ վեսա:
ՏԽ 158

550

Ծաղիկ ունեմ, հենց ես ա,
Բեղն մեր գեղի ռես ա.
Ըռեսին խալաթ պիտեր,
Խալաթը մանեթ–կես ա:

551

Ա՛յ տըղա, սիրուն վեսա,
Գեղ հաղար բարով տեսա.
Շեն կենա ես վըթիվորը,
Սըրտիս մուրազին հասա:
ԱԶ 377

552

Մեր տունն եկել ես վեսա,
Սըրտով սիրածիս տեսա.
Ել չեմ ուզե ուրիշին,
Իմ սիրած յարըն ես ա:
ԲՄ 125
4· Սըրտով սիրածըս ես ա:
ԲՄԴ 143

553

Դու ո՞ստա կըգաս են Խընըսա.
Խերով եկար, բարով տեսա.
Աբի նըստենք մանդըր ղըսա.
(Գուշքըմ մըտնեն խասար,
Կուզեն խարիր, վուտամ խաղար)
Բարով եղնիմ քո խոր վեսա:
ԳՄՎ 23

Տես՝ Ցելու երթանք կըռընկու
սար:

554

Համբարձմամբ դալիս ա,
Ծաղիկը ցընծալիս ա.
Համբարձման կանչող աղջիկ,
Ձենըդ ծըլվըլալիս ա։

ԱԺՄ. 56

13. Վարդավառը դալիս ա.
Ա՛յ գյուղում կանչող աղջիկ։

ՀՄԽՄ. 40

***

Վարթավորը դալիս ա,
Ծաղիկըս հընձելիս ա.
Վարթեվոր ասող աղջիկ,
Սաբըդ ծըլվըլալիս ա։

ԱԳ 265

555

Անձրեվը դալիս ա,
կարմիր վարդը լալիս ա,
Ճամբախ ասիք՝ անց կենա,
կարոտ յարըս դալիս ա։

ՀԺԵ 133

556

Աբխ ըմ կապալ, կյալիս ա,
Ցաբը ղըրաղեն լալի ա.
Աղջի ա՛յ յար, խե՞ յըս լալիս,
Են ա յարըդ կյալիս ա։

ԱԺԼ 43

«Աբխ եմ կապել, դալիս ա,
Ցաբը ղըրաղին լալիս ա...»։

***

Աբխ ըմ կապած, կյալիս ա,
Նըբաբ մաչին լեզիս ա.
Ախչի Նբաբ, խե՞ լեզիս ըս,
Շամիր յարըդ կյալիս ա։

ԱՒ 113

557

Աբրեն հանդեն դալիս ա,
Աղլուխ բըռնած լալիս ա.
Հավա՛ր յանղըմ սալերը,
Նաղլուն ընկավ դյուղերը։

***

Աղբեր դըռնեն դալիս ա,
Ձեռով դըլեխին տալիս ա.
Հոռմի քաշած սրը,
Մեծ քերն ընկավ ջըրհորը։

558

Կեսուր դըռնեն դալիս ա,
Հարսը տանը լալիս ա.
Շալ մ'ինթանես ծախեցնեք,
Մամիկոնիս պահեցնեք։

559

Կարոն Կարբու դալիս ա,
Աղլուխ ձեռին լալիս ա.
Թոռչի՛, դու Թոռըդ քըցա,
Նաղլուին մ'իտըդ քըցա։
(Վիլական)

560

Վերնաքամին դալիս ա (է),
Թիկնամեջըս տալիս ա (է).
Մեյդան արևք՝ անց կենամ,
Կարոտ յարըս դալիս ա (է)։

ՌՄ 134. ՏԽ 226. ԲՍ 128

2. Թինդլա մեջքըս տալիս է։

ՔՀ 164

2. Դուռը դըխդըխկեցնում է։

ԹՄԿ 64

Գյանջա քամին կյալիս ա (է),
Դուռը չողչող տալիս ա (է).
Աղջի, վեր կաց, դուռը բաց,
Դըլեխիդ տերը դալիս ա (է)։

ՍՀ 140

561

12· Վերնաքամին դալիս ա,
Դուռը չղդղդ տալիս ա։
23· Թևինամնջքըս տալիս ա·
Աղջիկ, վե կաց, դուռը քաց։
ՀԺԵ 133

123· Գանջու քամին գալիս է,
Շախ–շախ գուռը տալիս է·
Մեյդան արևք, առավ դընամ·
ԹՄԿ 60

Բաքվա քամին ա կլամ,
Տրանեըն ա շրխշրխկամ·
Տյուս յեկե, տեսե նըշանացե,
Վըրը իմ կարտա յարն ա կլամ։
ԱԺԷ 44

«Բաքվա քամին ա դալե,
Դռանեըն են շրխշրխկում·
Դուրս եկա, տեսա հեռվանց,
Վար իմ կարտա յարն ա գալե»։

***

Տանը նըստալ բա լալիս,
Հրեփռովը չաղ ա կյալիս,
Մըեյդան արևքյ, մին ոյուս կյամ,
Տարտա յարըս ա կյալիս։
ԱԺԹ 87

562

Գյանջու քամին կալիս է,
Դրոնըրը Թըրրխկալիս է·
Հարյուր Թուման մըշարըղ,
Սիմոն յարը կալիս է։
ԱԳ 116·

563

Ես գիշեր աստղալիս ա,
Աստղերը խաղալիս ա·
Մեյդան բացեք, անց կենամ,
Նազլու յարըս գալիս ա։
1· Ես գիշեր աստղալուս ա։
ԱՔ 341
234· Աստղերը վըռխալիս ա·
Ճամփա տըվեք, ախչկերք,
Կարտա յարըս գալիս ա։
ԱԺԱ 53

***

Ես գիշեր աստղալուս ա,
Աստղներ խաղալ–լուս ա·
Մեյդան արևք, տեղ քըցեմ,
Հըրես յարըս գալիս ա։
3· Մեյդան արևք, տեղ քըցեք։
3· Մեյդան արևք, դուրս գընամ։

564

Աղջի, անուշդ ելիսա,
Ձեր հանդի մեջ քեզ տեսա·
Գընանք, քու նանին ասա,
Ինձ անի իրեն վեսա։
34· Հորն ու մորըդ դու ասա,
Ինձ չինեն իրենց վեսա։

565

Աչի'ն, անուշդ նըզսա,
Դրոան եսին քեզ տեսա·
Եկո' ինձի պադ մի տուր,
Որ ըլիմ պադուշդ վեսա։
ԲՆԱ 332

566

Կապուտա քուռակ տակիս ա,
Ալ բաղդադին բըկիս ա·
Կըզա ծուլը՝ ջուր խըմի,
Շեկ ջյանջյուլ Թիկընքիս ա։
ՀԺԵ 114
34· Ախ՝ Արաքն անց կենամ,
Թուխ յարը քամակիս ա։
134· Կապուտա դայը տակիս ա,
Եկա առուն՝ ջուր խըմի·
Թուխ մաղեր Թիկունքիս ա։
134· Կապուտա Թայը տակիս ա·
Իրևա չայը՝ ջուր խըմի·
Շեկ ջյանջյուլ Թեվերիս ա։
ՌՄ 113

567

Կապուտա Թայը տակիս ա,
Ալ բաղդատին բըկիս ա·
Ինձ հետ խոսած խոսքերըդ,
Ախչի, դիպ իմ մըտիս ա։
ՏՆ 143

568

Ցայլուխը մոտիս ա,
Հասրաթը ջանիս ա.
Ուզում եմ երեսդ տեսնեմ,
Վըրեն սարերը տալդա յա։

ՆՀԶ 109

569

Կանաչ ու կարմիր քիսա,
Գիշերն երազիս տեսա.
Բա՛, նանի, քեզ եմ ասում,
Շեկ տըղին արա փեսա։

234· Առավոտ զարբաթ տեսա,
Ա՛յ նանի, քեզ եմ ասում,
Թուխ դյադին բընտա փեսա։
34· Այ նանի, քեզ կ՚ըսեմ,
Շեկ տըղին երա փեսա։

ԱԴ 162

570

Ոտա՛, խորոզըս, խոտա՛,
Սըրտիկս ե առեր թռատա.
Աս ի՞նչ բարով գիշեր ե,
Ցարըս երազըս տեսա։

ԲՆԲ 680

571

Ցարըմ եմ գըտել սոս ա,
Ցարիս տունը փոս ա.
Աստված սիրող բան չըսա,
Մեկուճար ե, ախսոս ա։

ԱԴ 161

Հմմտ. Իմ յարը հոս ե, հոս ե։

572

Մեր տանի տեղը փոս ա,
Բար կը քալեմ կը հոսա.
Բար քալողին բան մ՚ասեք,
Մեկուճար ա, ախսոս ա։

34· Բար կը քըցեմ, կը հոսա,
Բար քըցողին ի՞նչ ասեմ։

573

Ջաղացի դուռը փոս ա,
Բար կը քըցեմ, կը խոսա.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Իմ նանի ազիզ փեսա։

ՔՀ 163· ՏՒ 226

134· Ջաղացին դուռնը փոս ա.
Ջանըս քեզ մատաղ լինի,
Իմ նանուս ազիզ փեսա։

ԱԴ 114

13· Ջաղացիս դուռը փոս ա.
Ոտա՛, խոսալուդ մեռնիմ։

ԱԺԱ 59

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Բարը քըցեմ, կը խոսա.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնիմ,
Իմ նանուն ազիզ փեսա։

ԱԴ 169

574

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Բար կը քալեմ, կը խոսա.
Կեռ կեռ ունքերիդ մեռնիմ,
Ոսկե դալամով քաշած ա։

ՀԺԵ 134

***

Ճաղցի տանիսը փոս եր,
Բյար կը քալեմ, կը սոսեր.

ՎՍԱ 46· ԺՒ 87

575

Հերանցըս դուռը փոս ա,
Բար քըցեցի, չի տոսա.
Չաղըս ախմախի գըլխին,
Անզետ անզետ կը խոսա։

34· Կըպատըռվեմ են մարդից,
Վոր անտեր–անտեր կըխոսա։

576

Ջըղացիս դուռը փոս ա,
Բար կը քըցեմ կը հոսա.
Աստված սիրող, բան չասի,
Դան աղջիկ ա, ախսոս ա։

ԱՀ 140

234· Բար քըցեցի, կը հոսա.
Իմ աղբոր բան մի՛ ասեք,
Տըղամարդ ա, ափսոս ա:
34· Իմ յարին բան մի՛ ասեք,
Թաղա յարըս ափսոս ա:

***

Մատնիքը մատովս ա,
Տես՝ մատնիքը մատովս չեր:

577

Երեսըդ բոլոր լուս ա,
Անհատ սաղդին ես ա.
Բաղը սեհրան ըլլեխս՝
Բլբուլից քաղցըր խոսա:

578

Աղջի, քելա՛, կուժդ թեվա՛,
Շուտ–շուտ քելա՛, մի՛ հեվա,
Եղ չան դյադին ախմախ չի,
Ջրըվ խըմնաոր կ'երեվա:

579

Ա՛յ բալա Ցեվա,
Աչքերըդ սեվ ա,
Դոշըդ կ'երեվա,
Ջան Ցեվա ջան:

ՋՔ 39

580

Ամպել ա, որը սեվ ա,
Ղուշն ա անցնում, անթեվ ա.
Ցես մի զոռ յար ճարեցի,
Են էլ, ասում են, խեվ ա:

ԲՍ 138

581

Քընա, քընա երեվա,
Կակոխ պըրչնիքդ երեվա.
Սեվ քեթակդ դալամ*) դիր,
Սիպտակ ճակատդ երեվա:

ԱՋ 376

*) Դեպի յես:

582

Ուն կ'երեվա, ճուն կ'երեվա,
Շողեր ջան:
Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
Շողեր ջան:
(կրկնակ) ՀՄԽԱ. 39

583

Ջլիթ եմ հագել, սաղով ա,
Գըլխես մաղը գաղով ա.
Հալբաթ յես էլ նազ կ'անեմ,
Ցերբոր յարըս նազով ա:

ԱԺԱ 58

584

Քարափի տակը հով ա,
Սիրտըս արընի ծով ա.
Սարից եկած ձիավորն
Հարցըրեք յարաբ ո՞վ ա:

585

Դարվազի դուռը հով ա,
Ջան յարըս, ինձի գովա՛.
Կիրակի բան մի՛ արա,
Իմ սիրտըս արընծով ա:

***

Դարդյահի տակը հով ա,
Աղջիկ, դու ինձի գովա՛,
Կիրակնոր բան մի՛ արա,
Սիրտըս արենածով ա:

***

Դարբազի դուռը հով է,
Սիրուն աղջիկ, ինձ գովի՛,
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտը արընծով է:

ԱԴ 167

134· Ջաղրի տակը շատ հով է.
Կիրակի բան մի՛ անի,
Իմ սիրտն արենածով է:

586

Թունդիրը հով ա,
Վըրեն լե բոլ ա.
Տասներկու ջան ենք,
Մե չոր լե կով ա:

ԺԽ 20

587

Ծառի տակը չատ հով ա,
Նանիխ ինձի կը դուխա·
Ա՛խ, նանի՛ ջան, մի՛ դուխա,
Իմ սիրտըն արընծով ա·
Վաղա կըտրող յարին տես,
Իմ բեմուրաղ յարին տես:

588

Կարմիր վարդը ճամով ա (է),
Սիրած յարը համով ա (է)·
Եստեղ զոռի բան չըկա,
Սերըն իրան կամով ա (է):

134· Կարմիր վարդը ջամով ա·
Ըստի զոռի բան չըկա,
Սովդեն իրան կամով ա:
ԱԺՍ 55

13· Կարմիր թուխը ճամով ա...
Իսկի եվել բան չանիս:
3· Ֆաչքըշելով ի՞նչ կըլնի:
34· Աստեղ զոռի բան չըկա,
Սերն ու սավդան կամով է:
ԱԳ 95· ԲՄ 151

234· Պըղտի աղբիւրն համով է·
Եղտեղ զոռի բան չըկա,
Սավդեն իրեն կամով է:
ԱՋ 388

589

Կարմիր վարդը ջամով ա,
Սիրած յարը համով ա·
Ես դարն անցա են դարը,
Ինչ կ'անեմ դունյի մալը:
ՌՄ 113

34· Աղբեր, խաթրըդ չը մնա
Ճարըս քեզնեն համով է:
ԱԳ 97

590

Ա՛յ տղա, յախինդ մով ա,
Սուրբ կարապետ քեզ զուխա·
Ես քեզ խիստ չատ եմ սիրում,
Քու սիրտն ինձանից հով ա:
ՊՄՎ 106

591

Մինթանա ունիմ, մով ա,
Ղըրաղները սուրմով ա·
Քիքիր ջան, նոր հասկացա,
Փեսեն ինչո՞ւ համով ա:

592

Մեր հանդերը ջըրով ա,
Մեր ըռեսը թըրով ա,
Դատաւորի մատ եքա,
Խոսքը ոսկեջըրով ա:
ԱՔ 345

1· Մեր արտերը ջըրով ա:
234· Մաշին թըրով ա,
Ամեն մեջլիս մըտնելու՝
Խոսքերն ոսկի ջըրով ա:
ՀԺԵ 132

23· Ջաֆար աղեն թըրով ա·
Ամեն մեծի կուչտ կայնի:

593

Ես աղեքը ջըրով ա,
Մեր ըռեսը թըրով ա·
Վո՛ր մեկ խանի մատ եքա,
Խոսքեր ոսկի ջըրով ա:
ԱՀ 446

594

Քամար եմ կապել, լենքը մեկ մատ ա,
Սիրել եմ, կ'առնեմ· չայնամ՝ աղքատ ա:

595

Աղջիկ ես, ելմըդ չատ ա,
Ձես կըտրում վախտ ու վադա·
Վերջը քեզ տեր կը դառնա
Մի խեղճ մոլորած գյադա:
ՏԽ 201

596

Բոյը բարակ լիմչատ ա,
Վիզը մի թել մի մատ ա·
Անուշ լեզվի խոսքերը
Գիտես, թե սուր մըկըրատ ա:
ՏԽ 221

597

Բաղի բոլորը պատ ա,
Հերն ու մերը ի՞նչ պատ ա.
Ցես սիրել եմ, չես կ'առնեմ,
Վ.երևիվ ասուլած չըհադ ա:
ՌՄ 109· Տի 178· Ա.Դ 167

598

Բաղի բոլորը պատ ա,
Մի խոսքըդ ինձի չատ ա.
Աստծու առաջին կըտրինք,
Մինչի Համբարձում վազա:
Տի 192· ԲՍ 140

599

Ա՛յ ալատա, ալատա,
Թոխկին ոսկի սալատ ա.
Ինձ մի սարդար չար ունիմ,
Կ'ասես քաղքի Թալադ ա:
Ա.Զ 372

600

Արտախը վարար կ'ելա (գետ) ա,
Ջուրք կ'իւլաք) հավքու հըլետ ա**).*
Ցես մըշտուղուղ կըտամ ընդրա,
*Հու իմ չարեն սըրեղեն սըլետ ա***):*
Ա.Ժ.Խ 43

*) Կուլա, կողմ:
**) Հետ, հետք.
***) Ով իմ չարի տեղին տեղյակ է:

123 Ըսաըղնըչեր*) կ'ելա ա,
կ'ելա ա,
Ջուրս ղալը հըլետ ա, հըլետ ա.
Հարյուր մանեթ մըշտըլըղ
կըտամ:
Ա.Ժ.Խ 46

*) Ադամեղով իվեր:

601

Արտախը դ'յուլ կըտա,
Իմ չըրևնես տեն կըտա.
Են հո՞ւնց քյահուր նան կընե,
Վրեր ըրախան հըլեվ տըղե կըտա:
Ա.Ժ.Խ 43

602

Կաքավը տուրուլ կըտա,
Կընճիթը տուրուր կը տա.
Հուր վոր մին չար չի ունի,
Ունքերը իրուր կը տա:
Ա.Գ 269

Կաքավը տուրուր կը տա,
Ղումբրերը տուրչյուր կը տա,
Հյուրչյու մին չար չունե,
Ունքերը իւրիւր կը տա:
Ա.Ժ.Ա. 25

603

Բարտու ծառը բար կուտա՞,
Ասուլած ինձի չար կուտա՞:
ԿԺԵ 30

604

Գընացի, բաղը մըտա,
Ման եկա, չարըս չը ղըտա.
Բենչյուման տեղ կորցըրի,
Ողբալով երկու (?) մըտա:
ՀԺԵ 110

605

Դուռը բաղին մըտա,
Ման եկա, չանանս ղըտա.
Բեղրու չարիս կորցըրի,
Արտասուներով տան մըտա:

606

Ալամ աչխարհը դիտա,
Վոր նա իմ սիրած չարն ա.
Ել ինչ տաղտա, ասմալտրք,
Նա տեններից խաբար ա:
ԲՍ 135

607

Միրանի ծառ, բար մի՛ տա,
Ճրղնեըրդ իրար մի՛ տա,
Ամեն մեջդ ման դալիս՝
Ճավերըս իրար մի՛ տա:
ՀՄԽՐ 1
3· Ցես քանի բաղին ման դամ:
ԿԺԵ 3

34· Ամեն մեկըդ մըտնելուս՝
Դարդերըս իրար մի՛ տուր։
ԱՒ 340

234· Ճըղքըներդ իրար մի՛ տար·
Ամեն մեկըդ մըտնելով՝
Դարդերըս իրար մի՛ տար։
ԱԺԱ 55

3· Ամեն մեկ ինձ տեսնելիս...
34· Ցես մի ղարիբ ղոնաղ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ տա։
124· Մենծ բաղչա յես, բար մի՛ տար,
Ճըղքերըդ իրուր մի՛ տար·
Դարդերըս իրար մի տար։
Ան 203

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ճըղքերըդ իրար մի՛ք տա·
Ջանի ձեր մեկը մեն գամ,
Դարդերըս իրար կուտա։
Ան 201

***

Ծառներ, դուք ծիրան մի՛ք տա,
Ճըղներ, դուք էլ բար մի՛ք տա·
Ցես ղարիբ եմ, ղոնախ եմ,
Դարդերըս իրար մի՛ք տա։
ՌՄ 102· ԲՍ 152

608

Կանչեմ՝ յա՛ր, արի·—յարիկ ձեն չի տա,
Ընկեր քաղցըր քուն, անուշս էլ չի տա։
(կրկնակ) ՀՄԽԲ 21

***

Կանչեմ՝ յա՛ր արի,— յարիկս ձեն չի տա։
Ինկեր և քաղցըր քուն, անուշս էլ չըկա։
Աըթուն թե քընած՝ ընկեր եմ քու վեր,
Կըմեռնեմ սիրովդ, կըտեսնես իմ լեր։
ՎՍԲ 42

609

Նըստած կըտուրըս թախտ ա,
Ձիուս գըլուխը սախտ ա·
Մի թաղտ յար եմ բըռնել,
Պոչերը ահհանի վարդ ա։
ԱՋ 375
4· Ինձի համար լավ բախտ ա։

610

Պարտեզ ունեմ, դըրախտ ա,
Ծաղիկ–ծաղիկունքի վախտ ա·
Գեչ աղջիկ սիրուն տըղա,
Ես էլ մի ուրիշ բախտ ա։
ՀՄԽՍ. 14
12· Բաղչա ունեմ, դրախտ ա,
Մեջը ման գալու վախտ ա։

611

Աբռի մեջակը խոռտ ա,
Ծաղիկը խընկահոտ ա·
Երթանք ծաղիկ քաղելու,
Ջանի Համբարձումը մոտ ա։
ՏԽ 249

612

Բարեկենդանը մոտ ա,
Իմ սիրտը շատ դարդոտ ա·
Աստված մեր բան աչողա,
Ցարըս ինձի կարոտ ա։
ԲՍ 143

613

Վարդավառը մոտ ա,
Մեր ճամբեքը քարոտ ա·
Գընում եմ՝ յարիս տեսնեմ,
Կասեն՝ ինձի կարոտ ա։
ԲՍ 138

614

Ալագյազլըն արոտ ա,
Իմ յար քեզնեն խորոտ ա·
Թամամ ոխտը տարի յա,
Ցարը յարին կարոտ ա։

615

Պարնի ձիանքն արոտ ա,
իմ յար քեղնեն խորոտ ա.
Խորոտ–մորոտ պըղտիկ յար,
Դալ կիբակի արի տար:

Տ֊ 201

616

Երկու քարի մէջ արոտ ա,
Տէրտէր փարին կարոտ ա:

Ա.Ը 440

617

Քարիս տակը քարոտ ա,
Պարնի ձիանն արոտ ա.
Ուղիղ յոթը տարի յա,
Ջուրն աղբորը կարոտ ա:
3. Թամամ ոխտը տարի յա:
Ք.Հ 159. Ռ֊ 138. Տ֊ 237. ԲՍ 131

Քարիս տակը քարոտ է,
Բանձրը ձիանցն արոտ է.
Ուղիղ ոխտը տարի յէ,
Ջիրն աղբորն կարոտ է:

Ա.Գ 97

Քարի տակը քարոտ ա,
կարմիրը ձիուն արոտ ա.
Բոլոլիկ ոխտը տարի,
Ջիրն աղբորը կարոտ ա:

Հ֊Ե 142

***

1—4. Ծառի տակ արոտ ա,
Ջուր աղբոր կարոտ ա:

Հ֊Ե 130

***

1—4. Աբսենի ձին արոտն էր,
Ջուրն ուր (էր) աղբոր կարոտ էր:

Ա.Ը 447

618

Ղարիբ տեղը քարոտ ա,
Ղարիբը անճարոտ ա.
Ցարիս ասի՝ դուս արի,
Ասավ՝ սիրտըս յարոտ ա:

619

Աբրանը քարոտ ա,
Ջարի տակըն արոտ ա.
Տարին տասնեկուս ամիս
Մէրը բալին կարոտ ա:
2. կարմիրը ձիանցն արոտ ա:

***

Հոբերանը քարոտ է,
Ջարի տակը արոտ է.
Տարին տասնեկուս ամիս
Աղջիկ տըղի կարոտ է:

Ա.Զ 387

620

Ես իրիկուն կիբակմուտ ա,
Երիկ ունիմ, հավի ճուտ ա.
Կը ճըվճըվա, կը կըտկըտա,
Տարեք գոմը, Թող կուտ ուտա:
Իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ,
Սարեր ձյուն ա, չիվարել եմ,
Ցար պըղտիկ ա, մոլորել եմ:

ՀՄԽԲ 31

***

Ցարըմ ունիմ, հավի ճուտ եր,
Թալեք գոմը, Թող կուտ ուտեր,
Խերբանի մեծ Թիքեն ուտեր:
Որ պիճիկ է, իմալ եննեմ,
Գյադուկ ձյուն է, չիվար եննեմ:

Ա.Ե 205

***

Իրիկուն ա, կիբակմուտ ա,
Ցարըմ ունիմ, հավի ճուտ ա,
Տարեք, Թող հավերուն կուտ տա:
Իմա՞լ եննեմ, իմալ չեննեմ,
Ցարըս պըստիկ ա, չիվարեր եմ:

Հ֊Ե 61

***

Իրիկուն եր, կիբակմուտ եր,
երիկ մ'ունիմ,, նըման կըտեր,
խավու ճուտ եր.
Կանչեք Թավլեն, խիտ խավերաց
Թըղ կուտ ուտեր:
Խանե, խանե, խանե, խանե,
Խիհո՛, խիհո՛, խիհո խիհո:

Ծ֊ 40

***

Երիկ մ՚ունիմ, հավուս ճուտ ա,
Քըչենք փապչախ, թող խոտ ուտա։
Իմաղ ենեմ, իմաղ ենեմ, իմաղ ենեմ,
Սարեր ճյուն ա, չըվարեր եմ,
Ցար պըզտիկ ա, մալուղեր եմ,
Հետըս չի գա, առնեմ պախնեմ։
ՎՍԲ 31

***

Ետոր իրկուն կիրակմուտ ա,
Մարդ ըմ ունիմ, հավի ճուտ ա.
Տարեք ողեն, թող կուտ ուտա.
Իրիկունը կը կըտկըտա։
Իմաղ ենեմ և այլն։

***

1—7. Ցար մ՚ունիմ, չատ պուճուր ա,
Հետ մեր հավերուն կուտ կ՚ուտա.
Տես. ՀՄԽԲ 31. կրկնակը նաև Իմաղ ենեմ (անեմ)։

621

Լելե լելե Թամդարա,
Երկու կուռոշ տատս փարա.
Լելե լելե Թամդարա,
Կյադուրկին ելավ ասքյարա։
ՎԺԵԲ 8

622

Երկեն արտը բիար ա,
Ջեռքըդ կանանչ խիար ա.
Աղջի, կուզեմ՝ հաց տանեմ,
Սինճ քաղեմ, դառատ արա։
ԱԴ 170

623

Անճրեվ, արի դյուղ արա,
Ղըամաթներըս բոլ արա.
Ցարըս վոր կըտնկից կ՚ուզես՝
Դիպա մեր տուն Թոլ արա։
Տե՛ս 137. ԲՍ 141
Չմմա. Անճրեվ եկավ, դյուղ արեց։

624

Իմ մինջքինըս քամար ա,
Ֆու ունքերըդ կամար ա.
Ա՛յ տղա, ի՞նչ ես միտք անում,
Իմ ջանըս քեղ համար ա։
ՊՍՎ 106

Իմ մինջքինը քամար ա,
Իմ ընքիերը կամար ա.
Ա՛յ տղա, խի՞ չես դարդ անում,
Ջանըս քեղի համար ա։
3. Գյաղա, դու ի՞նչ մըտքի յես։

***

Աղջի, քո բոյ երկար ա,
Ֆո ունքերըդ կամար ա.
Ուրիշ միտք դու մի՛ անի,
Իմ ջանը քեղ համար ա։

625

Մե յար ունիմ՝ յար ա,
Ցարըս հենց մին ու ճար ա.
Հողեմ աչխարքի դըլուխը
Ծընվել ա, ինճ համար ա։
ԲՍ 153

626

Մե յար ունիմ յարտա ա,
Ցարա չի, զահրումար ա.
Ներա ճեռքին տանջվելով,
Թամամ դամիչ յես դառա։
ԲՍ 124

627

Հեր ես, հերություն արա,
Մեր ես, մերություն արա,
Թե աղջիկդ ինճի չես տա,
Սըրտիս մի հավաբ արա։
ԲՍ 137

628

Ա՛ տղա, դու ախըն արա,
Ոչխարը չախըն արա.
Ինճ ու քիղ վուր ճաշում ին,
Ուղիլըտ Թախն արա։
ԹՄԿ 59
Տե՛ս ... հայիր արա։

629

Գյուլբա կ'անեմ, խաշար ա,
Թըխանծա յարխա պաշար ա.
Փանահ խան, քո մարը մեռնի,
Իմ յարը խո՞ մաշալ) ա:*
ԱԴ 114

*) Մաշալ, մաշել— մաշվել (բանաւոմ):

630

Գյուլբա կ'անիմ, խաշար՛ ա,
Երզնզնցուն զանշար ա.
Ադի, քու կարգիդ մեռնիմ,
Ինո՞ մունթերը մաշալ ա:
ԱՒ 113

631

Ցար ջան, ուդուլմիշ արա,
Դևլրեդ դուդուլմիշ արա:
ԿԺԵ 57

632

Ա՛յ հեվ արա, հես արա,
Դաթա կըտամ՝ կես արա.
Աղջի՛, քու աղբերն ապրի,
Կարմիր Թուշըդ դես արա:

633

Են սարը բարճըր սար ա,
Տակը ղընջլած քար ա.
Ցես քեզ Թաքուն սիրեցի,
Բաս ո՞վ արավ աչկարա:
ՊՍՎ 105

12· *Ես սարը բանճըր սար ա,*
Տակը դանջըռլի քար ա:
ՏԻ 188

134· *Ես սարը բանճըր սար ա·*
Ցես քե Թաքուն սիրեցի,
Ես ո՞վ խանեց աչքարա:
ՀԺԵ 123

14· *Քախազա սարը սար ա·*
Են ո՞վ արավ աչկարա:
ԱՋ 376

***

Են սարը բանճըր սար ա,
Տակը ղընջլուվ քար ա.
Ցես քե վո՞րդե սիրեցի,—
Ելը հանեց աչկարա:
ԱԲ 341

634

Ես սարըն բանճր սար ա,
Տակը ղընջլած քար ա.
Իմ առած մեկուճար ա,
Գըլխուն ատլաս ու զար ա:
ԱՀ 440

134· *Են սարը բանճըր սար ա:*
Աստված սիրեք, յարս չառնեք,
Իմ յարըս մեկուճար ա:
ՀԺԵ 81

234· *Տակը դանջըռլու քար ե·*
Ա՛յ հարեվաններ, տեսեք,
Առածըս մեկուճար ե:
ՏԻ 177

234· *Տակը դանջըռլու քար ե·*
Առածըս մեկուճար ե,
Հագածը ըռուքյար ե:

ՌՄ 90· ԱԴ 163
ԲՍ 150

***

Արծաթիա բանճըր սարը,
Տակի ղընջլած քարը:

***

Լալվարա սարը սար ա,
Տակը ջընջիլ ու քար ա.
Նարար արեք իմ նանին,
Սիրածըս մինուճար ա:
ԱԺԱ 54

Գեղդարա սարը սար ա,
Տակը չընդիլ ու քար ա.
Մեռնեմ յարիս արեվին,
Իմ յարը մինուճար ա։
ԱԺԱ 51

635

Ես սարը բարձրը սար ա,
Տակը զընջլած քար ա.
Ասված սիրող բան չասե,
Սիրած յար սըրտով առա.

636

Տիղափադ պեցիր սար ա,
Սիւն ու կյերանը քար ա.
Ճես մըեռնիմ են Տըղըփայա,
Զըրքուպի-Սիրը տըլակու դար ա։
ԱԺԲ 89

Դիղափայա բարձր սար ա,
Սյուն ու գերանը քար ա.
Ճես մեռնեմ են Դիղափայային,
Զորս բոլորը դիլակի տեր ա»։

637

Ես սարը բարձրը սար ա,
Միջին դարպասի քար ա.
Մուղնըվա ջուրը սառն ա,
Մուղնի երթողն իմ յարն ա։
ՌՄ 133· ԱԴ 176

638

Դալդիցը աչքով արա,
Ինձ մի՛ թողնի բեչարա.
Դուշմանի դեմ կայնելը,
Ջոռ տըղամարդի քյար ա։
ՏԻ 102

639

Կանաչ արտը հաց տարա,
Ճարիս տեսա յետ դառա.
Ալընձոր տըվավ յես չառա,—
Ես ի՞նչ բեբախա յար դառա։
ԺԽ 13

4· Ես ի՞նչ կըրակ եր, վառա։
ԺԽ 13
23· Ճարըս տեսա, յետ դառա.
Ալընձոր տըվեց, յես չառա։
ԺԽ 111

34· Ալընձոր թալեց, յես չառա,
Քաֆիլը եղա, յես չառա։
ԱՋ 389

234· Իմ յար տեսա, յեր դառա.
Ալընձոր տըվեց, յես չառա,—
Ճես ի՞նչ անասուլած դառա։
Ա՛Ե 194

1· Քաղցած արտը հաց տարա։
3· Ալընձոր դըցեց, յես չառա։
134· Քաղած արտը հաց տարա.
Ես ինչ բեբախա յար եմ յես.
Ալընձոր տըվավ, յես չառա։
ԲՍ 124

640

Աղջի, նըստի՛ կար արա,
Ինձի քեղի յար արա.
Մեր բաղի քուչով գալիս՝
Դալդա տեղում սարը արա։

34· Բաղի քուչովը գալիս՝
Ծառները տալդա արա։
34· Բաղի են քուչովն արի,
Ձեռքերըդ չարդախ արա։
ԲՍ 129

3· Բաղի քուչով գալիս ես
(գալում ես)։
3· Բաղի քուչովը գընա։

***

Ֆասով աղջիկ, կար երա,
Ընձի քըղի յար երա.
Բաղի տալդով յես կիգամ,
Ձեռներըդ չարդախ երա։
Ա՛Ե 193

4· Կրունկերըդ (թևերդ) չարդախ
երա։

641

Մ՛յ հար արա, հար արա,
Ոսկե քյանքիւղ յիր արա.
Իմ հեր քեղ աղջիկ չի տալ,
Գըլխիդ վախին ճար արա:
ՍԴ 262· ԲՄ 135

642

Այ տըղա, հայիր երա,
Ոչխըրներ չայերն երա,
Ձիս որ քըզի չը տըվին,
Դու մերըս գայիլ երա:
ՍՆ 193
Տես՝ Այ տղա, դուն այերն արա:

643

Ամպել ա փարա–փարա,
Ճեռ իմ սըրտով յար չառա.
Աստված, դարդյահիդ մեռնեմ,
Կամ մահ աւուր, կամ ճար արա:

1· Ամպերն են փարա–փարա:
4· Ուրտմ դու յես, ճար արա:

***

Ձաղըրը փարա–փարա,
Ճեռ իմ սիրածը չառա.
Աստված, դիվանիդ մեռնեմ,
Ճա ուրտմ աուր, յա չարա:

644

Սիրտս ելավ փարա–փարա,
Դարդիս դրտի մի չարա.
Ոսկեկող ավետրանին
Մի դառը մատաղ արա:
ՏՒ 210

645

Սիրտս եղավ փարա–փարա,
Տեր իմ աստված, ազատ արա,
Սըրտիս չըմշնա խոր յարա:
ՏՒ 116

646

Կըճառեն են ղոլը քար ա,
Ես ղոլըս պեցիր սար ա.
Յանին չըմ տալ իմ աչճիգյը,
Ֆյալբաալյի Սոլթան աղա:
ԱԺԸ 27

Գիւտին են ղոլը քար ա,
Ես ղոլըս բարձր սար ա.
Յանին չեմ տալ իմ աղջիկը···

647

Ղարիբ եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիբություն գըժ-վար ա.
Աստված սիրեք, բան չասեք,
Ղարիբն ես ի՞նչ անճար ա:
ՀՄԽԲ 4

648

Ղարիբ եմ, տեղըս քար ա,
Ղարիբն եղ ի՞նչ անճար ա.
Վախտմ եմ՝ ղարիբ մեռնեմ,
Անաղմ հողը մըտնեմ:
ՆՀՋ 108

649

Դար է սիրտըս, քար ա,
Սիրտըս ջըրից վարար ա.
Գեղի աուչի խորոտը
Իմ սիրած սիրուն յար ա:
ԲՄ 124

650

Ջորերս ի վեր հանդիր ա,
Ջուրը տուներս քանդիր ա.
Շուտ արա, յետ դարձիր յեկ,
Սիրածըդ տանն անուեր ա:
ՀՄԽԲ 9

123· Ջորերս ընի դանդիր ա,
Ֆիմ ըրծաթի բանդիր ա.
Ճար Չան, քու Չանին մատաղ···
ԱՋ 374

Զորըն ու դուս անդեր ա,
Չիմ երկաթե բանդեր ա.
Ցարխս վոր առնամ՝ ասա,
Քու խեղճ յարը անտեր ա:
ԱԺԱ 56

Քոլերսը վեր հանդեր ա,
Թվանքըդ լիքը բանդեր ա.
Ա տղա, դընա, չուտ արի,
Քիքը կալածն անտեր ա:
ԱՀ 140

651

Հանդեր ա, հա՛ հանդեր ա,
Ըիմ արծաթի բանդեր ա.
Դանակ բերնեք, սերտ ճըղնեք,
Ես ի՞նչ բըղտամ դարդեր ա:
ԱԳ 267

Ըսաբղավ բսակ հանդեր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդեր ա:
Տենակ պերնեք, սերտըս ճըղեմ,
Բուղտում-բուղտում դարդեր ա:
ԱԺԼ 46

***

Սրհենց նրեր հանդերը,
Թազա արծաթի բանդերը.
Դանակ պիտի, սերտըս ճըղնեք,
Բուղտում-բուղտում դարդերը:
ԱԳ 263· ԲՍ 134

Տես՝ Արփաչայի հանդերը:

652

Աղջիկ, չիլեն ծալ երա,
Շիլեն ծալ ու մալ երա.
Եղ քու կարմիր ըբշներուց
Պագ մի տուր, հալալ երա:
ԱՀ 444

***

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա.
Ամպեր երաց, հով երաց
Քու պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵԱ 4

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ըընձոր թալեմ, խամ երա,
Քո պագ ձի հալալ երա:
ՎԺԵԱ 3

***

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա.
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Ըընձոր թալեմ խամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա.
Թաղիս թալեմ, ներսեն խով երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Պադիկ ըս տուր դիկ, նոսի ժամ երա:

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Դիլբար, չիլեն ծալ երա,
Ծալ երա, ծալ-մալ երա:
ՄՎ 61

***

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Շիլեն ծալ ու մալ երինք,
Պադիկ ո՛ինձի հալալ երինք:
ՀԺԵ 138

653

Ծալ երա, հա՛յ ծալ երա,
Ցես էլ եղնիմ քեզ վիճա.
Երթամ քաղաք, չիր բերեմ,
Մեկ ինձի աչքով երա:
ԱԸ 204

654

Արեվը մերեմեր ա,
Ոչխարն ու դառն անտեր ա.
Մերավորը մերն ընկավ,
Ախերը ինչի՞ տեր ա:
ՏԻ 154

2· Ոչխարը, դառն անառը ա։
ՌՄ 107· ԲՍ 157

3· Մերավորը մերն եղավ։
234· Վոչխարը դառնամեր ա.
Ով մեր ունի՝ մերաուեր ա,
Ով մեր չունի՝ ինչի՞ տեր ա։
ԱԺԱ 51

***

Աբեվը մերնմեր է,
Դառը ոչխարին տեր է.
Կընդա հորով–մորովը,
Ցեքումը ինչո՞ւ տեր է։
ԱՋ 387

Աբեղաիը մերեմեր ա,
Տես՝ Աբեղաիը մերամեր։

655

Մըեր Թըվանքը ծանդըր ա,
Լոխ ըրծաթե բանդըր ա,
Ախաւս խանը ատուկալ ա,
Մին ու խուչը անդամ ա*)։
ԱԸ 32
*) Ձին ու դուչը անտեր ա։

656

Բարդու ծառը բարձր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Վոր քու մխաքըն ինձիկ ա,
Ես՞ չէ ասիր՝ փախցրա։
34· Աղվիկ, ուամուդըդ մեռնի.
Ինչո՞ւ չասիր՝ փախցըրա։

657

Մեր բարդիքը բանձըր ա,
Իրաք մոտիկ թանձըր ա.
Թե վոր ինձի քե չեն տա,
Գիչերն առի փախցըրա։
34· Աղբեր, խաթըրդ չըմընա,
Մեր յար քեղնից քաղցր ա։

658

Մեր խարդիքը բարձըր ա,
Սիրած յարը քաղցր ա.
Գընա մորըս հարցըրա,
Ասի ինձի փախցըրա։
ՌՄ 131

12· Մեր բարդուքը բարձըր ա,
Սիրած յարըս քաղցր ա։
ԱԴ 176

4· Թե չի ուզի՝ փախցըրա։
134· Մեր ծառները բարձըր ա.
Առաջ մորըս հարցըրու.
Ցետա ասի ինձ փախցըրու։
ՏԽ 214

34· Գընա նանին հարցըրու,
Թե վոր չըտա փախցըրու։
ԱԺԱ 51

134· Բարդի բոյին բանձըր ա.
Դե գնա մամին հարցըրա,
Թե վոր չի տա՝ փախցըրա։
ԾՎ 51

***

Ուսի ծառը բանձըր ա,
Սիրուն յարը քաղցր ա.
Գընա հորը հարցըրա,
Վոր չըտըվեց՝ փախցըրա։
ԱՔ 339

3· Գընա մորը հարցըրա։

***

Մեր չարդաղը բանձըր է,
Սիրած յարը քաղցր է.
Գնելիք հորը հարցընանք,
Թե չըտըվեց՝ փախցընանք։
ԱԴ 98· ԲՍ 147

***

Մեր բաղը չատ բարձըր ա,
Սըրտով սիրած քաղցր ա.
Կ'ելթամ հորըդ հարցընեմ,
Թե չի տըվավ՝ փախցընեմ։

659

Մեր սարը չատ բարձըր ա,
Աղբեր, լեզուդ քաղցր ա.
Կըրակին ընկել ինձ կ'ելի,
Շուտ ասի ինձ փախցըրա։

660

Բարդի ծառեր բանձըր ա,
Սիրած յարը քաղցըր ա.
Ճարիս անուն Արաքի,
Ծոցն ելնեմ կարմիր թասի:
ՎԺԵՐ–5

661

Աղջի, երթանք դընա վերա,
Ցես վարդ քաղեմ, դու փունջ էրա,
Պատիկըմ տամ, դու հոտ էրա:
ՎԺԵՐ 14

662

Նուռը նըռանը վըրա,
Ցես ձեր դըռանը վըրա.
Ցես մի թուքի ղուշ պիտի,
Իմ յարի կըռանը վըրա:

2. Միաը ճըղնանը վըրա:
ԱՋ 381

663

Ոչխարը դուղի վըրա,
Ղըղխը խուղի վըրա.
Ցես մի թուքի ղուշ պիտի,
Իմ յարի ուսի վըրա:
ԱՋ 375

23. Գեղմը խուղի վըրա.
Ցես մի ասւսի ղուշ պիտի:

664

Երկանքըն աղի վըրա,
Շամամը թաղի վըրա.
Ցես մի պըստիկ ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վըրա:

3. Ցես մի սինամ ղուշ պիտի:
4. Հերանցըս բաղի վըրա:

Երկանքըս աղի վըրեն,
Շամամը թաղի վըրեն.
Ցես մի թեվավոր ղուշ եմ,
Իմ հերանց բաղի վըրեն:
ՌՄ 128. ԲՍ 151

Արկանքը աղին յերա,
Շամամը թաղին յերա.
Ցես մի թիքուա ղուշ պիտի,
Իմ յարին բաղին յերա:
ԱՋ 378

Արկանքն ա աղի վըրա,
Շամամն ա թաղի վըրա.
Երննկ յես մեկ ղուշ եղնինք
Իմ յարոլ բաղի վըրա:
ԱԸ 441

Արկանքն ա աղի վըրեն,
Խիարն ա թաղի վըրեն.
Ցես մի քաուլան ղուշ պիտի
Իմ հորանց բաղի վըրեն:
ԱԸ 143

665

Երկանքըն աղի վըրեն,
Շամամը թաղի վըրեն.
Մի վոսկի հեքյալ պիտի,
Իմ սիրուն յարի վըրեն:
ՆՀՋ 57

666

Երկանքըս աղի վերա,
Շամամըս թաղի վերա.
Կարմիր վարդ, ալ ծաղիկ,
Մանիշակ մաղի վըրա,
ԱԸ 139

667

Կայնել ես բաշի վըրա,
Նայում սըրդաշի վըրա.
Մեր դուշմանին յերբ կըլնէ
Տեսնեմ սև նաշի վըրա:
ՏԽ 218

668

Ամպերը ամպի վըրա,
Ամպերը սարի վըրա.
Ամպեր, աստըվածծ սիրնէք,
Զանճրեվնէք յարի վըրա:
4. Դուք չըզաք յարի վըրա:

***

Ամպել ա ամպոց վըրա,
Ամպել ա յայլոց վըրա.
Ամպեր, ասումած կըսիրեք,
Դուք չըդաք յարես վըրա:
ԱԴ 169

Ամպել է ամպի վըրեն,
Ամպ է յայլեցոց վըրեն.
Թո՛ւն, ասումածըդ սիրես,
Թո՛ւն, մի՛ դա յարես վըրեն:
Հժե 119

Ամպել ա ամպոց վըրեն,
Ամպը յայլեցոց վըրեն.
Ամպ, ասումածըդ կըսիրես,
Մի՛ դըննա յարես վըրեն:

669

Կարմիր վարդ ծառի վըրա,
Սիրած յար յառի վըրա.
Իրըրուվի պես կայնել ես,
Դուս վարդի մառի վըրա:
Տե 105

670

Ծընճոր ես ծառի վըրա,
Մաղիկ ես սարի վըրա.
Անուշ տաղ ասող բըլբուլ,
Կայնել ես քարի վըրա:
Տե 16

671

Բըլբուլը դարի վըրա,
Ծընճորը ծառի վըրա.
Սիրած սիրածի տակին,
Ջոր գնանին, քարի վըրա:
ՀՄՀՄ 9
1· Բիւլբիւլը տալին վըրա:
ԱԴ 96· ԲՄ 150

672

Արեվը դարի վըրեն,
Մախմուռը քարի վըրեն.
Սիրելուս եմ կորցըրել,
Ալաղյաղ սարի վըրեն:

12· Արեվը սարի վըրեն,
Մամուռը քարի վըրեն:

673

Արեվը դարի վըրեն,
Մամուռը քարի վըրեն.
Ճես իմ արունս կը թափեմ
Սիրելի յարի վըրեն:

674

Արեվը դարի վերեն,
Մախմուռը քարի վերեն.
Մե դաստա վարդ եմ քաղե
Աղբորըս յար(ոյ)ի վերեն:
Հժե 109

675

Կայնել ես դարի վերա,
Ձինարի ծառի վերա.
Ջըմուռ ֆասը դըրել ես
Համփուռ մաղերի վերա:

134· Նըստել ես նըստան վըրա.
Ֆինո ֆասըդ դըրել ես
Շեկլիկ քյանքյուլիդ վըրա:
ԱՔ 339

134· Կայնել ես առվի վըրեն.
Ֆինո ֆասը դըրել ես
Համփուռ քյաքուլիդ վըրեն:
123· Կայներ ես բաղի վըրա.
Կարմիր ֆասըդ դրեր ես
Համփուռ մաղերըդ վորա:
Ան 195

134· Կայնել ես նավի վըրեն.
Կարմիր ֆասըդ թեքել ես
Շեկլիկ քյանքուլիդ վըրեն:
ԲՄ 142

134· Կայնել ես յառի վըրա.
Փուաքյուլի ֆաս ես դըրել
Սաղաֆ մաղերիդ վըրա:
ՌՄ 111· ԱԴ 167

134. Կայնել ես յառի վըրա.
Նախշուն աղլուխ ես կապել
Ըրբսուռ մաղերիդ վըրա:
ՏԽ 209

Կայնել ա նավի վերան,
Բոյը չինարի ծըման.
Ջմուռ ֆասը դըրել ա
Շեկլիկ քաքուլի վերան:

676

Արեվը սարի վըրա,
Մամուռը քարի վըրա.
Ցես վոսկի սարք պիտեյի,
Իմ սիրած յարի վըրա:
ՀՄԽՄ 21

13. Արեգակը սարի վըրա.
Ցես մի արծաթի սարք պիտեյ ն:
ԱՋ 379

3. Ցես մի վոսկի սարք պիտի:
* 3. Մին թեվավոր դնուշ պիտի:
ԱԳ 269. ԲՄ 141
3. Ոխթը դյուկում քյարթաբար:
ԱԳ 92

677

Կաքավը քարի վըրեն,
Մախմաըը յերի վըրեն.
Մե վոսկե հեքալ պըտեր
Իմ դարդաչին յերի վըրեն:
ԱԲ 342

2. Մախմուռը քարի վըրա:

***

Կաքավը դարի վըրա,
Մամուռը քարի վըրա.
Մի թեվավոր հավք պիտի
Իմ աղըոր յարի վըրա:

678

Սերալ ըմ սերին յըրա,
Եղ սերիւն ըխպըրին յըրա.
Սերալ ըմ, պեց չըմ թողում,
Ըսուռնեն սերն ա յըրա:
ԱԺԹ 87

«Սիրել եմ սերի վըրա,
Են սառն աղբըրի վըրա.
Սիրել եմ, բայց չեմ թողում,
Ասըծու սերն ա վըրա»:

679

Թամքը թամքի վըրա,
Աղունիկը վանքի վըրա.
Իմ աղըոր ի՞նչ տեղ տեսար,
Թաղ(ա)վորի թախտի վըրա:
ԱԳ 264. ԲՄ 151

680

Ի՞նչ ես նըստեր հողին վըրա,
Ալ ես հագեր մոռին վըրա.
Երնեկ քեզ դըրկողին վըրա:
ԲՆԱ 67

***

Սուրբ Ակոբ ճամբու վըրա,
Տես՝ Արեվ եր ամպի տակին:

681

Կիր ըմ դըրա, հարցըրա,
Մինն ել դըրա դարձըրա.
Թե վոր քեզ աղջիկ չեն տա,
Ղայրաթ արա, վախցըրա:
ԲՄ 155

682

Արան տեղը չայիը ա,
Չայիը չե՝ տմայիլ ա.
Ղարիբ դյադին սիրել եմ,
Ցարաբ նանըս դայի՞լ ա:
ՀԺԵ 111

234. Ցարփաղը համայիլ ա.
Տըղա, քեզի առնում եմ,
Ցարաբ նանըդ դայի՞լ ա:

Ձակիլ քարը ղրուղ ա,
Ցաղրաղն համայիլ ա.
Ցես են դյադին աչք ունեմ,
Տեսեք՝ նանըս դայի՞լ ա:

***

Դաւախ աւջին պայիր ե,
Զորս եթքաֆիր չայիր ե:
ԱՓ 167

683

Լաւնահ անուշ բոլոր ա,
Մէկ քուխ ամպին մոլոր ա.
Ելանք սարեր քաղցըր նուշ,
Բոբիկ վոտներ կ'ելներ փուշ:
ՎԺԵՄ 11

684

Լաւնահին անուշ բոլոր ա,
Սըլը'մ ինք նըսաեր ա.
Ծամերն խոնվ կաժ կ'անի,
Խոսք կըթալիմ, նադ կ'անի:

Աղջի, Սըլը'մ, դու հի՞ւր (ո՞ւր) ես,
Ճես աղբյուր եմ, դու ջուր ես.
Ճես ղըղղըղամ, դու խմես,
Ճես վախենամ՝ դու ծըռես:
ՀԺԵ 86

Տես՝ Աբեք երթանք մանդըկի:

685

Ես ֆամբեքը ոլոր ա,
Ճես քեզ տեսա, մոլորա.
Մոլորիս մեկ ճար արա,
Ինձ էլ քեզ ընկեր արա:
ՌՄ 100· ԱԴ 165

686

Աբխալուղ կարեմ, յախեն ոլոր ա,
Հեղնաբես տեսա, մըտես մոլորա:

687

Գետը նի մըտա, խոր ա,
Ֆաթան չապիկըս նոր ա.
Իմ նանին խաբար արեք,
Ճես ոլքա–ոլքա կորա:
ՓՀ 159

3· *Խաբար արեք իմ նանին:*
ՏՒ 238

134· *Ջուրը մըտել եմ խոր ա.*
Խաբար տարեք իմ նանին,
Դիար–դիար յես կորա:
ՌՄ 117

***

Չեմ մըտնի գետը, խոր ա,
Վոսկէ հալալխես նոր ա.
Խաբար տարեք իմ մորը,
Ոչխար–գյուլա յես կորա:

*· *Ճես ոլքա–ոլքա կորա:*

688

Մըտել եմ գետը, խոր ա,
Վոսկա հալալխին նոր ա.
Ա՛յ նանի, մինն ալ կաբի՛,
Վոսկի կոճակնի չաբի:
ԱԴ 261· ԲՄ 132

689

Մըտալ ըմ կյետը, խոր ա,
Ֆաթան չաբեքըս նոր ա.
Ա՛յ յար, մինն էլ կաբե՛,
Թե՞ սարին ա, թե՞ հով ա:
ԱԺԹ 85

690

Ջանըս տակը խոր ա,
Ջըրու տենակը հո՞ր ա.
Այ ոխտը տարվան կորած նըշանած,
Պերած սաղվաթըս հո՞ր ա:
ԱԺԹ 88

691

Սըրտես դարդերը խոր ա,
Տունը մերը չի, նոր ա.
Բեֆտասըղ մարդի ձեռին
Հուրն–հավիտյան յես կորա:
ՏՒ 257· ԲՄ 147

692

Շըվանա ճիւրը չոր ա,
կռանըս մըեկնիմ, խոր ա.
Եսա իմ յարես գըընկլին
Թամամ տըօներիկու որ ա:
ԱԺԹ 87

«Շըվանա ջուրը չոր ա,
կուռըս մեկնեմ, խոր ա.
Ես ա իմ յարիս գնալուն
Թամամ տասներիկու որ ա»:

693

Մըե տըոնները չըրդըխավուր ա,
Սարերը լոխ ծիլավուր ա.
Ասոր են որին մատաղ,
Վըեր իմ ախպեր Քըջավուր ա:
ԱԺԼ 32

«Մեր դռները չարդախավոր ա,
Սարերը լոխ ձիավոր ա.
Ասոր են որին մատաղ,
Վոր իմ աղբեր Քաջավոր ա»:

694

Մինթանեզ գառ կըտոր ա,
Հագինըդ ալվան շոր ա.
Գու մեր տանը հարս գալիս՝
Մե՛ ասի թե յես կորա:
ՏԻ 191

695

Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛,
Լոդկեն Արշակին կ՚որորա:
ՆՀԳ 49

2. Նավակն Արշակին կ՚որորա:
(Վիպական յերգի կտոնակ)
ՀՄԽԱ 49. ԿԺԵ 2

Շորորա, դյամին, չորորա,
Լոդկեն ի մեջ կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

***

Որորա դյամին, որորա,
Լոդկեն ինե կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

Շորորա՛, Սալլատ, չորորա,
Ղայեղն Արշակիդ կ՚որորա:
ՋՐ 23

Շորորեր ջեյրան, չորորեր,
Դյամին Արշակուն կ՚որորեր:
ՎԺԵՐ 17

***

Շորորա՛, խանում, չորորա՛,
Շորորա՛, փեչերդ երեվա:
(Գրկնակ) ՏԻ 198

696

Գյամին գյաշեր դեմ Շոխուրա,
Ովան բարձեր բեռ իմ խինա.
Ովան գյացեր խարսնիս, կու ձենա,—
— Ջուսպ տարիք խելկան, մերկան,
Իմ նըշանըւն առնին, Քրիս տուն
է գան:

Որորա դյամին, որորա,
Լոդկեն ինե կ՚որորա:

Արեվն առեր դյամու մատան,
Ղարիբ խալքեր սիրու Քաշան,
Արշակու լեչ առան տարան:

Շորորա դյամին, չորորա,
Լոդկեն ի մեջ կ՚որորա:

Արշակ տարան մեջ խաչերաց,
Սալաթ կայներ վըր քարերաց,
Գուս—գուս արուն Թուխ աչքերաց.

Որորա դյամին, որորա,
Լոդկեն ինե կ՚որորա:
ՀԺԵ 54

ՀՄՄ. Մըանում եմ բաղը:

697

Ձեր բաղէ դուռը բաց ա,
Վոսանները չաղով թաց ա.
Ինձանից հեռացել ես,
Աչքերըս լիքը լաց ա:

ՀՄԽԱ. 8

4. Աչքերըս լիքը թաց ա:
ԱԴ 170

13. Մենձ բաղէ դուռը բաց ա,
Ցաբիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ. 57

13. Բաղէս դուռը բաց ա.
Ցաբիցըս հեռացել եմ:
ԱԺԱ. 51

***

Ձեր բաղէ դուռը բաց ա,
Վոսանները չաղով թաց ա.
Ցաբիցըդ հեռացել ես,
Աչքերըդ լիքը լաց ա:

ԲՀ 164. ՌՄ 134. ԱԴ 173.
ՏԽ 208. ԲՍ 136

13. Մեր բաղէ դուռը բաց ա.
Ամեն ինձէ անսնկուս:

***

Ձեր խղու դուռը բաց է,
Վոսանները չաղով թաց է.
Ցաբիցըդ զատվեր ես,
Աչքերըդ թաց-մաց է:

ՎՄԱ. 96

698

Տանըս դուռը բաց ա,
Պուռիկ պուռիկ ավյած ա.
Ցորդան-դռչակ քցած ա,
Ցարըս վըրեն կըռնած ա:

ԱԺԱ. 61

699

Թոնդիրը բաց ա,
Վըրեն լի թաց ա.
Տասներկու չան ենք,
Մեկ չոր լի քած ա:

700

Ծաղիկ ունեմ, շատ բաց ա,
Սիրտըս քեզ հետ կըպած ա.
Ցերբոր քեզի մոտացա,
Հիվանդ եյի, սաղացա:

3. Ցերբոր դուն ինձ մոտ եկար,
Հիվանդ եյի, լավացա:

701

Ցերկինքն ամպել ա, գետինը թաց ա,
Սիրուհիս կայնել ա, երեսը բաց ա:
ԱԲ 336

Երկինքն ամպել է, գետինը թաց է,
Ցարըս քընել է, երեսը բաց է:
ՀՄԽԱ. 10

2. Ցարըս քընել է, դյարդանը
բաց է:

***

Ցերկինքն ամպեր, գետին թաց եր.
Իմ Թոսունի չանդակ բաց եր:

702

Առուն Թըռա անցկացա,
Շատ դարդերի դիմացա.
Ընկ տըղա, քեզի համար
Գիտե՞ս ինչեր իմացա:

ՏԽ 212

703

Դըռան առկին թաք կացա,
Ցերբոր գալրդ իմացա.
Վոսնները սեվ ջուր իջավ,
Ա՛խ, մեկ ձայնդ չիմացա:

ՏԽ 138. ԲՍ 157

704

Մուղնու առուն լողացա.
Գյուլի յայլուղ գողացա.
Ոխտը տարի հիվանդցա,
Ցարըս եկավ՝ լավացա:
ՄՔ 344

123· Մուղնըվա գյուլը լողցա,
Մուղնըվա չուշքեն գողցա.
Ցոթ տարի հիվընդցա:
ԱԴ 174

12· Մուղնի ջուրը լողացա,
Մուղնու չուշմեն գողացա.
(Մուղնա չուշեն գողացա);
(Մուղնի չուշկեն գողացա);

124· Մուղնըվա զեղը լողցա,
Մուղնըվա չուշեն գողցա.
Ցարըս եկավ, յես լավցա:
ԱՋ 390

***

Գացի վանքը, լողացա,
Վանա չէշկեն գողացա.
Իրեք տարի հիվանդ է,
Ցարիս տեսա, լավացա:

34· Ով եկավ, չը լավացա,
Նանիս տեսա, լավացա:
4· Աղբերս եկավ, լավացա:

705

Ելա, ելա, հեռացա,
Ղարիբ ելին մոռեցա:
Անուշ յարըս միտս ընկավ,
Մեջքըս առավ, կոռացա:

34· Ել ու դյուն կըշտիս չըկա,
Ձեռըս ծոցիս երեցա:
34· Կըշտիս ել ու դյուն չունեմ,
Ձեռըս ծոցիս երեցա:

***

Գացի, գացի, հեռացա,
Հեռու սարին մոռեցա.
Ենաեղ իմ յարին կարոտցա,
Կես ճամբուն քողի դարձա:
ՀԺՆ 81

***

Գացի, գացի, հեռացա,
Հեռու սարին մոռեցա,
Գարդ ու զարմով երեցա:
Ան 193

706

Գացի, գացի, հեռացա,
Բարձըր զեղին մոռեցա:
Գացի Թ'առնեննք Թագա հայց,
Անտեր Թուլան զիս եխած.
Փախա, եկա վեր դարին,
Հավար արի իմ յարին:
ՀՀ 321
Տես՝ Բարձըր սարեն եկա ցած:

707

Հոբս ու մորըս մոռացա,
Ել ու դյունից հեռացա.
Մի յարի խաթեր համար՝
Վախտիցը շուտ ծերացա:
Տի 173

***

Քու կրակովդ արեցա,
Տես՝ Ա'խ Մարո, դուն վախ Մարո:

708

Յա'ր, մի' գնա, երեցա,
Քեզի հավանիս կացա.
Գալըդ լավ եր ինձ համար,
Գընալըդ շատ ցավեցա:

709

Ձեր բաղի կըշտովն անցա,
Քեզ բաղումը չըտեսա.
Ծընձորներեն ախտվա ընկան,
Ներքա դունին հավաստա:
Տի 218

710

Ջաղջի դլունով յես անցա,
Անուշ հոտեն յես լըցվա:
ՀԺԵ 59

711

Ջուն եկի, եղի լափա,
Քու դաբդից հալա թափա.
Ջուն եկի, սարեր լըրխի,
Շուն յարուկ դամալ փոխի:
ԲՆԳ 123

712

Եսոր պաս ա, մկլունք ա,
Ամպել ա, պիսի ձուն գա.
Աղջի՛, բուկըդ սաղաթ ա,
Աբցունքներըդ ուլունք ա:

34. Աղջի՛, բուկըդ սաղաւէ ա,
Աբանքինը ուլունք ա:
ԱԺՄ 59

713

Ցա՛ր, արի եփենք քաբաբ,
Ամենքին կըտամ ջուղաբ.
Քանդի, ավերվի տունը,
Ով մնջանդ կ'ընկնի սաբաբ:

1. Ցարս եկավ, եփենք քյաբաբ:
ԲՍ 132

714

Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ,
Վիղըդ երկեն, մնջըդ բարակ,
Կերածըդ մեղըր ու կարագ,
Հադիդ հալավ քե բումբարակ:
ԺՆ 66

Տըղեն ելար, կ'երթաս մարագ,
Քու ուտելուն մեղր ու կարագ,
Ինչոր կըխադնես՝ քե մըմբարաք
Հաժդը չինաբ, մնջըդ բարակ:
ԾՎ 36

Դու ելիր ես, կ'երթաս մարագ,
Թևվերդ երկեն, մեջդ ա բարակ.
Քու ուտելիք սեր ու կարագ,
Քու հադնելիք քե բումբարաք:
ԱԵ 193

Դուն ելիր եր, կ'երթեր մարագ,
Վիղդ ե երկեն, մեջդ ե բարակ.
Քու հագնելիք քե բունբարագ,
Քու ուտելիք մեղր ու կարագ:
ՆՀՋ 93

Եսմար ելե, կ'երթա ի մարագ,
Դիլբար ելե, կ'երթա ի մարագ,
Քո ուտելիս մեղր ու կարագ,
Քո հագնելիս լե քե մումբարագ:
ՀԺԵ 98

234. Բոյըդ երկար, մեջդը բարակ,
Կերածդը եր մեղր ու կարագ,
Հագիդ դեյրեն քե բինբարաք:

***

Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ,
Վիղըդ երկեն, մեջդըդ բարակ,
Ինչ որ հագնիս՝ քե մունբարակ:
ՔՄՎ 23

3. Քու կերածդ ե մեղր ու կարագ:
ՏՒ 87

23. Քու ուտելուն մեղր ու կարագ,
Հագնելուն քե բունբարաք:
ՔՄՎ 30

23. Քյո կերելիս մեղր ու կյարագ,
Քյո խագնելիս քե բիմբարաք:
ՏՒ 244

Դու ելար, դընացիր մարագ,
Թևվերդ երկեն, վիղըդ բարակ,
Հագիդ հալավ քե բինբարակ:
ԱԵ 206

Ելեր ես կ'երթաս կը մարագ,
Թևվերդ երկան, մեջդըդ բարակ,
Կերածդ ե միչա մեղրով կարագ:
ՋԲ 19

***

Ելեր ես, կ'երթաս Վարագ,
Ինչ ես խագէ՝ քե մուխբարագ,
Ջյո կ'երածն ի սեր ու կարագ։
ՎՍԱ 97

13· Տընեն ելար, կ'երթաս Վարագ,
Քո ուտած՝ մեղրը կարագ։
ՆՀԳ 47

Ելեր ես, կ'երթաս ուխտ Վարագ,
Քո ուտելիք սեր ու կարագ,
Ինչ հագեր ես՝ քե մուրաբեք։
ՍՄ 299

***

1—3· Դերվիշն ելև, կ'երթա մարագ,
Ուր (իր) ուտածն ի սեր, մեղր, կարագ։
ՍՎ 44

***

Տես՝ Իմ յարիս մեջքը բարակ։

715

Աղջի՛կ, ի՞նչ եր դիլակըդ,
Ողով կոճկուն բիլակըդ·
Մի՛ բանա բայազ դյոհըդ,
Ինձի վառեց կըրակըդ։
ԱԴ 162

Աղջի՛, ի՞նչ եր դիլակըդ,
Ողւվ–կոճկով բիլակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ դյոկըդ,
Ինձի կ'եվես կըրակըդ։
ԱԳ 92

124· Աղջիկ, ի՞նչ ե դիլակըդ,
Ողուն կոճակ բիլակըդ...
Սիրտը քցեր կըրակը։
ՀԺԵ 125

***

Աղջի՛, ի՞նչ ա դիլակըդ,
Ողն ու կոճակ բիլակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ կուրծքըդ,
Ինձ դոլեց քո կըրակըդ։
3· Բաց արա ճերմակ դռչըդ։

***

Տըղա՛, ինչ ե դիլակըդ,
Ճախեն կոճկուն ելակըդ·
Մի՛ բանա ճերմակ դռչըդ,
Վառեց ինձի կըրակըդ։
ԱՋ 389

124· Տըղա, ի՞նչ ա իլաղըդ,
Ողւվ–կոճկով բիլաղըդ·
Ճարիդ քըցեր կըրակը։
ԱՒ 341

716·

Ներսեն կըլեպ պըռաշըդ,
Խընճօրի կըլեպ թուշըդ·
Շեկո՛, քու խաղին ուտեմ,
Սիխտակ ու մարմառ դռչըդ։
ՀԺԵ 110

Խընճօրի կեղեվ թուշըդ,
Ներսեն կեղեվ պըռաշըդ·
Ինձ հալ ու մաշ են արել
Մարմարից սիխտակ դռչըդ։
ՏԽ 151

717

Տըղա, տես քու ճարըդ,
Թող դա ինձի քու չարըդ·
Հերիք ինձի լացընես,
Ձի՞ յես եմ քու ճըրագըդ։
ԱՋ 385

718

Նազ արի՛, նազ արի՛, քաշեմ նազերըդ,
Եպրիշիմ թելերով հիւսեմ մազերըդ·
Հազցնենք, կապցնենք, մարոնցդ ղրկենք,
Բեչեդ վրադ ձգենք, եաեվեդ հայինք։
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 557

719

Քանի՞ մեկ, քանի՞ մեկ աղ քու
նաղերըդ,
Անմահության ջրով վըլա մաղերըդ.
Ես ուր (որ) երթամ, որո՞ւ
տ'աննես նաղերըդ,
Եկուր, աղվոր աղջիկ, հարս եղար
մեզի,
Ճախուք, ղըմրուք, անդին քար
եղար մեզի:
(Հարսանեկան)
ՀՄ. 416

***

Քանի՞ մեկ, քանի աս քու նաղերըդ,
Վարդին ջրով լըվացեր եմ
մաղերըդ,
Ես ալ չըլամ, վորո՞ւ տ'րնես
նաղերըդ.
Զարկիր, կըրակ տըվիր, կ'երիմ
կըվառիմ,
Ջըրի պես ծարավ եմ, ճամրուդ
կընայիմ:
(Սիրերդ)
ԲՆՄ. 324

720

Աղջի՛, չամամ ծըծերըդ,
Թողնե՛ս բանամ ծըծերըդ,
Ինքն իրեն խը-խըշում է
Սխալտակ քալամ ծըծերըդ:
ՄՀ 134

721

Անգին քար աւամներըդ,
Թանդ մեղրամոմ մատներըդ.
Թող մի երեսիս դիպչի
Փախուկ չարմատ ձեռներըդ:
Տի 151

722

Ադջի, ինձի վառեց սերըդ,
Ծաներկվի թյամիուր մերըդ.
Դուշերդ կախ ես արել
Շահմարի պես մաղերըդ:
Տի

723

Երկնից կամար ունքերըդ,
Ինձի վառեց քու սերըդ.
Մատաղ լինիմ սեվ աչին,
Ես կարոտ եմ քու պաչին:
ՀՄԹՀ. 42

724

Մատաղ լինիմ քեզ ու մորըդ,
Գըլուխըս ղուրբան քու հորըդ.
Ասաված պահե ջուխտ ազգերըդ.
Երվա վառվա յես, չիրին:
Տի 224

725

Ախչոն գընաց Բայազիդ,
Թուբը կըպավ բողազիդ:

726.

Դու կաղնել ես դու թանիդ,
Շըրմըշըղը բերանիդ.
Դու բարակ, մեջըդ բարակ,
Ղալ գընամ ջնյրան չանիդ:
Ա.Զ 376

124. Ընտրել ես ջուխտ գերանին,
Շըրմըըրուղը բերանին...
Ղալ գընամ ջնյրան ձեռիդ:
Ա.Զ 381
Տես՝ Շողըը կըկաթի գերանին:

727

Կարմիր ադյուխը ձեռիդ,
Ա, բինիչը կըռներիդ.
Չինավոր Սուրբ Սարգիսը
Բալքի հասնի հավարիդ:
Տի 175· ԲՄ 153

728

Ջրրից ես գալիս, կուժն ուսիդ,
Մատաղ գինամ յես քու լըսիդ.
Ասըծու կենծակը գարկի
Են քու սեղահոգի վիճիդ:
Տի 228

729

Գերի յեղա աչքերիդ,
Համարակալ ընչքերիդ.
Եսենց անդուռ սիրտ ունիս,
Վոր չես ճանչնա ընկերիդ։
ԱՀ 137

730

Առավոտուն հետ խաղերուդ,
Մայիլ եմ սըրմա մազերուդ,
Ձեմ դիմանար քու նազերուդ։
ՀԱ 420

***

Առավոտուն երկու մարդ,
Տես՝ Առավոտ լոր մասալ արա։

731

Ծաղիկ եմ ցանե, չոլս բոլորն ի վարդ,
Վարդի հոտն անուշ կըցրվի իմ դարդ.
Փընջիկ մի քաղեմ ուղարկեմ յարիս,
Կարուտըս չըմնար վեր ասըլմորիս։
ՎՍԲ 40. ԺԹ 31

732

Բաղչե մ՝ սընկի, բիթուն քյաֆուր վարդ,
Ելա քաղելու, չելավ ձի կըսմաթ.
Բաղչե մ՝սընկեցի, բիթուն ղըռընդաթ,
Ասաված մենակ դիտիր քեքախոխ դարդ։
ՀԺԸ 45

733

Կ՝երթամ վանա բերդ,
Վոտքերս չի դա հետ.
Կ՝ուզեմ դառնամ յետ,
Իմ յարն առնեմ հետ։
ՀՀ 328

4. Իմ յար բերեմ խետ։
ՎՍԱ 37

14. Ես հանք վանա բերդ.
Իմ յար չի դա խետ։
ՊՎ 122

***

Ժամի բոլորն ավազ ե,
Տես՝ վանքի բոլորն ավազ ա։

734

Ջերըս լիքը խվազ ե,
Ցարիս թուշը դյուվազ ե.
Ջերըս լըցի ծակած եր,
Ցարիս թուշը խածած եր։
ԱԵ 204

735

Ղարսա ջուրը պաղ բուղ ե,
Իմ յարըս թուխլի կ՝ուզե.
Կըտրել ե թուխլու թելը,
Ջարկել եմ չաթմի ծերը։
ԱԳ 172

736

Հերանցըս դուռը դուղ ե,
Հերըս չա՞տ բայըղ կուզե.
Հարուր մանեթին աշե,
Պալտոնը թեվըդ քաշե։
ԱԳ 100

134. Հերանցըս կալը դուղ ե.
Ջաքմանի թեվեն քաշեք,
Իրեք հարուրին աշեք։
ԱՋ 388

Տես՝ Հերանցըս դուռը դուղ ա։

737

Աղջիկն եկեր պար կ՝ուզե,
Մարդաբիտներ չար կ՝ուզե.
Հըլը պագ ըմ չըտըված՝
Ինձեն անգին քար կ՝ուզե։
ԱԳ 92

738

Ջըրև մէջին հավուղ ե,
Հադինըդ դանավուղ ե.
Դանավուղը քաշում ա,
Աղջիկ տըղին խաբում ա:

34. Դանավուղը քաշել ա,
Աղջիկ տըղին խաբել ա:
Տես՝ Ջըրի մէջի ճիլ խոսը:

739

Առավոտուն կ'ելլես, արևվ կուգաթե,
Ինձանդ որ կուբանաս, մեղըր
կուկաթե.
Եկու նըստինք, անուշ անուշ
խոսքաթե:
ՀՄ. 415. ԲՆՄ. 101

***

Ջաղացիս դուռը տաքի ե,
Տես՝ Տաքի ա:

740

Երկինքն ամպել ե, դետինը մուխ ե,
Ճիս քեզ սիրել եմ, ինչ ասեն՝
սուտ ե:
ՀՄԽՄ. 10

741

Իմա զարդամին, մուխ ե,
Ճիվս ի ընկավ քուխե.
Ասործու խաչմին նըստա,
Ես իրիկուն կիրակիմուտք ե:
ՀՀ 323

742

Ամպել ե, երկինք մուխ ե,
Աչխարքի վերջը սուտ ե.
Ինչ իմ սիրածն ինձի ասեն,
Բիրադի ասեն՝ սուտ ե:
ՌՄ 135. ԱԴ 174

Տես՝ Ամպել ա բուխա-բուխա:

***

Աչքերդ խաժամուժ ե,
Տես՝ ... խաժամուժ են:

743

Քաղցըր լեզուդ քալի քալ ե,
Թուխ աչքերըդ գաշ ու լալ ե.
Տեսնողն կըլնի բոյիդ հեյրան,
Մեկ չինաբի սալվի տալ ե:
ԲՄ 153

744

Աղվոր, քու հագածըդ ալ ե,
Ելի, խալուն վըրա քալե.
Քալե ու մանըրտիկ քալե,
Ալուկ վեչերըդ վեր ծալե:
ԲՆՄ. 100

Աղջիկ, քու հագածըդ ալ ե,
Ալուկ վեչերըդ վեր ծալե:
Քալե ու մանըրտիկ քալե,
Քու աղքուկ բոյկըդ երեվա:
ՀՄ. 414

Ելե, խալուն վըրա քալե,
Քալե ու մանըրտիկ քալե.
Չարսնուկ, քու հագածըդ ալ ե:
(Չարսանեկան)
ԲՆՄ. 557

745

Ինկ մանչուն ֆասը ալ ե,
Դառնա, դառնա ինձի կ'ասե.
Ինձեն քեզի ֆայդա չըկա,
Գընա, դընա, ճամփադ աշե:
ԱԳ 94

4. Գընա, դընա, ճամբադ քալե:

746

Հադինըդ գարմիր չալ ե,
Կերած կաքըդ հալալ ե.
Զըլինի, դ'որ ինձ թողնես,—
Ցարըդ քեզ պես մարալ ե:
ԲՄ 126

747

Հագիը չուխիկըդ, քալե՛.
Տեսնամ՝ բոյիդ կըվայլե՞.
Ելնեմ, ըսեմ աղայիդ,
Բոյիդ հատ մ՚ալ Թող կարե՝:
ԲՆՄ 624

***

... ելել է. պըլել է. քակել է. տըփփել է. ամպել է. սառել է. փըռվել է. բացվել է. պատել է. ձըննոտեր է. բերել է, գըրեր է. բռլորել է. ընդել է. հեշտացեր է և նմաններըը տես՝ եղել ա. պըլել ա. քակել ա. ամպել ա. սառել ա. փռվել ա և նմաններբի կարդի մեջ:

748

Հովիկն հովւ տուր ու քելե,
Դոշըդ Քաւի տուր ու քելե:
(Կրկնակ)
ԱՋ 386

749

Անձրեվն եկե, ջուր է չըխե,
Իմ յար դիւր ամալն է փոխե,
Երդըմցեր է՝ չեմ չի կոխե:
ՋԲ 22

750

Շահարի անյէը փոխե՛,
Շահիդ դալը է, տար փոխե՛.
Ի՞տով ինձ դ՚ուզիս խափե՛,
Տար հալե՛, աճկըս կոխե՛:
(Աղջիկը չի հավանում իր նշանածի բերած ընծաները)
ԹՄԿ 63

751

Աղջի՛. մազերըդ Քուխ է,
Ես ի՞նչ բաբուխի մուխ է,
Մուխ անողը քոռանա,
Ինձի, քեզի մոռանա:

***

Աղջի՛, մի՛ դա, մեր տուն ծուխ է,
Տես՝ ... Մուխ ա:

752

Հորըս դուռը սալած է,
Ձին այրած կայնած է.
Ձափուկ երա, ինձի տար,
Դուշմաններըըս կայնած է:
ՀԺԵ 126

753

Կարմիր քարը տաշած է,
Բոյըս դալամքաշած է.
Ինչ ենեմ վոր քաշած է,
Սիրտըս հալած մաշած է:
ՀԺԵ 126

123. *Ջաղցի դուռը տաշած է,*
Ցարըս դալամքաշած է.
Ղալամ քաշիլն ի՞նչ կ՚ոնե:
ԹՄԿ 63

23. *Բոյըս դալմով քաշած է.*
Ցես ի՞նչ կ՚ենեմ եղ բոյը:
3. *Ի՞նչ անեմ դալամ բոյը:*
3. *Ի՞նչ անեմ դալամքաշը:*

***

1–4. *Կարմիր քարը տաշած ա,*
Բոյը մինչին քաշած ա:
ԿԺԵ 12

***

Կարմիր քարը տաշած ա,
Բոյըս մեջը քաշած ա.
Ինչ անեմ վոր քաշած ա.
Սիրտըս հալումաշած ա:
ԱՒ 345

234. *Բոյըս դալմով քաշած ա.*
Ի՞նչ անեմ դալմով քաշած ա,
Սիրտըս հալած մաշած ա:
ՀԺԵ 111

***

1–4· Կարմիր քարը տաշած է,
Սիրտս հալած մաշած է:
ԿԺԵ 65

754

Ջաղաքս դուռը տաշած է,
Մահրամաս դյուլքաշած է.
Իրենք որ է չեմ ասեմ,
Սիրտըս վորիս քաշած է:
ԱՑ· 96

24· Բոյըս դալամքաշած է.
Սիրտըս վորիս մաշած է:
ՀԺԵ 120

Ջաղցի դըռներ տաշած եր,
Գյուլմահրամին քաշած եր.
Եսոր, երեկ չեմ տեսեր,
Ինչքըս դըլխես կորած է:
ՆՀՋ 88

755

Ժամի պատը տաշած է,
Ֆեզի վըրեն քաշած է.
Ճամփեդ պաշարի համար՝
Ջաղ հավերը խաշած է:
ՏԻ 254· ԲՄ 124

***

Տես՝ Ջաղցի դըռներ տաշած են:
Տես՝ Ջաղցի դըռներ տաշած եր:
Տես՝ Ջաղցի քարը տաշուկ եր:
Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած:

756

Մե բարձ ունիմ, դըրած է,
Ցարըս վըրեն քընած է.
Աչք ու ունքին հավան եմ,
Մե քիչ ոսկըը քըրած է:
ԹՄԿ 63

124· Բարձըը յաղմա դըրած ա,
Ցարըս վըրեն քընած ա.
Մի քիչ ոսկըը տարած ա:

Տես՝ Թըվանքն ուսիդ դըրած:

757

Ա դիշեր մարկոսակ է,
Աղվոր, չափըդ խասակ է.
Եկուր, ինձի քեհ մի տուր,
Վաղը յետի պըռակ է:
ՀԱ 460

758

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ճանըդ բարակ է,
Ըր որ խաբեր մը դա, սիրտը կըրակ է.
ԲՆԲ 42

759

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ճենըդ բարակ է,
Ցարըս կորուցեր, հալըս յաման է.
Կըռունկ, եղած տեղըդ չայիր— չիմանե է,
Ախարհքըն արեգակ, ինձի դուման է:
ՋԲ 21

Տես՝ Կանչե՛, կռունկ, կանչե՛ քանի դարուն է:

760

Պարզ դիշերը լուսնյակ է,
Իմ յարը արեգակ է.
Արեգակի պես յար ջան,
Ծոսքըդ մեզը ու կարագ է:
ՏԻ 190

761

Կեսերըս հագածը փուլլու չապիկ է,
Գիտես քի քու սըղադ ինձի երիկ է.
Ալ չեմ դիմանար, մա՛րըս, հերիք է:
(Պանդխտի)
ԲՆԲ 680

762

Ճերմակ սարը մոտիկ է (ա),
Ձյունը եկել, դոտիկ է (ա).
Մեռնիմ իմ յարիս բոյին,
Տունս տանըդ մոտիկ է (ա):
ԱԴ 173

123. Սինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձունը եկեր, դոտիկ ա.
Մեռնեմ իմ յարիս բոյին...
ԺԻ 60

***

Սինամ սարեր մոտիկ ա,
Ձուն ա եկեր, դոտիկ ա:
ԱՀ 440

Տես՝ Ելանք սարերը մոտիկ:

763

Ցայլի ձորեր խոռնակ ե,
Ձիլ խոտը չուրի ծունկ ե.
Ցարըս մեջը նըստած ե,
Գիտես ըն անուշ խունկ ե:
ՏԻ 197

764

Հելվարն իրև, քերի գահ ե,
Ջուտը սարեք յարոլա, վա՛հ ե.
Աչքունք կուլեր, սիրտն ուրախ եր.
Սըրտին մեռնիմ, սեր կեր ի նե,
Աչից մեռնիմ, դեղ կեր ի նե:
ՀՀ 305

765

Սարին տակը մեծ դեղ ե,
Ջըրեր խառնած մեկ տեղ ե.
Իմ յարըս ինձ չի ճանչնա,
Ես ըլըր միառ ո՞ւր տեղ ե:
ԱԳ 101

1. Ջաղցկ տակը մեծ դեղ ե:

766

Գամբախ Բուլանըխ, ի՞նչ անուշ դեղ ե,
Երկուսս մե չալիկ, փողպատն ի նեղ ե.
Ցարիս մեկ պագն ի սըրտիս ի դեղ ե:
ՌՄ 59

***

Մըչու դաշտ, կըտեն, խորտակիք տեղ եր,
Երկուս մեկ չալիկ, փողպատներ նեղ եր.
Գու չունէ որ կըշընէեր, իմ խոցին դեղ եր:
ՀԺԵ 91

***

1—3. Գացինք Բուլանուղ, ի՞նչ անուշ դեղ եր,
Երկուս մեկ չալիկ, փողպատս նեղ եր:
ՀԺԵ 127

767

Ա ի՞նչ տեղ ե(ր), աս ի՞նչ դեղ ե(ր),—
Բաղեղ քյաղաք անուշ տեղ ե(ր).
Կարմիր սոլեր ոտաց նեղ ե(ր),
Բալաք աչքեր խոցուն դեղ ե(ր):
ՀԺԵ 58

***

Ասին՝ ի՞նչ դեղ է, ո՞ւր է.
Բաղեղ քյաղաք անուշ տեղ է.
Կարմիր սոլեր ոտքերուն նեղ է,
Ասլի լաչին դըլլուն եղի,
Կանաչ կապեն վերեն եղի:
ՀԺԵ 60

768

Ճախս հըլունը հաղեղ ե,
Ջանըս ջանիդ լայեղ ե.
Ելար դուռը աչեցիր,
Ջիվանի ումըդդ մաչեցիր:
ԱԳ 96

4. Ջիվան ջանս մաչեցիր:
Տես՝ Սեռիկը էլեն յեղ եր:

769

Ես աչխարհը հարամ ե,
Սըրտիս վըրա յարա մ'ե.
Մեռնիմ, հող տապանն իջնեմ,
Սերըս անոր վըրան ե:
ԲՆԳ 665

770

Ա՛ղ դիշեր համբարձում է,
Աղվոր նեռըն հարցում է.
Դուն ու ինձի յար չիլիս,
Մեղք աշխարքս անցո՞ւմ է։
ՀԱ 464

771

Ջազգի քարը դառնում է,
Աղջիկ տըղին առնում է։

772

Ոսկիս չիԹԹե խաղի յե,
Ի՛ն ինչ կ'ըսե՝ Քոզ ըսե,
Ցարը ճահախս յաղին է։
ԲՆԱ 623

***

Կաղբա քարերն աղի յե,
Տես՝ ... աղի յա։

773

Մառնուս ակը մավի յե,
Ա՛ խ՞նչ դըժվար տարի յե.
Շան աղջըկներ, բան բանեցեք,
Կարդըվելու տարի յե։
ՀԱ 459
Համմա. Հաց կըԹխեմ դարի յա։

774

Մատիդ մատնիք մավի յե,
Աղջի՛, եդ ինչ դավի յե.
Սերն ի՞նչ է, սավդեն ինչ է,
Ես պարի դայլեն ինչ է։
ԱՀ 136

775

Հաց եմ Քըխե(լ), դարի յե (յա, յեր),
Իմ յարը սաֆարի յե (յա, յեր).
Մեռնիմ սաֆար գընալուդ,
Խոսքերըդ չաքարի յե (յա, յեր)։
ԱԳ 96. ՋԲ 35

123. *Հաց իմ Քըխե, դարի յե,*
Ցար ունիմ, սափարի յե.
Սափար գընալուդ մեռնիմ։
ԹՄԿ 62

3. *Սաֆար երԹալուդ մեռնիմ։*
ՓՀ 160

34. *Սաֆար գընալուն մեռնիմ,*
Խոսքերը չաքարի յա։
ՏԽ 215

3. *Ցար ջան, սաֆարիդ գուրբա...*
ՌՄ 116

123. *Ալիր եմ մաղել, դարի յա,*
Իմ յարըս սաֆարի յա.
Ցար, քու սաֆարին մատաղ։
ԱՀ 141

***

Մեր հանդերը դարի յա,
Իմ աղբեր սաֆարի յա։
Աղբեր, սաֆարիդ մատաղ,
Խոսքերըդ չաքարի յա։

23. *Ցարըս ել սաֆարի յա.*
Ցար, քու սաֆարիդ մատաղ։
3. *Սաֆար գընալուդ մատաղ։*

776

Գյուլընկներըդ դարի յե,
Կաքավներըդ մավի յե.
Ցերևք որ է չեմ տեսել,
Գիտեմ՝ սխտոր տարի յե։
ԱԵ 202

***

Մեր արտերը դարի յե,
Կաքավները մարի յե,
Ես քանի ու չեմ տեսել,
Թամամ սխտոր տարի յե։

2. *Կաքավները տարի յե։*

777

Ես տարին չա՛ռ չոր տարի չէ,
Կերած հացներըս գարի չէ.
Իմ քոռացած սեվ բախտիցը,
Անուշ յարըս սաֆարի չէ:

Տի 222

778

Ջարի գլուխ մերի չէ,
Ջարի տահը գարի չէ.
Ղայրաթ երեք, աղջկներ,
Նըշանվելու տարի չէ:

ԱՋ 389

779

Իմ յարը սիրացու չէ (յա),
Հատուկ տեբտեբացու չէ (յա).
Մազերը վոր վեր անէ,
Մի գեղի քյոխվացու չէ (յա).

ԲՍ 124. Տի 257

780

Անուշ մերիկ, գարդ մի՛ անե,
Նաղլի հարսիդ ապիղ պահե,
Ջուրի աստված ինձ ազատե:

Տի 115

***

Սխատակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անե,
Տես՝ Բոզ ձի չեմ, նալն ինչ անեմ:

781

Սալդըթի մեր լըվացք կ՚անե,
Շուշպեն ալեսրընին տանե,
Սալդատ տըղին ազատ անե:

Տի 115

***

Ջաղացս ալուր կ՚անե,
Տես՝ Ջաղաց կ՚աներ ալուր:

782

Իգդիրու սարերը դուման ե,
Մաքոյիս հալը յաման ե:
(Կրկնակ)

Տի 253

***

Իգդիրու սարերը դուման ե.
Սալդատը եղել ա գյադուկը,
Սալդատը եղել ա Ալաջեն:
(Կրկնակ)

ՌՄ 136

783

Լեռները ձուն կուգա, ովան
դուման ե,
Ցարեն զատվողին հալը յաման ե.
Ցես ալ ի՞նչ ըսիմ, որըս լըման ե:

ԲՆԲ 680

784

Լալան քյնից դին անե,
Մըրը վըրթիերը դեն անե,
Հըրան կյամ ա իմ յարը,
Կոխկես նըստե, սեր անե:

ԱԺԼ 48

«Լալան դնաց դին անե,
Մեր հորթերը դեն անե.
Հրեն գալիս ե իմ յարը,
Կողքիս նստի, սեր անեն»:

785

Սըրտիդ մեջը բոստան ցանե,
Ծաղիկն ու Թուփը լավ բան ե.
Ցես եղ կուգամ հոտ քաշելու,
Աբռըսունքովըս ջըրելու:

Տի 217

786

Եսոր մութ ու լուս կ՚ենե,
Տանտեր եկեր՝ դուրս կ՚ենե.
Ով վոր չի գա եղա պար,
Մեռնի իր յար, կըտրի ճար:

ԱՀ 138

787

Կըռընկիլ պես վիզդ երկեն ե,
Դյարդանըդ երկու քիլ լեն ե.
Ձեր ոջախը չեն ու չեն ե:
ՏԽ 166

788

Ցար կայնի՝ լըվացք կ'ենեն,
Խըռով և մացի քենե.
Ցար արի՛ ու յար դընա,
Իանե խըռով մի՛ մընա.
Մեռնիմ քու բաժին–բոյին,
Ռու մաղուչ Թոսուն սոյին:

***

Իմ ուղածը դեղեն ե,
Տես՝ դարաֆիլը դեղին ե:

789

Ցար բընողի սիրա սեր չելնե,
Ցար սիրողի սիրտ յեղ չելնե:
ՎՄՍ. 44

790

Դոյնար, դոյնար, դոյնար ջան,
Դոն–դոն, դոնդիկն ե,
Թաղավորի զոնքիկն ե:
(Կրկնակ)
ԱԴ 165

791

Իմ հարսըս հենց ես տանն ե,
Ըստեղ նըստած կար կ'անե.
Բաղդադու սեվ չալիկը
Ինձի չուխա կըկարե:
ԲՍ 145

792

Ցնրկինքըն ամպել ե (ր), լինչ անուչ
Քոն ե (ր),
Գամ, դընանեն անցընեմ, հոգյակըս
հոն ե (ր):
ՀՄԽՄ. 10

2· Եկա, դընանեն անցա,
Ջանանըս հոն եր:
ԺԽ 22

***

Ցերկինքը ամպեր եր, լ՞ինչ անուչ
Քոն եր.
Եկա, դընանեն անցա, Ջանանըս հոն
եր.
Երեցա, խոբվեցա, աս լ՞ինչըղ բակ
եր.
Գընը, դասլիկ խային, յար չեղար
մեղի:
ՋՔ 21

34· Երեցա, վառեցա, ես լ՞ինչըղ
տուն եր.
Գընա, դասլիկ խային, յար չեղար
ինձի:
ՏԽ 97

234· Կայնա, մայիլ յեղա, Ջան
աղջիկս հոն եր.
Երեցա, խոբվեցա, ես լ՞ինչըղ
բան եր.
Սիրուն, ասուված սիրես, դիս
մի՛ լացըներ:
ՆՀՋ 85

234· Կայնա, մայիլ եղա,
Ջանանըս հոն եր.
Այրըվա, կըրակվա, ես լ՞ինչըս
բան եր.
Ցար, եղ քու դարդերըդ, իմայի
աչքերըդ:
ԱԵ 209

234· Կայնա, մայիլ եղա, Ջանանըդ
հոն եր.
Տո՛ յար, ասուվածդ սիրես,
դուշդ մի՛ բանա.
Սիրով սովդաքյար եմ, յես չեմ
դիմանա:
(Աչուղական)
ՀԺԵ 96

***

Գուճուր աղջիկ, մի՛ Թոնե,
Տես՝ Գուճուր աղջիկ մի՛ Թոնի:

793

Բարճիս երեսը նըշխուն է,
Ջուրջըս անունը Դըշխուն է.
Ինձի սիրող երկին տըղեն,
Աստված վըկա, չաշխուն է:
Տի 239· ԲՍ 130

794

Սարին են դոլը ձյուն է,
Ես դոլըս հավքի բուն է.
Հըրես յեկըն իմ յարը
Շելակը թավ թավ հուն է:
ԱԳ 265

795

Նանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
դարուն է,
Ղարիբներուն սիրտը դունտ դունտ
արուն է.
Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, ձենըդ
բարակ է,
Ցարիս լեզուն թաղա մեղրած
կարագ է.
Կըռունկ, եղած տեղըդ չայիր—
չիմանա է,
Աչխարհքը արեգակ, ընձի դուշման է:
Տի 86· ԺԻ 22
Տես՝ ... Ձանըդ բարակ է:
Տես՝ ... Ձենըդ բարակ է:

***

Կանչե՛, կըռունկ, կանչե՛, քանի
դարուն է,
Ղարիբներու սիրտը դունդ դունդ
արուն է.
Ֆու իմած տեղըդ չայիր—չիմանա է,
Աչխարհին արեւակ, ինձի դուշման է:
Կանչե՛, կռունկ, կանչե՛ բարձր
սարերին,
Գնացեր եմ ղարիբ երկիր, վախեմ
մեռնելեն.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, չես ղարիբ
տեղ եմ,
Վաթանիս հողի ջըրին չես կարոտցեր
եմ:
ՋԲ 34

796

Բիւլբիւլը կ'կանչե՝ ասոր դարուն է,
Մի՛ խոսիք, մարկըներ, սըրտիկս
արուն է,
Սիրական յար մ'ունիմ, ան ալ
հեռուն է:
ՀՄ 461

Տես՝ Բիւլբիւլն ալ կու կանչե բաղչե
բարի պես:

797

Սեվ հավի ձուն փուրն է,
Իմ յարը Գյանջու կուռն է.
Գյանջա, քու սարը փուլ դա,
Բալքի իմ յարը ռուն դա:
ԳՀ 164

1· Սեվ հավի ձուն փորն է:
ԱԴ 171
Տես՝ Ջրի են կուռը յանջա:

798

Լե բըխոլելե.
Անուշ յար Ջան, դըռնեն դուս արի,
աչե՛,
Ես իմ ցիվան Ջանըս քեզի փեշքաշ է:
(Կրկնակ)
Տի 255

799

Ցարը իրիկուն կ'աչե,
Վոր ինձի իր քովը քաչե.
Վա՛յ անիծվի քու հերը,
Վոր քեզ պես ինձ չըմաչե:
ԲՍ 153

800

Ուրադը փեսին կըտաչե,
Սերըդ իմ սիրտը կը մաչե,
Բարակ սըրտով ինձի աչե:
ՋԲ 19· ԺԻ 14

801

Բաղչի բոլորը դամիչ է,
Ջերբա լիքը քիշմիչ է,
Աղջի, ճրպագը լուս տու,
Ջիբիս քիշմիշը դուս տու։

ԱԶ 389

***

Բաղ ըմ ունեմ դամուշ է,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիչ ա։

***

Ծառին տակը մըչմիչ է,
Տես՝ Իմ քարի տակ կա չուչա։

***

Մեվ ամպերը պարզում չէ,
Տես՝ Մթընաել ա, պարզում չի։

802

Բոբիկ մի՛ քելե, վուշ է,
Սիրունիկ, պապղ անուշ է։
(կրկնակ)

ՀՄեՆ. 42· կԾե 1

Տես՝ Ջուն գնեմ Թավեն խաչեմ։

803

Բրլրուլ ես, մի խաղ կանչե,
Մարալի պես տաղ կանչե.
Նալանի յար, քեզ մեռնիմ,
Թող աչխարքը ամանչե։

ԲՍ 127

804

Մարանը մեծցեր է, պապա կու
կանչե,
Ան տեսնող կըտրիճը սըրտեն կու
հառչե,
Մարիկ, ելի՛ դուն ալ ատուծու
կանչե՛։

ՀՍ. 460

805

Դուռնիվեր ես կայներ, դըրկածըդ
մանչ է,
Հադածըդ սերաս եր, վըրան
կանանչ է,
Քեզ տեսնող կըտրիճը սըրտեն կու
հառչե։

ՀՍ. 415

2—3· Հադածդ սերաս եր, վրան
կանաչ է.
Քեզ տեսնող կտրիճն ալ սրտեն
կուհառչե։

ԲՆՍ. 101

***

Առավոտուն կ'ելլես, դըրկածըդ
մանչ է,
Հադածըդ չերաս, վրան կանաչ է։
(Հարս տանելու)

ԲՆՍ. 557

806

Ուռի ծառը կանանչ է,
Ջարդ ու բարիդ ճանանչե։
Գող մարդկանցից հեռացիր,
Վար խիղճըդ քեղ չըտանջե։

ԲՍ 154

807

Ծառի քոքը կանանչ է,
Ցարը յարին ճանանչ է.
Ինչքան վոր նեղ տեղ ընկնիս,
Մուրը կարապետին կանչե։

ԱԴ· 169

1· Ծառի տակը կանանչ է։

808

Ջաղրը մ'ունիմ, կանանչ է,
Մեկը դուխ-դուլու մանչ է.
Ըռախին բարի բան չի,
Գինին խմե՛, խաղ կանչե։

34· Մենծ հարսը աղեկ բան չե,
Պզտիկ հարսը վար կանչե:
ԱՓ 167

***

Ձայլը մ'ունիմ, կանանչ ե,
Մէջու մարդը ճանանչ ե.
Բախի խըմելն լավ բան չե,
Դինի խըմի', խաղ կանչե:
ԲՆԱ 201

123· Ձադիր մ'ունինք, կանանչ ե,
Մէջի մարդիկ ճանանչ ե.
Աբաղ խըմել լավ բան չե:

809

Մեր արեվը շատ կանանչ ե,
Նաչալնիկը մեզ կըկանչե,
Ջյասիբ տըղին հեչ չի ճանչե:
(Զինվորի)
Տի 115

810

Ճայլի բոլոր կանանչ ե,
Տունըդ մեղի ճանանչ ե.
Մեռնիմ շամամ ծրծերիդ,
Իմ դարդ քեզի այան չե:
ԱԴ 170

23· Տունը մեզի ճանանչ ե.
Թուխով շամամը կանչե:
ՌՄ 117

234· Տունը մեզի ճանանչ ե.
Հեռու յես, ցավըս չիտես,
Դարդըս քեզի այան չե:
Տի 170

Տես՝ կանաչ արտի քենաբը:
Տես՝ ... ճանա(ն)չ եր:

811

Սերն ի՞նչ ե, սավտեն ի՞նչ ե,
Ես պարի ղայդեն ի՞նչ ե.
Բանճըր ծառ, քաղցը պըտուղ,
Չեմ հասնի, ֆայդեն ի՞նչ ե:
ՌՄ 129· Տի 145

Սեյն ի՞նչ ա, սավդան ի՞նչ ա,
Ա պայիս ղայդան ինչ ա.
Բանճըյ ծայ, քաղցըյ պըտուղ,
Ոյ չիմ հասնի, ֆայտան ի՞նչ ա:
(Խոտորջըի)
Տի 106

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ե,
Ես խաղի ղայդան ի՞նչ ե.
Բանճըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չեմ հասնի, ֆայտան ինչ ե:
ԱԳ 97

Տես՝ Մատիդ մատնիք մավի չե:

***

Սերն ի՞նչ ե, սեվդան ի՞նչ ե,
Թուղթին ի՞նչ ե, խալեմն ի՞նչ ե.
Բարճըր ծառ, անուշ պըտուղ,
Չիմ հասնիր, ֆայտան ի՞նչ ե:
ՀԱ 463

Սերն ի՞նչ ե, սավդան ի՞նչ ա,
Կըլրիճ, քու սավդան ի՞նչ ա.
Մառը բարս, մեյվան ա քարս,
Ձառք չ'ատնիր, ֆայդան ի՞նչ ա:
ԲՆԳ 519

(... Մառը բարճր, մեյվան քաղցըր,
Ձեռք չի հասնիր, ֆայդան ի՞նչ ա):

***

Սերն ի՞նչ եր, սավդեն ի՞նչ եր,
Ի՛նչ, յար, քո ղայդեն ի՞նչ եր.
Ղալամդաշ չարմա ունքեր,
Չը պաչես՝ ֆայդեն ի՞նչ եր:
ԱՓ 345

2· Եղ բանի ղայդեն ի՞նչ եր:

***

Կաղղվան ձորի մէջ է,
Տես՝ Երևման ձորամիջին:

812

Հայլուս ևռևը մոռ է,
Տևսեք՝ յարըս Տիկոռ է.
Յարխս հինա դործ ունիմ:
Շալկումինին իրա քոմն է:

ՀԾԵ 118

813

Վանքի բոլոր մանդրը նուռ է,
Սավդալի յինք, չասեք՝
ծուռ է.
Սէր ու սավդին խիստ մըրմուռ է,
Ցերկիր կ՚ասեն՝ իմ յար ծուռ է:

ԺԽ 72

Տես՝ Զայլ ափը մանդրը ուռ:
Տես՝ ... Ծուռ եր:

814

Արի, յար, արի, քև բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմեռնիմ, խոցեաս ի խասե:
(Կրկնակ)

ՎՍՍ 61· 62· 63

***

Վսոր (եչուց) ուրբաթ է, պաս է:
... ուրբաթ ու պահս է,
Տես՝ ... Պաս ա:

815

Կաղաչեմ, ինձի լըսե,
Արի արտասունքըս սըրբե,
Դանակ ըմ դու ինձի տո՛ւ,
Ցեառով ըսե՝ մի՛ մորթե:

ԱՋ 384

816

Ղուբինի դռչակ տակըս է,
Ղուբինի յորդան վըրես է.
Ինալի բարձը դըլախս է.
Շեկ աղջիկը ծոցես է:

ԱԴ 171

817

Իմ յարը հոս է, հոս է,
Ցարխս թշերը նուշ է.
Աստված սիրող բան չըսե,
Մեկ ու ճար է, ախոռս է:

ԱՆ 201

Հմմտ. Ցարըմ եմ գըտել, աոս ա:

818

Զանեքիդ տակը փոս է,
Մազ երեսիդ փըշոշ է.
Գեչ մարդուն սիրուն կընիկ,
Պագել մի՛ տա, ախոռս է:

ԱԵ 203

819

Նըստած տեղըս լեռ է, առջևըս
ծով է,
Երթացած ճամբաղ կըրակ ու հով է,
Մարխամ Ածամար քինար է, քոլ է:

ԲՆԲ 680

820

Ջաղըրի տակը հով է,
Ակղի՛կ, դու ինձի դուվ՛,
Ճըգնավորին հավուղը,
Հագել ես դանավուղը:

ԱԳ 103

821

Ծառներուն տևին հով է,
Իմ խևլքըս տըղուն քով է.
Քանի տըղան պընաց նե,
Անցուցած որըս սեվ է:

ԲՆԳ 635

822

Ելիս ու նաղըդ չատ չատ ե,
Հետու մընալըդ վատ ե.
Քեզ համար ղոր ու դիշեր
Վառվող Լիվանն մի հատ ե:
ՏԽ 152

Քեզ համար որ ու դիշեր
Վառվող սըրտն մի հատ ե:
ՀԺԵ 118

823

Կըտրիճ, Թևվերդ քրչտե,
Շուն չեխ կողեն բըշտե.
Մենծ ու պըղտիկ խըտ հիտրաց,
Դու մեկ դըրբով կորչտե:
ԲՍ 137

824

Հարավ քամի, դու դընա, արե,
Կարիբիս տես, խաբրիկ մ'առ, արե,
Աբի', յար, արե', խըռտով մի' կենար,
Մուտ ու փուտ դունի մալ մարդու
չմնար:
ՀԺԵ 44

825

Ցարըս մի դու քյանդար ե,
ԵՒռածըս մինու ճար ե.
Յոթ–ըռ.ւսաթով մի Լիվան.
Ինձ սիրուն սիրահար ե:
ԲՍ 138

826

Կանչեմ՝ յար, արե, կանչեմ՝ դոթի, արե,
Իմ սըրտի դարդեր խորովե, արե:
(Կրկնակ)
ՎՍՍ 41

827

Աբառերն ամեն բխար ե,
Իմ յար Թամա խխար ե.
Աբառերն ամեն խըճերով,
Իմ յար նախշուն բըճերով:
ԱՀ 138

828

Ստ'ղ, կաբմունջըդ կամար ե,
Տըղա', քու սիրտըդ քար ե,
Ցնա չիտեմ իմ մուբարըս,
Սերն ասածու համար ե:
ԱՋ 384

829

Ձեր տունը կամար կամար ե,
Նախշուն ողեն ինձ համար ե.
Քեզ պես Լահել–Լիվան տըղեն
Սաղ աշխարքին բարաբար ե:
ՏԽ 239

830

Հո'յ նարե, հո'յ նարե,
Զուխես տամ, դու կարե:
(Կրկնակ)
ԱԴ 166

831

Ալագյազ բանճըր սար ե,—
Վոչ եղներ եման մարիկը,
Սիրած սիրածի չեն տալում.—
Ղարիբ եմ, տեղըս քար ե:
Հիվանդ եմ, չատ անճար եմ.
Հետու տեղ մարիկ մ'ունեմ,
Թևվ չունիմ, վոր հասնեյի:
ՀԺԵ 116

832

Ես սարը բարձըր սար ե,
Ժամ են կանդնել սև քարե.
Ցարըս՝ աղբորս բարեբար՝
Ես մեր դեղի ռանչպար ե:
ԲՍ 138

833

Վերեվ կ'աչեմ— բանճըր սար ե,
Ներքեվ կ'աչեմ— մանդըր քար ե.
Աչքակը մոր մեկուճար ե:
Շորորա', Սալաթ, չորորա:
ՋԲ 23

***

Այ տղա, դու խաղով արև,
Տես՝ Այ տղա դու քաղումն ա՛րէ:

834

Հետ արև՛, եղնիկ, հետ արև,
Դարդ չունիմ, զարդին տեր արև:
(Կրկնակ)

ՀԺԵ 54

835

Ըխպրին հըղեն ա քարե,
Բաղես տոունը չըփարե,
Ադա, մին խաբար ղարկե՛,
Ախեր նրդյարան յես՝ մըեռե:
4· Ես ա քյընելն ա մին տարե:

ԱԺԵ 45

«Աղբուրի ուղին և քարե,
Բաղիս դուռը չաւլարե.
Ադա, մի խաբար ուղարկիր,
Ախր նիդյարան յես մեռա»:

836

Անծեղն ալ կու կանչե, խշալլահ խեր է,
Մարիկ, ելիր կայնե, աղոթքըդ ըրե.
Քեըվանն եկավ, անցավ,
քու սըղադ ո՞ւր է:

ԲՆԲ 680

837

Բարձըր բարձըր լեռներ է,
Սըրտիս ցավը բըռներ է.
Երկու սըրտանց սերերը,
Չեն տար անդուռ մարերը:

ԲՆԱ 804

Ա՛ս ինչ բարս բարս*) լեռներ ա,
Սըրտիս ցավը բըռներ ա.
Երկու սիրած յարերը,
Իրարու չեն տար մարերը:

ԲՆԳ 519

*) Բարձր:

838

Ժամուն բոլոր չայիը է,
Բևլորտիքը պայիը է.
Գաշնէք, ըսնէք իմ աղբոր՝
Կարգըվելու տարի յե:

ԲՆԲ 39

Դուռիս առջին պայիը է,
Ջոբս ևթրաջը չայիը է.
Աչխատեցեք, աղջիկներ,
Հարս ըլալու տարի յե:

ԱԲ 167

839

Մտուի քամին ուղը է,
Ցարիս ընջևր բոլոր է.
Ղըրկին Թիֆլիզ գըրելու,
Սիրարս փորիս մոլոր է:

ԱԵ 203

840

Լուանակը նոր է, նոր է,
Ցարիս երես կըլոր է.
Կըլոր երեսին մեռնիմ,
Հաղինը ալվան չոր է:

Յ· Կլոր սուրաթին մեռնիմ:

ՏԻ 196· ԲՄ 123

841

Ցարդի տարեր ծաղկունանք է,
Մէջի քարերն ակնունանք է.
Իրդարեց յես դարձող մարդին
Տըված խոսքը ամրանք է:

ՏԻ 82

842

Ծղրիկ, ադջիկ, Հերիքնազ,
Վեր կալ ձեռըդ, ածե սազ.
Մենք բիթունքըս կ՚աննենք ատղ,
Վոր քեզանով անենք հազ:

ԱԴ 171

843

Արաղն բերել ա ավազ,
Գրլխիդ ունիս վոսկե մազ.
Ցնկ ինձ սիրե՛, իմ քով յկվ,
Բոլ ա ման դաս դյավազ:
ԲՍ 131

844

Արազ, Արազ, խան Արազ,
Բինդյուխց բըխան Արազ.
Ընկել եմ յես քու ծոցը,
Մի՛ տար մանիման, Արազ:
ՀՄԽԱ. 35

***

Արազ, Արազ խան Արազ,
Գետերու սուլթան Արազ:
ԱՀ 134

Տես՝ Ղաչղա քուռակ հեծեր եմ:

845

Աբա՛ղ, Արա՛ղ, Ջա՛ն Արազ,
Բինդյուխց բըխած Արազ.
Կ՛ուզեմ երթամ յարոջըս խուր,
Արազ, ինձի ճամբա տուր:
ՎՍԲ 57

***

Ա՛խ, Ջա՛ն Արազ,
Վա՛խ, ելման Արազ,
Մի ճամբա տուր,
Երթամ յարիս հյուր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ. 35

846

Նըշան տըվի զառակին քեզ,
Իմ պաղն և առել երես.
Համբարձումին դըբի նաշ,
Ախոլած, խըղճալ չըդիտես:
ԲՍ 125

847

Արազ դեռ մեջ ճիկ, մեջ քեղ,
Ճար չըկա, վոր դամ մոտ քեզ.
Փառչամըդ Թոզ վոր բըռնեմ,
Շուտով դամ, քեղ հասնեմ:
ՎՍԲ 57

Տես՝ Ա՛խ, Արազն և չատ վարար:

848

Թոյ Թոյ, Թոյ Թոյ Նարդիվ,
Երեվանա կուզամ յես.
Թոյ Թոյ, Թոյ Թոյ Նարդիվ,
Բերդի տըկեն ընցա յես,
Սըրբ Ովաննես խամբուրեց գիս:
ՎՍՍ. 42

849

Թո՛յ, Թո՛յ, Թո՛յ, Ներդիվ,
Զայրի կըռունկ երկենվիվ.
Կա՛կո, մա՛րե, կարդե՛ գիս.
Զիս մի՛ տար Վանա խոյին,
Կ՛երթա չարչին, մոռնա գիս.
Զիս մի՛ տար տիրացու մարդուն,
Կ՛երթա ժամտուն, մոռնա գիս.
Զիս մի՛ տար դյուղդար մարդու,
Փետ կըտաշա, մոռնա գիս.
Զձի տու դործավոր մարդու,
Մըքուք թալա, պաքա գիս:
ՎԺԵԲ 10

***

Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիվ,
Ծովու կըռունկ երկենվիվ.
Ունո՛, բարո՛, կարդա գիս,
Թուշար մարդու մի տար գիս:
ՎԺԵՍ. 10. 13

***

Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիվ,
Դյուլի կըռունկ երկենվիվ,
Կակե՛, մամե՛, կարդա գի՛ս.
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիվ,
Նախրորդ մարդու մի՛ տար գիս,

Կ'երթա նախիր, մոռնա դիս։
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ,
Գյուլի կըռուննկ երկննվիդ,
Կակի', մամե', կարդա' դիս.
Մանճկալ մարդու մի' տա դիս,
Մանճ կը բըռնա մոռնա դիս։
Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ
և այլն.

Կարդացվըրի մի' տար դիս,
Դիրք կ'առնի ձեռ, մոռնա դիս։
... Սուլեար մարդու մի' տար դիս.
Սոլ կըկարի մոռնա դիս.
... Թյուլյար մարդու մի' տար դիս,
Ոսկի խամբա, մոռնա դիս։
... Զորան մարդու մի' տար դիս,
Կ'երթա սար դաշտ, մոռնա դիս։
... Ախյաք մարդու դու տուր դիս,
Մըքուր թալա, պազա դիս։
(Պարերգ)

Ծվ. 42

***

1–11 Համ դյուլ, համ վարդ, համ նարդիլ,
Գուլի կրուսկ երկննվիդ։

Հծե 80

***

Մարե', ձի մի' տա սարկավագին,
երթա սաղմոս, մոռնա դիս.
Մարե', ձի տո'ւ խնյաքին,
Թալի մըքյուք, սիրի դիս,
Ծորնն ելնի, դըրկի դիս։

ՎՍՍ 47

850

Սայեդ կարմիր զանավուդ,
Դու մանիս խորտա նավրուդ,
Քու դեմն հալա ինչոր բուդ։

Տե 165

851

Ելեր ես կ'երթաս կը հանդը,
Եկար, ընկար մեր եղ ճանկը.
Կայներ՝ կ'ենես մանչու փանդը.
Կայնի', Ֆիդան բոյիդ դուրբան։

ՋԲ 19

852

Բաղչումը բացվել ա վարդը,
Մարդ չըդիտե իմ սեվ դարդը.
Հախ Աստանից խընդրել եմ՝
Որ չըտեսնի նըհախ մարդը։

Տե 159

853

Բացվել ա բաղչանուն վարդը,
Աբքել ա դրախտին զարդը։

Կժե 47

854

Ինտոնի ձեռի վարդը,
Ապրի Աչխենի մարդը.
Ծորտա եր Աչխենը,
Կոլտա եր Աչխենը։

Տե 185.

855

Թառամել ա իմ վարդը,
Մեռել ա սիրած մարդը.
Են որից ել ըսկըսած՝
Ել չեմ քաշել իմ զարդը։

ԲՄ 134

856

Արազի ափի ղազը,
Ասում եմ մուխամբազը.
Ինձի սիրի', աղջիկ չեն,
Ինձ այրեց քո եչմ ու նազը։

ԲՄ 153

857

Վերեվըն անցավ ղազը,
Ձեռքիցըդ կ'առնեմ սազը.
Իմ դեմ վատ չըխոսաս,
Կը պոկեմ դըլխիդ մազը։

123. Ցերկընքեն անցավ ղազը.
Աչըդն ածեց իր սազը.
Աղջիկ, չատ մի' խոսալ։

858

Ելել եմ Ալադյազը,
Չեմ առնի մալամազը։
ՌՄ 97

859

Հարսնեաուսը զենին ղազը,
Կը հիտեն, ա՛խ, հարսին մազը.
Հարսը ու լա բազե–բազի,
Փեսան ալ ու քաչե նազը։
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 332

860

Բաղչան էլեր խորոզը,
Բաղչի քարը· լոլոզ է։
Կ'ուղեմ հալալ մի սիրեմ,
Ըընդիկ եղնա քոլոզը։
ՀՀ 325

861

Ոչխարը փըռվե դուզը,
Ջոկեք իմ ալադյոզը.
Մ'եչքեն քաչեք յայըզը,
Սըրբեք երեսի թոզը։
ԱԸ 143

***

Ոչխարն արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ ղարադյոզը.
Աղուխըդ ղարկի՝ նախշեմ,
Թաւի տուր քյանքյուվիդ Թոզը։
ՌՄ 109· Տի 237·
ԱԴ 165

2· Սիրել եմ ալադյոզը։
34· Եյլուղըդ ղըրկա՝ նըխշեմ,
Թաւի տամ չյաքուվիդ Թոզը։
ԱՔ 341

14· Ոչխարս արել եմ դուզը·
Թաւի տուր քյաքուվիդ Թոզը։
ՔՀ 159

***

Վոչխարն ելալ ա դիւզը,
Ջոկեցեք ալադյոզը·
Իմ հեր քեզ աղջիկ չի տա,
Սըրբի երեսիդ Թոզը։
ԱԴ 262 ԲՄ 132

34· Շան տըղա, չատ մի՛
խոսա,
Սըրբա՛ երեսիդ Թոզը։

***

Վոչխարն ելավ են դուզը,
Վեր ելավ վոննի Թոզը·
Ցար, քու քըթակըդ վեր կալ,
Թաւի տամ քյանքյուվիդ Թոզը։
ԱԴ 264

2· Հաղել եմ ղանավուզը։

***

Վոչխարս արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ ղարադյոզը·
Ցայլուխըդ ղարկի՝ նըխշեմ,
Վարդով լըցնեմ, քե բախշեմ։
ԱՋ 375

***

Ոխչարն արեր եմ դեզը,
Ջոկեր եմ ալադյոզը·
Լայլուխ ողորկ նըխշեմ,
Թաւի տուր քյանքյուվիդ Թոզը։
ՀԺԲ 122

34· Նախշուն լայլուխն ինձ տուր,
Թաւիքըմեմ մաղերիդ Թոզը։

***

Նախիրը կայներ և դիւզը,
Կանչե կը ղարադյոզը·
Ղըրկե՝ մահրամազ լըմամ,
Առնեմ քյանքյուվիդ Թոզը։
ԱԴ 96

12· Նախբին ելեր և դուղը,
Դայներ և զարադյողը:
ՀԾե 83

123· Ոչխարն իջել և դիւղը,
Ջոկել եմ զարադյողը·
Մանչ, տո՛ւ մայրամադ վըլամ:
ԱԳ 103

862

Լուսավորչա հավուղը,
Հագել եմ դանավուղը·
Եկնք երթանք են դուղը,
Ցես չեմ առնի են կուղը:

34· Եպ ծառերի խաֆիցը,
Գրնանք իջնանք են դուղը:
(Վ· արի՛ք գրնանք են դուղը):

***

Ճըղնավորի հավուղը,
Հագել ես դանավուղը·
Երթանք ելնենք են դուղը,
Քեզի կ՛առնեմ յալասուղը:

863

Ճըրատը դըրի(ր) թաթը,
Դու կերար հարամ կաթը:
2· Դու կերուկ հարամ կաթը:

864

Հագնը իմ լաթը,
Ծոցիս սըհաթը·
Սիրեր եմ, կ՛առնեմ թավաղը,
Լուսե հավատը:
ՀԾե 114

865

Մեր գըռան կառավաթը,
Ճարխս դոշի սրհաթը·
Գիշերնեըն երազ գալուս
Տարալ կյանքիս գըվաթը:

866

Գախանում եմ կընջիթը,
Հագած եմ լավ խաս չիթը·
Երընեկ կըտամ են որին,
Վոր կ՛ընկնեմ յարխս ճիտը:
(Գաղհանի)
ԱԺԱ 69

867

Եկավ սալդըթի թուղթը,
Մուրթ Գեվորքի լավ ուխտը,
Մենք ենք երկու ջուխտը·
Գընա, բարով յետ արի:

Բաղըրնու տեղն արան,
Վեց տըղա ջուկին, տարան,
Տերևըը կապին վարամ·
Գընա, բարով յետ արի:

Ղարաբինա չի ծալվի,
Ջարախանեն չի պարսլի,
Բաղըրնու սալդաթնեը,
Հեչ մի քաղաք չի ճարվի:
ՀԾե 118

868

Սարան *) վեր կը դանք հարթը,
Կըքաղենք դաստա վարդը·
Ցես քըղեցի**), դու տարար,
Մըշալա՛ մեջի մարդը:
ԱՋ 382

*) Սարից: **) Գաղեցի:

869

Սիսպտակ դոշիդ անդին խալը,
Մի խմացիր դու իմ հալը,
Ջեմ ուզում աշխարհի մալը:
ՏԽ 167

870

Փրուված և նախշուն խալը,
Եկել ա մեր մարալը·
Աղբեր Ջան, դու խոսք արա,
Հարցըու իմ յարխս հալը:
ԲՄ 135

***

Ա՛յ տըղա, դընա կալը,
Տես՝ Տըղա, դընա, կալը տես։

871

Ելեր ես, կ՛երթաս կը կալը,
Բարով մաշես դըլխուդ չալը·
Երեսեդ կը կաթե խալը։
ՋԲ 19

872

Ցենոքի դըռան կալը,
Վառա վառոյի տալը·
Վառո՛, փեչերըդ երվավ,
Ծաղնով փըլավը բերվավ։

873

Դարըն անցա են կալը,
Ի՞նչ կ՛անեմ դունյի մալը·
Տըղեն տե՛ս, աղչիկը տուր,
Թող ըսկի չըլնի հալը։
ԱԲ 345

1· Ես դարն անցա են կալը։
124· Ճամբուն եմ եթում կալը,
Ջորս կողմըս դյուլի բաղը·
Ջահնամ թե չըլնի հալը։

Տես՝ Ցեղն անցա են յանը։

874

Դուրս կը գամ Լասահն կալը,
կը երեվա Բաքվա սարը·
Ջանս քեզ մատաղ, խաղեյին,
Ուղարկի՛ իմ բալա յարը։
ԱԴ 114

875

Գըլխիդ չալը,
Բըկիդ խալը, խանբաջի,
Դու սիրուն ես,
Քանց քու տալը, խանբաջի։
(Կրկնակ)

876

Հագել եմ ալը,
կայներ եմ կալը·
Թաու բոյիդ մատաղ,
Նըշանլու յարը։
ԱԲ 337

Հագել իր չալը,
կայնել իր կալը·
Ցես քեզի դուրբան,
Սիրելի յարը։

877

Թալանն եկավ, Թուխնից տարավ
իմ (վ· մեր) մալը·
Ջյաֆուրն եկավ, ղարկից տարավ
իմ (վ· մեր) մալը։
(Կրկնակ)
ԿԺԵ 20· ՏԻ 258

878

Ձին քըցել ա վոտի նալը,
Դու չես տեսնում իմ խեղճ հալը·
Առանց քեզ ու քու ընկերին՝
Ի՞նչ կ՛անեմ աշխարհի մալը։
ՏԻ 237

879

Բոզ ճիուն վոտի նալը,
Ինձ վառեց դոշիդ խալը·
Երնեկ կուտամ են ավուր,
Ցես դու կ՛երթանք մեր կալը։

***

Բոզ ճին ի՞նչ անըմ նալը,
Տես՝ Բոզ ճի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ,

880

Բարակ մեջքիդ քիրման չալը,
Դու կ՛ուժես աշխարքի մալը,
Ցես հարցընի յարիդ հալը։
ՏԻ 87

881

Ժամի դըռան ավելը,
Ճև չնմ առնի բարևվը·
Եկավ Իդիրա դոշունը,
Երթամ, ջոկնմ լավևրը:

882

Աբաղի տիվի դոլը,
Զուկ ելա, ընկա թոռը·
Հնբրա աղջիկ չեր տա,
Ջըցևցիր քարիդ դոռը:

883

Եկեք քընանք ևն ոխը,
Ըլըլտխա կլոխը·
Ով ինձանից քեզ ասի,
Լեք որորոց վրնչ տեսնի:
ԱԶ 373

***

Վե՛վ դընաց յարիս ոթախը,
Տեռ՝ ... ոթաղը:

884

Եկեք քինանք ևն ոխը,
Գյուլբուդաղա դիլոխը·
Ճարը յարից հանողը
Հանևնք կարճկին դիլոխը:
ԱԶ 379

885

Եկեք քինանք ևն ոխը,
Գյուլպուտաղին կիլոխը·
Ամեն ծառան մին փըշատ,
Իմ յարին եոմբը չատ:
ԱԳ 262· ԲՄ 135

886

Ճեկեք քյընինք ևն ոխը,
Գյուլբուդաղա դըլոխը·
Աչըդը տղամարդ մըռռավ,
Ճեր ըլավ ծըբևնե ծոխը:
Ա.ժ.Ք. 86

«Ճեկեք գնանք ևն ուխտը,
Վարդ աղբյուբի գլուխը·
Աչուդը տղամարդ մեռավ,
Վեր ելավ ծիրանի ծուխը»:

887

Մահիսին կըշինիմ ըրևս ոխը,
Ճեր կընի Ղարաբանեն քրթեն ծոխը·
Մին ինձ տըվեք դուշմանին տղեն,
Տիւս ոնին աչքեն թոխը:
Ա.ժ.Ը 31

«Մայիսին կըշինեմ արաբիս չծակը,
Վեր կընի Ղարաբանի քթի ծուխը·
Մի ինձ տվեք թշնամու տղին,
Դուրս անեն աչքի թուխը»:

888

Խորեմ իմ դուշմնի գլուխը,
Զրկըտրեր մեր տան ծուխը·
Դիլաք կ'ենիմ աստըծուց,
Որ կըտրի ուր (իր) տղյի ծուխը:
ԲՄ 143

889

Ճար մ'ունիմ բուլանուխը,
կըտրեց ան մեր տան մուխը·
Մոհլաթ անց ա կացեր,
Ճարըս խոշ յար ա դըտեր:
ԲՄ 132

890

Շատ քաղցըր է սիրածը,
Չի սաղանուն հարվածը·
Ինձ սիրուհուց հանողը
Ուրացեր իր աստվածը:
ԱՔ 340

891

Լուսընկի բակը,
Մեր սելի ակը·
Ըսոր կամեցինք
Ճարիս պըսակը:
Հժե 111

892

Ոչխարն արել եմ բակը,
Դեմ տըվել սելի ակը.
Ով իմ սիրածըս առնի,
Չի վերի դըլխի Թագը:
ՊՄՎ 105

1. Ոչխարս արել եմ բակը:
ԱԺՄ 58

***

Ոչխարն երի բակը,
Դեմ արի սելի ակը.
Վավ որ իմ սիրածն առնի,
Զըվերև դըլխու Թագը:
ՀԺԵ 118

4. Զըվերև դըլխու Թագը:

***

Ոչխարն երեց բակը,
Դեմ տըվի սելի ակը.
Ով որ իմ սիրածն առնի,
Զըվայրե դըխի Թագը:
ԱԴ 166

Վոչխարը կ'անի բակը,
Դեմ կ'անի սելի ակը.
Ով իմ սիրածը սիրի,
Սեվ ըլի դըլխի Թագը:

***

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Տես՝ Հով ա կանում ի՞նչ տակը:

893

Ոչխարն եմ երեր բակը,
Դեմ տըվե սելի ակը.
Ծոթը տարի սիրեցի,
Ցես ընկա քու կըրակը:
ԱՃ 196

894

Ջոբան, արի մեր բակը,
Հերըս դընուց քաղաքը.
Մեռնիմ ասկի բեզերիդ,
Մըտնենք հալալի տակը:

895

Ցես նըստել եմ աղբրի ակը,
Ջաղել եմ հոնի խակը.
Ով իմ լավըս չի առե,
Վոչ տեսնու վորդու Թագը:
ԱԺՄ 58

896

Ցարի բելակի ապագի կոճակը,
Սչունը փարին, դըբին վիճակը:

897

Ցես ի՞նչ կ'անեմ ամակը,
Ըստացել եմ նամակը.
Բախտիկըս դանդատ կ'անեմ,
Ինավար ե արևդակը:
ԲՄ 147

898

Ժամանակ ժամի տակը,
Կողբա աղբյուրի ակը.
Սիրած սիրածի չենե տա,
Տերտերն ա մեղքի տակը:

899

Մի՛ մըտնի ամպի տակը,
Սրի՛ մըտի մեր բակը.
Ջամխհեր անդին քարեց՝
Մենակ դու յես Թանդ ակը:
ՑԽ 153

900

Արե՛վ, կաց ամպի տակը,
Շողդ մի՛ ջըցի մեր բակը.
Ֆանի յարըս կըշտես ա,
Մեզ մի՛ տա դու խեթ ակը:

Տես՝ Ամպել ե ամպի տակին:
ՏԽ 218

901

Իմ աղբեր ծառի տակը,
Սաղմուսը կըռան տակը.
Սաղմուսը դեր է դառե,
Լիպուն բըլբուլ է դառե:
ԹՄԿ 61
Տես՝ Աղբերըս նըռան տակին:

902

Կըգյընիմ ծառն տակը,
Կըքաղիմ բարեն խակը.
Վրեբ խոսկ ասաս, տանիս վրեչ,
Սըքով անիմ ոսեռ թաղը:
Ա.ԺԼ 27

Կըգնամ ծառի տակը,
Կըքաղիմ բարի խակը.
Վոր խոսք ասաս, տանես վոչ,
Սեվ անեմ ուսիդ թաղը»:

903

Նըռաեր է պատի տակը,
Կրվելլա մանուռ տակը.
Աչքով, ընքով կըկանչե
Պալաս ընկոզին տակը:
ՀՀ 324

904

Կայնել ես պատի(ն) տակը,
Ցավս կը մտանուդ տակը.
Իմ կարած արտախինըս
Դըրել ես ֆասիդ տակը:
Ա.Գ 102· ԲՍ 137

14· *Կայներ ես պատատակը·*
Դըրեր ես ֆեսիդ տակը:
ՀԺԵ 83

23· *Դըրել ես մանուկ տակը·*
Ճարխս ղըրկած Թալիկը:
ՀԺԵ 125

234· *կանայէ եր մատիդ տակը·*
Եղ իմ ղըրկած նըշանն է,
Դըրել ես չապխիդ տակը:
Ա.Ե 202

3· *Իմ տըված արտախինը:*
Ա.Զ 389

905

Հով ա կանաչի տակը,
Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը·
Եկար մեր ղըռնով անցար,
Չասիր՝ արի մեր բակը:
Ա.Ը 441

13· *Հով ա ծառների տակը·*
Կուժըն ուախս դուս ելա:

***

Ես ի՞նչ լավ ա մեր բամբակը,
Հով ա կանաչի տակը·
Եկա, մոտովդ անց կացա,
Չասիր՝ արի մեր բակը:
ՀԺԵ 123

906

Սիրտըս ընկավ կըրակը,
Ել ի՞նչ անեմ դանակը.
Ոտարի դեչ խոսքերը
Մարեց ումբիս ճըրագը:
Ա.Զ 385

907

Գընացի սարը սանկը),*
Փուչն ըլավ ալի ծոնկը)·*
Ցես դու մեկ բաղում պիտենք
Ցես բուրվառ, դու խոնկո):*
Ա.Զ 378
*) *Սուռնկը· ծոնկը· խունկը:*

908

Ամբարի տակի մուկը,
Ցես չեմ առնի դեղնուկը·
Դեղնուկը սըրտովըս չի,
Շորերը վըրովըս չի:

909

Սարերի սինճը,
Կաթին ու բըրինճը·
Գըրոջըս տարան,
Դարն եկավ ինճը:
ԺԵ 20

910

Գընացի բաղը, ըսպանի ոձը,
Գըլուխը զարկի ասկի քորցը։
ԿԺԵ 54

911

Ղուշ եղի՛, արի՛ բաղը,
Դառի՛, արի՛ մեր թաղը։
Ճուլց տուր խեղճ մոլորածիս
Մարմառ դուխդ չափաղը։
ՏԽ 247

912

Մըտնում ես բաղը։
Կաքավչորրորա,
Աստ քու խաղը,
Ըարիդ որորա։

913

Կայնել ես բաղը,
Ձերդում ես տաղը։

914

Ղուշ ըլնեմ, դամ ձեր բաղը,
Ուտեմ ձեր հացն ու աղը։
Աստված սիրես, մի՛ պահի
Ինձանից խոսքի սաղը։
ՏԽ 192

915

Բըլբուլ, արի՛ մեր բաղը,
Աստ իմ յարի խաղը։
Խաղիդ միջով բարևըրս՝
Հասցըրու յարիս թաղը։
ՏԽ 246· ԲՄ 124

916

Վարդ եմ քըցել մեր բաղը,
Բաղալջ չինել չարմաղը։
Քոռանան քու մի աչքը,
Մոռացար հացն ու աղը։
ԲՄ 133

917

Վա՛յ լե լե լե, վա՛յ լո լո լո։
Երթանք մեր բաղը,
Անենք մեր խաղը։
(Կրկնակ)
ԱԴ 165· ՌՄ 109·
ՏԽ 178

918

Աղջիկ, դընանք մեր բաղը,
Պոկենք չամամիդ թաղը։
Եղ երեսիդ չաֆաղը
Հանել ա սըրտիս դաղը։
ՔՀ 164

13· Աղջի՛, արի՛ մեր բաղը։
Քո երեսի չաֆաղը։
ՌՄ 92· ԲՄ 129

123· Աղջի՛, դընանք մեր բաղը,
Պոկենք չամամի թաղը։
Քո երեսիդ վարաղը։
ԱԴ 264

123· Յաղջի՛, յեկ դընանք բաղը,
Պոկենք չամամի թաղը։
Քու երեսիդ չափաղը։
ԱՋ 377

3· Եղ երեսիդ չափաղը։

919

Մեր վոչխարի յաթաղը,
Գըլխիս դընեմ փափախը։
Ջանդուրուկըդ յետ ձըդես,
Երեսիդ տես չափաղը։

920

Վե՞վ դընաց յարիս ոթաղը,
Վե՞վ պըրծուց կանաչ պուրթաղը։
Վո՞վ կանչեց իմ յարիս խաղը։
ՋԲ 19

921

Նաշ են տանում մեր թաղը,
Չի մընում խոսքիս սաղը։
Ասում են՝ յարըդ մեռել ա,
Իսկ յես կանչում եմ հաղը։
ԲՄ 153

922

Աղջի՛, յոր կ'ոնկս) դյուլբիդ ճաղը,*
Կ'անկս անհամ չուրվին աղը·
Բա վըներ քյնդ յաղ մարթ տանե,
Հո՞ւ յոր կ'ոնե սըրտես դաղը:
ԱԺԼ 41

*) կըվներցնես, վներ կ'ուզես:

923

Կողրա բներցին աղը,
Սըրտես քաշեցին դաղը·
Ինդ հետ ենքան չեմ խոսա,
Բարով ըլլե՛ք յայլաղը:
ՍԲ 343

924

Երևսիդ քըրտինք չաղը,
Ինդալ և սըրտես դաղը·
Աբի՛ երթանք մեր բաղը,
Դուս տանք չամամի թաղը:

925

Երեվընու կուղար աղը,
Ինդի տարան դյուլի բաղը,
Ինդեցիր չամամն ու թաղը:
ՋԲ 19

926

Դուքնի մկի արաղը,
Թամամել ա թարաղը·
Հըրես կըղա իմ յարը,
Վըրեն կապած յարաղը:
ԱԺՄ 52

927

Նախիրը եկավ դեղը,
Մըտի՛ իմ քըցած տեղը·
Գըլուխըդ դեր կըռնևրես,
Ջըհավրի սըրտես յեղը:
ՏՒ 216

928

Ի՞նչ է, ասա, իմ մեղը,
Հալվել ա սըրտես յեղը·
Ինդ ու բաղչա յես (յեմ) արել
Երկու ծըծիդ մեջտեղը:

34· Երկու ծըծիդ մեջտեղը
Ինդչա ու բաղ ես արել,
Դոսա ու դուշմանի մեջին·
Լացըս ծիծաղ ես արել:
(Դու ինձ լայաղ ես արել):

929

Ինդ ոստանը ջըրած տեղը
Ամեղը թեղած տեղը·
Ինդարար տարեք իմ յարին,
Հեն եմ իր դըրած տեղը:
ԲՄ 138

***

Են ի՞նչ դեղը, են ի՞նչ տեղը,
Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ
քարեր:

930

Կաթը փըռել եմ հով տեղը,
Աբի՛, ինձի տար ձեր դեղը·
Ո՞ւրտեղ ղըրկեմ քեզի համար
Ձեռովս եփած ճըվածեղը:
ՏՒ 223

931

Ինչուս դեղի մեջտեղը,
Ինդամայեց մեծ չեյիը,
Թորկեց դիս լաց ու չիվան,
Ինդարար տարավ մեծ բեիը·
Տարան, տարան իմ յարը,
Տարան իմ մեկ ու ճարը·
Ինդարար արեք Սարոյին,
Տարան խորտա Մարոյին:
ԿԺԵ 25

932

Կայնել ես բանձըր տեղը,
Հալեցիր սըրտիս յեղը·
Ինձ հալ ու մաշ անելով՝
Քըցեցիր ես նեղ տեղը:
ՏԻ 209

933

Տիգրան աղի մատի ողը,
Սուիոյ վերցին, դրին հողը:
ԿԺԵ 41

934

Գուբիանը վարի հողը,
Ղավալը կ'ածի փողը·
Հով ընձանան քե ասի,
Վեչ ընկնի ոխնած հողը*):
ԱՋ 374
*) Վոչ ընկնի որհնած հողը:

935

Սեդրակի բաղում ածում են փողը,
Թե ինձի չառնես, չուտ մըռնես հողը:

936

Աղջի՛, երթանք մեր խամը,
Դասատով բըռնեմ քու ծամը·
Երնեկ կուտամ են որը,
Իրար հետ մըռնենք ժամը:

937

Ցես գընացի մեր ժամը,
Տեսա վարագած չամը·
Ախլքըս գընաց, վոր տեսա՝
Գըլխիդ տասներկու ծամը:
ԱՋ 379

938

Ջուր ե գալի արխըմը,
Աբըրչում ե չարխումը·
Ցես են թավատ յար կ'ուղեմ,
Ջամարթ ելնի խալխըմը:
ՀԺԵ 134

***

Ջուր ա գընում արխումը,
Դու կանգնել ես չարխումը·
Են որին երնեկ կըտամ,
Ջամարդ կանգնես խալխումը:

12· Ջուր ե գընում արխումը,
Աբըրչում ա չարխումը:
ՔՀ 164· ՏԻ 139

2· Աբըրչում ե չարխումը:
ՌՄ 118

2· Աբըրչումն ե չարխումը:
ԱԴ 165

Ջուր ե գընում արխումը,
Աբրեչում ե չարխումը·
Գըլուխըս դըլխիդ դուրբան,
Ջամարդ կանգնիս խալխումը:
ԹՄԿ 63

***

Ա՛յ արխումը, արխումը,
Դու կայնել ես չարխումը·
Գըլուխըս դըլխիդ դուրբան,
Ջան մարդ կայնի՛ խալխումը:
ԱԸ 139

24· Աբրեչումի չարխումը·
Ջամարդ կաղնի խալխումը:
ԱԺՈ 50

939

Նալն ու մեխը կըրակումը,
Ալման ճոթը մըկրատումը·
Սերը սիրածեն հանողին՝
Թաքը թըխոցի գըրատումը:
ԱԳ 269· ԲՍ 141

940

Ղուշը կըծըվվա բաղումը,
Կանաչ խըյար թաղումը·
Իմ ախպեր հըշտեղ տըեսեր,
Դարյաղն ոսեն բաղումը:
ԱԺԸ 30

941

Ղուշը կրծըվիվա բաղումը,
Կանանչ խըյար Թաղումը.
Մին դասատա յես գյոռվ բնդի,
Իմ յարին վըլխաղումը:
ԱԺԼ 30

***

Ղուշը ծըկըլտա բաղումը
Կանանչ խխորը Թաղումը.
Ցես մին սաքաթ սուրտա ալըտի
Իմ յարին ոթխումը:
Ա.Գ 263

942

Մեր բաղումը, բաղումը,
Մանուշակի Թաղումը.
Կամքիր վարդը ինչ անե
Թըշերիդ յարխաղումը:
ԱՋ 381

943

Բիւլբիւլը կանչեց բաղումը,
Գոնըս տարավ վըռնչ տըեղումը.
Կանչի՛, բիւլբիւլ ըմ, կանչի,
Տըեռավ քու դարը տան չի:

«... Գոնըս տարավ վռչ տեղումը...
Թեկուզ քու տերը տան չի»:

944

Գուլը գալին Թուշումը,
Ձեռնը սիժան գուշումը.
Իմ յարին ըշտեղ տեսար,
Շատչվա գալին Թուշումը:
Ա.Գ 263

***

Կայնել ես դու կամընջումը,
Տես՝ Դուն կայներ ես կամընջին:

945

Ցեղ եմ հալել Թասումը,
Վարդավարի պասումը.
Ա՛ աղա, քի վո՞րդի սիրեցի,
Ժամի աղաքի դասումը:
ԱԺԱ 52

Ա՛յ ասըմը, ասըմը,
Ներսան գինին Թասըմը.
Ցես քի վո՞րդի սիրեցի,
Վարթևլորի պասըմը:
ԱԺԱ 50

946

Կարմիր գինին Թասումը,
Ցես եմ քո հավասումը.
Ցե՞րբ կը տաքնան աղչկերք,—
Վարդավառի պասումը:
ՀՄԽԱ 40

***

Ղասումը, հա՛յ Ղասումը,
Կարմիր գինին Թասումը.
Աղչկերք յե՞րբ կը տաքնան,—
Վարդևլորի պասումը:

1· Հըրես եկավ Ղասումը:
34· Աղչկերքը յե՞րբ
կուտքանան,—
Վարդևլերի պասումը:
ԱԸ 142
34· Տըղերքը յերբ կկոտորվեն,—
Վարդևլերի պասումը:
ԱԸ 142·
124· Հա՛յ ասում է, ասում է,
Կարմիր գինին Թասում է.
Վարդավառի պասում է:

***

Ցե՞րբ կըբացվեն աղչիկները,—
Վարդավառի պասինը:
ՎԺԵԲ 14
Հմմտ. Ա՛յ, ասի նա, ասի նա:

947

ԳուԹանըս հողերումը,
Իմ յարըս չոլերումը.
Գըլուխըս դուրբան կըլամ,
Մի՛ ման գա չոքերումը:

***

Գուբանըս աքերումը,
Իմ յարըս ցելքերումը.
Ջեզ ղուրբան, իմ սիրուն յար,
Ման մի՛ դա շոքերումը:

948

Իմ աղբերը են անցումը,
Գուբանի եղնանցումը.
Գիր եմ դրել, ուղարկել,
Վաղաս ա Համբարձումը:

ԱՋ 380

949

Թամքու տենակ թամքումը,
Թառ յըղոնեդյ վանքումը.
Իմ յարը հըյշտեղ տըեսեր,—
Շուշվա ղըլեն չամքումը:

Ա.Ժ.Ի. 47

950

Թուրն ու Թըլվանք Թամքումը,
Դուն աղունակ իս վանքումը.
Ցխս մե պըտուկ յար ունիմ,
Երեվանա խալխումը:

ԹՄԿ 61

951

Թուր ու Թըլվանք Թամքումը,
Ջուխտ աղունակ վանքումը.
Մեռնիմ սիրական յարիս,
Ինքը քաղքի ճամփումը:

Ա.Ժ.Ա. 54

952

Ցայլի կասեմ վանքումը,
Ջինարին արանքումը:

***

Անցա Ղարսա վաքանը:
Տես՝ Արաղն անցա են վաքան:

953

Եկան դըրեցին ճիանը,
Տաճկից եկավ մեր գիանը:

954

Ղարսա բերդի պըլանը,
Ղուկաս կայնել դըռանը.
Մեր Նազլուն գարբ ա կանգնել,
Աստված կանդնի կըռանը:

955

Հորա Ջան, քո պըլանը,
Խաղում եմ քո դըռանը.
Գալղղի մուրայը տուր,
Իմ սըրտի սիրածը տուր:

12. Ոզա Ջան, քո պըլանը,
Հաղում եմ քու դըռանը:
34. Կողբեցեք գարբ են կանգնել.
Դու կաղնես իմ կըռանը:

956

Մեր արտերի բիանը,
Ցխս չեմ առնի պիյանը.
Ովոր ինձ տա պիյանը,
Աստված անի դիվանը:

***

Առիլ եմ այս տեղանը:
Տես՝ ... տեղվանը:

957

Ցելն անցա են յանը,
Նոր տեսա Ֆիդան յարը.
Տըղին տես, աղջիկը տուր,
Ինչ անեմ անշահ մալը:

ՍՓ 339

124. Սարն ընցի են յանը,
Ինչ անեմ տխուն մալը.
Ջեյնեմ Թե չըլի հալը:

Հ.Ժ.Ե 123

Տես՝ Դարըն անցա են կալը:

958

Են հինէ մարդ ա տըռանը,
Սաղ ու թրխանդյ կուռանը.
Ա՛ղուչունա յեկած տըղա,
Մըրսաս աջի կուռանը:
ԱԺԻ 45

959

Ջանջո խանի դըռանը,
Խամուր կուռքի կըռանը:
ՓՇ 72

960

Են տըղան են դըռանը,
Թուխ յափընջին կըռանը.
Շուռ տըվավ, տունը մըռավ,
Աչքըս մընաց կըռանը:
ԱՋ 373

961

Լեռնեըսուն խոր տեղվանը,
Ջուր դոլեր և սեղանը:
Սիրտը եղեր աղվընիկ,
Չի կենար աս տեղանը:
ԲՆԱ 624

***

Ասիլ եմ այս տեղանը,
Ջուր դոլեր փոս տեղանը:
ԲՆԳ 677

962

Ղոլիցը բերեմ ծիրանը,
Ֆոլիցը բերեմ դիրանը.
Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Անուշ կենա բերանըդ:
ԱՋ 375

963

Ելել ես, կ'երթաս որանը,
Կոտրեցավ սեղից մատանը,
Իմ սըրտից սիրած յարանը:
ԲՆԲ 525

964

Խորտա ե(ր) (մեր) Աշխենը,
Կոլոտ ե(ր) (մեր) Աշխենը:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 26. ՌՄ 63
ՏԽ 184

***

Խորտա եր մեր Աշխեն,
Կոլոտ եր մեր Աշխեն,
Սիրուն եր մեր Աշխեն:
(Կրկնակ)
ԲՆԱ 566

965

Ուրբաթ խոսացի, շաբաթ իրկունը.
Հեղնաբոխ տարա Կարոյի տունը:
ԺԽ 21

966

Կիրակմուտ իրիկունը,
Ցօրըս եկավ մեր տունը.
Խոլվաթ չեր ենտեղ մեղի,
Մըտել ենք հավաբունը:
ՀՄԽԲ 25

Կիրակմուտաք իրիկունը,
Աբի դընանք մեր տունը.
Թե ընտեղ խոլվաթ չեյավ,
Կըմըտնենք հավաբունը:
ՏԽ 177

967

Բուխերկի կողքի ձունը,
Անուշ եր հոր տան քունը.
Բարով կուգար աշունքը,
Ֆեղի տանեմ մեր տունը:
ՀԺԵ 119

968

Մարեըրին թերթևի ձունը,
Բաղեըրին ալման հունը.
Իմ յարըս մին խոսք ասեց,
Կոտրեց սըրտիս տունը:
ԱԳ 267. ԲՄ 147

969

Մարգի մէջի խղճունը,
Ցողի, ծաղ, գընա տունը։
Ցաւիդ աչքը ճամբու յա,
Չի տանում անուշ քունը։

123. Արտի յեղրի խղճունը,
Նանի ծաղ երթամ տունը,
Ցաւիս աչքը ճամբին ա։
3. Մայրիդ աչքը ճամբին ա։

970

Սեվ է չոբանի չունը,
Չեր ուտնի յարիս քունը.
Ջահիլ եյի, չիտեյի,
Վո՛ր մահլին է ձեր տունը։
Տխ 252

234. Տարել ա յարիս քունը.
Ցես զարիբ եմ, չեմ գիտի,
Շանց տըվիք յարիս տունը։
234. Չի տանում յարիս քունը.
Զարիբ եմ, չեմ ճանաչում,
Ջուլյց տըվիք յարիս տունը։

971

Նըստեր է Թոնրատունը,
Երեսը կարմիրատուն է.
Իգամ աչքիդ ի մոտենամ,
Եղնամ հոգուդ ի տունը։
ՀՀ 324

972

Հես ա չինել ես տունը,
Չի տանի ղըշան քունը.
Մի թասով գինի բերիք,
Շընհավորեմ ես տունը։

973

Ես մեր տունը, բարձր տունը,
Դուն ատրար իմ անուշ քունը։
ԿԺԵ 61

974

Անտոնի ձիու բաշը,
Աչխանին դըբին նաշը։
ՌՄ 63. Տխ 185

975

Շինել են աղիղիս նաշը,
Ել վո՞նց ծածկեմ չաղաշը.
Առավոտուց իրիկուն
Լացն է իմ հացն ու ճաշը։
ԲՍ 127

Կայնել ես դուռն բաշը,
Տես՝ կայնել ես ձեր դուռն բաշ։

976

Հարըրբանի դամեչը,
Հերիք բըռնես իմ վեչը.
Ես քեզի առնողը չեմ,
Կըմանիս մեր սև եչը։

977

Դորել է դուքինին եչը,
Չեմ առնի յարին դեչը։

978

Ոչխարն երեր եմ դ՞ոչը,
Գինիկի լեզուն խոշ է.
Ես մեռնիմ պըղտի յարին,
Ամանաթ յարը բոշ է։
ԱԳ 97. ԲՍ 148

123. Ոչխարը զարկի դ՞ոչը,
Գըղտիկի լեզուն խոշ է.
Մեռնիմ պըղտիկի լեզվին։
ԱՋ 390

979

Մեր բաղչի ճերմակ ղուչը,
Իմ յարի դուխած թուչը.
Ցես իրանեն վարդն ուզի,
Ինչն ինձի տըվավ փուչը։
ՀԺԵ 125

980

Ներխուն ա ներխուն ղուշը,
Կարմիր ա յարխս թուշը.
Վա՛յ, ջուրըն դա, ինձ տանի,
Վտառը ծակել ա փուշը:
ԲՕ 157

981

Վարդևանն ելավ դաշը,
Հարուքին դըրին նաշը.
Նարաթ տարեք հայրիկին,
Թաւիել են դուռը, բաշը:

982

Երեվրնաւ կուգա նուշը,
Ջու ձեռքը կա ոսկե գուշը,
Աբի պաղնեմ կարմիր թուշը:
ՋԲ 19

983

Ծիրան եմ քաղել նուշը,
Պըտղընգիս վարդի փուշը.
Փունջ կապեմ, ապըրըմ տամ,
Պաչ անեմ կարմիր թուշը:
Ա.ԺՄ. 55

984

Քաղեցի խոտը, մաղըս ե փուշը,
Աբսենը պաչեց Հեղնարի թուշը:
ԺԽ 21

***

Կայնել ես բաղի մեջը,
Տես՝ Ա՛յ ոզա, դու բաղի
մեջին:

***

Կաքաւ եմ քարամեջը,
Տես՝ կաքաւ եմ քարամիջին:

985

Ի՞նչ ես կայներ ուեյրին մեջը,
Դեսքնուր առնեմ, ելլեմ խեչը.
Գըրկելու ե բարակ մեջքը,
Պաղնելու ե ալ երեսը:
ՌՆՄ. 671

***

Կաղզման ձորին մեջը,
Տես՝ երեվան ձորամիջին:

986

Առել եմ ձեռքս փունջը,
Թաք եմ կացել ես քունջը.
Վոր պատուեն, թիքա անեն,
Ցես չեմ առնի են մունջը:
ՀՄԽԲ 25

123· Ձեռքս առել եմ փունջը,
Ցարխս հետ մըտել քունջը,
Թիքա–թիքա վոր անեն:
Տ

987

Պապոքի ծառը ելավ ծիծեռը,
Հեղնարը բըռնեց Աբսենի ձեռը:
ԺԽ 22

***

Մուշնըվա ջուրն եր առուը,
Տես՝ ... առուն ա:

988

Ձեռներըդ խաչել, կայնել ա դուռը,
Երեսը կարմիր, նըման եր նուռը:
ԺԽ 21

989

Ցարըս կայնել ե դուռը,
Գառիկն ե դրել նուռը.
Աստված սիրես, պատ ըմ առուր,
Ախըր յես եմ քու դուլը:
ԱՆ 204

***

1—4· Տընեն ելար, կայնար ի պատ,
Քու ձեռ իզեր ջուխտակ ի նուռ,
Աստված սիրես, ձի պատ ըմ առուր
(առու):
ՀԺԽ 81

***

Ընչի՞ դըրիր եղ դո՛ւռը,
Գոտիկըդ դըրիր նուռը.
Ցես կայնա ջաղլի դուռը,
Ընչի՞ կայնար կըտուրը:
ՀԺԵ 116

Հմմտ. Իմ յարը դուռն ա դըրել:

990

Բաց արի բաղի դուռը,
Ուղեցի խոնչա նուռը.
Խոնչա նուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղեցի յարիս կուռը:
ԱՋ 381

Դընացի բաղիս դուռը,
Դուս բերան չըհանուռը.
Շըհանուռը ի՞նչ անեմ,
Ուղում եմ յարիս կուռը:
ԱՋ 382

Կըքյինիմ բաղես տոռնը,
Պիրիմ մին սինի նոռնը.
Սինի նոռնը հի՞նչ անիմ,
Կ'ողիմ իմ յարեն կոռնը:
ԱԺԸ 27

991

Ոխտը ոթախ մի դուռը,
Ցընծում ա միջի նուռը.
Իմ սիրելի բըլբուլը,
Ընկել ա դրոնե դուռը:
ԱԺԱ 62

992

Ուռի կրջարդեն դուռը,
Ջիմ հասնիր փեղքին դուռը.
Ցես քեզի մատնիս տրվի,
Խասաբխանեչին դուռը:
ԲՆԱ 624

993

Ենոր եկա ձեր դուռը,
Սիրտս մըտավ քո սուրը.
Երնեկ եսոր ինձ հյուր գաս,
Քո ձեռովը ինձ ջուր տաս:

994

Աղջի, արի մեր դուռը,
Քեզ կըտամ Գյանջա նուռը.
Երնեկ կըտամ են որը,
Վոր կըրրոնեմ քո կուռը:

995

Աչնանը բուռնի կը ուռը,
Քեղի տեսա ժամի դուռը,
Գըլուխըդ կախ, ճիտըդ ծուռը:
ՋԲ 20

996

Ջաղացի աչկի կուռը,
Կը ցընծար միջի դյուռը.
Վա՛յ, իմ սիրած բիւլբիւլը,
Քաչեցին խանի դուռը:

34. Վա՛խ, իմ սիրած բըլբուլը
Քաչել են խանի դուռը:
3. Ա՛խ, իմ սիրած բիւլբիւլին:
ՏՒ 179

1. Ջաղացի յեսի կուռը:
ՌՄ 135. ԲՍ 123

***

124. Ջաղացիս աչոյ կուռը,
Կը գընկա միջի դյուռը.
Քարչեցին խանի դուռը:
ՔՀ 162. ԱԴ 168

Ջաղջի աչի դյուռը,
Կը ցընծա մեջի դյուռը.
Եղ իմ սիրած բիւլբիւլը
Քաչել են խանի դուռը:
ՀԺԵ 120

Ջաղացի աչի կուռը,
Կը ծընծա միջի դյուռը.
Վա՛յ, իմ մեկիկ ախպորը՝
Քաչած ա մելքի (վ. խանի)
դուռը:

997

Անց կենամ դեսի կուրը,
Բաղնեմ մի դաստա նուրը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Կըքաշեմ քյոխվի դուրը:
ԱԴ 165

14. Անցնեմ դեսի են կուրը:
Կըքաշեմ խանի դուրը:
ՏՆ 226
4. Կըքաշեմ խանի դուրը:
ՔՀ 163

Գեսի են դոլը հուրը,
Բաղնեմ մի դաստա նուրը.
Ով իմ սիրածն ինձ չը տա,
Կը քաշեմ խանի դուրը:
ՍՋ 380

998

Արադն անցա են կուրը,
Բաղնեցի Գյանջա նուրը.
Ցես չեմ առնի են ծուրը,
Ինձ կըքըցնեմ Սեվ ջուրը:

1. Արադն անցա Ղարսա կուրը:
4. Կ'ելթամ, կընկնեմ Սև ջուրը:

123. Ա՛յ, ես կուրը, են կուրը,
Բաղել եմ Գյանջա նուրը.
Ցես ես ծուրը չեմ առնել:
ԱԺԱ 50

999

Առուն անցա են կուրը,
Բաղեցի դաստա նուրը.
Իմ սիրածն ինձ տըվեք,
Աչքըս չըմընա են դուրը:
1. Անցա ճամբու կուրը:

1000

Ա՛խ, ես կուրը, են կուրը,
Բաղեցի գյանջու նուրը.
Ցես իմ սիրածը չառա,
Աչքըս մընաց են դուրը:
ՌՄ 112

1001

Ջըրի են կուռն, ես կուրը,
Բաղել եմ դաստա նուրը.
Սիրել եմ, տանել պըտեմ,
Թող տանեն չահի դուրը:
ԱԺԱ 60

1002

Ջըրիս են կուռն, ես կուրը,
Բաղեցի թևիշով նուրը.
Ցես չեմ ուղում եղ նուրը,
Ինձ տարեք իմ յարի դուրը:
ԱԺԱ 60

1003

Երեվընու կուպա նուրը,
Դու կայներ ես դեմի դուրը,
Հարուր մանեթ կուտամ չուրը:
ՋԲ 20

23. Ինձի տարան քեհուն դուրը,
Հարուր մանեթ տըվի չուրը:
ՋԲ 19

***

Երեվանու բերին նուրը,
Բենգի տարան ժամի դուրը,
Հարուր մանեթ տըվի չուրը:
ԱԵ 206

2. Ինձի տարան դլալնու դուրը:
ՏՆ 87

1004

Ձեռիս ա դինու թասը,
Եկավ հասավ մեծ պասը.
Վոր ինձ կախեն՝ չեմ ուսիլ
Ցես են վոսպով սըպասը:
ՏՆ 199

1005

Դու հադեր ես ալվան խասը
Բարով մաչես դըլխիդ ֆասը,
Քու ոանեըուդ դեղին մասը:
ՋԲ 19

1006

Աղվոր մին և կայներ դրանը կեսը,
Շարեր ոսկի ս՛ արծաթ ձրդեր
երեսը.
Հազար ոսկի կ՛արժե, աղվոր, քու
տեսը:
ՀՍ. 416

***

Աղվոր մըն և կայներ դրանը կեսը,
Աչոք ունոք կ՛ընե՝ եկո՛ւ մեր ներսը.
Ոսկի քամար մն և կապեր, կըզբխտե
մեջքը.
Հազար ոսկի կընե աղվորին տեսքը:
ԲՆՍ. 334

1007

Ելեր ես, կայներ ես դուսը,
Մազերդ ձրդեր ես հուսը.
Երեսդ կաթե կը լուսը:
ՋԲ 18

1008

Գընա, արի, ման արի,
Լուսնյակի լուսը,
Արտերի բուսը.
Կոմսոմոլ աղջիկ
Չի մընա դուսը.
Վոր մընա դուրսը,
Չի անցնի կուրսը:

1009

Մազերիդ սըրտուռ հուսը,
Թափեց աչքերիս լուսը.
Աչքերիս դեղ ու դարման
Գըտի ընկի վո՞ր բուսը:
Տի 149

1010

Հարսնը քյընեց կալավը,
Կյըմքըրի տըվավ հալավը.
Ըսդից Թա մին յես յեչի,
Ճարըն ընդավ կյոլավը:
ԱԺԸ 20

«Հարսը դնաց կալովը,
Կարմրի տըվավ հալավը.
Ուզեց Թե մին յես նայի,
Ճարըն ընկավ կուլովը»...

***

Աղջիկը քընաց կալավը,
Գըսպդի տըվավ հալավը.
Ոզեց վոր մեռ յեչի.
Նշանածն ընկավ կոլավը:
ԲՕ. 142

***

Են տըղան քյընեց կալավը,
(Իմ յարը քյընեց կալավը).
Հըեսկեն*) ընկավ քոլավը,
Ասից Թա մին յես յեչի
Նըշանածն ընդավ կյոլավը:
ԱԺԵ 45

*) Հեսկին:

***

Ախչի, քինի** կալավը,
Կիրմիրի կոտա հալավը.
Կ՛ասիս Թա դըպ՛եդ յեչիս,
Մին տըղա կ՛ընդնե կոլավդ:
ԱՒ 112

**) Գնա:

1011

Հենց վոր ծագի արեվը,
Ֆեզի ղըրկեմ բարեվը.
Իմանամ՝ դուս իմ յարն ես,
Ելնեմ, ելնեմ վերեվը:
ՀՄԽԱ. 30

124. Նոր ա ծագկել արեվը,
Ո՞ւմ հետ ղըրկեմ բաքեվը.
Ելնեմ, ելնեմ սարերը:

***

Ալավոտը արեվը,
Նամակ ղըրկես՝ բարեվը.
Ղըրկած նամակիդ մեռնեմ,
Կ՛առնեմ, կ՛ելնեմ վերեվը:
Տես՝ արեվ նոր ա ծագկիր ա:

1012

Առավոտուն ցաթեց կարմիր արեվը,
Սղկեկ, բեր պաղնեմ ունքերդ վերեվը,
Սասված պահե սիրականիդ արեվը:
ԲՆՍ. 671

1013

կարբի ընկել ա հովը,
Ծարըս ընկել ա ծովը.
Առաված սիրեք, չահէլնեը,
Ինձ քըցնէք յարիս քովը:
ԲՍ 137

***

Ամպը քըցել ա հովը,
Տես՝ Սև ամպը քըցել ա հով:

1014

Ջրնել եմ ամպի հովը,
Պրատել եմ խորունկ ծովը.
Եսոր կաց ու համբերի,
Եղուց արի իմ քովը:
Տի 193

1015

Կաղըվլանու ամպի հովը,
Փերուշան ես, հալիդ դուրբան.
Վարդիկհերի վանքի քովը
Բռնած խաղցած պարիդ դուրբան:
ՌՄ 120

24. *Փերուշան ես, հալիդ մատաղ.*
Բըռնած խաղցած պարիդ մատաղ:
Տի 108

***

Ջուարի ամպի հովը,
Ուխտ եթալու հազար մովը,
Բըռնած խաղցած խաղիդ դուրբան:
ՀԺԵ 117

Տես՝ «Բու ազդր ջեյրան ե գաթիխ»...
«Ամպ ու քյամանին պընդած»:
«Հազել եմ ալվան ռախտը»:
«Ջեռնեցդ դրել եմ հինեին»:

1016

Կայնել եմ ամպի հովը,
Աղջիկ, արի իմ քովը.
Ջուռով մի դըժվացընի,
Տանի, քըցի սև ծովը:
Տի 170

1017—8

Ոդուն քաշեց սարի հովը,
Տերսխեն Տեր-Ղուկասովը:
ԿԺԵ 36

1019

Սիրտ, ինչ ենեմ քու խետը,
Ջոր առուն կապիր գետը.
Ոդին մեռնելով յետը,
Թող խերը չերթա խետը:
ՀԺԵ 110

1020

Հազել եմ ալվան ռախտը,
Դիլբար, ընկա յետ քու բախտը,
Սեյրանից յետ գալած վախտը:
(Աշուղական?)
ՌՄ 120. Տի 109

1021

Ջուրը խըմեցի, դըրեցի տախտը,
Սիրել եմ, կառնեմ, ես և իմ բախտը:

1022

Ջայլերին մեկի ծիլ խոտը,
Պալտկի անուշ հոտը.
Կոտրի դուշմընի ոտը,
Ձիդուց դեր իմ մոտը:
ՀԺԵ 122
1. Ջայլերի ճըլախոտը:

***

Սարի վըրի (վ. դըլախ) ծիլ խոտը,
Ջան ոըղի անուշ հոտը.

Ախ՝ կանչեմ իմ մոտը,
Կոտրի դուշմանի վոտը:

***

Ալագյազի ծիլ խոտը,
Շան տըղի անուշ հոտը.
Ուզի՝ կանչի իմ մոտը,
Կոտրեր դուշմանի վոտը:
3. *Աաա՝ թող դա իմ մոտը:*

***

Ջըրի միջի ճիլ խոտը,
Ջան տըղի անուշ հոտը.
Ջրի միջին հավուզ ե,
Հաղինըդ դանավուզ ե:
ՌՄ 99. *ԱԴ* 165

Տես՝ Ջրի միջի ճլախոտ:

1023

Սարեն վեր եկա արտը,
Քաղեցի դաստով վարդը.
Իմ սիրածը չըտըվին,
Մեռներ սարքի մարդը:

1024

Ելեր ես, երթաս կը արտը,
Ճակատըդ դըրեր ես վարդը,
Դու վառեցիր գեղի մարդը:
ՋԲ 19

1025

Մեր տան կըշտի կանաչ արտը,
Հեչ չիմացար դու իմ դարդը,
Ձեռդ առել ես կարմիր վարդը:
ՏԽ 99

1026

Ախր երթանք մեր արտը,
Քաղենք բոլորի վարդը.
Ով որ ինչ կուզե՝ ասե,
Դու յես իմ սիրած մարդը:

1027

Մեր բաղի Թաղա բարը,
Դուլաբցին կերավ մալը.
Մեռնի սաբաթ բալեն,
Տարան իմ սիրած յարը:

1028

Ա՛յ իմ նազանի յարը,
Չերկիդ կանաչ խիարը.
Ցայտոնով իր ման գալում:
Երևվանա բուլվարը:

1029

Հո՛յ իմ նազանի յարը,
Չե՛ իմ նազանի յարը.
Առնեմ ելնեմ սարերը,
Սեյրան անե իմ յարը:
(*Սկսվածք*)
ԱՋ 386

1030

Սիրել եմ սիրած յարը,
Դեղի մեծ դուքյանդարը.
Նա էլ ինձի կըսիրե,
Գիդա գեղի բազարը:
ԲՍ 134

1031

Ճես սիրեցի, խալըը տարավ իմ սիրած յարը.
Որ քե չառնեմ, յես կը մեռնեմ, իմ սիրած յարը:
(*Կրկնակ*)
ԱԴ 162
2. *Որ քե չառնեյ, յես կը մեռնեմ, իմ անուշ Ջանը:*
ՏԽ 196

1032

Գյամ ա, դյամ ա իմ յարը,
Քոլերով ա դյամ վարը.
Հոդուս հոդուն եմ դուբյան,
Ինուշ ա սիրած յարը:
ԲՍ 133

1033

Վարդ ա քաղել իմ յարը,
Տևսել ա իմ մեծ մարը·
Ոսոգը խոսքի չա քցել,
Ոսոգը չի առել անճարը:
ԲՍ 144

1034

Դրնում ա, ա՛խ, իմ յարը,
Իմ սիևսրոջ մեն ու ճարը·
Մերըս շատ ա զարդ անում,
Լայխա ա իր զարարը:
ԲՍ 130

1035

Այվան չինող իմ յարը,
Դալամ բըռնող իմ յարը·
Ջուրն աուա, ելա սարը,
Ձյառնաա ֆիդան յարը:
ԱԴ 161

1036

Մարևը, յես դընացեք, տեսնեմ իմ յարը,
Իջնենք չայիրները, բըռնենք ես ղարը:

12· *Իջնեք չայիրները, տեսնեք ես ղարը,*
Մարևը, յես դընացեք, տեսնեմ իմ յարը:

1037

Շախով–չուխով իմ յարը,
Բոյով–բուսով իմ յարը:
(Կրկնակ)

1038

Ձես դընացել, դեռ քընած ևր իմ յարը,
Վարդն երևսին քըրտընած ևր իմ յարը:
(Կրկնակ)
Տև 174

1039

Իջա չայի քընարը (ե),
Տևսա աչքը–խումարը (ե)·
Աչքով եսի կըկանչե,
Դինամ՝ ինչու չըմարե:
ՀՀ 324

1040

Յանդէ արտի քենարը
Ո՞վ ե (ա) տեսել իմ յարը·
Դիչերը տըվնք ենձի,
Յերեկը ղըրկեմ սարը:

4· *Յերեկուն ղըրկեմ սարը:*
234· *Ըսկի տե՞հար իմ յարը·*
Դիչերը տըվեք յարըս,
Յերեկվան ղըրկեմ սարը:
ՄՆ 202·

34· *Գըլուխըս ղուրբան կ'անեմ,*
Յառավոտվա խլղարը:
ՄՓ 343

34· *Յերեկ տըվին խրղարը,*
Դիչեր քոչեցին սարը:
ՀԺԵ 125

34· *Դիչերը խլղար կըտա,*
Յերեկը կ'ելնէ սարը:
234· *Ո՞վ ա տեհել իմ յարը·*
Քարափի դըշխի յարը·
Սարախտան քոչենք սարը:
ՌՄ 113

34· *Քարափի ղշխի ջուրը,*
Սարախտան քոչենք սարը:
ԱԴ 168

234· *Վառավ սըրտես ֆանարը,*
Իրիկուն խրղար տըվեց,
Առավոտ դընաց սարը:
34· *Իրիկուն խրղար կուտամ,*
Առավոտ քոչեմ սարը:

34· *Իրիկուն խրղար կը տա,*
Առավոտ կ'ելթա սարը:

34· Եդուց կըտամ իմ խոսքը
Գիշերը ելնեմ սարը։
134· Բաղէ մէջէն խխորը·
Իրիկունը տուն կըգա(ր),
Առավոտ կ'երթա(ր) սարը։

***

կանանչ արտի քյանարը,
Ո՞վ է տեսել իմ յարը·
Արտի քյանարը կանանչ է,
Իմ յարը քեղ ճանանչ է։
ՄԸ 137

1041

Կուժն առա, ելա սարը,
Զը գըտա Ֆիդան յարը·
Ֆիդան յարը ինձ տըվեք,
Զըքաշեմ ահ ու զարը։
ՀՄԽՄ. 9

2· Նոր տեսա Ֆիդան յարը։
2· Զը տեսա Վիվան (Թավաղ) յարը։
12· Ջուրն առա, ետ դարը,
Զըտեսա Ֆիդան յարը։
ՌՄ 117· ՍԴ 173

123· Ջուրն առա, ելա դարը,
Զը տեսա Ֆիդան յարը·
Ինձէ տըվեք Ֆիդանին։
Տի 145

12· Ջուրն առա, իլա սարը,
Տեսա իմ Ֆիդան յարը։
ՄՔ 343

134· Թառն առա, ելա սարը·
Ինձէ տըվեք իմ յարին,
Զը մընա ահ ու զարին։
ՄՋ 388

123· Ջուրն առնեմ, ելնեմ սարը,
Զըտեսնեմ Ֆիդան յարը·
Ինձ տըվեք եղ Ֆիդանին։
ՍԴ 97

123· Ջուրն առա, ելա դարը,
Գըտա իմ Ֆիդան յարը·
Դեն տարեք Ֆիդան յարը։
ՀԺԵ 124

***

Ջուրն առա, ելա սարը,
Զըտեսա Ֆիդան յարը·
Ֆիդան յարըս ինձ տըվեք
Մի'ք քաշե ահ ու զարը։
ՍԴ 104

34· Ֆիդան յարը ինձ պետք ևր·
Մի՛ քաշեմ ահ ու զարը։

***

Տըվեք եմ, կ'ելնեմ սարը,
Զըտեսնեմ Ֆիդան յարը·
Ինձ տըվեք Ֆիդան յարին,
Թող քաշեմ մահ ու զարը։

***

Կուժն առի, ետ սարեր, լավո՛ Ջան,
Զը գըտա Ֆիդան յարեր, լավո՛ Ջան·
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛ Ջան,
Վոր չըքաշեմ ախ ու զարեր, լավո՛ Ջան։
ԾՎ 49

Տես՝ Գնացի չայը վ'այգ։

1042

Մարանը սարը
Խաղա ես պարը·
Ելի՛ ես սարը,
Իմ Ֆիդան յարը։
(Կրկնակ)
Տի 249

1043

Ուռնեմ, եթամ են սարը,
Յեր անելով, իմ յարը։
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 30

1044

Ելել ես, կ'երթաս սարը,
Զըհարցըրիր իմ հալը·
Ցաբես սիրուն կը վառվի,
Ի՞նչ կ'ենեմ դիւյնի մալը։
ՍԴ 168

***

Մուղնուս դյուլը մեր սարը,
Տես՝ Մուղնըվա ջուրը սառն ա:

***

Աբծախիա քանճըր սարը,
Տես՝ ես սարըն բարճըր սար ա:

1045

Ժամի դըռան սեվ քարը,
Բա՛ մո՞նց կըլի իմ ճարը.
Սիրարս դարդով լըցվեր ա,
Չեմես Թըռավ իմ յարը:
ԱՒ 343. ԲՍ 154

1046

Փըչի մ'ինձ Թաց քարը,
Դու յես իմ ազիզ յարը.
Դըլուխըդ մի' տա քարը,
Աստված կ'անա իմ ճարը:

1047

Վոչխարն եկել ա բերը,
Գառներն արել են մերը.
Մ'ինչի էսոր չիմացանք՝
Ով ա քո դըլխի տերը:

1048

Ելել ես, կ'ներքաս կը բերը,
Ընչով չիյտեր սըրտիդ սերը,
Աստըծեն դըռնի քու մերը:
ԲՆԲ 525

1049

Ելա, դընացի բերը,
Գաշեցի կաթի սերը.
Ինձի չըհաս հանեցին
Գըլխատես տերտերները:
ՏԽ 170

234. Գաշել եմ կաթի սերը.
Ջըրըվին հերն ու մերը,
Պատառական տերտերները:
ՌՄ 118. ԱԴ 175

34. Աբընքաեր հերն ու մերը,
Պատառվոր տերտերները:

***

Ոչխարն եմ երե բերը,
Գաշեր եմ կաթի սերը.
Ի՞նչ անա հերն ու մերը,
Մեղավորն ա տերտերը:
ԱՀ 441

1050

Արխաչայի հանդերը,
Ջուրը քանդի բանգերը.
Անտեր մընան փոշտերը,
Ցեր ու յուրդըս քանդել ե:
ԱՀ 139

***

Սըհենց նիներ հանդերը,
Տես՝ Ըստեղավ ըստի հանդեր ա:

1051

Ջուրը լըցվավ կըժերը,
Աստված չարդի ճըժերը.
Ջուրը լըցվավ աբաերը,
Աստված պահի մարդերը:

1052

Երեվընու ալերը,
կըռունկն իջավ կալերը.
Կանչե՛, կըռո՛ւնկ, դարըն ե,
Սկըսըս դունա—դունա արուն ե:
ԱԳ 100

1053

Գաղքին եկավ սելերը,
Ցարխս չուլքու Թելերը.
Ուշիկ քըշեք սելերը,
Կապեմ չուլքուս Թելերը:
ՀԺԵ 119

1054

Դուքանի երկան ծերը,
Փխ կ'ինի սիրատերը.
Սիրատերը վո՞նց անի,
Ախնատերը հերն ու մերը:
ԱՋ 374

4. Քոռանա հերն ու մերը:

***

Դուքանի երկեն ծերը,
Սկրել ա սիրունի տերը.
Սիրունի տերը ի՞նչ անե,
Ախենաեր ա հերն ու մերը:
ԱԺՍ. 52

1055

Ոչխարս արել եմ երը,
Ջոկել եմ դառնամերը.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Վոչ տեսնու վորքու խերը:
ԱԺՍ. 58

34. Մեռնի՛ քու չոլախ հերը,
Դուն իմ խըլեցեր իմ յարը:
ԱԺՍ. 58

1056

Դյանջու նըստած խաները,
Մեր մոթալին պանիրը.
Ախին–ոչին խոսալ մի,
Քու հարն և իմ հաները:
ԱՋ 378

***

Մընծ մոթալին պաներն ա,
Դյանջում նըստած խաներն ա.
Մ' տղա, խըրեգ՝ ինչ սաղ ածիս,
Համոթ ա, են քու հաներն ա:
ԱԺԼ 32

1057

Ելաք վերի տեները,
Թափալ կոճկիս թելերը.
Կոճկընիս կուռ չարեցեք,
Կանաչ կակաչ կապեցեք.
Գինին անուշ խըմեցեք,
Աղջիկը թուխ սիրեցեք:
ԲՆՍ. 776

1058

Ինձ վառեցին ուրիշները,
Սիրտըս ծակեցին փըշերը.
Վաղուց տան–տեղի տեր դառան
Իմ հին յարան–յոլդաշները:
ՏԽ 223

1059

Ոչխարն հազին կ'արծա, հնդին դառները,
Կանաչել են ծաղիկները, ծառները.
Աչքի երթանք քո ման գալած արտերը,
Բեզի տեսա, նորացան իմ գարդերը:
ՀՄԽՍ. 48

Տես՝ ... Քո ման եկած արտերը:

1060

Լուսավորչի ծառները,
Մատաղ անեմ դառները.
Լուսավոր գորքիդ մեռնեմ,
Ջոկել ես արդարները:
ՀՄԽԲ 2

13. Երևվանա ծառները:
Լուսավոր գորքին մեռնեմ:
124. Լուսավորչու ծառները,
Մատաղ բերին դառները.
Ջոկեցիր արդարները:
ՍԼ 441

1061

Ջուր չեր կըրկլ ծառները,
Գիր չեր կըրի ճեռները.
Մաքար տարեք Նազոյին,
Անուշ պահե դառները:
ՍԼ 138

1062

Աբլև*) կուդա լեռները,
Ելիք, բարձիք բեռները·
Մայրիկ, աս աչքը քորնա,
Ինձի ձգդես լեռները:
ԲՆՄ. 623

*) Ինձրևլ:

***

Քանի ու քանի՛ ելնեմ դըռները,
Տես՝ փըչըցնիք հովիը, սարեր ձուն
բերեք:

1063

Ընքասպասուն հարսները
Վըրացք կ'ընեն դաշտերը·
Զրդէրքոն նիր տըները,
Քար կրնան կալերը:
ԲՆՄ. 624

1064

Դու ման կըգաս կըտրըներըը,
Սաղրի մաշիկ կըրընկները,
Դուլաբաթին պըռընկները·
ՌՄ 50· ՏՒ 86· ԲՆԲ 364

1065

Սուրբ Հակոբա ղըշերը,
Ոտրոմածի չըշերը·
Մարդոյն վախցուցին դիշերը,
Տերտեր զարհեց զանգերը:

1066

Ղոչավանա ղըշերը,
Ճարըս եկավ դիշերը·
Մեռնիմ բուր-բուղ ունքերին,
Ո՞ւր ա կարմիր Թըշերը:

234· Ճարը տարան դիշերը,
Մեռնիմ Թուխ-Թուխ ունքերին,
Պաչիմ կարմիր Թըշերը:

1067

Գըլավնու կըտրան դաստա ղըշերը,
Մարդոյին տարան լուսնակ դիշերը:
ՀԺԵ 62

***

Ախտոնի ղըռան ղըշեր,
Աչխեներին տարան դիշեր:
ՌՄ 63

1068

Ղոչավանքի ղըշերը,
Մեր գյարաբի չըշերը·
Զիթ ալաջա քո բընդեր,
Ինձ նրեցին քո դընդեր:
ԱՐ 137

1069

Ծաղկավանքի ղըշերը,
Ոտրոմածի չըշերը·
Ես դիշեր պառկեմ ծոցիդ,
Պաչեմ կարմիր Թըշերը:

234· Մեր քարափի ղըշերը·
Ճերը դենա դա դիշերը,
Պաչեմ խանդուխ Թըշերը:
ԱԳ· 102

Ղարավանքի ղըշերը,
Եղ քու կարմիր Թըշերը·
Ես դիշեր դամ քու ծոցը,
Պաչեմ խանդիկ Թըշերը:

***

Համբարձումա դիշերը,
Պաչեմ խալու Թըշերը:
ՀԺԵ 124

1070

Ղոչի վանքի ղըշերը,
Վոտըս ծակին փըշերը·
Երեսիկ կըտամ են որվան,
Վոր պաչեմ քո Թըշերը:
ԲՍ 129

1071

Գաղերի սուր վիշերը,
Հերիք պատռեն իմ վիշերը.
Բանի՞ մընամ յես գերի,
Ալրի ինձի տար դիշերը:
ՀՄԽՖ 26

234. Պատռեցին իմ վիշերը.
Հերիք ա մընամ յեսիր,
Ալրի ինձ տար քըշերը:
ՅՄ 135

1072

Ես լուսընկա դիշերը,
Նըշի ծառի նըշերը.
Աղջի, կը դամ քու մոտը,
Պահեմ կարմիր թըշերը:

1073

Ըստոլի վըրեն սխտտակ խաչերը,
Մերըս չընդունենց բերան բացելը:

1074

Իմ աղջըկան աչերը
կըլմանեն ժամուն խաչերը.
Իմ աղջըկան բերնակը
կըլմանի ժամուն խորնակը.
Իմ աղջըկան կըռնակը
կըլմանի ժամուն դըռնակը:
(Մոր դովք)
ԲՆԱ 201

1075

Սիրած աղջըկա տերը,
Չի տալիս քյաֆուր մերը.
Ի՞նչ անի քյաֆուր մերը,
Տարել ա դեղի տերը:

1076

Սիրուն աղջըկա տերը,
Խոսքը տըվել ա հերը.
Իրեք տարի սիրեցի,
Չըտըվեց քյաֆուր մերը:

3. Ոխտը տարի սիրեցի,
ՆՀՉ 108

3. Ճոթը տարի սիրեցի
Ա՛ն 201

4. Չի տալի (չըտըվավ) քաֆուր
մերը:

123. Սիրած աղջկա տերը,
Խոսքըն ա տըվի հերը,
Ոխտը տարի սիրեցի:
ՍԲ 343. ԲՍ 145

124. Գուճուր աղջկա մերը,
Խոսքը տըվեց նրա հերը.
Չըտըվեց յարի մերը:

***

Գըզոի աղջկա մերը,
Խոսքըն ա տըվել խերը.
Ոխտը տարի սիրուքեն,
Չըտըվեց քյաֆիր մերը:
ՀԺԵ 124

1077

Մեր թաղվարի ծըտերը,
Ծըլվըլում են կըտերը.
Ով իմ սիրածն ինձ չըտա,
Չանգյալ բըռնի ծըծերը:
ԱԺԱ 57

***

Ա՛յ կըտերը, կըտերը,
Ճըլվըլում են ծըտերը:
Ով իմ սիրածն առնի,
Չանգալն ընկնի ծըծերը:

12. Ա՛յ եծերը, եծերը,
Կըճըլվլան ծըտերը.
1. Ա՛յ լըծերը, լըծերը:

1077

Գուլթան վարենք պըտերը,
Չըթըտցրենք ճըտերը.
Ինձի քեղեն խոկողը,
Չանգյալ ընկնի ծըծերը:
ՀԺԵ 119

1 2· Գուբինի քովի պըտուրը,
Կըճըվըլան ծըտուրը:

1079

Ամըրխանանց կըտուրը,
Ծըվըլըտում են ծըտուրը·
Աղասի տըղի դէղն ինչ ա,
Կոկոռ, չամամ ծըծուրը:

Ա.Ժ.Ա. 49

Ծըվըլըանինց կըտուրը,
Ծըվըլըտում են ծըտուրը·
Աղասի տըղի դէղն ինչ է,
Կոկոռ, չամամ ծըծուրը:

Թ.Մ.Կ 61

***

Եղ ո՞վ նէ եղ կըտուրը,
Թըռցըրնէ եղ ծըտուրը·
Աղասի տըղի տէղն ինչ ա,
Կոկոռ կոկոռ ծըծուրը:

Ա.Ը 203

1080

Տըրնինանց կըտուրը
Ծըվըլըտում են ծըտուրը·
Ցես դընում եմ, լաց չինես,
Ջընած տէղըդ բաց չինես:

Ա.Զ 376

1081

Բըլբիւլ, բըլբիւլ, բըլբիւլ,
Արի՛ երթանք քո ման եկած տըտուրը,
Թող ցըրվի մեր ջխտի դարդերը:

Հ.Ժ.Ե 63

1082

Ջուրըն ընկավ տըտուրը,
Թաղացավ իմ դարդերը·
Ադե ջան, արի՛ տարեն,
Թաղացավ սըրտիս յարեն:

1083

Հուն ա գալի տարերը,
Ծածկում մեծ մեծ քարերը·
Հօրն ու մօրից անուշ ա
Ջըվոր սիրուն աղջիկը:

1084

Ցե՞րբ ու դան աղ որերը,
Աղբարս հազնի լաթերը,
Խուբինի խումաշ խաթերը·
Հալալն որհնէ տէրտէրը·
Վախնում թէ կանչուկ մեռնիմ,
Ջըտեսնեմ աղ որերը:

Ի.Ն.Ր 39

1085

Եկան, եկան դարնան երկան որերը,
Առնեմ անուշ յարըս, երնեմ լեռները·
Ջաղեմ վարդ մանուշակ, բըռնեմ
ձեռները:

Հ.Հ 329

1086

Ալվա եկավ դարնան երկան որերը,
Առնեմ սիրուն յարըս, երնեմ լեռները·
Ոլըրվիմ, հալիմ՝ լեռները դիւման է·
Մորճիկ մ'ալ բուսցեր, սելվի ե
բոյը:

Ի.Ն.Ա. 671

1087

Անցա ճամբու ոլորը,
Բըռնեցի նախշուն լորը·
Տըղերք, արեք պար բըռնենք
Դաշըռւալի բոլորը:

134· Անցա, պատի ոլորը·
Աղջիկները խաղում են
Դաշըռւռունա բոլորը:

1088

Խորունկ ա ձեր ջըրհորը,
Արի մըտնենք ես ձորը·
Եսոր ու եղուց թաղենք,
Ինձ տարեք չարաթ որը:

Տ.Ի 194

1089

Չկրանն ընկած և հորը,
Ձաբար ղըրկեցեք մորը.
Ցա թող ձադին ազատե,
Ցա թուրը կոխե փորը:
ԱՋ 385

134. *Չկրան ընկել և ձորը.*
Կամ թող ձադին ազատե,
Կամ սուրը կոխե փորը:
ԲՍ 141

1090

Կոշա տակի աղբուրը,
Աղջիկ, վըրիդ մախմուրը.
Կոշկիը յես հեռացա,
Սիրած յարիս մոռացա:

1091

Ախպանի վըրի պըսպըղուն թուրը,
Ինդիրի խուրը տարավ իմ քուրը:

1092

Հեղնաբը ղընաց ջուրը,
Տասիերկու խուրման բուռը.
Թասլեց Հովակին դուռը,
Ընկավ Հուդաբին բուռը:
ՋԲ 39

1093

Իրար հետ ղընանք ջուրը,
Բարձրանանք մեր կըտուրը.
Դուշմանի չըլինքն ընկնի
Երկու բերնանի սուրը:
ՏԽ 242

1094

Ինչու ես նըստեր մըսուրը,
Մահանա կ'ենես քըսուրը.
Չարան ապկեկ և քանց կեսուրը,
Չա՞րսը սիրեմ, թե՞ կեսուրը:
ԲՆԱ 332

1095

Արի մեր տան կըտուրը,
Անենք մեր առուտուրը.
Ելողուն եհթաչ չընենք,
Ջանդենք մեր տուն ու դուռը:
ՏԽ 157

1096

Ցես քեղ կ'ասեմ խոսքի բացը,
Մոռացել ես ազուհացը,
Ինձ ի՞նչ ողուտ և քու լացը:
ՏԽ 99

1097

Աչիենի կերած հացը
Ջրկըտրեց Անտոնի լացը:
ՏԽ 185

1098

Ցետ եմ դալիս կալիցը,
Պաչեմ ճակտիդ խալիցը.
Ի՞նչ կըլնի, վոր մին տեսնես,
Հասկանաս իմ հալիցը:
ՏԽ 251. ԲՍ 158

1099

Ղուշը Թըռավ բընիցը,
Չի դուրս դալի տընիցը.
Չեն տալիս՝ չի զարթնում
Ռեբախոտ յարըս քընիցը:
ՏԽ 219

1100

Սևը եկավ սարիցը,
Գընաց ընկավ քարիցը.
Նազլի յարըս ինձ Թողեց,
Ցետ դառավ իրղարիցը:
ՏԽ 151

1101

Աչունն եկավ սարիցը,
Տերեվ Թափեց ծառիցը.
Շողոն ղարդով լըցվել ա,—
Հեռացել ա յարիցը:
ՀՄԽՍ. 39

1· Բամբին նկամ սարիցը։

1102

Անձրև խըրիից սարիցը,
Քար ընկավ մեծ ղարիցը·
Գիր չըստացա վոր ասեմ՝
Իմ սիրելի յարիցը։
ԲՄ 125

1103

Ջուրը կըղա քարիցը,
Ցարըս կըղա սարիցը·
Սերըս ինչպես հովանա
Քեզ պես սիրուն յարիցը։
Տի 180

24· Աղջիկ, դու կըղաս սարիցը
Քեզ պես սոխակ ճարատարիցը։
ՊՍվ 109

1104

Սիրարդ պինդ և քարիցը,
Հարցըրել եմ սարիցը·
Հողին նկել, կըպել ա
Եդ քու սեմ ջիդյարիցը։
Տի 251· ԲՄ 135

1105

Ջուր ա դալի քարիցը,
Աղջիկ ա դալի սարիցը·
Իմ սերը վո՞նց կրկըսրի
Քեզ պես ճարատար յարիցը։
ԱԺՄ 60

1106

Հուրք ա թափում վերիցը,
Ցես վա՛ռա քո սերիցը·
Վարդավառուին ինձ համար
Ջուն բեր դու սարեռիցը։
ՀՄԽԱ 39

13· Ջեն ա դալիս երիցը·
Ինձ համար վարդավորին։
Տի 251

1107

Նալը քըցիմ քըթոցը,
Ցեր կընի*) ղըրընդոցը·
Ցես տըեսալ չեմ, թա նի մրննի
Մարդ ըխսըրկընդան**) ծոցը։
ԱԺԹ 86
*) կըբարձրանա. **) աղբորկնկան։

1108

Ճխաս եմ քըցել վըղնոցը,
Թող կըտրվի սըրտես խոցը·
Երնեկ կըտամ են որը,
Ցարըս մրանու իմ ծոցը։
ԱԺՄ 69

1109

Հոբա Ջան, քու քարաիը,
Ինչեմ Աբազի ասիը·
Շահրիարցիք կուղան պար,
Կողբեցիք տըվիք ծափը։
4· Կողբեցիք տըվիք դափը։

1110

Աբազ արխի ապիքը,
Կողբա տոլոդ դյադիքը·
Մխալս ենքան ծամեցին,
Վոր վախվիլ ա մադիքը։
Տի 180

1111

Աբազի խոր ապիքը,
Կողբա տոլոդ դյադիքը·
Նըստել են այդինները,
Ասում են յավ դադիքը։
ԿԺԵ 20· ՌՄ 131

4· Գանչում են յավ դադիքը։
ԲՄ 143

34· Լըցվել են դուքաններըր,
Յավ են ասում դադըքը։

123· Ես Աբազի ապիքը,
Կողբա պիան դյադիքը·
Նըստել են դուքաններին։
ՀԺԵ 142

Ա՛յ աղբեքը, աղբեքը,
Կողբա լոթի գյադբեքը.
Նըստալ են դուքըններըը,
Կանչում են լավ գայդբեքը:
ՀԺԵ 126

Արագի են աղբեքը,
Կողբա գաշանք գյադբեքը.
Նըստատած քարի վըրեն,
Ի՛ըսեն անուշ գայդբեքը:

Եդ Արագի աղբեքը,
Մէկի խումբ խումբ (վ. ժուլիկ)
գյադբեքը,
Կընըստեն դուքաններին,
Կ՛ասեն անուշ գայդբեքը:

1112—3

Ջուրը լըցվալ ողբեքը,
Աստված ջարդի գյադբեքը.
Ջուրը լըցվալ ջաղչըներ,
Աստված պահե աղջըներ:

Տես՝ Ջուրն ա ընկեր եղ կորդեր:
Տես՝ Ջուրն ե ելի առվըներ:

1114

Ֆյաթըպիդ զաղարեքը,
Մի՛ քըցե մաղարեքը.
Ոխտե որ ա վոր ածում ին
Հարսնըքիդ նաղարեքը:
ՏՒ 241

1115

Շըլտակով սըղա, մի՛ կայնի դիքը.
Աչքով մի՛ անի, դիտեմ քո միտքը:

1116

Փետե փետե մարդիքը,
Երկրթե կընանիքը.
Փունջ մանիչակ հարսրներ,
Ոսկ խոչ եղան աղջիկներ:
(Ջան դյուլում)
ՓՇ 72

***

Երկթե երկթե մարդիքը,
Փետե փետե կնանիքը.
Ջառ քաքուլով սըղերքը,
Փունջ մանիչակ հաշները:

Հաշներու մէկի վո՞րն է սիրուն:
— Կարճ ու բոլորը:—
Տըղերքանց մէկի վո՞րն է սիրուն:
— Թուխ թուխ քաքուլը:
(Ցերեխա խաղացնելու)
ՁՀ 4

***

Փետե փետե մարդիք,
Գոլատա թիակ հալվորներ,
Ցըռտտա ցախավել պատվըններ,
Ձինի չինի հարսներ,
Փունջ մանուշակ աղջըկներ,
Վարած–ցանած հոտաղներ,
Ուտին, չուտին՝ կըկըռվին:
(Պարերգ)
ՀԺԵ 97

Հմմտ. «Պըտիկ պըտիկ առվըներ»,
«Ջուրն է ելի առվըներ».
«Ջուրն ա ընկեր եղ կորդեր»:

1117

Ֆուչեքը լիքը–լիքը,
Աղջի, տարա քո միտքը.
Աչքով կ՛անեմ՝ դուս արի,
Տամ քեզ ոսկե մատնիքը:

234· Աղջի, տարան քո միտքը.
Աչքով կ՛անեմ՝ թեզ արի,
Ձեքա ոսկե մատնիքը:
3· Աչքով կ՛անեմ՝ դես իչկա:

234· Աղջի, առա քո միտքը.
Ձեռով կ՛անեմ՝ արի տե՛ս,
Վալլահ, մատնի կըտամ քեզ:
ԲՍ 123

Քուչեքը լինքը–լինքը,
Աղջի, արա քո մխաքը.
Ձեռով կ'անեմ՝ դես արի,
Քեզ տամ ոսկի մատնիքը:
Ա.Ր 345

1118

Տէրուն, Տէրուն, Տէրունի քելքը,
Տէրուն տարավ իմ խելքը:
(Կրկնակ)
Ա.Զ 386

1119

Հով ա դեղի քարհանքը,
Դու քանի ոսկու հանքը.
Սեվ ածը բուն ա դրրնկ
Մեր երկըսի արանքը:
Տ/ 240

1120

Հարբըրբանի Թըվանքը,
Կըլմանի կարմիր վանքը.
Կարմիր վանքի դաշերը,
Հերիքնազի մաղերը:
(Սկսվածք)
Ա.Զ 386

134. Ոշականքի Թըվանքը.
Կարմիր վանքի–դրչերը
Սիրուն յարիս Թըչերը:
Ա.Դ 98

1121

Ախ երթանք ես վանքը,
Վանքը քանդէ քու կյանքը:
Հ.Ժ.Ե 119

1122

Ախ երթանք մեր վանքը,
Դու քանդէր ես իմ կյանքը.
Թե վոր խոսքըս չըլըսես,
Վերջըս կ'եղնի Թըվանքը:
Ա.Ր 168

1123

Մեր դեղու վանքը,
Թաղիչու վանքը,
Նոր ա Թազացել
Աղբորըս կյանքը:

1124

Սուրբ կարապետ, քու վանքը,
Ղազախի նախշուն Թամքը.
Ախ անեմ Թազավորին,
Անցել է հայի (հայու) կյանքը:
Ռ.Մ 133. Ա.Դ 174

***

Սրբ կարապետ, քու վանքը,
Իմ յարով նախշուն Թամքը:
Ա.Ր 440

1125

Ծըմակումը կ'ընի քաշիկը,
Լավ կ'ընի պերակ մաշիկը.
Աղա, տիս մըն կյալ բազար,
Քի յեոր կ'ոնե չար աշիկը:
Ա.Ժ.Ր 25

«Ծմակում կ'ընի քաշքը,
Լավ կ'ընի բարակ մեշքը.
Աղա, դուս մի' գալ բազար,
Քի վեր կ'ունի չար չաքը»:

***

Անապատեն սեվ քաշիկը,
Իմ յարեն դամչին մաշիկը,
Աղա, խըրեգ ջընի յեկ,
Քյեղ յեոր կ'ոնե չար աշիկը:
Ա.Ժ.Ի 42

«Անապատի սեվ քաշքը,
Իմ յարի դամչին մեշքը.
Աղա, հերիք գնա, յեկ»:

1126

Ծըմակումը կ'ընի քաչկը*),
Լավ կ'ընի լեն մաչկը.
Ցես մատաղ ընիմ են տըղեն,
Վըրը ըրծաթե կյոտեն ա մաչկը:
*) քաչկ—քաջք:
ԱԺԸ 25

«... Ցես մատաղ ընիմ են տղին,
Վոր ոսկեթե դոտին ա մեջքը»:

1127

Ճակատիդ վոսկու չարքը,
Վեր ա ընկել հին կարդը.
Ինձ հետ նոր վադա կըտրի,
Ընչանք լի խոտահարքը:
Տի 216

1128

Դըլխիդ քըցել ես ալ չարղաթ,
Ալվան չորերդ ե դաթե դաթ.
Մի քիչ.ինձի տրա մուրվաթ:
Տի 165

1129

Դըլխիդ քըցել ես ալ չիթ,
Մաբջան ես կապել բըկիդ.
Բեզ պես նազանի յարին
Պետք ա ինձ պես դոչ խզիթ:
Տի 200

***

Դըլխես քըցել եմ ալ չիթ,
Մաբջանը կապել եմ ճիտ.
Ինձ պես նազանի յարին
Պետք ա մի դոչաղ խզիթ:

4. Պետք ա մի կրտրիճ խլիթ.

1130

Ախիկ, քու անունդ ե Ծախուր,
Քենեն պատ ուզեկն ե վախուտ.
Երեկ դողցա յես քու չախուտ:
ՀՄ 457

1131

Բոստան ունեմ հաբէբի,
Տունն ավերի սաբէբի:
ՀԺԵ 113
Տես՝ Բոստան եմ ցանե բազուկ:

1132

Ես յանը լոբի,
Են յանը լոբի,
Աղտորըս կանչեք՝
Միրածը ջոկի:

1133

Ալվանն քիթըս ճըդի,
Շեկ մանչը մխաքըս ճըդի:
ՋԲ 20

1134

Ախչի, անունըդ վարդի,
Ձեն տամ ու ձենես դարթի.
Ով ինճանե՞ քեզ տախ,
Դու ընդրա քիթը ջարդի:
24. Ձեն տամ, ձենըս ճանաչի.
Դու ընդրա աչքը հանի:
ՄՋ 377

1135

Դեմ եմ առել մի բերդի.
Կաչես սաղ սաղ մի քէրթի.
Ինձ պես սալանի ճուտը
Դու բամբակով մի՛ մորթի:
Տի 157

1136

Ախ տրդա, դու խանի մորդի,
Հադինդ լիսամի մորթի.
Թե ինձնից դյուման յար բռնես,
Ղեդին քեզ տանի մորթի:
ԱԺՄ 50

1137

Վոսկիքըս համրած՝ ուր հասա
մահմուդի,
Ձեմ դիտում՝ Հեղնարս ինձի
կըքանդի:

1138

Սարի տընկատընկան Թաղի,
Դարչին, մեխակ չի սաղի.
Ինձ պես նազանի աղջիկ,
Բևդ պես տըղին չի սազի:

1139

Ծառ եմ տընկել դիւզաղի,
Դիշերն Նկամ երազի.
Բուբիկըս, աստված կանչե՛,
Ցնս ել հասնիմ մուրազի:
123. Ծառ եմ տընկել քիրազի,
Դիշեր քընա երազի.
Ընկերութիք, աստված կանչեք:
ՌՄ 130. Ա.Դ. 172.
ԲՍ 133

123. Ծառ եմ տընկել քիրազի,
Ես քըշեր ընկա երազի,
Ազրերութիք, աստված կանչեք:
Տհ 210

***

234. Դիշեր տեսա երազի.
Ընկերներ, բան մի՛ ասեք.
Ազրերս հասնի մուրազի:
3. Ընկերութիւնք, աստված կանչեք,
3. Իմ ազրոր բան մի՛ ասեք:

***

Մի ծառ ունեմ դիւզաղի,
Դիշերը քընա երազի.
Ցնս մինչև աստված կըկանչեմ,
Ցարըս հասնի մուրազի:
Ա.Բ 344

Խընձորի (ծիրանի) ծառ, դիւզաղի,
Բարը վըրեն կըսազի.
Գավորութիք, աստված կանչեք,
Են իմ ազրոր մուրազ ի:

1140

Դու կըմտանես դյուղի կաղի,
Ոտքեր ունես նազի–նազի.
Քո կարեն ծալուկ կու դեր,
Քո ջուրեն Շամա դյաղի:
Վ.Մ.Բ 69

1141

Դըռներն ավլել եմ, ազի,
Թուխս տըղեն ինձ կըսազի.
Հերըս քեզ աղջիկ չի տա,
Համ Թուխս յես, համ Թաղի:

1142

Հազել ես կանանչ դյազի,
Մեջ տուն արի դու բազի.
Լեղուս լեզվիդ Թող դիպչէ,
Չոդիս հանեմ տամ քեզի:
Տհ 247

1143

Ըստըղավ ըսաի մի յաղի,
Հավքեր ընի՝ կըսազի.
Կ'ողի քյընել կյալ անի»,
Վըրէչ չոն կրնես, վըրէչ Թաղի:
Ա.Ժ.Ի 46

1144

Կըտրներըս չալ կըսազի,
Տանըս կալ կըսազի.
Իմ յարես կըեցինը չալ ա,
Ամմա Թիրմա չալ կըսազի:
Ա.Ժ.Ը 27

1145

Բաղ իմ քյըցյալ հավազի,
Սուփրա քյըշիմ՝ կըսազի.
Հու վըրեր իմ հրեաաս հաչէ,
Համ Թուխս յա, համ Թաղի:
Ա.Ժ.Ի 44

1146

Ա՛յ ձի, հեծնիմ կը քեզի,
Ծորդա քըշիմ կը քեզի.
Դրնա յարես խաբար բեր,
Զարյալ չու կ'ենեմ քեզի:
Ա.Դ 92. ԲՍ 151

1147

Արի մեզի, մեռնիմ քեզի:
(Կրկնակ)
Տհ 198

1148

Սարերը մեզի մեզի,
Ձիավոր, մեռնիմ քեզի.
Ծոցիդ թասով Ջուր տուր,
Մենծընամ, կ՚առնեմ քեզի:
ՀԺԵ 120

134. Ջյոսադաղ մեզի մեզի.
Ծոցիդ թասով Ջուր ըմ տուր,
Ղըմամբ ե՝ կ՚առնեմ քեզի:
ՍՋ 390

1149

Կարմիր մեղար խըրմըզի,
Պատռես, չեմ ա՛ռնի քըզի:
— Ջու կըղոտոս երես պաղ ե,
Ճաղդուլ քու դլոխ թաղե:
(Կրկնակ)
ՏԻ 231
Տես՝ Նըխշուն մեզաբով աղջիկ.

1150

Պարտքով կուլս եր ղըրմըզի,
Ջըմեռ տըվի բուռնուզի.
Բուռնուզը կախ արեցի,
Մանաթը հախ արեցի:

***

Տես՝ Պարտքով կուլը ծախեցին:

1151

Ա՛ծու մ՚եմ ցանե, սադա նարդիզ է,
Իմ յարոջ մեռնեմ, ապիզ մազիզ է:

Ա՛ծու մ՚եմ ցանե, սադա բիբար է,
Իմ յարոջ մեռնեմ, թաղա նուբար է:

Ա՛ծու մ՚եմ ցանե, սոխերն սամա յե,
Իմ յարոջ մեռնեմ, բոյնը չինար է.

Ա՛ծու մ՚եմ ցանե, սադա սըխտոր է,
Իմ յարոջ մեռնեմ, սըրտիկ
պըղտոր է:
ՎՍՍ. 38. ԺԻ 21

***

Բաղչե մ՚եմ ցաներ, սադա բիւբար է,
Իմ յարոջս մեռնեմ, թաժա նուբար է.

Ա՛ծու մ՚եմ ցաներ, սադա սամա յի,
Իմ յարոջս մեռնեմ, դըլոխ
յաղմա յի:
ՊՎ 87

***

Ջաղցի դըմներ բիբար եր,
Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
ԾՎ 47

Բաղչե մ՚եմ դըրե, սադա սըխտոր է,
Մեռնեմ իմ յարոջ, սրտե պղտոր է.

Բաղչե մ՚եմ դըրե, սադա սամա յի,
Մեռնեմ իմ աղբոր, կապած
յաղմա յի.

Բաղչե մ՚եմ դըրե, սադա բիբար է,
Մեռնիմ իմ աղբոր, թաղա նուբար է:
ՀԺԵ 42

***

Ախջակու դաշտ սըխտոր եր,
Իմ յարոջ սիրտ պըղտոր եր:
ՎՍԲ 58

1152

Քեզանից դատ չեմ ուզի,
Ինձ հետ խորհուրդըդ դըզի.
Քա չե մի հետ ձեռովըդ
Գըլխիս քյաքյուլը խուզի:
ՏԻ 158

1153

Ետոր ի՞նչ որ ի. կ՚ասեն՝ ուրբաթ է,
Ջուխտ ըմ յար ունեմ՝ կարիբ
հուրբաթ է:
ՎՍՍ. 61

1154

Քու աղջըդ չնչրան և զաթի,
Ինչքրս դըլխես տարար զաթի,
Պըտընկնըվեդ մեղըը կաթի:
Ախտ ու մահ յաշմադիդ դուբրան:
(Աշուղական)

ՌՄ 120

4. Ախտումահ յաշմադիդ մաշադ,
Տի 108

124. Հաւըի մալաք ևս դու զաթի,
Հաւմըդդ Թալան ևրիր զաթի,
Ախտ ու մահ յաշմըդիդ մեռնեմ,
ՀԺԵ 117

1155

Մահիդ փաթիր խայաթի,
Հար յի՞ր հանիս բայաթի:
ԱՔ 439

1156

Ուրադի կոթը Թըթի,
Ծոթը կով ունեմ կըթի.
Ով վոր իմ սիրածն առնի,
Հոգին դըժոխքին փըթի:

123. Դամբուլի կոթը Թըթի,
Ոխտը կով ունեմ կըթի.
Ով վոր իմ սիրած սիրա (առնի):
ՀԺԵ 123. ՍՔ 342

34. Վարն իմ սիրածը սիրա,
Հոգին դըժոխքը փըթի:

1157

Ծարըս դըրկել եմ Թըթի,
Ախչի, քու վիզը փըթի.
Վորտեղ խաղալու դընաս,
Ման ասի, յարըդ դըսի:
ՊՍՎ 109. Տի 179
ԲՍ 152

1158

Անթառամ նըստես, կով կըկըթի,
Ակոթն իկե, դուս կըսըփի.
Ակոթ, ևլի փայխեն փախի,
Աղա փաշեն մարդ կրկախի:

Թաժա ցորեն Թափե դարդյախ,
Ակոթ փախե, մըտե փապդյախ.
Ձենդ ի խաս աղա փաշեն,
Ծերիք կախվես խոտը փնշեն,
Կու դան կ'քակեն քո նորաշեն:
ՊՎ 98

***

Անթառամ նըստես, կով կըկըթի,
Ուր (իր) յարն իկե, դուս կը տըփի.
Ծարեկ, վեր կաց փայխեն փախի,
Աղա փաշեն մարդ կըկախի:
Թաղա ցորեն Թափե դարդյահ,
Իմ յար փախե, մըտեր փապդյախ.
Ձենեն ի հասե աղա փաշեն,
Հերիք կախվես խոտը փնշեն.
Կու դան քանդեն քո նորաշեն,
Քեղ դարբեդար կանեն չեննեն,
ՎՄԲ 38 հա.

***

Նայ Պըտեր, նանի՛ Պըտեր,
Ակոթ, ելի փայխեն փախի՛,
Աղա փաշեն մարդ կըկախի:
ՎԺԵՄ 13

1159

Աչխեն նըստի, կով մը կըթի,
Անդրան եկե դուս կը տըփի.
Աչխեն նըստի կով կը կըթի,
Մըյ կը կըթի՝ մեյ կ'իբրչկի:
Ծորտա ևր մեր Աչխեն և այլն,
ԲՆՄ 566

1160

Գընա վոչխարը կըթի,
Ոճոռքի տակ մի՛ փըթի.
Քիրըս զարկեմ ճեր տունը,
Մի յերկու ֆինջան կաթի:
Տի 156. ԲՍ 142

1161

Հե՛ն, սարեն մարդ ա գալի,
Սաբը կըրակ ա տալի.
Առաջըս ապշուխ քացավ,
Իմացա՝ վարդ ա տալի:
ՀՄԽՄ 21

Սարիցը մարդ ա գալիս,
Սարերը կրակ ա տալիս.
Առաջիս յայլուխ բացավ,
Իմացա, թե ինձ վարդ ա տալիս։
ԱԴ 115

1162

Սարիցը մարդ ա գալի,
Ձեռումը վարդ ա գալի.
Վատ մարդի երեսիցը
Վըրես սեվ դարդ ա գալի։
ՏԽ 197

1163

Երկընքից ձուն ա գալի(ս),
Ձուն ու անձրեվ ա գալի(ս).
Խուք ու բորան ա անում,
Իմ յարը տուն չի գալի(ս)։
ՏԽ 245

***

Ես առուն ջուր ե գալի(ս),
Տես՝ ... ջուր ա երթում։

1164

Ամպել ա, ձուն չի գալի(ս),
Մըթնել ա, տուն չի գալի(ս).
Սիրտը կըրակով լըցված՝
Աչքերիս քուն չի գալի(ս)։

2. Սարիցը տուն չի գալի։
ՀՄԽԱ 39

134. Թըխպալ ա, թոռ չի կյալի.
Տեղ եմ ձդալ, բարձ դրալ,
Աչքերըս քուն չի կյալի։
ԱԳ 263

3. Տեղ եմ ջըցել, նի մըռոել։
ԱՋ 380
123. Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
Թըխպել ա, թոռ չի գալիս.
Տեղ եմ ձըդել, բարձ դըրել։
ԱԳ 267

Ամպել ե, ձուն չի գալի,
Մըթնել ե, տուն չի գալի.
Տեղ եմ դըցի, պատկիլ իմ,
Աճկումըս քուն չի գալի։
ԹՄԿ 57

Հմմա. Եսոր թող ճյուն գըներ։

Ամպեր ե, ձուն չի գալի,
Իմ յարը տուն չի գալի.
Գըլուխըս դըրի բարճը,
Աչքերըս քուն չի գալի։
ԱԸ 144

Թուխպալ ա, թոն չի կյամ,
Մըթնալ ա, տուն չի կյամ.
Տըեղ ըմ չինալ, պերց տըրալ,
Ըչկըներես հեչ քուն չի կյամ։
ԱԺԼ 47

Թրխպալ ա, թոռ չի յեկալ,
Մըթնալ ա, տուն չի յեկալ.
Դռչակ ջըցալ ըմ, պերցը տըրալ,
Ըչքերես քուն չի յեկալ։
ԱՒ 112

***

Ամպել ա, ձուն չի գալիս,
Մըթնել ա, տուն չի գալիս.
Ես անտեր բարձի վըրա,
Առանց յար քուն չի գալիս։
ՊՍՎ 105
34. Շամ յորդան, դուբնի դռչակ,
Առանց յար քուն չի դալի։
ԱԺԱ 49
13. Ամպել ա, թոն չի գալիս.
Անտեր մընա ես բարճը։
ՏԽ 188
Ամպել ա, ձուն չի գալում,
Մըթնել ա, տուն չի գալում.
Ես նախշուն բարձի վըրա,
(վ. գըլուխըս բարճ եմ դըրել)
Անյար եր, քուն չի գալում։

***

1—4. Ամպել ա, թոն չի գալիս,
յար նայ նայ։
Մըթնել ա, տուն չի գալիս,
յա՛ր, նայ նայ։
ԿԺԵ 14

Սարեր ամպեր, ձուն չի գա,
Ցար խըռովեր, տուն չի գա.
Առանց յարի քուն չի գա.
Սիրած յարըս տուն չի գա։
Ա՛ն 194

Ամպը գոռա, ձուն չի գա,
Իրկուն կըլա, տուն չի գա.
Ես անառեր բարձին վըրա
Առանց յարի քուն չի գա։
ԲՆԱ 804

Ամպը կուգա, ձուն չի կա,
Իրկուն կըլա, տուն չի գա.
Այսպես չոր քար բարձին վըրա,
Առանց յարի քուն չի կա։
ԲՆԳ 512

***

1—4. Սարերն ամպեր, ձուն չի գա,
Ցար խըռովեր տուն չի գա։
ՀԺԵ 97

Հմմտ. Եսոր թող ձուն գեր։

***

Ամպել ա, ձուն չի գալի,
Մրթնել ա, տուն չի գալի.
Հեռու ճանապարհի յես,
Ա՛չքերիս քուն չի գալի.
կանչում եմ, կանչում եմ,
յա՛ր, արի՛, յա՛ր.
Մուքն ընկավ, տուն արի,
անջխյա՛ր յար։
ՀՄԽԲ 9

34. Ճես մի հեռու յար ունիմ,
Մի մասը գիր չի գալի։
Ա.Ժ.Ա. 49

Մրթնել ա, տուն չի գալիս,
Ամպել ա, ձուն չի գալիս.
Իմ յարը հեռու տեղ է,
Մի մասը գիր չի գալիս։
Ա.Ժ.Ա. 57

***

Ես առուն ջուր է գալի,
Տես՝ ես առուն ջուր է գընում։

1165

Կանչում եմ, մոռ չի գալի,
Մի դուղ ջուղաբ չի տալի.
Են բեմուրվաթ չան տըղին
Նաբալել է երկու խալի։

1166

Մեր բաղին կա չաֆթալի,
Ճամբա ունիմ գընալի.
Ճամբի վըրի չեկ աղջիկ,
Ինձի երիր սավդալի։
ՀԺԵ 120

Մառ եմ տընկե չաֆթալու,
Ցարըս կուգա ման գալու.
Շեկիկ մաղալոր աղջիկ,
Դու ինձ երիր սավդալու։
Ա.Գ 101

123. Մեկ ծառ ունիմ չաֆթալի.
Ցարըս եկավ (վ. գացե) ման գալի.
Շեկիկ ծամերով աղջիկ։

1167

Աղջի, բոյըդ դիւրմալի,
Այվրներդ սիւրմալի.
Մի՛ք մեղդըրի, մարիկներ,
Սավդան կըրակ կըլմանի։
Ա.Գ 92

1168

Գաճուն եմ մերել սերալի,
Ցար եմ բրոնել սըրտալի.
Ոլոր յարը յարեն հանի,
Հոգին սատանեն տանի։
Ա.Զ 374

1169

Ծաբուն կեսուր, շուտ վե՛ր եկի,
Գնա, փոկե մի մաղ ճարի,
Վոր իմ երկան հող տի մաղեմ,
Իրկուն եկավ, տակը դընեմ։
Իմալ հենեմ և այլն։
ՀՄԽԲ 31

***

... Ըլի, կըլի, կուլի, կուլի,
... չիլի,
Տես՝ ... Ըլնի, կըլնի:

1170

Բասմա չահիրը մի՛ կոխի,
Խոսքըս խմո ե, մի՛ վախի.
Վորտեղ երթաս, կ՚ուզեմ քեղ,
Տըված խոսքըդ մի՛ փոխի:

ԱԸ 135

***

Ջուն եկի (թալի), սարեր լըրխի,
Տես՝ Տանեն ելավ, ձյուն կըլորխի:

***

Աղջիկ, մի՛ գար, մեր տուն ծուխ ե,
Տես՝ Ծանեն, մի՛ գար, մեր տուն
ծուխ ա:

1171

Ճաչքոդ ես արել՝ լըծի՛.
Դունջակ ես արել՝ կըծի՛.
Իմ հերը քեղ աղջիկ չի տալ,
Քարեն վեր ընկի՛, պըրծի՛:

ԱԸ 142

1172

Գընացի հանդը կըրակի,
Վոսքըս դիպավ փըռանդի.
Շան գյադին աբի թաղի,
Ղըրկեցի լափըսաբակի:

ԲՍ 147

1173

Եսոր-եդուց ե կիրակի,
Աբի մեր տունը կըրակի.
Իմ սիրով սիքած յարըս,
Ջանիկ բեզարած յարըս:

Տե 181

1174

Եսոր չարաթ պիտեր, վաղը կիրակի,
Ցարըս դընանեն անցավ, գընաց
կըրակի.
Լեզվին բալնիք պիտեր, ծոցին
ֆըրանկի:

(Աշուղական)

Ան 208

Եսոր չարաթ եղներ, եդուց կիրակի,
Ցարըս դընանեն անցներ, երթար
կըրակի.
Լեզուն բանլիք եղնիր, ծուց
ֆըրանկի:

(Աշուղական)

Տե 97

***

Եսոր ուրբաթ պիտեր, եդվան
կիրակի, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ, ո՛յ,
Ցարս դռնով անցավ դնաց կըրակի:

Կժե 8

1175

Եսոր ուրը կիրակի
Ուռմի տըղեն տըրաքի.
Ասաված չան, դու ինձ լըսի,
Ուռմի տունը կըրակի:

1176

Արևք երթանք մանդըկի,
Սեվ սարի տակ խանդըկի.
Ոճ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախանք, մըտանք Սալվու տուն.
Սալվին նըստե, նըխչ կ՚ենա,
Իրիկ մնե, վո՛ւշ կ՚ենա,
Սիրտ եկե, չան կ՚ենա,
Չավիր եկան, քըչ կ՚ենա:

Չժե 95

***

Ոճ մի տեսանք ճըլպըտուն,
Փախավ, մըտավ Սալվու տուն.
Ոտանի նըստե, նախչ կ՚ենա,
Ծտիր եսիմ գյազ կ՚ենա:

Չժե 128

***

Ոձ մի տեսա ճըլպըտուն,
փախավ, մըտավ Սալվոս տուն.
Սալվին ներսեն, նըխշ կ'ենա.
Հավերն եկած՝ քըշ կ'ենա.
Մարդն ա մեռնըր, վո՛ւշ կ'ենա,
Սիրտն եկեր, չան կ'ենա:
ՆՀՉ 95

***

Ներսեն խա ու նըխշ կ'անես,
Հավերն եկան, քըշ կ'աննես:
ՀՀ 327
Տես՝ Մայրամ ներսեծը նըխշ կանի:
Տես՝ Մանուշակ ներսեր կար կանի:

***

Եկիք երթանք պանճըրե (բանջարի),
Սեվ սարի տակ կանկըռե (կանդ-ռա՛ի).
Ոձ մը տեսանք ճըլպըտուն,
փախավ, մըտավ Սարմի տուն:

Սալամ ներսեր, սաղ կ'անի,
Ջըլխեն առեր, մազ կ'անի:

Աղջիկ Սալամ, դիս հի՛ր ես.
Ցես աղբիւր եմ, դիս չուր ես.
Ցես ղըղղըղամ, դիս խըմես,
Ցես վախենամ՝ դիս ծուռ ես:

Իրեք քյոր ունես, չատ խիստ խորոտ.
Մեկի անունն ես Նոնոֆար.
Նոնոֆար տարավ իմ դըլխու մաֆար,
Պվ 132

***

Լուսնակն անուշ պիւլոր ա,
Սըլըմ ինք ներսեր ա.
Ծամերն խոռվ կամ կ'անի,
Խոսք կըթըլիմ, նազ կ'անի:

Աղջի Սըլը՛մ, դիս հի՛ր ես,
Ցես աղբիւր եմ, դիս ճիւր ես.
Ցես ղըղղըղամ, դիս խըմես,
Ցես վախենամ, դիս ծըռես:
ՀԺԵ 86

***

Ցես աղբուր իմ, դու չուր ես,
Ցես եղղըդամ, դու խըմես—
Խըմես, խըմես,
Վախենամ՝ սաբռաչ եղնես:
ՀԺԵ 80

Տես՝ Ցես աղբուր եմ, դու չուր ես:

1177

Ղալամի կոթը վոսկի,
Մայրիկըս չեկավ խոսքի.
Ինձ համար անուն եղավ,
Իմ անուեր բախտիս ըսկի:
ՀԺԵ 112

1178

Աղլուխըս լըվա, ղարկի,
Աղէի, դու ծաղկին պատկի.
Հերիք հոգիհան անես,
Դամ ինձ սիրի, կամ թարկի:
Տհ 194

1179

Տանըս տակին հըճարկե,
Ըխտըլաթի ըրա հըվարկե.
Քյընի իմ նանուն ասե՝
Ա՛ նամարդ փըլնաս տուն ղարկի:
ԱԺԹ 88

Տանըս տակին հըճարկե,
Հալի կ'անիմ հըվարկե.
Մըննաթ կ'անեմ պատրունկս,
Վըեր են տըղան տուն ղարկե:
ԱԺԹ 88

1180

Քաղքին բերել ես թուլկի,
Հեչ չես աչե մեր մուլքի.
Ցես վորն անեմ՝ ըսե ինձ,
Քեզի կըպոծնամ չուլկի:
ԲՄ 132

1181

Ես յանը ուլկի,
Են յանը ուլկի,
Սալոկի հետը
Ճես կ'ուզեմ չուլկի։

ԺԽ 21

3—4· Քաղքցուն կ'առնեմ,
Հագինը չուլկի։

ՀԺԵ 12

1182

Աղջի, անունըդ Մահի,
Ճակատըդ բոլոր չահի.
Թե ախր ինձի կըհամենես,
Ասուված աղքերըդ պահի։

ԱՔ 134

13· Աղջի, անունըդ Մալի.
Թուշըդ դես արա՝ պաչեմ։

ԱՔ 341

34· Թուշըդ դես արա՝ պաչեմ,
Ասուված քու աղքեր պահի։

ՀԺԵ 120

234· Ածկիրդ չալ-չալ չաի.
Թուշդդ ինձի, մե պաչեմ,
Ասուված քու աղքեր տահի։

ԹՄԿ 58

***

Աղջիկ, քո անուն Մահիլ,
Ճակատըդ բոլոր չահի։

ՍՎ 48

***

Տես՝ Աղջիկ, անունըդ Մավի։
Տես՝ Աղջի անունըդ Մարի։

1183

Կանաչակոթ չիրմահի,
Մե պաչով ինձի չահի.
Մե պաչ կ'ուզեմ՝ երկուս առուր,
Ասուված քու աղքեր պահի։

1184

Ինձ տըված խոսքըդ պահի,
Մի պաչով սիրտըս չահի.
Ուրիշ յարի չըսիրես
Դու ինձանից սավահի։

12· Ծոտհընձի պատը պահի,
Ինձ տըված խոսքըդ պահի։

ՏԻ 155

1185

Աղջի, չորերդ խապահի,
Հինդու կարած լրմանի.
Իմ ղրրկած բարևմները
Ծոցաչեքումըդ պահի։

ՏԻ 221

1186

Աղջիկ, դու ուհի, ուհի,
Իմ նաղելի սիրուհի.
Ճես մի չրքեղ թագավոր,
Դու ինձ համար թագուհի։

1187

Դուշման, լեղուդ պապանձի,
Լերդ ու թոքըդ խանձի,
Վոր սարե սար, քոյե քոլ
Ձըդըցեյիր դու ընձի։

ՏԻ 190

1188

Վերեվ մեր տան բուլ մե առնձի,
Վերեվ ձեր տան բուլ մե տանձի.
Տեր Հակոբին մորուքը խանձի,
Ուղի զաղջիկ՝ չըտըվեց ինձի։

ԲՆԱ 740

1189

Աղջիկ, երթանք մոտ ծառ առնձի,
Իմ սիրտ ելալ դանձի-մանձի,
Ֆո հորն առա՝ քե առ ինձի։

ՎԺԵԲ 14

1190

Դընացի սարը սընձէ,
Վառըս առավ մեկ կընձէ.
Տնփա՛ն, մէրուքդ խանձէ,
Ձըտըվիր Սոֆոն ինձէ։
ԱԳ 101· ԲՄ 139

234· Վառքը դէպավ մի կընձէ.
Սաեփան, մէրուքդ խանձէ,
Ջառուն չտըվիր ինձէ։
234· Վառըս կըպավ պըղընձէ.
Մոսո, մէրուքդ խանձէ,
Դասատդյուլը տու ինձէ։

Դընացի յես մի սընձէ,
Վառըս կըպավ մի կընձէ.
Թաթոս, մէրուքդ խանձէ,
Վարսոն չըտըվիր ինձէ։
Ա.Ե 203

***

Ցես ելա, դնացի սարերը սընձէ,
Դու ելար, դնացիր քաղաքը տանձէ։
ԿԺԵ 18

1191

Ազջի, դընա սար սընձէ,
Մատաղ ընես դու ինձէ.
Հերըդ դընա բըրընձէ,
Մերըդ քեզ կըտա ընձէ։
34· Դու ինչի՞ չատար ինձէ.
Որ մեր քեզ տըվինք ինձէ։

1192

Հերըդ դընաց բըրընձէ,
Ցես դու ել դընանք սընձէ.
Հերիք ա ինձ չարչարես,
Մի քիչ մեղք արի ընձէ։
ՏԽ 156

1193

Բիլակդ ունիս ջուխտ դըլաղէ,
Մարջան խառնած, սուլի սաղէ.
Մեռնիմ ա՝ սերըս չի պաղէ,
Ցախուի պես կըպաբ ինձէ։
ԱԳ 96

1194

Իֆրան, Մաճլիս, Իլան դաղէ,
Թերմըշի դոլ յո՛վի կըպաղէ,
Ձըկներն ելան սըրտիս յաղի.
Շորորա, Սալլաթ, չորորա։
ՋԲ 23

1195

Ապուր եմ եփե աղէ,
Ոտողի սիրտը դաղի.
Ցես մի խորտա յար ունիմ,
Գեղովի կայնած են դավէ։
ԱՋ 389
Հմմտ. Դիլբարն ելեր կ'երթա կավէ։

1196

Ապուր եմ եփե աղէ,
Ոտողի սիրտը դաղի.
Ցես ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կատաղի։
ՌՄ 133· Տհ 152
ԺԹ 35· ԱԴ 172
12· Սըպաս եմ եփել աղի,
Ոտողի ջիգյար դաղի։

1197

Ելեր ես, կ'երթաս Շաղպաղէ,
Պըտկընեերդ չաքար կըմաղէ.
Դու ու քո ջուխտակ տեդերկին,
Իմ աչքըս ընկավ վեր են մեկին։
ՊՎ 127
Հմմտ. Տըննեն ելար, կ'երթաս խղին։

1198

Կանաչ-կարմիր չափաղ է,
Ցես մի նուռան ղափաղ է.
Զյոլըվոր քընող աղըեր,
Ջանըս ջանիդ մատաղ է։
ԱՋ 373

1199

Ցարըս, մի՛ ըլիլ լաղի,
Դուշմանի սըրտումն եղի.
Նի մըտի բուրաստանը,
Վարդ ու մանուշակ քաղի։

1200

Գընացի բաղը, արեցի հեղի,
Նիդյարիս առի, դուշմանիս դեղի:

***

Աղջիկ, դու քելի, քո ճամբաս նեղ է,
Տես՝ Քամբաս Բուլանըղ, ինչ անուշ տեղ եր:

1201

Կաքնով աղբիւր անուշ տեղ է,
Զորս բոլորը մանդակ, բաղ է,
Լաճերաց մոր ուխտատեղ է,
Աղջիկներաց ծաղկատեղ է:

Կաքնով աղբիւր ձորամէջ է,
Հոգոց վանից ճամբա միջի.
Աբմանք Ջըրիցն անմահական,
Լողանանք մէջ Տիդրիս ական:

Վեր աղբըրին վոր կայներ ես,
Թուխ աչքըդ Թուխ դեղ դըրեր ես,
Ջլւիվըդ ճողճող ճողեր ես,
Լաճերաց սիրտն արուներ ես:

ՎՄՔ 44

Կաքնով ախբիւր անուշ տեղ է,
Զորս պիւլոր մանդակ, քեղ է.
Մեր լաճերաց ըխտատեղ է,
Աղջկնեկացս խիւգիւ տեղ է:

Վեր ախբրին կայներ ես,
Թուխ աչք Թուխ տեղ դըրեր կս.
Ջըլւիվդ Թելթել խաներ ես,
Լաճերաց սիրտն արուներ ես:

ՊՎ 112

***

Ախչի, անուամըդ Թամէ,
Տես՝ 1224. անուամըդ ա Մանէ:

1202

Ճաման ամէ, յաման ամէ՛
Դարդաս յուվեդ քամին տանէ:

ԿԺԵ 11

1203

Սարից գալիս ա քամէ,
Դու չես մընում մէ համէ.
Ամեն աժոդ–չաժոդի
Մէ Թողնէ միսըս ծամէ:

Տհ 183

2. Դու չես մընում մէ համէ:

ԲՍ, 155

1204

Մառէ տակը հով քամէ,
Քանքուլըդ քամին տանէ.
Բա դու աղրում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կըտանէ:

ԱԺՍ. 55

Տես՝ Ջաղացըս մանէ, մանէ:

1205

Մառէ տակը հով քամէ,
Քանքուլը քամին տանէ.
Գըլուխս ծուցըդ կու դընիմ,
Անուշ քունըս կու տանէ:

ԹՄԿ 62

4. Քունըս անուշ կը տանէ:

1206

Մառէ տակին հով քամէ,
Գյուղալներին ո՞վ տանէ.
Սէրեցէր, ինչի՞ չառար,
Քե տամ՝ դըրողը տանէ:

1207

Ուռի ծառին հով քամէ,
Սէրուններին ո՞վ տանէ.
Ցես դու գընանք դաստաստան,
Ով սէրել ա, են տանէ:

24. Շէրվանիդ քամին տանէ.
Ոմ ղըմաթին է, են տանէ:

ԱՀ 142

4. Վոր ղըմաթին ա, են տանէ:

1207

Ծառի սակը հով քամի,
Ախլուխը քամին տանի.
Աբի դընանք դատաստան,
Ում նասիբն է, նա տանի:
ԹՄԿ 61

12. Ջոռավանքի հով քամի,
Ֆամին մահրամեդ տանի:
3. Աբի երքանք դատաստան:

***

Ծառ ունիմ ծիրանի,
Ֆամին թել թել կըտանի.
Աբի դընանք դիվանի,
Ում դըմաքին ա, նա տանի:
ԱԺՄ. 55

34. Աբի դընանք դիվանը,
Ում դըմաքին ա, թող տանի:
Հմմտ. Ծամեր ունիս ծիրանի:

***

Մատուռըս կա մատանի,
Հա՛յ Թոռ ա, համ ծիրանի.
Աբի դընանք դիվանը,
Ով սիրել ա, նա տանի:
ԱՋ 374

***

Մատուռս ունիմ մատանի,
Ախչն ա վարդի, ծիրանի.
Եկնք դընանք դիվանի,
Ով հախ ա, նա տանի:
ԱԺՄ. 57

1208

Ջինաբ ես, կեռանալ մի,
Մեր դըռնեն հեռանալ մի.
Ցար, քո ասուլած կըսիրես,
Հեռու չես, մոռանալ մի:
ՀՄԽՄ. 8

2. Մեր տանից հեռանալ մի:
23 կողքիցը հեռանալ մի.
Վերեվ ասուլածըդ սիրես:
13. Ուռի չես, կանաչել մի.
Ցա՛ր, ասուլածըդ կըսիրես:
ԱԴ 161

134. Ուռի չես, կըռանալ մի.
Ցա՛ր, ասուլածըդ կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ՌՄ 123. ԱԲ 339. ԱԴ 171

134. Սիրել ես, մոռանալ մի.
Շեկո Ջան, ասուլած սիրես.
Սիրեր ես, մոռանալ մի:
ՀԺԵ 109

***

Հա՛յ ուռ ես, կըռանալ մի,
Մեր դըռնից հեռանալ մի.
Թե ասուլածըդ կըսիրես,
Սիրել ես, մոռանալ մի:
ԱԺՄ. 56

134. Ուռի ծառ կըռանալ մի.
Ուռի ծառ, ասուլած սիրես,
Ֆո յարն եմ, մոռանալ մի:
ԱԺՄ. 58

Ուռի չես, կեռանալ մի,
Բարդի չես, չորանալ մի.
Թե ասուլածըդ սիրել ես,
Սիրածիդ մոռանալ մի:

***

Դայներ ես, մի՛ կըռանա,
Մե դըռնեն մի՛ հեռանա.
Ցար, Ասուլածըդ կըսիրես,
Սիրեր ես, մի՛ մոռանա:
ՀԺԵ 123

1209

Ուռի չես, կըռանալ մի,
Մեր դըռնեն հեռանալ մի.
Ջահել ես, ջահել մընա,
Առուտ եմ՝ ծերանալ մի:
ԲՍ 136

1210

Զափար, բասմա կոխել մի,
Շահին զալբ ա, փոխել մի.
Եաբիքն իմն ա, թափել մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբել մի:
ԱԺԱ 58

1211

Բասմեն ցեխ ա, կոխել մի,
Ոսկին զալբ ա, փոխել մի.
Տըղեն տեռ, աղջիկը տուռ,
Ձանգը քոնն ա, վախել մի:

1212

Զափար բասմա կոխել մի,
Շահին զալբ ա, փոխել մի.
Իմ հար քեղ աղջիկ չի տա,
Ջյանկիլն իմն ա, վախել մի:
ԱԳ 268· ԲՄ 137

***

Եդ հողն իմն ա, վարել մի,
Վարելիս չավարել մի.
Զափար բասմա կոխել մի,
Եդ յարն իմն ա, խաբել մի:
ԱԺԱ 53

***

Աճու մ'եմ ցանե, սադա սամա յե·
Բաղչե մ'եմ դըրե, սադա սամա յե,
Տես՝ Աճու մ'եմ ցանե, սադա նարգիզ է·

1213

Հայերն ա ժողված, կ'երնեն ռայե,
Թի Թորկենք, երթանք, վաթան կ'ավիրե,
Տալա՛ղ քի ներսենք, մասքան չի բըռներ:
ԱԸ 438

1214

Երկնուց Թըռչուն մ'ըլնեյի,
Թըռչեյի, քովըդ գայի·
Բարձիդ վըրա կայնեյի,
Բիւբիւլի պես խոսեյի:
ԲՆԳ 519

Հմմտ. Աղջիկ, մաղերդ հյուսեյիր:

1215

Ձալեմքեր պիտեյի, քեավլեթդ առնեյի,
Բանի կարոտնայի, վրադ նայեյի.
Բիւլքի յես ալ քենե արդուս առնեյի·
ՀԱ 462

1216

Թիվ առնեյի, Թըռնեյի,
Նանիս կուռը բըռնեյի.
Հենց վոր հիվանդանայի,
Երնակ, տանըս մեռնեյի:

***

Աղջիկ, մաղերդ հուռնեյի,
Տես՝... հյուսեյիր:

1217

Ջաղացըս բանի, բանի,
Դարդուս քունըս չի տանի.
Քեզ պես նանին ի՞նչ ասեմ,
Վոր ինձ մարդու չես տալի:

34· Քիզ պես դեղին ի՞նչ կ'ունիմ,
Ինձ վուր մարդու չես տալի:
ԹՄԿ 64

1218

Մեր Ջուխտ դուքան դաշտ կու բանի,
Ջուլո խաթուն հաց կու տանի.
Ինին կու քելե, մին կու կայնի,
Ուչքով, ունքով մարդ կուսպանի:
ԺԽ 11· ՀՄԽՍ 38

1· Ջուխտ ըմ դուքման դաշտ կու
բանէ։
ՔՀ 177

***

Ջուխտ քուքման սար կըբանէ,
Շեկ աղջիկ հաց կըտանէ.
Մեկ կըքէլե, մեկ կայնէ,
Տեանողի խելք կը տանէ։
ԱԳ 103

34· Մեկ կ'ներթա, մեկ կը կայնէ,
Խելք (վ· ախլ) ու իման կըտանէ։
ՀԺԵ 125· ԱԴ 172

234· Շեկ մաղեր հաց կըտանի·
Մեկ կ'ներթա, մեկ կըկայնի,
Տեանողի խելք կըհանի։
34· Շեկ աղջկա մաղերը
Մարդի խելքից կըհանի։
ՏԹ 207

34· Մեկ քելա, մեկ կըկայնի,
Աղլ ու իմանս կըտանի։
ԱՔ 341

***

Ջուխտ դուքման տրա կը բանի,
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.
Մեկ կ'ներթա, մեկ կըկանի,
Աղլ ու իման կըտանի
ԱԵ 195
34· Շեկ աղջըկա մաղերը
Խելք ու իման կը տանի։
ԱԵ 200

***

Շեկ աղջիկ հաց կը տանի,
Մեկ կը քելա, մեկ կը կանի.
Ջուխտ դուքման սար կը բանի,
Աչքողի խելք կը տանի։
ՀԺԵ 94

***

Ջուխտ դուքման դաշտ կը բանիք,
Շեկ աղջիկն հաց կը տանիք.
Շեկ աղջըկա ծամերը
Խելք ու իման կը տանիր։
ԱՋ 389

***

Դուքանը մանի, մանի,
Շեկ մաղեր հաց կը տանի.
Մեկ կ'ներթա, մեկ կընայի,
Ջահլի հոգին կը հանի։

4· Տեանողին խելքից կ'տանի։

***

Դուքանը մանի, մանի,
Շեկ աղջիկ հաց կը տանի.
Մեկ կըքելա, մեկ կը կայնի։
ՀԺԵ 131

***

Դուքան եր մանի մանի,
Լո՛յ լո՛յ լո՛յ լո՛յ լո՛յ վայ լո՛յ·
Շեկ աղջիկ խաց կը տանի։
Դիլբար մեյվանե դամա։
(Քրդերեն՝ «դիլբար յես քեզի հյուր եմ»)։

***

Պողոս, Պետրոս դաշտ կը բանեն,
Ցաղութ, Զըմրութ հաց կը տանեն.
Հետ կը քելեն, հետ կը կանեն,
Աչքով՝ ընքով մարդ կըսպանեն։
ՀԺԵ 103

***

Երկու դիլբար հաց կը տանեն,
Աչքով կ'ենեն, մարդ կըսպանեն.
Ամեր նազերով, նազերով.
Դիլբար նազերով, նազերով։
ՋՔ 24

1219

Ելի լաճ մեր տուն բանի,
Ինց դընեմ եռչել կուտի.
Մեր աղջիկ ճամբեն կըխանի։
ՀԺԵ 49

1220

Ա՛յ նազանի, նազանի,
Ուշքըդ քաուլի լըմանի.

Թէ սիրում ես, ինձ քեզ ա՛ռ.
Վարդավառին ես տարի:
ԲՍ 127

1221

Աղջի, անուշդ Զանի,
Աչքեր ունիս կնայանի.
Մին մատանեդդ դես պահէ,
Քաշեմ ոսկի մատանի:
ԱՋ 377

1222

Աղջի, ինաղ մի՛ անի,
Վեր կաց կայնի դուռ բանի.
Ջեռդ տար սըրտիս մեջը,
Դարդերըս մին մին հանի:
Տի 183. ԲՍ 126

1223

Իմ սըրտիս դաղ մի՛ անի,
Ջիդ յարիս աղ մի՛ անի.
Ձեր դըռանը, այ աղջիկ,
Ինձի դուքսաղ մի՛ անի:
Տի 173.

1. Իմ սիրտըս դաղ մի՛ անի:
ԲՍ 147

1224

Ախչի, անուշդ Թամի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Ճես սիւ մին բաղում պըտինք,
Իմ հեր քյոս հեր խընամի:
ԱԳ 265. ԲՍ 151

Ախչի, անուշդ Թամի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Տու մեր տան հարսնը բեդար,
Իմ հար քո հոր խընամի:
ԱԻ 113

Ախճի, անուշդ ա Մանե,
Լեչակըս քամի կը տանե.
Ճես ու դուս նըշանած բեդինք,
Իմ հար քոս հոր խընամի:
ԱԺ 41

1225

Աղջի, անունըդ Կոտնի,
Լեչակըդ քամին տանի.
Ճես քեզ նըշանած սիտի,
Շորերըդ իմ ձեռքով հանի:
ԱԴ 115

1226

Ջուրը կըդա գոլ կ'անի,
Գախընեն քաղչես դոլ կ'անի.
Հա հըրես եկավ իմ աղբեր,
Խաս դումաշըս բոլ կ'անի:
ԱԺՍ 60

1227

Եղունիկ նըստե քարդահ կ'անի,
Ուր (իր) յարն եկե դուռ կըտրնի.
Աման մարե՛, չուտով հասի,
Ձեվըս դընաց, սիրտս կըմարի:
ՎՄՔ 38

1228

Իմ յար կայներ է, մաղ կ'անի,
Մեկ մատ կ'անի, մեկ հախ կ'անի,
Իմ մըտիկ խետ քեզիկ աստված անի:
ՀԺԵ 152

***

Սիպտակ ձին նալն ի՞նչ կ'անի,
Տես՝ Բոզ ձի յեմ, նալն ի՞նչ անիմ:

1229

Մայրամ նըստեր նըխշ կ'անը (կ'անի),
Աչեղ կորսեր վուշ կ'անը,
Ձյավեր կըգեյն, քըշ կ'անը.
Ա՛խ Մայրամ, Մայրամ, Թազա Մայրամ,
Դեվնեբուս չուս աղջիկ Մայրամ:
ՇՎ 63

Տես՝ Աբեք երթանք մանդըկի:

1230

Թոռ կը դա, արեվ կ'անէ,
Նիչանպահ տերեվ կ'անէ.
Բուրն աղբորը մատաղ,
Շաղաթաթախ վար կ'անէ:
ԱԳ 266. ԲՄ 150

***

Թոռը կըկյա, արեվ կ'անէ,
Բումդաբը տերեվ կ'անէ.
Նեբակ են ըխճբկանը կ'ընէ,
Պարկը լեդյը ատն կյալի կ'ընէ:
ԱԺԻ 47

134. Թոռը կըկյա, լավ կանէ.
Ծարը մատաղ ընի յարին,
Վըներ սերածեն ուբուն կ'անեն:
ԱԺԵ 47

134. Թոռը կըկյա, լավ կ'անէ.
Բուրը մատաղ ախպորը,
Վըներ քըվերը ուբուն կ'անէ:
ԱԺԻ 47

234. Մըչարաղ տերեվ կ'անէ.
Ընեբակ են քըվերը,
Ախպերը սրուն կ'ածեն:
ԱԻ 112

1231

Ծառի տակը հով կ'անէ,
Թելերըդ քամին տանէ.
Երես երեսի դընենք,
Անուշ քուններըս տանէ:
ՀԺԵ 134

***

Մի ծառ ունեմ ծիրանի,
Քամին թելթել կը տանի.
Երես երեսի կ'առնի,
Ի՞նչ համեղ քուն կըտանի:
ՄԸ 143

1232

Մանուշակ նըստեր կար կ'անէ,
Ատեղ կոտրեր, վուշ կ'անէ.
Ուրկու դուքան արտ կը բանէ,
Ջուլա խաթուն ճաշ կը տանի.
Սոլեր նեղ եր, վոտ կը գանի,
Շեկլիկ մաղեր դեսին կ'ավլի.
Քառասուն փարա վարդապետին,
Ջուլա խաթուն կարապետին:
ԾՎ 61

Տես՝ Մայրամ նըստեր նըխշ կ'անէ:
«Արեգ երթանք մանդրկի»:

1233

Ույրել եմ, թարկ չեմ անէ,
Շատ ծախս ու հարկ չեմ անէ.
Բեզ շատ սիրելուս համար՝
Ոտքերըս բարկ չեմ անէ:
Տե 213

1234

Ծաղիկ ունեմ նըմանէ,
Չեմ տա հազար թումանէ.
Կըտամ մի բաղըրկյանի,
Բուրդ բերի, բաժինք անէ:

14. Աղջիկ ունիմ եըմանէ.
Բուրդ բերեք բաժինք անենք,
Թարժենք ուղտերը, տանենք:

***

Մատուռըս կա մատանէ,
Չեմ տա հազար թումանէ.
Ի՞նչ անեմ հազար թուման,
Կըտամ մեկ բաղըրկյանի:
1. Մի յար ունեմ հունարի:

***

Աղջիկ ունիմ նըմանէ,
Չենք տալ հազար թումանէ.
Բուրդ բերեք, բաժինք անէ,
Ուղտ բերեք, բարժէ տանէ.
Կըտանք մի բաղըրդյանի,
Ջորին դա, չհեզը տանէ:
(Որոր)
ԱԸ 204

***

Իմ ախճիդը հիւր ընէ,
Տալ չի հարիւր թումանի.
Պիւրթ պերնէք, պեժինէք անինէք,
Ոդաեր պեռնինէք, հըղե անինէք:
ԱԺԷ 48

1235

Ջաղացըս մանի, մանի,
Բունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարում, քոլում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԺԽ 17. ՌՄ 127. ՏԽ 209. ԲՍ 130

84. Իմ յարըս սարում, քոլում,
Իմ քունըս վո՞նց կը տանի:
ՓՀ 158

3. Իմ յարը սարում, չոլում:
23. Մէջի գուռը կըբանի.
Աղբերըս սարի ծերին:

***

Գուլթանը մանի, մանի,
Ինուշ քունըս կըտանի.
Իմ յարը սարին, ձորին.
Վո՞նց (վ. մո՞նց) իմ քունըս կը տանի:

Հմմտ. Ծառի տակը հով քամի:
Տես՝ «Ջահրա Ջան, դու մանի, մանի»:
«Ջախրակ, տիւ մանի, մանի»:

1236

Ջաղացս մանի, մանի,
Մինուշ քունս կը տանի.
Գնա՛, մերդ դալիս է,
Ի ղուբ աղմուկ չհանի:
ԿԺԵ 16

1237

Ջաղաց կու մանի, մանի.
Իմ անուշ քուն կու տանի.
Իմ յար իմ ծոցեն կը խանի:
ՀԺԵ 59

1238

Ջախրա՛կ, տիւ մանի, մանի,
Իմ անուշ քիւն Թող տանի.
Ճարս իկե, տուռս ի կայնե,
Իմ սիրուս խամար մատաղ ի կայնե:

Չեմ դիտե՝ իմ անուշ քիւն քյընեմ,
Թէ երթամ, յարոչ խաթրն առնեմ.
Ինչն երթա, ելըմ կուկյա,
Ճարն երթա, վախնամ Թե չիկյա:
ՎՍՍ. 44

1239

Ջահրա Ջան, դու մանի, մանի,
Իմ անուշ քունը Թող տանի.
Ճարըս Թող դա, դուռնը կանդնի,
Սիրուս համար դուբաղ ընկնի:

Ջենով Ջահրես, մանի, մանի,
Բունըս անուշ կըտանի.
Իմ յարը սարում, ձորում,
Իմ քունը վո՞նց կը տանի:
ԱԺՄ. 64

Հմմտ. Ջախրակ, տիւ մանի, մանի» «Ջաղացս մանի, մանի»:

1240

Մեր բակը բակ կըլմանի,
Գրլխունը Թագ կըլմանի.
Են տըղան եկավ անցավ,
Իրմոքը բեկ կըլմանի:
ԱԳ 102

***

Ես բակը բակ լըմանի,
Գրլխունը Թագ լըմանի.
Ջան տըղեն անցավ, դընաց
Իրմովը բակ լըմանի:
ՌՄ 89. ԲՍ 152

234. Գրլխինը Թագ լըմանի.
Շան տըղեն անցավ դընաց,
Թանկագին ակ լըմանի:
ՏԽ 240

Ես բակը բակ կըլմանիր,
Գըլխունը թաղ կըլմանիր.
Իմ յարը ղըրնին անցավ,
Իրմով բակ կըլմանիր։
ԱԴ 94

***

Մեր դորդան բակ կըլմաններ,
Մաղերը թակ կըլմաններ.
Եկավ անցավ չան տըղան,
Գիտցա քի ջոջ կըլմաններ։
ԲՆԴ 677

124. Մեր տունը բակ կու մանէ,
Փեսչնմն իվեկ կու մանէ.
Գիտես Թը բնկ կումանէ։
ՀՍ 459

1241

Ման ասեմ յոթ–վոսնանէ,
Մինակ քունըս վո՞նց տանէ.
Նդուց աբի մեր տունը,
Մասիդ չարեմ մատանէ։

1242

Ջան դյուլում, ջան ջանէ,
Սիրող սիրտը վո՞նց անէ.
Ով ինձ սիրողից հանէ,
Հողին սատանեն տանէ։
ԱԺՄ 59

1243

Դիլի չոխ սուր, հալալ սանէ,
Ախրատ կուԹին խելք կու տանէ.
Հալաք աչքեր մարդ կու սպանէ։
ՔՄՎ 30
Հմմտ. Մեր ջուխտ դուԹան դաշտ կու բանէ։

1244

Աղջիկ, մաղերդ իվանէ,
Քամին Թել Թել կը տանէ.
Եդ քո չողղող երեսրդ
Շուտով հոգիս կը հանէ։
ԱԸ 138

1245

Մազեր ունիմ իվանէ,
Քամին ԹելԹել կըտանէ.
Կը տանէ ալվան քաբին,
Շատ բարեվ հեռու յարին։
ՀԺԵ 111

Հմմտ. Գիշեր ղալդա, դուռ եկա։

1246

Շիմշիր դդալ չիրվանէ,
Քամին ԹելԹել կըտանէ.
Մի՛ք մեղըրի, մարիկներ,
Ես սեր յաման կը տանէ։

ՌՄ 128. ԲՄ 136

3. Մի՛ք մեղըրի, մարիկներ։
ԱԴ 172

134. Աղջիկ, մաղերդ երկան է.
Մի՛ք մեղըրի, տիրելիք,
Սիրը յաման կը տանէ։
ԱԴ 91

124. Աղջիկ, ծամերդ ծիրանէ,
Քամին տա ԹելԹել անէ.
Սավդան կըրակ կըլմանէ։
Հմմտ. Մաղեր ունիմ ծիրանի։

1247

Մատուամըս կա մատանէ,
Ակաները վարդ, ծիրանի.
Ով սիրած սիրածնեն հանէ,
Ծոքին սըրտանեն տանէ։
ԱԺՄ 57

Հմմտ. Մատուամս կա (ունեմ) մատանի («Ուռի ծառին հով քամի» շարքի մեջ)։
Տես՝ Քամին կանէ, բոքին տանէ։

1248

Աղա, մալը մի՛ տանէ,
Մեր սինոուեն մի՛ հանէ.
Սիրեր ենք, իրուր կ՚առնինք,
Բեբախտութիւն մի՛ անէ:

ՀԺԵ 112

1249

Քամին կ՚անէ, բոքին տանէ,
Վոչխարը թոքին կ՚անէ.
Սիրի սիրան հանողը,
Հոգին սրտանան տանէ:

ՍԳ 263

Քամին կ՚անէ, պէքին կտանէ,
Սեվ ոչխարը թոքին կ՚անէ.
Ով սիրածը սիրածից հանէ,
Զար սատանեն հոգին հանէ:

ՍՋ 376

Տես՝ «Մատուսա կա մատանէ»:
«Մին յար ունիմ, տանն է»:

1250

Ծառ մ՚եմ տընկէ ծիրանէ,
Աղջի, մաղերդ իւլանէ.
Հաղար դուրուչով չեմ տա,
Կիտամ աղքատ չիմանէ:

ՄԸ 441

1251

Ծառ մը ունիմ ծիրանէ,
Քամին թել թել կըտանէ.
Աստված, մեռնիմ դիվանիդ,
Իմ ղըսմաթին ա, մի՛ տանէ:

Չմմռ. Ծառ մ՚ունիմ, եր չինարէ:

1252

Մի ծառ ունիմ ծիրանէ,
Քամին տերեվ կըտանէ.
Քամի՛, ինձնից աբէ տար,
Անուշ յարիս մատանէ:

ՀՄԼԲ 13

134. Ծառ մը ունիմ ծիրանէ.
Տերեվ, ինձմեն աբէ տար,
Իմ յարոջըս մատանէ:

ՄԸ 133

1253

Մաղեր ունիմ ծիրանէ,
Քամին թելթել կըտանէ.
Սիրականս աբրին, ճորին,
Իմ քունըս վո՞նց կը տանէ:

ՀԺԵ 126

***

Շիրվա դղալ չիրվանէ,
Քամին տա թելթել տանէ.
Իմ յարը տարում, ճորում,
Իմ քունը վո՞նց տանէ:

ՄԸ 141

124. Շիմչիրի դղալ Շիրվանէ,
Թելթելը քամին տանէ.
Իմ քունը վո՞նց կը տանէ:

ՄԺՄ 58

Չմմռ. Շիմչիր դղալ Շիրվանէ:

1254

Ծամեր ունիս ծիրանէ,
Քամին տա, թելթել անէ.
Դու (ն) սիրուն, քու յարը դնչ,
Քո քունը վո՞նց կը տանէ:

134. Ծամեր ունիմ ծիրանէ.
Ցես սիրուն, իմ յարը դնչ,
Իմ քունը վոնց կը տանէ:

124. Քյանգուլ ունիմ ծիրանէ,
Քամին տա, թելթել տանէ.
Ի՞նչպես քունըդ կը տանէ:

ՆՀՋ 87

1255

Սալեն ա, գընա ցանէ,
Նուռը դոզիցըդ հանէ.
Ամեն յարիս տեսնալուս՝
Կայնէ, մի հոգոց հանէ:

1256

Բոստանը համեմ ցանէի,
Դարդըս քամին թող տանէի·
Աբէ դընանք, իմ յար ջան,
Վարդևէրն աննենք Անէ։

ԲՍ 152

1257

Ձի դին եղներ, յես քե դընէի,
Ձո ձևոն ու վոտ խինա դընէի·
Նըռան դինին խե քե խըմէի,
Սարխոշ եղնէի, քյո ծոց քյընէի·
Գադիկ մ'առնէի, սխեշ անէի։

Աբե՛, ջան, արե՛, հևուս մի՛ մընա,
Սուս-մուս աստըվոր ձի քե չըմընա։

ՎՍՍ. 62

1258

Հինի ծառեն բար կ'ընի,
Մընատա յըրա թառ կ'ընի·
Դարդը սըրտեն կըրակ կ'ընի,
Վրեր երվատ ա, հո՞ւնց ճար կ'ընի։

ԱԺԲ 30

«Հունի ծառեն բար կ'ընի,
Մխոր վըրան թառ կ'ընի»...

***

Տես՝ Իմ ախճիկըդը հեւր ընի»
(«Մադիկ ունեմ նըմանի»
չարքի մեջ)։

1259

Հո՛վ, հո՛վ, հո՛վ լինի (վ.եղնի)
Ցարխ տունը ծով լինի (վ.եղնի)·
Թո՛ղ, թո՛ղ, թո՛ղ լինի (վ.եղնի)·
Ցարըս, քամարով լինի (վ.եղնի)։
Դե՛ թըռե՛ք, թըռե՛ք, հողը հանեք,
Մեր թըչնամու դռոը հաննենք։
(կրկնակ)

ԿԺԵ 59· ՀՄԽԲ 27

***

Հով, հով, հով եղնի,
Ցարըս քամարով եղնի·
Հով, հով, հով եղնի,
Ցարխս տունը ծով եղնի։
Դե՛ թըռե՛ք, թըռե՛ք, թողը հանեք,
Մեր դուշմանի դյոզը հանեք·
Դե՛ դանեք, դանեք, թողը հանեք,
Մեր դուշմանի դյոզը հաննեք։
(կրկնակ)

Տի 91

1260

Գյաշկա յես նալբանդ ընի,
Վերի քուչեն բանդ ընի·
Տիննի՝ յարըս դալես ա,
Զոքի չաքմեքը քաչի։

ՀԺԵ 112

Տես՝ Ջուն դնեմ Թավլեն, խաչեմ»
և «Իմ յարը դուքանբաչի»։

1261

Մեծ բաղումը վարդ կ'ընի,
Բաղի չունը սարթ կ'ընի·
Ցես են բաղմանչուն ղուրբան,
Սըրտի սիրած յար կ'ընի։

1262

Նարը ճերմակ վարդ կ'ընի,
Դալդա տեղը մարդ կընի·
Ցես իմ ուզածը չառնեմ,
Սըրտիս մեջը զարդ կ'ընի։

ՍԳ 100

1263

Բաղի մեջին վարդ կընի (կ'ըլի),
Բաղի չունը սարթ կ'ընի (կ'ըլի)·
Աղջիկ(կ), դու կամաց խոսա,
Դալդա տեղին մարդ կ'ընի (կ'ըլի)։

3· Այ տղա, կամաց խոսա։
1· Բաղի մեջը վարթ կ'ընի։

ԱԲ 344

3· Շան աղջիկ, յավաշ խոսա։
34· Շան աղջիկ, ուսուլ խոսե,
Տալդա տեղ է, մարդ կ'ըլլի։
ԱՋ 387

124·Բաղի միջին վարդ կ'ըլներ,
Բաղի չունը զարդ կ'ըլներ·
Բաղի յետեվ մարդ կ'ըլներ·
Ա.Ե 200

124· Բաղչի միջի վարդ ա,
Բաղչի չունը սարթ ա·
Դալդա տեղ, կ'ըլի, մարդ ա։
ՀԺԵ 123

1264

Մեր ձխանոնց նալ կ'ըլնի,
Խաս մինթանես ալ կ'ըլնի·
Ախոռս իմ բըլբուլ լիդուն,
Վախտը դալիս լալ կ'ըլնի։

1265

Սարերին ծաղիկ կըլի,
Ոչխարին աղի կըլի·
Են քիրը վոր աղբեր չունի,
Սիրտը սեվ թաղիք կըլի։
ԱԺԱ 60

1266

Սարը սարին թուչ կ'ըլնի,
Սարի ղըլխին ղուշ կ'ըլնի·
Նանը բալին տեսնելիս՝
Սիրտը աչըմիչ կ'ըլնի։
ԱԺԱ 60

1267

Մեծ արտումը ղուշ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրին թուչ կ'ըլնի·
Ուր դընում ես՝ թեզ սրի,
Ցարըդ մալամուշ կ'ըլնի։

34· Ցարո, դընա, թեզ սրի,
Ցարըդ մալամիչ կրներ։
ԱԴ 162

Ներկեն արտը ղուշ կ'եղնի,
Սառն աղբըրին թուչ կ'եղնի·
Որման կ'երթաս՝ թեզ սրի,
Ցարըդ մալամիչ կ'եղնի։
ԱՋ 388

Վերի արտը ղուշ կ'ըլնի,
Սառն աղբուրը թուչ կ'ըլնի·
Վորտեղ կ'երթաս՝ չուտ սրի,
Մարդըդ չըվարած կ'ըլնի։

***

Մեծ արտումն փուշ կ'ըլի,
Սառն աղբյուրին թուշ կ'ըլի·
Ուր դնում ես՝ թեզ սրի,
Ցարըդ քեզ կարոտ կ'ըլի։
ՔՀ 179

2· Ուռըն աղբրին թուշ կըլնի։
ԱԴ 174

1268

Մեծ արտումը ղո՞ւշ կ'ը(լ)նի,
Ցուրտ աղբըրին թուշ պիտի·
Ցարը յարին տեսնալով՝
Գյուլը աչըմիչ կ'ը(լ)նի։
ԱԳ 269· ԲՍ 139

***

Գարին վըրա ղուշ պիտի,
Ցուրտ աղբըրին թուշ պիտի·
Ցար քի յարը կը տեսնա,
Գյուլն աչըմիչ կ'ընի։
ԱԳ 269

34· Ցարը յարին տեսնելով,
Վարդն աչըմիչ պիտի։
Հմմտ. Կայնա քարին, ղուշ եղա։

1269

Ծառին տակը նուշ կուլի,
Գաղ մը տաս նը՝ ի՞նչ կուլի,
Գիտի տաս նը՝ ասոր տուր,
Վաղվան մընա՝ ուշ կուլի։
ԲՆԲ 682

1270

Ծառն որ ծաղկի՝ նուշ կ'ըլլի,
Ես կ'արտրնամ, ուշ կ'ըլլի.
Սրբախս սիրածն որ ըլլի,
Ինձ ան անուշ ի՞նչ կ'ըլլի:
ԲՆԳ 491

1271

Նրշի ծառին նուշ կ'ըլնի,
Վարդի հոտն անուշ կ'ըլնի.
Երանելի են աղջկան,
Սիրած յարին Թուշ կ'ըլնի:
ՀՄՆՍ 31

23· Վարդի ծառին փուշ կըլնի.
Երանի են աղջկան.
ԱԳ 99

124· Ուռի ծառին դուշ կ'ըլնի,
Վարդի ծառին փուշ կ'ըլնի.
Վար իր յարին Թուշ կըլնի:
123· Տանձի ծառին դուշ կ'ըլլի,
Նրոտն ծառին փուշ կ'ըլլի.
Երանելի կըսեմ են յարին:
ԱՋ 376

123· Նրոտն ծառին փուշ կ'ըլլի,
Վարդի ծառին դուշ կըլլի.
Հըբանի են ախճըկանը:
ԱՋ 381

Նրշի ծառին նուշ կ'եղնի,
Վարթի ծառին փուշ կ'եղնի.
Երանելի են ախճրկան,
Սիրած յարին Թուշ կ'եղնի:
ԱՋ 389

***

Մրնձ արտումը դուշ կ'ինի,
Կուժուրթին ամանը կ'իւշ կ'ընի*).
Բնիդակ բնդա կ'րնի մրեր,
Իւրան յարին Թուշ կ'ընի:
ԱԺԸ 31

*) Կալորդի ամանը դուշ կ'ընի:

1272

Սարերը նունուշ կ'ըլլի,
Վարդին մեջը փուշ կ'ըլլի.
Գըլուխըս յարիս ծընկին,
Ցունըս չատ անուշ կ'ըլլի:
ԱԳ 97· ԲՍ 148

34· Գըլուխը յարի գըլխին,
Ցունը չատ անուշ կ'ընի:

1273

Մեր բաղըմը փուշ (նուշ?) կ'ըլլի,
Վարթի ծառին փուշ կ'ըլլի.
Վոր դուս ըլես, աուն չըդաս,
Սիրտըս հալումաշ կ'ըլլի:
ԱԺԱ 57

1274

Վարդի վըրին փուշ կ'ըլլի,
Բարդի դոչին դուշ կ'ըլլի.
Ցորփա որից սիրածըս,
Ցարար ինձ յո՞րը Թուշ կ'ըլլի:
ԱԺԱ 61

1275

Բերած ջուրըդ սառ կըլլի,
Ցեղ սիրողը գառ կըլլի.
Մի հետ տեսնողըդ կ'ասի՝.
Սա չինարի ծառ կըլլի:
ՏԻ 218

1276

Կարմիր չորը գավ կ'րնի,
ԽարիրուԹին ցավ կ'ընի.
Ցու մեր որ քեզի սըգա,
Դըրկըցի հետ լավ կ'ընի:
ՀԺԲ 111

Գըզի կըլեսի գավ կ'ընի,
Ջատ տեղ գընալ ցավ կ'ընի.
Իմ հերն ու մերն ինձ լրսի,
Դըրկըցին տան՝ լավ կ'ընի:

1277

Բացըր տիղը տախտ կուլի,
Իմ դուշմանը տախտ կուլի.
Աստեմեն ումիկ ունիմ,
Ինձ համար լավ բախտ կուլի:
ԹՄԿ 59

1278

Թող իմ յարըս յար ըլի,
Դարդիցըս խաբար ըլի.
Թևկուզ վոր սերուն չըլի,
Մտքերը չաբար ըլի:
ԱՀ 141

1279

Սըրերեն քեզ չի ընիլ,
Աղախ տըղից բնգ չի ընիլ.
Սերած սերածեն չըտվողին
Են դունիումը տեղ չի ընիլ:
Ար 113

1280

Պատին մենը պատ չիլի,
Գեղին մենը սար չիլի.
Աղջի, խելքըդ քեզ ժողվե,
Քու ըտածըդ լավ չիլի:
ԱԳ 101

1281

Ուռի ծառին բար չիլնի,
Տակը քար ա, վար չիլնի.
Են աստվածն ու յերկինքը,
Սիրտերին ճար չիլնի:
ՀՄԽՄ 26

***

Հոռի ծառեն բար չինիլ,
Ըռուցց քյոնդչիլ յար չինիլ.
Ամի Նանե, խոսել մընք,
Սըրվըտարին ճար չինիլ:
ԱԺԸ 30

Հոռի ծառին բար չիլիլ,
Տակը քար ա, վար չիլիլ.
Են աստուծն ու երկինքը,
Սըրվըտարին ճար չիլիլ:
ԱՋ 381

***

Հոռի ծառեն բար չինիլ,
Ղուշը յըրա Քառ չինիլ.
Ի՛ողի հարիւր տարե տանին
Սըրվըտարին ճար չինիլ:
ԱԺԸ 30

34. Տակը քար ա, վար չինիլ,
Երած սըրտեն ճար չինիլ:
ԱԺԸ 30

Պեցուր տառեն վար չինիլ,
Հոռի ծառեն բար չինիլ.
Սերածը սերածեն տո,
Սերած յարեն ճար չինիլ:
ԱԺԲ 87

Յարեն յերան սար չի ընիլ,
Հուխի ծառեն բար չի ընիլ.
Բալաղ մեռնե, այ սարեր,
Սեր-սերածեն ճար չի ընիլ:
Ար 112

1282

Բարաի ծառին բար չկընի,
Առանց քաքուլ յար չիլնե.
Սիրտը վոր կա՝ չուշա յա,
Վոր կոտրեց, ել ճար չիլնի:

124. Ուռի ծառին բար չի ըլի,
Առանց քյոնդուլ յար չի ըլի.
Կոտրած սըրտին ճար չի ըլի:
ԱԺԱ 58

34. Սրերտը վըրեր կա՝ մին
չիւշա յա,
Վըրեր կոտրե, ճար չինիլ:
ԱԺԸ 30

Հասե ծառնն բար չինել,
Տակը քար ա, վար չինել·
Նանե, խըրեդ, սընըրը շիւշա յա,
Վրեր կոտրև, ել ճար չինել:
Ա.ԺԼ 30

Հասե ծառին բար չըլել,
Ստանց քյոլկա յար չըլել·
Ա՛ հնե, ա՛ մնը, խոսալ մինը,
Ստանալած արրսին ճար չըլել:
Ա.Գ. 263· ԲՄ 152

***

Ախը, ելի փայլանն վախե,
Տես՝ Աստառան նըստե, կով կըկըթի:

1283

կանչեմ, կանչելով եղնե,
Ծարին ճանչելով եղնե·
Թող իմ ասելով եղնե,
Շեկոյն սըրտով եղնե:
(կրկնակ)

***

Հով, հով, հով եղնե,
Տես՝ Հով, հով, հով լինե:

1284

Երեսըդ բաց, դեմըս կայնե,
Հնձո չան, ինաղ մի՛ անե.
Սանա քոյիդ յես կը մեռնեմ,
Ինձ ասող դերեզման մի՛ տանե:
Տե 81

1285

Մին յար ոնիմ, տանըն ե,
Մատըդ քըցնիմ մըտանի.
Ալիրածն սիրածան հանողը՝
Հողին արատանան տանին:
Ա.Զ 381

Տես՝ «Քամին կ'տանի, բոքին տանի»:
«Մատաղ կա մատանի»:

1286

Գըլուխըդ բարճըր բըռնե,
Շեկ տըղեն քեղի մեռնի.
Ինձի տան արար աշխարք,
Յես ուրիշին չեմ տանի:
ՀՄԽԲ 15
3· Ալամ աշխարք ինձի տան:
Տե 242

1287

Ոխար հասար մի դըռնե,
Յես բարձ դընեմ, դու կըռնե.
Յես ծիտ դառնամ, դուն՝ կաքավ,
Յես կը Քըռչեմ, դուն բըռնե:
Ա.ԺՍ. 62

1288

Ոխար Չաղաց մի դըռնե,
Բարձ դըրնք, յարըս կըռնե.
Աղաչան, դըվախըդ պըռնե,
Խոսքըս դեղամեջ բըռնե:
Ա.ԺՄ. 62

***

Մի Չաղաց երկու դըռնե,
Տես՝ Տանըս տակին կա ծըռնե:

1289

Պուճուր աղչիկ, մի՛ Քըռնե,
Բարով քու մարդը մեռնի.
Ձեմ ղըմըշխել անիծեմ,
Վոտաներըդ քամին բըռնե:

134· Բարով աղչիկ, մի՛ Քըռնե.
Ձեմ ղըմըշխե քան ըսել,
Քամին Քեվերըդ տանի:
ՌՄ 113

34· Բան չեմ ըսե, անիծք և,
Վոտաներըդ քամին տանի:
Ա.Դ. 172

34· Ձեմ ղըմըշխե անիծեմ,
Քամին չոքներըդ տանի:
Ա.Դ. 175

34· Զեմ ղըմըշի բան ըսեմ,
Քամին ձեռներըդ քաշի։
ԱԳ 102

***

1—4· Պուճուր աղջիկ, մի թռնի,
Հոյնար չան,
Բարով մարդդ կըմեռնի,
Նիդյար չան։
ԿԺԵ 54

Պուճուր աղջիկ, մի՛ թըռնիր,
Զեմ կիմշէ անիծէ,
Ախըր քո յար կըմեռնի,
Վոռներն քամին կըբըռնե։
ՎԺԵԱ 3

***

Պուճուր աղջիկ, մի՛ թըռիր,
Ջաքմիդ կրունկը կրծրըիր.
Բերան չունիմ անիծեմ,
Բարով աղբերըդ մեռնի։

1290

Բոյով աղջիկ, մի՛ թռնիր.
Ծառի ճըղներից բըռնի.
Ջեղ քյամ աչող խոխոր,
Ըսոր—եզուց թող մեռնի։
ՏԽ 143

1291

Տանըս տակին կա նըռնիկ,
Բարձ բերիք, յարըս կըռնիկ.
Ցես դու մի բաղում պիսեննք,
Ցես չինարիկ, դու նըռնիկ։
ԱԳ 265

2· Բարձ բերիք, յարըս թիկնիկ.
24· Ցես բարձ բերեմ, դու կըռնիկ
Դու չինարիկ, յես նըռնիկ։
ՀՄԽԲ 19

***

123· Մի ջաղաց երկու դըռնիկ,
Բարձ դըրիք, յարըս կըռնիկ.
Ցես դու մի բաղում պ(բ)տիկ։
ՋՀ 160· ՌՄ 91· ՏԽ 248·
ԱԳ 261· ԲՍ 129

13· Ջաղացըս երկու դըռնիկ.
Ցես դու մի բաղըմ ըլինիք։
ԱԺԱ 59

1· Մի ջաղացիք երկու դռնիկ·
ՋՀ 180

124· Մի ջաղաց երկու դըռնիկ,
Բարձ բերիք, յարըս կըռնիկ.
Ցես չինարին, դու նըռնիկ։

1292

Վերեվ մեր տան բուլ մը նըռնիկ,
Ցերկու կաքավ մեջ ճըմըռնիկ.
Մեկ կըբըռնեմ, մեկ թըռիր։
ԲՆԱ 710

1293

Բաղումըս կա մի նըռնիկ,
Բարձ բերիք, աղեն կըռնիկ.
Աղա, արեվիդ մատաղ,
Իմ յարի խոսքը բըռնիկ։

3· Աղա, դըլխիդ, արեվիդ մատաղ։

ԱՐ 140

1294

Նա լուս եր, ի՞նչ լուս ելավ,
Տեսիք են ի՞նչ (վո՛րն) ի·
Նա լուս եր, ինչ լուս ելավ,
Խարսխ սկեսուրն ի·
ԿԺԵ 39

1295

Կայնի՛, մի աչքըս տեռնիչ,
Սըրտիս մի թիվ խոտ բուռնիչ.
Վաղելով հոգիս ելավ,
Ցետեվիցըդ չեմ հասնիչ։
ՏԽ 210

1296

Արեվըն արեդունիչ,
Իմ յարըս Գեղարքունիչ.
Գեղարդա սարը փուլ գա,
Բալքի իմ յարը տուն գա։

3· Դևդարքունայ սարը վուռլ դա։
ՔՀ 161

1297

Բանձըր բոյըդ տալ չունէ,
Լուս երևըդ խալ չունէ·
Ջահիլ յարի մոտկացի(ը),
Վոր տըխրիլ ու լալ չունէ։
Տհ 160· ԺԹ 75

1298

Ղարիբ հավքը բուն չունէ,
Վորը աղջիկը տուն չունէ·
Ինձ նըման սևվարախտը
Աչխարքումըս ի՞նչ ունէ։
ՀՄԽԲ 12

124· Ղարիբ դուշը բուն չունէ,
Ցևթում սըղեն տուն չունէ·
Աչխարքումը ի՞նչ ունէ։
Տհ 221

1299

Բուրդը քուչից, տուն չունէ,
Սիրտըս վըլալ, տուն չունէ·
Սիրտ ասածըդ չիչտ յե,
Վոր կոտրալ, ել խեր չունէ։
ՄԳ 100· ԲՍ 141

1300

Թանչալար ա յարս, հեր չունէ,
Ցևթում ա յարս, մեր չունէ,
Հենչ մի կարծեք թե յարըս
Բոլորովին տեր չունէ։
ԲՍ 125

1301

Մածուն եմ մերել, սեր չունէ,
Ջուկն եմ ելնել, վոր չունէ·
Ղոչում ղարդաչ չատ ունեմ,
Մե ջանիվլուդան տեր չունեմ։
ԱԺՄ 57

1302

Ով տընարար յար ունէ,
Տանը անգին քար ունէ·
Դարդ ասածը չըլիտու,
Ոսկի ծըլող սար ունէ։

1304

Ցես Ոսկան եմ բալաքաչի,
Աղի արցունք յես թափեցի·
Արտունք դարձավ պուտ պուտ արուն,
Պուտ պուտ արուն մեջ քարերուն։
ՀԺԵ 79

1305

Մրեծ արտումը մոլլաքաչի,
Տըչտրտակումը թրչած կյաչի·
Մ' յերե չենին տըղա',
Ներքե չենին ըղրաչի։
ԱԺՂ 32

1306

Ա'յ տըղա, վերա բաչի,
Ջաքմանիդ կուռը մաչի·
Գամ կըշտուվրդ անց կենամ,
Թուխ դառը վեչքաչ քաչի։
ԱԳ 101

124· Ա'յ տղա, դու բերաբաչի,
Ղոլթամաչեդ հադի, մաչի·
Գամ ըղաքումդ անց կենամ։
ԱԺԱ 50

1307

Իմ յարը բաղարբաչի,
Ջաքմեքը բարակ կաչի·
Ծկավ, դըռնումն անց կացավ,
Ցես ասի՝ բարով մաչի։
ԱԲ 346

134· Իմ աղբերը բաղարբաչի·
Ցես ել ուհա՝ հադել եր,
Առացի՝ բարով մաչի։

***

Իմ յարը դուքանքաշի,
Սապոկներ բարակ կաշի.
Եկավ դըռնով անց կացավ,
Չառեցի՝ բարով մաշի:

***

Ֆյաշկա յես նալբանդ ըլնի,
Վերի քուչեն բանդ ըլնի.
Տեսնի՝ յարըս դաշխս ա,
Զոքի, չաքմեքը քաշի:
ՀԺԵ 112

1308

Գետան եմ դըրել կաշի,
Ալչքըս ճամբա կը յաշի.
Մինչեվ իմ յարի գալը՝
Հալալ կեսըս կը մաշի:

13. Ջըրումս եմ դըրել կաշի.
Ջըքանց իմ յարի գալը:
ՍՋ 375
23. Ալչքըս բազար կը յեշի.
Ջերան իմ յարի գալը:
ՍԳ 269. ԲՍ 140

Ջրումըս ունիմ կաշի,
Ալչքըս ճամբեն կըյաշի.
Մինչի իմ յարըս հասնի,
Ջանիս կեսը կը մաշվի:
ՍԺՄ 60

1309

Ես ճըրումըս կան կաշի,
Ցավըմը յալիբաշի.
Ես մըն թուսի տըղեցս մաշին
Իմ յարըս ա յուդրաշի:
ԱԻ 113

1310

Ըստեղավ դընա յաշի,
Ջարդաթըղ քըցի, մաշի.
Իմ մերըս քե հավան չի,
Խորտմըդ Թառաչ քաշի:
ՍՋ 373

1311

Գըլուանիկը վեռս տաշի,
Ֆիւչա-քիւչա կը յաշի.
Կոժը ոսեմ, ջուրը գընամ
Կըյաշեմ, Թառանչ քաշի:
ՍՋ 381

1312

Սըրտիցըդ ախ մի՛ քաշի,
Ինձ զոր գիշեր մի՛ մաշի.
Ձոսք ես տըվել, արի՛ տար,
Վերեվ առաըծուն աշի:
ՏԻ 200

1313

Աղչիկ, աղչիկ, ակոշի,
Քո պատ խաղար կուրուշի.
Քո պատ հարքաչին մի՛ տա,
Քո պատ կ'ուրթա կուրխի:
ՆՀՋ 103

1314

Տանըս տակը կա մոշի,
Ոխտը տարի յար յեշի.
Ալյաբ ըտենց բաՆ կընի,
Ցարն ել կըտան ուրիշի՞:

13. Տանըս տակը աղ մոշի.
Ա՛ Ջամհատ, ըստհենց բան կընի:
ՍԳ 263. ԲՍ 134
134. Տանըս տակեն կա մոշի.
Ա՛ Ջամհաթ, ըստի պեն կ'ընի,
Ցարը յոր ոնին տան ըրուշի:
ՍԺԹ 88

***

Տանըս տակը աղ մոշի,
Ալխտը տարի յար յեշի.
Ցարըտ տըվեն իւրիշին,
Հըն տան յեշի, Թառանչ քաշի:
ՍԺԹ 88

1315

Գեղի միջին սըրտին նուշ ի,
Կաբիբուճեն աչիչ փուշ ի:
ՀԺԵ 44

1316

Վարդի, քե չեմ սիրե,
Քո մայեն ի փուշ լ·
Անթառան ծաղիկ կըսիրեմ,
Վոր հոտն անուշ լ:
ՀԺԵ 49 հա·

1317

Սիմ սըրմալի ալ փուշի,
Աղջիկ(կ), սիրտըս կըմաշի·
Քու տըված անուշ պաղիբ
Չեմ տա հազար դուբուշի:
3· Քու տըված անուշ պադիկ:
ԱԴ 97· ԲՄ 149
Սիմ սըրմալի ալ փուշի,
Աղջիկ, սրտիկս կըմաշի·
Բյո ամեն մեկ պադը չեմ տար
Տասն խաղար դուբուշի:
ՎՍՍ. 53
Ա.Քլաս Ֆիստան մոռ փուշի,
Որը սիրտըս կուտաշի·
Քու մեկ պադըդ չեմ ի տար
Հարուր հազար դուբուշի:
ՀՄ. 459

1318

Մբթնել ա, պարդում չի,
Սիպտակ դեյրեն սադում չի·
Հազար տարի ալ հադնեմ,
Սիրտըս սեմ ա, սադում չի:

***

Սեվ ամպերը պարդում չե,
Սիպտակ յայլու խադում չե·
Ցոթը տարի ալ հադնիմ,
Սիրտըս սև ե, սադում չի:
ԲՄ 134· ԱԴ 176·
ԲՄ 145

1319

Ըսոր ամոլ ա, պարդըմ չի,
Ղալամ եմ բըռնել, սադըմ չի·
Ըսոր ինձ համար հեչ որ ա,
Աբրեն սիրտըս պարդըմ չի:
ԱԺՄ. 53

1320

Ցևշըմ եմ, յերեվում չի,
Շառերըդ տերեվում չի·
Ակչերըս ման եմ ածում,
Են յարը յերեվում չի:
ԱԴ 267· ԲՄ 132

1321

Ելա սարը, խաղ կանչի,
Ղարաբուլաղ ճանանչի·
Սղղ ու տակըս թոփ երի,
Ղարիբ ղուշը(ս) տուն բերի:

13· Ելա սարը, ախ քաշի·
Եվ ու դյուշը(ս) թոփ արի:

***

Կ'ելնեմ սարը, խաղ կանչեմ,
Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ·
Սղղ ու տակըս հավաքեմ,
Սպիղ յարիս տուն բերեմ:

34· Եվ ու դյուշըս թոփ կ'անեմ
Գեղ իմ հորըս հարս կ'անեմ:

1322

Բըլբուլ ես, մի խաղ կանչի,
Մարալի պես տաղ կանչի·
Նաղանի յար, քեզ մեռնեմ,
Թող աշխարքը ամանչի:

1323

Քարափի ծերից կանչի,
Թող Թըչնամին ամանչի·
Արեվիդ մեռնեմ, յար ջան,
Չինարի պես կանանչի:
ՀՄԽՄ. 15

234· Թող դուշմանը ամանչի·
Ըմբրիդ մեռնեմ, Քաուլան յար,
Չինարու պես կանանչի:
ՏՒ 222

1324

Բաղումըս կա բաղմանչի,
Շըվին ածի ու կանչի.
Շատ հարսն աղջիկ դուրս թըռան,
Մեկն իմ յարի(ս) նըման չի:
1. Բաղի մեջը բաղվանչի:
1. Բաղին ելավ բաղվանչի:
134. Բաղումը կա բաղվանչի.
Թոթռուլ թռփալ դուս թափան,
Մեկն իմ յերի նըման չի:

***

Բաղումը կար բաղմանչի,
Շըվին ածեր ու կանչեր.
Թոքուն դառած՝ դուրս թըռան,
Մինն իմ յարի նըման չեր:
ԴՀ 161. ԲՄ 129

3. Թարուն դառած՝ դուրս թըռան:
ՌՄ 127
3. Թռփուն–թռփուն դուրս եկան:
3. Ծումբ խումբ ելած՝ դուրս թըռան:

***

Բաղումը կար բաղպանչի,
Շըվին ածա ու կանչի.
Թռփուն դառած՝ դուրս եկան,
Մինն իմ յարի նըման չի:
ԱԴ 166
3. Թարում դառած դուրս ելան:

***

Մեր բաղումը բաղմանչի,
Սալըի ծառի նըման չի.
Շատ հարսն–աղջիկ դուրս եկան,
Վոչ մեկն իմ յարիս նըման չի:
ԴՀ 166
2. Սալվի ծառի նըման չի:
ՌՄ 119. ՏԹ 140

124. Մեր բաղումը բաղպանչի,
Սալվի ծառի նըման չի.
Վոչ մեկն յարիս նըման չի:
ԱԴ 172

***

Բաղումըս կա բաղվանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի.
Բոլուք բոլուք դուրս թըռան,
Մինն իմ յարին նըման չի:
ՀԺԵ 143
Բաղըմս ունիմ՝ բաղպանչ եր,
Բաղըս բաղիդ լըման չեր.
Իոլուք բոլուք դուրս եկան,
Մեկը յարիս լըման չեր:
ԱԴ 162
3. Բոլուկ բոլուկ (բոլուն բոլուն) դուրս եկան:

***

Բաղի ծառեր կանանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի.
Հարսն ու աղջիկ շատ տեսա,
Մինն իմ յարի նման չի:
ԱՀ 142
12. Մեր բաղումը կանանչի,
Մառը ծառին նըման չի:
12. Մեր բաղին կար կանանչի,
Շիվ կա չըվի նըման չի:
2. Ճուղ կա ճըղի նըման չի:

***

Մեր բաղին կա բաղմանչի,
Շիվ կա չվի նման չի.
Թռփուն թռփուն դուս եկան,
Մեկն իմ յարին նման չի:
ԿԺԵ 55

***

Բաղումը կա բաղմանչի,
Շեվ կա չեվի նման չի.
Թուփուն թալա դուս դառան,
Մինն իմ յարին նման չի:
ԱՉ 372
134. Բաղումս ունիմ բաղմանչի.
Թարուն դառած՝ դուս թըռան,
Մինն էլ յարիս նըման չի:
ԱԺԱ 51

***

Մեր բաղումը բաղմընչէ,
Շըվին չըվի նըման չի·
Բաղումը տըղկրք չաս կան,
Մեկն իմ յարի նըման չի:
ԹՄԿ 63

1325

Տանըս տակը կընանչէ,
Նանուս դանան պըտռանչէ·
Իմ նանու ըսեցիք՝ տիւս կյա,
Թազա փըլնան ճընանչէ:
ԱԺԹ 88

Տանըս տակեն կընանչէ,
Նանուս դանան պըտռանչէ·
Նանուս ըսեցիք մին տիւս կյա,
Իւրան վնասն ճընանչէ:
ԱԺԹ 88

1326

Կալին կալվանչէ,
Բաղին բաղվանչէ·
Սիրել եմ, կառնեմ,
Մերըս հավան չի:

1327

Են յարը ո՞ւր ա, տան չի,
Վարած արտը կանանչէ·
Են յարը մին քուր ունի,
Կ՝ընկնի տարեր՝ կը կանչէ:
ԱԳ 270· ԲՄ 144

1328

Նի յըմ մըտալ, տոնըս տան չի,
Հորըն ասե՝ տըղան կանչէ·
Վըներչանք վըներ քընենքյ ըմ անուս,
Հարը տըղեն նըման չի:
ՄԾԹ 87

1329

— *Աղջի, քո անուն ի՞նչ է:*
— *Տո տղա, քո դավին ի՞նչ է:*
ՎԺԵՄ 4

***

— *Աղջիկ, քյո անուն ի՞նչ է:*
— *Խրա՛ծ, քյո դավին ի՞նչ է:*
Իմ խեր քե ախչիկ չի տա:
— *Խրա՛ծ, քյո պատռելն ի՞նչ է·*
Խազար խատ փընդղի վոսկի,
Դնել են իմ անվան քիչ է:
ՎՍՄ 47

***

... Աղջիկ, աղջիկ, անունդ ի՞նչ է:
— *Կրողի տարած, դավեդ ի՞նչ է·*
Իմ խեր չի տար, պատռելդ ի՞նչ է:
Իմ անունս Սալչուն փաչա...
ՊՎ 93

***

Մատնիքը մատով չի,
Տես՝ Մատնիքը մատովը չեր:

1330

Տանըս տակեն տըտըպկե,
Եծը կ՝ուտե կըտըտե·
Հու ընճանա վնհվ անե,
Նա վրեչ խոխա խըտըտե:
ԱԺԹ 88

«Տանըս տակին տըտըպկե...

1331

Համ դո՛ւ սիրուն, համ քու տալը,
Խանըաչի,
Ջուխտակ չամամ մեչ քու ծոցին,
Խանըաչի:

(Կրկնակ)

Տե՛ս 206

Տես՝ Գլխիդ չալը:

1332

Աղջի, աղջի, այ աղջի,
Դյուլ ես լրման մեր բաղչի·
Ել մի՛ ընկնի դաբրեղաբ,
Ախժան արա մի պաչի:
ԲՄ 128

1333

Աղջի, աղջի, ջան աղջի,
Սանամ արջկան կըմանի,
Մարդ չըկա իմ թարաֆեն
Նաբար մի ընտոր տանի:
ՀԺԵ 138

1334

Հոդից վանք ձորամիջ ի,
Մեր տուն ձեր տուն թաղամիջ ի.
Ձիկ խաղք մի՛ անե մարդամիջի,
Ցար սիրելը խո՛ ամոթ չի:
ՎՄԲ 45

***

Կաքավ եմ քարի մինջի,
Տես՝ կաքավ եմ քարամիջին:

1335

Սրեվն առե ալ նարընջի,
Հերիք անես ձիկ զարընջի.
Երկեն դիշեր, երկեն խարար,
Ջասլամա սիրես, արե ձիկ առ:
ՎՄԲ 39. ԺԽ 26

***

Սրեվն առե ալ նարընջի,
Հերիք անես ձիկ զարընջի:
ՊՎ 98
Սրեվն առեց ալ նարընջի,
Հերիք ձիկ անես զարընջի:
ՀԺԵ 44

1336

Ծաղիկ եմ քաղել նարընջի,
Ա՛յ տղա, վեր արի փընջի.
Իմ մերը քեզ (քի) աղջիկ չի տալ,
Քանի՛ մարդ դաս յավընջի:
ՔՀ 163. ԱԺԱ 55.
ՏԽ 203. ԲՄ 123

1. Ծաղիկ ունիմ նարընջի:
ՌՄ 108

***

Ծաղիկ ունիմ նարընջի,
Ա՛յ տըղա, արի փընջի.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Ջեռըդ ծոցիդ զավընջի:

14. Վարդ եմ քաղե նարընջի.
Ենքան մարդ դաս զարընջի:
ԱՔ 340
4. Քանի՛ կենաս դավընջի:

1337

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
Աղա, վեր արի փընջի.
Կարդալը լավ բան կ՚ընի,
Սան մի՛ արի յավընջի:

1338

Ծաղիկ ունեմ նարընջի,
Բերին յարիս յափընջի.
Են յարին յես չեմ ուղե,
Վոր մեն կըղա խավընջի:
ԲՄ 135

1339

Սիրտըս փուշին կըթառի,
Քես իմ յարես համ չառի.
Ցարըս ձեռքես առնողը՝
Կըրակի պես թող վառի:
ԲՆԳ 491

1340

Երկու խորտա չինարի ծառ ի,
Մատքերդ բարակ խունար ի.
Տիւն ել չըլներ, մեկել կը ճարի:
ՀԺԵ 51

***

Ջահել աղջիկ եմ, յար առի,
Տես՝ կարմիր գինին լցի թաս:

Ուշիարհ ասեն՝ քո յար ծուռ ի,
Տես՝ Գեղով ըսեն, քո յար ծուռ եր.

1341

Իմ մարդ դացե Թավ կըկըռե,
Մաանիք ելեր մաուեն՝ Թըռե։
ՀԺԵ 52

1342

Հաց եմ Թըխե փըռափըռե,
Գել կիսուրը քըրքըրե։
Անեմ–չանեմ՝ չիմանա,
Երթաս ասոմած քընրնա։
ՀԺԵ 113

1343

Հաց եմ Թըխել փըռափըռե,
Վատ խոսողը քըրքըրե։
ՀՄԽՄ 17

***

Հաց եմ Թըխել փըռափըռե,
Վատ խոսողը քըրքըրե։
Այ տըղա, հոդուդ մեռնեմ,
Կանչում եմ՝ մոտըս արե։
34։ Ասող–չասող չիմանա,
Վերեվ ասոմած կ'իմանա։

1344

Մանեքը խուրդեմ, անեմ աբասե,
Ին տըղեն կ'ուանեմ, անունն Աղասե։
ԱՔ 336

***

Մանեքը խուրդե, սրե աբասե,
Արասին չեմ ասե սրտդե Թասե։

1345

Վանեքե ձորում խաղ ասե,
Ասղե մեկ քեզ բան ասե։
Ինձե եղուց տանում են,
Ասուրը Մարդըսե պես հ'ասե։
ՏԲ 202

1346

Աղբոս անումն Աղասե,
Բխանն լիքը աբասե։
Բխանն խարջըղ չըմընաց,
Հոմմա ուղուրխա դընաց։
ԲՄ 149

1347

Ծաղկես անուն Աղասե,
Ճակատե ճակատա աբասե։
ՀԺԵ 132

1348

Չանունդ դիտեմ, ա՛խ, չեմ ասե,
Մանիշակ խառնըվեր հետ քո վարսե,
Չեռքս տարա ծոցդ՝ խոցկըդ հասե։
ՔՀ 176

1349

Են սարին սար չեմ ասե,
Փես գյաղին յար չեմ ասե։
Ինձ չեր առնում, Թող չառնե,
Խոսք ու զըրկեն էլ ի՞նչ եր։
ՀՄԽ 17

***

Են սարին սար չեմ ասե,
Փես մարդուն մարդ չեմ ասե։
ԾՎ 51

***

Ես սարին սար չեմ ըսե,
Շեկ գյաղին յար չեմ ասե։
Ալուր մաղեմ, Թեվի կուդա,
Հընճրուի յարըս յի՞ւր կուդա։
ԱԳ 103

Տես՝ Ալուր մաղեմ, Թեվի կու դա։

***

Եսոր ուրբաԹ ու պա(խ)ա է,
Տես՝ Եսոր ուրբաԹ ա, պաս ա։

1350

Ինչ վոր ասեմ, չի լըսի,
Կայնե դուռը՝ կըմըրսի.
Դընաց առավ ախմախին,
Որը հինդ դան կըգըրսի։
ԱՒ 346· ԲՍ 141

1351

Տանըս տակին հըրոսե,
Տիս յըկին, յարըս տըեսե.
Են տըեղավը գյընում տըեղը՝
Լայըղ չըրավ թա խոսե։
Ա.ԺԹ 88

«Տանս տակին հըրոսի,
Դուս յեկի, յարըս տեսի,
Են տեղովը գընում տեղը՝
Լայղ չըրավ քե խոսի»։

1352

Ակըռիու դաշտ դար ու փոս է,
Ձեռացդ մատնիկ խաս ալմաստ.
Քեզի սըրիլըն թանկ արժի,
Քեզի թողնելն ել ափսոս է։
ՎՍԲ 43

***

Ակըռիու դաշտ դար ու փոս է,
Ձեռացդ մատնիկ լոս ալմաս է.
Քեզի թողնելն շատ ափսոս է։
ԳՎ 96

1353

Աղջիկ, անունդ Արաքսի,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛.
Ծաքյած չորևըրդ խաս է,
Դե՛ ելի, կայնի խաղա՛։
ՎԺԵԲ 11

***

Ցարիս անուն Արաքսի,
Ծացն ելնի կարմիր թաոո։
ՎԺԵԲ 5

1354

Դիլբարն ելեր կ'երթա կավի,
Մոլեր նեղ եր, վոտներ ցավի.
Ես են պըստիկ յարն եմ բըռնած,
Գեղ մի կանդնել իրեն դավի։
34· Ինձ (վ· յես) մի պուճուր
յար ունեմ,
Գեղով կանդնել (վ· կանդնած)
են դավի։
34· Ուզում եմ մի յար բըռնեմ,
Կոլտան ա կայնել դավի։
4· Գեղական կայնել դավի։
Հմմտ. Ապուր եմ եփե աղի։

***

Դու ելեր եր, կ'երթեր կավի,
Մոլեր պըստիկ, ոտներ ցավի։
ՀԺԵ 57
2· Մաչիկ նեղ եր, ոտներ ցավի։
ՀԺԵ 94

***

Դիլբարն ելեր կ'երթա կավի,
Մոլեր նեղ եր, ոտներ ցավի։
Գեղ մի կայներ ուրին ցավի։
Ա.Ե 194

1355

Աղջիկ, անունըդ Մարի
Ճակատըդ բոլոր չահի.
Թե վոր ինձի յար չենես,
Վերադ կ'անեմ դավի։
Ա.Դ 167
Տես՝ Աղջիկ, անունըդ Մահի։

1356

Ղարաբինա չի ծալվի,
Ջարախոնեն չի պարսկի.
Բադըրընու սալդաթներ
Հեչ մի քաղաք չի ճարվի։
ՀԺՆ 118

1357

Աղբոր բլուղը՝ ըստե չի կարվի,
Աղբոր նրմանը՝ ըսկի չի ճարվի։
12· Ցարի բլուղը՝ ըստե չի
կարվի,
Ցարի նրմանը՝ ըսկի չի ճարվի։

1358

Կայնա քեղի խըբատէ,
Աղջի ղընա կըբակի.
կայնի՛, բոյիդ սևյը անեմ,
Ուբաթ, շաբաթ, կիբակի:
ԱԳ 95· ԲՄ 150

1359

Նըսատալ ըմ նուռան կյնաև,
Մ աչկնա կյա կյատմի ը կյուտև.
Ա՛ տղա, ըսևդաղ դևն քյընի,
Ախմախա ըմ ըլալ քու հըլևա:
ԱԺԹ 86

«Նսատալ եմ նուռան պիտի,
Մնջքիս կա կատմիը դուտի.
Ա տղա, ըսևդից դևն դնա,
Ախմախա եմ ըլնել քու հետի»
(համաբ)·

1360

Զայիը–չիման սաղ պիտի,
Իմ որդակը ղաղ պիտի.
Ինչի՞ ս պևտք բևկի տըղան,
Իմ յարը շահաղ պիտի:

123· Ջըրի վերա սաղ պըտի,
Իմ որդակը ղաղ պըտի.
Ի՞նչ եմ անում թուլունկին:
ՔՀ 160· ՏՒ 226
124· Ջըրի վըրան սաղ պըտի,
Իմ եորդակըս ղաղ պըտի.
Իմ յարըս նախչուն պիտի:
ԱԳ 263· ԲՄ 132

13· Ջըրի վըրա սաղ պըտի.
Ի՞նչ եմ անում թուլանդին:
ՌՄ 99
2· Մեր որդակին ղաղ պիտի:
3· Ցես ի՞նչ կ՝անեմ թուլ՝ կինըդ:
3· Ի՞նչ անեմ թուլի ընկերըդ:

***

Ջայի ափին սաղ պիտես,
Մ իջին որդեք, ղաղ պիտես.
Ի՞նչ անեմ դեղե–գյուղե,
Իմ յարը չապաղ պիտես:
ՀԺԵ 123

***

Ջըրի վըրա սաղ պըտի,
Մի որդակ ու ղաղ պըտի.
Ցես վ.ը կամ՝ թաուլան ղուշ եմ,
Իմ յարը չահաբրաս պըտի:
ԱԺԱ 60

1361

Ջըշկերըս արադը բեղի,
Կըտըրեն ավազը բեղի.
Իմ յարես թաուլան սըրտեն
Եչխն ու հավասը բեղի:
«Ջիշկերիս երազը պիտի,
Կըտըրի ավազը պիտի.
Իմ յարիս թաուլան սըրտի
Եչխն ու հավասը պիտի»:

1362

Մըեր ըրբեն ճաղը բեղի,
Մեր խըյարեն թաղը բեղի.
Են չոլիվեր քյընող տըղեն
Պըրանի յես խաղը բեղի:
ԱԺԸ 32
«Մեր արաբեն ճաղը պիտի,
Ձեր խիարեն թաղը պիտի.
Են չոլիվեր գնացող տղին՝
Բերանի յես խաղը պիտի»:

1363

Գիւքանիս լիւծը պիտի,
Դուշմանիս ոճը պիտի.
Այվան, ոքախ, պոչ՝ի կար,
Կոշանըվեր վոտնը պիտի:
ԱՋ 380

1364

Սարևրեն թոխալը (թուխալ) պիտի,
Հորևրեն կոխալը պիտի.
Իր դիր ղրող, ղալամ ածող,
Ծընկանըդ թոխալը (թուղթ) պիտի:
ԱԳ 264

1365

Մեր տուն ձեր տուն մի պիտի
(պիտեր),
Մէջի պատը չէ պիտի (պիտեր).
Մէջի պատը ի՞նչ (ո՞նց) անի,
Քաֆթառ տատը չէ պիտի (պիտեր);
ԱՋ 374
4. Շուն քուխակը չի պիտի։

***

Մըկը տուն, ծեր տուն մին բեզար,
Մաչի պատը չի բեզար.
Մաչի պատը հի՞նչ անե,
Մաչի քաֆթառը չի բեզար։
ԱԺԲ 85

***

Ծովըն ձիկ դինէ պիտի,
Տես՝ Ծովն ի դինէն, դյամին կըթղա։

1366

Աղջիկ, կապեդ ալ պիտի,
Բողչեդ ծալեծալ պիտի.
Ում տուն էլ վոր հարս երթաս,
Ոսկին ոարեսար պիտի։
3. Ում տունն էլ վոր տուն
երթաս։
—
ԳՀ 165
13. Աղջիկ, կապեդ ալ պիտի.
Ում տունն էլ վոր հարս դրնաս։
Տհ 140

***

Իմ դերիեն ալ պիտի,
Բողչեն ծալեծալ պիտի.
Ում տուն վուր չես տուն կ'ինհամ,
Ոսկին ոարեսար պիտի։
ԹՄԿ 61
Տես՝ Ճես աղջիկ եմ, ալ
կուղեմ։

1367

Փըլավը դաբալ պիտի,
Ճոկը լաղաւիով պիտի.
Ճես չուխակով մարգն ի՞նչ կ'ոնեմ,
Իմ յարը կաբալ պիտի։
ԹՄԿ 64

1368

Բաղ ու բաղչին բար պըտի,
Վարդի ծառին խար պըտի.
Ինձ նըման սիրուն աղջկան
Մի լավ սիրուն յար պիտի։
ԱԺԱ 69
Տես՝ Քաղհան եմ անում մոտ սարին.

1369

Ա՛յ յար պըտի, յար պըտի,
Սարին վըրա արի պըտի.
Իմ յարին բերանըմը
Մին կոտոր շաքար պըտի։
ԱԳ 264

1370

Իմ յարը ինձ յար պըտի,
Ձեռումը ֆանար պըտի.
Իմ յարի հաննած տեղը՝
Մեկ չինարի ծառ պըտի։
ՊՍՎ 105· ԲՍ 142
3. Իմ յարի կայնած տեղը։
Տհ 188
34. Են յարի շաքած տեղը
Գըլխին քյոլկա սար պիտի։
4. Մի խընկինի ծառ պիտի։
3. Երթացած ճամբին ղուրբան։

***

Իմ յարն ինձի յար պիտեր,
Գոտկումը խիար պիտեր.
Իմ յարի կայնած տեղը՝
Թուի չինարի ծառ պիտեր։
ԱԲ 346

***

Ճես են յարին յար պիտի,
Ձեռումը ֆանար պիտի.
Շաքած քըրտնած տեղը՝
Թուի չինարի ծառ պիտի։

234· Դառկումը խիար պիտի·
Են յարի չոքած տեղը՝
Մին չինարի ծառ պիտի։
ԱԴ 264

1371

Ցարի կըշտին յար պըտի,
Ալ ու կանաչ խիար պըտի·
Աման, նանի, մի՛ անի,
Ցարս ինձ բարեբար պրտի։
ԱԺԱ 52

1372

Իմ խոր տախտը չեն տախտ է,
Դարուն կիկա, կըծադիկ·
Ուչուկ վիմ աղրոր իկյալը
Կանանչ վարդեր կըթադկի։
ԱԸ 144

1373

Եամար ելե՝ կ'ներթա խոտի,
Մեղր ու կարագ լեղվեն կաթի,
Ցես քո դարդեն կվառիմ դաթի։
ՀԺԵ 98

1374

Ցարիս խալավ կեղտոտ է·
Վոր կեղտը Ջանը չուտի,
Վարդի ջրով լըվացի,
Բերնի դոլով չորցուցի։
ԱԸ 143
Հմմտ· Դու յարիկ, արի դընա։

1375

Պաղ աղբրի դընկին նըստի,
Ալ վարդի պես լուսուն բացվի·
Քյոլկիդ տակը դամ ու նըստիմ,
Բալքի թե իմ մուրազս առնիմ։
ՏՆ 217

1376

Շարոլալով դընա, արի,
Ցար Ջան, դու կայնի իրդարի·

Ցես քու անուշ խոթեր համար՝
Մանքուն կըմընամ մի տարի։
ՏՆ 227

***

Բախչե մ'եմ դըրե (ցաներ), սաղա բիբար է,
Տես՝ Ադու մ'եմ ցաներ, սաղա նարդիվ է։

1377

Մեր տան քամակը դարի,
Ասուլած տա նանիս բարի·
Վոր սըրտիս ուզածի պես՝
Ինձ ուզից նաղդու յարի։
ԱԸ 140

1378

Արտումըս ցանել եմ դարի,
Ասուլած տա իմ նանին բարի,
Վոր ինձ տրվուց ջահել յարի,
Դարչչին, մեխակ—նունուֆարի։
ԱԺԱ 51

1379

Քաղեցի արտ ըմ դարի,
Կանչեցի՝ արի, արի·
Ձևն տըվի, ձևըս չառավ,
Ինձ լացուց տարի տարի։
ԱԳ 97

1380

Մեր տան յետեվ արտ ըմ դարի,
Երթանք, քաղենք, տանք խիարի,
Ձամբեմ Ջուլոյին դիարի։
ՔՀ 174

1381

Մեր տան վերեվ արտ ըմ դարի,
Գոնեք քաղեմ, քամին տանի·
Մեծր երեք կաքավ բանի,
Մեկը հարիկ, մեկը մարիկ,
Մեկն ել իմ յարը կըմտանի։
ԲՆԲ 525

1382

կարմիր քարը հանդ արի,
Սիրտս արնով բանդ արի·
Ցես ու դու չատ ենք սիրել,
Բաֆուր խալխը խանգարին:

1383

Ջյահլան ձին նըստի, արի,
Գնաց եմ աշում մի տարի·
Թե եչիս ունես, սիրում ես,
Ինձ մի թողալ սարսարի:
ՏՒ 220

1384

Բուխարևին եկա ցախ արի,
Ցավունջիս պատեն կախ արի·
Մըտա ծոցըդ չիլթախ արի,
Պապիկ առա, ոխա՛յ եղի:
ՔՀ 177

1385

Դանավուզ կապեդ կարի,
Հագի, մեր տունը արի·
Ախտը տարի ծոմ պահես,
Ինձնից լավը չես ճարի:
ՏՒ 215

1386

Տո տղա, տըղա լանկարի,
Շըլվար հագի(ր) ժանկատի·
Գընա վերին թաղ վ'արի,
Պա'պ զաղջըկներ ու արի:
Աղջիկներու մեբունը տանք,
Ժիր վակեցնք ղըղովբատանք,
Ջիդան կըտրիճ տըղեկներ,
փախցուն ըղձեր աղջըկներ:
ԲՆԱ 313
Տես՝ Տո տղա, տղա ալ կապով:

1387

Աղջիկ, նըստել ես կարի,
Ալ արխալըդ մի' կարի·
Ցարիդ սալդաթ են տարել,
Նըստի սպասես չորս տարի:
ԲՍ 129

1388

Ինտզարըդար ա, ժամ արի,
Իըլտած ուխտըդ կատարի·
Խոսքիցըդ մի' յես դառնա,
Ինձ եղբան մի' չարչարի:
ՏՒ 211

1389

Ադղիկ, անունըդ Մարի,
Ճակատըդ վոսկի չարի·
Մեր տանը ղալմաղալ ա,
Դու վերի թաղովն արի:
23· Ճակատըդ բոլոր չարի·
Մեր յանը ղալմաղալ:
Հմմտ. Աղջիկ, անունդ Մահի (Մարի):
Հմմտ. Այ տղա, դու բաղովն արի:

1390

Մարալ–մարալ ման արի,
Ձեյրան–ջեյրան տուն արի·
Մըթնել է (ա), չուտ տուն արի,
Մենակ եմ, չուտ տուն արի:
ՌՄ 132· ԱՆ 201
34· Թե յար ես առել ինձի,
Ել մի' մըտնա, տուն արի:

ԲՍ 144

1391

Սոված քուչեն ման արի,
Ցես քե մարդ չեմ համարի·
Գընա հորըդ պարտքը տուր,
Նոր արի աղջիկ սիրի:
ԱՖ 340· ԲՍ 151
124· Կայնել ես երի–երի,
Քեզ չեն տեղ չեմ համարի·
Ախր եմ անունը տուր:
1· Շան տղա, մի' կայնի թեբրին·

1392

Մանդըր–մանդըր ման արի, յարը ջան,
Իրիկունը տուն արի, հայիր ջան:
Վ.ԾԵԲ 9

1393

Բոյըդ սալըվ, չինարվ,
Կանչում եմ՝ մուրըս արվ.
Աչխարքի հարուստ դանձը
Հադիվ քեզվ դին արվ:

134· Բոյըդ սալվի չինարվ·
Աչխարհիս մալ ու մուլքը
Անջախ քեզ հետ դին արվ:
ՏՒ 162· ԲՄ 152

1394

Ծառ մ'ունիմ, եր չինարվ,
Բամին կուտա, թել թել տանի,
Իմ յար նըստած բարակ մանի.
Խանի՛, խանի՛, խանի՛ խանի՛,
Ծիհո խիհո, խիհո խիհո:
ԾՎ 40
Հմմտ. Ծառ մը ունիմ ծիրանի:

1395

Ա՛յ պուճուր աղջիկ, տալդումն արվ,
Ջան պուճուր աղջիկ, տալդումն արվ:
(Կրկնակ)
ՌՄ 89· ԱԴ 164· ՏՒ 240

1396

Սարևրվ տալդումն արվ,
Իմ յարվ սավդումն արվ:
(Կրկնակ)
ՌՄ 131· ՏՒ 214

1397

Աղջի՛, ես բղումն արվ,
Մեր դեղի ղըղումն արվ.
Թե ճամբեդ կըտրեցին,
Դառի՛ ևն ճրդումն արվ:
ՏՒ 221

1398

Ա՛յ տըղա, բաղումն արվ,
Վռանեբըդ չաղումն արվ·
Մեր թաղը ղալմաղալ ա,
Մ'ան տուր, ևն թաղումն արվ:
3· Ես թաղը ղալմաղալ ա,
ՌՄ 136· ՏՒ 179· ԲՄ 156

13· Ա՛յ տղա, դու բաղումն արվ·
Ես թաղը ղալմաղալ ա:
ԲՀ 162· ԱԴ 168

4· Ման տուր, ևն քովումն արվ:
123· Ա՛յ տղա, դու բաղումն արվ,
Վռանեբովդ չաղումն արվ·
Ես թաղը ղալմաղալ ա:
ԲՀ 179

Ա. տղա, դուն բաղումն արվ,
Վռտըդ տո՛ւ, չաղումն արվ·
Եսթևնը ղալմաղալ կա,
Շուռ տուր, ևն թաղումն արվ,
ԹՄԿ 58

***

Ա՛յ տըղա, խաղով արև
Ղռնեբըդ չաղով արև·
Մեր թաղըն ղալմաղալ ա,
Դու վերևն թաղով արև:
ԱԵ 192

***

Տես՝ Տո տղա, դու բաղով արվ:
Տես՝ Որով յեկ, հա՛ որով յեկ:

1399

Սար, սար, սարումն արվ,
Քիքիր Ջան, բաղումն արվ:
(Կրկնակ) ՌՄ 133, ՏՒ 152

1400

Ա՛յ տըղա, երումն արվ,
Ոչխարվ բերումն արվ·
Իմ մեր քե աղջիկ չի տա,
Ազրորըս թևումն արվ:
ՀԺԵ 112

34· Ես թաղը զալմաղալ ա,
Վարդի Բըլբերովն արի։
Տի 177

34· Հերըս քե աղջիկ էի տա,
Վերին կալերովն արի։
Հփե 122

1401

Նազլու, դու երովն արի,
Ոչխարի բերովն արի։
(Կրկնակ)
Տի 195

***

Տես՝ Տո տղա, բաղով արի։

1402

Ձիու վըրա ալ դալարի,
Երազումըս քեզ պաչ արի·
Արազումի ի՞նչ դեթ արի,
Ի՞նչ ջիգր արիր, վուր չիս դալի։
ԹՄԿ 62

***

Եկեք երթանք բանջարի (—րի),
Տես՝ Արեք երթանք մանդըկի։

1403

Դըռնիցը մի՛ դուս արի,
Ինձ մի՛ խըփի չոր քարի·
Ցես քու եշխիդ ձեռիցը
Դառել եմ դիժ սարսարի։
Տի 158

1404

Աղջի, դըռնից դուս արի,
Ինձ չիկին թառլիկ կարի·
Ցերբոր դըլուխըս դընեմ,
Ուրախացիր, ման արի։
Տի 148· ԲՍ 141

1405

Տո տղա, բաղով արի,
Դուն վերի թաղով արի·
Իմ մերը քեզ աղջիկ էի տա,
Լուսնակ դիշերով արի։
Նհջ 89

Հմմտ. Ա՛յ տղա, երովն արի։

1406

Տո տղա, դու բաղով արի,
Վոտներըդ չաղով արի·
Քու ալ չուպկն կըտըրտավ,
Պատի չըքեր կոտըրտավ։
Նհջ 88

Հմմտ. Ա՛յ տղա, բաղովն արի։
Հմմտ. Տո տղա, ալ կապով։

1407

Ցար Ջան, խրճերով արի,
Նըխչուն բըճերով արի։
(Կրկնակ)
Տի 101

1408

Ցար Ջան, դիշերով արի,
Կողքի պատերով արի·
Թե վոր տեսնող ել ըլնի,
Դու դըպա ինձի արի։
ԲՍ 134

1409

Ա՛յ դիշեր, դարճիր տարի,
Հացըս թող լինի դարի·
Մենակ յարըս ինձ համար՝
Սըրտով խոսքը կատարի։
ՀՄԽՍ 28

4· Սըրտի խոսքը կատարի։
124· Ա՛յ դիշեր, տարի դարի,
Կերըս թող ըլնի դարի·
Սըրտով կայնի իրդարի։
Տի 175· ԲՍ 153

1410

Դոր որ կ'երթաս, չուտ արի,
Ցարըս մայլամիչ կ'եղի։
ԱՀ 439

1411

Ա՛յ յար, այ յար, չուտ արի,
Ֆարկուտ չոլերով արի·
Ֆար չոլերով ման կը գամ,
Թե կորցընեմ սիրած յարի։
ԲՍ 126

1412

Ամբարդի հետ խաբար արի,
Վոր չըմընաս եկող տարի.
Ես մալ ու դոլվաթ չեմ ուզում,
Կարոտ եմ մի սիրած յարի:
Տի 222

1413

Նըստաս ջունեն կար արի,
Դոշիդըդ կանգնա արի.
Հարոյի նամակին եկավ,
Վարդերը թոռոմ արի:
Հժե 109

1414

Արի, խընձո՛ր, դու արի,
Ջամչի խընձոր, դու արի,
Իմանամ՝ յարս ա ղըրկե,
Կը պահեմ հալաբ տարի:
Հժե 114

1415

Ագռի, անուշըդ փարի,
Վոսկին ճակատիդ չարի.
Ես քեզի վախտդում եմ,
Մի որ մեր խղճն արի:

Հմմտ. Ագռի, անուշըդ Մարի (Մահի):

***

Տընեն Նլար Նրի–բերի,
Տես՝ Դու. Ման կըդաս, վերի վերի:

1416

Վիճակն ընկել ա դերի,
Ազատ արընեցանց ձեռի.
Տունըս Նրիու ձու կըտանք,
Ով վիճակը յետ բերի:
(Վիճակի)
ԱԺՍ. 61

1417

Ագռիկ, ագռիկ, յես քեզ դերի,
Կրակդ ինձե, սիրտս կդաղի,
Պալանա բոց բերնես կ'ելնի,
Յուց մի ջուր տուր, չելնի երեցի:
— Տըղա, արըդ, հայու տըղա,
Ա՛ռ քո չենք ընդուք, վեր կաց դընա.
Մեր տուն ձեր տուն շատ հեռի ի,
Քո սերն մոտ ձիկ ի՞նչ բան ունի:
ՎՍՔ 34

***

Սալչուն վաչա, յես դերի,
Կըրակ ինձե, սիրտըս կ'երի,
Պալանա բոց բերնես կ'ելնի:
— Ծո, Ովանես, դյավուր ողի,
Իսո մուսուրման, սան երմանի,
Քո սերըն մոտ ձի ի՞նչ ունի.
Վոր իմ հերն իմնա, քև կըսպանի,
Արունդ հետ բոչ դինուն կըխըմի:
(Հին յերգի հոդված)
ՊՎ 93

1418

Ծիրանի մանիշակը թերի,
Կարոտ եմ քաղցըր սերի.
Սիրածը սիրածից հանողի՝
Ագիզ վորդին թորնըմը երի:
ԱԺՍ. 55

1419

Ելեր ես, կ'երթաս կը թերի,
Կըրակն ընկնիր, սիրտըս կ'երի,
Ջեզի տանողի տունն ավերի:
ՋԲ 19

1420

Մանուշակը երկու թերի,
Սիրածի սիրտը կ'երի.
Սիրածը վոր սիրածին չի տան,
Լեզըտուն կ'երթա դերի:
ԱԺՍ. 57

34. Ով իմ սիրածը ինձե չի տա, Դատաստանին հոդին երի:

1421

Ստանալու բոլոր մերի,
Խոլորը կըլաի դերի։
Ցես իմ յարը կը ճանչեմ,
Ոսկի մազերը կ'երերի։
ԱԳ 99· ԲՍ 144
12· *Ելա, գընացի մերի,*
Քաչեցի կաթի սերի։

1422

Մայրամ առուն թըռներ ի,
Տերտեր վեչեն բըռներ ի,
Ձանկ ըմ չամիչ տըվներ ի,
Տաւէրիկու պագ առեր ի։

Վայ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քյո Ջանին հայրան։
ՔՄՎ 28
2 3· *Տերտեր յախնեն բըռներ ի,*
Երկու չամիչ տըվեր ի։
ՎԺԵՐ 16

1423

Մարերաց սուսան բիւսեր ի,
Ջորերաց քեղեր իւղեր ի։
Ախռաններ եկան քանց յեղվըննել,
Իրիշկեցիմ՝ յարըս մեջ չեր։
ՀԺԵ 59

1424

Դու ման կըզաս վերի վերի,
Կըրակն ընկե, սիրտըդ կ'երի,
Թևերին մընաց որբևվերի։
ՔՄՎ 33

***

Տընեն ելար երի–բերի,
Քեղի կ'ըսեն որբևվերի,
Կրակ ընկի, ջանս ի կ'երի։
ԱՋ 72

***

Դու կըգնելես վերի–վերի,
Կրակն ընկնե, սիրտըս կ'երի,
Քեղի չասեն որբևվերի։
ԱԵ 193

1425

Դու ման կը գաս վերի–վերի
Կրակն ընկել, սիրտըս կ'երի
Դու մորն ասա՝ մինն (մեկն) ել
բերի։
ՏԽ 86· ՌՄ 50

23· *Կըրակն ընկեր, սըրտիկս*
երի,
Դու մորն ասա՝ մեկն ել բերի։
ԲՆԲ 364

1426

Սափորըն ուսիս դըրի,
Երթամ աղբուրը Ջըրի·
Ինչ փուշ գա իմ առջևիը,
Ջար աչքի սըրտով խըրի։
ՀՄԽԲ 16
4· *Դուշմանիս սըրտով խըրի։*
ԲՍ 126

1427

Գընացի Ջուրը Ջըրի,
Աչքովըս տեհա ու սիրի,
Ոձի լեղին վիր կալի,
Դուշմանիս բալնն դեղի։
ԱԲ 340

1428

Գընացի Ջուրը Ջըրի,
Վոտըս ընկավ ոձի լեղի·
Իմ հարն ու մորն ի՞նչ ասեմ,—
Ինձ տըվին գարիք տըղի։
ՔՀ 159· ՏԽ 178·
ԺԽ 13· ԱԳ 165

23· *Վոտքըս ընկավ ոձի լեղի·*
Ի՞նչ բսեմ հորս ու մորըս։
ԱԳ 92· ԲՍ 150
34· *Իմ հորն ու մոր աչքը դուս*
գար,
Վոր ինձ տըվին գարիք տըղի։
ԱՋ 376
4· *Ինձ խի՞ տըվին գարիք տըղի։*
ԱԺԱ 51

34· Հորն ու մորըն ի՞նչ ասեմ,
Ես՞սա տըվաւց յիմիմ տըղի:
ՍՖ 342
Տես՝ 2217· Աւտակ ելար մեչ գնդին:

1429

Թառան գնաց բանչըրի,
Բանչար չելավ, խոտ ելավ·
Ատաի մէչին ճուտ ելավ,
Ճուտը թառավ, դադն ընկավ:
ԱԴ 172

1430

Կնասւր ինձի դըրկիր ե,
Անթրոցով մըրկիր ե·
Կ'ելթամ խանին դատ կանեմ,
Ճոչ տունը վերան կ'անեմ,
Փըտախի տունը չեն կ'անեմ:
ԱՔ 87
Տես՝ Կ'ելթամ խանին դատ կ'անեմ:

***

Գնդով ըսին՝ քու–յար երի,
Տես՝ Գիշեր ասին՝ քո յար եկավ:

1431

Գնդին վերավ ծառ աւլրի,
Աւլրն իյնի կու կըլրի·
Բնդ դըրկողը կու հալվըրի:
ՀՄ 457

1432

Բնթըդ քաչե, կըլրի,
Կաթմիր թուչըդ բալրի·
Ով քեղ իմ ձեռից առնի,
Ընդոս տան դուս մոլրի:
ԲՄ 127

1433

Տանըս տակին չըլրի,
Ճըղնեըը յես կ'ոլրի·
Երանեկ են քըվորը,
Ոխտն ապրոր թագ կ'ոլրի:

***

Տանըս տակը չըլրի,
Ճըղնեըը յես հըլրի·
Երնեակ են քըվորը,
Ոխտն ապրոր թագ կըհըլրի:
ՄԳ 263
23· Ճըղնեըը յես կըհըլրի,
Երնեակ են քըվորը:
ՄՋ 382
34· Երնեկ կըտամ են քըվոր,
Ոխտն ապրոր թագ ըոլրի:
ԲՄ 133
Մեր տան տակին չըլրի,
Ճըղնեըը յես ոլրի,
Երնեակ են քըվոր աչքին,
Ոխտն ապրոր թագ կ'ըոլրի:
ԱԺՍ. 57

1434

Վերավ մեր տան բուլ չըլրի,
Շամամ ծրծնը ծոց պըրի·
Աչկունքըս տեսավ,
Հոդես թըռավ:
ԲՆՍ. 740

1435

Տանըս տակին կան չըլրի,
Ճըղնեըը յես հըլրի·
Իմ ֆիդա յարըս տակավը ընցնի,
Բեղերը յես հըլրի:
ՍԻ 113

1436

Մէրանի յես ու չըլրի,
Ճաղլեըըդ յես ոլրի·
Ամեն ինձի տեսնելիս՝
Հոգիդ վարիդ մոլրի:
12· Մէրանի ծառ, չըլրի,
Զիլիֆնեըըդ կըլրի:
123· Մեր դուռը կա չըլրի·
Շաղլեըըդ յես ոլրի·
Ամեն ինձի տեսնելուդ:
124· Ծառի տակը չըլրը ե,
Զիլիֆնեըըդ ոլրի·
Սիրտըդ վարիդ մոլրի:
ՍԵ 202

Մեր բաղին կա չլորի,
Մաղերըդ յես ոլորի.
Ամեն միտքըդ ընկնելուս,
Սիրտըդ փորիդ մոլորի:
ՀԺԽ 126

***

Բաղչէ մ'եմ դըրեւ սադա սըխտոր է,
Տես՝ Ածու մ'եմ ցանե, սադա
նարդիզ է:

1437

Ելա երդիկը բացի,
Տեսա յարիս ու լացի.
Ով սիրածըս ինձի չը տա,
Կարոտ մընա որվա հացի:

1438

Ելա քու մոտեն դացի,
Ինեղճ ու սեվիլ յես մացի.
Գըլոխս կ'իտամ քե իմամը,
Իմ դարդին դու դիմացի:
ՏԽ 234

1439

Բլբլուլ, չէ՞ յես չատ լացի,
Ջահիլ եմ՝րըս կորուցի.
Գուրըս, աղըբտիք, չէ՞ք խըղճար,
Ելի ձեռքը մընացի:
ԱՋ 383

«Տո՛ աղասլ լաճ, տո՛ մոկացի».
Տես՝ Մեռնիմ քըզի, պըստիկ
լուսնակ:

1440

Ղո՛ւշ, իմ գըլխոցին անց կացե՛,
Աբի թըռի ու անցի.
Գընա, յարիս աչքով տես,
Անուշ բարեվ բեր ընձի:
ՏԽ 197

1441

Ընկա առուն, դընացի,
Խեղդըվելով մընացի.
Ելա չորերըս չորցըրի,
Աղդ ու տակըս կորցըրի:
34. Ելա չորերըս հանի,
Ել ու դյունըս կորցըրի:

1442

Ղարիբ եմ, կարս գընացի,
Ղարիբ տեղ հարս գընացի.
Փոքրուց յես որ չըտեսա,
Անկեսուր հարս մընացի:
ՀՄԽԲ 11
34. Գըսարկուց որ չըտեսա,
Անփայ տեղ հարս գընացի:
ՆՀՋ 108

1443

Սարին տակը մընացի,
Բըկին կապը վըլացի.
Խաբար երեք իմ յարիս,
Ցես հոս ղարիբ մընացի:
ԱԳ 97. ԲՄ 151

***

Մառին տակը մընացի,
Ալ մանդիլը վըլացի.
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
Իրեն համար չատ լացի:
ԲՆԳ 491

***

Ֆինո ֆասը ըլվացի,
Սարին տակը մընացի.
Խաբար երեք իմ յարին,
Ցես չոլե չոլ մընացի:
ՋԲ 35

1444

Գիչերն անքուն յես մընացի,
Երազ տեսա, նըստա, լացի,
Ավետըրնին ուխտ գընացի:
ՏԽ 115

1445

Ցես Արշակն եմ դուլաբեցի,
Գիչեր-ցերեկ ծովին կացի.

Ախաբար տարեք իմ Սալաթին,
Հընար չեղավ, նըստա լացի:
Շորորա, Սալաթ, շորորա...
ՀՄԽՄ. 49

Ցես Արշակն եմ Դալավերցի,
Դընացի դուլ, ոխտն որ մացի,
Զարա չեղավ, նստա լացի:
ՋՔ 23

234· Գիշեր–ցերեկ ծովին մացի,
Ախաբար արեք իմ հայրիկին,
Իլաճ չեղավ, նըստա լացի:
ՆՀԳ· 50

1446

Կիրակմուտ իրկուն քեզի խաբեցի,
Իրկիդ բաղդադին բըռնի չափեցի:

***

Ծծերս կոկոմ՝ դարիը ճամբեցի,
Տես՝ փչեցիք, հովեր,
Սարեր ճուն բերեք:

1447

Տան քով անցա, թաւխ քեզեցի,
Լանդով դարիկ, ղերդիկ բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ԳՀ 174· ԺԽ 25· 83

2· Լանդով դարիկ, ղերդիս բացի:
ՏԽ 243

Տան քով անցա, թաւխ քեզեցի,
Բաղնի տուն չեր, նըստա լացի,
Տըղեն կուլար, որորեցի:
ՀՀ 327

Ելա երթիք, թաւխ քեզեցի,
Ոսըս դարիկ, երթիք բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՋՔ 22

***

Ելա տանիս, թաւխ քեզեցի,
Լանկով դարիկ երդիս բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Ամար տուն չեր, նըստա լացի:
ԳՄՎ 24

Ելանք տանիս թաւխ քեզեցինք,
Կարմիր խընձոր կըլորեցինք,
Երդիս բացինք, երիչկացինք,
Ամար տուն չեր, նըստանք լացինք:
ԳՄՎ 34

Ելա տանիք, թաւխ քեզեցի,
Ջարկի լանկե մ' երդիկ բացի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի,
Փոս ու փոշման թողի, դացի:
ՍԸ 443· ԺԽ 83

Երթըկեն ձեն տըվեցի,
Ոսքով գարկի, ծակ բացի,
Ալ խընձոր գըլորեցի,
Ցարս տան չեր, նըստա լացի:
ԱԵ 205

Ելա տանիս, թաւխ քեզեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Լանկով գարկի, երդիս բացի,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՀԺԵ 49

Ելա տանիս, թաւխ քեզեցի,
Կըղվա երթիս իրիչկեցի,
Տըղեն կըլար, ջարսրեցի,
Թոնիր ընցավ, ցան չը լցի:
ՎԺԵՐ 4

***

Ելա տանիք, թաւխ, քեզեցի,
Ջարկի լանկե մ'երդիկ բացի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Երդիկեն ի ներս ձեն տըվեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:

Հմմտ. Ելա երդիս, երդիս տըվի:

***

Տան քով անցա, տան քեզեցի,
Կարմիր խընձոր գըլորեցի,
Խանճար գարկի, ղերթիք բացի,
Շողիկեն վար իջա, դացի,
Նուբար տուն չեր, նըստա լացի:
ԲՆԳ 650

***

Ելա տանիս, թաւխ քեզեցի,
Կարմիր խընձոր կըլորեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի·

Թոռներն ընցավ, ցան չքաւեցի,
Կաթը կը յեռար, չը մերեցի,
Տըղեն կուլեր, չորրեցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:
ՊՎ 126

Նէյա տանիս, թաւի քէլիցի,
Կարմիր խընձոր կըլորիցի,
Լանդյով զարկի, երտիս բացի,
Աչէք տըվի, իրիչկիցի:
Թոռներն ընցավ, ցան չքաւիցի,
Կաթը պաղավ, չը մերեցի,
Տըղեն լլաց, չորրորիցի,
Իմ յար տուն չեր, նըստա լացի:
ՎՍԱ 40

Նէյա տանիս, թաւի քէլիցը,
Կարմիր խնձիւր դըլեւրիցը,
Լանդով զարկը, երտիս բացը,
Կըզվա վերեն իրիչկացը,
Ճարըս տուն չեր, նըստա լացը,
Տըղեն ըլաց, չորրորիցը,
Թոռներ ընցավ, ցան չը տըվը,
Կաթըն պաղավ, չմերիցը:
ԾՎ 53 հտ.

1448

Տուն ու դուռը ավլեցի,
Սեղանըս պատրաստեցի,
Եկավ իմ սիրած յարըս,
Նէյա կողքը նըստեցի:
ԲՄ 133

***

Ճանթի դըռվիք ավլեցի,
Տես՝ Մեր սըրախը ավլած ա:

1449

Ցոթ որ սարեր կան եկա,
Անթառան ծաղիկ քաղեցի,
Տարա դարդյախ ծախեցի,
Իմ նազլի յար պախեցի:
ՀԺԵ 49

1450

Աղջի, դու մեր գեղեցի,
Բերանըդ եկեղեցի.
Ատամներըդ մարգարիտ,
Արդար տըղին դեղեցիր:

4· Ազապ տըղին դեղեցիր:
4· Ազապներին դեղեցիր:
34· Մըտար մեջ, համբուրեցիր,
Նէյա դուս, քար քըցեցիր:

***

Ա՛յ տըղա, մեր գնդըցի,
Բերանըդ եկեղեցի.
Կարմիր քարը տաչեցի,
Բոյըդ վըրեն քաչեցի:
ԿԺԵ 60· ԲՄ 126

***

Ա՛յ տղա, դու մեր գնդացի,
Ատար տըղին դեղեցի.
Ատամներըդ մարգարիտ,
Բերանըդ եկեղեցի:
ԱՔ 347

1451

Մանած մանեցի,
Պատեն կախեցի.
Իմ յարի խոսքերը
Դավթար արեցի:
2· Պատին չարեցի:

1452

Արտըս ցորեն ցանեցի,
Դարդըս հետը թաղեցի.
Հազար ու մի աղոթքներ
Ճանած վախտը չարեցի:
ԲՄ 156

1453

Նէյա երդիս, աչեցի,
Ջիվան Ջանըս մաչեցի.
Ցես եղ բաներն խարար չեմ,
Բաչդով մեջըս քաչեցի:

12· Նէյար դուռը աչեցիր,
Ջիվան կյանքըդ (վ. ումըդ)
մաչեցիր:

1454

Վարդին տալը ծըռեցել,
Ձևվրես տակը վըռեցել·
Ցես ալեմին խոսքերուն
Խաթամպոլցին սիրեցել:

ԲՆԱ 623

1455

Ընկա Թաղե Թաղ, յես Թուղթ
ճարեցել,
Շողչողան մատներս գալամ արեցել,
Աչքիս ըրտասունքը Թանաք արեցել,
Սըրտիս գարգները մելը գըրեցել:

Գըրեցել, ասի՝ հալըս խմացիր,
Ցես կարըմ չեմ, ել դու դիմացիր,
Իմ կողմանե դու խելալով կացիր,
Ցես քիչ գըրեցել, դու չատ խմացիր:

Գըրեցել, ասի՝ ամենին սեր կա,
Եղ քու սրտումդ ել ի՞նչ Թալուր
սեր կա,
Ինձ հըմա վոնչ լիս, վոնչ ել քըչնը
կա,
Ցես խորտա յեղնիկ, ինձի սեր չըկա:

Ասի՝ ամեն հավը իր բունը մըտավ,
Ամենն ել իրան հընդերը դդավ,
Մենակ յես եմ, ախ, յես մոլորված,
Ցես մառմառ քար եմ, տեղից
գըլորած:

ԱԺՍ 67

Հմմտ. Բանձրիկ սարերաց հըմենին
սեր կա:

***

Ինկյա Թաղե Թաղ, աղչե մ՝ ճարեցել,
Տըվի Թարաղե մ՝ Թըղթիկ առեցել,
Աչքիս արտասունք Թանաք արեցել,
Շողչողուն մատիկերս կալամ արեցել:

Սըրտիս գարգներ գալմար արեցել,
Սառամպոռ քաղաք հորհոխեցել:
Կարիբն ի նըստեր վեր ոտար
վոտդին,
Կարիբն ախ կ'անի իւր խոր
խերանին:

Կանչեմ՝ չան արե, սարեր լացուցեմ.
Շատ կարիբ-կուրըմբ ճամփեն գար-
ճուցեմ:

ՊՎ 83· ՌՄ 65

***

Ուամերս սիվտըկավ, համբախդ
աչկիցե·
Ինկա Թաղե Թաղ, ախչե մ՝ ճարիցե,
Տըվի Թարախե մ՝ Թըղթիկ առիցե,
Սինամա վերտուր կալամ կըտրիցե,
Աչիչս արտասունք Թանաք արիցե,
Իմ սըրտի գարգներ ինե գըրիցե,
Ստամբոռ քաղաքն ել որոխկիցե:
Արե, յար, արե, խոռվ մի՛ մընա,
Աստվորիս մալ մարդու չի մընա:

ՆՀԳ 44

***

Ընդյա Թաղե Թաղ, ախչե մ՝ ճարիցե,
Տըվի Թարաղե մ՝ Թըղթի դյընիցե,
Շողչողուն մատքերս կալամ արիցե,
Իմ սրտիս գարգներ ինե դյըրիցե,
Վանա չիմ Պոլիս մեկ որոխկիցե,
Շատ կարիբ կուրաթ վոտով
գարճուցե:

Արե, չան, արե. արե, յար, արե,
Վայլահ կը մեռնեմ. խոցերս ի
խատ:

ՎՄՍ 63

1456

Ցես Զուլոն եմ Մատաբեցի,
Հինդ որ արի մեր տուն կեցի,
Դեմ աղոթքան եկեղեցի:

ՔՀ 173· ՏՒ 243

2· Իրկուն արի մեր տուն կեցի:

ԺՒ 107

1457

Ցես Զուլոն Մատաբեցի,
Քառասուն տարի քե սիրեցի,
Որիկ մ՝ քո ծոց չըքընեցի,
Իմ չեն անուն չավիրեցի:

ՀԺԵ 55

1458

Ցես Ալեքն եմ Մատաթբեկի,
Սիրուն արև, մեր տուն կեցի,
Դեմ աղոթքան եկեղեցի:
ՀՄԽՄ. 38· ԺԽ 107

2· Իրկուն արև, մեր տուն կեցի:
ԺԽ 107

1459

Ես ի՞նչ բան եր՝ արեցի,
Իմ շալ դեյրեն կարեցի·
Դադմա մարդու հավան չի,
Դեռնի հողին բարեցի:
ՀԺԵ 113

1460

Թաղա յոնջնք ըրեցի,
Դանկընները սըրեցի,
Առավոտ դիշերհանա՜
Վիջկիս մատաղ կըսրեցի:
ՀԺԵ 132

1461

Ցես քեզ տեսա, սիրեցի,
Սըրտիս մեջը դըրեցի·
Ախ, քեզի սիրած որես՝
Գերեզմանըս փորեցի:

1462

Ցես քե պըստկուց սիրե(ի)ցի,
Անունըդ վեր բաղկիս դըրե(ի)ցի,
Քո դին սայսան թիւման կըտրե(ի)ցի,
Արտասունք աչքուս համբաղ
աչքե(ի)ցի:
ՎՄՄ. 62

***

Ախչի, տիւ պըղտիկ եր, ես քի
սիրըցի,
Քիւ անուն վար իմ բաղկին կիրըցի·
Բեռ մ'ղբի չըխիմ*) սիրտըս կ'իրըցի,

*) Պահ մի քեզ չհայիմ (չտեսնեմ):

Համով դարդով ի՞նչ տ'ենիմ
բնրողդյար ումր:
ՓՇ 29
Հմմտ. Դու կըգիլես կաքվանակ:

1463

Քարըս տալի, բոլրեցի,
Ցարըս տեսա, մոլրեցի·
Անտեր մընար են ուխտը,
Վոր յես ենտեղ սիրեցի:

***

Ջարկի պինին թափեցի,
Տես՝ կարմիր պինին լցի թաս:

***

Ծծերս կոկոս՝ դարիր ճամփեցի·
Տես՝ Փըչըցնը, հովիր, սարեր ձուն
քերնը:

1464

Գիւլպեն քըցի, ընչի՞ քըցի,
Ցես քեղի միտըս եյ քըցի,
Ես կըրակը սիրտըս լըցի:
ՀԺԵ 117

***

Անտրի թուլեն քաղքըցի,
Տես՝ Մուսո մանուկ ըրհել եր:

***

«Ծամերս սիվորկավ, ճամբախտ
աչկեցի»,
«Ընդյա թաղե թաղ, աղչե մ'
ճարեցի»,
Տես՝ Ընկա թաղե թաղ, յես թուղթ
ճարեցի:

***

Ցես քե պըստկուց սիրեցի (սիրըցի),
Տես՝ Ցես քե պըստկուց սիրեցի:

1465

Շահըրեբան է, շահըրեբան.
Շահըրեբան է դևան ընգել.
Իմ հոր կընիկ չերվընգի,
Տարա շուկեն, ծախեցի,
Ծամոն առա, ծամեցի:
ՎԺԵՄ 3

1466

Ցես Ոսկան եմ Բալաբաշցի,
Ոդի արցունք յես թափեցի.
Աբասունք դարձավ պուտ պուտ արուն,
Պուտ պուտ արուն մեջ քարեբուն:

1467

Ախ արի, սարեր լացուցի,
Իմ կարիբ ճամբուց դարձուցի:
Բանձրիկ սարեր, պետ պետ քարեր,
Իմ կարիբ մեջ ձև ի կորուսեր:
ՀԺԵ 50

Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր:

1468

Կարիբի տիրոջ հացն աղուս է,
Կարիբնեբաց կյանք մահուս է,
Իրենց որբեն դարդամահով,
Մընան իրարուց կարոտով:
ՎՍԲ 61

1469

Աղջիկ, դու ինձ լավ չափիր,
Ովոր ուղի ինձ խաբի՝
Ամբծու հուր կըրակը
Ներանց տան դըլխին թափիր:
ՏՒ 153

1470

Ելա Արթիս, Արթիս տըվիր,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի:
ՌՄ 98

***

Ելա Արդիս, Արդիս տըվիր,
Ցարըս տուն չեր, նըստա լացի,
Շեկո, իմ դարդ դու իմացիր:
Համատ. Տան քով անցա, թափ քելեցի:

***

Իրիկ մ'ունիմ, կըթվի մաքի,
Տես՝ Իրիկ մ'ունիմ կըթվի ես ա:

***

Կայնել եմ, չեմ կարող գալ,
Տես՝ Կայնել եմ, գալ չեմ կընդա:

1471

Դըռանըս փակ չեմ ակալ,
Ոընձոր քըցեմ, արի կալ.
Ջըրոջըդ յարի հետը
Ինձ արել ես քենակալ:
ԱԴ 164

4. *Ինձ չինել ես քենակալ:*
ԲՍ 155

1472

Դու ելել ես, կերթաս ի կալ,
Ճակտիդ վըրեն կա ջուխտ մի խալ
Դու նըմաններ չինարի ծառ,
Դու նըմաններ զոզանի գառ:

1473

Ջարը կըրի լըցի կալ,
Ցարոյս ընկավ մի սեվ սալ.
Փառք քեղանեն, բարեբար,
Իմաչ կըլլեր Դալո յար:
ՀԺԵ 110

1474

Սիրո կըրակին մարդ չի դիմանալ,
Թե՞ ինչ վոր սիրենք, մեզ կըլնի հալալ.
Երունք ու թըռչունք ընկերով կ'ապրին,
Անբնակները չի ապրեր վոչ մի աղամարդին:
ՎՍԲ 40

1475

Ցաբըս յար ա ու մարալ,
Ըսահեղծվել ա ինձ համար.
Ովոր կ՚ուզե, թող խոսի,
Նա յա սըրտիս սիրահար:
ԲՍ 134

1476

Արևվը մորիցն և ծագել,
Մաս բաբուճըդ նոր ես հավել.
կարոտըդ առնելու համար՝
Երեսըդ իմ կողմըս թեքել:
Տի 236

1477

Կանանչ կարմիր ես հագել,
Վիզըդ մի կըտան թեքել.
Ինձ համար զոր ու դիշեր
Արեվի պես ես ծեղել:
Տի 204

1478

Արեվը նոր ա ծեղել,
Սարերի գըլխից չեքել.
Ի՞նչ պատահեց, դարդլու յար,
Վիզըդ մի կողմն ես թեքել:
Տի 149

1479

Շաղ թափեր դևտին հալեր,
Բոբիկ հետիկն եր կոխեր.
Առա դհետիկն ու դացի,
Ցարոչ դուս հանդըցուցի:
ՀՀ 320

Հմմտ. Գիշեր խալղա, դուս ելա,
Բոբիկ հետիկ մի գըտա...

***

Հագել եմ, ալ եմ ելել,
Տես՝ հագել եմ, ալ եմ հղե(ւ):

1480

Իմ յարը հո՞ր (ո՞ւր) ա իլալ (ելել),
Սարերին քոն (քուն) ա իլալ.
Թող ա յեկալ, թըչալ չի,
Ցախունչին շող (շուռ) ա իլալ:
ԱԳ 268. ԲՍ 139

Հո՞ր ա, հո՞ր ա են տըղան,
Սարումը քոն (քուն) ա են տըղան.
Թող ա յեկալ, թըրչալ չի,
Ցախունչին շող ա են տըղան:
Ա.ԺԸ 30

***

Իմ յարը հո՞ր ա քեցալ (դնացել),
Սըրերումը քոն ա քեցալ.
Թող ա յեկալ, թռչալ չի,
Ցախընչին շող ա կեցալ (հագել):
Ա.ԺԻ 48

1481

Լեռները չուքն և կոխեր,
Ձաղըրը մուքն և կոխեր.
Եյլարին ծառն և ծաղկեր,
Մերը կարկուտն և տաբեր:
ԲՆԱ 624
Հմմտ. Իրկունը մուքը կոխեց:

1482

Ձըրդախիղ թան եմ ածել,
Բոյիղ նըման եմ ածել.
Ասրել եմ, թա քիզ կըդամ,
Բըլարդու ման եմ ածել:
ԱՁ 381

***

Ձարդախին թան եմ ածալ,
Բոյալըդ մըն եմ ածալ.
Ասիալ ըմ, թա քե եմ դալու,
Ցաղլուխըդ վալ եմ ածալ:
ԱԳ 266. ԲՍ 149

***

Ասխալը ման եմ ածել,
Բոյիղ նըման եմ ածել.

Դու դիտես՝ յա՞ր եմ ասել,
Խարել ու ման եմ ածել։
ԱԳ 98· ԲՄ 148

***

Եյվանըս ցան եմ ածել,
Բոյովըս մին եմ ածել·
Ցար ասացի, յար չ՚լսեցի,
Ցավրնճի ման եմ ածել։
ԱԳ 263

***

Զարդախը ցան եմ ածել,
Բոյիդ նըման եմ ածել·
Ցես ել քեզ չան եմ ասել,
Մ՚նծացրած ման եմ ածել։
(Որոր)
ԱՐ 202

1483

Լըանընդան տիւս (դուրս) ա նկալ,
(յնկել),
Մըն ախչիկ տես (դես) ա նկալ·
Ողալ (ուզել) ըմ թա թոշան (թշից)
պաչիմ,
Չամչիդավ լըխես (լըսխո) ա նկալ։

1484

Աարևըը ման եմ եկել,
Դաշտերը բան եմ եկել·
Ախին՝ աղբերդ եկել ա,
Դլժի նըման եմ եկել։
ՀՄԽԱ 36

***

Ցոնջևքը յան եմ եկե,
Ցարտյես ման եմ եկե·
Գինամ յարս գալում ա,
Խելառած տուն եմ եկե։
ՀԺԵ 109

***

Սարևըըն ման եմ եկե,
Ցոնջևքը ման եմ եկե·
Եկան, ըսին՝ յարդ եկավ,
Խելառած տուն եմ եկե։
ԱԵ 195

2· Ցոնջևքը յան եմ եկե։
ԱԶ 388

4· Ուշաթափ տուն եմ եկե։

1485

Սարևըը ման եմ եկել·
Ցոնջևքուն յան եմ եկել·
Թըխիկ աղջիկ, քու դարդեն
կանչելով ման եմ եկել։

3· Ամար աղջիկ, քո դարդեն։
34· Մադյար ինձի քյամ դիտես,
Ես սավդեն Թուշ եկել։

1486

Խընամի խուշ ես եկել,
Դարդակ ու բուշ ես եկել·
Երկու բուլուճ ես բերել,
Են ել ճամբան ես կերել։
ԱԳ 99· ԲՄ 146

1487

Գանի ղուրբաթ եմ ընկեր (ընկել),
Մի կյաղս գոտին չեմ քակեր·
Խարանո՛ւկ անուշ, անթառամ,
Գեղնից զադ կինն ե հարամ։
ԲՄ 143

1488

Մեխակի ծառ եմ տընկել,
Գեղ համար հիվանդ ընկել·
Ոխտը տարել տեղումըս
Ցես մի կըշտի յեմ պատկել,
ՏԽ 222

1489

Աղլուխով հաց ես ղըրկել,
Բերանը բաց ես ղըրկել·
Նաղ ու նամաքի տեղակ՝
Մի բուլուկ լաց ես ղըրկել։
ՏԽ

1490

Մեղրած բարեվ եյիր ղըրկել,
Բարեվիդ մեջ յարիդ ղըրկել.
Եղ քու սիրուն մահ չամալից
Ցարաբ ընչի յես ինձ ղըրկել:
ՏՆ 226

1491—2

Ոխտ չաբաթ պաս եմ պահել,
Հետն էլ աղաչանք արել.
Վոր սուրբ մեռոն մուրաղըս
Լըսել ա ու կատարել:
ՏՆ 207

1493

Հադել եմ, ալ եմ եղե(լ) (ելել),
Սըրտես հիլալ եմ եղե(լ) (ելել).
Հերվա իմ բըլբուլ լեզուս (լեզուն)
Ես տարի լալ եմ (ելել) դառե(լ):

ՌՄ 128· ԲՄ 127
ԱԴ 163

***

Հադել ես, ալ ես եղել,
Սըրտես հիլալ ես եղել.
Քո հերվա բըլբուլ լեզուն,
Ես տարի լալ ա դառել:

***

Աման աման եմ եղեր,
Հալես յաման եմ եղեր.
Ես հերու բըլբուլ եյի,
Ես (աս) տերի լալ եմ եղել:
ԲՆԳ 634

1494

Խրմել եմ, խոշ եմ եղել,
Սիրուդ սարխոշ եմ եղել.
Երեկ լավ եյի եղել,
Եսօր չիպ դեշ եմ եղել:
ԱՆ 203

***

Խրմել եմ, խոշ եմ եղի,
Սիրուդ սարխոշ եմ եղի.
Հընդըստանու բերիք հուն,
Իմ յարիս բերիք տուն:
ԱՂ 138
Հմմտ. Ջուրս տաք, ջուր բերիք:

1495

Շըլինքըս ծուռն ես (իր) Քողել,
Ելողու (ոտարի) դուռն ես (իր) Քողել
Ինձ հնպես ես (իր) մոռացել,
Սարի են կուռն ես (իր) Քողել:
ԱՆ 169· ՀՄՆԱ 36

1496

Քեզ համար ծաղիկ եմ ցանել,
Սերմը ղըրախտիցը հանել.
Գիշեր–ցերեկ յես միալար
Աչքիս արտասուքով ջըրել:
ՏՆ 160

1497

Ջարբաբից չադիր եմ չինել,
Քեզ ինձ մոտ ղոնաղ բերել.
Ախա՛, խոնալուդ մատաղ,
Կարոտըս դեռ չեմ առել:
4· Կարոտըս քեզնից առնեմ:

***

Երդիկը (տան յետեվ) տուն եմ չինել,
Տես՝ երդիկը բուն եմ ղըրել:

1498

Ախաղը բուղ ա բըռնե(լ),
Քյաքյուլըդ Քոզ ա բըռնե(լ).
Քուրը ղուրբան աղբորը,
Սիրածը Քեզ ա բըռնե(լ):
ԱՔ 343

***

Աբաղը բուղ ա բըռնել,
Քաքուլըս թող ա բըռնել.
Տեղ տըվեք, յես անց կենամ,
Իմ յարն ինձ թեղ ա բըռնել:

***

Աբաղը բուղ եր բըռնե,
Քյանքյուլըդ թող եր բըռնե.
Դատրավ Աբադի շուղը,
Թաւի տուր քյանքուլիդ Թողը:
ՍՋ 389

1499

Ալադյազ ձյուն ա բըռնել,
Ցարըս վառ դուն ա բըռնել.
Ելա դուղը վոր նայեմ,
Հուսն ատրճուն ա բըռնել:

1500

Վերմակդ վըրեդ ես քաշել,
Երեսըդ դալմով նախշել.
Այրվի քու սիրտն ու արեվ,
Խանի՞ ինձ պես ես խաշել:
ԲՍ 135

1501

Վըրադ յորղան ես քաշել,
Սիրտս, հողիս ես մաշել.
Ատոլած անի, յալանա,
Մեր տան պըտակ Հարս դառնաս:
ԲՍ 125

1502

Բոխչա բահար եմ կատալ (կատել),
Ադուռ դրհար եմ կապալ.
Ցես ևն յարին հասան չեմ,
Ոժալ վըրա չեն կոտալ:
ՍԳ 268. ԲՍ 137

Բաղչա բըհար ըմ կոտալ,
Ադուռ դրհար ըմ կապալ.
Ցես ևն տըղեն հողիւմ չըմ,
Ոժալ յըրա հրեն կապալ:
ՍԺԼ 43

1503

Սիրտս սըրտիդ ա կըպել,
Լերդըս վարամ ա կապել.
Իմացիր, քու սիրուցըդ
Իմ համբերանքս ա հառել:
Տի 200

1504

Լուսնակն է բակն եր իջեր,
Բակն արեվով եր լըցվեր.
Լուսնակն եր սարու ոլոր,
Հեմ խորոտիկ, հեմ բոլոր:
ԲՆԲ 237

Տես՝ Լուսնակն եր սարի ոլոր:

***

Լուսնակն է բակ իջեր եր,
Բակ չողերով լըցեր եր.
Լուսնակն իջեր վըր էրմին,
Մեռնիմ քո Թուխ բըրչմին:
ՀՀ 312

***

Սապոնս դյուլ ա դառե,
Տես՝ Զայիրն եմ դրե լվացք:

1505

Սիրտս ոջախ ա դառել,
Դառնացել, բոջախ ա դառել.
Գիչեր ցերեկ երվելով՝
Փոքրացել, պուճախ ա դառել:
Տի

1506

Սիբեխը դոխ ա դառել,
Իմ յարը դոխ ա դառել.
Խարար տարեք Մըրտոյին,
Ստիպոն իրան չե առել:
ՍԵ 201

1507

Բոստանը(ս) բաղ ա դառալ
(տըեռալ),
Խըյարը(ս) Թաղ ա դառալ
(տըեռալ), (դառել),

Իմ յարը մին խոսք ա ասալ,
Սըրտումըս դաղ ա դառալ
(տըհառալ)։
ԱԳ 267· ԱԺԼ 44

1508

Գյուղըս գյուղում ա դառել,
Ցարըս լեյլում ա դառել·
Վոնց ասեմ, վոր հասկանաք,
Մի հատ զուլում ա դառել։
Տի 162

1509

Իմ սերը սուր ա դառել,
Կըրակ ու ջուր ա դառել·
Ցար, քեզ սըրտով սիրելը
Ինձ թուք ու մուր ա դառել։
ՀՄԽԱ 7

3· Ցարիս սըրտով սիրելը։
Տի 190

1510

Սերըդ թեժ կըրակ ե դառել,
Գիշեր ցերեկ ինձի վառել·
Դու էլ հետն ես հոգիս ատել։
Տի 224

1511

Սարերը ղուրս ե դառել,
Արինը սիրտս ե առել·
Հեռու տեղ ճամբորդ եմ,
Ակֆերըս չորս ե դառել։
Ա.Դ 168

13· Սարերը ճուն ե առե.
Հեռու ճամբա յար ունիմ։
Ա.Գ 103

1512

Սարերը ճուն ե առել,
Սիրտըս սիրուն ե առել·
Հեռու ճամբա յար ունեմ,
Ակֆերըս քո՞ւն ե առել։

1513

Ալ ու ալվան ես առել,
Կարմիր լալա յես դառել·
Աղբեր ջան, քե ղուրբան,
Դու յես մեր գյուղան։
ԿԺԵ 8·

1514

Գըլխիդ ալ քողը ես առել,
Մարալին ընկեր դառել·
Ցարաբ ինձնից ի՞նչ տեսար,
Վոր եղբան չատ ես սառել։
Տի 195

1515

Առվե առու յեմ Թըռել (Թափել),
Ֆառասուն կաքավ եմ բըռնել·
Ֆառասուն կաքավ մխատեղ,
Ցարիս փեշքաշ եմ ղրկել։
Ա.Ը 138

***

Առվե առու յեմ Թեվեր,
Ֆյառասուն կաքավ եմ բըռներ·
Ամբիցի՝ մեկ պակաս եր,
Ամբողի Թառն եմ Թրռեր։
Ծ.Վ 50

***

Առվե առու յեմ Թըռեր,
Ֆառասուն կաքավ եմ բըռներ·
Լուսաուն ելա, մեկ չըկեր·
Կըշտիս իլին փարչ մի կեր,
Առա բերանս, լեղի եր·
Թափի գետին, գինի եր։

Գինի, գինի, գինըստան և այլն։
Տես... Գինըստան։
ՀՀ 312

***

... *Առեց բերան, լեղի եր*
Թափեց գետին, գինի եր։
ՎՍՍ. 48

Տնա՝ Մխըզա, Մխըզա, իմ աղբեր։

***

Առվի առու յիմ Քըռև,
Քառասուն կաքալ եմ բըռնև,
Համբով Թառն եմ ղըրե.
Լուսուն ելա, մեկ պակաս.
Լեղու տըվի, աղի եր,
Փորըս Թափե, դինի եր։
Դինի, դինի ջինըստան և այլն։
Հմ 96 հա.

***

Առվի առու յիմ Քըռև(ը),
Քառասուն կաքալ եմ բըռնև(ը),
Համբով ի (ու) Թառն եմ ղըրեր.
Ելա լուսուն, (մեկ) պակաս եր։
Առա բերանս, լեղի եր,
Թափե դեսին, դինի եր։
Դինի, դինի, դինըստան, և այլն։
ՆՀՋ 94. Ան 191

1516

Տըղա, քու ֆառն ես ծըռև,
Քու ումուդ ինձնե կըտրե։
ԱԸ 439

1517

Աբաին դարին ա հասել,
Ղարդու դամիշն ա հասել.
Նամարդ ըլես, ա՛յ իմ յար,
Քոյըս բոյիդ ա հասել։
ԱՋ 372

1518

Են սարին քեղ ա բուսալ (բուսել),
Իմ յարին բեղ ա բուսալ.
Խարար տարեք իմ նանուն,
Դիլաքը տեղ ա հասալ։
ԱԳ 262

1519

Առել ես ձեռդ՝ ավել,
Իշնդ ա ինձնից ավել.
Գիլերը յերազումըս
Քեզ լինճ բուբա յեն տըվել։
Տե 246

1520

Աբեվը հանեք ա տըվել,
Իմ աղբոր սանեք ա տըվել.
Մեռնեմ կըշալ Հանդնաղին,
Թևվերը կանեք ա տըվել։

1521

Ջաղացըս ման եմ տըվել,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվել.
Ոխտը տարի սերուքյուն,
Մեկ որ պայման եմ տըվել։
ՀՀ 162. ՌՄ 112. Տե 141.
ԱԴ 168. ԱԺԱ 59

14. *Ջաղացը ման եմ տըվել.*
Մի որ իրդար եմ տըվել։
ԱՔ 342

13. *Գուբանը ման եմ տըվել.*
Ոխտը որ սերուքյուն։

13. *Երեվան ման եմ տըվել.*
Ոխտը որ, ոխտը դիշեր։

***

Ջաղացը ման եմ տըվե,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվե.
Ոխտը տարի սերուքին,
Մի որ իրդար եմ տըվե։
ՀԺԵ 120

1522

Ջաղացըս ման եմ տըվի,
Սիրել եմ, ջան եմ տըվի.
Ջաղցի քարեր մանրատաշ,
Սիրտըս եղավ հալուժաշ։
ԱԸ 139

1523

Մադերըդ չաղ ես տըվել,
Ուսերից կախ ես տըվել.
Ինձնից դայրի ուրիշին
Դու խոսք ընչախ ես տըվել։
Տե 242

1524

Գարունը նոր ա բացվել,
Վարդը կոկոն ա դարձել.
Աղաչանքըս չես (չէր) լսում,
Իմ սիրտը մոմ ա դարձել։
ՀՄԽՄ 36
4. Ձո սիրտը քար ա դարձել։

1525

Լուսնակը պահ ա մըտել,
Անուշ յարըս չեմ դըտել.
Աչքըս արցունքով լըցված՝
Գիշերը քուն եմ մըտել։
ՀՄԽՄ 24

34. Աչքըս արտասունք լըցված՝
Ձես տեղաշոր եմ մըտել։
Տխ 170. ԲՄ 126

1526

Գիշերը քուն եմ մըտել,
Ֆեղ երազումըս դըտել,
Ֆեղնից ձեռ չեմ վերցնէ,
Ֆանի գաղ եմ, չեմ փըտել։
ՀՄԽՄ 24. Տխ 199

1527

Զարդախը պահ ես մըտել,
Զըլնի՞ նոր յար ես դըտել.
Ֆեղանից անց կացող չեմ,
Ասաքըդ ընկի ում հետ եկ։
Տխ 245

1528

Գարուն ա, ձուն ա տրել,
Իմ յարն ինձնից ա սառել։
ՀՄԽՄ 32

1529

Ֆեղ համար քիսա չեմ կարել,
Բնդնին կարմիր քորա դրըել.
Ղանավուղ դոչուվիդ յախին
Ոսկի, արծաթ կոճակ չարել։
Տխ 223

1530

Ճախիդ կարմիր ես կարել,
Վըրեն կոճակներ չարել.
Ուրիշին սեր ես տըվել,
Ինձ սիրելը թարկ արել։
Տխ 208

1531

Ալ մինթանեդ նոր ես կարել,
Թևին արծաթ դուդմնիք չարել,
Ինձի թողել, նորն ես ճարել։
Տխ 166

Տես՝ Մխիկալ չապիկ կարել եմ։

1532

Ընջոցին նոր եմ հարել,
Թաղա կարաղ եմ արել.
Ջան մինթանիս դրըսդին
Ղանավուղ քորա կարել։
Տխ 179

1533

Երեվան բաղ եմ արել,
Ջիդյարըս դաղ եմ արել.
Դոսա ու դուշմանի միջին՝
Լացըս ծիծաղ եմ արել։
Ա.Դ. 98

***

1. Արանը բաղ եմ արել։
1. Ֆաբարըս աղ եմ արել։
Տխ 256. ԲՄ 126

Երեվան բաղ եմ երե,
Ջիդյարըս դաղ եմ երե.
Ոսար—դուշմանի մեջը՝
Լացըս ուրախ եմ երե։
Ա.Ջ 389

Երեվան բաղ ես արել (առել),
Ջիդյարըս դաղ ես արել.
Դոսա ու դուշմանիս առաջ
Իմ լալըս ծաղր ես արել։

1534

Տալարը քոչ եմ երև (արել),
Դաշտարը թաղ եմ երե.
Յես մե սիճի յար մ' ունիմ,
Արբաի ուղով եմ երե:
ՍՋ 389

1535

Ծրմակին հոտս եմ արել,
Ակչքերըս չոտս եմ արել.
Վատ խաբարըդ լըսել եմ,
Սրինը վոտս եմ արել:
ՍԺՍ 55

***

Ֆաթան հալալ եմ կարել,
Տես՝ Սխալսակ դերյա կարել եմ:

1536

Սուրբ Նշան ուխտ եմ արել,
Յես մե ջուխտ մոմ եմ վառել.
Գըսան տարես թամամից,
Արբաես ուղածն եմ առել:
2. Մե ջուխտ կերոն եմ վառել:
Տհ 102

1537

Երեվան ուխտ եմ արել.
Թաք Ծամըս ջուխտ եմ արել.
Շան արդեն սերմել ա վրըս,
Դեռուստ ա Թուղթ եմ արել:

***

Աղջիկ, Ծամերդ ջուխտ երինք,
Սուրբ Ոհաննես ուխտ երինք:
ՀԺԵ 81

1538

Ճապկըվանք ուխտ եմ երե (արել),
Շնիկ Ծամեր ջուխտ եմ երե.
Ա'յ տըղա, խոսալ չուղա,
Քե համար Թուղթ եմ երե:
ՓՇ 74
Տես՝ Աղջիկ, Ծամերդ ջուխտ երինք:

***

Ծաղկավանքին ուխտ եմ արել,
Շնիկ Ծամերըս ջուխտ եմ արել.
Ա'յ տղա, էլ խոսալ էլի ուղիլ,
Յես քեղ համար Թուղթ եմ արել:
ԱԺՍ 54

Տես՝ Սուրբ Կարապետ ուխտ կ'անեմ.

1539

Դումարի հաղ ես արել,
Նախիրը բաղն ես արել.
Բոլոր լրինք տարի յա,
Ինձ մի խոսքի դուքսաղ ես արել:
ՍՋ 374

Հմմտ. Յես մի շամամի Թաղ եմ:

1540

Մաղերըդ հյուս ես արել,
Ոսկեցըդ կախ ես արել.
Վիրըս Ծուռը Թողնելու՝
Ելի հետ խոսք ես արել:
Տհ 246

1541

Ա'յ տղա, դու վեռտ ես արել,
Ծրմակին վեռտ ես արել.
Մեռնիմ վըրիդ յարաղին,
Նշխով վըրիդ ես առել:
ԱԺՍ 50

1542

Թեվերըդ բաց ես արել,
Ինձ համար լաց ես արել.
Ինձ մի որ չըտեսնելիս՝
Ծածուկ իմաց ես արել:
Տհ 242

1543

Ակչքերըս Թաց ես արել,
Ցորդանըդ բաց ես արել.
Գուրկիկ նայե իմ յարին,
Վարդ ու մեխակ ա դառել:
ԲՍ 126

1544

Մեր պատեն քար ես տարել,
Ինձ քեզի յար ես ճարել.
Կայնել ես, դյուլ կըմանիս,
Բացվել ես, վարդ կըմանիս:
Աե 201

1545

Բեռներով կաղ եմ բերել,
Ջեղ ոսկե մազ եմ բերել.
Հինդու անդին քարերից
Գըլխիդ փարվազ եմ բերել:
Տի 257· ԲՍ 156

1546

Իմ յարը հաց չի կերել,
Թաղա մածուն եմ մերել.
Հեռու տեղից ա գալիս,
Ինձ լավ վիճաշ ա բերել:
Տի 144

1547

Մերըս (աղես) մածուն ա մերե(լ),
Փեսեքին տուն ա բերե(լ):
Անտեր մընա դող կատուն,
Փեսեքի փայն ա կերե(լ):
ԱՔ 347

12· *Աղեն կաթ ա բերել,*
Աղջիկ մածուն ա մերել:
134· *Աղեն մածուն ա մերել.*
Անտեր մընա չար կատուն,
Երեսի սերն ա կերել:

***

Նանեն մածուն ա մերել
Փեսեքուն տուն ա բերել.
Անտեր մընա չալ կատուն,
Փեսեքու փայն ա կերել:
ԱԴ 175

Նանեն մածուն ա մերեր,
Ջոջ փեսի փայ պահեր ա.
Անտեր մընար չայ կատուն,
Ջոջ փեսի փայ կերեր ա:
ՀԺե 87

Իմ նանը մածուն ա մերեր,
Փեսեքին կանչեր բերեր.
Անտեր մընա սեվ կատուն,
Փեսեքին փայն ա կերեր:
ՀԺե 122

Թաղա մածուն եմ մերել,
Փեսին ղոնաղ եմ բերել.
Կատվատեր, վորդիդ մեռնի,
Են էլ կատուն ա կերել:
Համա. Մերըս արավ ճըվածնել:

1548

Աղբերըդ բաղ ա դըրել,
Վոտներին շաղ ա դըրել.
Եղ քու խաժուժ աչքերըդ՝
Իմ սըրտին դաղ ա դըրել:
Տի 170

1549

Ծաղկի վըրա շաղ ա դըրել,
Իմ ճակատին ես են դըրել.
Ճես աղջիկների սարդարին
Շատ վաղուց սըրտով եմ սիրել:
Տի 82

1550

Բարդանը դուռն եմ դըրել
Չերեքըս նուռն եմ դըրել.
Մե բերան չասիր՝ յերո՛,
Շլաֆիկեդ ծուռն ես դըրել:
ԱՔ 342
Տես՝ Բահըդ ուսըդ ես դըրել:

1551

Իմ յարը դուռն ա դըրել,
Գոտիկը նուռն ա դըրել.
Ներթացած ճամբին դուրքան,
Ալ ֆասր ծուռն ա դըրել:
3· *Ճես կըմեռնիմ են յարին:*

***

Իմ յարը դուռն է դըրած,
Ալ գոտին նուռն է դըրած,
Իմ յարիս քոյին մեռնիմ,
Ալ ֆասր ծուռն է դըրած:
ԱԳ 94

Իմ յարը դուռը դըրեց,
Դուխիկը նուռը դըրեց·
Մեռնիմ բոլոր քյանքյուլիդ,
Շլապին ծուռ ես դըրե։
Հժե 112

***

Դըռանը դուռն եմ դըրել,
Դուխիկըդ նուռն եմ դըրել·
Աչքիդ, ընքիդ հալան եմ,
Փափախըդ ծուռն ես դըրել։

***

Իմ յարը դուռ կըղըներ,
Դուխիկը նուռ կըղըներ·
Ճես կըմեռնեմ են յարին,
Փափախը ծուռ կըղըներ։
Տի 152
Հմմտ. Ցարըս կայնել ե դուռը։
Հմմտ. Փափախըդ ծուռ ես դրել։

1552

Երդիկը բուն ես դրե(լ),
Տղիկներ չուն եմ դըրե(լ)։
Ա.Ը 446

***

Երդիկը տուն եմ չինել,
Հավերին բուն եմ չինել,
Ընկերա՛ք, ևկեք տեսեք,
Տըղերանց սուն եմ չինել։
Տի 253

***

Տան յետեվ տուն եմ չինե,
Հավերուն բուն եմ չինե,
Մի՛ք վախենա, իմ դոստեր,
Դուշմանը չուն եմ չինե։
Ա.Գ 99

***

134· *Տան վրա տուն եմ չինել,*
Այ տըղեք մի՛ք վախենա,
Մուրթանին չուն եմ չինել։

1553

Երդիկներ բուն եմ դըրել,
Հորըս մորըս քուն եմ դըրել·
Աղջիկ յարիս հավասից՝
Լմեն բան տուն եմ դըրել։
Ա.Ը 132

1554

Բահըդ ուսըդ ես դըրել,
Թովչակը ծուռն ես դըրել·
Մե բերան չասիր՝ յերո՛,
Շլաֆկեդ ծուռն ես դըրել։
Ա.Ը 343
Տես՝ Բարդանը դուռն եմ դըրել։

1555

Աչքերըդ դեղ ես դըրել,
Ինձի դըժի տեղ ես դըրել·
Անըդամի խոսքովը
Իմ վըրա մեղ ես դըրել։
Տի 169· Ը.Ս 124

1556

Աչքըդ սուրմա յես դըրել,
Մեղր ու կարագ ես կերել·
կերածըդ քեզի անուշ,
Ինձ համար ի՞նչ ես բերել։
Տի 247

1557

Փափախըդ ծուռ ես դըրել,
Դուխիկըդ նուռ ես դըրել·
Ծոցումըս դեղին ոսկի՝
Դու երկու բուռ ես դըրել։
Տի 171· Ը.Ս 148

Տես՝ Իմ յարը դուռն ա դըրել։

1558

Ծոցըդ վարդով ես լըցրել,
Սիրտըս դարդով ես լըցրել·
Ջոբս բոլորըս լավ ու վատ՝
Խոսող մարդով ես լըցրել։
Տի 157

1559

Ճակատըս դեմըդ բացել, /
Քեզ համար շատ եմ լացել·
Ինձ թողել ես մոլորած,
Դու քեզ մեյդան ես քըցել։
Տի 173

1560

Ոխտը տարի կ'անե, իմ իր ես
դացեր,
Իմ իրի չոլերը թիւքեն ես բացեր,
Ձեռացըդ թղթիկն ալ ինչո՞ւ յես
մոռցեր·
Ադ տեղացը յարուն քուռք ես
հազուցեր,
Քու եոքսիւդ յարիկըդ շատ ես
լացուցեր։
ՀՍ. 460

1561

Քիրդ ասավ՝ շատ ես լացել,
Մըրտիդ սուփրեքը բացել·
Վարդի Քըփերի տակին
Սերըդ ինձ ես խոստացել։
Տի 199

1562

Տեղիցըդ նոր ես վեր կացել,
Փերուչաննեերդ կախ քըցել·
Ո՞ւմ ինադուն դուշմանի դեմ
Դու սըրտիդ դըռնեըն ես բացել։
Տի 236

1563

Հոռնճ եմ արել, նեղացել,
Գետն եմ մըտել, լեղացել·
Ուր որվա հիվանդ եյի,
Ծոցդ եմ մըտել, սաղացել։
ՍՋ 374

1564

Ելի գալն եմ իմացել,
Աչքըս ճամբիդ մընացել·
Քեզ համար դիչեը–ցերեկ
Մխաք անելով եմ կացել։
ՀՄԽՍ. 7

12· Ցերըոր գալդ եմ իմացել,
Աչքըս ճամփին ա մընացել։
Տի 175

1565

Ադջիկ, ի՞նչ ես իմացել,
Ինեղճ ու մոլոր եմ կացել·
Ինձ դըժվացնելու համար՝
Սիպտակ դոշըդ ես բացել։
4· Ես սիպտակ դոշըդ բացել։
Տի 198

1566

Ջորս տարի յա դընացել,
Սիրտըս դաղ և մընացել·
Ցար Ջան, վադեդ անցել ա,
Երկու տխիս ա մնացել։
ԲՍ 128

1567

Աբասխը վրեր ա քեցել (դնացել),
Մաչավը*) սել ա քեցել·
Ջահա ըրեք, Ջառահ պերեք,
Են տըղան մաչին**) ա քեցել։
Ամժ 43

*) Մեջովը. մեջին։

1568

Ըսորդաըվեր ճիւր ա քեցել,
Մաչավը հրետ ա քեցել·
Վրեր իմ յարըս յեկել ա,
Ունքամանչըս յետ ա քեցել։
Ամժ 46

«Ես տեղս ի վար ջուր է դնացել,
Մեջովը հետ(ք) է դնացել·
Վոր իմ յարս յեկել է,
Ունքամեջս յետ է դնացել»։

1569

Լուանակը բակ ա քըցել,
Քեզ ամպի տակ ա քըցել·
Իմ կուրացած բախտըն էլ
Ինձի մեննակ ա քըցել։
ՀՄԽՍ. 27

3· Իմ քոռացած բախտըն էլ։
Տի 198

1570

Աբևիը բակ ա քցել,
Շաղքը սըրտիս մեջ ցըցել·
Ֆուռ սերդ ել մի դըհիցը
Լերդ ա՛ ըմբքըս և խոցել:
Տի 212

1571

Լուսնակը չող ա քցել,
Իմ յարը քող ա քցել·
Բարակ քամին տալիս ա,
Ել քողը դող ա քցել:

1572

Երևըդ չոլք ա քցել,
Սիրտըս դարդերով լըցել·
Ֆուռ սերդդ սըրտիս մեջին
Հաղար խանչալ ա ցըցել:
Տի 195

1573

Գևանը յար) կարմինջ եմ քըցալ (քըցել),*
Մըշը մեջ վարթևը եմ լըցալ·
Ծարար տարևք իմ յարին,
Ձիմ իրան դարդերն եմ լըցալ:
ԱԳ 267

*) Գևառ վրա:

1574

Բըթիկալը քիթս եմ քցել,
Իմ յարը միտս եմ քցել·
Եսար երկ'որ չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել:
124· *Ծայլուղը ճիտս եմ քցել,*
Շեկ յարը(ս) միտս եմ քցել·
Կըրակը սիրտս եմ քցել:
ԱՔ 346

***

Սեվ փուշն ճիտս եմ քցել,
Կըրակը սիրտս եմ լըցել (քցել),
Եսար հինդ (չորս) որ չեմ տեսել,
Իմ յարը(ս) միտս եմ քրցել:
ՌՄ 125· ԱԳ 169·
ԲՍ 130

1·3· *Սեվ փուշին վիղս եմ քըցել·*
Թամամ հինդ որ չեմ տեսել:
1· *Բաղդադին վիղս եմ քըցել:*

***

Ուսկալը ուսս եմ քըցել,
Շան տըղեն միտս եմ քըցել·
Եսար չորս որ (մին որ ա) չեմ տեսել,
Կըրակը սիրտս եմ քըցել:

***

Լաչակը բուկս (ճիտս) եմ ձըգե,
Իմ յարը միտքս եմ ձըգե·
Իրենք որ և չեմ տեսե,
Կըրակը սիրտս եմ լըցե:
ԱԳ 95
124· *Իմ յարը միտս եմ ցըկե,*
Լաչակըս ճիտս եմ ցըկե·
Կըրակը սիրտս եմ ցըկե:
ԱԳ 102

1575

Հուսերըդ կախ ես քըցել,
Սիրտըս, դարդերով լըցել·
Տրտրանքըս տեսնում ես,
Ախանջըդ խե՞ յես խըցել:
Տի 219

1576

Ջուն կուդա փաթիլ-փաթիլ,
Փըսում ա մեր դարափիլ·
Սիրածին վոր չըտեսնեմ,
Աբուռնա կ'ելթա դիսի կաթիլ:
ԲՍ 157

1577

Աբի քաղենք խավըրծիլ,
Դուռ կումանիս մանուկս ծիլ·
Հէյրան եղնիմ քու բոյին,
Դուռ ինձի ձենե ղիլ-ղիլ:

1578

Սարևրին կըլի դանձիլ·
Քեղը հետը, ծըլոտ, անձիլ,
Ով իմ սերըս յետ առնու,
Վարդին ըլի անձիլ-անձիլ:
ԱՃՍ 60

***

Սարերին քեզ չի ընկել,
Տես՝ ... «չինի» չարքի մեջ։

1579

Երթանք Ըստամբոլ,
Բերենք փարա բոլ։
Մեր յարի խամար,
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ։
Ծաղկենք դոբեդոր,
Ընկնենք չոլե չոլ։
Արի, յար, արի, խըռով մի՛ մնա,
Աստվորիս բան մեզիկ չի մընա։

***

Երթանք Ըստամբոլ,
Փող ել պիրենք բոլ։
Առնենք ջուխտ ըմ սոլ,
Ծաղկենք դոբվեդոր։
ՔՄՎ 21

Եհանք (երթանք) Ըստամբոլ,
Պիրենք (բերենք) ոսկի բոլ։
Առնինք (առնենք) ջուխտ ըմ սոլ,
Ծայնենք (խաչնենք) դոբեդոր։
Պվ 121։ ԲՆԱ 583

Կ'երթամ Ըստամբոլ,
Պիրեմ ոսկի բոլ։
Լիճնեմ Աղբրում,
Առնեմ ջուխտ ըմ սոլ,
Ծայնենք դոբե դոր։
ՎՍԱ 37

Երթամ Ըստամբոլ,
Դատիմ փարա բոլ։
Իմ յարի (յարոջ) խամար
Առնիմ ջուխտ մի սոլ։

Արի, յար, արի, խռով մի՛ կենա,
Աստվորիս բան, յար, մղիկ չի
մընա։
ՌՄ 58։ Տի 97

Երթանք Ըստամբոլ,
Բերենք ոսկի բոլ։
Երթանք Արզրում,

Առնենք ջուխտ ըմ սոլ։
Ծայնենք դոբե դոր։
Հժե 86

Իջնենք Ըստամբոլ,
Գընենք ջուխտակ սոլ։
Հագնինք դոր բը դոր,
Ընկնինք չոլ բը չոլ։
ԲՆԳ 122

1580

Երեսդ և փրթթիլ նըմանն վարդի քոլ,
Թե կ'ուղես արծաթ, կուտամ ոսկի
բոլ։
Քո սերն իմ սիրտս կապենք,
կապկպենք,
Անցնենք սար ու ձոր երթանք
Ըստամբոլ։
ՎՍԲ 42։ ԺՅ 31

1581

Երանելի քե, բաղչի բըլբիլ,
Վոր չես տիսե չիդրի մըրմուռ։
Վոր տիսնաս չիդրի մըրմուռ,
Կըթափի քյո նըխչուն փիտուբ։
ՎՍԱ 59

Երանելի քե, բաղչի բըլբուլ,
Վոր չես տեսի չիդրի մըրմուռ։
Թե վոր տեսնաս չիդրի մըրմուռ,
Կըթափի քո սըրտա փիտուբ։
Ա.Ժ.Թ 107

1582

Ա՛խ, խազար երնեկ հան դյախ,
Ինչ կըկյա (կըդա) իմ մերիկ,
Երկու խարիր մանեթ կըխամրի,
Ըմ խեր կ'ասա՝ քիչ ա, քիչ ա։
Ըմ մեր կ'ասա՝ բոլ ա, բոլ ա։

Տուռու տուռ տուռ տուռ տուռ տուռ տուռ,
Ա՛խ, խազար երնեկ են ավուր։
ՎԺԵՌ 18

1583

Չար յե՞ր կենանք վախե վախ,
Արի անենք առ ու փախ։
Տես՝ Բաղչո քաղաք ձորի մեջ։

1584

Աստուն ձեռի յայլուխ,
Աչխանի լաչին ուներ պուխ:
Ասրատ եր Աչխանը, և այլն:
ՏԺ 184

1585

Սատման կ'ելներ բարակ ծուխ,
Շարիկ մ'ունենք Բուլանուխ.
Չարկնց մախճան, թորկնց պուխ,
Երես կարմիր, աչքեր Թուխ:
ՀՀ 320· ԺԽ 64

Տես՝ Ցար մի ունիմ Բուլանուխ:

1586

Դրոնեն անցա, Քընդիրն եր ծուխ,
Աչքեր բալակ, ունքերը Թուխ,
Մեռնիմ քեզի, սուրբ Բուլանուխ:
ՉԲ 21· ԺԽ 63

***

Իրիկուն Քունդիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքներ Թուխ,
Թալեր լաճի, կախեր պուխ,
Աժեր Մուշն ու Բուլանուխ:
ՀԺԵ 97

123· Առավոտ Քունդիր մուխ,
Թալեց սարսիին, կախեց պուխ,
Աչքեր բալաք, ընքեր Թուխ...
ՀԺԵ 123

123· Առավոտուն Քոնիր մուխ,
Ցաշմաղ ղարկիր, Թորկիր պուխ,
Կլոր աչքեր, ընքեր Թուխ...
ԺԽ 64

***

Առավոտուն Քոնիր մուխ,
Աչքեր բալաք, ընքվեր Թուխ.
Արի երթանք Մուշ, Բուլանուխ,
Ցըրվի մեր սրբուխ քինն ու վուխ:
ՎՄԲ 29

234· Ցաշմաղ ղարկիր, Թորկիր պուխ.
Իրիկըվան Քոնիր վառ,
Ցաշմաղ կապեր խառ ու մառ:
Ա.Ե 195

***

Առավոտուն Քոնիր մուխ,
Կախիր յաշմաղ, Թորկիր պուխ.
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ:
Ա.Ը 444· ԺԽ 63

12· Առավոտուն Քոնիրն եր մուխ,
Կըլոր աչքեր, ընքեր Թուխ...
ԺԽ 63

Առավոտուն Քընդիր մուխ,
Կըլոր աչքեր, ընքներ Թուխ,
Աժիր Մուշն ու Բուլանուխ:
ՌՄ 86

***

Առավոտուն Քոնդրին մուխ,
Աչվին բալակ, ունքվին Թուխ,
Չեմ ի տա Մուշ Բուլանուխ:
ՉԲ 22· ԺԽ 63

***

Քունդիր վառեր, եղեր և մուխ,
կապել փուշին, Թորդիլ ա պուխ,
Ունքերդ համար, աչքերդ Թուխ:
ՓՀ 174

23· կապել փուշին, Թորկիր և պուխ,
Ունքեր կամար, աչքերն և Թուխ.
ՏԺ 243· ԺԽ 63· 82

***

Առավոտ Քոնտիր մուխ,
փուշին կապե, Քողե պուխ,
Չեռ բըռնեց, տարավ Բուլանուխ:
ՀԺԵ 127

***

Առավոտուն Քոնդիր մուխ,
Ձերմակ լաչիկ, դըլխուն Թուխ:
ՉԲ 20· ԺԽ 63

1587

Են սարըմը երկու ծուխ,
Մինը հանգած, մինը մուխ.
Ցես մի յար եմ կորցըրել,
Ֆինթը կալած, վարսը թուխ:
ԱԺԱ 53

Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մինը հանգավ, մինը ծուխ.
Սիրականըս կորցըրի,
Ֆիթը կալնած, վարսը թուխ:
ՀԺԲ 126

***

Սարի գլխին երկու մուխ,
Մինը մուխ եր, մինը ծուխ.
Աղնիվ քուրըս կորցըրի,
Ֆիթը կալած, մաղը թուխ:
34· Ջիվան քիր եմ կորցըրել,
Ֆիթը կալը, մաղը թուխ:
4· Ֆիթը կալած, ծամը թուխ:

1588

Մեր տան տակին երկու ծուխ,
Մինը հանդած, մինը մուխ,
Ցես մի պնաշած յար ունեմ,
Բեխն ըլորած, ճակիը թուխ:
ԱԺԱ 57

1589

Սարիցն ելավ երկու ծուխ,
Մեկը հանգավ, մեկը մուխ.
Երկու գյողալ եմ սիրե,
Մեկը չեկ ա, մեկը թուխ:
ՀԺԲ 133

***

Սարեն կելլեր երկու մուխ,
Մեկը հընկավ, մեկը ծուխ.
Երկու գիղալ եմ սիրե,
Մեկը չեկլիկ, մեկը թուխ:
ԱԳ 102· ԲՍ 138

123· Սարեն ելավ երկու մուխ,
Մեկը մարավ, մեկը ծուխ.
Երկու սիրուն երևաց:

1590

Ծառատակին բարակ մուխ,
Հար յե՞րբ քաշեմ ախ ու վուխ.
Դուս կ'ելնեմ, աղբերս կու գա,
Բուկը սիպտակ, բեխը թուխ:

1591

Ծառի տակին բարակ մուխ,
Ջուր յե՞րբ քաշեմ ախ ու վուխ.
Սիրտըս բանամ՝ յարս յե՛,
Դաղտուկ չե, աշկարա յե:

***

Ծառի տակը ալաֆ մուխ,
Ջուր յերբ անեմ ախ ու վուխ.
Սիրտըս բացեմ, յարս յա,
Թաքուն չի, աշկարա յա:

1592

Ցար մի ունիմ Բուլանուխ,
Հաղիր ճուպին, թորկեր պուխ.
Ճոպլակ բաժ, բարակ մատներ,
Աչքեր բալակ, ընքներ թուխ:
ԱՀ 442· ԺԹ 64
Տես՝ Սասման կ'ելներ բարակ ծուխ:

1593

Բուխարա փափաղըդ ծալած,
Վրեսակըեքը*) ջուրըդ հալած.
Տու**) մին ջահիլ տըղա ընես,
Շըհարին մին բուրջը կալած:
ԱԺԲ 44
*) Վոսկիքը: **) Դու:

1594

Հաղող, ծառը անիծած,
Ունես չատ տըներ քանդած.
Ովոր քո ջըրից հեռանա,
Ջիքը կըմընա փակված:
ԲՍ 156

1595

Ղարիբ երկիր ման եկած,
Ջանիդ մեռնեմ բեղարած.

Մի վատը վոր չուտ գայիր,
Ինձ չեյիր տեսնի տարած։
Տհ 181

1596

Զալում քըրդիր մեկ եղած,
Զորս կողերս են բլորած.
Զատրաբենով մեր տալար
Թալնեցին եղած–չեղած։
ԲՄ 143

1597

Մեր դռան առաջ առու հանած,
Ձեր դռան առաջ առու հանած.
Մի կիրու ոհման ցանած,
Ինձի իմ յար միջին հանած։
Ա.Ք. 443

Վերեվ մեր տան առուն հանած,
Ներքեվ ձեր տան առուն հանած.
Շուրջ ու բոլոր ոհման ցանած,
Իմ յարն ու քույմ մեկ նըշանած։
ԲՆԴ 651

1598

Նարընջի թել–թել մանած,
Իմ տեսած, քու հավանած.
Ես որ իրիք որ չեմ տեսե,
Ինչոր լսիդու թալանած։
ՀԺԵ 112

***

Միրանին թել–թել մանած,
Իմ տհհած, իմ հավանած.
Իրիք որ ա տհհել չեմ,
Հննց եմ լսիդու թալանած։
ԱԺՄ. 55

12. *Սարումն ունիմ թել մանած,*
Իմ սիրած, քու հավանած
ԱԺՄ. 61

1599

Սիխտակ ու սեվ մի մանած,
Իմ յարը սըհմանած.
Ոխտը տարի տեսել չեմ,
Հննց եմ ըչխարեն հանած։
ԱՋ 382

1600

Գընացի տեսա քընած,
Գիւղիւր–գիւղիւր քըրտընած.
Մեկ երեսը յետ քըցի,
Տեսնեմ՝ վարդ մանիշակը վըռած։
ԱՋ 378

4. *Վարդ մանիշակը ցանած։*

Գընացի տեսա՝ քընած ա,
Գիւղիւր–գիւղիւր քըրքընած ա.
Ցետ քըցեցի, քա տեսնեմ,
Վարդ, մեխակ խըռնըված ա։
ԱՋ 376
Համմա. Նանիկ ասեմ՝ քընես դու։

1601

Բարակ մանած, երկեն խինած,
Մանեմ, մանեմ, կըտրավ մանած.
Դարուն երթ, խինած չըկա,
Ցես քո՛սիրուն կրա մըրկա։
ՀՀ 306
Տես՝ Մեռնիմ քըղի, պըղտիկ լուսնակ։

1602

Ջաղացիս դուռը տաշած,
Աղլուխս դյուլը քաշած.
կես կես ունքերիդ մեռնեմ,
Ոսկե գլամով քաշած։
ՔՀ 158. *Տհ* 144

2. *Աղլուխս դյուլը նախշած։*
3. *Մեռնեմ կես կես ունքերին։*
ՌՄ 126. *ԲՄ* 127
3. *Մեռնեմ կես կես ունքերիդ։*
Ա.Դ. 172
23. *Աղլուխս դյուլը մաշած.*
Մեռնեմ կես կես ունքերիդ։
ԱԺՄ. 59
234. *Մահրըմաս դյուլ քաշած.*
Մեռնեմ կես կես ունքերիդ,
Ղասոի գլամով քաշած։
ԱԺՄ. 59

Ջաղացքի դուռը տաշած,
Ցախլուխիս դյուլը քաշած.
Մեռնիմ կեռ կեռ ունքերիդ:
Հենց ա զալամով քաշած:
ԿՀ 179

Ճըղաչիս տիւռնը տաշած,
Ցաղլուխիս յուլը քաշած.
կեռ կեռ ունքերիդ մատաղ,
Ղասիս ղըլամով քաշած:
ԱԳ 265· ԲՍ 152

Ջաղացին դուռնը տաշած,
Ցաղլախիս վարդը քաշած.
Աղըեր, կեռ ունքերիդ մատաղ,
Ղասիդ զալամով քաշած:
Ա.Դ 114

***

Ճըղաչեն տոռնը տաշած ա,
Ցալլեխը դիւլալ նախշած ա.
կեռ կեռ ունքերիդ մըռնիմ,
Վըեր վըեսիկ ղըլամալ քաշած ա:
Ա.ԺԸ 31

Ճաղացին տիւռնը տաշած ա,
Ցայլուխը դիւլ քաշած ա.
Մեռնիմ Թոխ Թոխ ունքերիդ,
Հենց զալամով քաշած ա:
Ա.Գ 261

***

Ջաղացիս դուռը փոս ա,
Ջար կըթալեմ կրխոսա.
կեռ կեռ ունքերիդ մեռնեմ,
Ոսկե զալամով քաշած ա:
ՀԺՆ 134

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած է:
Տես՝ Ջաղկի դռներ տաշած եր:

1603

Աղկի, քու բաժն ի ուընդայով
տաշած,
Քու թարթափքերն ի կալամով
քաշած,
Ցես քու դարդին եր հայած-մաշած:
ՓՇ 29

1604

Բաժին ի բարակ՝ ծովին քյաշած,
Քյո ըղընկներ ըղընտով տաշած,
Ցես քյո սիրուն խալած-մաշած:
ԲՄՎ 29

1—3· Բաժդ եր բարակ՝ ծովին
քյաշած,
Ցես քյո սիրուն խալած-մաշած.
ՀԺՆ 48

***

Մեկք նազուկ, ծովին քյաշած,
Եղունդ ըղընդով տաշած.
Աչքերդ զալմով քյաշած,
Սիրուդ եմ հալած-մաշած:
Ա.Ե 204

1605

Քահլան ձին դոմում կապած,
Սիրտը սըրտիդ է կըպած.
Տանու դուշման մարդիկը
Ինձ ու քեզ լավ են խարած:
ՏԽ 183

2· Սիրտըդ սըրտիս է կըպած:
ԲՍ 154

1606

Առավոտուն կ'ելլես, մաղըդ չի
հուսած,
Երկինքին վառ աստղեր գըլուխդ են
իջած,
Սիրտս ալ ա'ն աստղերուն պես
իջած, վառած:
ԲՆԱ 101

1607

Լամբըս-մամբըս կախ տըված,
Տըեղըս-մըեղըս վըեր քյցած.
Հո՞ւլ ա տըեսալ դուշցաղում
Նամարդ յարըդ նըստըրըած:
Ա.ԺԷ 48

Վլամբըս-մամբըս կախ տըված,
Տեղըս-մեղըս վեր քըցած.
Ո՞վ ա տեսել դուշմաղում
Նամարդ յարըս նըստեցրած:

1608

Ջաղցկ դրունը խատխըտած,
Աղջկան ձեռքէրն ել խինած։
ՊՎ 97

Տես՝ Ջաղցկ տանիս կանանչ էր։

1609

Ժամերդ թիլ թիլ արած,
Մենջը մարդարիտ չարած,
Բալթենքով արխալուղըս
Հասուկ քո ձեռով կարած։
ՏՒ 158

1610

Կիւթանը հանդին լարած,
Մըշրկնին միջին չարած.
Մըղափուն դուք, ա՛ մըչկընիկ,
Սեվ հողին դերի դառած։
ԱԴ 114

1611

Ներիկս եր հովիվ, աղբերս դառնարած,
Կարիր եմ ճամբե խոսիվ սարերաց,
Խոսիվ սարերաց, խոսիվ քարերաց.
Կարիրիս մեռնիմ, ուր (իր) ճամբընկերաց։
ՆՀԳ 45· ՎՍՐ 60

Տես՝ Գյամին վեր ծովուն երեվաց։
Տես՝ Ստամբոլ չիներ են վեր Սեվ ծովերաց։

1612

Ճարըս դուքսաղ ես արած,
Արունըս Թողել սառած.
Գնըն ուսի քո եչ գլուխը,
Փողով քյոխվա յես դառած։
ԲՍ 158

1613

Ջրվածեղ, չաքար արած,
Ճարիս մոտիցը բերած.
Դեռ եսպես անուշ թիքա
Ճես որումըս չեմ կերած։
ՏՒ 194

1614

Ա՛յ տըղավեր, սարի սիրած,
Քարի պիրած,
Մենջ տեղ դարկե պողպատ ուրագ,
Ձիկ ֆցկիր ես յանկուն կըրակ,
Ճես իրիցա քյո դարդին,
Քյարամսավղին։
Ֆյարի դըլոխ ծարվեցա,
Տըղավեր յես քյո դարդին իրիցա։
ՀԾԵ 50

1615

Միրտըս ու հոդիս երած,
Թողի իմ տուն պապերաց.
Ախ քուլիաթ, հեռացա,
Մընաց տունըս ավերած։
4· Մընաց արտերըս բուսած։

1616

Թըվանքն ուսիդ դըրած,
Ջահմահըն ոսկեջըրած.
Աչք ու ունքիդ հավան եմ,
Ախտս ռանդրդ ա Թըռած։
4· Մի քիչ (քիչ մը) ռանդրդ ա Թըռած։
Հմմտ. Մի բարձ ունիմ, դըրած է։

***

Բահըն իր ուսին դըրած,
Թավչահն եր ոսկեջըրած.
Աչքը ունքիդ հովանած,
Ախտս եր ըռանդրդ Թըռած։
ՍԲ 340· ԲՍ 133
34· Թըվանդն եր ոսկեջրըրած.
Աչքին, ուքին հավան չեմ։

1617

Աղջիկ եմ տանը դըրած,
Սրծաթ եմ ոսկեջրըրած.
Հորն ու մորըս ի՞նչ ասեմ,
Ճակատիս ես ա դըրած։
ՀՄԻԲ 13
4· Հերն ու մերն ի՞նչ անեն։

1618

Մատանի ոսկեջըրած,
Ա՛յ տըղա, դու ինձ ղըրած.
Պատճառին ի՞նչ մեղք ունի,
Ես քո սիրով չըղթայած։
ՀՄԽԲ 13

***

Մատանիք ոսկեջըրած,
Ես քո սիրով ղընջըլած.
Սաբարին ի՞նչ մեղք ունի,
Ճակատիս եմ եր ղըրած։
2. Ծոցիդ մեջը ղընջըլած։

1619

Մատանիք ոսկեջըրած,
Ա՛յ տըղա, դու ինձ ղըրված.
Դու խանին նոքար պիտես,
Ես քո ծոցը պանչիրված։
ՔՀ 160. ՏԽ 225
34. *Դու խանին չաքիր պիտեր,*
Ես քո ծոցին ղընջըլած։

***

Մատնիքս եր ոսկեջըրած,
Ճարար յես (ինձ) ումն եմ (են) ղրած,
Ճարար ինձ ումն ին տըվի,—
Ես քո ծոցին ղընջըլած։

1620

Ծաղիկներըս դեռ չըջըրած,
Ճակատիս սեմ դիր եր ղըրած.
Ինուչ յարիս հետ տարբերու՝
Վաղ ուխտ ու պատման եմ ղըրած։
ՏԽ 239

1621

Ուրադըս սարքած, սըրած,
Մաչիկըս ատրուշ խառած.
Ես իմ նորմիր երևըս
Երես հոխին դըրած։
(Քաղհանի)
ՍԺՍ 69
Տես՝ Քաղհան եմ անում մոտ սարին։

1622

Ես նան ունեմ մոլորած,
Գիշերը քունը կորած.
Նանն ու բալին ի՞նչ անի,
Պուճուր տըղա մոլորած։
(Որոր)
ՍՂ 202

1623

Ես բալին ըմ մըլեորած,
Պոչերըս ալ հըլնորած.
Փես յարը մըեռած բեդար,
Ասոր ոխնը պիւլլորած։
ԱԺԲ 86

14. *Ես բալին ըմ հիւլարած.*
Ժամ պատարաքյը պըլլնորած։
ԱԺԲ 86

«Ես բալին եմ մոլորած,
Պոչերս ալ ոլորած.
Փես յարը մնռած պիտեր,
Ետոր յոթը բոլորած»։

1624

Նկար, մեր ղըռնով անցար մոլորած,
Ձերմակ լաչին, թուխ թուխ աչքեր բոլորած։
(Կրկնակ)
ԱԵ 192

1625

Պըրծա, սարեն եկա ցած,
Դըռներ թողեր կիսաբաց։
ՀՀ 327

***

Վերի դաշտեն եկա ցած,
Մըտա ի՛տառնեն՝ թաժա հաց,
Թրտավ չընիկ, դիս խիած.
Ընձի ի՞նչ խածնել պիտեր.
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր։
(Մուշ)
ԲՆԱ 313

... Ցարով սևլեր բևրևցէ,
Ցարով դրոնեն անցուցէ.
Ցարով դրոներ կիսարաց,
Մրատ կ'առնենք թաժե հաց,
Թրատ չընիկ, դիս իխած.
Ֆուքա', թևրմաչ մընացած:
(Խոյթ)

ԲՆՍ. 741

Տես՝ Վարդևլորի ևրկուչաբթին:

***

Ցևս գացի Մըշու դիմաց,
Տևսա դրոներ կիսարաց,
Մրատ կ'առնենք թաժե հաց,
Անտևր չունեն մընացած,
Ինրան բացեց դիս խածներ.
Ընձի ի՞նչ խածել պիտեր,
Ընձի դիրկը ծոց պիտեր:
(Սասուն)

ԲՆԴ. 122

Սարեն իջա, ևկա ցած,
Կըզա վերցի թաժա հաց,
Անտրի չուն դիս խիած.
Ընձի ի՞նչ խածել պիտեր,
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր:
(Բուլանուխ)

Ա.Ե 72

***

... Գացի, գացի, դրոնիկ բաց,
Մրատ՝ առնենք թաժա հաց,
Անտրի թուլեն դիս իխած:
(Ախալքալաք: Հայրենի մնացորդ. այս խաղը):

ՀԺԵ 138 հտ.

Տես՝ Գիշեր խալտա, դուռս եկա:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսարաց:
Տես՝ Գացի հրր Մշու դիմաց:

1626

Կյըսրյեր կարմունջ քյըցած,
Մընամանջը վարթամ լըցած.
Ֆյեցեք ըսեցեք նամարդ յարին,
Ֆու յարն ա դարդով լըցած:

ՄԺՐ 27

[Դևառիվեր կամուրջ դըցած,
Մառնամեջը վարդով լըցած.
Գնացեք, ասեք նամարդ յարին,
Ֆու յարն ա դարդով լըցած:]

1627

Շատ մի' անի բանձր ու ցած,
Ցես քեղ վաղուց եմ տեսած.
Մենք իրարու նըման ենք,
Մեկ խրնձոր երկու կիսած:

Տհ 171

1. Շատ մի' անի վեր ու ցած:

ԲՍ 123

1628

Հերիք անես բարձր ու ցած,
Ցերկինքից անձրևվ կաթաց.
Ինձի ումուդ մի' անի,—
Ֆիսիդ ըներանը լեն բաց:

Տհ 151

1629

Ես սարևրում ծևնեբակ,
Շողակոլոլ արեդակ,
Ալբեդակին տեր աղբեր:
Շաքար մաղեմ՝ կե'ր, աղբեր:

2. Շաղաթաթախ արեդակ:
3. Ալբիվին ընկեր աղբեր:
123. Ես ձորն ի վեր ծևնեվակ,
Շողակոլոլ արեգնակ,
Ալբեգնակին թեվ աղբեր:

ԱԺԱ. 53

***

Ձալեն ի վեր ծևնեվակ,
Շողակոլոլ արեդակ.
Ալբեդակին թեվ աղբեր,
Շաքար կոտրեմ՝ կե'ր, աղբեր:

Ա.Դ 176

3. Ալբեդնակին թեվ աղբեր:

ԱԺԱ. 56

***

Արեգակին տեր աղբեր,
Ա՛յ չաղաթաթախ աղբեր.
Շաքար մաղեմ՝ կե՛ր, աղբեր,
Ջանըս քեզ մատաղ, աղբեր։
ԺԽ 62

4. Ջանըս մատաղ քեզ, աղբեր։
ԱՋ 379

***

Արեգակի թեվ աղբեր,
Շաքար մաղեմ կեր, աղբեր.
Շաքարը մաղած սկիտի,
Ղանդով չաղախած սկիտի։
ՀԺԵ 117

1630

Ես ձորն ի վեր ծննեցակ,
Դու նըմանիս արեգակ.
Արեգակը դուս գալուս
Մեկտեղ երթանք դարիդուս։
ՌՄ 99. ԱԴ 165

Հմմտ. Նոր և բացվել բարի լուս։

1631

Վիճակ, վիճակ, վարդ վիճակ,
Ցես (ու) դուն մըտնենք մի փըչակ.
Ջըվել լիսը քըչփըչանք,
Լիսեն յեղը կըչկըչանք։
ԱԺԱ 61

***

Գյուլում, գյուլում, գյուլ չիչակ,
Ցես դու մըտնենք մին դոշակ.
Մինչեվ ի լուս քըչփըչանք,
Լուսեն յետո կըրկըչանք։
ՔՀ 185

4. Լուսեն յետո կրչկրչանք։
ԱԴ 170

1632

Վիճակ, վիճակ, խաս վիճակ,
Ջաւծու տարին գաս, վիճակ.
Վիճակ հանող աղջկերանց,
Մուրաղներուն տաս, վիճակ։
ԱԺԱ 61

(«Վիճակ բանալիս՝ ամենից առաջ ասում են այս տունը»)։

1633

Կանդնել ես մեր տան քամակ,
Խոսքըդ դարձըրել դանակ.
Աղջի՛, սուս կաց, բանըդ տես,
Հանաք կըդառնա չանաք։

1634

Ծառի տակի ծանդըրմակ,
Ոխկե մ՝ կուդեր քո դրմակ՝
Ծառի տակի ծանդըրմակ,
Ոխկե մ՝ կուդեր քո դրմակ.
ՎՄԲ 58

***

Ծառի տըկի ծանտըրմակ,
Ի՛ յար կասես քուր դանակ.
Ծառի տըկներն ճըլպըրտուն,
Իմ յար չանց քոն խըտրըտուն։
ՊՎ 97

1635

Քո դըրկանոցն ոսկի սենյակ,
Ա՛խ, մի՛ թողներ դու ձիկ մենակ.
Ոլ ձիկ ասի որբևերի,
Երթա ընկնի աչմու դերի։
ՎՄԲ 42

23. Ա՛խ, մի՛ թող տար դու ձի՛ մենակ.
Վոր ձի՛ ասի՝ որբևերցի։
ՊՎ 96

1636

Ցես ի՞նչ կ'անեմ հայլի, դանակ,
Մի յար չունիմ՝ անեմ հանաք.
Ցես չեմ ուղի քամար, վղնոց,
Երիկ կ'ուղեմ՝ ցրվի իմ խոց։
ՀՄԽԲ 31

Ի՞նչ ենիմ հայլի, դանակ,
Մարդ կ'ուղիմ, ենիմ հանաք.
Ի՞նչ ենիմ վիղ ու վղնոց,
Մարդ կ'ուղիմ, պատկիմ ի ծոց։
ՀԺԵ 61

1—4· Ի՞նչ եմ անում հայլի,
դանակ,
Եչ ըմ առնեմ, երթամ չանակ.
Ցար մի չունիմ, ենեմ հանաք։
Ան 205
Տես՝ Իրիկուն ա, երադկլոց։

1637

Դու կըգնես կաքվանանակ,
Ըմ ղիյալը, չա՞տ մարդ կուղիս,
Քև ղի՞կ մննակ.
Աղջիկ, տընավիր, դու պղտիկ իր,
յես քի սիրիցի,
Դու քաղցրիկ անուն վար իմ
բաղկին դրիցի.
Մվ 36

Հմմտ. Ախչի տիւ պըղտիկ իր,
յես քի սիրըցի։

1638

Ցաննն եղավ մննակ մինակ,
Ուչիկ քելեր, քաց կաքըվնակ.
Զաչխարհ սիրիմ, քաց քի մինակ,
ԲՆԳ 650

1639

Մե(ր) տան պըննակ, ձե(ր) տան
պըննակ,
Մանջ հադամուն Զուլոն մննակ։
ՀԺԵ 56

1640

Կանանչ ու կարմիր աղեղնակ,
Ինձ համար արեվ ու լուսնակ,
Ախտոս արի Ղիլան Ղանխս,
Մի՛ դառնա ղըժոխքի կըրակ։
Տի 160

1641

Դու կըրակ ես, յես թիթեռնակ,
Ցես կարմիր վարդ, դու ել տոխակ.
Հերիք մրնանք մուրադչէր,
Ա՛խ, յե՞րբ կ'ըլլանք մենք
բախտավոր։
Տի 218

1642

Մեռնիմ քըղի, պըղտիկ լուսնակ,
Հորի՞ն կ'երթաս մինակ մինակ.
Ծառ մ'եմ տընկեր քե նըմանակ,
Բըռներ խաղող սեվ ու սիպտակ,
Երթանք, ժողվենք կողովներով,
Հերենք, բըռնենք կարասներով,
Նունուչն ուտա իր թոռներով։
Ան 189

Բարակ մանած, երկեն խենած.
Մանեմ, մանեմ, կըտրավ մանած։
Գարուն երե, խենած չըկա,
Ցես քո սիրուն վառա մըրկա։

Տակ մ'ել կըտրեմ, բուռ մ'ել փընջեմ,
Աղաբ լաճուն սեր որոխեմ։
Տո՛ աղաբ լաճ, տո՛ Մոկացի,
Վայ Մոկացի, քավ Մուկայի,
Հինդ ես ունիմ, յոթ ուխն ուղով.
Կաթ կըկըթեմ դոմչու տըկով։
Եգի մ'ունիմ քե նըմանակ,
Պըտուղ բըռներ նեցուկն ի տակ.
Երթամ, քաղեմ կողովներով,
Հերեմ, լըցնեմ կարասներով։
ՀՀ 306

1643

Ա՛յ տղա, տղա մեր մըչակ,
Իմ անուն ի Մանուչակ,
Արի քաղենք մանուչակ,
Հերենք, զարկենք մեր դոշակ։
Մվ 63

1—4· Ո՛ տղա տղա մեր մըչակ.
Արի քաղենք մանուչակ։
(Կրկնակ)
ՎԺԵ 13

1644

Ծառիս տակը մանիշակ,
Իմ յարը քանց քեղ չիշակ.
Ուխ թումանիցն անց կենամ

Քեղ կ'անեմ յարխս մըշակ։
ԿՀ 158· ՌՄ 108·
ՏԽ 203· ԲՍ 123

3 4· Ոխտը Թումնից անց՝ կենամ,
Քըզ բըռնեմ յարխս մըշակ։
ԿՀ 180

Ծառի տակին մանիշակ,
Իմ յարն ա գարնան չիշակ·
Ցոթը Թուման ծախս կ'անեմ,
Քեղ բըռնեմ յարխս մըշակ։

Ծառիս տակին մանիշակ,
Նըմանիս գարնան չիշակ·
Ցոթը Թուման պարտք անեմ,
Կըղըրկեմ յարխս մըշակ։
ՀԺԵ 116

1645

Բարձիս տակին մանիշակ,
Աղբերըս Գյանջու չիշակ·
Աբի հոտ կալ, իմ աղբեր,
Գըցել եմ գարբաթ դոշակ։
ԱԺՄ. 51

Աղբերս ու վիտնջ մանիշակ,
Տես՝ Ալ տղա, անուշդ Առուշան։

***

Դարի տակի մանուշակ,
Քո յարն իմ յարոջ մըշակ։
ՎՄԲ 58

1646

Հարս ու վեհին վիտնջ մանուշակ,
Ատլաս լըհեֆ վերին, տակ դոշակ·
Թող խորովեր աըրտիս կըրակ,
Վար չիրիցեր ենոնց պըրակ։
ՎՄԲ 46

1647

Ձեռիս ա մածնի քըսակ,
Եանիցըս եկաք հասաք·
Ին որին մատաղ ընեմ,
Ցես դու դընանք դե պըսակ։
ԱՋ 374

1648

Մըսրա գոմեշ լըծի տակ,
Թող գըլորի պըղտիկ տակ։
(Գուբանի յերգերից)
ՀՄԽԲ 3

1649

Լուսնակ մըտավ ամպի տակ,
Քու չորս բոլոր դըցեց բակ·
Դու յես իմ բարի արևդակ։
ՏԽ 165

1650

Ցես հավք մ'ելա, եկա Թառա
Ծառի տակ,
Հայու աղջիկ շուռ-մուռ կուգեր
վարդի տակ·
Ցես հավք մ'ելա, եկա Թառա
պատի տակ,
Հայու աղջիկ անուշ քըներ
Ծառի տակ։
ՎՍՍ. 54

1651

Մանուկ պատկե ծառի տակ,
Մատ ճըղնեբովըն երկտակ·
Մալ ծալ ոսկին բարձի տակ,
Մանո՛ւկ, ելի վեր, ջուրն իրե տակիդ։
ՎՍՍ. 92
Հմմտ. Մանուկ ծառի տակ պատկե
քուն։

***

Մանուկ քընե ծառի տակ,
Մալ ծալ ոսկին բարձի տակ·
Ձեն տուր՝ կըտրիճ վեր ելնի,
Ջուր չերթա քո մարդու տակ։
(Վիճակի)
ՍՄ 293

***

Ձաղլի փողնի ուռի տակ,
Տես՝ ... ուռի ծառ։

1652

Ափսին ելավ սարի տակ,
Լուսնի բոլոր բըռնեց բակ։

1653

Սըխկյավու ճամբաները երկտակ,
Ինչմինչն խակեց ծալ ու մետակ,
Գընաց պառկավ հով ծառի տակ։
ՎՍՍ. 44

1654

Կըգյընիմ չոլը վաստակ,
Ճա հոր քո մորն ըս մաշնակ.
Թոխալը առաչըս կըտրեց,
Մընացի բոյիդ հասրաթ։
ԱԺԸ 27

[Կը գընամ չոլը վաստակ,
Քո հոր քո մորն ես միջնակ,
Թուխալը առաջըս կըտրեց,
Մընացի բոյիդ հասրաթ։]

1655

Իմ յարիս մեջքը բարակ,
Կերածն ա մեղր ու կարագ.
Երնեկ կուտամ են ավուր,
Վոր կ'ըլնիմ քեզ բոմբալակ։
Հմմտ. Դու ելել ես, կ'երթաս մարագ։

1656

Երկինքն ամպել ե, ի՞նչ անուշ երակ,
Սըրտիս մեջ լըցավ մի բուռը կըրակ,
ՀՄԽՍ. 10

***

Ցերկինք ամպել ե, ի՞նչ անուշ երակ,
Ալ չարխաթ դըլխիդ թուխ յաշմակ բարակ.
Ցա՛ր, քու տըլած դարդերը ես ինչըդ բան ե,
Դալամքյար ընքներդ, իլամ աչքերդ։
(«Աչուդ Ալյաին ասածներից»)։
ՆՀՋ 85

***

Երկինքը ամպել եր, ի՞նչ անուշ երակ,
Ալ չարըսաս դըլխուդ, դյուլ յաշմակ բարակ.
Սըրտիս մեջ լըցավ մե բուռ ըմ կըրակ,

Ցար եղ քու դարդերըդ,
Իլյայի մաղերըդ։
(«Անֆիլ կարապետին»)
ԱՆ 209

1657

Սիրտըս լըցվել ա կըրակ,
Ինձ ազատեք, թե կարաք.
Թե չե՝ եդուց ես ցավից
Ցես կըմեռնիմ անդամնակ։
ՀՄԽԲ 27

3—4. Թե չե՝ եդուց կըմեռնիմ
Ցես անխաղչալ, անդամնակ։
ԲՍ 157

1658

Հալել, մաշել եմ, տուն յեկ,
Ֆամըդ քաշել եմ, տուն յեկ.
Բոլոր լուսնակին նըմանի
Հալել մաշել եմ, տուն յեկ։

Տես՝ ԱԺԸ 28 նուչնը վարանդայի բարբառով։

1659

Որով յեկ, հա՛ որով յեկ,
Ջերըդ լիքը մորով յեկ.
Ես թաղըս դալմաղալ ա,
Շուռ տուր, են թաղով յեկ։
ԱԴ 115

Դընացել ես, որով յեկ,
Ցաղլուխըդ խնարով յեկ.
Մեր դուռը դալմաղալ ա,
Շուռ տու, աղբըրով յեկ։
ԱԴ 265· ԲՍ 148
Հմմտ. Ա՛յ աղա, բաղովն աբի։

1660

Մի չահին խուրդի, արի թաք կապիկ,
Են աղջին կ'առնեմ, անունը Աբեթ։

1661

Լուսնակըն ինձի ցերեկ,
Շիրվանու քարվան բերեք.
Աղլուխըս մուժատ կու տամ,
Ցարիցըս խաբար բերեք։
ՌՄ 123· Տի 150

1· Լուսնակը ինձի ցորեկ։
Ա.Դ 169

123· Լխնյակը ցերեկ ցերեկ,
Շաքար կոտրեմ, տարեք կերեք.
Աղլուխըս կաշառք կըտամ։
Ա.Ժ.Ա 54

123· Աստղներ ցերեկ ցերեկ,
Գյումբուց նուբար բերեք.
Լայլուխըս տամ մուչտուլուխ։
Հ.Ժ.Ե 123

234· կամարեն խաբար բերեք
Ցայլուխըս (վ· իմ յայլուխ)
ձեզ մուչտուլուղ.
Իմ յարը ձեզ հետ բերեք։

***

Լուսնակ երեկ ու ցերեկ,
Կաղըզվանու նուռ բերեք.
Ցեղուխըս մուժատ կիտամ
Իմ յարոջ խաբար բերեք։
Ա.Ը 441

Լուսնակը ցերեկ ցերեկ,
Գյումբրու խաբար բերեք.
Ալլուխըս տամ մուչտուլուխ,
Ցարիցըս նուբար բերեք։
Հ.Ժ.Ե 133

Լուսնակն եր որեկ ցորեկ,
Շիրմայի սելեր (վ· սոլեր) բերեք.
Ալղուխ կըտամ մուչտուլուղ,
Իմ յարոջ (վ· յարոջիցս) խաբար բերեք։

1662

... կանչեմ դիշեր, կանչեմ ցերեկ,
Եսոր աղեկ եմ քանց երեկ.
Սըրտիս ուղած չեյրան բերեք,
Թայլա բերեք, ել ըմ տարեք։
Վ.Ս.Ր 34

2—4· Եսոր աղեկ եր քան զերեկ,
Իմ սրտի ուղած յարն ձիկ բերեք.
Բերեք տեսնեմ, ել ըմ տարեք։
Հ.Ժ.Ե 43

1663

Անծեղ նըստաւ ձեր երդիկ,
Ֆե կ'իրիշկեն չատ մարդիկ.
Ձեռս տի թալեմ քու յախեն,
Որ խմնամ սաղ սաղ քերթիք։
Տի 235

1664

Կանչեմ՝ յա՛ր, արե, մի՛ աներ նաղիկ,
Դըռնից մի՛ իրիշկիր, մի՛ անի ճիկ–վիկ.
Կանչեմ՝ դո՛սթ, արե, լըսիր իմ ձեննիկ,
Բանն ասուված դիտի, սիրեր եմ քեզիկ։
Վ.Ս.Ր 41

1665

Անտոննից բաղչի ծաղիկ,
Աչխեն կըլմաներ ձընծաղիկ.

Խորտա եր Աչխենը,
Կոլոտա եր Աչխենը։
Տի 184

1666

Սւսրերի ալվան ծաղիկ,
Կարմիր ու դեղին ծաղիկ,
Ցարիս ձեր մեջը առեք,
Վըրեն դուք մի ծիծաղիք։
Տի 197

1667

Մ՛յ որան որան ծաղիկ,
Կարմիր ու տորան ծաղիկ.
Հարան ու աղջիկ եմ կիտել,
Դան քեղի դուման, ծաղիկ:

3 4· Տարինը մի հետ կըդաս,
Դամ քեղ որան, ա՛յ ծաղիկ:
ՔՀ 162· ՌՄ 108·
ՏԻ 203· ԲՍ 140

1 3 4· Հա՛յ որան որան
ծաղիկ,...
Ալվալա խալխ եմ կիտել,
Են էլ քեղ որան ծաղիկ:
ՔՀ 161· ՌՄ 108·
ՏԻ 203· ԲՍ 136

3 4· Խալխին չես մեջլիս ի՛անեմ,
Ու քի մէջին կըդուվեմ:
ԱԺԱ 50

3 4· Հարան ու աղջիկ մեծրել եմ,
Վոր դան ու քաղեն, ծաղիկ:
ՔՀ 166· ԱԴ 172

3 4· Ալվալա խալխ եմ կիտել,
Ցես դամ քեղ, որան ծաղիկ:
ԱԺԱ 50

Մ՛յ որուն որուն ծաղիկ,
Կարմիր ու թուռուն ծաղիկ.
Ջահիլ աղջիկ եմ կիտել,
Դամ քեղ դուվալու, ծաղիկ:
ԱՔ 337

***

Մ՛յ որան որան ծաղիկ,
Կարմիր ու տորան ծաղիկ,
Տարին մի հետ ես դալըմ,
Դամ քեղի դուվամ, ծաղիկ:
ՀԺԵ 121

1668

Հալա՛ր, Ջաշմիկ, մադա՛ր, Ջաշմիկ,
Պըտակաբերան, խորոտ Ջաշմիկ:
(Կրկնակ)
ՔՄՎ 38

1669

Թըռի՛, Թըռի Եղվընիկ,
Ավաղանի Ծիծեռնիկ,
Այ՛–պատուհան կուտ կերթ,
Ավաղանի Ջուր խըմե:
(Որոր)
ԱԵ 185· ԲՍ 144

1670

Ուչիկ ուչիկ, կըլոր թուչիկ,
Կլոր թուչիկ, պադդ անուչիկ,
Ձերմըկուկ ես դեղ ս՛անուչիկ,

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ
Ցես կուտիրեմ քեղ ամեն որ:
ՀԱ 121· 456

1671

Ուստի՞ կուդաս ուչիկ ուչիկ,
Վոտքերդ խըթիվ կակուղ
փուչիկ·
Կարմիր երես, պադդ անուչիկ,
Տուր վոր կըծեմ կակուղ թըչիկ:

Հեյրանդ կ՛ելնեմ յա՛ր, յա՛ր,
Ջանիդ կուրբան եմ, յար:
ՎՍԲ 53· ՏԻ 90

***

Ուստի՞ց կուդաս ուչիկ ուչիկ,
Ոտվիդ խըրվի մանդըր փուչիկ,
Դու ըրընտիկ ես, պադդ անուչիկ,
Քեկե՛, քեկե՛, բոյիդ դուրբան:
ՋԲ 20

***

Ուսկո՞ւ կուդաս ուչիկ ուչիկ,
Վոտքըդ մըտեր վարդի փուչիկ,
Կըլոր թըչիկ, պադդ անուչիկ:

Ամա՛ն, ես աղկիկ Աչխենը,
Պադեր եմ Ծոցուն մըչինը,
Մեկալն ալ մըտքիս մըչինը:
ԲՆՍ 332

1672

Ախ՛ղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Աչքերըդ չալ չալ աղջիկ,
Դու մեր տանը հարս պիտիր,
Իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ:

3. Դու մեր տանը հարս պըտա՛ս,
ԿՀ 162

Աղջիկ, աղջիկ, ա՛յ աղջիկ,
Ջու երեսդ աղկեկ աղջիկ,
Դուն մեր տունը հարս եկո՛ր,
Քորքս քեզի տալ, աղջիկ:
ԲՆԳ 519

***

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերը չալ չալ աղջի,
Ցա դու իմ նշանած պիտիր,
Ցա իմ քուր քե տալ, աղջի:
ԱՒ 113

1 3 4. Ըստեղան ալ աղջիկ, . . .
Ցա իմ քենին քուր պիտիր,
Ցա իմ քեր քե տալ, աղջիկ:
ԱՋ 379

***

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Երեսդ կա խալ աղջիկ,
Երնեկ ձեն որին կըլնի,
Իմ քեռը քեզ տալ, աղջիկ:
ԿՀ 180

2 4. Երեսըդ խալ խալ աղջիկ . . .
. . Իմ քուրը քեզ տալ, աղջիկ.
ԱԴ 173

Աղջի, աղջի, ալ աղջի,
Աչքերըդ չալ չալ աղջի,
Երնեկ ձեն որին կըտամ,
Դու մեր տանը տալ, աղջի:
ԱԺՍ. 49

1673

Աղջիկ, աղջիկ, ալ աղջիկ,
Մաղերդ ի սըրմա աղջիկ,
Ունքերդ կալամքաշ աղջիկ,
Իմ սիրուն սեր, ջան աղջիկ:
ՎՍՍ. 53. ԺԹ 92

1674

Ծարոտ-մորոտ ա՛յ աղջիկ,
Աչքերըդ խումար աղջիկ,
Ինձի մի՛ տա դժոխովը,
Մուրազատուր, լավ աղջիկ:
ՏԹ 213

1675

Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Ջան աղջիկ,
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Ջան աղջիկ.
Կանաչել ա արտերըս,
Շատացել ա դարդերըս.
Նազ մի՛ անի, նազ մի՛ անի,
Նազ աղջիկ.
Ել ձեռ մի՛ տա, ել ձեռ մի՛ տա,
Թոռոմել ա վարդերըս.
Մինթանովդ թող մի՛ անի,
Ջան աղջիկ:
ԿԺԵ 64

1676

Աղջիկ, աղջիկ, ջան աղջիկ,
Աչքերըդ ֆրնջան աղջիկ,
Դու չես մեր տան հարսնացուն,
Ցես եմ ձեր տան փեսացուն:
2 4. Աչքերդ չա՛լ-մալ աղջիկ . . .
Իմ աղբեր ձեր տան փեսացուն:
ՎՍՍ. 96

1677

Ա՛յ ալին, ալին աղջիկ,
Ծամերը ղալին աղջիկ,
Ցես քեզ վո՛րտեղ սիրեցի,—
Ջու հերանց կալին, աղջիկ:
ԱՋ 372

***

Ա՛յ տըղա, ալին տըղա,
Ջյաքուլըդ ղալին տղա,
Ցես քե վո՛րդե սիրեցի,—
Հերանցըս կալին, տըղա:
ԱՔ 340. ԱՔ 141. ՀԺԵ 124

***

Նարին, Նարեն սրդա,
Քանչյուրդ Նարին սրդա,
Ձեռ քի վո՞րդի սկրեցէ,—
Իմ հեբանց կալին, սրդա։
ԱԺԱ 58

1678

Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ,
Սիրտըս ծով արուն աղջիկ,
Ինձ բեմուբադ մի՛ թողնի,
Սըրտիս բեր դարուն, աղջիկ։

Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ։

1679

Պուճուր աղջիկ, լավ աղջիկ,
Դու ինձ համար ցավ աղջիկ,
Ձեռ քեզ Թաքուն սիրեցէ,
Ես ո՞վ արավ հետ, աղջիկ։
ԱԺԱ 59

***

Գրասի աղջիկ, լավ աղջիկ,
Ունես մեծ համբավ, աղջիկ,
Իմ քեզ ծածուկ սիրելըս
Ինչո՞ւ հետ չավ, աղջիկ,
ՊՎՍ 109

1680

Տո՛, յաման, ամա՛ն,
Մաչիկով աղջիկ,
Կոշիկով աղջիկ,
Բո դեյրեն կարճ է,
Շեկ սրդի խարճ է։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 29

1681

Ա՛յ աղջիկ, ծամով աղջիկ,
Շատքարից համով աղջիկ,
Ունքերըդ խելքըս տարան,
Թուխ աչքերըդ ծով, աղջիկ։

Ընկավոր, փընկավոր, ա՛յ,
Ծամո՛վ աղջիկ,
Կարճըլիկ, կուրճըլիկ, վա՛յ,
Համո՛վ աղջիկ։
ՀՄԽԲ 15· ԿԺԵ (Միայն առաջին յերկու տողը)։

1682

Ա՛յ աղջիկ, համով աղջիկ,
Դարդըս արընծով, աղջիկ,
Ինձ բեմուբադ մի՛ թողնի,
Սիրտըս մաչելով, աղջիկ։
Հմմտ. Ա՛յ աղջիկ, սիրուն աղջիկ։

1683

Նըխչուն միղարով աղջիկ,
Բու սեր հաղարով, աղջիկ.
Նըխչուն միղար, ալ բընդեր,
Չիսի վառեց քու գընդեր.
Նըխչուն միղար խըրմըզի,
Պատուխս չըմ առնի քըզի։
Գինդ մի գընիմ, գինով աղջիկ,
Քընց բըլբուլներ ձենով աղջիկ։
ՀԺԵ 90
Տես՝ կարմիր միղար խըրմըզի։
Տես՝ կես գինըներն չուր ի մըկա։

***

Կարմիր միղարով աղջիկ,
Գինըդ հաղարով աղջիկ.
Նախչուն միղար ղըրմըզի,
Պատուխս չիմ առնի քըզի։
Ա՛ե 195· ԲՍ 139

Կարմիր մըղարով աղջիկ,
Գինդ ե հաղարով աղջիկ,
Կարմիր մըղար ղըրմըզի,
Դարկզի Նշանածիս,
Պատուխս, չըմ առնի քեզի։
ՋԲ 40

1684

Կապտա միղարով աղջիկ,
Բո մորն ասա՝ քե տա ձիկ.
Թե դու կ՚ասիր՝ քե կառնեմ,

Վոր ձիկ չառնես՝ կը մեռնեմ։
— Իմ մեր ձիկ թանդ ի պախե,
Դայմա մարդու չի ծախե։
ՎՍԱ 49

1685

Կարմիր մեղարով աղջիկ,
Շիլա չալկավոր աղջիկ,
Ընդիրք ունեմ ասելու,
Քո մորն ասա՝ քեզ տա ձիկ։

Դելիլո, դելիլո, սեյրանո,
Ջեմալ բաժիդ հեյրանո.
Դելիլո, դելիլո Ղանըման,
Ճար չեմ տեսեր քեզ նըման։
ՎՍԲ 57

1686

Կարմիր չալվարով տըղա,
Սեվ սեվ ունքերով տըղա,
Գյո նոր անցալ ըստեղեն,
Պադիկ մ՝ չտուի յես մըննեն։
Դելիլո, և այլն։
ՎՍԲ 57

1687

Դեղին դոդնոցով աղջիկ,
Քո հորն ասա՝ քե տա ձիկ։
— Ծո՛ տղա, տղա խեծալով,
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Իմ հեր դի թանդ ի պախե,
Վանա խովին ի պախե։
ԱԺԲ 105

1688

Քել մ՝ա քելի՛, քելքով աղջիկ,
Բաղի բըլբուլ ձենով աղջիկ...
Քել մ՝ա քելի՛, քելքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խելքով աղջիկ։
4. Քանց քու մերը սիրուն աղջիկ։
ՆՀԶ 108

***

Քելի՛, քելի՛, քելքով աղջիկ,
Քանց քու մերը խելքով աղջիկ։

1689

Ցորեն եմ ցանե, կըքաղեմ բըռիկ,
Թորկեր եմ Սոնեն, կըսիրեմ մեբիկ։
ՎՍԱ 47
Ցաննեցի ցորեն, քաղեցի բռիկ,
Սիրեցի Սինամ, Թորկեցի կըռիկ։
ՀԺԵ 51

1690

Չաղացի դուռը պատիկ,
Երեսըդ Նըռան հատիկ.
Ամեն քեղի տեսնելիս՝
Համ համբարձում, համ զատիկ։
1 2 4. Չաղացըս պատիկ պատիկ,
Աչքերըդ Նըռան հատիկ։
(4. Կանեմ իշտահով զատիկ։
Տհ. 241)
Տհ 241. ՌՄ 126.
ԲՍ 125

***

Ա՛յ տըղա տատիկ–մատիկ,
Երեսդ և նըռան հատիկ.
Սիրել ենք, իրար կ՝առնենք,
Կամ համբարձում, կամ զատիկ։
4. Դու համբարձում, յես զատիկ։

Այ տղա (դու) հատիկ–մատիկ,
Աչքերըդ (երեսդ) նըռան հատիկ.
Ինչ վախտ յես քեզ կու տեսնեմ,
(են որեն ինչ քեզ տեսնում եմ),
Համ համբարձում (է), համ զատիկ։
ՔՀ 179. ԱԴ 174

***

Կարմեր ես պատի տակիկ,
Երեսդ նըռան հատիկ.
Շարիդ երես որ տեսնես,
Համ համբարձում, համ զատիկ։

1691

Կայներ ես պատիկ պատիկ,
Աչքերըդ նըռան հատիկ.
Համբարձըմա դիչերը
Ձես վարթեվոր, դու զատիկ։
ԱՋ 389

1692

Ներսում ես հատիկ պատիկ,
Երեսդ և ներսն հատիկ.
Ցես դու մի(ն) բաղում պտենք,
Ցես վերդևոր, դու դատիկ:
2· Ունքիրդ ներսն հատիկ:
ԱՋ 375

1693

Նանիկ ասա, մեր պըղտիկ,
Ջամիչ բերեմ, կե՛ր, պըղտիկ,
Ծառի տակին ճննբակ,
Բաղնեմ, եփեմ, կե՛ր, պըղտիկ:
ԱԸ 1ա1

1694

Ծորտիկ, ոսկի դրնտիկ,
Դու դաղջիկ խոսս ինձիկ:
ԲՆԴ 121

1695

Հացը հասել ա դոտիկ,
Համբարձման տոնն ա մոտիկ.
Ես էլ քե ինձնից քըռավ,
Պըտի մընանք մենծ դատիկ:
Տհ 177

1696

Կապել ես փրման դոտիկ,
Մարդ չես Թողնում քեղ մոտիկ.
Տենքոլ ես, համով հոտով,
Ման ըղծաղիկ խորոտիկ:
ՀՄՄԲ 15

3· Համ տենքոլ ես, համ հոտով:
Տհ 192· ԲՍ 126

1697

Կապել ես քրման դոտիկ,
Արի մեր տանը մոտիկ,
Իրար սիրենք, յար ըլնենք,
Սիրուն աղջիկ խորոտիկ:
Տհ 212

1 2· կանդնել ես ըրդան մոտիկ,
Երեսդ և ներսն հատիկ:
Համմա. Մեր տուն ձեր տանը մոտիկ:

1698

Ջյուն եկավ, ելավ դոտիկ,
Ալադյազ սարին մոտիկ.
Աղջիկ, դուն ինչ խորոտիկ,
Ձեռըս քըցի քու դոտիկ:
ԱԴ 165

1699

Կարմիր խընձորն իր դոտիկ,
Իմ յարն եկավ դիս մոտիկ.
Ձեռըս ի տարա Թե բըռնեմ,
Բալքի իմ մուրազն առնեմ:
Տհ 201

1700

Արի՛ երթանք հորթիկա խոտիկ,
Դիլրար, երթանք հորթիկա խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն ա խորոտիկ:
ԲՄՎ 31· Ժհ 66

1701

Ծոտորջուրին ջուրն ա մոտիկ,
Հարսներ կուդան մանըտոտիկ.
Աղջի՛, վար արի, վար արի,
Վար արի, մեղի հետ պար արի:
Տհ 106

1702

Ես տուն ձեր տունը մոտիկ,
Կապել ես չալե դոտիկ,
Ես վանքի ուխտավորից
Մենակ դու յես խորոտիկ:
ԲՍ 124
Համմա. Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ:

1703

Ելանք սարերը մոտիկ,
Ջունը եկել ա (և) դոտիկ.
Ծա՛ր, դու չատ մի՛ մըտիկ տա,
Արի՛ մեր տանը մոտիկ:
ՌՄ 101· Տհ 172·
ԲՍ 155

***

Մանըր սարերը մոտիկ,
Ջունը ելել է դուրիկ.
Աղջի դու ի՞նչ խորոտիկ,
Ախր մեր դըռան մոտիկ։

2 3· Ջունն ելել է ի դուրիկ,
Աղջի(կ) իմա՞լ խորոտիկ։
Տես՝ ձերմակ սարը մոտիկ է։

1704

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Դու կապել ես կարմիր դուրիկ.
Երթանք, քաղենք կանանչ խոտիկ,
Տեսնենք վի՞ր յարն է խորոտիկ։
ՌՄ 25·87· ԺԹ 94
4· Տեսնուանք՝ վի՞ր յարն է
խորոտիկ։
ՓՀ 177

***

1—4· Մեր տուն ձեր տուն
մոտիկ. մոտիկ,
Տեսնենք՝ վոր յարն է խորոտիկ։
ԿԺԹ 10
Հմմտ. Մեր տուն ձեր տունը
մոտիկ։

***

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթիկան խոտիկ.
Տեսնանք, վի՞ր յարն ա խորոտիկ։
Կանչեմ՝ յա՛ր, արի՛, չուտ արի՛։
ՌՄ 98· ՏԻ 233

3 4· Բերենք, դընենք մուրբին
մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ։
ԱՀ 443· ԺԹ 67

***

Մեր տուն ձերուն մոտիկ մոտիկ,
Ինչենք բաղչան, քաղենք խոտիկ,
Տանենք դընենք մորա մոտիկ։
ԲՆԳ 65

***

Մեր տունը ձեր մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթուն խոտիկ.
Իմ յար քանց քում էլ խորոտիկ։
ԲՆԱ 740

Մեր տուն մոտիկ, ձեր տուն մոտիկ,
Երթանք քաղենք որթիկան խոտիկ.
Իմ յարն քան քոն շատ խորոտիկ։
ՊՎ 97

1705

Մեր տուն ձեր տուն մոտիկ մոտիկ,
Երթանք, քաղենք հորթիկա խոտիկ,
Բերենք, դընենք մըսրա մոտիկ,
Տեսնենք՝ վի՞ր յարն ա խորոտիկ։
Իմ յար քանց քումն էլ խորոտիկ։

Ցարի՛կ, յարի՛կ, իմ Վարդանիկ,
Բեղերդ ի կակուղ՝ կըմանիկ
ղընիկ։
ՀԺԲ 79

1706

Մեր տուն մոտիկ, ձեր տուն մոտիկ,
Երթանք, քաղենք որթիկան խոտիկ.
Իմ յար քանց քոն շատ խորոտիկ.
Ցարոջա մեռնիմ, անուն Վարդիկ։

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նըման,
Բիւլբիւլներ վերեն հեչյան ելան.
Վարդ վոր պըտկեր, ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիկս հոտը մեջեն կուտար։
ՎՄԲ 43· ԺԹ 67

1707

Աղջիկ, դու քելի, յես կ'անեմ վոտիկ,
Երկուսս դերկը ծոց մեջ փաչախուտին.
Մեր երկսի սիրտ թե վուր մեկ ելնի,
Ըսկուն կ'իմանանք մեջ նըխչուն ողի։
ՎՄՄ 39
1 4· Աղջիկ դու քելի, յես անեմ
վոտիկ.
Ցես պահիմ քո ծոց մեջ
նըխչուն ողին։
ՆՀՋ 102

***

1—4· Աղջիկ, դու քելից, յես կանեմ վոտին,
Երկուս դիրկ ու ծոց մեջ վալախոտին:
ՀԺԵ 46

1708

Բոբիկ մի՛ քելե, վուշ կ'ելնեի տոտիկ,
Արծրթեմ դոտիկ, դուն ես խորոտիկ,
կարմիր խընձորիկ:
ԲՆՍ. 583
ՀՄՄ. Նախշուն բոբիկ արտուտիկ:

***

Բոբիկ մի՛ քելե, Լալուխան,
Փուշ կ'ելնի տոտիկ, Լալուխան.
Ականնիք ջուխտ րմ սոլ, Լալուխան,
Հաղնիք դորի դոր, Լալուխան,
և այլն...
ՎԺԵՍ. 9
Տես՝ Երթանք բոտամրոլ:

***

Շորոր ու մորոր դու կանես տոտիկ,
Տես՝ Վդիկդ եր երկնեն, բոչամդ ոլոր:
(ՎՍԲ 51)

1709

Իրեք քոր ունեմ խորոտիկ,
Թալե լոչիկ, Թալե կոտիկ,
Ձիւմ Սրմարտուն վադե բոբիկ:
ՎՍՍ. 44 հմ.

1710

Իմ յարն և չատ խորոտիկ,
Երևսը նըռան հատիկ.
Ատամած սիրես, իմ յար ջա՛ն,
Աբի՛ ձեր դըռանը մոտիկ:

2—4· Աչքերը նըռան հատիկ.
Ատամած սիրեք աղբըրտիք,
Ինձ Թողնիք յարիս մոտիկ:
ՏԻ 229
ՀՄՄ. Ջաղացի դուռը պատիկ...

1711

Հաղիր եմ լատիկ,
կայներ եմ սատիկ,
Թատ բոյիդ մատաղ,
Նրչանիս աղջիկ:
ՄԲ 337

Տես՝ Հաղեր եմ ջուվդան:

1712

Նախշուն բոբիկ արտուտիկ,
Իդամ ձեր տուն դողտոտիկ,
կապիմ քու բարակ դոտիկ:
կարմիր տոտիկ արտուտիկ,
Մի՛ քելե բոբիկ, խորոտիկ,
Փուշ կ'ելնա տոտիկ, արտատիկ:
ՀԺԵ 93

ՀՄՄ. Բոբիկ մի՛ քելե, վուշ կըլնի տոտիկ:

1713

Կուվալ իրիկ,
Կուվալ կնիկ.
Փաթթվան իրար,
Թափվան Թոնդրիկ:
ՀՀ 332

1714

Լո՛րիկ, զարնան քարեր դու վարդ արիր, լորիկ,
Նման եր կարմիր խնձոր լորիկ:
(Կրկնակ)
ՀՄԵՍ. 37

***

Բիւր լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Գարնան քարեր վարդ արիր, լուրիկ:
ՋԲ 21

***

Ա՛խ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
կանանչ ու կարմիր լուրիկ:
ՋԲ 22

***

Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
Բուրիկ Մայրամ, բուրիկ Մայրամ,
բուրիկ։
ՎՍԲ 29

Լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Բարխամ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ։
ՏԻ 164

1715

Սեվ է աչքերդ, կռունկ,
Ճերմակ է սիրտդ, կռունկ.
Ջուխտ դացիր, մենակ կուգաս,
Մ'ուր է ընկերդ, կռունկ։
ԱՋ 385

1716

Ես յանը պոպոկ,
Են յանը պոպոկ,
Գաղթըշուն կ'առնեմ,
Հազինն ա սապոկ։

1717

Ծառիցը քաղի տասներկու պոպոկ,
Ճարին եմ դուրբան, անունը Ակոբ։

1718

Մեր դըռան առաջ ծառ մի պրնդուկ,
Հեր դըռան առաջ ծառ մի պրնդուկ,
Առնեմ քեզի, մըտնեմ սրնդուկ։
ԱՀ 443

Մեր տան յետեվ արտ իմ պրնդուկ,
Ձեր տան յետեվ արտ իմ պրնդուկ,
Ջուրն առնեմ, մըտնեմ սրնդուկ։
ԳՀ 177· ԺԻ 75

1719

Վերեվ մեր տան ծառ կեր (կար)
պրնդուկ,
Ներքեվ ձեր տան ծառ կեր (կար)
պրնդուկ,
Գյալաչն իկե, մորուս կըրնդուկ։
ՀԺԵ 55 հտ.
Չմմտ. Վերեվ մեր տան արտ
կար չամամ։

1720

Ռո ծոց ձիկ սալվի սընդուկ,
Ցես տ'ելնի կարմիր ճընճղուկ.
Վոր կոտրեր են սալվի սընդուկ,
Թըռներ են կարմիր ճընճղուկ։
ՎՍԱ 64· ԺԻ 97
Տես՝ Սրտիկ սինի անդուկ եր։

1721

Բոստան եմ ցանե բաղուկ,
Շան տըղի խոսքը նաղուկ։
ՀԺԵ 113

1722

Բոստաննները կ'ըլլի բաղուկ,
Թեվերըդ չինի բիլաղուկ,
Բոյըդ երկար, մեջքըդ նազուկ։
ՋԲ 20

1723

Բոստան եմ ցանած բաղուկ,
Իմ յարն եր քեզմեն նազուկ.
Թե վոր ենոր չեք ճանչե,
Թեվին ունի բիլազուկ։
ԱՀ 133

1724

Ընտոնի դոչի դոչլուկ,
Աչքեն կ'ուղեն բոլուկ բոլուկ։
ՏԻ 184

1725

Վարադա սար բուսե բըրինձ,
Իմ սիրտ ու քյոն բըռնե կըռինչ.
Վարադա սար բացվե կակաչ,
Աստված պահեր Թումադի յաճ,
Ջուխտեն երկեն, կապեն եր կարճ։
ՀԺԵ 48

1726

Արտ եմ ցանե, հըմեն բըրինձ,
Իմ սիրտ քո սիրտ ելան խռռինձ.
Իմ աչք դըրի են մեկ կրնկան,
Աչխար հըմեն խռնըն ընկան։
ՎԺԵԲ 3

1727

Բաղչեքին ըսպանի ոճ,
Գրյուխը պարկի քորց.
Ջահիլին սարար ընդ,
Ջըանանաս չուխա ոըորց:

1728

Ինձի տար քու հերանց բաղ,
Ձեր վարդերին ղրկլ չաղ.
Հերդ ինձի ուղի քեղի,
Աստծուն կ'անեմ մատաղ:
ԱԴ 165· ՌՄ 106·
ԲՍ 148

3· Թե հերդ ինձի քեղ ուղի:
Տհ 172

1729

Ոչխարն քաշվել է. յայլաղ,
Ալուր բիթուն ա չարմաղ.
Մի յար ունիմ խորոտիկ,
Գաղքի քուչումն ա դարաղ:
ԲՍ 128

1730

Գամին վերչում ա պաղ պաղ,
Լերդ ու թոքըս անում ա դաղ.
Ցա՛ր, ինձ բևմուրաղ արկր,
Սևըրդ ինձնեն զատ արկր:
ՀՄԽՄ. 32

1731

Գրնա, ղրնալիդ մատաղ,
Մեջդիդ քամարին մատաղ:
Տաննն նրդարան չունես,
Անընդարան ջանիդ մատաղ:
ՍՋ 376

1732

Բաղ ձի՛, քու նալիդ մատաղ,
Ծամի պես յալիդ մատաղ.
Ինձի թեղ իմ յարին հասցրու,
Քու սիրուն յալիդ մատաղ:

1733

Կյանքիդ, արեվիդ մատաղ,
Կանանչ տերեվիդ մատաղ.
Նամակով հիշել եյիր,
Ջըրկած բարեվիդ մատաղ:
ՌՄ 115· Տհ 208
ԲՍ 150

***

Ջուլեն մրասեն մատաղ,
Տես՝ Հանդիդ հարոսին մեռնեմ:

1734

Ծաղիկ, ծաղիկ, ծաղկաքաղ,
Լիս ու արեվ ոսկե մաղ.
Սրի պրնանք, սեյր աննանք,
Դու ինձ բըլբուլ, յես քի բաղ:
ԱԺՄ. 54

1735

Եսմար ելե, կ'երթա ի դեղ,
Ջուխտակ աչքեր քաչեր ա դեղ,
Նամար ընքներ բըռներ ա դեղ:
ՀԺԵ 99

1736

Երթամ Պըստի դեղ,
Ասնեմ նուկի մ' եղ,
Իմ յարի համար
Անեմ ձըվածեղ.
Տանեմ հովըվուն,
Ձի չըդընի մեղ:
ՀՄԽԲ 22

***

1—6· Երթանք Պըստի դեղ,
Ասեննք նուկ մը յեղ,
Եննննք ձըվածեղ,
Տաննննք հովըվուն.
Հովիվ խրոտավ,
Ոչխար մոլորավ,
Կրթոց ղրկրտավ,
Գերվոր չկտարավ:
ՔՄՎ 22

1—6· Եհանք Պըսակ դեղ,
Առնենք նուվի մ'եղ,
Անենք ձըվաղեղ,
Տանենք հովըվուն.
Հովիվն խըռռվե,
Ոչխար մալուվե,
Կըթոց գըլորվե,
Իմ յար խըռռվե:
ՊՎ 122

Տես՝ Յարսի խըռռվավ:

***

1—6· Իմնեմ Պըսակ դեղ,
Առնեմ նուվի մ'յեղ,
Շինեմ ձըվածեղ,
Որոդկեմ յարօջ.
Իմ յար խըռռվե,
Շամամ թառամե:
ՎՍՍ 37 հա.

***

1—6· Երթանք Մոլի դեղ,
Գընինք նուվի մ'եղ,
Շինինք ձըվածեղ,
Տանուինք հովիվին.
Հովիվն եր հիվանդ,
Ոչխար մալուլավ,
Պերվոր չիվարավ:
ԲՆԳ 122

***

1—6· Երթանք Պըսակ դեղ,
Առնենք նուվի մ'եղ,
Անենք ձըվածեղ,
Դընինք վեր յեղան,
Երթանք Թևիս ղոզան:
ՀԺԵ 86

***

1—6· Երթանք Պըսակ դեղ,
Առնինք նուվի մ'եղ.
Շինինք ձըվածեղ,—
Մեր վորին յայդղ:
ԲՆՍ. 583

1737

Մերըս արավ ձըվածեղ,
Վըրեն լըցրեց լիքը յեղ.
Տեսավ՝ փեսեն տուն չեկավ,
Կատուն կերավ վեսի տեղ:
ԱՔ 347

1738

Սարի խոտը ծեղվեծեղ,
Աղբեր, երթանք միասեղ,
Վոր հարսերին վըրա տա,
Գըլուխըս տամ դըլխիդ տեղ:
ՓՀ 160· ՌՄ 138·
Տի 139

1 2· Սարի խոտը ծեղվածեղ,
Աղբեր, դընանք միասեղ:
ԱԺՄ. 60

Սարին խոտը ծեղ ծեղ,
Աղբեր, դընանք միևտեղ,
Վոր դողերը վըրա տան,
Գըլուխըս դընեմ դըլխիդ տեղ:
ԱԳ 262· ԲՄ 135

***

Սարերի խոտը ցեղվըցեղ,
Աղբեր, յեկ դընանք միևտեղ.
Ով քու ջանին դաստ կըտա,
Իմը կըտամ քունին տեղ:
ԱՋ 382

***

Ենասու կաքավ ան ծեփրակեխ,
Աղբեր, երթանք միասեղ:
ՀԺԵ 132

1739

Ընկերներով միասեղ
Ման ես դալի(ս) ամեն տեղ.
Թե վոր հետըս սեր ունիս,
Աբի երթանք հերանց դեղ:
ԱԳ 163

4· Աբի դընանք հերանց դեղ:
Տի 163

1740

Ման գալով ամէն լալ սեղ,
Գաղնիք ծաղիկ մխաւեղ.
Փընջևը կապևնք մխաէն,
Ծաղ սանլով տանևնք գեղ:
3· Փընջևը կապևնք մեր մևջանղ:
ՄՂ· 176

1741

Ցևթմ արցա, ոսաբ աղջիկ,
Աբև ձիկ առ, բընևնք տուն–տանղ.
Մևր հոր աշխարհ գառաս տեղ:
ՀԺԵ 52

1742

Իմ գաշէն ս ֆիշանլըղ,
Ցևս ֆինչ եբսով լինևմ գեղ,
Սաբևր, քու բալևն մևանևի,
Կըտրավ իմ ևրևստեղ:
ՀԺԵ 113

1743

Սևչևրն ևկան դողևդղ,
Հատած են մեր բաղի կող·
Ա՛յ հեր, քու փախախըղ հող,
Գիչևրն աղջկանղ ևկան դող:

1744

Բռատան եմ ցանև խոտ տբտի կող,
Ատոված անիծևր գևղմալ հող·
Մևկ ձմևռուկ չևգալ, ոտևնք՝
կտրևը դող:
ՆՀՋ 91 հտ.

***

1—3· *Բռատան եմ ցանևր*
անառևր դաբի կող,
Ատոված անիծևր իրմալ տբտու
հող:
ՀԺԵ 78
Հմմտ. Բռատան եմ ցանև վրը ինա
դաբևն:

1745

Բռատան ղըբի գաբի կող,
Պըրկև՛ր եղ Մատաբի հող·
Երկու բևքախտ քուր ունևյի,
Կատր՝ ղընա յարխ թող:
ՀԺԵ 114

1746

Ցար կ՛որոդկեմ սարևր կող,
Փուռի մաքին կևցկևմ դող:
ՀԺԵ 49

1747

Թև ժուռ, թև հատուն, յես եմ քո
քաղող,
Թև թանղ, թև եժան, յես եմ քո
ղընող·
Վար գու յես իմ հոր սևրուն
հատանացուն,
Վար յես ևլ քո մոր սբբոի
վևռացուն:
ՎՍՍ. 39

1748

Մևկ արևգակ երկու չող,
Ցարուկ պաղև, եվլևմ թող:
ԲՆԳ· 471

կայնևլ եմ, գալ չեմ կարող,
Տևս՝ կայնևլ եմ, գալ չեմ կրնա:

1749

Բռատան եմ ցանև, ևլև ճղև ճուղ,
Ջարկև պղուլպանկին, թարկև
ջուխտակ պուխ·
Քու գարլևն թարկևնք, երթևնք
Բուլանուխ,
Բուլանուխ չրջևր, երթևնք
Ճապաղջուր,
Ճապաղջուր չրջևր, երթևնք
Բրլաթուխ·
ՆՀՋ 92

1750

Քու թեվեր դուլաճ դուլաճ,
Մեղնե մի՛ ընկնի դոլաճ,
Որ քե չառնի ռեսի լաճ։
Տի 165

***

Տո տղա, տղա, խորոտ լաճ,
Տես՝ Իրիկվորե չուր մըկա։

1751

Ծառի տակի ծանըր կոճ,
Իմ յար քանց քոն սըպըպոչ.
Դարի տակի մանուշակ,
Ջո յարն իմ յարոջ մըշակ։
ՎՍՔ 58

Մ.

1752

Կաքավ եմ, սար ման կըգամ,
Բըլբուլ եմ, բաղ ման կըգամ.
Հաղար ու մի դարդ ունեմ,
Հենց դիտաս սա՞ղ ման կըգամ։

1753

Դե՛հ գընա, կիգամ, չուտ կիգամ,
Ինետ քու չըքին յես կիգամ.
Փարչիկ կընամ ու կիգամ.
Շան տըղին քընցում ու կիգամ,
Կարմիր սոլեր հագնեմ ու գամ,
չուտ կիգամ։
ԱԴ 191. 192

Ամբողջ իրըւ մեկ յերդ,
Տես՝ Տի 167 հտ. Գնե գնա,
կիգամ, վայ գընա, կիգամ,
չուտ կիգամ»։

1754

Կայնի՛, յարըս, կայնի՛, գամ,
Կայնի՛, Աղնինք բարեկամ.
Կայնի՛, յարըս, դալիս եմ,
Ջըրտրընել եմ, լալիս եմ։
Ան 175

1755

Ճամբա տըվեք, առաջ գամ,
Սիրած յարիս բարեվ տամ.
Ուխտ եմ արել, վոր առնեմ,
Թող տեսնի աչխարհ ալամ։
ՀՄԽԱ. 31

4. Թող տեսնի աչխարք ալամ։
Տի 220

1756

Գընա՛, գընա՛, քեզ հետ գամ,
Հետ քու չուչի ձենին (վ. ձենիդ) գամ.
Փարչիկ ընիմ ու ջուր տամ,
Գադիկ առնեմ ու յետ գամ։
3 4. Փարչ ըմ եղնիմ ու ջուր տամ,
Գադըմ առնեմ ու յետ գամ։
ԱԴ 175

4. Գադիկ մ՚առնեմ ու յետ գամ։
ՌՄ 119

Գնա, գնա, խրտ քե գամ,
Ինըս քու չուչի ձենին գամ.
Փարչիկն ընամ ու քե տամ,
Բարեվ առնիմ ու յետ գամ։
Տի 235

2 3 4. Ինըս քու ղուչի ձենին գամ,
Փարչիկ ընամ ու քե տամ.
Գադիկն առնեմ ու յետ գամ։
ԲՍ 154

1757

Գիր մի գըրեմ նախշուն կալամ,
Անունդ կուտա աչխարհ ալամ.
Դու քաֆուր վարդ, յես եղ բըլբուլ,
Գիչեր ցերեկ սիրուդ կուլամ։
ՎՍՔ 68

***

Թուղթ ըմ գրեմ կիւրճի կալամ,
Վոր պըտտուիմ աչխարհ ալամ.
Ջի կ՚որոխկեմ դուա—սալամ։
ՀԾԵ 44

***

Թուղթ կը դրկեմ դիւրջի կալմով,
Քեզ կ'սպասկեմ կուշլի քեվով.
Դու քյաֆուր վարդ, չես եղ բիւլբիւլ,
Դիշեր ցերեկ մընամ ահ ու զարով։

Քեզ կ'սպասկեմ դուզա, սալամ,
Թող իմանա աշխարհ ալամ.
Թե չատ մընաս, քե բիչ մընաս,
Ա'խ, կարիր չար, սիրուդ կուլամ։
ՎՍԲ 61· ԺԹ 21

1758

Բոստան եմ դրկել քալամ
Դու դրկիթ ես, չես դալամ.
Սիրել ննչ, իրար կ'տանննչ,
Իմացավ աշխարհ ալամ։

***

Մեր դռան առաջ բախմակ քալամ,
Տես՝ Մեր տան եռևլ արտ կորընկան։

1759

Ծոյլ սերկեվիլ, Գետաւտա չամամ,
Բեմուրադ կենամ, քե քինն դառնամ։
ՀԺԵ 46

1760

Վերևի մեր տան արտ կար չամամ,
Ներքևի մեր տան արտ կար չամամ,
Ջյալաչն իկն մորուս քամամ։
ՀԺԵ 56

Հմմտ. Վերևի մեր տան ծառ
Կեր պրընդուկ։

1761

Միրտըս տուիրա չի՝ բանամ,
Ցես վո՞ր ցաւին դիմանամ.
Ինձ կրտաիին կեր կրտամ,
Քե դիշ խոսքդ իմանամ։
ՏՒ 214

***

Սիրտըս տուիրա չե վոր բանամ,
Ցես վո՞ր մեկ դարդին դիմանամ.
Բնբախտ ընկիդ ներ կ'իմանամ։
Կայնի՛, մի՛ դընալ, մի՛ դընալ։
(Կրկնակ)
ՏՒ 99

1762

Դիշերը քուն չունիմ, պառկիմ,
քընանամ,
Թղթիկ մը չես դրկեր, դերդըդ
իմանամ.
Ցես աս ցավերուն ընտո՞ր դիմանամ։
ԲՆԲ 680
2 3· Աղաս, չես քու դարդիդ
ինտո՞ր դիմանամ,
Ուրիկե թղթիկ մը, որ
դարդերդ իմանամ։
ԲՆԱ 776

1763

Գրնամ, դընամ հետանամ,
Մէջքըս կոտրած, վոնց կռանամ.
Մեռնիմ, դերեզման մտնիմ,
Բալի դարդերս մոռանամ։
ԱԺԹ 89

1764

Երթալու չեմ, պիտի ճանապարհ
դընամ,
Արի քեզի տեսնեմ, կարոտ չմնամ,
Ուռնամ Ցեվա ջան, դու մնացիր
բարով,
Ցես կ'երթամ՝ լալով, լալով
վողբալով։
ԿԺԵ 43

1765

Արի, քեզի տեսնամ, կարոտ
չմրնամ,
Իսկր պետք է ճանապարհ դրնամ։
Դուն դընա, չես կըմրնամ յալով։
ՀԺԵ 63

1766

Ձեռիդ վունչ կա, Անթառամ,
Մինն ել չես տամ, Անթառամ.
Ցես դու իրար հետ սպրունք,
Միշտ անքայտաբ, Անթառամ:
ՀՏ 138· ԲՍ 155

1767

Ա՛ տղա, չես քեզ չէոխա տամ,
Ղըլղանը տիւս կյամ, ղէոխ ա տամ.
Ամեն մին յարը սրընալավ
Ըռանդդ ըռանդդ վրէս ա տամ:
Ա.Ժ.Ի 42

[Ա՛ տղա, չեկ քեզ յոխա տամ.
Ղըլղանը ղէուրս է ղալի, ղոխ է տալի,
Ամեն մի յարին տեսնելիս՝
Ռանդ ռանդ վրես է տալի:]

***

123· Կրակը թիժ չի, ծոխ ա տամ,
Ըրաերեն ղըլղանը ղէոխ ա տամ.
Ամեն յարը յարեն սրընալավ:
Ա.Ժ.Ը 27

[Կրակը թիժ չի, ծուխ է տալիս.
Արտերի ղըլղանը ղոխ է տալիս.
Ամեն յարը յարին տեսնելով:]

1768

Կաղին հատիկը թի կրտամ.
Ես ոկ ձիուն գարի կըտամ.
Հու վոր ասի՝ են յարը կյամ ա,
Վորթը տակին մեր կրտամ:
Ա.Դ 114

[3 4· Ով վոր ասի՝ են յարը
դալիս է,
Հորթը տակին մայր կըտամ:]

***

Տանըս տակին զալ կըտամ,
Մեջտովըս քաթան կրտամ.
Ով իմ յարը լինճ կրտա,
Հորթը տակին կով կրտամ:
Ա.Զ 382

***

Լոռվա մէջին դով կըտամ,
Քաթանս իմ գըլխով կըտամ.
Ով որ կ'ասի՝ յարըդ նկալ,
Ծորթը տակին կով կրտամ:
Ա.Ժ.Ա. 54

***

Էս տով կըտամ, տով կրտամ,
Գըլխովըս կըտավ կրտամ.
Ով իմ սիրածն լինճ կրտա,
Ծորթը տակին կով կրտամ:
Ա.Ժ.Ա. 56

***

Կըլխավըս կըտավ կրտամ,
Շուշվա ղըլեն դավի կրտամ.
Հու կյա, իմ յարեա տըեղն ասի,
Վ.ըրթը հրեսան մի կով կրտամ:
Ա.Ժ.Ը 26

[Գլխովս կտավ կըտամ,
Շուշա ղալին դավի կըտամ.
Ով դա, մի յարիս տեղն ասի,
Հորթը հետը մի կով կըտամ:]

***

Բուխարիս վառ կըտամ,
Կըլխավըս կըտավ կրտամ,
Հու կյա, ասե՝ յարըդ կյամ ա
Դանձան տակին մին կով կրտամ:
Ա.Ժ.Ի 44

234· Փեչկերքըս թաւի կրտամ.
Հու վրեր ասե՝ յարըդ կյամ ա,
Ըստուձու իրեսն ըյեր փառք
կըտամ:
Ա.Ժ.Ի 44

[Բուխարուս վայտ կրտամ,
Գըլխովս կըտավ կրտամ.
Ով դա, ասե՝ յարըդ դալիս է,
Հորթը տակին մի կով կրտամ:]
[2—4· Փեչերըս թաւի կրտամ.
Ով վոր ասե՝ յարըդ դալիս է,
Աստուձու երեսն ի վեր փառք
կրտամ:]

1769

Ջուխտ դալխան սպանել կըտամ,
Փոս սրտը վարել կըտամ.
Կոբի դրնա, չան աղջիկ,
Աչքերըդ Հանել կըտամ:
ԱՋ 387

2 3· *Սեվ սրտը վարել կըտամ.*
Շատ մի խոսա, չան ըզլա:

1770

Դուխանըը տանել կըտամ,
Բըրդևըը մանել կըտամ.
Ծոսքիդ դըլուխն իմացիը,
Ես ջանը Հանել կըտամ:

1771

Դյանջու տակին չոդ կըտամ,
Թևըմա չալը Թաս կըտամ.
Ով իմ սիրածըն ինձ տա,
Իմ ջանը մատաղ կըտամ:
4· *Իմ ջանը զուրբան կըտամ:*
ԱՋ 378

1772

Դլխա Թուխուն գևմ կըտամ,
Թուխուն չևվերը յեր կըտամ.
Հոլ վեր սերը սիրածան Հանի,
Երբոյին քարփաքուն յեր կըտամ:
ԱԳ 266

[*Գլխա Թխենուն գևմ կըտամ,*
Թխենու չևվերը վեր կըտամ.
Ով վեր սերը սիրածեն Հանի,
Սրտոյին քարփաքին վեր կըտամ:]

***

Ըսկյա, ըսկյա, պատին տամ,
Տես՝ Սկյա, սկյա, պատին տուր:

1773

Չուխտով չուս կըտամ,
Ոսկե գոլըս Թաս կըտամ.
Ցես ես պիծի տեղովը՝
Ես ալքով քեզ խըրատ կըտամ:
ԱՋ 381

1774

Սիպտակ ձիին ջուր կըտամ,
Դալյանին Թուխուն կըտամ.
Ամեն մի յարս միտս գալու՝
Սըրտիս քյալիաքուն կըտամ:
ԱԳ 268

123· *Սիպտակ ձիյիդ ջուր*
կըտամ,
Կևռ գալյանիդ Թուխուն կըտամ.
Ամեն յարս միտս ընկնելով:
ԱԺԹ 87

1775

Փող ես ուղում, քեղ փող տամ,
Վասկի տամ, վոչ Թե հող տամ.
Թե գըրան ել Հալան չես,
Հոգիս Հանեմ, քեղ փոխ տամ:
ՀՄԹ 17

3· *Թե գըրան ել դայլել չես:*
ՏԹ 156

1776

Նասը աշուն լ, Մայրամ,
Ցաղմեն նըխշուն լ, Մայրամ,
Իմ ջան քյո ջանին Հայրան:
(*Մայրամի յերդ*) ՔՄՎ 27·
Վարիանտը ՎԺԵԲ 16

1777

Էա՛ գնա, գընա, Հևալդ եմ,
Ջուսա ու չաքմա վոտիդ եմ,
Մահ սպլուկս Թաթիդ եմ,
Փունջ մանուշակ ծոցիդ եմ:
ԱԺՄ 56

1778

Գընա, գընա, Հևալդ եմ,
Կարմիր խընձոր դոսիդ եմ.
Դու ինձ ետսեղ չես Թողնի,
Վորտեղ երթաս՝ մոտիդ եմ:
ՀՄԽՄ 16

234· Ալ խընձոր եմ, դուխդ եմ.
Ինձի եսաեղ չըթողնես,
Ուրտեղ երթաս՝ մոտիդ եմ։
ԱՀ 134 հա։

ԺՒ 23· 60· ԱՀ 439 միայն առա-
ջին յերկյակը։
Տես՝ Մաղկեվանքու ձորեն եմ։

1779

Քու սերդ ձեռից հիվանդ եմ,
Ջեր դըռանը կապած բանդ եմ.
Թե վոր քեզ ինձանից ջոկեն,
Իմացիր՝ աշխարհք կըքանդեմ։
Տի 237

1780

Սարի սիրուն նարդիզ եմ,
Տուտի յեմ, երկենվիդ եմ.
Շատ ջահիլների մինից
Սըրտով սիրածիս կ'ուզեմ։
Տի 220· ԲՍ 140

1781

Ես աղջիկ եմ, ալ կ'ուզեմ,
Բարակ մեջքիս չալ կ'ուզեմ.
Վոր տունը վոր յես մըտնեմ,
Վոսկին ծալե ծալ կ'ուզեմ։
3 4· Վոր տուն վոր յես հարս
երթամ,
Ղումաչը ծալվիծալ կ'ուզեմ։
2 4· Ալըս ծալուծալ կ'ուզեմ...
... Ոսկին սարեսար կ'ուզեմ։
ՔՀ 161 հա։

2 3 4· Բողչաս ծալեծալ կ'ուզեմ.
Ցերբոր յարիս տուն երթամ,
Դուսիկս թերմա չալ կ'ուզեմ։
ՔՀ 166

3 4· Վոսկին չարանով կ'ուզեմ։
Շորը ծալվեծալ կ'ուզեմ.
ՌՄ 130
2 3 4· Ալըս ծալոցծալ կ'ուզեմ.
Ես են տունը հարս պիտի,
Վոսկի սարեսար կ'ուզեմ։
ՀԾԵ 123

3 4· Ես յեկա ձեր տունը,
Վոսկին սարեսար կ'ուզեմ։
ՊՍՎ 104

Ես աղջիկ յեմ, ալ կ'ուզիմ,
Մըջեքըս բարակ չալ կ'ուզիմ.
Երոր յարիս տունն երթամ,
Ոսկին ծառեն տալ կ'ուզիմ։
ԲՆԴ 519

234· Շորերըս ծալծալ կ'ուզեմ,
Վորտեղ վոր հարս ըընացի,
Ցալդուղ վոսկի չար կ'ուզեմ։

***

Իմ յարըս միշտ ալ կ'ուզի,
Մեջքին թերմա չալ կ'ուզի.
Շըքեղ պալատն ի՞նչ կ'անի,
Վոսկով պատած չալ կ'ուզի։
Տես՝ Աղջիկ, կապեղ ալ պիտի։

1782

Ես աղջիկ եմ, դյուլ կ'ուզեմ,
Ճակտիս դեղին վուլ կ'ուզեմ.
Են ել մեկ մեկ հատ ոսկի,
Են ել յես պետ պետ կ'ուզեմ։
ԲՍ 140

1783

Ես մեկ պըսակիկ երկաթ եմ,
Բաղըրկյանի մըկրատ եմ.
Ինձի ծուռ աչող մարդի՝
Սիրտ ու թոքը կըտրատեմ։
Տի 176

1784

Ես մի պուճուր երկաթ եմ,
Բաղըրդյանի մըկրատ եմ.
Դուռ բացեք, բարի մարդ եմ,
Լանդյառու մինչև վարդ եմ։

1785

Լեզուս չի խոսում լալ եմ,
Ես քու ձեռից հիլալ եմ.
Ալադյալ սարի գըլխի
Պաղ աղբըրից դուլալ եմ։
ԿԺԵ 2· Տի 135

1786

Կարած չալիկդ հագել եմ,
Շորևըըս վըրից գուգել եմ.
Վարդիկը կարմիր ևիսըդ
Անջախ մի անգամ պագել եմ։
ՏՒ 228
Հմմտ. Ամբրնոցը թաքել եմ։

1787

Ճերմակ էիքը հագել եմ,
Երկար բայըս քոքել եմ.
Ամեն յարխս տեսնելուս՝
Ինձնեն գըլխես թևքել եմ։

***

Ջուխտ արխալուղ հագել ես (իր),
Երկնեն բայըդ քոքել ես (իր).
Վորտեղ յարիդ տեսնալուդ՝
Ինձնեն գըլխիդ թևքել ես (իր)։

3· Ամեն Գյումրի մըտնելիս։

Ջուխտ արխալըդ հագել ես,
Ուղուն բայըդ կոկել ես.
Վորտեղ յարիդ տեսնալուց՝
Ծասըդ պողնդ թևքել ես։
ԱԲ 341

1788

Երկնեն դամբ սալել եմ,
Ալ ձին մեջը կապել եմ.
Ալ ձին ի՞նչ ի՛տանե նալը,
Սիրտնեն ի՞նչ ի՛տանե խալը։
ՌՄ 118
2 3· Ղրս. ձին մեջը կապել եմ.
Ղրս. ձին ի՞նչ ի՛տանե նալը,
ԱԴ 173
3 4· Ալ ձին նալըն ի՞նչ ի՛տանե,
Սիրտնը խալն ի՞նչ ի՛տանե։
Տես՝ Բոզ ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ։

1789

Գամի վայը սալել եմ,
Մարի ձիանը նալել եմ.
Կորի գընաս, չան տըղաս,
Ջեղնից լավը ճարել եմ։
ԱԺՄ 52

1790

Ոդի ճակատ ավլել եմ,
Ցես են գյադին հավնել եմ.
Գյադի նոր ծըլած բեղեր,
Կըլմանին ոսկի թելեր։
ԱԳ 103

1791

Կապուտ քուռակ հեծնել եմ,
Աբաղին մոտացել եմ.
Աբաղ, ինձ մի ճամբա տուր,
Իմ յարին կարոտացել եմ։
ՀՄԽՄ 35
1 2 4· Կապուտակ ձին նըստել եմ,
Աբաղին մոտացել եմ...
Մասիսին կարոտացել եմ։
ՌՄ 68
1· Ալ քուռակը հեծնել եմ։
1· Մեր բոզ ձինը հեծեր եմ։
134· Կապուտ դայը հեծնել եմ...
Աբաղ, ինձի ճամբա տուր,
Իմ նանիս (յարիս) կարոտացել եմ։
13· Բոզ ձին հեծնել եմ...
Աբաղ, ճամբա տուր, անցնեմ։
ՀԺԵ 142
Կապուտ քուռակ հեծեր եմ,
Գետուին մոտացեր եմ։
Գետուկ, ինձ մի ճամբա տուր,
Իմ նանին կարոտացել եմ։
ՀԺԵ 123

1792

Ղաշղա քուռակ հեծեր եմ,
Աբաղին մոտացեր եմ.
Աբաղ, Աբաղ, խան Աբաղ,
Ծանեբու սուլթան Աբաղ։
ՍԸ 134
4· Գետերի սուլթան Աբաղ։

1793

Մասի տակը պատկել եմ,
Սեվ աղռավին գարկել եմ.
Իմ սիրածըն ինձ տըվեք,
Գըժուխյունըս թարկել եմ։
Տես՝ Ձեր տան տակին վեր կանեմ.

1794

Կաշառակը մաղել եմ,
Կողակ ձուկը աղել եմ.
Հազար ու մի դարդ ու ցավ
Սըրտիս մէջին թաղել եմ:
ՏՒ 155

1795

Թուխս աղլուխը կապել եմ,
Նեղ քուչեքը չափել եմ.
Ոխտը սարի սիրել եմ,
Անձախ մեկը խաբել եմ:
4. Ես Թուխս դյադին խաբել եմ:

***

Կարմիր յայլուխ կապել ես,
Նեղ քուչեքը չափել ես,
Մեր տըղերքին խաբել ես.

1796

Գաճուճներըս կապիչ եմ,
Աղջի՛կ, քեզի խաբել եմ.
Գալաթ ա արել հերըդ,
Բոյըդ բոյիս չափել եմ:
1. Դոլաղներըս կապել եմ:

1797

Ղալամ ձեռըս առել(ր) եմ.
Մընդար խոսքես դառել(ր) եմ.
Ինձի բարեվ մի ղըրկա,
Քո սիրուն յես վառել(ր) եմ:
Ա՛Ե 196

1798

Ցես քու սիրուդ վառել եմ,
Վաճառական դառել եմ,
Քեզ Թանկապին առել եմ,
Սիրունըս վո՞նց եժան ծախեմ:
ԲՍ 142

***

Երդիկ երդիկ Թըռել եմ,
Տես՝ Երդիկա երդիկ ևիել ես:

1799

Մալիչեքը վըռել եմ,
Նախշուն բարձեր դըրել եմ,
Թառըան Ջան, քեզ ուտելու՝
Սեր, կարագ հազըրել եմ:
ՀՄԽԱ. 18
3. Աղիզ Ջան, քեզ ուտելու:
ՏՒ 199

1800

Կալ եմ ղըցել, կալսել եմ,
Ալ արըշում դարսել եմ.
Սըրտումըս ինչ խորհուրդ կար,
Են քյաֆուրին ասել եմ:

1801

Հորըս պարտքը տըվել եմ,
Աղջի՛կ, քեզի սիրել եմ
Ղալաթ ա արել հերըդ,
Բեզ մի խոսքով տարել եմ:

1802

Աղաս, յես ըլ վարդի նըման
բացվեր եմ,
Նըռնահատակ դուխն երեսիս Թափեր
եմ.
Աղաս, յես քու սիրուդ հավեր
մաշեր եմ:
ԲՆԱ. 776

1803

Հով տյվանը մըտել եմ,
Ամպհովանիս դըռել եմ.
Ամպհովանիս տամ վեչքաչ,
Եղնիկ յարան ու յողաչ:
ՌՄ 101

1804

Նեղ քուչեքը մըտել եմ,
Կորցըրածըս դառել եմ.
Աղջի՛կ, կայնի, մեկ պաչեմ,
Թըչերիդ կարոտել եմ:
1. Երկար ճամբեն մըտել եմ:
3. Սըրտի սիրած իմ յարիկ:
3. Աղջիկ, կայնի, մեկ
պաչ տուր:
Տես՝ Նեղ քուչովը դընում ես:

1805

Բարակ ճամբեն մըտնել եմ,
Կարգըրածըս գըտնել եմ.
Սրտախտ սիրածն ինձ տըվիք,
Մի՛ տանք, թե վերանել եմ:
Ա.Դ 164· ՌՄ 92·
Տ\ 176· ԲՍ 132
Տես՝ Բարակ ճամբա մըտնը ես:

1806

Խոբվուքը պատրաստել եմ,
Սիպտակ հացը դատուել եմ.
Իմ ու քու բաժինն ել չունի՝
Վատուց ա դըրըստուել եմ:
Տ\ 260

1807

Փեսաերըս խըղտարել եմ,
Բեզանից բեղարել եմ.
Անդիման, անղատատան
Սեվ դիրըս հագըրել եմ:
Տ\ 155

1808

Սիպտակ դեբյա կարել եմ,
Նոխշուն (վ· սալմա) կոճակ
չարել եմ.
Ալ տըղա, լոլ ա խոռաս,
Քեղնից լավը ճարել եմ:
1 2· կարմիր բըլուղ կարնը եմ,
Դեղին կոճակ չարեր եմ.
Ա.Ք 347

***

Աբխալուղըդ կարել եմ,
կոճկընները չարել եմ.
Շան տըղա, դընաչ կորի,
Քեղնից լավը ճարել եմ:
Ա.Ղ 139
234· Դոշըդ կոճակ չարել եմ,
Շան տըղա, կորի դընա,
Քեղնն լավը ճարել եմ:
ՀԺՆ 125
Ալ քաֆիրնա կարել եմ,
Ծաս կոճակը չարել եմ.
Դե՛ դնա կորի, դեչ տըղա,
Քանց քեղ լավը ճարել եմ:
Ա.Ժ.Ղ. 49

***

Քաֆան հալավ ըմ կարալ (կարնել),
Մանրիկ կոճակ ըմ չարալ.
Քյընի (դնա), իմ տղերը սևրած (սիրած)
Քյըղանա յավն ըմ ճարալ:
Ա.Ժ.Ք 89

1809

Աբխալուղըդ կարել եմ,
Դոշիդ կոճակ չարել եմ.
Աբխալուղ բոյիդ կիսուն,
կոճակներ հարյուր հիսուն:
Ա.Ղ 136

1810

Աբխալուղը կարել եմ,
կոճկընները չարել եմ.
Հիսուն որ պատ եմ պահե,
Քեզ պես յարին ճարել եմ:
ԹՄԿ 58
1 4· Ճարի կարնն կարել եմ....
... Թաղա յարը ճարել եմ:
ԹՄԿ 60

1811

Մլեխալ չապիկ կարել եմ,
Դոշին կոճակ չարել եմ.
Հինը մըտքես հանել եմ,
Քեղի թաժա ճարել եմ:
Ա.Դ 100· 103· ԲՍ 140

1812

Քաֆան (կարմիր) չապիկ կարել եմ:
Մեջը խընճոր չարել եմ.
փառք կըտամ աստուծուն,
Ցես իմ սիրածն առել եմ:
1 3 4· Կապուտ չապիկ կարել եմ....
փառք ըզնի աստըծուն,
Սըրտով սիրածն առել եմ:

1813

Չիթ արխալուղ կարել եմ,
Դուզմա կոճակ չարել եմ.
Ա՛յ տըղա, արի խոսա,
Տեսնեմ՝ քեզի ճարե՞լ եմ։

1814

Խուրդա բաղին չարալ ըմ,
Մով հալավըս կարալ ըմ.
Խաբար տըվըրեք իմ նանուն,
Վըներ լավ տըղեն ճարալ ըմ։
ԱԺԸ 25
[Մանր աբասին չարել եմ...
Խաբար ուղեք իմ նանին,
Վոր լավ տըղեն ճարել եմ։]

1815

Արխալուղըս կարել եմ,
Մարդի պատը չարել եմ.
Ցար ջան, աչքըդ հանել եմ,
Քեզնից սիրուն ճարել եմ։

1816

Արխալուղըս կարել եմ,
Վոսկի կոճակ չարել եմ.
Նանի ջան, դուն դարդ չաննա,
Ցես իմ սիրածը ճարել եմ։
ԱԺԱ 51

1817

Աղունըս չըվարալ ըմ,
Գերած յեղըս հալալ ըմ.
Ախ, ըտեղատ քաչվի քյընե,
Գյըղանա լավը ճարալ ըմ։
ԱԺԷ 42
[Աղունս քարմադել եմ,
Բերած յեղըդ հալել եմ.
Ա տղա, այդտեղից քաչվի դընա,
Գեղանից լավը ճարել եմ։]

1818

Ջընճորը դըլորել եմ,
Ճամփիցը մոլորել եմ.
Իրեք տարի միալար
Քեզ վըրա սոլորել եմ։
ՏԻ 241

***

Ծառի տակը վորել եմ,
Տես՝ Ծառի տակը դալդա յա (յե)։

1819

Ծառի տակը կացել եմ,
Լաչակըս լըվացել եմ.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Ամակը մոռացել եմ։
3. Ջուաբ արեք իմ նանին։
ՀԺԸ 116
3 4. Իմ նանին խաբար արեք,
Շատ դարդին դիմացել եմ։
ԹՄԿ 61
Ծառի տըկուն մացեր իմ,
Սեր ու սավդով խամցեր իմ.
Գացեք, ըսեք զիմ մամուն,
Ջուբ ամակ լե մոռցեր իմ։
ՀԺԸ 81

1820

Սարի (վ. քարի) տակին կացել եմ.
Աղլուխըս (վ. լաչակս) լըվացել եմ.
Խաբար տարեք իմ յարին (վ. նանին),
Շատ դարդի դիմացել եմ։
ԱԺԱ 62
2 3 4. Մինթաննես (յայլուխս)
լըվացել եմ.
Գիտես՝ ել ու դյուն չունեմ,
Շատ դարդին դիմացել եմ։

1821

Քարի տակին կացել եմ,
Մեխակով լեղացել եմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Հենց դիտեմ՝ քոռացել եմ։
ԱԺԱ 62

1822

Ծառի տակը կեցել եմ,
Անթարիս լըվացել եմ.
Ծառի տակը երկու ղոչ,
Մինը փընչեր, մինը վոչ։
ԱԸ 134
Տես՝ Ծառիս տակին երկու ղոչ։

1823

Ձայիրներըդ չավիղ եմ,
Հայի տըղին խաբել եմ:

1824

Ամբըրնոցը թաքել եմ,
Ինա դաւլրնքը հագնել եմ.
Մեր ղըրկեցնոց աղջիկ՝
Մեկ որ Թուշը պագնել եմ:

Հմմտ. կարած շապիկդ հագնել եմ:

1825

Բրսան տարվան ջահիլ եմ,
Աղվոր տեսքիդ մայիլ եմ.
Ի՛ուզես նե՝ սպասնե խ,
Քու դանակիդ խայիլ եմ:

1826

Ցես պուճուրիկ դոխ եմ,
Շուչի զալին կըկոխեմ.
Ցես են յարին հավան չեմ,
Ուրիչ յարի կըկոխեմ:
ՍԸ 142

Ցես մի փըչուրիկ դոխ եմ,
Շուչվա զալեն կըկոխեմ.
Սմեն յարի հավան չեմ,
Ցար կըտամ, յար փոխեմ:
ՍՋ 379

***

Ցես մի բուռը լեղակ եմ,
Տես՝ Տեղ եմ քըցել զալամքար:

1827

Ելի կայնի, բաժդ էրիչեմ,
Ալնախդ առնեմ, քեզ նըմըշեմ.
Քեզ կարիր աչխարհ կ՝ողորկեմ,
Գյահ դյահ վերեն քե էրիչեմ:
ՎՍԸ 60 հա.

1828

Ցես մեն չամամի Թաղ եմ,
Վոչ մեռած եմ, վոչ սաղ եմ,
Ինղոր ոխտը տարի յա,
Ցես մի խոսքի դուխաղ եմ:
4· Ցես մեն խոսքի կարուտ եմ:
ՍՋ 379

Հմմտ. Ղումարի հաղ ես արել:

1829

Ձեր բաղից խընձոր քաղեմ,
Հորըդ գըլուխը Թաղեմ.
Քեզ մահճան չեմ անել,
Աչխարքում քանի սաղ եմ:
Տի 192

1830

Բաղչի մեջին կա համեմ,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ.
Ինչուռ դառնամ, սըրտիցըդ
Մի կուշտ անուշ ջուր խըմեմ:
Տի 153

1831

Բոստան եմ ցանե համեմ,
Նուրմա տըղիկ, վոր ծամեմ.
Նուրման առա ու պահի,
Կարուտ յարիս կըտանեմ:
ՍԸ 132

1832

Բոստան եմ դըրե համեմ,
Լեղուդ դիր բերան(ի)ս (մեջ)
ծամեմ.
Հոգիս հոդուդ մեջ քամեմ,
Դարդերըդ սըրտես հանեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Թաուլան բոյիդ սեյր անեմ:
ՀԺԵ 113

***

Ձարչին կըծախե համեմ,
Լեղուդ դիր բերանս՝ ծամեմ.
Այ տըղա, քեզ եմ ասում,
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

***

Բոստաններըը կըլլի համեմ,
Լեզուդ դի՛ բերանս՝ ծամեմ.
Սերըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մառալ բոյիդ յես հելրան եմ:
ՋՐ 20

***

Կաղղըվանու բերին համեմ,
Լեզուդ դիր բերանս՝ ծամեմ.
Սիրտըս սըրտիդ մեջ քամեմ:

Կայնի՛, սեյր անիմ, սեյր անիմ:
Ա.Ե 206

1833

Բաղչեն ցանել եմ համեմ,
Լեզուդ տուր ինձի՛ ծամեմ.
Քեզ համար եմ խեղճացել,
Դու մի՛ ասիլ քեն խամ եմ:
Տի 229

1834

Դարիդուսը վազում եմ,
Կանդնում եմ ու հաղում եմ.
Սարսրի վուրթին մեռնի,
Թե չե, յես քեզ ուղում եմ:
ԹՄԿ 60

***

«Կանաչ տեղը բաղում եմ» և
«Քեզ եմ արել, մաղում եմ»,
Տես՝ կանաչ տեղը բաղում եմ:

1835

Վա՛յ վա՛յ վա՛յ վառվում եմ,
Վա՛յ վա՛յ վա՛յ հալվում եմ,
Հալվում, վառվում եմ:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 33

1836

Ցես սարդարների թայ եմ,
Նազանի յարի փայ եմ.
Զաուկի նախշուն հավկիթ ես,
Քեզ ծոցումըս կըպահեմ:
Տի 219

1837

Սերիդ ճեռին դերի յեմ,
Ուշ ու մըտքով թերի յեմ.
Շատերըն ենպես դիտեն,
Թե յես անբան վերի յեմ:
Տի

1838

Երեվան երթալու յեմ,
Քերական կարդալու յեմ.
Ցես ի՞նչ կ'ենեմ քերական,
Շարըս տասը տարեկան:
Ա.Ջ 387

1839

Ցես աղջիկ եմ, սիրու յեմ,
Նըշանլու յեմ, բերլու յեմ.
Այնա խաթրիս մի՛ դիպնիր,
Ղարիբ եմ, դընալու յեմ:
1—2· Աղջիկ եմ, ու սիրու յեմ.
Ազաթ եմ ու բարլու յեմ:
3 4· Ցերբ որ գացի են տունը,
Ամենիցն ել բարլու յեմ:
Ա.Ը 137
3· 4· Են տունը յես հարս կ'երթամ:
Վարսեզ չենլիկ կըդոնեմ:
Ա.Դ 163
1—4· Ցես աղջիկ ենք, բերլի ենք,
Նըշանլու ենք, տերլի ենք:
ՀՀ 321

1840

Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ, իմալ ենեմ (անեմ),
Սարիք ճուն ա, չիմարել եմ,
Ցար պըտաիկ ա, մոլորել եմ:
(Կրկնակ)
ՀՄՈՒ 31
2· Գյադուկ ճուն ա, չիմարել եմ:

***

Իմա՞լ անիմ, իմա՞լ անիմ,
Գայլնք ճյունի, մալուխը իմ,
Ճևար պըտախկ ի չիվարևը իմ:
ԲՆՄ. 569

***

Ճևս ի՞նչ ննեմ, յես ի՞նչ ննեմ,
Ճարս պըտախկ ևը, չիվարևը եմ,
Սարևը ճուն ևը, մալուխը եմ:
Ծվ. 40

***

Իմա՞լ ննեմ իմա՞լ ննեմ, իմա՞լ ննեմ,
Սարևը ճուն ա, չիվարևը եմ,
Ճար պըտախկ ա, մալուխը եմ,
Հնարս չի պա, առնեմ վախննեմ:
ՎՄԲ 30

***

Վար պիճխկ ե, իմա՞լ ննեմ,
Գյադուկ ճուն ե, չիմար ննեմ:
Ա.Ե 205

Իմալ ննեմ, իմալ չննեմ,
Ճարըս պըտախկ ա, չիվարևը իմ:
ՀԺԵ 61
Տևո՝ ես իրիկուն կիըակիտա ա:

1841

Ճևս մի պյունաբախան եմ,
Շորագյարս իչխան եմ.
Իչխանություն Թարկ երթ,
Մարտիկ հետ խաղ երթ:

1842

Նանկ ջան, յես մարդ կ'անեմ,
Գևչ մարդին նամարդ կ'անեմ.
Թև վևանդ հերսս դա վոչ,
Կընքահամ ու դարդ կ'անեմ:
Ա.Ժ.Ա. 58

1843

Մըևը (մեր) կըրակը քիժ (քևժ) կ'անիմ,
Մըևը ոքաղը վարչ կ'անիմ,
Վըևը (վոր) դյիղամ՝ յարըս կյամ ա,
(զալիս է),
Ճըրան ճըրաթյ (ճրագ) կ'անիմ:
Ա.Ժ.Ը 32

1844

Սանդ կըծևծևեմ, թախկ կ'անեմ,
Մաշիկն ոտիս լախ կ'անեմ.
Տըղա, չատ չատ չեն խոսա,
Մուկն ըռևխդ կախ կ'անեմ:
1 3 4· *Սանդ կըծևծևեմ, խաղ կ'անեմ...*

Ա՛յ տղա, դու չատ մի՛ խոսալ,
Մուկն ըռևխդդ կախ կ'անեմ:
Ք.Հ 162

123· *Ա՛յ խաղ կ'անեմ, խաղ կ'անեմ,*
Քոչը վոտիս լախ կ'անեմ.
Ա՛յ աղջա, հերիք խոսաս:

***

Ա՛յ ախ կ'անեմ, ախ կ'անեմ,
Քոչը վոտաս (վոտես) լախ կ'անեմ.
Ա՛ տղա, հերիք ա խոսաս,
Մուկն ըռևխագ (ռևխդ) քաչ կ'անեմ:
Ա.Ջ 377

1845

Բաղ եմ քըցիլ, քահ կ'անեմ:
Շաբաթը բիթուն քան կ'անեմ.
ԵՒդիպես ինձի տըվևք,
Գըլուխն ոսկև շար կ'անեմ:
ԲՄ 135

1846—7

Տանըս տակին հունձ կ'անեմ,
Մանգաղս կոտրեմ՝ հո՞նց կ'անեմ.
Վոչ քան կըտան, վոչ մանուն,
Սիրտըս կ'երվի, հո՞նց կ'անեմ:
Ա.Ջ 382

1848

Մըեր արտումը հունձ կ'անիմ,
Ձինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
Մըեր իմ յարըս մրեւոս ընկնիմ,
Բա են վախտը հո՞ւնց կ'անիմ։
ԱԺԸ 32
[3 4· Վոր իմ յարս միւոս ընկնիմ,
Բա են վախտը վո՞նց կ'անիմ։]

1849

Տանըս տակեն հունձ կ'անիմ,
Ձինըս կոտրե՝ հո՞ւնց կ'անիմ.
Վրեր իմ յարը քյրնի բաթում,
Մինակ ըստեղ հո՞ւնց կ'անիմ։
ԱԺԹ 88
[Տանըս տակին հունձ կ'անեմ,
Մանգաղս կոտրի՝ վո՞նց կ'անեմ.
Վոր իմ յարը գնա բաթում...]

Տես՝ Տեմանց տըեղը հունձ կ'անիս (կ'անես)։

1850

Սիպտակ գառը մատաղ կ'անեմ,
Հոգիս ել տեղահան կ'անեմ.
Մինակ դու ինձ մի ջան ասա,
Ես աչխարքը տակով կանեմ։
Տի 160

1851

Մարեն կըգամ, սեյրան կ'անեմ,
Ցորեն կըդամ, երան կ'անեմ.
Խորտա կընկան աչքով կ'անեմ,
Գաղ ըմ կ'ուղեմ, դու նող կ'անես։
ՀԺԵ 59

1852

Ջըրի ճամբեն աչ կ'անեմ,
Ճերմակ դեյրեն քաչ կ'անեմ.
Կորի դընա, չան տըղա,
Քեզի հալումաչ կ'անեմ։

234· Սիպտակ դեյրա քաչ կ'անեմ,
Ես ես պիծի տեղովը
Մեր դըռան քեղ հալումաչ կ'անեմ։
2 3· Սիպտակ դեյրես քաչ կ'անեմ,
Շան տըղա չատ մի՛ հաչի (հաչա)։
ԱՔ 347· ԲՍ 137
Հմմտ. Ջուրը կ'երթաս, յերկիչ կ'անես։

1853

Ծամի դուռը տաչ կ'անեմ,
Մահուդ չուխես քաչ կ'անեմ.
Շան աղչիկ, չատ մի՛ հաչի,
Քեզի հալումաչ կ'անեմ։

1854

Աչխարքի մալն ի՞նչ կ'անեմ,
Սրի քեզ սարը հանեմ.
Թե թիվերըս բեզարեց,
Գըլխիս վըրա կը տանեմ։
Տի 172

1855

Սարերի սինճն ի՞նչ կ'անեմ,
կաթնով բըրինճն ի՞նչ կ'անեմ.
Թող իմ սիրածն ինճ տան,
Վոսկին (ու) երծաթն ի՞նչ կ'անեմ։
ԱԺԱ 61
Տես՝ Սարերի սինճը ի՞նչ ա։

1856

Գընամ սարեր, վորս կ'անեմ,
Քարեր(ը) դըլխիս բարճ կ'անեմ.
Հարցնում եմ քեզ, բարճըր սար,
Կորցըրել եմ ջեյրան յար։
ԱԺԱ 52

1857

Կ'երթամ խանին դատ կ'անեմ,
Մեծ տունը բարբադ կ'անեմ։
ԺԻ 7
Տես՝ Կեսուր ինճի գըրկիը ի։

***

Թաղավորիս դատ կ'ունենք,
Իմ աղբեր աղատ կ'ունենք։
ՓՇ 73

1858

Մուրբ կարասիս ուխտ կ'անեմ,
Ամերքս չուխտ չուխտ կ'անեմ.
Իմանամ՝ ինձ չես առնի,
Կ'երթամ, մոլին թուղթ կ'անեմ։
ՍԲ 345· ԲՄ 141

1· *Աստվածածին ուխտ կ'անեմ։*
Տես՝ Ծաղկըվանք ուխտ եմ երի
(արեվ)։

1859

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Վարդը պոչից կախ կ'անեմ.
Ցես ես պիծի տեղովս,
Ջեղ հալումաշ կ'անեմ։
ՍՋ 382
Հմմտ. Ջրի ճամբեն աչ կ'անեմ։

1860

Վարդի տակին կար կ'անեմ,
Ջուռ (վ. սեվ) ադռավին քար կ'անեմ.
Շան տրդա, չատ չեն խոսա,
Սեվ չըներին թայ կ'անեմ։
1· *Կաչաղակին (վ. ճնճղուկ-*
ներին) քար կ'անեմ։

Տես՝ Ձեր տան տակին վար կ'անեմ։

1861

Մըեր տանը տակեն կար կ'անիմ,
Ասըեղըս կոտրե հո՞ւնց կ'անիմ.
Նամարդ յարըս մոն կ'յա,
Բիւլբիւլ ծենը յեր կ'անիմ։
ՍԺԸ 32

[*Մեր տան տակին կար կ'անեմ,*
Ասեղս կոտրի՝ վո՞նց կանեմ.
Նամարդ յարըս վոր տուն դա,
Բըլբուլ ձայնըս վեր կ'անեմ։]

1862

Եյլանուշըս կար կ'անեմ,
Մեր ղըշերին քար կ'անեմ.
Հասկանամ թե յարս ա դիմ,
Կարս ձեռքիցս թիւլ կ'անեմ։
ՍՋ 379

[3 4· *Իմանամ թե յարըս դալիս է,*
Կարս ձեռքիցս թողլ կ'անեմ։]

1863

Հուլ ծառի տակ վար կ'անեմ,
Իմ բոյ քո բոյ բար կ'անեմ.
Շապիկդ դարահի կ'անեմ,
Դալմեն քո սըրտով կ'անեմ։
ՎՍԲ 56· Վ.ԺԵ 7

1864

Ձեր տան տակին վար կ'անեմ,
Ջար ադռավին քար կ'անեմ.
Թող իմ սիրածն ինձի տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ անեմ։
ՀՄՄՍ. 41

1 3 4· *Մեր տանը յես վար*
կ'անեմ...
Թե իմ սիրածն ինձի տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ կ'անեմ։
ԱԳ 102

4· *ԸրուԹյունըս Թարկ անեմ։*

***

Մեր տան տակին վար կ'անեմ,
Ջալ ադռավին քար կ'անեմ.
Թե իմ սիրածը ինձ տան,
ԳըժուԹյունըս Թարկ կ'անեմ։
ՔՀ 166· ՌՄ 122·
ՏՒ 150· ԱԵ 200

Մեր տան տակը վար կ'անեմ,
Ջալ քչիղակին քար կ'անեմ.
Վոր իմ սիրածին ինձ տան,
ԳեղուԹյունըս Թարկ կ'անեմ։
ԱԳ 267· ԲՄ 146

***

Նախըրպընն վար կ՚ենննք,
Ֆոռ անծեղան քար կ՚ննննք,
Իմ հնր քև աղջի չի տա,
Ջահելություն թարկ ննննք:

ՀՀ 320

***

Ծառատակին վար կ՚անեմ,
Ջալ ադաւվին քար կ՚աննեմ.
Իմ սիրածը ինձ տրվնք,
Ջհելությունըս թարկ աննեմ:

ԱԴ 168

124. Ծառի տակը կար կ՚անեմ,
Են ղըչերին քար կ՚անեմ...
Դըժությունըս թարկ աննեմ:

***

1—4. Ծառի տակին կար կ՚աննեմ,
Սիրած յարին քար կ՚անեմ:

ԿԺԵ 5

Վանքի յետևվ վար կ՚անեմ,
Ադաւվներին քար կ՚աննեմ.
Իմ սիրածին ինձ տրվնք,
Ծըռությունըս թարկ աննեմ:

Հմմտ. Վարդի տակին կար կ՚անեմ:

1865

Գետի տակին լվաց կ՚անեմ,
Սիպտակ դ՚ոչըս բաց կ՚անեմ.
Սըրտիս սիրած լավ տըղին
Աչք ունքով լմաց կ՚անեմ:

1. Սիպտակ դեչըս (վ. երես) բաց կ՚անեմ,

ԱԴ 115

Հմմտ. Դու կայնել ես, լվաց կ՚աննես:

1866

Սեվ ղ՚ոչը մատաղ անեմ,
Աղջի՛, քու չարը տանեմ.
Քեզ վըր մի չար դավալ դա,
Են վախտը յես վոնց անեմ:

ՏԻ 250

1867

Մածուն ըներնք, թան աննեմ,
Ջանըս քեզ դուրբան աննեմ.
Դու նըստի մարդա դըլխին,
Ցես քու եչխին բան աննեմ:

1868

Դևեմ աղոթքան խաչ աննեմ,
Թըշնամու դեմ չանչ աննեմ.
Ձևուրս դըցեմ վըրովը,
Մի երեսը պաչ աննեմ:

ՀՄԽՍ. 13

234. Դուշմանի դեմ չանչ աննեմ,
Ձևուրս քըցեմ վըրովըդ,
Մի երեսըդ պաչ աննեմ:

ՏԻ 201

1869

Ցես վարդ եմ, վարդ ի՞նչ ընեմ (աննեմ),
Վարդին տերևին ի՞նչ ընեմ.
Իմ յարըս ուրիչ երկիր,
Ելլեմ տեներն ի՞նչ ընեմ:

ԲՆԱ. 623

1870

Տիներն ելնեմ, ի՞նչ ընեմ (աննեմ),—
Վարդի տերեվ չորցընեմ.
Ցես պըղտուտիկ հարսնուկ եմ,
Մորվոք երեկն ի՞նչ ընեմ:

ԲՆԱ. 623

Տրներն ելլամ, ի՞նչ ընեմ,—
Վարդ, մանիշակ չորցընեմ.
Ցես պըղտըղուկ հարս մին եմ,
Մորվոք երեկն ի՞նչ ընեմ:

ԲՆԲ 682

1871

Ոակի, մարջան ի՞նչ անեմ,
Սարդաբի քուջեն ի՞նչ անեմ.
Մե իմ յարիս ինձ տրվեք,
Եվ դրըլըյաշն ի՞նչ կ՚անեմ։
ԲՄ 158

1872

Բող ձի յեմ, նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրուն եմ, խալն ի՞նչ անեմ.
Սրտով սիրածիս առնեմ,
Աչխարհի մալն ի՞նչ անեմ։
3· Սըրտով սիրածըս ըլնեք։

***

Ալ ձին նալը ի՞նչ կ՚անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անի.
Սիրածը սըրտով ըլնի,
Աչխարհի մալն ինչ անի։
ԿՀ 179

Բող ձիան նալն ի՞նչ անեմ,
Սիրուն եմ, խալն ի՞նչ անեմ,
Սըրտով սիրած յարս ըլնի,
Դունիադա մալն ի՞նչ անեմ։
ԱՒ 339

Ալ ձիուն նալն ի՞նչ ենե,
Ըռանդը խալն ի՞նչ ենե.
Սիրունը սըրտով ըլլիր,
Աչխըրքի մալն ի՞նչ ենե։
ԱԴ 91

***

Սիպտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անե,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անե.
Ցարըն վոր յարին սիրե,
Ասուլիան ի՞նչ կ՚անե։
ԿՀ 164

2· Վարսոս խալն ի՞նչ կ՚ենի։
ԱԴ 170

3 4· Ցարը վոր յարին սիրե,
Ասե-լըսեն ի՞նչ կ՚անե։

***

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚ոնե (կ՚անե),
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚ոնե.
Գառավ ձին գարին ի՞նչ կ՚ոնե,
Գառավը յարն ի՞նչ կ՚ոնե։
ԹՄԿ 64

***

Սպիտակ ձին նալն ի՞նչ կ՚անի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կ՚անի.
Կեղի սիրող էգիքը
Աչխարհի մալն ի՞նչ կ՚անի։
ԲՄ 114· ԲՍ 123

4· Դիւ ընկի մալն ի՞նչ կ՚ենե։
ԱԴ 168

***

Բող ձին ի՞նչ անըմ նալը,
Խորտան ի՞նչ անըմ խալը,
Ցես սիրեր եմ, յես կ՚առնեմ,
Ի՞նչ անեմ զալմազալը։
ՀԺԵ 122

Տես՝ Երկեն գամը սալել եմ։

1873

Գընել եմ, գուն ի՞նչ անեմ,
Ձառ վարազ տունն ի՞նչ անեմ.
Սըրտով սիրածն ինձ տըվեք,
Շատ եվ ու գյուղն ի՞նչ անեմ։

1874

Ն.ուռ կ՚ողորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրուդ կըրակով կըմաչվեմ.
Ցես բիլա քեզ ումըն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մալն ի՞նչ անեմ։
ՎՍԲ 41

1—3· Նուռ կ՚որոխկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Ցես բիլա քե ումըրըն ի՞նչ անեմ։
ՊՎ 95

Տես՝ Դուռ կըքելես հետ ծովուռ ափուն։

1875

Նուռս կըճամբխի, յես ի՞նչ անեմ,
Ֆլո չորրած գյալ ի՞նչ անեմ.
Հետ արե, եղնի՛կ, հետ արե,
Դարդ չունեմ, դարդին տեր արե։
ՀԺԵ 54

Տես՝ Դուռ կըգնչես հետ ծովուս ափուն։

1876

Դարդըս շատ է, յես ի՞նչ անեմ,
Ջահել-ջիվան՝ վո՞րը տանեմ,
Զորս տարին յի՞րը դըլուխ հանեմ։
(Զինվորի)
ՏԻ 116

1877

Վարդ եք տալիս, ի՞նչ անեմ,
Մարգարիտը ի՞նչ կ՝անեմ.
Շարիս բերեք, վոր տեսնեմ,
Ալ աղլուխը ի՞նչ կ՝անեմ։
ԲՍ 124

1878

Տախտ ըմ կ՝իտամալ, հավան ըմ,
Ճես իմ կըլխուս դըվան ըմ.
Ա՛ հար, ա՛ մայր, խոսել մըճգյ,
Ճես են տղեն հավան ըմ։
ԱԺԹ 87

[Տախտ եմ կ՝իտել հավան եմ,
Ճես իմ գլխուս դիվան եմ.
Ա՛ հայր, ա՛ մայր, խոսիլ մի՛ք,
Ճես են տըղին հավան եմ։]

1879

Ա՛յ հավան եմ, հավան եմ,
Մեծ կարպետին խավան [խավից] եմ.
Ել գիտա, ալամ գիտա,
Ճես են յարին հավան եմ։
ԱԳ 264

4. Ճես են յարին հավան չեմ։
ԲՍ 151

4. Ճես են տղեն [տղին] հավան ըմ։
ԱԺԸ 28

1880

Հավան ըմ, հավան ըմ,
Մըճե կըրպըճեքին խավան ըմ.
Ա՛դա, կ՝ողի հարիւրը խոսե,
Ճես քեզ սըրտանց հավան ըմ։
ԱԺԸ 28

[Հավան եմ, հավան եմ,
Մեծ կարպետի խավին եմ.
Աղա, կուզի հարյուրը խոսի,
Ճես քեզ սըրտանց հավան եմ։]

Հմմտ. Ծալք եմ սարքել, հավան չեմ։

1881

Աղլի, քուռ չարը տանեմ,
Ֆռւ սիրուդ ինձ կըսպանեմ.
Դուռ իմ խոսքին ականջ դիր,
Ճես մորըդ հավան կ՝անեմ։
ՀՄՆԱ 28

3. Դուն իմ խոսքիս կամ արի։
ՊՍՎ 108

4. Նանիդ ըռաղի կանեմ։
ՏԻ 180

1882

Առավոտուն քո բաղչին տանեմ,
Վարդ քաղեմ շաղքերն ի վերեն.
Անչամ են վարդով քո իրես զարնեմ,
Զուսմ վարդաջրով իրես լըվանամ։
ՎՍԱ 51

Տես՝ և... սեյրան տ՝ենեմ։

1883

Ծառից ընկած ծիրան եմ,
Տիրացու չեմ, դիր անեմ.
Թամամ ոխտը տարի յա,
Երեսից նիգյարան եմ։
ՏԻ 191

1884

Կայնե՛ սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Մարալ բոյիդ յես հէյրան եմ։
(Կրկնակ)
ՋԲ 20

***

Աբի՛ կայնէ, սեյր անեմ,
Քու ջամալիդ հէյրան եմ.
Դու վոր մի մարալ դառար,
Իմացիր՝ յես ջէյրան եմ։
ՏՄ 191

***

Կայնի՛ սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Խոյիդ հէյրան եմ, հէյրան եմ։
ՏՄ 86

1885

Գարունը բամբակ ցանեմ,
Ամառը քախան անեմ,
Աշունքը չանաք անեմ,
Ճար Ջան, մալային ընկի՝ քեզ
Կ՚առնեմ։
ԿԺԵ 49

1886

Մարդիս մեջ ռահան ցանեմ,
Հասաերը մին մին հանեմ.
Տեսնեմ՝ աղբերս ղալիս ա,
Ռահանը վեչքիչ տանեմ։

1887

Ելնեմ սարը, վո՞նց անեմ,
Գարր ղըլախս բարձ անեմ.
Նա եթող կա, նա ղալող.
Սարիր յարին խարցընեմ։
ՀԺԵ 110 հա.

1888

Ալիր մաղեմ, թեվի անեմ,
Մեր չըվանին կյալի անեմ.
Ճես դու մի բաղում պիտինք,
Ջուա լիսը քեվի աննք։
ՍՋ 372
Տես՝ Ալուր մաղեմ, թեվի կըդա։

1889

Ծաղիկ, յես քու ալեն եմ,
Սուխրի մէջի ծալեն եմ.
Գա՛կդ ի՞նչ է, դընաղ ի՞նչ է,
Մադյար քո մասխարե՞ն եմ։
2 3· Վարդի մէջի թառեն եմ.
Ջանան, հար յե՞րբ երթաս, դաս։
123· Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ.
Տեփրի մէջի թառեն եմ.
Տարին մի հետ ես գալըմ։
ՍԲ 338· ԲՍ 153

1890

Որդակ եմ ու գյոլեն եմ,
Ջէյրան եմ ու չոլեն եմ.
Ծաղկի մէջի աղջիկ եմ,
Սարերը սեյրան կ՚անեմ։

***

Իմա՞լ եննեմ, իմա՞լ եննեմ,
Տես՝ ... անեմ։

1891

Երեվանու հողեն եմ,
Նախճըվանու կողեն եմ.
Ծառի տակի կայնողն եմ,
Շեկ աղջկա առնողն եմ։
ՍՋ 387

1892

Ծաղիկ, յես քո ծառեն եմ,
Վիճակի մէջի թառեն եմ.
Քամին որվավ, վեր քցեց,
Վաքանըս մոլորել եմ։
ՀԺԵ 121

***

Ծաղիկ ծաղկաճորեն եմ,
Մենծ բաղի խընճորեն եմ.

Քամին տըվեց, վե քըցեց,
Վաթանըս մոլորել եմ։
ԱՔ 337

1։ Մեծ բաղախընձորեն եմ.
3։ Քամին տըվեց, վեր ընկա։
Տես՝ Ծաղիկ, յես քո ալեն եմ։
Ծաղկեվանքա ձորեն եմ։

1893

Ես կարծաղու փոսեն եմ,
Դոզդաղ սարի գետեն եմ.
Մուժդա տարեք քո մորը,
Ես քու նանի փեսեն եմ։
ԱԳ 93· ԲՍ 147

1894

Տ'ելնեմ սարեր, սեյրան ա'նեմ [պիտի անեմ].
Տ'իլնեմ կալեր, հեյրան ա'նեմ.
Սիրող չունիմ, պատճառ կ'ենեմ,
Աղաք լաճու խողին խանեմ։
Ես քե մեռնիմ, ապտալի ծուռ,
Բաս ա կան գաս չիվար ու ծուռ։
ՀՀ 305

1895

Կաղզմանա ձորեն եմ,
Ծո՛ տղա, տղա, մեր մչակ,
Գյուղ բաղի խընձորեն եմ,
Աբե՛ քաղենք մանուշակ։

1896

Ծաղկեվանքա ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Ուրիշ յար պիտի չառնեմ,
Հին յարի գարդով մեռնեմ։
ԺԽ 61

1։ Ծաղկավանքա ձորեն եմ,

1897

Ես ես գեղի ձորեն եմ,
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Խընձոր եղել հասել եմ,
Բլբուլի հետ խոսել եմ։
ԺԽ 61

1։ Կաղզվանու ձորեն եմ,
ԱԴ 171

***

Ես աս գեղի ցորնեն եմ,
Աս բաղու խընձորեն եմ.
Խընձոր եղե հասեր եմ,
Բիւլբիւլի պես խոսեր եմ։
ԱԳ 93· ԲՍ 145

1898

Կաղզվանի ձորեն եմ.
Մեծ բաղի խընձորեն եմ.
Դիմար դիմար կորնչ եմ,
Ցարոչմեննեն ջորել եմ։
ԱՀ 136· ԺԽ 62

1899

Ես Կյորիսի ձորան եմ,
Մեծ բաղի խընձորան եմ.
Խաբար տարեք իմ յարին,
Ոլքա ոլքա կորչ եմ։
ԱԳ 268· ԲՍ 139

3։ Խաբար ըրաք են յարին։
ԱԳ 269

***

Ես Ըղեքա ձորեն եմ,
Ալմալա խընձորեն եմ.
Խաբար տարեք իմ նանին,
Իլում իլում կորել եմ։
ԱՀ 142

1900

Ես Գորիսին ձորան եմ,
Մեծ բաղին խընձորան եմ.
Խընձոր կըծեմ, թող անեմ,
Մեջին հարսը կոլ անեմ։
ԱԴ 115

1901

Ալադյաղու ձորն եմ,
Շորադյալու հողն եմ.
Շորադյալ, հողիդ մեռնեմ,
Մեծ բաղի խընձորն եմ:

1902

կայդըվրնու ձորն եմ,
Մեծ բաղի խընձորն եմ.
Ջամին դարիկց, վի դըցեց,
Անդետ մարդը վերցըրեց:
ՀԺԵ 119

3—4. Խընձոր թալեմ, արի տար:
ՀԺԵ 139
Տես՝ Տարին տասվերկու ամիս:

1903

Ծաղկեվանքու ձորն եմ,
Մեծ բաղի խընձորն եմ.
Գրնա, դընա, հետիդ եմ,
կարմիր խընձոր դոտիդ եմ:
ԺՆ 61

***

1—4. Ծաղկըվընքու ձորն ինք,
Մեծ բաղի խընձորն ինք:
ՓՇ 74

***

Ճես ես դեղի ձորն եմ,
Ման բաղչի խընձորն եմ.
կարմիր խընձոր դոտիդ եմ,
Ուր վոր երթաս, հետիդ եմ:
ԺՆ 61

2 4. Մեծ բաղչի խընձորն եմ...
Գրնա, դընա, մոտիդ եմ:
3 4. կարմիր խընձոր ջերդ եմ,
Ուր որ կ'երթաս, հետդ եմ:
ԱԳ 93
Տես՝ Գրնա, դընա, հետիդ եմ:

1904

կաթնըս տաքցընեմ, վեր դընեմ,
Ինձ մին գեռլար յար ունեմ.
Շատ ու խըրիկ խոսալ մի,
Ամեն մադիս տեր ունեմ:
ԱՋ 380

1905

Մարջան դյուհիս խոռնըն եմ,
Հագլար բեդլին Թոռնըն եմ.
Գյեցեք ըսեցեք Թըվեոսին,
Վըեր յես աչի կոռնըն եմ:
ԱԺԸ 31

1906

Ըես հողերի տուխտըն եմ,
Լիքը Ֆորերի կուխտըն եմ.
Ա՛յ դալամ քաշող տըղա,
Մընգանըդ ծերի Թուղթըն եմ:
ԱԺԱ 52

1907

Դարդըս հալեմ, հալցընեմ,
Ճըրագ ածեմ, կըսպցընեմ.
Իմ նանը ճանգըս դըցեմ,
Իմ դարդն առեմ, լըցցընեմ:
ԱՋ 379

1908

Հալեմ, հալեմ, հըլցընեմ,
Ճրրագն ածեմ, դըրցընեմ.
Ֆաքվից եկողներ, ձեզ մատաղ,
կացեք, իմ յարից հարցընեմ:
ԱԴ 114

1909

Թըռի՛, Թըռի՛, Թըռցընեմ,
Սև հավի մին կերցընեմ,
Աղաբաչուն հաւցընեմ:
(Որոր)
ԱՐ 20

***

Թըռի՛, Թըռի՛, Թըռցընեմ,
Սև հավու մին կերցընեմ.

Արաղ, դինի խըմցընեմ,
կարմիր չորեր հագցընեմ։
ՓՇ 76

Թըռի՛, թըռի՛, թըռցուցեմ,
Անվ հավու մէս կերցուցեմ.
կարմիր դինի խըմցուցեմ,
Ծառի հովին քընցուցեմ։
(Որոր)
Ան 185· ԲՍ 158

1910

Թեվըդ թեվիս մոտցընեմ,
Ձեռըդ ձեռիս կըպցընեմ.
Մի կերըզ դուս արի տանից,
Բալքամ քաքուն քըռցընեմ։

1911

Փուք տամ քամուն, չորցընեմ,
Իրկվան արի՛, հագցընեմ.
կարմիր խընճոր կերցընեմ,
Դեղին ջրեր քընցընեմ։

1912

Ձեմ դիտե, իմ անուշ քոյն քընեմ,
Թո՞ երթամ, յարոջ խաթըն առնեմ.
Ֆունն երթա, ելըմ կու դա,
Ցարն երթա, վախտամ քե չիդա։
ՎՄԱ 44

1913

Արդեվ կուգա, սերին եմ,
Ուսուլ բոյիդ մայել եմ.
Հոգիդ որ սաղ մընա նը՝
Չի տեսնելուս ղեխլ եմ։
ԲՆԳ 635

***

... կընեմ, տես՝ կընիմ, բայիմ։

1914

Սար, սար, սարերու դյուշն եմ,
Լեվոն–Սամսոնի քուրն եմ։
(Կրկնակ)
ԱՀ 439· ԺԹ 23

***

Սա՛ր, սա՛ր, յես սարերի ծաղիկն եմ,
Ցես Լեվոնի քուրիկն եմ։
ՀՄԽԱ 17
Տես՝ Մանդր թուխ ա ըսեհան։

1915

Գուճուր սատրծու գառն եմ,
Թուխչու չինարի ծառն եմ.
Ի՞նչ լավութին քեզ անեմ,
Վոր քու խաթըր յես առնեմ։
ԱԺԱ 59

1916

Հորըս տան միջի ծաղիկն եմ,
Աղջիկների ճընճաղիկն եմ.
Իմ ես սիրուն դյորքյամովըս
Տըղերանց գլխի թաւլիկն եմ։
ՏԹ 239

1917

Աղջի՛կ, քեզ մաչիկ առնեմ,
Մաչկի տակ նալչա զարկեմ.
Արի, վարսո, գընա, վարսո.
Արի քեզ ղեյրա առնեմ,
Սաղաք կոճակով չարեմ։
Դուն եղնիս էնձի հարսո։
Ան 204

***

Աղջի՛կ, արի դալմա առնեմ,
Դալմի պիւլոր սիւրմա կարեմ։
— Չեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի,
բարո՛,
Դարդիցըս խարար տուր, բարո՛.
Աղջի՛կ, արի ճըղմա առնեմ,
Ճըղմի տակեր նալչա զարնեմ։
— Չեմ ուզի, դադո, և այլն։
ՔՄՎ 21
6· Ճըղմի բոլոր նալչա զարնեմ։
ՀՄԽԲ 30

1918

Աղջի՛կ, արի ֆաս առնեմ,
Ջորս բոլոր ոսկի չարեմ.
Աղջի՛կ, յար աննեմ, յար աննեմ,
Ցարալու սըրտիս ցար աննեմ։

Սրի քեզ կուրատուկ առնեմ,
Բոլորը չերիդ կարեմ:
Աղջիկ, յար ասենք, և այլն:
Ա՛ե 204

***

Աղջիկ, սրի քեզ ֆաս առնեմ,
Ֆասի բոլոր ոսկի չարեմ:
— Չեմ ուզի, դադո՛, չեմ ուզի,
բա՛րը,
Դարդիցըս խարար տուր, բա՛րը:
ՀՄԽԲ 30· *ԲՄՎ* 20
(Այս և նախորդ խաղերը իբրև տարբողջական յերգեր ուրիշ ֆառյակներով տե՛ս նույն *ՀՄԽԲ* 30· և *ԲՄՎ* 20):

1919

Գրնացած ճամբիդ մեռնեմ,
Շորոր տալուդ յես մեռնեմ.
Ոխտը տարի վոր մընաս,
Գրլուխըս վրիա, քեզ կ'առնեմ:
Տի 247

1920

Ռո բոյ-բուսաթիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բերիդ մեռնեմ.
Երեք որ և չեմ տեսել,
Ոխտը տարի յե դիտեմ:
Ա՛ե 20

1921

Տաս ոսկանոց չալիդ մեռնեմ,
Լալո՛ Ջան,
Ջե՞ դիւ կ'ասեր՝ յես քե կ'առնեմ,
Լալո՛ Ջան,
Բեզ եվ կ'առնեմ, սարեր կ'երևեմ,
Լալո՛ Ջան,
Դիարբաքըր փոշուդ մեռնեմ,
Լալո Ջան:
ՇՎ 49 *հա*·

1922

Ոսկի խանչալիդ մեռնեմ,
Արծաթ (ու) բուղ վրեդ քաշեմ.
Հեռու կաննած առջևիցըդ,
Ջուր յո՞րը, ասա, քեզ աշեմ:
ԲՄ 148

1923

Ռո կերած քեխիդ մեռնեմ,
Նոր ծըլած բեխիդ մեռնեմ.
Մենակ քընել սովրել ես,
Ռու պառկած տեղիդ մեռնեմ:
Տի 246

1924

Աղբեր, արածիդ մեռնեմ,
Գինուդ կարասիդ մեռնեմ.
Ճամբա եթող չեկ աղբեր,
Սըրտի մուրազիդ մեռնեմ:

4· *Սըրտիդ մուրազին մեռնեմ:*
Ա՛Բ 333

1925

Շապկու չըլապկիդ մեռնեմ,
Բոխաչիդ խալին մեռնեմ.
Սաղդատ չընկնեմ, քեզ կ'առնեմ:
ՀԺԵ 134

Հմմտ. Շլապկիդ ծալին մեռնեմ:

1926

Թեղ տըված թեղիդ մեռնեմ,
Ման եկած տեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ ա տեհել չեմ,
Նոր ծըլած բեղիդ մեռնեմ:
Ա՛Ժ՛Ա՛ 53

***

Թեղ կ'անես, թեղիդ մեռնեմ,
Նոր գալած բեղիդ մեռնեմ.
Իրեք որ և չեմ տեսե,
Ման գալած տեղիդ մեռնեմ:

3· *Նոր յերկո՛ր չեմ տեսե:*
Ա՛Գ 102

Ֆեխ քելած քեխիդ ղուրբան,
Նոր եկած բեղիդ ղուրբան.
Քանի՞ ընկնես սար ու քար,
Ման եկած տեղիդ ղուրբան:

1927

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ոսկե դանակիդ մեռնեմ.
Ճամբա երթող չեկ աղբեր,
Դուքան բազարիդ մեռնեմ:
ԿՀ 162· ՌՄ 91·
ԱԳ 91· ՏԻ 141
3 4· Գըղակըդ ծուռն ես դըրել,
Մատանու ակիդ մեռնեմ:

1928

Աղբեր, հանաքիդ մեռնեմ,
Ջուխտ ջուխտ դանակիդ մեռնեմ.
Գըղակըդ յան ես դըրե,
Աբած դիվանիդ մեռնեմ:
ՀԺԵ 134
ԱԳ 265 «մեռնեմ» բառի փոխանակ՝ «դուրբան»:

1929

Հանե՛ս, հանաքիդ մեռնեմ,
Խանչալ-դանակիդ մեռնեմ.
Դեղ դըրած բեղիդ մեռնեմ,
Ինավո՛ւն ծամիդ մեռնեմ:
ՎՄԲ 63

1930

Շըլապկիդ ծալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Մենակ քեզի չեմ ասում,
Ծարան յոլդաշիդ մեռնեմ:

1931

Քաքուլիդ կալին մեռնեմ,
Երեսիդ խալին մեռնեմ.
Լըսել եմ՝ կարդացող ես,
Սաղմոսիդ ծալին մեռնեմ:
ՊՍՎ 105
1 4·Քանքուլիդ կալին մեռնեմ...
... Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:
ՏԻ 156
1 3 4· Քյանքուլին կալին մեռնեմ...
Լըսել եմ՝ կարդացել ես,
Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:
ԱԴ 163· ՌՄ 88·
ԲՍ 124

1932

Կըտեր կայնողին մեռնեմ (դուբրան),
Քյաքյուլ սանրողին մեռնեմ
(դուբրան)·
Ըսոր յարխս չեմ տեսե,
Ճարխս տեսնողին մեռնեմ:
3 4· Եսոր յարխս տեսել չեմ,
Ճարխս տեսնողին դուբրան:
Կըտեր կաղնողին մեռնեմ,
Սաղլուխ բըռնողին մեռնեմ:
(Ը)սոր իմ յարը տեհել չեմ,
Իմ յար տեսնողին մեռնեմ:
ԱԺԱ 55

1933

Գինու կարասին մեռնեմ,
Ճարի հավասին մեռնեմ.
Ինչ անեմ ռեսուքյունը,
Երնեկ թաղավոր մեռնեմ:

1934

Հանդխտ հարսոսին մեռնեմ (մեռնիմ),
Գինուդ կարասին մեռնեմ (մեռնիմ)·
Ձամբեքն աշող չեկ տըղա,
Սըրտիդ հավասին մեռնեմ (մեռնիմ):
ԱԳ 95

1 2 3· Ասվիդ (վ· սարի)
արասին դուբրան,
Գինուդ կարասին դուբրան.
Ճամբից դալող չեկ աղբեր...
ՌՄ 91· ՏԻ 154
3· Ճամբից դալող աղբեր:
ԿՀ 163

Ջոլեն մըրասեն մատաղ,
Կյինուն կըրասեն մատաղ,
Ա՛ չըլու վըրը քյընող տըղա,
Սըրտեդ հըվասեն մատաղ:
ԱԺԲ 87

1935

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,
Շեկ տըղի բոյին մեռնեմ.
Մի տարի յա չեմ տեսել,—
Տեսնողի աչքին մեռնեմ:
ՀՄՆԱ 9

***

Ջուխտ սարի խոլին մեռնեմ,
Թուխ աղջի բոյին մեռնեմ.
Ըսոր խինդ որ չըմ տիսեր,
Տեսնողի աչիչ մեռնեմ։

ՀԺԵ 57

4· Իր ադիլ ջանին մեռնեմ։

***

Ջուխտ սարի հովին մեռնիմ,
Շեկ դյադի բոյին մեռնիմ.
Վնց որ, սխտն որ չիմ տեսե,
Տեսնողի աչին մեռնիմ։

Ա.Դ· 103

***

Սարերի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարիս բոյին մեռնիմ.
Ցերեկ որ ա չիմ տեսե,
Տեսնողի աչքին մեռնիմ։

ՎԺԵՄ. 11

***

Ջուխտ ծառի հովին զուրբան,
Շեկ տըղի բոյին զուրբան.
Երկու որ ա տեհել չեմ,
Տեսնողի աչքին զուրբան։

Ա.Ժ.Մ. 59

3 4· Ցես չեմ յտեսել իմ յարը,
Իմ յար տեսնողին զուրբան։

***

1—4· Սարերի հովին մեռնիմ,
Շեկ յարոջ բոյին մեռնիմ։

ՎԺԵ 15

***

... Ծառ ջան, քու բարին մեռնիմ,
Տես՝ եղ ո՞ւտա եկավ եղ քամին։

1936

Ձեռքըդ տուր վոր քեզ բըռնեմ,
Երեսըդ դալամով քաշեմ.
Նա թող ճաքի, հերսը դա,
Ցես պըտի քեզի պահեմ։

ԲՍ 121

1937

Վարդ քըցի՝ ձեռնուվ բըռնեմ,
Ցարալու սըրտիդ մեռնեմ.
Ֆյուլիկը մի դո՛ւրս արի,
Բալքի հավասըս առնեմ։

Տի 258· ԲՍ 136

1938

Գըլխիդ վերևի սարն եմ,
Ունքերս իրար կըխառնեմ
Կուռըս վըղովըդ բերեմ,
Ծոցիդ մեխակն առնեմ։

1 2 3· Գլխանդ երի սարն եմ,
Ունքերս ուրուր կըխառնեմ.
Կուռս ճառվդ բերեմ...

Ա.Զ 378

12· Սարան [սարին] վեր եկա
սառնը,
Ունքերս եր իւրուր խառնը։

Ա.Զ 378

1939

Բաղիս մէջին վարդ ունիմ (ունեմ),
Աղբորըս հետ զարթուն իմ.
Արի՛, արի, ջան աղբեր,
Տես քանի՞ սեվ դարդ ունիմ։

Ա.Ժ.Մ. 51

1940

Եչմիածին կալ ունեմ,
Բըլբուլի պես յար ունեմ.
Շան Թուխա, ռնիըդ դոցիր,
Ֆեզ պես յես հազար ունեմ։

ԲՍ 150

1941

Ծառին տակը հել ունիմ,
Հում ապրեշում Թել ունիմ.

Ով մա՛նչ, տավարը վար բե՛,
Ցես քու վըրադ սեր ունիմ։
Ա.Գ 95· ԲՍ 144
1 3· Ծառին տակը եղ ունիմ...
Զոբա՛ն, տավարըդ քաշե՛։
Ա.Գ 100

1942

Բերդի տակին ցել ունեմ,
Ըռանդ ըռանդ Թել ունեմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Յետ քեզանից մել ունեմ։
Ա.Ժ.Ա 51
134· Բերդի գլուխ (վ. վ. միջին, մեջը) ցել ունիմ...
Նազուկ–մազուկ սարկավագ,
Հալա քեզի մել ունիմ։

1· Հալխի կըտրին ցել ունիմ։
1 3 4· Ծառի տակ եղ ունիմ...
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Ցես քու վըրեդ սեր ունիմ։
Ա.Դ 165

***

Սարի տակը ցել ունիս,
Ըռանդ ըռանդ Թել ունիս.
Սվազ սարկավագ տըղա,
Ինձ առնելու մել ունիս։

***

Բերդիս կըտրը(ը) ցել ունեմ,
Ալ աբրեշում Թել ունեմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ,
Ցես քեզանից մեյլ ունեմ։
Ռ.Մ 191· Տ.Ի 154·
ԲՍ 123
123· Բերդիս կըտրեն ցել ունիմ,
Ալ աբըրշում Թել ունիմ.
Թելիկ–մելիկ սարկավագ։
Ջ.Հ 160
123· Հալիս կըտրին ցել ունիմ,
Ջալ ապրեշում Թել ունիմ.
Ջահիլ–Ջիվան սարկավագ։
Ա.Գ 261
Հմմտ. Աղջիկ, քո անուն Շուշան։
Հմմտ. Սարեկները եկել են։

1943

Սարի տակը տուն ունեմ,
Մեջը վոսկե սուն ունեմ.
Ֆաշվի՛, կոբի՛, չան տըղա,
Բեզ պես տասը չուն ունեմ։
4· Բեզի պես չըներ ունիմ։
Ա.Ե 201
Ցես մի պուճուր տուն ունեմ,
Մեջը վոսկի սուն ունեմ.
Շան տըղա, չատ մի խոսա,
Բեզ պես ոխտը չուն–ունեմ։
Ա.Բ 345
Սարերումը տուն ունիմ,
Միջին ոսկի սին ունիմ.
Ա՛ չան տըղա, քիչ խոսա,
Ֆի պես հազար չուն ունիմ։
Ա.Ժ.Ա 60

***

Ալադյազը տուն ունեմ,
Միջին վոսկի սուն ունեմ.
Ֆա՛շվի, կո՛րի, չան դյաղա,
Հարուր քեզ պես չուն ունեմ։
1· Պըղտիկ պըղտիկ տուն ունեմ։
1· Ցես (վ. ինձ) մի պըղտիկ տուն ունեմ։
3· Շան տըղա, չատ մի՛ հաչա։

Մեյ պուճուրիկ տուն ունեմ,
Ինչե ոսկի սուն ունեմ.
Ա՛յ տըղա, բոլ ի խոսաս,
Հազար քեզ պես չուն ունեմ։
Հ.Ժ.Ե 87

1944

Հավանոցն ինձ տուն ունեմ,
Մեջը վոսկե սուն ունեմ.
Պապիկ աո,— պատուի մունջը,—
Ցես բըլբուլի բուն ունեմ։
Հ.Մ.Ռ.Ե 25
3· Պապիկ աո, պապիկ տուր ինձ։

1945

Ինձ մի պուճուր տուն ունեմ,
Մեջը ոսկե սուն ունեմ.
Գաճն ու գերան բար պիտեր,
Սըրտով սիրած յար պիտեր։
Հ.Ժ.Ե 142

Փոսի փոսի տուն ունեմ,
Մէջին վռակի այուն ունեմ.
Այուները դնդան, քար պիտեր,
Իմ ուղած չարը պիտեր։
Ա.Զ 382
Տես՝ ես աբներ, ծեփած աբներ,

1946

Ղարաֆիլ եմ, տալ չունեմ,
Ղոչ խլիթ եմ, չար չունեմ.
Ցարըս նկալ, անց կացավ,
Ջահիլ եմ, խաբար չունեմ։
ՏՒ 240

2· *Ասա խլիթ եմ, չար չունիմ,*
ՌՄ 89· ԲՍ 130

234· *Ես ջահիլ եմ, չար չունեմ.*
Եկավ, կըչտուխս անց կացավ,
Քնեցավ եմ, խաբար չունեմ։

1947

Ղարանֆիլ եմ, չար չունիմ,
Ղոչ խլիթ եմ, չար չունիմ։
Ջըրևըն նկավ աուվըներ,
Դըրտոց խեղդի պաուվըներ։
Ա.Դ 169· ՌՄ 114
Տես՝ Ջուրն և նրի աուվըներ։

1948

Ըռըհան եմ, տալ չունիմ,
Ես պըղտիկ եմ, ճար չունիմ.
Ցարըս ձեռացըս առին,
Ջնհիլ եմ, խաբար չունիմ։
ԲՆԳ 635

1949—50

Հիմանդ եմ, հալիկ չունիմ,
Պաբիբ եմ, մայրիկ չունիմ.
Ընկնը եմ ծովուց որթան,
Նըլլալու ճարիկ չունիմ։
ԲՆՍ 623
Հմմտ. Բաղչա ունիմ, բար չունիմ։

1951

Նանե, նանե, նան չունիմ,
Մին քըթելու թըթու թան չունիմ.
Կըմըտնիմ ջահիլ ըվան,
Մին թային վաթան չունիմ։
Ա.Ժ.Թ 86

1952

Ես չոբան եմ, չուն չունեմ,
Աչխարհումըս տուն չունեմ.
Սիրուն աղջիկ, խիղճ աբի՛,
Առանց քեզ յես քուն չունեմ։
Ա.Ժ.Մ 53

1953

Ըլլուլ եմ, տուն չունիմ,
Ճար, յա՛ր, տեղ չունիմ, բուն չունիմ։
Կ.Ժ.Ե 32

1954

Ես ղարիբ եմ, տուն չունեմ,
Գիշերնըրը քուն չունեմ.
Սաղ տարին ինձ ճըմեռ ա,
Մեկ որ ինձ գարուն չունեմ։

1955

Ռահան եմ, տերևվ չունիմ,
Շատ աղկևկ եմ յար չունիմ.
Ընկնը եմ ծովուց որթան,
Մանկուկ եմ, խաբար չունիմ։
ԲՆՄ 624

1956

Ղարաղալա արտ չունիմ,
Հալղը դիտեն՝ ղարդ չունիմ.
Ղարդը ինձի վաթթել է,
Ջահիլ եմ, խաբար չունիմ։
Ա.Դ 173

2 3· Հալղն դինա՝ դարտ չունիմ։
Դարտըն սիրտսի բըռներ ա։
Ան 193

123· Ֆյալայ դայեն արտ չունեմ։
Հենց դիտեն թե դարդ չունեմ։
Դարդը ինձի խեղդել ա։

3· Դարտը ինձի տարել է։
ԲՍ 129

1957

Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ,
Շատ աղկիկ եմ, յար չունիմ.
Ցարըս եյլարն են առեր,
Ջահիլ եմ, խարար չունիմ։
ԲՆԱ. 623

Տես՝ Խերեֆիլ ես, բար չունիս։

1958

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հայվա ունիմ, նաւ չունիմ.
Ինկեր եմ Ծովուն որթան,
Ալ ելլելու ճար չունիմ։
ՀՍ. 409
Չմմա. Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ։
Չմմա. Ռահան եմ, տերևվ չունիմ։

1959

Բաղչա ունիմ, բար չունիմ,
Հեյվա ունիմ, նաւ չունիմ.
Ցարըս խեֆեան են դըրեր,
Տեսնելու դյուման չունիմ։
ԲՆԱ. 623
Չմմա. Բաղչան մտա, յար չի կա։

1960

Բաղչա ունեմ, բար չունեմ,
Ես աղչիկ եմ, յար չունեմ.
Խարար տարեք իմ նանին,
Վեր կենալու ճար չունեմ։

1961

Ելել եմ ու ճար չունեմ,
Մեռնելու հընար չունեմ.—
Սըրտի՛կ, մալուլ մի՛ մընա,
Աշխարհ մարդու չի՛ մընա։
ՀՄԽՍ. 3
2· Մեռնելու դյուման չունեմ։

1962

Վարիք եմ, յար չունեմ,
Ես հիվանդ, ճար չունեմ.
Վախենամ՝ դարիք մեռնեմ,
Վըրես ել ու դյուն չունեմ։
ՀԺԵ 113

1963

Կարմիր վարդիս վար չունեմ,
Զիմանաս թե յար չունեմ.
Գիտես թե յես մենակ եմ,
Սիրելի մադյար չունե՞մ։
ԲՍ 154
4· Մակյար սիրելի չունեմ։
ՌՄ 114

1964

Պարտեզ եմ, չափար չունիմ,
Իսկ կըտրիճ եմ, յար չունիմ.
Գընաց ձեռնես իմ կյանքըս,—
Ջահիլ եմ, խարար չունեմ։
ՀՄԽՍ. 26

1 2 3· Բաղչա յեմ, չափար չունեմ,
Ցաս խղճի եմ, յար չունեմ.
Ձեռնես ումբըրս գընաց։
123· Ռահան եմ, բար չունեմ,
Բաղչա յեմ, չափար չունեմ.
Ձեռես ումբըրս գընաց։
3· Իմ ձեռին ումբըր չունեմ։

1965

Ջահմահ ունեմ, քար չունեմ,
Ցարա ունեմ, ճար չունեմ.
Ես ի՞նչ բեբախտ աղչիկ եմ,
Վ.որ իմ սըրտով յար չունեմ։

1966

Նըստած տեղիս քար չունիմ,
Երված սըրտիս ճար չունիմ.

Ա՛յ անտրին վուշ աշխարհ,
Բաղ ունիմ ու բար չունիմ։
ՀՄԽԲ 1

134· *Հասա, հասա հալ չունիմ...*
Բաղճա ունիմ, բար չունիմ,
Ցես իմ յարը տեսած չունեմ։
ՍՋ 380

1967

Ջահիլ եմ, ընկեր չունեմ (չունիմ),
Ընկել եմ յես, տեր չունեմ·
Վոչ լավ ասեք, վոչ ել վատ,
Հարըստության սեր չունեմ։
ՀՄԽՍ. 25
3· *Վոչ լավ ասեք, վոչ ել դեշ։*
ՍՋ 384

1968

Ցես աղջիկ եմ, հեր չունիմ,
Մի սըրտացավ տեր չունիմ·
Հորից–մորից դըրկըված,
Աչխատող ազգեր չունիմ։
ՀՄԽԲ 12

1969

Ցեթում եմ, հեր–մեր չունեմ,
Ուրիչի հետ սեր չունեմ·
Քեզնից դյուման, նազլո՛ւ ջան,
Դըլխես ուրիչ տեր չունեմ։

1970

Ցես մի բուռը խոտ ունեմ,
Հազար Շուման ճոթ ունեմ։—
— Ցես քո ճոթը ի՞նչ կ՚անեմ,
Նարդիվ պըտի, հոտ ունեմ։
ՍԺՍ. 53

1971

Հարած, կիտած խոտ ունիմ,
Քոռ մինջումը վուշք ունիմ·
Դու մին վուշնջ մանիչակ պիտիր,
Քըթիս դընեմ, հոտ ունիմ։
ՍՋ 380

1972

Ցես մի պըստիկ յար ունեմ,
Անտեր դըլխես ճար ունեմ·
Վուվ իմ յարին աչք դընիկ,
Աստվածն իր արեվին առնիկ։
ՇՎ 56

Տես՝ կարմիր դինին լըցիկ թաս։

1973

Ֆըլբուլի պես յար ունեմ,
Գըլխուց վոտը ալ ունեմ·
Աստված ենոր որ չըտաս,
Լաչակ պատռած տալ ունեմ։
ԲՄ 133

1974

Աչխարհի մեջ տեր ունիմ,
Բարես վըրաս սեր ունիմ·
Ճակատը բաց, խոսքի տեր,
Ինձի պահող հեր ունիմ։
ՀՄԽԲ 16
1· *Խալխի միջին տեր ունեմ։*
Տխ 156· ԲՄ 142

1975

Զորս ընկանի ծալփ ունեմ,
Մեջը լիքը լալփ ունեմ։
ՀԺԵ 132

1976

Ջուն դընեմ թավին, խաչեմ,
Սընեմ երթիկը, աչեմ·
Տեսնեմ՝ յարըս դալիս ա,
Ջոքեմ, չաքմեքը քաչեմ։
ՌՄ 102· ԲՄ 126

2· *Ելնեմ կըտուրը, աչեմ։*
Տխ 210

123· *Ջուն դընեմ վըրին, խաչեմ,*
Նե՛լեմ կըտուրը, յաչեմ·
Տեսնեմ՝ իմ աղջիկ գալիս ա։
ՔՀ 163

2 3· Գընամ կըտրովը յաչեմ,
Ճեքե յարըս գալիս ե։
ԳՀ 164

1 2 4· Թավա բերեք, ձու խաչեմ,
Ըլնեմ կըտուրն, աչեմ...
Իջնեմ, չաքմեքը քաչեմ։
ՄԲ 341

123· Թավա բերեմ, ձու խաչենք,
Ելնենք կըտրովը աչենք.
Տենանք՝ յարըս գալիս ա։

***

Թավեն բերեք, ձու խաչենք,
Նլլենք կըտուրը, աչենք.
Տեսնենք՝ յարըս յերբ կու գա,
Ջոքենք, ճըմեքը քաչենք։
ՄԳ 94

Ջուն դնեմ վիրան, խաչեմ,
Նիհ իլեմ կըտորը, յեչեմ.
Տեսնամ յարըս գալիս ա,
կոանամ, չաքմեքը քաչեմ։
ՄԳ 264

1 2· Ջու յեմ դրե Թավեն, խաչեմ.
Ելնեմ կըտուրը, աչեմ։
ՀԺԵ 133

Թընչանը պերեք, ծիւ խաչինք,
Ցեր ընինք բըլխանը յեչինք,
Տըեսնանք իմ յարը կյամ ա,
Ջոքինք վըեններըը քաչինք։
ՄԺԼ 47

***

Ջուն դնեմ Թավեն, խաչեմ,
Բոբիկ մի՛ քելե, վուշ ե.
Ելնեմ տանիքը աչեմ.
Սիրունիկ, պադը անուշ ե։
ԿԺԵ 1

1977

Ա՛յ տըղա, հալումաշ եմ,
Սրի պատակերըդ քաչեմ.
Ալ չորերըս սեվ կ՚անեմ,
Իրեք տարի քեզ կ՚սպասեմ։
ՏԻ 254

1978

Սըրտա ծամից մազ մի քաչեմ,
Ծաղիկ քաղեմ, դաստա կապեմ,
Ազաք լաճու մորն ողորկեմ,
կոտրած սըրտից խաթըրն առնեմ։
ՎՄԲ 46

1979

Ճաղլուխըդ դաբկի, նախշեմ,
Վարդով լըցնեմ, քե բախշեմ։

1980

Ընկերտանց մեջ մի նախշ եմ,
Քեզ համար հավկիթ նախշեմ.
Ջատկի խըթման իրկունը
Բերեմ ձեռովս քեզ բաշխեմ։
ՏԻ 182

1981

Ղարիբ եմ, ղարիբ ղուշ եմ,
Ղարիբ յերկրի դիւշ եմ.
Մըտնիմ տուն, մեր չըկա,
Ելլեմ դուս, չոլի ղուշ եմ։
ՍՋ 388

1982

Ցես մի անդանադ ղուշ եմ,
Թայերիս մեջ նըմուշ եմ.
Ինչ հարան–աղջիկ վոր տեսնես,
Ցես բոլորից անուշ եմ։
ՏԻ 174· ԲՄ 124

1983

Սեվ եմ, սեվավոր ղուշ եմ,
Դեղին թեվավոր ղուշ եմ.
Սարերը սեյրան կ՚երթամ,
Իմ յարին սուվոր ղուշ եմ։
1 3· Ցես մի թեվավոր ղուշ եմ...
Ինձ մի բրախ տըվեք թըռչեմ։
ՍՋ 379

3 4· Սարերին ապլան կըտամ,
Նանի ձեռի սուվոր ղուշ եմ։
ՍԺՍ 61

4· Անմեռ, աննըման դուշ եմ։
Տես՝ Սեվ եմ, սևմավոր հավք եմ։

1984

Ծաղիկ ասեմ ու ամաչեմ,
Մըլնեմ, ծաղկեմ ու կանաչեմ.
Մեկդան դացիք, դուս ըլնեմ,
Թաղա յարին ճանաչեմ։
ՀԺԵ 123

1985

Նեղ չըթևըվ ծալը չեմ,
Գնչ սըղնքանց թայը չեմ.
Ցես բոյալոր մեծ աղչիկ,
Ին նրևխու թայը չեմ։

1986

Ֆյընի, կյալ չըմ, կարել չըմ,
Ղահրած ըմ, կյալ չըմ, կարել չըմ,
Մին հըտևս սըտղ մի յար ունեմ,
Ըրևւշիս կյալ չըմ, կարել չեմ։
ԱԺԹ 89

[Դնա, դալ չեմ, կարալ չեմ,
Ղահրած եմ, դալ չեմ, կարալ չեմ.
Մին հետու սեղ մի յար ունեմ,
Նուրիշի դալ չեմ, կարալ չեմ։]

1987

Կըլնեմ սարը, կըկանչեմ,
Ղարաբուլաղ ճանանչ եմ.
Ելը դյունըս հավաքեմ,
Աղիզ յարիս տուն բերեմ։
ԱԲ 345

1988

Ծալք եմ սարքել, հավան չեմ,
Ցես իմ դըլխին դիվան չեմ.
Ինձ կաքավամորթ անեք,
Ցես են սըղին հավան չեմ։
Ծալք եմ դըրել հավան չեմ,
Ինձ ու դըլխու դիվան չեմ.
Ինձ փունջ թըրամորթ արեք,
Ցես եղ յարին հավան չեմ։
ԱԺՄ 54

1 3· Դեղ եմ դըրել հավան
չեմ...
Ինձ ոչխարամորթ անեք։
ԱԲ 346· ԲՄ 142
2 3· Ցես իմ դլխի դիվան չեմ.
Ղինար ղինար կըտորես։
ԱՋ 380
123· Դեղ եմ դըրել, հավան չեմ,
Ինձ ու դըլխու դիվան չեմ.
Ինձ դանակամորթ արեք։
ԱԺՄ 52
Դեղ եմ դարկել, հավան չեմ,
Ցես իմ դըլխուս դիվան չեմ.
Ինձ կաքավամորթ անես,
Ցես եղ դյադին հավան չեմ։

3· Ցես կաքավամորթ կըլնեմ։
3· Ինձ դանակի մորթ անեք։
3· Վոր ինձ խողամորթ անեք։
3· Ինձ թև քերթեք, ըսպանեք։
Չմմտ. Տախտ եմ կխտել, հավան եմ։

***

Տակ մ'ել կըտրեմ, բուռ մ'ել վըննջեմ,
Տես՝ Մեռնիմ քըզի, պըզտիկ
լուսնակ։

1989

Ծանդըր ծանդըր ո՞ւմ ասեմ,—
Ծանդըր աղբորըս ասեմ.
Աղբորըս չեկ քյաքյուլը,
Վարդի մեջը կըդասեմ։

1990

Սաղ տարին ծոմ ու պաս եմ,
Ջեզ համար ոսկե թաս եմ.
Սըրտիս մեջի դարդերը
Հալբաթ մի որ կ'ասեմ։
ՏՒ 253
4· Ծառազարդին քեզ կ'ասեմ։
ԲՄ 131

1991

Լուսի լուսնակը յես եմ,
Ծովի ձկնիկը յես եմ.
Գիշերվա քընող յարիկ,
Ծոցիդ վառ ակը յես եմ։

3 4· Գիշերվա քընող աղջիկ,
Քու արեգակը չես եմ։

***

Լուսնիակի լուսը չես եմ,
Քեզի սիրողը չես եմ.
Գիշերվա քըրտընող չար,
Մոցիդ ընկերը չես եմ։
ԱԴ 172

34· Քընող քըրտընող չարոջ
Մոցի ընկերը չես եմ։

***

Սարի, գըլխունը չես եմ,
Ջրկներու կեսը չես եմ.
Քընող քըրտընող չարոջ
Գիշերվան ընկերն չես եմ։
ԱԵ 196· ԲՄ 157

1992

Են չարին չարը չես եմ,
Բաղին բըլբուլը չես եմ.
Են չարը խո՞ (վ· խե՞) դարդ անի,
Սրտի(ն) սիրած գյուլը չես եմ։
ԱԴ 115

1993

Լուսնի լուսերը չես եմ,
Մովի ճըկները չես եմ.
Գիշերվա փախնող աղջիկ,
Հետիդ ընկերը չես եմ։

1 2· Լուսի լուսնյակը չես եմ.
Մովերի ճուկը չես եմ։
ՌՄ 128· ԲՄ 131
1· Լուսնի լուսնյակը չես եմ։
ԱԴ 172
1· Լուսի լուսինը չես եմ։

1994

Մաղխովանքա գալիս եմ,
Քըրտընած եմ, լալիս եմ.
Իմ սիրածիս ինձ տըվեք,
Մագյար Թարկը տալի՞ս եմ։

1995

Սեվ ծիտ եմ, սիպտակ ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ.
Ի՞նչ մուշտուլուղ ես տալի,
Քու յարիդ տեղը գիտեմ։

123· Կանաչ կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղի դուռը գիտեմ.
Ծուզ Թուման քե մուշտուլուղ։
ԱԴ 162
1—4· Կանաչ ու կարմիր ծիտ եմ,
Ձեր բաղին ծիրան կիտեմ։
ԿԺԵ 23

1996

Սչըղ չեմ, աչըղի ճուտ եմ,
Հաց ու պանիր բեր, ուտեմ.
Աղջիկ չեմ, վոր ամանչեմ,
Տըղա չեմ, խաղ կըկանչեմ։
3 4· Տղա չեմ, վոր ամանչեմ,
Աղջիկ եմ, խաղ կըկանչեմ,
ՀԺԵ 111

1997

Ճես մի կանաչ խիար եմ,
Քո ջանին իխիար եմ.
Երթաս, երթաս, չես կաննես,
Իմանաս՝ բելլու չար եմ։
ՔՀ 159· ՏԺ 178·
ԲՄ 151

3· Երթաս, երթաս, չես կայնես
ԱԴ 164
3 4· Կ՚երթամ, կ՚երթամ, չես
կըզամ,
Ճես բալալու չար եմ։
ՀԺԵ 134
4· Իմանաս՝ բըլբուլ չար եմ։

***

Ճես մի կանաչ խիար եմ,
Քո սըրտին ըխտիար եմ.
Վորտեղ կ՚երթաս՝ շուտ ասի,
Ճես մի չարալու չար եմ։
ԱՔ 344

24· Ղարիբ եմ, անճար եմ...
Ցնո քո յարալուս յարն եմ։

***

Ցնո մին կանանչ խոտ եմ,
Իմ յարին բխտիար եմ.
Կաղնել ես, մին յետ կ'երթ,
Ցնո՝ ի՞նչ մաղալուս յար եմ։
ՍԳ 263

234· Քու սըրտիդ խոխոջ եմ,
Գընա, գընա, յետ կ'երթ.
Ցնո մին սամանաթ յար եմ։
ՍԳ 266

1998

Աղբըրըս կապա կարեմ,
Առատը առլաս անեմ.
Ծովին խայաթի քաշեմ,
Ցախևն մարգարիտա չարեմ։

1999

Ցնո մարըս մինուճար եմ,
Լավ տըղէրանց համար եմ.
Սեվ մաղրս սկոտակի կ'անեմ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ։
ՏԹ 207

2000

Նրևկ եմ խըմե, ետոր խումար եմ,
Աչծակ մարգըրիտա հետ ոսկուն չարեմ.
Զեզավ թել վ'ասեղ՝ վերը սըրտիս
կարեմ.—
Կանչեմ՝ յար, արի՛, սարեր
լացուցեմ,
ՆՀԳ 45

2001

Ցնո վարդուց և սավդաքյար եմ,
Սկբի ձեռից գլուտաքյար եմ.
Ես սավդից ինձ ապատզին
Ջիվան Ջանըս մատաղ կ'անեմ։
ՏԹ 239

2002

Հիւլիւն կ'առնեմ, կըշարեմ,
Տոպրակ կ'առնեմ, կըկարեմ.
Դեղոց դեղ կը պըտրաստեմ,
Սըրտիս սերածը կ'առնեմ։
ԲՆՄ 804

2003

Ջան գյուղում կ'ասեմ, կ'չարեմ,
Տոպրակ կ'ածեմ, կըկարեմ.
Հիսուր տարի ման կըգամ,
Քեզնից լավը կըճարեմ։

3 4· Կըտրե կըտուր ման կու
(կը) գամ,
Քանց քեզ լավը կու (կը) ճարեմ։
ՔՀ 165· ՏԹ 204·
ԲՍ 134

***

Գյուղում կ'ասեմ, կըշարեմ,
Ջուալ(ը) կ'ածեմ, կըլարեմ,
Թամամ աշխարհ(ը) ման կըգամ,
Քեզնից լավը կըճարեմ։
ՔՀ 166· ԱԴ 173
Կորե, դընա, չան տըղա։
ԱՋ 378

234· Տոպրակ կ'ածեմ, կըլարեմ.
Ցերկրե յերկիր ման կըգամ,
Քանց քեզ լավը կըճարեմ։
ԱԺԱ 51

Գուլում կ'ոսիմ, կուշարիմ,
Ջվալը կ'ոծիմ, կու լարիմ.
Ոլքա—ոլքա ման դու քամ,
Կանչ քի լավը կու ճարիմ։
(Վիճակի յերգ)
ԹՄԿ 60

2004

Գյուղում ասեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակն ու կարեմ.
Առնեմ, իջնեմ Նախիջևան,
Ինձ մի պըտուկ յար ճարեմ։

***

Մաղիկ ասեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակ ու խըցեմ.
Առնեմ ընկնեմ դեղե դեղ,
Բալըքի մե խատ ճարեմ:
ՀԺԵ 122

***

Մանի ըսեմ ու չարեմ,
Լըցնեմ տոպրակ ու կարեմ.
Ղ.ըրկեմ, երթա քաղքե քաղաք,
Սըրտիս սիրածը ճարեմ:
ՀԺԵ 130

3 4· Առնեմ, քաղքե քաղաք
ման կըգամ,
Ցեղեն լավը կըճարեմ:
ՀԺԵ 142

2 3· Տոպրակ լըլեմ ու կարեմ,
Քաղքից քաղաք ժուռ ածեմ:
ՋՔ 35

234· Տոպրակը լըցնեմ ու կարեմ.
Առնեմ ընկնեմ դեղից դեղ,
Ցեղնեն լավը կըճարեմ:
ԱԳ 99

***

Մանի ըսեմ ու չարեմ,
Լըլեմ տոպրակն ու կարեմ.
Առնեմ, երթեմ առ ասված,
Բըլբի դյուղալը ճարեմ:
(Վիճակի յերդ)
ԱՋ 385

2005

Ջան դյուղում ասեմ, չարեմ,
Տոպրակ լըցնեմ ու կարեմ.
Ամեն աղջիկ մեկ ձու տա,
Գերութենեն կըհանեմ:
14· Ջան դյուղում կ'ասեմ,
կըլսարեմ,
Հետութենեն կըհանեմ:
(Վիճակի յերդ)
ԱԸ 445

2006

Ես դուքանն եմ, անդին քար եմ,
Հերկերըս կը վարեմ:
ԿԺԵ 55

2007

Ես իմ յարիս կըբերեմ,
Ալխի աչքը կըկապեմ.
Ինձն ել վոր նըրան տանի,
Ընդոր դուռն ել կըթակեմ:
ԲՍ 138

2008

Տապկած հավի ճուտ բերեմ,
Վոչխարի մածուն մերեմ.
Վոր դիտենաս, անուշ ջան,
Թե քեզ սըրտով կը սիրեմ:
ՀՄԽԱ. 13· Տե 215

2009

Ջուր եմ դընում, ջուր բերեմ,
Ագիզիս ել տուն բերեմ.
Աչխարքին ել ցույց կըտամ,
Ճերը իմ յարիս տուն բերեմ:
ԲՍ 138

2010

Դամբուրիս կոթը քերեմ,
Կայնի քեզ դինի բերեմ.
Ձեռքըս ճըտուվըդ տանեմ,
Գ.ընացած խելքըդ բերեմ:
ԱԳ 93· ԲՍ 146

123· Տամբուլի կոթը քերեմ,
Կայնի քե դինի բերեմ.
Ձեռըս վըղովըդ քըցեմ:
ՀԺԵ 123

123· Դամբուլի ք"ոքը քերեմ,
Դաննեմ, քյաքուլըդ բերեմ.
Դուռըս քըցեմ վըղովըդ:
ԱԲ 342

***

Փըչատի կոթը քերեմ,
Տըղա, նըստի, դինի բերեմ.
Ձեռըս քըցեմ վըղովըդ,
Եթացած խելքըդ բերեմ:

***

Սպրին կոթին դիր կ'անեմ,
Վինը կաց, դինի բերեմ.
Ձեռ ես պիծի սեղումս
Յորմած խելքդ տան բերեմ:
ԱՋ 375

2011

Ձեռ մի պուտ պառը ջուր եմ,
Ոնչ մարդկանց թուք ու մուր եմ.
Ա՛խ, սերիցդ դաղդաղված,
Ջըդխանեմ, թե չես ուր եմ:
Տի 220

2012

Աչեղ, մատնոց կը բանցեմ,
Գյուլպար, բաճուճ կը դոթեմ,
Թանկ ու ճժան կըծախեմ,
Բե չաս ուրախ կը պահեմ:

2013

Կանչեմ՝ դո՛սա, ասե՛, սարեր
լացուցեմ,
Շատ կարիք կուրքաթ ճամբեն
դարճուցեմ.
Կանչեմ՝ յա՛ր, ասե՛, մի՛ մընաս
խըռով,
Սըրտովըս եմ սիրե, մարդ չարե
դոռով:
ՎՄԲ 41

***

Կանչեմ՝ Ջա՛ն, ասե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ դո՛սթ, ասե՛, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիր կուրքաթ ճամբեն
դարճուցեմ,
Իմ կարիք տեսնեմ, դերիզման
մըտնեմ:
ՎՄԲ 62

***

Կանչեմ՝ յա՛ր, ասե՛, սարեր
լացուցեմ,
Կանչեմ՝ Ջա՛ն, ասե՛, քարեր
լացուցեմ.
Շատ կարիք կուրքաթ ճամբից
դարճուցեմ,
Վոր ճեռնես դա, զարբաբ
խադուցեմ:
Հժե 45 հտ.

***

ՎՄՄ. 39. Ն.Հ. 44. 45 միայն ա-
ռայիճ յերեք տողերն իրրև կրկ-
նակ:

***

Կանչեմ՝ յա՛ր, (վ. Ջան) ասե՛,
աչխարհ (վ. սարեր) լացուցեմ.
Շատ կարիք կուրքաթ ճամբեն
դարճուցեմ:
(Կրկնակ)
ՎՄՄ. 39. ՊՎ 85. ՌՄ 65

***

Ասե՛, Ջա՛ն, ասե՛, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիք կուրքաթ ճամբեն
դարճուցեմ:
(Կրկնակ)
ՎՄՄ 63

***

Ա՛խ ասե՛, սարեր լացուցի,
Իմ կարիք ճամբեսուց դարճուցի:
Հժե 50

2014

Նախչը կ'անեմ, թել չափեմ,
Ձես բոչա չեմ, քե խաբեմ.
Դաղրստան յեսիր կըտաս,
Դուլլա կըտամ, քե թափեմ:
ԱՋ 375

2015

Սազն առնեմ ձեռըս, քոքեմ,
Գամ ձեր դըռանը չոքեմ.
Ըլնի քեզ ես հընարքով
Քեզ ենտեղից յես պոկեմ:
ՀՄԲ 23

3 4· *Բալքի քեզ ես ֆանդովը*
Քեզ ընտեղանց յես պոկեմ:
Տի 251

2016

Սեվ եմ, սեվավոր հավք եմ,
Դեղին քեվավոր հավք եմ.
Ինձ մի բաց թողեք, թըռչեմ,
Երամի սովոր հավք եմ:
ՀՄԲ 11

Տես՝ Սեվ եմ, սեվավոր դուշ եմ:

2017

Հա հանո իմ, ձանո իմ, հանո իմ,
Ֆոլիակ, մ'ըսի՝ հելանդ իմ,
Բըռնիմ, մուրուտա ի կընտիմ:
ՀԺԵ 139

2018

Ձամփա երթաս, եչդ ըլիմ,
Արծըրեք իյարդ ըլիմ.
Ուբտեղ որ, յար, դու իջնես,
Ղանաղճիդ ալ յես ըլիմ:
ԱԳ 101

2019

Հո՛յ, նազան իմ, նազան իմ,
Ջան նազան իմ, նազան իմ.
Նազա՛ն, դու բարով եկար,
Կանաչ սարերով եկար,
Ձոր խոր ձորերով եկար:
(Կրկնակ)
ՀՄՀ 31

1—5· *Հո՛յ, նազանըմ, նազանըմ,*
Գյուլ նազանըմ, նազանըմ.
Ցար Ջա՛ն, դուն բարով եկար,
Կարմիր սոլերով եկար,
Կանանչ սարերով եկար:
(Կրկնակ)
Տի 160

2020

Կ'երթամ, կ'երթամ, հեռանիմ,
Ցես քու դարդեն մեռանիմ.
Իմ սիրածե կորուսի,
Հապա յես ընդո՞ւր անիմ:
ՀՀ 322

Երթամ, երթամ, հեռանիմ,
Ցես քյո սիրուն մեռանիմ.
Իմ սիրուններս կորուսի,
Ասա յես ինդո՞ւր անիմ:
ՎՍՍ. 53· ԺԻ 91

***

Գուլթանը հաց կըտանիմ,
Տես՝ Գուլթանը հաց եմ բերում:

2021

Գրկով, դրկովըդ ըլնիմ,
Սիրուն սրտովըդ ըլնիմ:
ԿԺԵ 44

2022

Տանձուն տակը քոն [քուն] կ'ընիմ,
Վըռեը սաքուլ շոն [շուն] կ'ընիմ.
Ղաբան կարճ ա, կարը վիխ,
Ախան լալ ա, մարը վիխ:
ԱԺՔ 88

***

... Մեռնիմ, տես՝ ... Մեռնեմ ...

***

Հիվանդ եմ, հալիկ չունիմ:
Տես՝ ... Ջունեմ:

***

... Ջունիմ, տես՝ ... Ջունեմ:

2023

Ջարկիկը, կըրակ տըվիր, կ'եըվիմ,
կըվառիմ,
Ձըրի պես ծարվըցիր՝ համբաղ
կունայիմ.

(Կրկնակ)

2024

Գոռ բըվի պես պըտըտիմ,
Մաղաբեքը չես ապրիմ.
Ճամփերըս անհետաք են,
Ճես վո՞ր մեկին հետևիմ:

ԱՀ 385

2025

Բոստան եմ ցանե, ըմեն ևր դըղում,
Գոռ մեբիկ մեռներ, չես դինք եթում,
Բըղի չըտըվեց տաներնք ի մեր ցուն:

ՀԺԵ 91

2026

Գաբկըցը ջուր ա կաթում,
Գնում ա դիտը խաթում.
Թե վոր դու ինձ չես սիրում,
Ամեն որ խի՞ չես խաբում:

Տի 218

***

...Երթում, տես՝ ...Գընում:

2027

Ադիկ, դու խի՞ չես լալում,
Երևըդ սըրտուս դալում:

ՓԵ 72

2028

Իմ չալը ուրդ է տալում,
Բաղդատըն թաբա է տալում.
Ասոված սիրեք բան չաներ,
Երկըրեն լուս եր տալում:

2029

Բաբակ անձրեվ ա մաղում,
Գըլխիս քար-երկաթ ադում.
Ինքախտ չարըս ինձ պես չկա
Վոչ պահում ա, վոչ թաղում:

Տի 176

2030

Կալը ցորեն ես մաղում,
Սարը բանջար ես քաղում.
Ինձ որե որ խաբելով,
Ա՛խ, անպատանք ես թաղում:

Տի 206

2031

Դաշտը դուքանն ա բանում.
Գունըս անուշ ա տանում.
Նըհաթս մարդի երեսից
Իլաչ չըկա իմ ջանում:

Տի 138

2032

Գուքանը դաշտն ա բանում,
Գեղ մըտեհան չեմ անում:
Թե սիրում ես, ինչի՞ չես
Դարդը սըրտիցըս հանում:

Տի 219

2033

Ա՛յ լոթի աղչիկ, լ'ինչ նազ ես անում,
Բարիդ տե(ս)նալու փարվազ ես
անում:

ԿԺԵ 55

2034

Տեսնելիս նազ ես անում,
Կոտրասվիլ հազ ես անում.
Գյունահըդ մի՛ բերելիս՝
Տըղի պես տուզ ես անում:

Տի 205

2035

Սոլըն իմ մահն ա տանում,
Մարդկանց խաթին ա տանում:

***

Գուբիանը հաց եմ տանում,
Տես՝ Գուբիանը հաց եմ բերում.

2036

Իմ յարըս խուրձ եր տանում,
Խուրձը ծուռն եր տանում.
Ամենքի մեջը մըտանելուս՝
Աչխըրքին լուս եր տանում:
ՍՋ 340

***

Ստեամբս չարմազ ա գընում,
Տես՝ ես առուն ջուր ա գընում:

2037

Մեր գըռնով քոչ ա գընում,
Քոչ քոչի մեջ ա գընում.
Երնեկ են քըվոր աչքին,
Ոխտն աղբոր մեջ ա գընում:

***

Մեր կաթովը քոչ ա երթում,
Քոչ քոչի մեջ ա երթում.
Երնեկ են քուեր աչքի լուին,
Ոխտն աղբոր մեջ ա երթում:
ՔՀ 159

3. Երնակ (վ. երնեկ) են քըվեր աչքին:
Տի 237. ՌՄ 112

***

Կըտրուվըս քոչ ա գընում,
Քոչ քոչի մեջ ա գընում.
Երանի են քըվորը,
Ոխտն աղբոր մեջ ա գընում:
ՍՋ 380

3. Երնեկ են քըվոր աչքին:
ՍԺՍ 56

3. Երնեակ են քըվորը:
ԱԳ 264

123. Կըտրուվը քոչ ա գընում,
Քոչը քոչման ա գընում.
Երնեկ տըվեք են քըվորը:
ԲՍ 150

Համա. Աբխազը ջուր ե գընում:

2038

Են առուն ջուր ա գընում,
Մի տեսեք՝ ո՛ւր ա գընում.
Քենին մահանա տալ,
Իր յարին հուր ա գընում:

134. Ես առուն ջուր ա եթում...
Մահանա քենին անում,
Ճար տենալու յա եթում:
ՍՔ 344. ԲՍ 155

1 2 4. Ես առուն ջուր ե գալի(ս),
Մի տեսեք՝ ո՛ւր ե գալի(ս)...
Ի յարին հյուր ե գալի(ս):
ՀՄԽ 19

***

Սարիցը (եղ. սարեն) ջուր ա երթում (գընում),
Հարցըրեք՝ ո՛ւր ա երթում (գընում).
Քենին մահանա (յա) տալ,
Ճարօղը տես ա երթում (գընում):
ՔՀ 159. Տի 140

1 4. Ջորովըս ջուր ա գընում,
Նըշանածին տես ա գընում:
ԱԺՍ 56

3. Քենուն մահանա տրած:
Տի 140

***

Դարիվեր ջուր ե գընում,
Հարցըրեք (քեր) ո՛ւր ե գընում.
Քենուն մահանա յե տալ (աքլի),
Իր յարի տուն(ն) ե գընում:
ՔՀ 165. ԹՄԿ 60

1. Սարիվեր ջուր ե գընում:
1. Ջըրտարով ջուր ա գընում:

***

Ջուրն ակոսով ա եթում,
Աղբերս կողքովն ա եթում.
Մահանա դոքանչն սրսի,
Նըշանածանս ա եթում:

***

Պուճուր աստվով ջուր կ'երթա(ը),
Մի տեսնէք, թե ո՛ւր կ'երթա(ը).
Իր յարին կաբուցեր ա,
Յարին տեսնելու կ'երթա(ը):
3. Մըհանա քնին կ'անէ:

***

Սոնամս չարմաղ ա դընում,
Դիլին դարմաղ ա դընում.
Ձային մահանա կալած,
Յարին դյորմաղ (տես) ա դընում:
ՍԴ 115

2039

Արխումը ջուր է դընում,
Հարցըրեք՝ ո՛ւր է դընում
Երնեկ են քըվեր աչքին,
Ինան ապրուր հուր է դընում:
ԹՄԿ 58.
Հմմտ. Մեր դընումը քոչ ա դընում:

2040

Առվիցը ջուր ա դընում,
Գիտես թե մուր ա դընում.
Նախշուն յարիս հարցըրեք՝
Ինձ թողել՝ ո՛ւր ա դընում:
1. Հարղիցը ջուր ա դընում:
Տի 191

***

Հանդովը սել ա եթում,
Մարդովը ջուր ա եթում.
Գացեք, ասեք սալդաթին,
Ինձ թողե՝ ո՛ւր ա եթում:
Հմե 101

2041

Կերածըս կուլ չի դընում,
Մի որ ուրախ չեմ մընում.
Քանի յարըս դարխըն ա,
Գիշերներըը չեմ քընում:
Տի 177

2042

Հանդը քաղհան ես գրնում,
Հետըդ ուրիշն ես տանում.
Իմ դարդիցը խաբար չես,
Ինձ սաղ սաղ ես ըսպանում:
Տի 212· ԲՍ 156

2043

Սիրելիս, ո՞ւր ես դընում,
Ինչի՞ տրխուր ես դընում.
Բաժանվել ես ինձանից,
Իմացիր՝ ղուր ես դընում:
Տի 208

2044

Գիշեր ա, քուն չեմ մըտնում,
Սամալ ա, տուն չեմ մըտնում.
Գիշեր-ցերեկ մին արած՝
Ման գալով քեզ չեմ գըտնում:
Տի 163

2045

Ջըրհորից ջուր ես քաշում,
Տակինըհան ինձ ես աշում.
Հեռուից ուրիշներին՝
Մոտիկից ինձ ես խաշում:
Տի 153

2046

Բարձ ըմ ունիմ ապրելուս,
Կ'աշխատ ինչըրու իրիկուն.
Վոր յարըս գա մեր տոնը,
Շուտ տանի ենոր քունը:
ԲՍ 138

2047

Ծաղիկ ա քուսել բաղչում,
Սրի դընանք մեր թախչում.

Հաղող աչքերիդ մեռնեմ,
Ինձանից ո՞ւր ես վախչում։
Տի 204

***

Կաքավ եմ քարամիջում,
Տես՝ կաքավ եմ քարամիջին։

2048

Քարափի սարին հովում,
Նըստել ես քարդահ անում.
Ա՛չքի տակով աչելիս՝
Հոդիս տեղիցն ես հանում։
Տի 171

2049

Սերըդ սըրտիս մեջն ա վառվում,
Ցեխ դուշմանիդ հետո եմ կրռվում.
Ջահա արա, հասի՛ հավարիս,
Տե՛ս, թե խոսքըս վոնց եմ պահում։
Տի 160

2050

Գուբանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Տե՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում,
Ջուկը տապկած եմ բերում։
ՀՄԽՄ. 6

***

Գուբանը հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում.
Շան տըղա, չատ մի խոսա,
Մուկը տապկած եմ բերում։
ԺԽ 46

3. Շան աղջի, չատ մի հաչա։
ԺԽ 46

***

Գուբանը հաց եմ բերել,
Բերանը բաց եմ բերել.
Տե՛ս, քեզ ինչքան եմ սիրում,
Ջրկնով տապկած եմ բերել։
ՊՄՎ 106. Տի 189

3 4. Տըղա, քեզ ինչքան սիրի,
Ջուկը տապկած եմ բերել։

***

Գուբանը հաց եմ տանում,
Բերանը բաց եմ տանում.
Մանկալին չատ եմ ուզում,
Ջուկը տապկած եմ տանում։
ՀԺՆ 142

3. Տի՛ս, քեզ վորքան եմ սիրում։

***

Գուբանը հաց եմ տարել,
Բերանը բաց եմ տարել.
Գինաս հա՞ց եմ տարել,—
Ջրկնով տապկած եմ տարել։
ԺԽ 45

3. Տես, քեզ ինչքան եմ սիրել։
ԺԽ 46

***

Գուբանը հաց կըտանիմ,
Բերանը բաց կըտանիմ.
Գուբանը հաց կըտանիմ,
Տապկած ծածուկ կըտանիմ։
ԺԽ 45

2051

Բոստան եմ դըրել ճորում,
Ցորենը լիքն ա հորում.
Հազար ու մի ուռը խանչալ,
Ա՛խ, ցըցված կա իմ փորում։
Տի 149

2052

Բերնիցըդ դուր ա թափում,
Մոցիցըդ նուռ ա թափում.
Ա՛չքերիդ արտասունքը
Աղբըրից դուռ ա թափում։
Տի 259

2053

Աստղըդ վայլեց յերկինքում,
Ջո սերդ ընկավ իմ սըրտում.

Աբի իմ խոսքը լըսիր,
Վոր չըմընամ յես տըրտում։
ԲՄ 157

Շահըրևբան և, շահըրևբան,
Տես՝ Շահըրևբան և, դևոն ընգի։

Շեկ յարիս դըրի համբան,
Տես՝ Ծամևրըս համբա համբա։

2054

Հընչի ե՞րբ ըսինք դետ բան,
Իմնինք սպաղան ու սևյրան.
Բաղնինք զետ մանրիկ ուհան.
Տարինք, դըրինք խորըսթան,
Եղավ սևլ ոճի նըման։
Ետրևց գնադամ ու գևվան,
Հանևց դըրախանն անապժան։
Նևլավ վըր Հըլպու սարուն,
Կուվևր գաշուն ու գղարուն։
ԲՆԳ 121

Հմմա. Գիշևր խալթա, գուս ևլա։

2055

Սադի կանըննևին գուրբան,
Հայի սևրունևին գուրբան.
Ջոբան, չրտևսար գառը,
Գևլևրն ևկան տարան։
ԱՋ 384

2056—7

Հարբրան, հարբրան, հարբրան,
քեզ գուրբան.
Հարբրան ո՛յ ո՛յ, հարբրան ո՛յ, ո՛յ,
Սինամ սարևր ո՛յ ո՛յ։
(Գրվինակ)
ՌՄ 116· ԱԴ 171· Տի 193

***

Գևխ քևլած քևխիդ գուրբան,
Տես՝ Գևխ քևլած քևխիդ մեռնեմ։

Աղրևր, հանաքիդ գուրբան,
Տես՝ Աղրևր հանաքիդ մեռնեմ։

Առվիդ արասին գուրբան,
Տես՝ Հանդիդ հարոսին մեռնեմ։

Ջուխտ ծառի հովին գուրբան,
Տես՝ Ջուխտ ծառի հովին մեռնեմ։

Կըտևր կայնողին գուրբան,
Տես՝ Կըտևր կայնողին մեռնեմ։

***

Վևրևվ մեր տան ատա կորընդան,
Տես՝ ... կորընկան։

2058

Հապևր եմ ջուղդան,
Կայներ եմ մեղդան.
Թառ բույիդ մատաղ,
Նըշանդու յար ջան։
Ա.Ֆ 337

Տես՝ Հապևր եմ լաստիկ։

2059

Հարսևնը կ՛ընկի փարդան,
Կըհընձիմ ցորնին զարդան.
Շատ յըշևցե, շատ փըհմևցե,
Ընցավ քուին դալդան։
Ա.Ժ.Ը 29.

Կըհընձիմ ցորնին զարդան,
Հարսևնը կըքաշին փարդան.
Տիւս յևկե թա յարը տըևսնամ,
Նե յար մըտավ դալդան։
Ա.Ժ.Ը 26

[*Հարսինը կ՛ընկի փարդան,*
Կըհընձիմ ցորնի զարդան.
Շատ աշևցե, շատ փահմևցե,
Անցավ քուի դալդան։]

[*... Դուբս ևկա թե յարըս տեսնեմ,*
Նևրս եր մըտավ դալդան։]

2060

Ջանուննդ եմ ասեր Ջանապան,
Իսկ չի կա քեղի նըման,
Ծամերըդ եր ճյուղ ճյուղ ոսկան,
ԿՀ 176

Աղջի, են որ մեռնելիր,
Վոր կը մըտնելիր ավազան,
Արի գընանք մեր խոզան,
Քեզի զովամ զանազան:
ԲՄ 132

1 3 4· *Աղջի, են որ*
մահանելիր...

Արի հաց տար մեր խոզան,
Քեզի զովեմ, Ջանապան:

2061

Մեր տան եռեվ գարի խոզան,
Ձեր տան եռեվ գարի խոզան,
Երկու կաքավ չիֆ կըվազան:
ԲՆԳ 677

2062

Արազն անցա են վաթան,
Բերեցի Թուխըմ քաթան.
Ով իմ սիրածն առնի,
Կարեմ աղիզի պատան:

2· *Փըռել եմ Թուխըմ քաթան:*
ՌՄ 123· ԱԴ 173· ԲՄ 152

Գընացի Ղարսա վաթան,
Բերեցի Թուխով քաթան.
Վոր իմ բասըս ելավ,
Անե աղիզի պատան:
ՀԺՆ 117

Անցա Ղարսա վաթանը,
Առա Թուխով քաթանը.
Ով վոր ինձի բամբասե,
Անե աղիզի պատանը:
Ա.Ն 200

2063

Ջարչին ծախում ա քաթան,
Աղջըկան չըկա վաթան.
Աղջիկն են վախտը մեռնի,
Վոր բոլ ա մի գազ պատան:

2064

Ցեռ ի՞նչ անեմ (վ. կ'անեմ) կով ու
կըթան,
Վոր մենք չունենք չուբ ու դուբան:
ՌՄ 56· ՏՄ 96

2065

Արազին մոտիկ բիան,
Տըղեքը նըստան դիվան.
Քաֆուր տեր հոր աղջիկը
Վոչ բան (վ. չե) աստց, վոչ հավան.

2066

Ցորեն եմ ցանե խետ դուբենի ական,
Ճողերն ի թալե խետ արեզական.
Քաղելու ելա, ձիկ կըսմաթ չելավ,
Իմ յարօջ սըրտիկ վեր ձիկ խուն
ելավ:
ՎՄՄ 38

234· *Ելե ճող տըվե խետ*
արեզական.
Ելավ քաղելու, ձի կըսմաթ
չելավ,—
Են նազու յարիկս ինձենից
խըտռվավ:
ՎՄՄ 48

Հմմտ. Ոլիվ մ'եմ աննկե խետ
առվի ափան:

2067

Ցորեն եմ ցաներ խետ դուբենի ական,
Ելե ծով տըվե խըտ արեզական.

Կաքավիկն ա կերեր, տըվեր ձըկական,
Կաքավ խըտռվեր իր խերկան,
մերկան,
ՀԺՆ 48

2068

Դու կայներ ես աղբյրան ական,
Փեյքդ կըտա արեգական,
Կարմիր երնեք արունկաթան:
Տես՝ կայնել ես աղբյրակին:

2069

Աղբեր, ընկերներդ եկան,
Ընկերներիդ յես ղուրբան.
Նըրանց միչի պըստիկը
Ինձ արել է հոգևհան:

1—2· Աղբեր, յոլդաշներդ եկան,
Բոլդաշներիդ յես ղուրբան:
Տի 175· ԲՄ 130

2070

Նարար տարեք տեղըրկընկան,
Թող ձեռն զարկի վեր իր ծընկան.
Աղչիկ ու լաճն ղիրար տեսան,
Թող պըտըղտի կարմիր մերջան:
ՎՄԲ 40

1—4· Նարար տարեք
տեղերկընկան,
Թող ձեռք զարնի վեր իր
ծընկան.
Թող պըտըղտվի ձեռաց մարջան:
Պվ 98

2071

Արտեր ցանին կորընկան,
Ցարս ի եկավ վեր ծընկան.
Աչքեր թալից իմ երես,
Իմ մեր մընա սեվերես:
Տի 201· ԲՄ 158

2072

Վերեվ մեր տան արտ կորընկան,
Ներքեվ ձեր տան արտ կորընկան,
Չիանք ինե կըխորխընջան.
Նարար տարեք Մելքի կընկան,
Ֆո քումեթի (լաչակ) ղայթան
դընեան:

Հավար Զուլո, հավար Զուլո,
Սանա ղյորդըմ, աման Զուլո:
ՀԺե 55

2073

Մեր տան եռել արտ կորընկան,
Ձեր տան եռել արտ կորընկան.
Բոլուկ բոլուկ միչով անցան,
Գըդեր նե եր, չըճանչցան:
Դե՛հ, գըտեր, նա՛ նա՛ գըտեր,
Ըզռովեր, տուն էր մըտեր:
Ան 190

***

Վերեվ մեր տան արտ աչընցան,
Ներքեվ ձեր տան արտ աչընցան.
Երկու պուրակ կեյրան ընցան,
Զուլոն մեչքեր չըճանչցան:
ՀԺե 55

***

Մեր դըռան առաչ բախըմի քալում
Մեր դըռան առաչ արտ դաբընցան.
Զուխտ ըմ կեյրան միչով անցան,
Գեղով թաչիան, չըճանչըցան,
Մեկն իմ յարն եր, մեկն քո յարն եր:
Դերվիկո՛, հոգ նարո՛,
Դերվիկո՛ չան:
Ծվ 44

2074

Մանդըր թուփ ա ըռեհան,
Ելեր եմ սարը սեյրան.
Սարերու սավդագյուլն եմ,
Պողոս-Պետրոսի քուրն եմ:
Ան 159
3· Սարերի սիրած դյուլն եմ:

***

Մեծած գյարմակ ըռեհան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Սարերի դաստա գյուլն եմ,
Պողոս-Պետրոսի ղուրն եմ:

Տես՝ Սար, սար, սարերու գյուլն եմ

***

Մանրաթելիկ ըռեհան,
Ելնենք սարերը սեյրան։
(Կրկնակ)

ԱԴ 163

2075

Ճանուկ մանտրուկ ըռեհան,
Դացինք բաղերու սեյրան.
Դացինք Բաղչու Սուրբ Նըշան,
Ինկանք Բաղչու Սուրբ Նըշան.
Ոսկի մատնիք քու Նըշան,
Երթանք, պաղնենք սուրբ Նշան։

ՀԺԵ 94

Չմմա... Աղջի, անունըդ Շուշան։

2076

Հողի բիր քոքըհան
Վերուց, ղարկուց կընկա ջան,
Պատառ, ընկավ վեր քընջան,

ԲՆԳ 471

2077

Աղջի, ղընանք մեր հընձան,
Գըլուխըդ դիր իմ ծընկան.
Ցես դու մի տեղ սեր անենք,
Դուս դա մեր դուշմանի ջան։
1—3. Աղջի, ղընանք մեր հնձան,
Գըլուխըդ դիր ծընկանըս,
Ցես դու ուտենք պատուջան։

ԱՋ 372

2078

Են ա, տըղնք Թոփ եղան,
Ձղրեաս ու յարս երեվցան.
Ենոնք որ պար բռնըվան,
Ձղրեաս ու յարս մոլորվան։

ԲՄ 129

***

Հո՞ր ա, հո՞ր ա են տըղան,
Տես՝ իմ յարը հո՞ր ա իլալ (եվել)։

2079

Աղջի՛, անունըդ Շողան,
Քեզ տեսնող մանչերն դողան.
Ղըմկըդ ձեռնեդ կըսողան,
Աչքերըդ սեվ, ունքվիդ Թուխան։

ՋԲ 40

2080

Դու կայներ ես քու պապու վողան,
Ցերսիդ խալեր կը չողմըղան.
Ջարմանուկ դեմ կը դողդըղան։

ՀԺԵ 94

2081

Եղ դո՞ր կ'երթաս եղ լըման,
Բոյ ըմ ունիս քյալաչ նըման.
Նորը տասն որ չեմ տեսե,
Վոչ դին ունիմ, վոչ իման։
4. Նա դին ունիմ, նա իման։

2082

Վարդիկ սիրուն ի վարդի նըման,
Բիւլբիւլները վերեն հեյրան ելան.
Վարդ որ պըտիկեր, ծաղիկ կըտար,
Վարդիկիս հոտը մեջեն կուգար։

ՎՄԲ 43. ԺԹ 93

2083

Ա՛յ տըղա, ալի նըման,
Բացվիլ իր բալի նըման.
Ր՞ւր ա սիրելի խոսքըդ,
Լիդուդ ա լալի նըման։

2084

Սիրուն ես ծաղկի նըման,
Կապուտա ես լեղկի նըման.
Ինքդան Թըռար ձեռիցըս,
Թեվալոր հավքի նըման։

ՏԹ 197. ԲՄ 146

2085

Ամպաչող լուսնի նըման,
Ինաղ ասելով կըդաս ման.
Իմ պայմանը քեզ հետ ե,
Դու յո՞րը կըտաս քու պայման։

ՀՄԹԲ 42

2086

Ամպել ա ամպի նըման,
Շաքար իմ դանդի նըման.
Իմ մերն ինձ վո՞նց ա պահել,
Ծալած դյուլբանդի նըման:
ԺԻ 23

123· Ամպել ևս ամպի նըման,
Շաքար ու դանդի նըման.
Իմ նանն ինձ վո՞նց ա պահել:
ՊՍՎ 105

123· Ամպել և ամպի նըման,
Շաքարը դանդի նըման.
Իմ նանը վո՞նց և պահել:
ԱԴ 162

123· Ամպեր ա ամպի նըման,
Շաքարի դանդի նըման.
Իմ նանն ինձի մո՞նց պահեց:
ԱՔ 340

234· Շաքար ա խանդի նըման.
Իմ մեր ինձ վո՞նց ա պախե,—
Ծալած (վար· ծալուվ) դուլպանդի
նըման:
ՀԺԵ 87

Ամբել և ամբի նըման,
Շաքար իս դանդի նըման.
Ճարըս հենց ինձ պահվել և,
Ծալած դուրբընդի նըման:
ԹՄԿ 58

***

1—4· Ամպեր ա ամպի նըման,
Շաքարի դանդի նըման:
ՓԵ 74

2087

Ամպել ա ամպի նըման,
Շաքար իմ դանդի նըման.
Ջառնա՛ իմ մոր երկու լուս,
Ինձ չըտըվեց Մխոյ ման:

2088

Ամպեր եր ամպի նըման,
Շաքար եր դանդի նըման.
Մեռնե՛ր սաբըրի վորդին,
Ցես՝ ել իմ սիրած չառա:
ՆՀՋ 89

2089

Ֆնկըդ կաքավի նըման,
Ինձ անուշ և հոդևհան.
Ուսիդ վըռված ծամերը,
Ակռըդ սարան հալիության:
ՏԻ 151

2090

Առտըման կյաքվու նըման,
Ձնծիկդ կուդեր սարին անուշ,
Ձնծիկդ կուդեր լեռնեն անուշ,
Անուշ անուշ խոտ կըեր (կար)
քյո ծոց,
Կըտակն ինկավ, սիրտս ելավ բոց:

Եղնի՛կ, քո դարդեն, քո դարդեն,
Դիս կըտրեցիր սըրտիս փարդեն.
Ախո՛տ, քո դարդեն, քո դարդեն,
Դիս կըտրեցիր սըրտիս փարդեն.
Անգի՛ն, քո դարդեն, քո դարդեն.
Դիս կըտրեցիր սըրտիս փարդեն:
ՀԺԵ 43

***

Եղնի՛կ, քո դարդեն, ամա՛ն,
քո դարդեն, քո դարդեն,
Իրիցա՛վ սըրտիս փարդեն,
Գընաց իրիսիս (հ)այեն,
Կ'երթամ քո դարդեն, խորո՛տ,
քո դարդեն:
(Կրկնակ)
ՆՀԳ 46

***

Տարեր իս երեսիս հայեն,
Կըտուեր իս սըրտիս փարդեն:
ՀԺԵ 44

2091

Լելելելե յամա՛ն,
Փխփոն չունի դին իման.
(Կրկնակ)
ՏԻ 130

2092

Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Ձինար բոյիդ յես դուբրան.
Ջանիմա՛ն, ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ յես դուբրան:
(Կրկնակ)
ՏԻ 233· ՌՄ 98

2093

Ջաղացի դուռը չիման,
Աղբորը չըկա իման.
Ֆըրոջը քաչին, տարան,
Մե բերան չասավ յամա՛ն:
ԱՔ 342· ԲՍ 145

1 3 4· Ջաղացիս դուռը չիման,
Եկան քուրոջը տարան,
Մե բերան չըսավ յամա՛ն:
ԱՆ 204

3 4· Ֆուրը քաչեցին տարան,
Մե բերան չասեց յամա՛ն:
ՀԺԵ 115

3· Տըվեցին, քուրը տարան:
3· Վերցրին, քիրը տարան:

Ջաղցի դուռը կար չիման,
Ջրկար աղբորը իման.
Ֆաչեցին քիրը տարան,
Մի բերան չասաց ամա՛ն:

2094

Ջաղացի դուռը չիման,
Ֆըրոջը չըկա իման.
Աղբորը սալդաթ տարան,
Մի բերան չարեց չիման:

2095

Ջաղացի առջին չիման,
Աղջըկան չըկա իման.
Ցարը դըրեցին տարան,
Մե բերան չըսավ ամա՛ն:
ԱԴ 173

2096

Արի՛ երթանք մեր չիման,
Ցես քեղնից չունիմ դյուման.
Ցերբոր դու ինձի աունես,
Հորըս կըտաս տաս թուման:

2097

Դոլի ղըրաղ չարիր չիման,
Աբշակի մոր սըրտի դուման,
Մալականին չըկար իմա՛ն:
ՋՔ 23

***

1—3· Մոլու բերան չայիր չիման,
Վեր Արշակին բըռնեց դուման.
ՎՍՍ. 42

2098

Սարը կոխել ա դուման,
Գըղակդ ամ՛ի մի թուման.
Սերըդ սըրտիս մեջն ընկավ,
Ասալաճ վըկա, անդյուման:
ՏԻ 254· ԲՍ 149

2099

Սարին նըստել ա դուման,
Իմ յարն եկավ անդյուման.
Մեզ իրարից չոկողը
Վոչ դին ունի, վոչ իման:
ՏԻ 190

2100

Մոլեսըլեման Թոզ ու դուման.
Սերոբ կորեր ա անդուման.
Մըչու Հավքեր Թեվավորան,
Աբոն նաչին դըրին, տարան:
ՀԺԵ 79
Տես՝ Ֆամին եկավ երան երան.

2101

Արել եմ ցորնի աչան,
Բոյըս բոյիդ փերուչան.
Արի երթանք Սուրբ Նըչան,
Մատնիս տամ քեզի նըչան:
ԱԴ 162

***

Կարիք, արի երթանք Սբը Նըշան,
Տես՝ կարիք եմ հետ կարիքներաց։

2102

Դու զարդըվիր ես, կ'երթաս
Սուրբ Նըշան,
Մատիս մատընիկ կուտամ քե Նըշան։
ՀՀ 328

2· *Ոսկի մատնիկ, ակնը*
յաղութ է քո Նըշան։
ՍՄ 292

2103

Իմ անունը Զարնըշան,
Մատնիկըս տամ քե Նըշան։
ԱՓ 342· ԲՍ 146

2104

Աղջիկ, անունդ Փարիչան,
Երևսըդ խալ դառնըշան.
Ասաք տուր, վոր դու ինձ կըգաս,
Մատանիս տամ քե Նշան։
ԱՋ 377

2105

Աչքերդ է Թուխ Թուխ, ընքվերդ
փերիչան,
Իմ մատիկ մատնիկ կուտամ քե
Նըշան.
Վոր չես ալատար, կյո'հան
Սուրբ Նըշան,
Թարքըմներըդ է կրունկու ճիվան։
ՊՎ 87· ՌՄ 66

***

1—4· *Աչքերդ է Թուխ Թուխ,*
ընքվերդ փարիչան,
Ըսատանըղ վոսկի մ' կուտամ
քե Նրշան,
Վոր չես ալատար, երթանք
Սուրբ Նըշան։
ՆՀՋ 102

2106

Աղջիկ, անունըդ Շուշան,
Շերմակ բոխաղ, Թուխ Նըշան.
Ցես քու յարըդ տեսեր եմ
Ձեռքը ծոցին փոշիման։
ԱԳ 103· ԲՍ 136

***

Ա'յ տըղա Ուռուշան,
Սիպտակ ղոյին Թուխ Նըշան.
Ետոր յարըդ տեսել եմ,
Ձեռքը ծոցին փերուշան։
ԱՆ 202

2107

Աղջիկ, անունըդ Շուշան,
Սիպտակ բոխաղ, Թուխ Նըշան.
Արի երթանք Սուրբ Նըշան,
Վալա մատանիս քեղ Նըշան։
ՀԺԵ 126

***

1—4· *Աղջիկ, անունդ Շուշան,*
Արի դընանք Սուրբ Նըշան։
ԿԺԵ 42

***

Աղջիկ, անունըդ Շուշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան.
Թե վոր ինձի խոսք կըտաս,
Մատանիս տամ քեղ Նըշան։
ԱԸ 137

2108

Աղջիկ, անունդ ե Շուշան,
Շատիկ մ'ունիս խըշխըշան.
Հինդ հալատի վեց Նըշան,
Արի երթանք Սուրբ Նըշան։
ՋՔ 40

***

Աղջիկ, անունըդ Շուշան,
Դեղրե մ'ունիս խըշխըշան,
Արի դընանք Սուրբ Նըշան,
Վոսկի մատնիք քեղ Նըշան։

234. Դայրե մ'ունիս խըշխըշան.
Քելե' երթանք Սուրբ Նըշան,
Մատնիքըս տամ քեզ նըշան:
4. Մատանիքըս քե նըշան:

***

Աղջի', անունդ ի՞նչ է:— Շուշան,
Հաղել կապել ես խըշխըշան.
Ոսկի մատնիքըս քեզ նըշան:
Աղջի ռա'ւնտ, ո՞ւմ տրնեն ես:
(Վերջին տողը կրկնակ է)
Ռոտ 56

2109

Աղջի', անունդ ե Շուշան,
Ոսկե մատնիս տամ նըշան.
Սրի երթանք Սուրբ Նըշան,
Ինձի չանես վերուշան:
ՋԲ 40

***

Աչի'ն, անունդ ե Շուշան,
Մատանիս տամ քեզի նըշան:
Եկո' երթանք Սուրբ Նըշան,
Ոգնական ե Սուրբ Նըշան:
ԲՆՄ 332

***

1—4. Աղջիկ, քու անունդ ե Շուշան,
Եկուր երթանք ի Սուրբ Նըշան,
Մանիկըս տամ քեզ ի նըշան:
ՀՄ 457

***

1—4. Աղջիկ, քու անուն Շուշան,
Ոսկի մատնի քու նըշան:
ԲՆԳ 122

***

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Ճաղջիկ, անունդ ե Շուշան,
Դիլբեր, անունդ ե Շուշան,
Եկուր երթանք Սուրբ Նըշան,
Մ'ատնիս տամ քեզի նըշան:
ԲՆԳ 677

2110

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Սրի երթանք Սուրբ Նըշան.
Ոսկի մատնիք քո նըշան.
Իմ սերն ու քում չըմաչան:
ԲՆԲ 237

***

Աղջիկ, քու անուն ի՞նչ է:
Աղջիկ, քու անուն Շուշան.
Ելիր երթանք Սուրբ Նըշան,
Ոսկի մատնիք քեզ նըշան.
Հարիր ուղես՝ հազար կիտամ:
ԲՆՄ. 740

2111

Աղջիկ, քո անուն Շուշան,
Սրե' երթանք Սըբ Նիշան,
Տաս ոսկի կուտամ նըշան:
— Ճես ի՞նչ անեմ տաս ոսկին:
Մառի տակին ել ունեմ,
Ըռանդ ըռանդ թել ունեմ.
Ճես անտեր եմ, տեր չունեմ,
Սիրելու շատ սեր ունեմ.
Սեվ սար եմ սարի նըման,
Շաքար եմ կանդի նըման:
Ջան, ջանե, ջանե,
Ջան ջանե, ջանե, ֆինջան է:
ԾՎ 48
Հմմտ. «Մառին տակը հել ունիմ»:
«Բերդի տակին ցել ունեմ»:

2112

Վոչ վարդ կ'ուզեմ, վոչ շուշան,
Վոչ Մուղնի, վոչ Սուրբ Նըշան.
Թե յարըս ինձ սիրում ա,
Բոլորին կ'ըլնեմ զուրբան:
ԲՄ 134

2113

Ա'յ տղա, անումդ Առուշան,
Սիլտակ կուլիդ թուխ նըշան.
Ճաղլուխդ ըղարկի՝ անեմ,
Պահեմ քու յարիդ նըշան:
ԱՋ 377
2. Իմ անունը Ջառնըշան:

***

Եղբեր, անուշդ Ուսուշան,
Սխպտակ կուխդ Թոխս նըշան.
Ցաղլախըդ զարկի՝ անեմ,
Պահնեմ քո յարիդ նըշան:
Ա.Դ. 266

134. *Ա՛ տղա, անուշդ Ուսուշան,*
Ցաղլուխըդ զարկի՝ նախշնեմ,
Դարկնեմ քո յարիդ նըշան:

***

Ախպեր ունիմ Սարուշան,
Կոլին տակը սառ նըշան.
Ա՛խպեր, յայլեխդ մին ինձ տո,
Տանիմ քո յարիդ նըշան:
Ա.Ժ.Ի. 41

***

Ախպերս ա վոնդ մընևչակ,
Սխպտակ կիջին Թոխս նըշան.
Ախպեր, յայլեխդ ինձ տո,
Տու քյրնի յարիդ նըշան:
Ա.Ժ.Ի. 41

***

Ա՛ տղա անըմդ Ասուշան,
Սխպտակ գառանը Թուխս նըշան.
Ագլուխըդ զըրկի նախշնեմ,
Ձալ չալ տոտերս քեզ բախշնեմ:
Ա.Ժ.Ա. 50

2114

Ինչար աչքերըդ վեհուշան,
Սևվ աչքերիդ ընևմ դուրբան.
Ջոր-պիշնը դուխտաղ ես արել,
Ինձ պես չիմանին, հնգո ջան:
Տ.Ի. 227

***

Մախերըս անպահպան,
Տես՝ Ծամերըս համբա համբա:

2115

Հա՛յդե բաղչեն, Հակոբ ջան,
Ջա՛ր քամանչեն, Հակոբ ջան:
(Կրկնակ)
Ա.Ե 194

2116

Նանա՛յ նանայ, վա՛յ նանե ջան,
Ջյասերըն քարվան, Մարո ջան.
Ես ել մի դավրան, Մարո ջան.
Վա՛յ լե լե լելե, վա՛յ նանե ջան:
(Կրկնակ)
Ռ.Մ 126. Ա.Դ. 170

2117

Վա՛յ լե լե լե լե, վա՛յ լե լե լե լե,
Վա՛յ սիրելի ջան,
Սրտով սիրել ես,
Մոլոր Թորկել ես,
Վա՛յ անուշիկ ջան:
(Կրկնակ)
Ռ.Մ 133. Տ.Ի. 168

2118

Ցևրի՛, յևրի՛, յևրի՛, ջան,
Ցևրի՛, մարալո ջևյրան:
(Կրկնակ)
Հ.Մ.Ա. 21

2119

Կասեմ՝ արի՛, աղջի ջան,
Քաղենք գարի, աղջի ջան.
Գարի(ն) քաղենք, դաշտա՛ թրևեմ,
Ճանապեն քյարի(ս), աղջի ջան:
Ա.Ե 200

2120

Պըտեմ, պըտեմ, աղջի ջան,
Կովը կըթեմ, աղջի ջան.
Դիչերը վոր դաս ինձ մոտ,
Ճև խըտըտեմ, աղջի ջան:
Ա.Դ. 176

2121

Ցես քեզ ղուրբան, աղջի Լան,
Լըսե՛ իմ խոսք, աղջի Լան.
Ցերեկը քեզ ումրըս տամ,
Դիշերը Լան, աղջի Լան:
Ան 202

2122

Ղըշլի բոլոր, աղջի Լան,
Ֆարաի ու քոլ, աղջի Լան.
Թե ղու ինձի չառնես,
Ընկնիս խոլեր, աղջի Լան:
Ադ 176

2123

Դե՛ տուր, դե՛ տուր, աղջի Լան,
Ցես քու խեղճ ղուլ, աղջի Լան:
Երլաճ սըրտիս փայփայը,
Շուտ արա, տուր, աղջի Լան:
Ադ 176

2124

Հոռովել տուր, մալկալ Լան,
Իմ Լան քո Լանին ղուրբան:
(Գուլթանի յերգերից)

2125

Ջան մարալ Լան,
Ջան դյարալ Լան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 25

2126

Վարդիկ բիլբուլ վարդիկ Լան,
Վարդ խոռովավ, դնաց Վան.
Վարդ եմ քաղեր ձեր արտեն,
Թորկեմ, կորեմ քո դարդեն:
ՀՀ 311

2127

Ջան դյուլում, Լան, Լան,
Ջան ծաղիկ, Լան, Լան:
(Կրկնակ)
ՔՀ 158· ՓԾ 72·
ՌՄ 108· Տի 203·
ԱԸ 445· ՀԺԽ 124
1· Ջան վարդիկ, Լան, Լան:

2128

... Խորոտի աչքեր ֆինջան,
Բուկն ե դցի լալ, մարջան.
Ապըրջան ոսկեջրուվ,
Ադմեն ակնուհանք չարուվ:
Տի 174

2129

Ցես սիրեցի, ուրիշն առավ,
սիրուն Լան,
Ինչ վոր արավ, մայրս արավ,
սիրուն Լան:
ԿԺԵ 66

2130

Աղբերս բնեց մի յաչէիկ մարջան,
Աղջիկը կ'առնեմ, Աբոյ Աղաջան:

2131

Ակռ՛, սիրական յար Լան,
Գյարդանիդ տոլի մարջան:
Ադ 175

2132

Հո՛, յաման ու յար Լան,
Ձե յաման ու յար Լան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 34

2133

Դու չորորա՛, դուն որորա,
Շողեր Լան,
Ամպի տակին ճուն կ'երեվա,
Շողեր Լան:
(Կրկնակ)

Ուն կ'երեվա, ճուն կ'երեվա,
Շողեր Լան,
Բերդի տակին տուն կ'երեվա,
Շողեր Լան:
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 39

2134—5

Ծաղիկ անուն Անթառան,
Գյադևք (վ. ղդևքն) եկան,
յետ դառան:
ՀԺԵ 131· 132

2136

Մեր տան յետնեն մի մառան,
Տղերքն եկան, յետ դառան.
Ձևուրս տարա, քև բրռնեմ,
Դիմի յայ ու մարջան դառան:
ՔՀ 165· ՌՄ 121·
ԲՄ 130

123· *Մեր կտիր նղնեն մի մառան,*
Տղերքն եկան, յետ դառան.
Ձևուրս տրվի, քև բրռնիմ:
ԹՄԿ 63

Մեր դուռը յերկու մառան,
Գյադևքն եկան, յետ դառան.
Կուտրա դըցի, վոր բրռնեմ,
Դարձան դյուլ ու ըռեհան:

Տես՝ «Մեր դռան առաջին մի՝ դարան» և «Մեր բաղումը մի դարան»:

2137

Գրնացի մառան,
Հավիրը թառան.
Աղջիկըդ կ՝առնեմ,
Ոսթոյ Անթառան:

2138

Արեվն առեր դյամու մառան,
Դարիպ խավքեր սիրու թափան,
Աքշըկու լեշ առան տարան:

Շորորա դամին, չորորա,
Լոդկեն ի մեջ կ՝որորա:
ՀԺԵ 54

2139

Ցար մենդի՛լ, դու կ՝երթեր մառան,
Բաժդ ի բարակ լինէ ո(ր) ըռահան.
Դու խանիր իմ դըլխու ֆարման:
ՀԺԵ 62

2140

Ամպերն եկան, բոլորա առան,
Նաղու յարըս խըլին, տարան.
Անկամորդ մարդու երեսից
Ինդըն ընկավ բերնե բերան:
ՏՒ 82

2141

Եսոր չարաթ (վ. ուրբաթ) և, փառաւն,
Ցաղմեդ նախչուն և, փառան.
Ձեր բալկոնը ճադերով,
Ինդ վախցըրին դիշերով:
ԱԵ 205
Ամմա. ժամի դըռներ չըկերով:

2142

Լուսնակն ելեր վեր մեր դըռան,
Ջեզ մ՝ որ կեր (կար) վեր իմ ճըռան:
— *Ի՞նչ կա ինե:— վարդ ու ռեհան:*
— *Պուկ մ՝ կըտրեմ սիրու նըշան:*
ՀԺԵ 60

2143

Ա՛յ ալ կըռան, ձախ կըռան,
Կաքավներ սարով թըռան.
Ա՛յ քյաջիկ պոչիկ տըղա,
Ախ՛ յես կանգնել մեր դըռան:
2 4· Կաքավը սըռան թըռան...
Ցես ախ՛ եմ մըտիդ թըռալ:
ԱԳ 266

2144

Եւ կըռան, աղու կըռան,
Ջուխտ կաքավ թևով թըռան.

Ցեռ մի սոնա յեմ սիրե,
Հաբեվան, դուռը դըռան:

2145

Մաղիկ եմ քաղել ևըռան,
Իմ թևի տակին թառռան.
Ընկերներ, աստված կանչելք,
Ես տարի յա մեր դռվրան:

2146

Գընացի Բողազքյառան,
Եկան, եռեվես հառան.
Եկան, տեսան, յետ դառան,
Ղալանըս կըտրին քըռան:
ՀԺԵ 110

2147

Ջեռքըդ առեր ես եսան,
Թաքի տու Թուխունիդ քիսան.
կանչե՛, կանչելուդ դուրբան,
Իմ նանի աղիզ փեսան:
ՄԳ 96

2148

Ախուշաման,
Ճաղի յաման.
Մանչերն եկան,
Կնիկըդ տարան:
ՋՔ 39

2149

Մաչինում կ'ընի մարդըվան,
Շենում կ'ընի լավ դըվան.
Են տըղան մին խոսկ ասեց,
Սըրտումըս մընաց բանդըվան:
ԱԺԿ 31

2150

Մեր այվան, սիվտակ այվան,
Ի՞նչ անեմ սիվտակ այվան,—
Շատն տըղեն իշուց Հայվան:
ՀԺԵ 111

2151

Բամբակ եմ ցաներ Խարբերդու
ովան,
Բըլբուլ, մի՛ փըլցուներ ճաղերուս
յուվան.

Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրածս,
տուն եկո՛,
Սրմաղան պետքը չէ, արևվդ ա՛ռ,
եկո՛:
ՀՀ 330

***

Շատ բամբակ եմ ցաներ
Խարբերդու ովան,
Մարի՛կ, մի՛ քըրքըրեր բըլբուլիս
յուվան.
Ցել եկո՛ւ, յել եկո՛ւ, ա՛ռ
պատվին դուռան.
Ճարը քենե լինի, մար
աստվածամար,
Խարբերես տուն խըրկես, սուրբ
աստվածամար.
ՀՄ 460

2152

Իրիկ, կընիկ կըռվըտան,
Փաթթվան իրար, թոնիր մըտան,
Կըտոր մի չալե չոր դըռտան:
ՄԼ 452

2153

Ջաղքի միչին միկիտան,
Ջեհի աղչիկն ինճի տան.
Ջեհի աղչիկն ի՞նչ երավ,
Չիդյարըս փորես տարավ:
1—4. Ջաղքի մեջը միկիտան,
Ջոխվի աղչիկն ինճի տան:

2154

Ջուրը կապե այդեստան,
Աստված պահե դյաղեստան.
Գընա, յայլեն արտ ունիս,
Հաղար ու մի դարդ ունիս:
ՄԼ 135

2155

Գինի, գինի, գինըսատան,
Աղբևր մ'ունիմ Շահրըսատան.
Մանր ուլունկի չարող ե,
Թաւիթա չապիկ կարող ե:
Աղբևր, աղբևր, Ջա'ն աղբևր,
Գուլ ու լալ, մարդան աղբևր:
ՀՀ 312

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըսատան,
Աղբևր մ'ունիմ Շահրըսատան.
Թաւիթա չապիկ կարող եր,
Մանր ուլունկի չարող եր:
Ան 192

***

1—6· Աղբևր մ'ունիմ Շահրըսատան,
Համ արող ա, համ կարող,
Շիլա չապիկ հագնող ա,
Կարմիր գոտիկ կապող ա:
ՀԺԵ 87

***

1—6· Գինի, գինի, Գինդրսատան,
Ճար մը ունիմ Հընդրսատան.
Մանրը հընդի չարող եր,
Թաւիդա չապիկ կարող եր:
ԱԸ 137

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըսատան,
Մեկ քուր ունիմ Շահրիսատան.
Անող ա, ըզդող ա,
Շիլա չապիկ կարող ա,
Մանար ոսկինք չարող ա,
Զրհմարին հաց տանող ա:
ՀԺԵ 96 հա.

***

1—6· Աղջիկ մ'ունիմ Գիւլըսատան,
Տանիմ, կուսամ Մըխրսատան.
Վախենամ ծամերն ուլուց տուն:
Արող ե, ելնող ե,
Մեծ Յարդըրիա չարող ե,
Շարև չապիկ կարող ե,
Շիլա չապիկ ձիվղ ե.
Հըմեն մատից, ուր եղընգից
Մազար խունար կըթափի:
ՎՍՍ 48

***

1—6· Գինի, գինի, Գինըսատան,
Աղջիկ մը ունիմ Շահրըսատան.
Մանր հընի չարող եր,
Թաւիթա չապիկ կարող եր:
ՆՀՋ 94

***

1—6· Աղջիկ ունիմ, մանող ա,
Շիլա չապիկ կարող ա,
Մանրը կոճակ չարող ա,
Զիթվորի հաց տանող ա:
4· Կնաբարի մերուս պիտուղ ա:

2156

Ա'յ բալա Գարան,
Զուտնով քեզ եկան,
Դամուդով տարան,
Քեզ, Գարան Ջան:
ՋԲ 39

2157

Աղջի, անունդ եր Մարան,
Քեզ տեսնող մանչերն մաբան.
Ախտս, եկան քեզի տարան,
Սարարն ելավ մերոնց Սոնան:
ՋԲ 39

2158

Մեր բաղումբ մի դարան,
Շատ հարան ու աղջիկ նի' դաւան.
Ձևորս տարա, քիև բընիմ,
Դիմի թաղի-թուլա դաւան:
ՔՀ 166

***

Մեր դուռն առաջին մի դարան,
Տըղայքն եկան, նի' դաւան.

Կուրծս տարա, վոր բըռնեմ,
Թաղի ու թուրա դառան։
ԿՀ 161

Տես՝ Մեր տան յեռնեն մի մառան։

2159

Մեր դըռանը մի դարան,
Ղղկերքն եկան, նի՛ դառան.
կուրծս տարա, վոր բըռնեմ,
Շարած մարգարիտ դառան։
ՏԻ 144

1. *Մեր դռան առաջին մի դարան։*
ԿՀ 161 հա.

***

Տանըս տակին կար ղերան,
Հարս ու աղջիկ նի դառան.
կուրծս տարա, թե բըռնեմ,
Լոխ իմ մեր ու քիր դառան։
ԱՋ 376

2160

Ճըղորի մազե լարան,
Բըթուն տարան, ձի չըտարան.
Հանո՛ր, հանանո՛ր,
Ճես մեռնեմ խաթուն Տիրամոր։
ՀԺՆ 51

2161

— Արի՛, Մարան, գնա՛ Մարան,
Տանոդիդ տունը վերան։
(Կրկնակ)
ՈՒ 205

2162

Ճարիս անունն ա Մարան,
Մաղերն ա երկան պարան.
Անոր երեսն հայդուդ
Աղեկությանն է հեյրան։
ԲՆԴ 491

2163

Աղջի՛, անունդ ի՞նչ է։— Մարան։
— Կարմիր երես, պըղտի բերան,
Մաղեր ունիս երան երան։
Աղջի ռունտ, ո՞ւմ տըննեն ես։
Խոտ 55

2164

Բադըրնու տեղն արան,
Վեց տըղա ջոկին տարան,
Տերերը կապին վարամ,—
Գընա, բարով յիտ արի։
ՀԺԵ 118

2165

Ծամերըդ չարան–չարան.
Մեջքիդ ես փըռել, Մարան.
Ջաֆեքը յես քաշեցի,
Ուրիշներն եկան, տարան։
ՏԻ 251

Ախպարա՛ն, ա՛յ Ախպարան,
Սառն աղբուր չարան–չարան,
Ճես մի պուճուր յար ունիմ,
Են էլ փախցըրին տարան։
4. *Սիրեցի, խալխը տարան։*

2167

Ավ քաղով հարսներ տարան,
Մենք մացինք դիլու բերան.
Մեր ճըժերն ու աղջիկներ
Ձենք դինա թե դո՛ր կորան։
ՏԻ. ԲՍ 137

2168

Մանիկ ասեմ մի բերան,
Սեյը տանի ջուխտ դերան.
Գեչը սիրունա ծոցին,
Հեյ վա՛խ ու հաղար բերան։
1 3 4. *Մանիկ մանիկ մի բերան...*
Գեչը սիրունի ծոցին,
Հա՛յ վա՛խ ու հարյուր բերան։
ԲՍ 126

***

Ջոջ տուն ու ջուխտակ դերան,
Գեչ խորտակիլ ծոց պառկիլ,
Ախ ենիմ հաղար բերան։
ՆՀՋ 96

***

Ջոջ տուն, ջուխտակ դերան.
Որոտա պատկավ դէշի ծոցուն.
Հեյ վա՛խ ու հազար բերան:
ՀԺԵ 130

2169

Մանի ըսեմ մի բերան,
Մէ տուն իմ ջուխտակ դերան.
Ռունդը ռունդին կուտան,
Չէրգինն աչխըրքի բերան:

2170

Արչակ դընաց ծովի բերան,
Ջընկնէր թափան, աչքեր կերան,
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա՛:
ՋԲ 23

2171

Տուն մ'նէմ չինե դեսի բերան,
Վերնն թալի ջուխտ իմ դերան.
Մեկն ի խոխե, մեկն ի ծիրան.
Ոտնեն կատրալ, մընաց ծիրան.
Մէրան փրթխալ յարօջ բերան:
ՎՍՍ. 40· ԺԹ 74

1 2 5· Տուն նէմ չինե դեսի բերան,
Վերնն թալի երկու դերան...
Մէրան փրթիկեր յարօջ բերան:
2345· Վերնն թալլինք ջուխտ իմ դերան.
Մեկն եր խոսե, մեկն եր ծիրան.
Ոտնեն կատրալ, մընաց ծիրան,
Մէրանն փրթխալ յարօջա բերան:
ԲՆՍ. 583

***

Տուն նէմ չինե դեսու բերան,
Թալլինք լինե ջուխտ իմ դերան.
Մեկն եր խոխե, մեկն եր ծիրան.
Կուտրալ խոխին, մընաց ծիրան:
ՔՄ 26

2172

Եչը սատկավ ձորի բերան,
Հանալանքդիք թափան, կերան:

***

Եչ քաչեցին Թորվան բերան,
Վոտքերն արին փաչա, կերան.
Ոսկոն արին տուն ու դերան.
Կաչին արին դուչի նաղարա.
Ալըպոն դանի, կըրպոն խաղա.
Կըրպոն դանի, Ալըպոն խաղա:
ՎԺԵՍ. 3

2173

Պուճուր աղջիկ լենքերան,
Քու տանողիդ տուն վերան.
Գյամը զարկեմ քու բերան,
Հեծնեմ, երթամ Երեվան:
ԱԵ 200

Մարալ ու ջեյրան,
Պըլտի աղջիկ լենքերան.
Գյամ զարկեմ քու բերան,
Հեծնեմ, երթամ Հարի Վան:
ՀԺԵ 94

2174

Հավք մ'ել էրե, Թըղթիկ կեր (կար) բերան,
Աբե, կարդացի իմ դլխու Ֆաթման:

Աբե, յար, արե, խըռավ մի՛ մընա,
Ամանլըդիս մալը ձի քե չի մընա:
ՎՍՍ. 37

2175

Մեր տան եսեվ քաչած դերան,
Ձեր տան եսեվ քաչած դերան.
Կարմիր երես, պըղտիկ բերան,
Որ կըմներ ժամտան խորան:
ՀԺԵ 79

2176

Մեր տան յեսեվ ջուխտ իմ դերան,
Բոլոր երես, պըտիկ բերան,
Քո սիրտդիդ դըռներ վերան:
ՔՀ 174

***

Մեր տուն ձերուն մեկ մեկ գերան,
Բոլոր երես, պըստիկ բերան,
Ձու տանողին տուն եր վերան։
ԲՆԳ 651

1· *Մեր ձերուն երան վերան։*
ԲՆԳ 471

***

Եբեվընու կուպար գերան,
Բոլոր երես, պըղտի բերան,
Ձու տանողիդ տունը վերան։
ՋԲ 19

2177

Ցաբիկ, գիս վառից քու պըղտի
բերան,
Ձու տանողէ տուն եղի կավլ վերան։
ՀԺՆ 88
Տես՝ Աբի երթանք սարեր սեյրան։

2178

Անտոնի գըռան գերան,
Աչխեննն ընկավ բերնե բերան։
Տե՛ս 185

2179

Ֆամին եկավ երան երան,
Նովը գարկավ ծովի բերան.
Ամբար սարեք իմ մայրիկին,
Մեր տուն ու տեղ մընաց վերան։
ՀՄՆՍ. 49

Ֆամին եկավ երան երան,
Լոդկեն դընաց ծովի բերան.
Ամբար արեք անբախտ սմուս,
Մեր տուն–տեղը մընաց վերան։
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա։
ՆՀԳ 50

2180

Ֆամին եկավ երան երան,
Գընաց հասավ Մըշու բերան.
Մըշու հավքեր թեվավորան,
Ֆյալաչի տուն սեվավորան։

3· *Մըշու հավեր թեվավորան։*
ՌՄ 87
Տես՝ Մոլեսըլեման թող ու դուման։

2181

Իրիշկե՛ դեմ աղոթքան,
Դաշտա կու բանի ձեր դութան.
Քանց ղըմեն քաղցր և վաքան։
Տե՛ս 164

2182

Մաճկա՛լ, նայե դեմ աղոթքան,
Փառք տուր սատծուն մեկ բերան։
(Դութանի յերգերից)
ՀՄՆԲ 3

2183

Ցես մարալ եմ, դու ջեյրան,
Երթանք սարերը սեյրան.
Ինչ էլ լինի՝ քեզ սիրել եմ,
Ջանըս լինի քեզ ղուրբան։

1 2· *Ելնենք սարերը սեյրան,*
Ցես մարալ եմ, դու ջեյրան։
1 2· *Գելե՛ գընանք սարը սեյրան,*
Դու կըլմանիս սարի ջեյրան։

***

1—4· *Ցես մարալ եմ, դու*
ջեյրան,
Ցա՛ր, երթանք սարը սեյրան։
(Կրկնակ)
Ա.Ե 203

2184

Աբի՛ երթանք սարը սեյրան,
Դու կըլմանիս չուլի ջեյրան.
Սեֆիլ տըղեն քեզի հեյրան։
Կայնի՛, սեյր անեմ, սեյր անեմ,
Բոյիդ հեյրան, հեյրան եմ։
ՌՄ 50· *Տե՛ս* 86·
ԲՆԲ 364

***

Ելեր ես, կ'երթաս կը սկըսան,
Մընացեր եմ բոյիդ հեյրան.
Դու կըմտանես չոլի ջնյրան:
ՋԲ 19

***

Դու ելեր ես, կ'երթաս սկըսան,
Դու կըմըներ սարի ջնյրան.
Դու կըթնես կաքլու նրման:
Բնի՛, բնի՛, բոյիդ հայրան:
ՍՆ 193

2185

Վա՛յ սարեր, բանձրիկ սարեր:
Աբո՛ երթանք սարեր սկյրան,
Սարից բերին չուխա իմ ջնյրան.
կարմիր երես, պուճուր բերան,
Բյո տարտղի արնիկ վերան:
ՀԺԵ 51 հտ.
Տես՝ Մեր տան յեսիլ չուխա իմ
դերան:

2186

Մաղը վերուչի, դացի ցան,
Ջերիցըս խընձոր հանի,
Տեսա իմ յարը դան չեր,
Ծըրտիցըս հոդոց հանի:
ՀԺԵ 112

***

Վերեվ մեր տան արտ աչընցան,
Տես՝ Մեր տան եռեվ արտ
կորընկան:

2187

Ոլիկ մ'նեմ արնկեն խետ առվի ափան,
Իլով բարձըրցավ խետ արեգական.
Նա՛ բայրնի կերա, նա՛ արնիկ
պառկա:

Աբե՛ ա՛խ, ախ ձի սիրեց,
Ախ — Թարկի. ֆալակ ձի կոտեց:

Աբե՛, յար, արե՛, խըռով մի՛ մընա,
Ինր տուս առավորքի. ձի, քե չի՛
մընա:
ՀԺԵ 42 հտ.

***

Ցըտուկ մ'նեմ արնկեն խետ առվի
ափեն,
Ելալ ճյոդ քըշեց խետ արեգակին:
ՀԺԵ 44

***

Դասաս մ' ըռևհան խետ արեգական,
Ճողերն ի թալե խետ առվի ափան:

Ախ՛բա, խան վիճակին ի բարին,
Ամբարձավ դելաքդ կատարի.
Ասանես քյո սըրտի մուրադին:
(Վիճակի) ՎԱՍ. 93

Հմմտ. Ցորեն ցանե խետ դուխնե
ական:

2188

Բոստան եմ ցանե խետ առվի ափեն,
Ելե քըրքընե խետ արեգական,
Իմ ումուդ մընաց սարի Սըրբեկան:
ՆՀՋ 91

2189

Դու կըքնկես հետ ծովու ափան,
Շորոր-մորոր բաժիդ կուբրան.
Են քյո սիրուն խալեր թափան,
Հոդիս հասավ դեմ կըլրփան:

Նուռ կ'ողորկես, նուռն ի՞նչ անեմ,
Սիրուդ կըրակով կրմաչվեմ.
Ճես բիլա քեզ ումըրն ի՞նչ անեմ,
Ասորվորես մաղն ի՞նչ անեմ:
ՎՍՐ 41

***

Դու կը քեզնես հետ ծովու ափան,
են քո սիրուն խաւերը թափան.
Հոգիս հասավ դեմ կըլափան:

Նուռ կ'որողկես, նուռն ի՞նչ անեմ.
Ցես բիլա քեզ ումրըդն ի՞նչ անեմ,
Աստըվորիս մալն ի՞նչ անեմ:
ՊՎ 95

***

Դու կը քեզնես ծովի ափան,
Ջյո սիրուն խաւքեր թափան:

Նուռ կըճամբեխի, յես ի՞նչ անեմ.
Ջյո չորոցած դյալ ի՞նչ անեմ:
Հետ արե, եղնի՛կ, հետ արե՛.
Դարդ չունեմ, դարդին տեր արե:
ՀԺԵ 54

Տես՝ Նուռ կ'ողորկես, նուռն ինչ անեմ.
Նուռ կըճամբեխի, յես ինչ անեմ:

2190

Ծավկունք կը քեզներ խըտ ծովու ափան,
են խարիբ խավկունք են ծովին թափան:
Զորցեր ա դյուլեր, կայներ ա դյամին,
Ծախսեր ա սրներ, մըչնեն ա քամին:
ՀԺԵ 56

2191

Երեվան դուքան դուքան,
Ձերմակ չիչա, ըստաքան.
Ցես իմ յարը սիրեցի,
Դուշմաններըս տըրաքան:
ԱԳ 101

2 3· Ձերմակ չուշեն, ըստաքան.
Ջեզի վոր յես սիրեցի:
ԱԴ 171

2· Ձերմակ չիչ ու ըստաքան:
ԲՄ 140

234· Ձերմակ չուշեն, ստաքան.
Ցես իմ սիրածը կ'առնեմ.
Դուշմըններըը տըրաքան:
Ան 201

2192

Քալամ եմ ցանե ճամբեն,
Գըտեր եմ գեղի համբեն.
Ինձ մի նազան յար ունեմ,
Կըցուլա կըժան կանքեն:

2193

Կայնել ես սարի ճամբեն,
Իշկում ես յարի ճամփեն.
Կըտամ վոսկի մատանիք,
Վոր դու դաս ջըրի ճամբեն:
ԱՔ 343

2194

Թարաքյամեն իր ոբեն,
Տըվեք մինթանիս քյոբեն.
Մինթանիս քոբեն լեն ա,
Իմ սիրած տըղեն են ա:
ԱԴ 166· ՌՄ 107·
ԲՄ 130

3· Բերեք իմ գեյբիս քոբեն:

2195

Կարել եմ ջուբեն,
Գործում եմ դուլբեն.
Աղբերըս եկավ,
Անունը Ռուբեն:
1· Կայնել եմ ճամբեն:

2196

Բոստան եմ ցանե մեր գետու ադեն,
Եկեր է աշուն, թըմմեր է վադեն.
Ցես ել կ'իրեկինք, սիրուն, քու սավդեն:
ՆՀՋ 92

2197

Լուսնիակը սարի տակէն,
Ցնս նրնցա քու դարդէն.
Ցնս կ'ներթամ զարնրութնէն,
Մընաս դուռ, քու վատութնէն:
ՋԲ 18

***

Եկավ աշունի վաղէն,
Տնս՝ Արագն անցա են հանդնէն:

2198

Դընացի ջուրը բանդնէն,
Ներմնցի շաքար դանդնէն.
Իմ յարրս հոդ ե մրտել,
Դուրս չի դա քարուքանդնէն:
Ան 203

2199

Արագն անցա են հանդնէն,
Եկավ դամբուլի վադնէն.
Աչրդ չի, աչրդ դարձա
Սար ու սարար ես սակէն:

***

Եկավ աշունի վաղէն,
Կրտրավ տամբուրի փարդնէն.
Աչրդ չեյր, աչրդ դարձար՝
Թուխս քանդուլ Գևիոյ դարդնէն:
ՓՇ 73

***

Հի՞նչ անեմ հրնչիս դարդս,
Կրտրան սապիս փարդս.
Աչրդ չի աչրդ դառա,
Ցարալու յարիս դարդա:
ԱԳ 268

***

Լորը Քրտավ ես արտնն,
Կրտրավ դամբուլի փարդնէն.
Աչրդ չեմ, աչրդ դառա,
Սար ու սարար ես սակէն:
Ան 202

Լոր մի Քրտավ մեր արտնն,
Կրտրավ տամբուրիս ղայդնէն.
Աչրդ չինք, աչրդ դարձա,
Պեղերա յարդ դարդնէն:

***

Կաքավ Քրտավ են արտնն,
Ճրդվավ իմ սազի փարընէն.
Աչրդ չիմ, աչրդ դարձա,
Բեղեյրաթ յարի դարդնէն:

***

Ղուչը Քրտավ մեր արտնն,
Կրտրավ իմ սապիս փարդնէն.
Աչրդ չեմ, աչրդ դառա,
Բեմուրադ յարիս դարդնէն:
ԱԳ 96

Ծիսը Քրտավ են արտնն,
Պատռավ իմ սրրտի փարդնէն.
Աչուդ չեի, աչուդ դառա,
Բեմուրվաթ յարի դարդնէն:
ԹՄԿ 61

2200

Սիրունը սիրունի ողնն,
Սիրունի կապի քյոռնն.
Սիրուն ջան, ասումած սիրես,
Մի՛ հեռանա իմ մտտնն:
ԱԳ 167. ՌՄ 110

2201

Ջափար աղի նրխչուն ողնն,
Նոր եմ ելել Ջուլոյ մոտնն,
Չեմ կրչտացել անուչ հոտնն:
ՓՀ 175

1. Երևիանա նրխչուն ողնն.
2 3. Նոր եմ ելել Ջուլոյի
մոտնն,
Չրկրչտացա անուչ հոտնն:
ՏՒ 243

Մեր ռեսի նրխչուն ողնն,
Ցես նոր եկա յարիս մոտնն,
Չեմ կրչտացի անուչ հոտնն:
ՏՒ 233

***

1—3· Հակոբ աղի նրխչուն ոդեն,
Նոր եմ եկեր յարոջ մոտեն։
Նայնայ նայնայ նայնայ։
ՀԺԵ 57

2202

Ըրմավար տարան ոդեն,
Զկշտացա անուշ խոտեն.
Մամավարի դարին դըր,
Դյորթ թարաֆի գավին դըր։
Նայնայ, նայնայ, նայնայ
ՎԺԵՍ.

***

Թամար աղեն, Թամար աղեն,
Թամար աղի նրխչուն ոդեն.
Նուր իմ եկի յարոջ մոտեն,
Զըմ կըշտանա անուշ խոտեն։
ՇՎ 37

2203

Աչխենի սեր ու սավդեն
Ախտոնին հանեց հավտեն։
ՏԽ 185

***

Եղնիկ, քո դարդեն,
Տես Աստըման կյուքվու նըման։

2204

Իմա՞լ կենեմ յես քու դարդեն,
Իմ երեսիս պատռավ վարդեն.
Նոր եմ եկել յարիս մոտեն,
Զրկիըշտացա համ ու հոտեն։
ՀՄԽԲ 31· ԺԽ 81
2 3· Պատռավ երեսիս վարդեն,
Նորեն կու դամ յարիս մոտեն։

2205

Ցայլեն գառներ կըխուդեն,
Բեղ ուրիշները կ'ուդեն.
Ինչ ուդում են՝ Թող անեն,
Ըրտուերս իրար հետ դուդ են։
ՏԽ 260

2206

Ցարըս գնացեր կարիքուքեն,
Զիկ վոր Թողեց չար դերուքեն.
Առանց յարոջ իմ հալն ի՞նչ ի.
Ամա՛ն, յարիկ, շուտ յես դարձի։
ՎՄԲ 60

2207

Մեկ որ մենք ժողվանք գացինք
Վորոշած տեղ ուրախուքեն.
Մեղնից մեկ վերուց ասաց՝
Եկեք չանենք տըղեկուքեն.
Են դինեն, կարմիր դինեն,
Թող դա ֆրտա մեզ մեր դըլխեն.
Են լուսին, բանձրիկ լուսին,
Թող չըղըղա վեր մեր դըլխեն.
Են աստղեր, պեծ պեծ աստղեր,
Թող պըսպըղա վեր մեր դըլխեն։
ՎԺԵՍ. 12

2208

Կարիքուքե՛ն, չար գերուքեն,
Անունը չելներ, ինքը չելներ.
Թող իմ յար մոտ ձիկ մըներ,
Որ դամ դեր ձիկ տիսներ։
ՎՄԲ 61
[4· = Որը մի անդամ դար ինձ տեսներ։]

2209

Ա՛յ նանի, քու մերուքեն,
Ինձ տըվիր դարիքուքեն.
Դարիքուքենը փուչ է,
Գեղի մեջը անուշ է։
ԱԳ 99
Տես՝ Լուս ղերեղման, մարմար քար։

2210

Աչքերըդ խաժուամած են,
Մեկ մեկ մեծ աչխարհք ածեն.
Սեվ աղեղնակ ունքերըդ
Բևեռվ մարդարիտ ածեն։
ՏԽ 151

124· *Աչքերըդ խաժուժած ե ;*
Մեկ մեկ մեծ աչխարհ կ'ուժե ...
Բևռով մարդըբխա կ'ուժե :
ՀԺԵ 118

2211

Վարպետ սալքն կուգաս
ղընդղընդալեն,
Կարմիր սոլեր տիս խադեր ես
ճըռվըռալեն.
Են բազեք աչջևդ կուգան կուտ
քաղելեն,
Միհամա խավքեր ղեմդըդ կ'ելնեն
դիւեի դանելեն :
Վ.ՍՍ. 44

2212

Ալաչկերտու Թումբախալեն,
Դըլուխդ ի կապիր Մըշու վալեն.
Պազիկ ըմ տուբ ճակտիդ խալեն,
Երեցա, դիլբար, Արեցա :
ՀԺԵ 78
Հմմտ. ելեր ևր, կիսկեր կալեն ;

2213

Ուսալ՝ կուգաս :— Արտեն, կալեն :
— Հագեր ես, թորդեր ես վալեն.
Նոր եմ ընկեր սիրու բալեն :
Ընկեր ես ծով կըլողաս,
Բընց նրան հատ կըշողաս :
ԲՀ 184
Տես՝ Դու մըտեր ես ծով, կըլողաս.

2214

Աղջի՛, նոր եկար կալեն,
Բեհ տըվի մատնի վալեն.
Թե վար ինձի չեյր առնուս,
Ախ՛ քըցեցիր դարդ–բալեն :

2215

Ելեր ևր, կիսկեր կալեն,
Կըտըրտաեր ևր դըլխուդ վալեն.
Պազիկ մ'ատնենք ճակտիդ խալեն,
Թող ընցընենք դուխի մալեն :
ՆՀՋ 88
Հմմտ. Ալաչկերտու Թումբախալեն.

2216

Անձրևվ կուգա չաղալեն,
Վարդի թըփեր դողալեն.
Ճամբես բացեք, յարս եկավ,
Ալ խափուսը թաւի տալեն :

2217

Անձրևվն եկավ չաղալեն ,
Ուռու տերեվ դողալեն.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալեն :
ՀՄԽՍ. 13

13· *Անձրեվ եկավ չաղալեն...*
Հըրես (վ. Հրեն) եկավ իմ
աղբեր(ն) :
ՔՀ 159· ՌՄ 97· ՏԽ 238

Արդեվ կուգա ցողալեն,
Ծառեր, ճըղեր դողալեն.
Ցարըս ինձի դեմ կու գա,
Ցայլտն ձիներ խաղալեն :
ԲՆՍ. 623

123· *Ջուրըն եկավ չողալեն,*
Ուռի յափրաղ դողալեն.
Տի՛ ս յարըս գալըմ ե :
ՀԺԵ 125

Անձրեվ եկավ չաղալեն,
Ախոռնի պատ դողալեն.
Դուն գացիք, աղբեր եկավ,
Բող ձին տակ խաղալեն :
ՀԺԵ 130

2 3· *Ծառի տերեվ դողալեն.*
Հեռուց եկավ իմ աղբեր :
1 2 4· *Թողը գալես ե չղալով,*
Կանաչ տերեվ դողալով...
Բող ձին տակին խաղալով :
ՍՋ 380

Անձրիվ դուքա չաղալով,
կանանչ խուսը դողալով.
Ազիզ յարըս գալիս ե,
Ալ ձին տակը խաղալով։
ԹՄԳ 58

2218

Ալաշկերտու Թուխրաղ ղալեն,
Սալդուլ զարկեց սըրտիս յարեն.
Բիւլբիւլ խոսալ սըրտիս մէջեն։
ՋԲ 22

2219

Աշունն եկավ ցողալեն,
Ծառի Թըլիեր դողալեն.
Սըրտի՛կ, մալուլ մի՛ մընա,—
Աչխարհ մարդու չի մընա։
ՀՄԽԱ. 3

Տես՝ Կըռո՛ւնկ, կանչեց սարերուն։

2220

Ջամըրլուա բանձըր ղալեն,
Կապուտ խըրխան, կարմիր վալեն,
Դուն ել ինձի Թողեր լալեն.
Քելե, քելե, բոյիդ մատաղ։
ՋԲ 20

***

Մեռա բաղը գնալեն,
Տես՝ Մեռա բաղում բանելեն։

2221

Աբրազն եկավ խըշշալեն,
Ճըժիր մացին վըշշալեն։

2222

Ջուր կուգա գոչդոչալեն,
Գըլխուդ ես գըցե վալեն,
Լո՛ր, չես հարցնե իմ հալեն։
ՀՄԽԱ. 37

2 3. Հեչ չես հարցու իմ հալեն
Գըլխուդ ես քըցի վալեն։

2223

Եդ Աբշակի քակի վալեն,
Կանանչ բաղի կարմիր լալեն.
Սալա՛տ, դու լավ պահե բալեն։
ՋԲ 23

2224

Ջուր ա գալի լափ տալեն,
Երկու խընձոր ծառի տալեն.
Չ(ո)բես եկավ իմ յարը՝,
Թուխ գդակը Թաւի տալեն։
ԳՀ 163. ՌՄ 127
3. Հըրեն եկավ իմ յարը։
ՏԽ 210

Ջուրը գալիս ա լափ տալով,
Երկու խընձոր ծառի տալով.
Հորեն յարըս գալիս ա,
Ալ գըդակը Թաւի տալով։
ԳՀ 166

Ջուրը կու գա ափ տալեն,
Երկու չամամ ծառի տալեն.
Հըրես յարըս գալիս ե,
Ալ բենիչը Թաւի տալեն։
ՍԴ 162

***

Աբազն եկավ լափ տալեն,
Երկու խընձոր ծառի տալեն.
Հըրես եկավ իմ աղբեր,
Ալ գըդակը Թաւի տալեն։
3. Ձար արեք, յարըս եկավ։
4. Այ դաւխուտը Թաւի տալով։
Հմմտ. Անձրեվ կու գա չաղալեն։

***

Գետ ա գալի լոք տալով,
կարմիր խոնձոր ծառի տալով.
Հըրես եկավ իմ յարը,
Գյոդ ձին տակին լոք տալով։
ԱԳ 261
234. Ջուխտակ խընձոր ծառի տալով.
Հըրեն աղբերըս եկավ,
Շեկ գյաքուլը Թաւի տալով։

Կյնա ա քընիմ լսիու տալով,
Ձոխա ղրրաղը ծալի տալավ,
Նսա յնկալ իմ կյնւքին,
Զըմմախն փսխաղը թալի տալավ։
ԱԺԲ 27

4· Մուղայի փսխախը թալի տալավ։
ԱԺԲ 27

2225

Ջուր ա գալիս սալի տալեն (տալով),
Երկու սոնա ծալի տալեն (տալով)·
Երկու սոնից մեկն իմն ա,
Մնխանկներր հալի տալեն (տալով)։
2· Ջուխտակ կաքալ ծալի տալով։

2226

Ուսաի՞ կուդաս չորրալեն,
Ասալածդ պահի քո ջուխտ բալեն·
Ջաթաթի մը տուր եղ քո մալեն,
Զըսըրսընջամ յնս իմ հալեն։
Հնյրանըդ կ'նլնեմ, յա՛ր, յա՛ր։
ՎՍԲ 63

2227

Տրնեն ելար չորրալեն,
Տիւ խաղեր եր զարրաֆ սայեն,
Մարդ չըլխան քյո սեվ հալեն։
(Վիճակի յերդ)
ՎՍՍ 97

2228

Սարեկներրն եկել են,
Բերդի բոլոր բրռնել են·
Բերդի բոլոր ծիլ ունիմ,
Ալ աբըրշում թել ունիմ։
Ա.Ը 139
Հմմտ. Բերդի տակին ցել ունեմ։

2229

Մեռա բաղում բանելեն·
Մի կողմեն ջուր անելեն·
Ծառերին թուփ չըմընաց,
Դարդիս դարման տանելեն։
ՀՄԽԲ 1

Մեռա բաղին լալելով,
Մի յանից ջուր անելով·
Ծառին յարխա չըմընաց
Դարդիս դարման անելով։
Ա.Բ 340

3· Ծառ տերեվ չըմընաց։
3· Ուռի տերեվ չըմընաց։

***

Մեռա բաղը ղընալեն,
Ջըրերի հետ խաղալեն·
Ծառերին թուփ չըմընաց,
Դարդիս դարման անելեն։

***

1—4· Մեռա բաղեն երթըլեն,
Ջըրերու հետ խաղալեն։
ՀԺԵ 119

2230

Ծառերը կանանչել են,
Շատը քեզ ճանանչել են·
Ինչամախոս մարդ կերանցից՝
Շատերըն ամանչել են։
Տ№ 215

2231

Ներքի մայլեն,
Վերի յայլեն,
Անտեր մնար
Կալկալու ճամբեն։
Տ№ 159

2232

Շողոն եր մայլեն,
Հնքոն եր յայլեն։
Ռ№ 129· Տ№ 199

2233

Ցարս մի՛ տաներ յայլևն,
Աչքս կը մնաս ճամբեն։
ԱԴ 175

2234

Ջաղցի դըռներ տաչած են,
Ունքեր դալմով քաշած են.
Դալամն ի՞նչք, թուղթն ի՞նչ է,
Լուանի լուսով նախշած են։
ԱԸ 133
Տես՝ Ջաղցիս դռներ տաչած է։

2235

Լեռն տուն ու բոլոր երկեն,
Ծորտակըներ իմ չերդեն։
Սիւն ու դերան բար պիտեր,
Սըրտով սիրով սեր պիտեր։
ՀՀ 311

***

1—4. *Ջոջ տուն լեռն ու երկեն,*
Ծորտակըներս մեր ճերկեն։
Ասե 192
4. *Սըրտով սիրով յար պիտեր։*
ԱՋ 72
Տես՝ Ես տըներ, ծեփած տըներ։
Տես՝ Սուն ու դերան բար պիտեր։

2236

Մուկաց չուկեն,
Լեռն ու երկեն,
Երկու ջահիլ
Կ'երթեն կիգեն.
[= *Կ'երթային, կըգային,*]
Մեկն եր բեղով, մեկն եր անբեղ.
Են բեղովն եր իմ յարուչ տեղ։
Ծվ 53

2237

Երկու հարս Դավոյ դեղեն,
Պատած են գետ, կըլողեն.
Ելած են ափ, կը դողեն,
Ինչ որ Նըռան կըշողեն։
ՀԺԵ 80

***

Ջուխտակ քուլուվիկ նորհարս,
Ջուխտակ հարս Դավոյ դեղեն,
Ընկած են գետ կըլողեն.
Ելած են ափ, կըդողեն,
Բընց Նըռան հատ կըշողեն։
Ջուխտն կայնած հետ իրաց,
Մեկի ձեռ հինա դըրած,
Մեկին ինչ որ կաքավ նըխշած։
Ջուխտակ ու պալաք քումպեթ,
Մազերը ջուխտ ջուխտ երեք,
Սըրբ Ծովհաննես ուխտ երեք։
ԱԸ 445

2238

Երկու դիլբար Սիմոյ պեղեն,
Նըստած են, աչքեր կըդեղեն.
Ամմար մազերով նազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով։
ՋԲ 24

2239

Աղջիկ ես, ուլըս քեզմեն,
Ջահմախս ու դաւըս քեզմեն։
ՀԺԵ 120

2240

Ջաղջիկ տարան տա ճըմեն
կըրծեն դոսկորն իտա դեն։
ԲՆԳ 122

***

Պողոս, Պետրոս դաշտ կըբանեն,
Տես՝ Մեր Ջուխտ դուքան դաշտ
կու բանի։

***

Բաղչէ մ'եմ տընկեր, թուրեն
ուրմեննեն,
Տես՝ Բաղչէ մ'եմ դըրեր, թուրեն
ուր մոտեն։

2241

Ամէն յիմ, ամբս քեղնեն,
Բոյրուլ եմ, բաղբս քեղնեն.
Մեռնիմ, դէբեղման մըտնեմ,
Ձեմ կըտրի դամխս քեղնեն:
ԱԴ 186

2242

Աբատուա Թրտալ իր բընեն,
Լուս ծաղկց ապոթրանեն:
ՀՄԿՓ 3

2243

Աղջի՛, դո՞ր և ձեր բինեն,
Բամին տանի քո հինեն.
Բեղնեն ինձի խոսք բերկց
Բըրբըրուկ դըռքա Սոնեն:
ՏԻ 234

2244

Ձեռներըդ դըրել ես հինեն,
Վո՞րտից և ձեր տալը բինեն.
Թեղուց ես եկի ձեր տընեն.
Կայնի՛, մի՛ դընալ, մի՛ դընալ:
ՌՄ 121

2245

Սեվ ամպերը չատ սարին են,
Սեվ սըրտերը լեռ քարին են.
Մենծ յեղները մատաղ կ'անեմ,
Բալքի Թե քու չարըդ տանեմ:
ՏԻ 217

2246

Մեր տունը երկու դըսնեն,
Աղբերներըս ձուկ կըբռնեն.
Աստված սիրես, շուտ արի,
Ձեռքըս քըցեմ քու կըռնեն:

2247

Երկընքին անցավ դուռնեն.
Բըրբուխ չինած կուչեն.

Աղջի՛, չատ չատ մի՛ խոսի,
Բնբանըդ կըծի Թուչեն:
ԱՓ 341

2248

Տընեն եկար, կայնար դյուշեն,
Սըրտուռս ոսկին սիպատակ դոչեն,
Հիրիք անես եուս փեչեն:
ՆՀԳ 47

***

1—3· *Տիւ կայներ ես տանսի կուչեն,*
Ոսկի ճըռնոց սիվատակ դոչեն:
ՀԾԵ 49

2249

Դերիկոն եկե, կ'երթա բաղչեն,
Կըփըղփըղա ճակտի մաղչեն,
Կըչընկչընկա կոնդուռի նալչեն:
Դերիկո, հոպ նար, Դերիկո ջան:
ՇՎ 44

***

Դու. եկեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Կըչընկչընկա սոլի նալչեն.
Արեվ գարկեր ճակտիդ թախչեն,
Արի երթանք վերի բախչեն:
ԱԴ 193

2250

Արի երթանք մեր տան բաղչեն,
Ցես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն,
Ցես փունջ անեմ, դու ջար մաղչեն:
ԲՆԱ 569

***

Տընեն եկար կ'երթաս բաղչան,
Կըսրըսրըներ ճայտիդ մախչեն,
Ցես վարդ քաղեմ, դու ալուչեն:
ՆՀԳ 47

2251

Դու ելեր ես, կ'երթաս բաղչեն,
Պըսըրսըռա ճակտիդ մաղչեն.
Դու կըգնչես յանա յանա,
Սիրաս արեր ես բլթուն յարա:
ՎԺԵՄ 12

***

Ցար մեննդիլ, խերանց բաղչեն,
Սըսարեր ճակտի մաղչեն,
Թուխ մանկան կըլոր վաչեն:
ՀԺԵ 61

1—3· երևիանա ալուչեն,
Գյորդոյի սիմսակ վաչեն:

2252

Են եղունկանց բար ու բաղչեն,
Ալծաթ քամար, սըրսուռ մաղչեն.
Ջքիըշատցա անուշ հոտեն,
Առնեմ, մըտնեմ նըխչուն ոդեն:
ՎՍԲ 38
Համա. Ջաֆար աղի նըխչուն ոդեն:

2253

Ընկերով կայնած քուչեն,
Կարմիր վարդ, կարմիր վարդ,
Ալջիր, թաւ տու եղ քեչեն.
Մարալ, հեյ մարալ յար,
անբախտ յար:
ԿԺԵ 1

2254

Ալջի', կայներ ես քուչեն,
Թաւ տըվիր նըխչուն քեչեն.
Եղ քու երած դարդերը,
Յարաբ տուր սըրտիս մեջեն:
ՀԺԵ 116

***

Ոխտը զոր կայնար քուչեն,
Ալբի թաւի տանք ես քեչեն.
Եղ քու արած դարդերը,
Յարաբ առ սըրտիս մեջեն:
ՀԺԵ 111

✓ 2255

Ալբի երթանք մեր քուչեն,
Տակըդ ըզընանք խալիչեն,
Թաւի տանք ծառի ալուչեն:
ՋՀՐՄՀԼԻ 36

2256

Հազնել ես չալե կապեն,
Հեչ չես հարցնե մեր հալեն.
Վոր մին ել դաս մեր առնը,
Հոդիդ կ'առնեմ մեջ ըզլխեն:
ԲՍ 131

2257

Հադի' քու զուքնի կապեն,
Ավ դանավուզ ե քոբեն,
Եղնիմ ձեր տան մարաբեն:
ՏՆ 164

***

Դուռ կայներ ես տանսի կուպեն,
Տես՝ Տընեն ելար, կայնար դյուշեն:

2258

Աղբոր բըլուղի Քեվերը խաս են,
Աչքերին մեռնեմ, արսղի Քաս են:

2259

Համբարձում ա, խաղ (վ· յերդ)
կ'ասեն,
Ջան դյուլում ա, տաղ (վ· յերդ)
կ'ասեն.
Մի խոսք ել ինձի տըվեք,
Երված (վ· երած) սիրտըս ուրախ
արեք:
ԲՍԴ 143· ԲՍ 143

2260

Ժամը տըվին, ժամ կ'ասեն,
Տերտերները տաղ կ'ասեն.
Ցարըս, աղբերս դինովցած՝
Նըստած ըզդում՝ հաղ կ'ասեն:
ԲՍ 126

2261

Աստղաստուն ժամ կ'ասեն,
Տեսանելքը տաղ կ'ասեն.
Ցար Ջան, հաւջաք մի՛ բլնի,
Ինչիը իմ դինու թասեն:

ԲՄ 136

2262

Նախիր, հոբիներ դալիս են,
Ինչոյ բալիք լալիս են.
Նախիր, հոբիներ թողում են,
Ինչոյ բալիք դողում են:

2263

Գըղտաք ջուր կուդիր սարերաց քեվին,
Ինչոտա հաս կուդիր դնտերաց մտաին.
Յարեկս համբեցի երկին համբերեն,
Կարտա մընացի իւր անուշ հոտին:

Ա՛խ, յես չըխնեա իմ Աստու մտաին,
Սալիկ ձի մտցալ, դընաց մեր դեղեն.
Ես էլ չըխնեա կարիրես մտաին,
Ախոտա վոր խորրիկ մ՝ չեհալ ինորմեն:

Ծվեր Բաստամրալ, քամրաթ Խոսկիւտար,
Կարիրես մտաին չեհալ մեկ խաբար.
Վոչ մեկ կըտար թուղթ, վոչ մեկ կոր պըլիկ.
Չեհալ ուր [իր] մտաից, մտացեր իր ձիկ:

ՎՄԲ 59 հտ.

Տես՝ Քամբաթ Բաստամրալ, ապեր Սկիւտար:

2264

Ախարհ ալամ քեզ կուդուին,
Իր իմ չելար սելի հովին,
Ժամերդ քաշած Վանա ծովին:
Հավար Զուլո, մադաթ Զուլո...

ՔՀ 176

2265

Քամին կըղա վերի քովին,
Ջոմացել եմ յես քու հովին.
Չեռըդ քըցի՛, ինձ դուրս քաշի՛,
Ես անկրալ արեն-ծովին:

234. *Սարինցել եմ յես քու հովին.*
Չեռըդ քըցե՛, ինձ դուրս քաշի՛,
Դու ես անտեր արընծովին:

Տի 227

2266

Արե՛, յար, արե՛ մեր բակի մտաին,
Մեր բակն ի լըցվի քո անուշ հոտին,

ՊՎ 88

2267

Շեկո Ջան, տուն արի արտեն,
Դու ինձ պատաւ ես դարդեն:
(Կրկնակ)

Տի 226

2268

Փոկը կորավ են արտեն,
Վատա եմ քու դարդեն.
Աղջի, փոխե՛ ես դայդեն,
Ումուդ կըտրեց չան դայդեն:

ԱԴ 174

***

Լորը (լոր մի, կաքավ, ղուշը) Քըռավ ես (են, մեր) արտեն,
Տես՝ Արազն անցա ես հանդեն:

2269

Վարդ եմ քաղեր ձեր արտեն,
Թորկեմ կորեմ քո դարդեն:

ՀՀ 311

Տես՝ Վարդի բերու վարդիկ Ջան:

2270

Բաղչէ մ'եմ ղըրնր, Թուրեն
ուր մոտեն.
Աասվաձ ձի չիտուր, չուքր եմ
ուր մոտեն:

Ախե՛, յար, արե՛, արե՛, ջան,
արե՛...
ՀԺԵ 42

Բաղչէ մ'եմ տընկեր, Թիւրեն իւր
մեննեն,
Աասվաձ ձի չիտուր, չիւքր եմ
իւրմեննեն:
ՊՎ 87

2271

Բաղչէ մ'եմ տընկէ, Թուրեն
ուրմեննեն,
Աասվաձ ձիկ չիտուր, չիւքր եմ
ուրմեննեն,
Թե պըղտիկ ելա, խեր մեր չըտեսա,
իմ տամալ ջամալ ումրիկըս կերա:
ՎՍՔ 62

2272

Պաղ ջուր պըրծել, կուպա սարեն,
Կուպա, Թաւիլ մարմար քարեն.
Չի հովցուցե սըրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իրդարեն:
ԺԻ 18· 37

1 3· Ջուրը պըրծել, կուպա
սարեն,
Չի սաղցուցեր սըրտիս յարեն:
ԺԻ 37

1 3 4· Ջուրը պըրծե, կուպա
սարեն...
Իրար մի' տա սըրտիս յարեն,—
Ցարն ա դարձել իր իլդարեն:
ԺԻ 38

1 3 4· Ճիւր մի փըրթե,
կուկյա սարեն...
Չեռ մե'ք ի տա սըրտիս յարեն,—
Ցարն ի տարցե իր կըրտարեն:
ՎՍՍ. 62· ԺԻ 38

1 3 4· Ջուրն փըրթե վերեն
սարեն...
Չեռք մե'ք իտա սըրտիս
յարեն,—
Ցարս ի դարձե ուր կըրտարեն:
ՎՍՔ 60

1 3 4· Ջուրն ի փըրթե,
կուպա սարեն...
Թաժացավ սըրտիս յարեն,—
Ցարն ի դարձե իւր խարեն:
ՊՎ 95

(Պաղ) Ջուր կուկեր (ղար)
վերեն սարեն,
Կուկեր (ղար), կաթեր մարմար
քյարեն.
Չ'ըխովցուցիր սըրտիս յարեն,—
Ելված մընաց քյո կարտուն:
ՎՍՍ. 41· ԺԻ 40· 91

Ջուր կուպեր վերեն սարեն,
Կուպեր, Թաւիլեր մարմար քարեն.
Ցարս ի դարձեր ուր կըրտարեն,—
Աասըծուց առներ ուր բալեն:
ՀԺԵ 44

Ջուր կուպա բանձըր սարեն,
Կըթաւիլեր մատմատ քարեն.
Ին սը դառնա իր դարբիրեն,
Թող խանա դրթու յարեն:
ՀԺԵ 110

Ջուրն ա պըրծե, կուպա սարեն
Կուպեր Թաւիլեր ժամտան քարեն.
Ցարն ա դարձել(ր) իր (ուր)
խըրտարեն,—
Վըրեն ելնէ, ա՛խ, դեչ յարեն:
ՆՀՋ 92· ԺԻ 39

Ջուրըն եկավ վերեն սարեն,
Եկավ, Թաւիլ մախմատ քարեն.
Ամեն ելավ իր իլդարեն,—
Վըրեն Թաւիլ յաման յարեն:
ՍԲ 335

***

1—4· Ջուրն ա (ե) պըրծել,
կու պա սարեն,

Կու դըլդըլա մարմար քարեն,
Ցարն ա (և) դարճել իր
իղրարեն։
ՔՀ 175· ԺԽ 39

Պաղ Ջուր պըրծել, կուդա սարեն,
Դևռ չի սաղցեր սըրտիդ յարեն,—
Ցես ի՞նչ անեմ դիմ քյոռ սիթարեն։
ԺԽ 40· ՔՀ 175

Ջուրն պըրծե, դիւդյա սարեն,
Գիւղա թաւիլ մառմառ էյարեն.
Տընամի՛ր, իրար մի՛ տու իմ
սրտի յարեն։
ՀԺԵ 49

Ջուր կուդեր վերին սարեն,
Կուդեր թաւիլեր մարմար քարեն,
Իմ յար դարճի ուր կըրարեն։
ԲՆՄ. 569

***

1—4· *Ով որ դառնա խաւիր ու*
խրարեն,
Բերան դառնա քաթի յարեն։
ՀԺԵ 102

1—4· *Սևարենը կիւքյա պաղ*
պաղ Ջըրերը,
Կը դաթկըթի մեռամեռա.
քյարենը։
ՏԽ 244· ԺԽ 75

1—4· *Ցարն եր դարճե ուր*
կըրարեն,
Վըրեն թաւիլ կընայի յարեն։
ՀԺԵ 51

1—4· *Պաղ Ջուր կուդեր*
բանճըր սարեն,
Կուդեր, թաւիլեր մարմար քարեն,
ՎԺԵՐ 3

***

Ջուրը կ՚իջներ են սարեն,
Գըկաթկըթեր են քարեն.
Ձի սաղցել սըրտիս յարեն,—
Վոր դարճար քո էլդարեն։
ԱՀ 139

2· *Երթար, թաւիլեր են քարեն։*
ԺԽ 41

Ջուր եկավ վերին սարեն,
Թաւիւմ ա մարմար քարեն.
Ով դառնա իր իրդարեն,
Վրեն թաւիլ դոթու յարեն։
ԺԽ 42

***

Ջուր փըրցեր կիւդա սարեն,
Գա թաւիլ մարմար քարեն.
Վոր դառնա ուր կըրարեն
Հանդ դոթկցուկ յարեն։
ԱՀ 196

1 3· *Ջուր պըրծեր կու դա*
սարեն,
Ով դառնա իւր կըրարեն։
ԺԽ 42

***

Ջուր կիզեր բանճըր սարեն,
Կըկաթկեր մարմառ քարեն,
Ցար դարճեր և իլխարեն,—
Զըսաղնա սըրտիս յարեն։
ՋԲ 18

***

1—4· *Ջուր պըրծե, դիւդա սարեն,*
Կըթաւիլ մարմար քարեն.
Շատ բարեվ պըղտի յարեն։
ՀԺԵ 138

Տես՝ Փըրցեր սարեն կու դա
պաղ Ջուր։
Հմմտ. Արաղն ա տըվի դյամին։

2273

Արևվը ծագեց սարեն,
Կաքավը կանչեց քարեն.
Իմ սիրածըն ինձ տըվեք,
Սաղանա սըրտիս յարեն։

***

Ծագեց արեվը սարեն,
Կանչեց կաքավը քարեն.
Սիրածս եվ ա ինձ տըվեք,
Լավանա սըրտիս յարեն։

2274

Կաքավ, դու ձեն տու քարեն,
Մի դիր դու բեր իմ յարեն.
Սաա վոր խեղճն արի՛,
Ցարըդ քոռացավ յարեն:

2275

Աղջի՛, հարսնառ (վ. հարսդ) եկավ վերի կալերեն,
Ֆեզի հինա բերին (վ. խինա բերեց) Թըղթի ծալերեն.
Տ֊Ե 76· Կ֊Ե 11

2276

Բանդ մի կանչեմ, մեկ խայերեն,
Մեկ մի ոը կանչեմ Թիւրքերեն.
Շիլա չաղիկ դյո քյու վերեն.
Վոր քե կըտրեց խըմուներեն,
Ասու կըրակ ուր վերեն:
Հ֊Ե 48

2277

Կանչե՛, կըտունկ, կանչե՛ բանձըր սարերեն,
Գընացեր եմ ղարիբ երկիր, վախեմ մեռնելեն.
Մի՛ լա, մարիկ, մի՛ լա, յես ղարիբ տեղ եմ,
Վաթանիս հողին–ջըրին յես կարոտցեր եմ:
Ջ֊Ր 35

Տես՝ կանչե՛, կըտունկ, կանչե՛, քանի ղարուն է:

***

Երկանքըս աղի վըրեն,
Տես՝ Երկանքըն աղի վըրա:

***

Սմպել և սմպի վըրեն,
Տես՝ Սմպերը սմպի վըրա:

2278

Արեվ ծագից մեր վըրեն,
Փայ առնեն ամենքն իրեն.
Արեվ ջան, մե խաբար տուր
Իմ սիրած անուշ յարեն:
Բ֊Ս 125

3 4· *Բընողը դուրկ կը մընա,*
Թե չըղարթնի իր քընեն:

2279

Հազեր ես կարմիր դեյրեն,
Ծոսք ըմ տըվիր քու բերնեն.
Սարերուն մարալ ընիս,
Ջես պըրծնիլ դու իմ ձեռնեն:
Հ֊Ե

2280

... Սեվ աչքերըդ Թող վորեն,
Կըտոր կըտոր Թող անեն.
Հոգիս, դու ազատ տպրի՛,
Ճես յեսիր եմ, Թող ծախեն:
Ա֊Ջ 385

2281

Սարեն կաղնի կըկըտրեն,
Մեր տըրնեն կըծըծեն.
Հեռու չերթա՛ս, հոգի ջան,
Ինձի քեղնեն կըշոկեն:
Ա֊Գ֊ 103

2282

Ջընկըռ մընկըռ իմ տամբուրեն,
Հարսներն եկան պաղ աղբիւրեն.
Պաղիկ մ՚առնեմ չող երեսեն,
Վոր խորովեր սըրտիս յարեն:
Վ֊Մ֊ 28

2283

Ջընդրռ մընդրռ իմ տամպուրեն,
Առա եկա քո՞չկ ու տարեն.
Ջուր մը խըմի կարմիր կըժեն,
Պաղ մը առա յարո՞ջ Թըշնեն,

Ձևնա ի թոզի Դոզալդարևն,
Նարաբ ելալ անուշ յարևն,
Ձևնի պևսի թալիմ քարևն:
Ա.Զ 72

2284

Նարիբ ուր որ ի'նրթար, դըռվևն կըդոցևն,
Կըտոր մը Հայ կուտան, սիրտը կըխոցևն:
ԲՆԲ 42

2285

Նարիբևն, խարիբևն, Մարը խարիբևն,
Կուլար ու ժուռ կուգար
Բարը խարիբևն:
ԲՆԲ 42

2286

Դու նըստակ սրսնագևն,
Ջուղար սրա վերառնդևն.
Թաղա փևսան ի՞նչ ի'ուսի,—
Շաքարով ճիչտառանդևն:
Ա.Զ 379

2287

Մարև՛, ձի մի՛ տար սարկավագևն,
Երթա սայմա, մառնա պիս.
Մարև՛, ձի տուր խիչաքևն
Թալի մըքիւք, սիրև պիս,
Նորևն եղնի, դըրկի պիս:
Վ.ՍՍ. 47
Տես՝ Թոչ, Քոչ, Քոչ նարդիկ:

2288

Իշևնք մեզ եգևն,
Կըքինք Յուխ մաքևն,
Տանինք սիրոգևն:
Սիրոգն եր հիլանդ,

Բաց արնու փոդան,
Փոդան քու մեչդան,
Տախտակն ու ուհան:
ԲՆԳ 122

2289

Տրնևն ելար, ի'ներթաս եգևն,
Դիւն ու քյո Ջուխտակ տեզերկևն,
Իմ սեր գառավ վըր են մեկևն:
ՀԺԲ 48

***

Նամար ելև, ի'ներթա եգևն,
Դիլբար ելև, ի'ներթա եգևն,
Ինքն ա ուր Ջուխտակ տեզերկևն.
Իմ աչք ընկավ քո սոլի խեչևն:
ՀԺԲ 98

Համամ. Ելևր ես, ի'ներթաս
Շաղալաղի:

2290

Դու ելել ես, ի'ներթաս խղևն,
Դու ու քո Ջուխտակ տեզերկևն,
Կըշորորաք ինչուր մաքևն:
Ախչիկ, յար աննանք, յար աննանք,
Դիլբար, յար աննանք, յար աննանք:
ՔՄՎ 23

***

Աչխևն ելև, ի'նհա խղևն,
Կըշորորա քանց Թուխ մաքևն:
Խորատ եր մեր Աչխևն,
Կոլոտ եր մեր Աչխևն,
Սիրուն Ն եր մեր Աչխևն:
ԲՆՍ. 566

2291

Դու ելևր ես, ի'ներթաս խղևն,
Դու ու քո Ջուխտակ տեզերկևն,
Վորն որ տեսնի՝ եղնի հոգևն:
Ք.Հ 173

Դուն ելևր եր, ի'ներթեր խղևն,
Դուն եր, քու Ջուխտակ տեզերկևն,
Վորն որ տեսներ՝ եղներ հոգևն:
ՆՀՋ 93

Դու ելեր իր, կ'երթեր եդին,
Գըշորորեր գառն ու մաքին,
Գըխանիր տեսնողի խոդին:
ՀԺԵ 57

2292

Թուփը խըլինց վերի դին,
Մեկալ եկավ մեր կալին.
Վա՛յ կըտամ ու վայ կ'ասեմ,
Շուտով բերիք իմ յարին:
ԲՄ 124

2293

Արևին ընկավ ամուր բերդին,
Ջո սերն ընկավ մեջ իմ լերդին,
Ցես քեզ սիրեմ՝ Թող դիս քերթին:
ՀՄԽՍ. 38· ԺԽ 17

1· Արևին ընկավ Խամուր
բերդին:
ՋՀ 173· ՏԽ 243· ԺԽ 80

2294

Մըտիկ արեք են ղաղին,
Գըտպըտուրիկ բողաղին.
Հողն են Հորն ու մոր գըլխին,
Աղջիկ տըվին տուլաղին:

2 4· Գուտուտուրիկ բողաղին...
Աղջիկ կըտա չոլմաղին:
ԳՍՎ 106

234· Գուտուտուտ ծաղիկ բողաղին.
Ի՞նչ ասեմ Հորն ու մորը,
Ինձի տըվին տուլաղին:
ԱՔ 340

4· Աղջիկ տըվավ չոլմաղին:
ԱՀ 141

1 4· Մըտիկ տըվեք են ղաղին...
Աղջիկ տըվան տուլաղին:

2 3 4· Գըտպըտորիկ բողաղին.
Իմ Հորն ու մորն ի՞նչ ասեմ,
Ինձ տըվին ես ոլմաղին:
ԱԺՍ. 58

2295

Բոբլիկն եկավ ավաղին,
Ծընծա արաղ Թասին.
Ջարկեք դըլխին՝ քոռանա,
Ձեռքեն առեք արտասին:
1 3· Բոբլիկ եկավ ավաղին..
Գըլխին ղարկեք, Թող քոռնա:

2296

Ցաբըս նըստել Արազին,
Կուռը մեկնել ա սաղին.
Ես Թաուլանը վո՞նց Թողամ,
Վո՞նց առնեմ չեն դյավաղին:

2297

Աղջի՛, իշկա՛ են դըղին,
Հարս ու կեսուր բուրդ դըղին.
Սիրած սիրածի չեն տա,
Մեղքը Հորն ու մոր վըղին:
ԱՔ 346· ԲՄ 139

1 2· Աղջի՛, արի ես ըղին,
Երկու ջեյրան բուրդ դըղին:
ՌՄ 118· ԱՔ 171

2 3· Երկու ջեյրան բըրդդըղին.
Սիրածս լինձի չըտըվին:
ՏԽ 170

1 2· Արիք երթանք ես ըղին.
Երկու աղջիկ բուրդ դըղին:
ԱՋ 387

***

Մըտիկ արեք են դըղին,
Աղջիկները բուրդ դըղին.
Սիրած սիրածի չեն տա
Մեղքը տեբտերի վըղին:

2298

Դու կայնել ես սարի ճոթին,
Վոտ ես դըրել կանանչ խոտին,
Ցես մեռնիմ քու անուշ հոտին:

Աբի՛, սիրուն, դընա, սիրուն,
Հաղար նրանիկ բու սիրուն:
ՏՒ 166

2299

Դընա տես դու կալի հորթին,
Ձիդ տըվի հորթի մորթին.
Ով իմ սիրածն ինձ չըտա,
Թաղի թաղտավոր մորդին:
ԱԺԱ. 51

2300

Ելա, դընացի Թալին,
Թամահ արի են մալին.
Եդ իմ սիրած ալ յարը
Դըրել եմ ծըծիս ծալին:

4· Դըրել եմ ծըծիս տակին:
ՄԱ 203

2301

Մեռնիմ քու Թըչի խալին,
Հաղիդ կարմիր ալվալին.
Հորըդ ուղեին մի յեչի,
Քաղ ինձ յիկ ես տարի:
ԲՄ 142

2302

Ջուն եկավ, նրստավ կալին,
Թրմահ չունիմ ձըր մալին,
Կարոտ եմ երեսդ խալին,
ՏՒ 164

2303

Քամուն պալիս հով ու հալին,
Նանը դուրքան եընած կալին.
Ձեռդ մանդաղ, կապուտ բիսակ,
Ղումդին ձեռըդ յիկ հանդրսակ:
ՁՀՄՀլի 29

***

Սալամ դաշին կուտան սալին,
Տես՝ Սալամ դաշին կուտան յարին:

2304

Սիրել եմ սիրի չախին,
Ասում են հալալ հախին.
Սիրել եմ, բաց չեմ Թողել,
Ձվա իր մեռնիլի չախին:
ԱՋ 382

2305

Ախ ասեմ խաղի դըլխին,
Իմ հերանց բաղի դըլխին.
Քաչալն երեն դեղ կանի,
Հողըս տամ կաղի դըլխին:
ԺՒ 5
1 3 4· Ախ կ'ասեմ խաղիս դըլխին.
·· Քաչալն իրան դեղ կ'անի,
Հողը տամ կաղի դըլխին:
ՍԳ 267· ԲՄ 146
123· Ախ կ'ասեմ խաղի դըլխին,
Տերտերանց բաղի դըլխին.
Քառին, կուբին դեղ կ'անեմ:

***

Ախ կ'ասեմ խաղի դըլխին,
Մեչիքը բաղի դըլխին.
Սա ել ի՞նչ դարդ կ'անի,
Հողը ըլի կաղի դըլխին:
ԱԺԱ. 54

2306

Ախ ասեմ խաղի դըլխին,
Հերանցըս բաղի դըլխին.
կաթելով քոլոզ դորձեմ,
Տեղերըս տըղի դըլխին:

234· Ըռևսի բաղի դըլխին.
Սրտով արախչի կ'անեմ,
Աղրարըս յարի դըլխին:

2307

Հաղ կ'ասեմ հաղի դըլխին,
Զորնիվերա բաղի դըլխին.
Ցես են հաղը վաղ եմ ասել,
Գիչեր դերեկ տաղ եմ ասել:
ԱՋ 380

2308

Սեվ ամպը սարի դըլխին,
Կաքավը քարի դըլխին.
Ձե՞ իրար խոսք ենք տըվել,
Են բարձըր սարի դըլխին:
ՀՄԽՍ. 16
3· *Մեկմեկու խոսք ենք տըվել:*
ՏԽ 157

2309

Խաղ կ'ասիմ խաղես կըլխեն
[*խաղես դըլխին*],
Իմ հարանց բաղեն կըլխեն.
Եվ ասել չըմ հերիք ա,
Ման յարըս մեկիք ա:
ՍԺԼ 48

2310

Ընչի՞ սիրեցիր, չառաբ,
Գըրակ թաավի քո դըլխին.
Ցես ի սիրս, յես կ'առնի,
Չեյ թողնե՝ հալըը տանին:
ՀԺԵ 117

Անալատ կաթ աստվածածին,
Դու սաղ պահե՛ նանի բալին:
(*Կրկնակ*)
ՏԽ 95· ՌՄ 56·
ՀՄԽԲ 2

2311

Եսմար կայներ և մեջ բակին,
Ոսկի բլազուկ քըշտեր բլակին,
Ձիս ի թողեց մեջ ես կըռակին:
ՀԺԵ 99

2312

Լիւռնակ պիւլորե մեջ բակին,
Մոլորե մեջ թուխ թուխ ամպին.
Աղջիկ, տուռ պաց, կյամ եղնեմ
քե ընկեր,
Ջըդյողնան քյո ոսկի կընդեր:
ՎՍՍ. 45
Տես՝ Լուսունկան բակ բոլորեց:

2313

Հաց իմ Քըլխի մըշակին,
Ցիդ իմ նըստի դուշակին.
Ցարիս հենց կարոտել իմ,
Վունցոր վարդ, մանիշակին:
ԹՄԿ 62

2314

Դու նըստել ես դուշակին,
Ուշ ու միտքըդ վիշակին.
Ըմմել ես նըռան դինին,
Հոտ քաշել մանիշակին:
ՏԽ 154· ՌՄ 100· ՓՀ 159
4· *Հոտ կալնիս մանիշակին:*
ԹՄԿ 60
4· *Հոտ կ'աննես մանուշակին:*

Ցարըս նըստել ա դյուշակին,
Ուշ ու միտքը վիշակին.
Ըմմել ա նըռան դինին,
Հոտ կ'անի մանիշակին:
ՌՄ 93· ԲՍ 147

Դու նըստեր ես դուշակին,
Ուշքըդ, ու միտքըդ վիշակին.
Ըմմեր ես նըռան դինին,
Հոտ քաշես մանուշակին:
ԱՓ 93

Արևն նըստի դուշակին,
Ակլքն ու միտքն ա վիշակին.
Ըմմեր ա նըռան դինին,
Հոտ կ'ենա մանիշակին:
ԱԸ 447

2 4· *Ակլք ու միտքըդ*
վիշակին...
Հոտ կուզա մանուշակին:
ԱՔ 341
1 4· *Աղեն նըստել ա դուշակին...*
... Հոտ առնի մանիշակին:

***

1—4· *Ընչի՞ նըստար դուշակին,*
Ուշքըդ ու միտքըդ վիշակին:
ՀԺԵ 117

***

Լուսընկան պանտաստակի,
Տես՝ Լուսնակն ել ամպի տակին:

***

Լուսինը պանդի տակին,
Տես՝ Լուսնակը սարի տակին:

2315

Ամպել և(ս) ամպի տակին,
Ծուռնգրդ ծրնդանըս տակին.
Ցես քեզ ի՞նչ տեղ սիրեցի,—
Արնաճարի ծառի տակին:
ՊՄՎ. 108

Ամրիվ և ամբի տակը,
Ծուռնգրս ծրնկանըս տակը.
Դիպես վո՞ւրդի սիրեցի,—
Մխակի ծառի տակը:
ԹՄԿ 57

Ամպել ա (և) ամպի տակին,
Ծուռնգրս ծրնկանըդ տակին.
Ցես քեզ վո՞ր տե(ղ) սիրեցի,—
Մխակի ծառի տակին:
ՔՀ 161· ՌՄ 114·
ՏՒ 180· ԲՄ 130·
ԱԴ 167· ՀԺՆ 142

***

Լուսնակն ել ամպի տակին,
Ցես ել քո կըռնի տակին.
Ցես քեզ (ի) վո՞րտեղ սիր(ե)ի,
Մատուրի քոլի տակին:

1 2 4· Լուսընկան պանտաստակին,
Ծուռնգրս կըտամ ծրնկատակին...
Մխակի ծառի տակին:
ՍՋ 373

***

Լուսնակ ի ամպի տակը,
Ցես եմ քո կրնդի փակը·
Ցես քե վո՞ւրդն սիրեցի,—
Մխակի քոլի տակը:
ՍՀ 144

123· Արեզակը ամպի տակը,
Ցես եմ քո դընտի փակը·
Ցես քեզի վո՞ւրդն սիրեցի:
ՀԺՆ 133

1· Արեվը ամպի տակը:

2316

Արեվ ել ամպի տակին,
Սուրբ Հակոբ ճամբի տակին.
Մի ննպես աղբեր ունեմ,
Հրեղեն ձին թամբի տակին:
ՀՄՆՍ. 21

***

Սուրբ Հակոբ ճամբու վըրա,
Երթող գալող մե սըրա.
Եման աղբեր ըմ ունեմ,
Հրեղեն ձիու վըրա:
ՍՆ 200

123· Սուրբ Հակոբ ճամբու վըրա,
Երթող գալողն և մե սըրա.
Ցես մի պուճուր յար ունեմ:
ՀԺՆ 116

2317

Են բարձըր թառի տակին,
Ներոնենու ծառի տակին.
Հաղ ասեմ , անուշ քընի,
Իմ քաղցըր բառի տակին:
ՏՒ 162

3 4· Ցերդ ասեմ, անուշ քընի,
Իմ քաղցըր ձեռի տակին:

2318

Վոսկի դըլուղ դարի տըկին,
Մեջըն լըվին հաղար բարին.
Կըղըղղըղա սիրուդ քամին.
Աղջիկ, դու մնիկ հատ ես մնիջ
հաղարին:
Հա՛րս, հան վիճակին ի բարին...
(Վիճակի յերդ)
ՎՄԲ 69

2319

Լուսնակը սարի տակին,
Ծամուռը քարի տակին.
Ցես իմ յարին կարոտ եմ,
Քանց վարդ ու մանուշակին:
ՀՄԽՍ. 22

1 4· Լուսինը պանդխի տակին...
Քանց վարդ ու մանիշակին:
ՍՋ 380

2320

Արեգակ սարի տակին,
Լուս կըտար քարի տակին.
Ցես քեզի վո՞ր տեղ տեսնեմ,—
Ծիրանի ծառի տակին:

123· Արեգակ սրա–տակին,
Լուս կուտա սարա–տակին.
Ցա՛ր, քեզի ո՞ւրտեղ տեսնեմ:
ԱԳ 104

2321

Սիրել եմ սարի տակին,
Սաղմոսը կըռնատակին.
Վոր սիրել եմ՝ կըտանեմ,
Ծառս յեմ նահատակին:
ՍՋ 375

2322

Մանիշակ Թըսիի տակին,
Նըման հոտով մեխակին.
Նոր հասած կոկոններըդ
Դեմ տուր աղբըրի ակին:
ՏՒ 205

2323

Մանուշակ Թըսիի տակին,
Զըվածեղ խըսիի տակին.
Ցորած յարըս գըտել եմ,
Խընճորի ճըղի տակին:
ՏՒ 161

4· Զորի քարափի տակին:

2324

Աղբերըս նըռան տակին,
Սաղմոսը կըռան տակին.
Սաղմոսն անդիր ա արել,
Լեղուն բիւլբիւլ ա դառել:

1 3 4· Իմ աղբեր(ս) ծառի տակին,
Սաղմոսը(ն) դիր է (ա) դառել,
Լեղուն բիւլբիւլ է (ա) դառել:
ԲՀ 165· ՏՒ 140· ԲՍ 148

3· Սաղմոսը հիլ ա դառել:
ՌՄ 193

***

1—4· Իմ աղբեր ծառան տակին,
Սաղմոսը կուռն տակին:

***

Աղբերըս ծառի տակը,
Թամբուրան Թևի տակը.
Աղբերըս հիլ է դարձե,
Լեղուն բիւլբիւլ է դարձե:
ԱԸ 144
Տես՝ Իմ աղբեր ծառի տակը:

2325

Կայնել ես աղբերակին,
Շող կըտաս արեգակին.
Ցո շող երեսին մեռնեմ,
Ունքերիդ աղեղնակին:
ՀՄԽԲ 17· ՎԺԵԲ 12

Կա՛յնել ես աղբրի ակին,
Շողքըդ կուտա արեգին.
Ցես մեռնիմ քու ըռանդին,
Կեռ ու մեռ ընքըներին:
ԱԵ 205

1 3 4· Կայնել ես աղբրի ակին,
Ցես մեռնեմ քո ըռանդին,
Կեռ ու կամար ունքերին:
Տես՝ Դու կայներ ես աղբրան ական:

2326

Վարդն ի պատվե վարդըվերի
կերրակին,
Բյո սերն ինձե մեջ իմ սըրտի
պըրակին.
Բյա՛ նազելուվ, քյա՛ խորուտիկ,
ախ վի՛րն ես,
Աչխար դիտե, ալամ դիտե,
ախ իմն ես:
(«Վարդի յերդ», չորս քառյակ):
ՎՍՍ. 41· ԺԽ 89

***

Վարդ մի բացվե Վարդևվերի
կերրակին,
Բո սերն ինձե մեջ իմ սըրտի
պըրակին.
Ասե՛, եղնիկ, ձի մի՛ թողնե
կըրակին.
Ծո՛ խորուտիկ, ծո՛ ժուռ ծրծեր,
դու վի՛րն ես,
Աչխար կ'ասեր, ալամ դիտեր,
դու իմն ես:
ՆՀԿ 48

***

... Մեկ ըստարե ծառեր ծաղկին
Ծառդարդարե կերրակին,
Բյո սերն ինձե մեջ իմ սըրտի
պըրակին:

(«Նորահարսի առաջին դարձ հոր
տունն», չորս քառյակ)
ՎՍՍ. 54· ԺԽ 89

***

Վարդ մի պատե Վարդովերնան
կերրակին,
Բո սերն ինձե մեջ իմ սըրտի
պուրակին:
(«Աղջիկ երևխայի դովքը»)
ԱԺԹ 105

2327

Վարդ կըբացվե Վարդևվորե
կերրակին,
Ցես չեմ դիմանա իմ յարես
կըրակին.
Հալդը վարդ կըժողվե, յես հորտա
մորտա,
Հալդը յար կըդըրնե, յես յարես
կարտա:
ՋԲ 34· ԺԽ 89

2328

Վարդևվերա լուս կերրակին,
Ցարեր ջոյվան, դացին եդին.
Իմ աչք ընկավ մորե մեկին:
Մարե՛, ինձ որ չըտաս մորե մեկին,
Ցես կ'երթամ խնա խորուտիկին:

***

— Ցամա՞ն, մարե՛ Վարդևվերա չոդ
կերրակին,
Ցարեր ջոյվան դնացին եդին,
Իմ աչք ընկավ կաղաբրին:
Վոր չե տաս ձիկ կաղաբրին,
Փախնիմ կ'երթամ խինդ խաղաբրին*):

[*) Ուղղելի՝ «խնա խաղաբրին»]
ՀԺԵ 53

2329

Կատուն նըստե վըր տախտըկին,
Ջանիմա՞ն, ջանիման,
Պոչն եր պարզե դըրա տանտըկին,
Ջանիմա՞ն, ջանիման:
ԿՄՎ 27

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Աչքը տըփե ճյոչ տանդըկին:
(«Աղվեսն ու հավերք»)
ՎՍՍ 27

Աղվես նըստե վեր տախտակին,
Պոչն ա տըննե խըտ տանտըկին:
ՎԺԵԲ 4

Աղվես նըստե վեր տախտըկին,
Պոչն ուրըն դեխ տանտըկին:
ՇՎ 57

[Աղվեսի վրա բազմաթիվ յերկյակներ և յեռյակներ. տես՝ ՎՍՍ. 27· ՀՄԽՍ. 46· ՇՎ. 57· ՎԺԵՒ 4]

2330—2331

Կընըստիմ ցեվքեն պըտկեն,
Միւրմա կըշարիմ թեվքես պըտկեն.
Հու իմ յարեն դիւշմընոթուն անե,
Գյիւղա տա թոքեն պըտկեն:
ԱԺԼ 26

3 4· Հու վըրը խոսկ տա,
մուռանա,
Գյիւղա նի կյա թոքեն պըտկեն:
ԱԺԼ 26

[Կընըստեմ ցեվքի պըտկեն,
Միւրմա կըշարեմ թեվքես պըտկեն,
Ով իմ յարին թշնամութուն անի,
Գընդակ տա թոքի պըտկեն:]

2332

Վըննեն եմ կացած ցեվքեն պըտկեն
[պտկեն],
Ջող ըմ կյործում թեվքեն պըտկեն.
Ախս թա ինձանա յետ սեռնաս,
Գիւղան տա թոքեդ պըտկեն:
ԱՒ 113

2333

Բալաբաններըը զարկեն,
կազարմեն սալդատ լըցեն.
Սալդատ զամէ տուն չուներ,
Գիչեր անուշ քուն չուներ:
ԱԴ 176

2334

Ճես քե մեռնեմ, ճոչ տեզերկեն,
Աբի՛ երթանք պըտուկ իզեն.
Մեր աղչիկ տանք են Արշակեն,
Տանի՛, խառնի ուր (իր) մուրազեն:
ՎՍՍ. 42

2335

Գըլուխըդ դիր մեր բարձեն,
Ճես կարուս եմ քու դարձեն.
Հախ տերը խըղճմըտանք տա
Անկամորդեն, անդարձեն:
Տի 168

2336

Հուշիկ քալա վըր պաղեն,
Զընկնի՛, կոտրի սըչբաղեն.
Սըչբաղու ձեն անուշ ա,
Սարի՛ Թըխիկ նըմուշ ա:
ՌՄ 119· Տի 235·
ԲՍ 154

2337

Առակ ելար մեջ դեղեն,
Սիբարդ ընդյաւ ոճուն լեղեն.
Ջյո խոր խորն մորն ի՞նչ ասեմ,
Վոր քե տըվին տախ տըղեն:
Ա՛խ՛ըս, խա՛ն վիճակեն է պարեն:
(Վիճակի յերդ)
ՎՍՍ. 96
Հմմտ. Գընացի Ջուրը Ջըրի:

2338

Եկանք խասանք դիմաց դեղեն,
Մարեն մեռներ սըրմաքեղեն:
ՎՍՍ. 44

2339

Ծաղիկն եր ծաղիկ դեղեն,
Շատ ախմախ կա մեր դեղեն.
Մենակ բարակըդյ դյադեն
Ելե, կայնե վեր թեղեն:

2340

Ճես ղուշ եմ, թեվըս դեղեն,
Ման կուգամ յարիս դեղեն.
Գըլուխըս ղուրբան կուտամ
Իմ յարիս նըստած տեղեն:
Աե 201

1· Դուլպա կ'անեմ, թևը դեղին։
1· Հավք եմ, թևերս ե դեղին։
1· Թրախունք եմ, թևերս դեղին։
3 4· Իմ ջանըս դուբրան կըտամ,
Իմ յարիս ցավդ տեղին։
ՍԺՄ 52

***

Ջառ բըլբուլ եմ, կյուլըս տեղին,
Շուռ կըկյամ Գյանջու կյեղին.
Ցևս ջանըս մատաղ կըտամ.
Իմ յարիս դարիբ տըղին։
ՍԺԼ 45

***

Ցևս մին դուշ եմ, կևորըս տեղին,
Շուռ կըտամ Շաքվա տըղին.
Կըլոխըս մատաղ կըտամ
Իմ յարիս վընաը տըղին։
2· Շուռ կըկյամ իմ ասմունք տըղին։
ՍԺԲ 86

[Ջառ բըլբուլ եմ, կուլս դեղին,
Շուռ կըտամ Գյանջու դեղին...
Իմ յարիս դարիբ տեղին։]

[Ցևս մի դուշ եմ կուլս դեղին,
Շուռ կըտամ Շաքվա տըղին.
Գըլուխըս մատաղ կըտամ
Իմ յարիս վոտնատեղին։]

***

Դուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Ման կըգամ կեղած տըղին.
Գըլուխըս բաղա կըտամ
Ճն յարին դարիբ տեղին։
ԱՋ 378

2341

Ցևս դուշ եմ, թևերս դեղին,
Ման կըգամ նանիս դեղին.
Նանըս տեղակըս չերավ,
Ցևս դառնամ քամբախ դեղին։
ՀԺԵ 115
2 3· Ման ևկա նանիս դեղին.
Նանիս ինձ տեղակ չարավ։

2342

Երկիկ ունիմ դեղին–մեղին,
Ով որ տեսնի՝ պատռի լեղին.
Ձեռնին բրռնիմ, տամ գըրդին,
Թողնիմ երթամ հետ սիրտին։
ՀՄԻԲ 31

1 2· Երկիկ մի ունիմ
դեղին–դեղին,
Կընըմանի դարնան եղին։
ՎՄԲ 31

1 2 4· Մարդ իմ ունիմ
սեվ ու դեղին,
Ով տեսնի՝ կը պատռի լեղին...
Տըռճիկ կենիմ խըտ սիրտին։
ՀԺԵ 61

1 2 4· Մարդ իմ ունիմ
դեղին–մեղին,
Վորն որ տեսնա՝ պատռի
լեղին...
Երթամ հասնիմ իմ սիրտին։

2343

Շերեփն ընկի մեջ եղին,
Ջուր մեռնի աղբր բեղին։
ՀԺԵ 87

2344

Ձեռդ ի զարկիր մեջ եղին,
Ջուն չըտանա մեջ տեղին.
Որեն մեկ ոսկի խաբջեմ,
Երեսդ քըսա իմ բեղին։
Ան 196· ԲՄ 155

***

Դուլպա կ'անեմ, տանի տըղին,
Տես՝ Ցևս դուշ եմ, թևերս դեղին։

2345

Սիրել եմ են ջահիլ տըղին,
Մեռնիմ յես նոր ծըլած բեղին.
Ուբիշներըն տըված մեղրից
Շատ անուշ ա նըրա լեղին։
Տի 223

2346

Երնեկ քու ծոց պառկողին,
Շամամ ծըծերդ դըրկողին.
կարմիր թուշըդ պաչողին,
Անուշ լեզուդ խածողին:

Ա՛ 20

1 2· Երնակ հետըդ խոսողին,
Բաղցըր խոսքըդ լըսողին:

Հմմտ. Բաղի միջին ման ես դալիս:

2347

Պառկել ես կակուղ հողին,
Մուրաղըդս վրադըս թողին.
կարմիր դյուլլեն դիպնի
Գնչ մարդու կուչտ ու կողին:

Տի 254· ԲՍ 129

2348

Ա՛ տղա, կաղնել ես ես հողին,
Ջիբըդ լիքը տըկողին.
Մինը ուղեցի, տըվիր վոչ,
Հարամ ըլի ուսողին:

Ա՛Ջ 337

2349

Դիլբար եկավ, գընաց ողին,
Գընաց, կայնավ վերեվ գեղին.
Կապեր կարմիր, հագեր դեղին:

Ա՛ե 194

2350

Վարըս տիս կըգըցեմ յըղեն,
Իմ սկեսուր խմե ոխցեն լըղեն.
Իմ ջանըս մատաղ ընի
Իմ ըսկըսվեր մաչնակ տըղեն:

Ա՛ի 113

[Վարըս դուս կըգցեմ ուղին,
Իմ սկեսուր խմի ոձի լեղին.
Իմ ջանս մատաղ ընի
Իմ սկեսրի միջնակ տղին:]

2351

Մոտը տիս քըցեմ յըղեն,
Թուշ քինեմ Բայլար տըղեն,
Ցեր ունեմ ոխցեն լըղեն,
Պահեմ դիւշմանեն տըղեն:

Ա՛Բ 113

[Մուխը (?) դուս քցեմ ուղին,
Թուշ դնամ Բայլար տղին.
Վեր ունեմ ոձի լեղին,
Պահեմ դուշմանի տղին:]

2352

Վըհչխարըս ըրե են հըղեն,
Մըննաք կ'անեմ չենին ըղեն.
Աստուծ աչխարք կըսիրեք
Ինձ տըվըրեք են նամարդ տըղեն:

Ա՛ԺԹ 87

[Վոչխարս արի են ուղին,
Մոննաք կ'անեմ չենի տղին.
Աստված աչխարհք կըսիրեք,
Ինձ տվեք են նամարդ տղին:]

2353

Մաճկալն ե կայնե մաճին,
Հաց ե բերել խանբաչին.
Ցարս աչքով—ունքով արավ,
Ոսկի ողերն անկաչին:

Տի 228

2354

Մաճկալը կայնե մաճին,
Ոսկի գընդեր անկաչին.
Ցարաբ տարեք գոնքաչին,
Վոր դա մեռնի կըտըրճին:

Ա՛Ը 137

2 3 4· Կանանչ գընդեր անկաչին,
Ջուղաբ տարեք գոնքաչին,
Վոր աղչիկ տա կըտըրճին:

Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընչին:
Տես՝ Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր:

Զարցեր ա դյուլեր, կայներ ա դյամին,
Տես՝ Ամպկունք կըբներ խըտ
ծովու ափան։

2355

Աբաղն ա ավի դյամին,
Ինդ քաշա կարմիր քամին.
Ով որ նէնի իրդարին,
Հանա դոխուխին յարին։
ՀԺԵ 113

Տես՝ Պաղ ջուր պըրծնել, կուդա
սարին։

2356

Տիւ մըտեր ես ոսկի դյամին,
Կրպրդրդրդա սիրուդ քյամին.
Դյամին ինդեր ի վեր անտակ
ծովուն,
Ծըծվիրդ ես տըվի ինոր պաղ
խովուն։
Աբե՛, յար, տբե՛, քե պան
չեմ տալ,
Վաղահ կըմեռնիմ, խոցերս ի
խաստ։
ՎՍՄ. 62

2357

Դու նըստեր ես ոսկի դյամին,
Կրպրդրդրդա սիրուդ քամին.
Երանեկ քո կուշտ նըստողին,
Երկու խարար ըրբուցողին։
ՊՎ 95

***

1—4· Տիւ նըստեր ես վոսկի
դյամին.
Կրպրդրդրդա սիրուն քյամի։

ՎԺԵՐ 17

2358

Աբաղը չունի դյամին,
Կըրծ(ք)իս ա տալի քամին.
Ցես (ինձ) մի ղարիբ ջան ունիմ,
Ըրհանիմ Ոսկեծամին։
ՀՄԽՄ. 35

28— ժող· խաղիկներ

3 4· Ցես մի ղարիբ յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։
3 4· Սըրտի սիրած յար ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։

1 2 4· Աբաղ(ը) նըղանըմ
դյամին,
Դյոքսիս ա տալիս քամին...
Հասրաթ եմ ծոցի(դ) համին։
ՄԴ· 174· ՌՄ 88· ԲՍ 142

2359

Ջանաղն ա ծովի դյամին,
Սարևրեն իջավ քամին.
Դարդիս դարման արդի՝
Կարոտ եմ լեզվի համին։

3· Ցես մի պուճուր յար ունեմ։

Ծովին եկավ հով քամին,
Ջանաղը ծովի դյամին.
Հեռու տեղ մը յար ունիմ,
Հասրաթ եմ ծոցի համին։
ՀԺԵ 118

2360

Եղ ո՞ւստա եկավ եղ քամին,
Առավ ես կանաչ ծառին.
Ծառ Ջան, քու բարին մեռնիմ,
Թաղա նուբարին մեռնիմ։
ՀԺԵ 110

2361

Ծառի տակի հով քամին,
Գամին տանի Մայրամին.
Ցես մի սալդաթ ջան ունեմ,
Կարոտ եմ ծոցի համին։

1· Սարէց եկավ հով քամին։
1· Հով արավ սարի քամին։

***

1—4· Ծառի տակի հով քամին,
Անուշ կ'ելներ խրնամին։
ՎՍԲ 58

2362

Առավոտվա ոլոր քամին,
Աղա, կայներ ես կամին.
Ենքան սիրի, յար չելար,
Ասուս կըրակ քու չանին:

2363

Իրիկվա հովն ու քամին,
Բաղիրդյան լըցվավ դյամին.
Ցես կը մեռնիմ քու չանին,
Եկած կը չոկեն, տանին:

123· *Առավոտուն եկավ քամին,*
Բաղըրկյան իջավ դյամին.
Մեռնիմ քու դարիը չանին:

1—4· *Եկեր ե իրիկվա քամին,*
Բաղըրդան լըցվեր ե դամին,
Ցես դուրբան քու դարիը չանին:
Արճըկեցին դրամի հանդուց.
Աղջիկ քակեցին իր մամուց:
(Հարս տանելիս)
ՋԲ 27

***

Լուսնակն իջեր վեր չըմին,
Տես՝ Լուսնակն ի րակ եր իջեր
(իջել):

***

Տըղեն կայնե վեր ջըմին,
Տես՝ Տըղեն կայնե կարմընջին:

2364

Արեւըն առե վեր բաղանին,
Աբչակ, մեռնեմ քո դյարդանին:
ՎԺԵԲ 17

2365

Դրնա տաս իմ նանին,
Ալթալան ղընի թավլին.
Ըրիշ տեղ աղջիկ չը տաս,
Կանուխ կը գնա չիվանին:

ԱՋ 376

2366

Մատիս մատանին
Ակը թանկագին,
Դարդըս չի կըտրե.
Կանչեմ Դարեգին:
ԺԽ 20

***

Երկու դիլբար հաց կըտանին,
Տես՝ Մեր Ջուխտ դուխան դաշտ
կուբանի:

2367

Կըյնչիմ արանին,
Շուշա կապիմ վերանին.
Հու որ ինձ յաման ասե՝
Ցաման վըրանն պերանին:
ԱԻ 112

[*Կըյնչիմ արանին,*
Շուշա կապիմ վերանին(?).
Ով վոր ինձ յաման ասե,
Ցաման բուանի բերանին:]

2368

Շոխկը կըկաթի կյըրանին,
Ցարը կյըկյա չըմըշուղը պըրանին.
Կ'ողի հարիւր խոսող ընի,
Ջյընիւմ ըմ իմ ասմունք յարին:
ԱԺԹ 87

[*Շողքը կըկաթի վերանին,*
Ցարը կըպա չըմըշուղը բերանին.
Կ'ուզի՝ հարյուր խոսող լինի,
Գընուսմ եմ իմ ասած յարին:]

Տես՝ Դու կաղնել ես դուխանիդ:

2369

Ձին (ձուն) ա եկել վերանին,
Մեռնեմ ավետարանին.
Ել իմ վատը կըխոսի,
Սեվ ոճը տա բերանին:

ԱԺԱ 56

2370

Ագրեր կանդնել դէբանին,
Վռակի թուխակ բլբանին.
Մեվ սրնռռակ եմ դրծնել,
Դրնեմ չուխէ բլբանին:
3· Դեղին բալթա չեմ կարել:

***

Դու նըռռակ ես դէբանին,
Ղարդու չըվին բլբանին.
Ոակե դայթան ու դրծնեմ,
Դրնեմ ջիրկ բլբանին:
ՐՀ 166
3 4· Ոակե դայթան եմ դրծնել,
Կարեմ ջիրկ բլբանին:
ՌՄ 115· ՏՒ 209·
ՍԴ 171· ԲՄ 123

Դուն նըռռակ ես դէբանին,
Ոակե չըվին բլբանես.
Ոակե դայթան դրծնել եմ,
Նըրեմ ջիրկս բլբանին:
ԹՄԿ 60

Ցարս նըռռած է դէբանին,
Հարդու չըվին բլբանին.
Ոակե դայթան եմ դրծում,
Դրնեմ ջիրկն բլբանին:
ԱԴ 265
Դու նըռռակ ես դէբանին,
Ապրհշում է բլբանին.
Ոակե դայթան ու դրծնեմ,
Կարեմ ճկիկս բլբանին:
ԱԴ 63

***

1—4· Աբանն նըռռակ դէբանին,
Ոակե դալաղ բլբանին:
ԱՀ 447

2371

Աբևէն առավ դէբանին,
Ցես մեռնեմ ավետարանին.
Չուխա աղունիկ դուրս եկան,
Կանանչ խառը բլբանին:
ՌՄ 125

3· Չուխա աղավնիկ դուրս եկան,
ՌՄ 148
2 3· Մեռնեմ ես ավետարանին.
Չուխա աղունիկ դուրս եկան:
ՏՒ 150
2 3· Մեռնեմ ավետարանին.
Մե չուխա եղջերներ թըռավ:
ԱԴ 92
3 4· Չուխա աղունիկ դուրս եկան,
Կանանչ ճյուղը բլբանին:
1 3· Շողքն ընկավ դէբանին...
Սիրուն յարըս դուրս թըռավ:

Շողքը կաթավ դէբանին,
Մեռնեմ ավետարանին.
Երկու աղունիկ անցան,
Կանանչ ճուղը բլբանին:

Արեվ դիպավ դէբանին,
Մեռնեմ չեկ ավետարանին.
Չուխաստակ կաքավ դուրս եկավ,
Կանանչ խառը բլբանին:
ՀԺՆ 113

Ըրկեքյնակը տըվավ կըբանեն,
Ցես մատաղ եմ բլբաբրանեն.
Ըվետրանեն մեն յըղանեզ թըբչից,
Կանանչ խառը պըբանեն:
ԱԺԿ 47

2372

Զարկի չուչեն, դիպավ այնեն,
Ոայլիկ կտրավ մատիկ սըբտեն,
Իմ սիրտ ճըղեմ, անեմ բոսատան,
Ցանեմ լինե խաղար բաբեն:
ՎԺԵՐ 3

2373

Նըռատել եմ վռակի սինեն,
Ծըմել եմ նըռատ դինեն:

2374

Դու կայնել իր մեր բաչեն,
Նեղով Ըսկյաբըս խաչեն.
Վախտըդ գըտի, թեկ ասի,
Կեսորվա հացի ճաչեն:

2375

Ծաղիկ եմ փըռել ղաչին,
Ինչ եմ անում անտաչին.
Ճես սիրել եմ, յես կ'առնեմ
Լեռներես ղալամքաչին:
1 4. Գյուլն եմ փըռել յես
ղաչին...
Լեռներես ղալամղաչին:
ՍԲ 341· ԲՍ 147

2376

Գամ չարաթ որ վեր ճաչին,
Գամ կիրակի վեր խաչին.
Հա'ցը դեղի՞ն, թա'ն դեղի՞ն,
Դարտակ ունս, քու տունը չեն:
ՆՀՋ 95 հտ.

2377

Մի' թըքիլ տա մեր լեչին,
Ջեմ մոտենա քու փեչին.
Աստծու կըրակին գաս,
Թե վոր սըր տաս ուրըչին:
ՏՒ 240

2378

Մըտիկ արեք են ղըչին,
Վոտը դըրել ա փըչին.
Գըլուխըս ղուրբան կըտամ
Ջալ աչք (ու) կարմիր Թըչին:
ՔՀ 159

3 4. Մեռնիմ սեվ սեվ ունքերին,
Ջալ աչքին, կարմիր Թըչին:
ՏՒ 139

4. Ջալ աչքին, կարմիր Թըչին:
ՈՄ 97· ԲՍ 155

3 4. Մեռնեմ չալ չալ աչքերին,
Կեռ ունքին, կարմիր Թըչին:
ՏՒ 238

3 4. Մեռնեմ չալ չալ ունքերին,
Թուխ աչք՝ կարմիր Թուչին:
ՔՀ 164

234· Վոտը դըրել ե փըչին.
Մեռնիմ չալ չալ ունքերուն,
Թուխ աճկ ու կարմիր Թըչին:
ԹՄԿ 63

3 4. Գըլուխըս մատաղ կ'անեմ
Թուխ աչք ու կարմիր Թըչին:
ԺՒ 24

123· Աղվի, իշկա են ղըչին,
Վոտը դըրե վեր փըչին.
Գըլուխըս ղուրբան կ'անեմ:
ՍԲ 346

***

Մըտիկ արեք են ղըչին,
Վոտը դրել ա փըչին.
Երանի ընդուր կ'ըլ(ն)ի,
Թուչը դըրել ա Թըչին:

4· Թուչը դըրել ա սիրածին:
ԱՋ 375

1 3 4· Մըտիկ արա են ղըչին...
Գըլուխն ո՞րտեղ ա ղուրբան,
Թուխ աչքեր, կարմիր Թըչին:

2379

Քար մի' թալի մեր ղըչին,
Թող պա նըստի քու Թըչին,
Կըրակ տու, ղարիբ փըչին:
ՀՄԽՍ. 37· ՏՒ 165
ԺՒ 23

2380

Աչխեն կայնե տանսի կյոչին,
Դեղին (կամ՝ սըրսուռ) ոսկին
սիվտակ դյոչին:
ԲՆՍ. 566

2381

Առավոտ մաղեր վուշին,
Իմ դուշ տամ քո դուշին.
Թևովս Թեվովդ ման տայի,
Ինչ որ հալվին մեջ լուշին:
ՎՄԲ 29

***

Ցաւալոտ թախիծը վառվին,
Իմ դոյն առնէք քու դուշին,
Ինչ որ հալվին մէջ լուշին:

ՀԺԵ 98

1 2· *Ցաւալոտ թընդիր վառվին,*
Իմ դոչ թալեմ քու դուշին:

ՋԲ 22

2 3· *Իմ դոչ դանեմ քո դուշին,*
Ինչպես հալվին մըջ լուշին:

ՀԺԵ 122

1 2· *Ցաւալոտ թախիծը վառվին,*
Իմ դոչն առնէ քու դուշին:

ՌՄ 87

Տես՝ Աղջիկ, քու դըլխու վուշին:

2382

Աչքաթ նայէնք ա քուշին,
Ծաղկընէր չարել դուշին.
Ջյաֆիր հերըն ուղում ա
Ինձին դուռուլ ատա լուշին:

ՏԻ 146

2383

Իմ դըլխու կանանչ վուշին,
Քո դըլխու կանանչ վուշին,
Ջուխտակ ծրծեր վեր դուշին,
Ինչ որ հալվին մէջ լուշին:

ՀՀ 327

2384

Գըլխիս քըցին կարմիր վուշին,
Ջարով դարիկին սըրտիս չուշին,
Ծարդարը ձևուքս խըլեցին,
Ինձի տըվին են բայդուշին:

ՏԻ 239

2385

Աղջիկ, քու դըլխու վուշին,
Ջիմ դոչ դարկեմ քու դուշին,
Քըզ որ հալվին մէջ լուշին
Ինչ խորտակիկ ուրմըշին:

ԲՆԱ 123

Աղջի՛, քու դըլխու վուշին,
Իմ դոչ դարկենք քու դուշին,
Ինչ որ հալվին մըջ լուշին,
Երկուս իմալ կ՚ուրմըշին:

ՀԺԵ 90

Տես՝ Ցաւալոտ մաղիր վուշին:

2386

Աչքաթ տըվի դուլումչին,
Սըղմա չինե իմ քըթին,
Ֆամար չինե իմ մեջքին,
Ղուլրաղ չինե իմ ոտին:
1 4· *Աչքաթ տըվի դուլումչուն...*
Ղուլրաղ չինե իմ վոտուն:

Ա.Ե 204

2387

Ղամիչ եմ դալխա մէջին,
Աչըդչում չալխա մէջին.
Ցես մի խորոտ յար ունեմ,
Ուռումա խալխա մէջին:
2 3 4· *Աչըդչում չարխա մէջին.*
Ինձ մի սիրած յար ունեմ,
Գյումըրի քաղքա մէջին:
3 4· *Ցես մե պուճուր յար ունեմ,*
Ուռումաթ խալխա մէջին:

Ա.Բ 344· ԲՄ 143

2388

Երևան ձորամիջին,
Պաղ աղբյուր հորամիջին.
Աղջի, չամամ ծըծերըդ
Խալխալ (վ. անուշ) խընձորա մէջին:

Երևան խորա մէջին,
Պաղ աղբյուր ձորա մէջին.
Եդ քու չամամ ծըծերըդ
Կարմիր խընձորա մէջին:

Ա.Բ 343

***

Կաղղուան ձորի մեջ և,
Պաղ աղբյուր հորի մեջ և.
Եդ քու չամամ ծըծերը
Ախալ խընձորի մեջ և:

ՀԺԵ 119

***

Երեվան ձորի մեջն ա,
Սառն աղբյուր հորի մեջն ա.
Ալեքի թուխ քյաքուլը
Դրաի չսափկի մեջն ա:
ՀԺԵ 122
1 3. *Կաղղըվան ձորի մեջն ա...*
Իմ աղբյոր շեկ քյաքուլը:

***

1—4. *Կաղղուան ձորու մեջն եր,*
Պաղ աղբյուր խորու մեջն եր:

2389

Երեվան ձորա մեջին,
Սառն աղբյուր հորա մեջին.
Ճարխցըս հեռացել եմ,
Ջանըս կըրակա մեջին:

2390

Կաքավ եմ քարամեջում,
Կըկարդամ ձորամեջում.
Աստված, իմ մուրազըս տուր
Ես գալող չարխու մեջում:
ՍԴ 173. ՌՄ 134. ԲՍ 153

Կաքավ եմ քարի մեջի (վ. մեջին),
Կարդում եմ քարա մեջի (վ. մեջին).
Աստված ջան, մուրազըս տաս
Ես գալող ձըմրան մեջի:
ՀԺԵ 115
3. *Աստված, իմ մուրազըս տուր:*

Կաքավ եմ քարամեջը,
Ձեն կուտամ ձորամեջը.
Աստված ջան, մուրազըս տուր
Գալող չաթըրվա մեջը:
ՍԶ 390

2391

Ման կըգամ բաղի մեջին,
Վոտներըս չաղի մեջին.
Թող տըղներքըն ինձ հիշեն
Իրանց լավ հաղի մեջին:
ՏԽ 163

3 4. *Թող տըղայքըն ինձ հիշեն*
Սըրտաչարժ տաղի մեջին:

2392

Բըլբուլ եմ բաղի մեջին,
Տերեվ եմ թաղի մեջին.
Մի գովելի յար ունեմ
Իմ բոլոր խաղի մեջին:
4. *Ես բոլոր խալխի մեջին:*

2393

Բուսել ես բաղի մեջին,
Շամամի թաղի մեջին.
Գիշեր-ցերեկ մխալար
Դու յես իմ խաղի մեջին:
ԺԽ 4. ՏԽ 169

***

Ծաղիկ ես բաղի մեջին,
Մի հատ ես թաղի մեջին.
Գիշեր-ցերեկ սուանց քուն
Գովում եմ խաղի մեջին:
ՏԽ 153
4. *Քեզ գովեմ հաղի մեջին:*

2394

Ա՛յ տղա, դու բաղի մեջին,
Վոտներըդ չաղի մեջին:
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ,
Ցես եմ քո հաղի մեջին:
ՔՀ 163
1. *Ա՛յ տըղա, բաղի մեջին:*
ՌՄ 136. ՏԽ 225. ԲՍ 156

***

1—4. *Կայնել ես բաղի մեջը,*
Ոտներըդ չաղի մեջը.
Կանչի՛, կանչելուդ մեռնեմ:
ՀԺԵ 119

Պայնես բաղի մեջին,
Ոտվիքըդ չաղի մեջին.
Կանչի՛, յար, ձեռիդ մեռնիմ,
Ցես եմ քու խաղիդ մեջին:
ՍԳ 95

1—4· Ով՝ ապա, դու բաղկ միջին,
Վաթքերդ ի չաղկ միջին։
ՎՍՍ. 43

***

Ա՛յ ապա, դուն բաղամիչին,
Վատանիքա և չաղամիչին.
Ինձ ավել քի հար չրկա,
Ծխա իմ քու խաղամիչին։
ԹՄԿ 58

Հմմտ. Սարևըր ձընոտևը և։

2395

Մադիկ ևս վրընջի միջին,
Ախուչկաթ սրնձի միջին.
Մեղրահամ անուշ կարկղ
Դևգին քուրընջի միջին։
ՏՒ 161

2396

Կապնալ ևս կրտրի միջին,
Քաքուլա թաքնիս միջին.
Թև ինձ ոգևս, յետ վազևս,
Դևլյան տա սրտրիդ միջին։
ՍԳ 266

2397

Մադիկ ևս ծաղկանց միջին,
Մի հատ ևս ապղկանց միջին.
Ծա՛ր, ինձ պարդևրևս ապա,
Իմ ընկևր մարդկանց միջին։
ՀՄՒՐ 27

3 4· Ծար, արի ջոմարդ կանդնի
Իմ թայդաչ մարդկանց միջին։
ՏՒ 206

2398

Ոսկի ղընդևր ակընջին,
Ելկավ, կայնավ կարմրընջին.
Ընկավ զևարին, պըլըթաց,
Ոսկի ջրևր կըթկրթաց։
ՀԺԵ 87

2399

Աղջիկ կայնե կարմընջին,
Ոսկի ղընդևր ակընջին.
Են ո՞ւր յես քեզ սիրեցի,—
Մընձորի ծառի տակին։
ՎԺԵՍ. 3

3 4· Ախպար տարևք ղոքընչին,
Աղջիկ Թոզ տա կրտրըճին։
ՎԺԵՐ 5· ՄՎ 45

***

Աղջիկ կայնե կամըրջին,
Ոսկի ղընդևր ակընջին.
Աղջիկ, անուշդ Մայիս,
Ինչո՞ւ ինձմեն կըփախչիս։
ՎԺԵՐ 14

2400

Տըղեն կայնե կարմընջին,
Դոլար ղընդևր ակընջին.
Ախպար տարևք ղոքընչին,
Աղջիկ տա եդ կրտրըճին։
ՀԺԵ 139

***

Տըղեն կայնե վրը ջմին,
Ոսկի ղընդևր ակընջին.
Ախպար տարևք ղոքընչին,
Ջաղջիկին խտա կրտրըճին։
ՀԺԵ 103

1 2 4· Տըղեն կայնի կարմընջին...
Ախպար տարևք ղոքանչին,
Աղջիկն խտա կրտրիճին։
ՆՀՋ 88 Հմ.

1 2 4· Մանչըս կայնե կարմընջին,
Մանդիւշ ողերն անկըճին...
Մատաղ կրտրև նապես կարըճին։
ՀԺԵ 71

Տըղեն կայներ վրը կարմընջին,
Ախլիալ ղընդևր վրը ակընջին.
Ջուտր տարևք ղոքընչին,
Ուր աղջիկ խտա կրտրըճին։
ՀԺԵ 79 Հմ.

Տես՝ Մանճկալը կայնե մանճին։
Տես՝ Մոկաց տարևր, պես պես քարևր։

2401

Աղբերս կայնել կարմընջին,
Ոսկե ողեր ակընջին.
Երկար ու բարակ բոյին
Սազ ա զալի յափընջին:

2402

Դուն կայներ ես կարմընջին,
Փաթըթվեր ես յափունջին.
Ինձ կ'ըսեն դեղի վեսա,
Ծոցըդ կա դեղին քիսա:
ԱԳ 93

1 2 4· Ցար, կայնել ես
կարմընճին,
Մեննկիչ ողերն ակընճիդ...
Ծոցինդ մախմուր քիսա:
Ա.Գ 100

կայնել ես դու կարմընջումը,
Փաթաթվել ես յափընջումը.
Ծոցինդ մախմուր քիսա,
Ինձ կ'անեմ նանիս վեսա:

***

Ցարն ի դաղրեր կարմընջին,
Ոսկե ողեր ակընջին,
Փաթուքեր ի ուր յափընջին,—
Ֆյո կըրակով դիս երեցիմ:
ԿՄՎ 35

2403

Ցեղը դարման ա արջին (արջին),
Հինը, նոռնը հըսաչ չին.
Իմ մորը մին փրեսա ունե,
Ջուրը մուխադյ ա, դարչին:
Ա.Ժ.Թ 86

[Ցեղը դարման ե արջին,
Հոնը, նուռը հասել չեյին.
Իմ մայրը մի վեսա ունի,
Ջևրը մեխակ ե, դարչին:]

2404

Են արչին յեչ, են արչին (արջին),
Ճխուրը ցորտ ա են վարչին.
Ցարը յարեն վրեր ըրհի,
Չամ մուխադյ ա, համ դարչին:
Ա.Ժ.Լ 45

[Են արջին նայի', են արջին,
Ջուրը ցուրտ ե են վարչին.
Ցարը յարեն վոր պատահի,
Թե մեխակ ե, թե դարչին:]

2405

Աղջի', նըստել ես բըրջին,
Կըղործես խալի, խուրջին.
Աղջի', քու ծամը կըտրի,
Խարարդ ե հասել Գյուրջին:
ՌՄ 97· ԲՄ 154

4· Խարարդ հասել ա Գյուրջին:
ՏՒ 139

4· Քու ճենն ե հասել Գյուրջին,

2406—2407

Չավը Թըռել ա Թառին,
Բուլբուլը կայնել Ծառին.
Գըլուխըս ղուրբան կըտամ
Ինձ նըման չիչակ դառին:
ՏՒ 184

2408

Լիւանընդյան ընդած ա մըրը
Ծառեն (Ծառին),
Կաքավը նըստած ա քարեն.
Աչի ըմ ածում, կյալիս չի,
Ջուրանա ըստի տարեն:
Ա.Ժ.Լ 48

2409

Սալամ դաշին կուտան յասին,
Ցաղմեն կուտան բոլոր ֆասին.
Եղունիկ կ'առնեն մեզ կաֆասին:
ՊՎ 127

***

Ցալամ դաչին կուտան տալին,
Ցազմեն կուտան բոյոր ֆիսին,
Եղունիկ կ՚ատանեն մէջ կաֆասին,
Ուրախ կ՚ելլենն հըմեն տարին:
ՎՍԲ 38

2410

Դանդայա նյա մեր ունին,
Ռևսին, են սեվ ևսին.
Ցրդա տըվի, վոր Թողա
Դուխտաղ տրած մեր վիսին:
ԲՍ 157

2411

Մխրել եմ սևըն ևսին,
Ճնճռատամ Թևըն ևսին.
Ով իմ սիրածն ինձ չի տա,
Ցատրծու կևըն ևսին:
ՀՄԽՄ. 41

2 4· *Ռևհան Թևըն ևսին...*
Ցատու կըրակին ևսին:
ՊՍՎ. 112· ՏԽ 247
2 4· *Րևհան Թևըն ևսին...*
Ցատուծոյ կըրակին ևսին:
ՐՀ 158

Մխրեր եմ սևըն ևսին,
Ըռևհան Թևըն ևսին.
Ով իմ սիրածն սիրա,
Ցատուծու կրակին ևսին:
ՀԺԵ 124

234· *Նարնջի (վ. անանուխ) Թևըն ևսին.*
Ով իմ սիրածն առնի,
Գնդարդա Թուրն ևսին:

2412

Ցմպևրն ընկան Մասին,
Կարտա մնացի իմ յարին.
Ցատլած սիրես, երվածիս
Ջուղար բեր ևկող տարին:
ԲՍ 145

2413

Վեր կացած հավախոսին,
Դուխանն ա վարում փոսին.
Բարկ արևիը յերկընքում,
Շողն ա դիպել ակոսին:
ՀՄԽՄ. 6

2414

Դուխանը վարափոսին,
Շողքըն քցել ակոսին.
Երկու խընձոր Թոլ անեմ,
Տարնք իմ նանի փեսին:
ՏԽ 145· ԲՍ 148

Դուխանը վարի փոսին,
Շողն ե զարկե ակոսին.
Կարմիր խընձոր Թոլ անեմ,
Ղըրկեմ իմ նանի փեսին:
ԱԳ 93

***

Դուխանը վարափոսին,
Շողն ա դիպել ակոսին.
Կարմիր խընձոր եմ քաղել,
Տարնք իմ նանի փեսին:

1· *Դուխանը մանի փոսին:*
123· *Ջութ են վարում ևս փոսին,*

Շողքըն ընկավ ակոսին.
Կարմիր խընձոր եմ կվտել:
3· *Մի աղլուխ վարդ եմ քաղել:*
3 4· *Ցևս մի պուճուր յար ունիմ*
Գյումրի քաղքա մեջին:
ԱՆ 201

2415

Դուխանն ա վարում փոսին,
Վեր կացած խորոզխոսին.
Մեռնիմ յարիս ոսկեՓել
Քանդուլին ու հավասին:
ՏԽ 217

2416

Առավոտուն բարի լուսին,
Ծամերը սիրուն և ուսին.
Ծառների գլուխն ման կըղա,
Սիրած յարի հետ միասին:
ՏԻ 83

2417

Վարդը բացվել ա հովին,
Բուլբուլը կանչել քովին.
Իրենից դայրի ձեռ տալու՝
Ման չի թողնում ոչովին:
ՏԻ 193

3. *Բացի իրենից վարդննուն.*

2418

Կանչել ես վարդի հովին,
Ֆամին տա կըրծքիդ մովին.
Երևսիդ չողին մնանեմ,
Աչքերիդ կապուտ ծովին:
ՀՄԻՍ. 29

2419

Կանչել ես վարդի հովին,
Ֆամին տա դոշիդ մովին.
Դու սիրուն, քու յարը(դ) դնչ,
Երևնկ քու ծոց քընողին:

***

Կանչել ես վանքա հովին,
Ֆամին տա դոշիդ մովին.
Երևնկ քո ծոց քընողին,
Մե ջուխտ շամամ բըռնողին:
ԱՔ 343. ԲՍ 144

1 2 4. *Կանչել ես սըրի հովին...*
Երևնակ ծոցիդ քընողին,
Շամամ ծըծերդ բըռնողին:
ԱՔ 141

1 3 4. *Կանչել ես վանքի*
հովին...
Երևնկ քու ծոց քընողին,
Դաստա մաղեր բըռնողին:
ՀԺԵ 125

1 3 4. *Դու կանչել ես*
բարձր հովին,
... Երևնկ ծոցիդ քընողին,
Շամամ ծըծերդ բըռնողին:
ԱԺԱ. 52

***

1—4. *Կանչել ես վանքի հովին,*
Ֆամին տա սիպտակ մովին:
Տես՝ Մերան ես ծառի ծերին:
ՎԺԵԱ. 9

2420

Առավոտվա սարին հովին,
Սելին նըստել կուդա Մովին.
Արեվի շողը դիպել է.
Դոշին կարած թագա մովին:
ՏԻ 81

13 *Առավոտվա հով ու զովին...*
Արեվի շողը դիպել է:

2421

Առավոտվա անուշ հովին,
Շողքը դիպավ դոշիդ մովին.
Հաղար երևնկ են խդիթին,
Վոր կանչավ քեզպեսի քովին:
ՏԻ 236

2422

Նըստել ես բարձրը հովին,
Փըռփռում է դոշիդ մովին.
Դու բարակ, մեջքդ բարակ,
Ղուլ դընամ կեսրան ջանիդ:
ԱՋ 375

2423

Ա. տղա, դու կանչնել ես նովին,
Փըռփռա դոշիդ կարմիր մովին.
Վոչ քեզ ե հավան, վոչ քո
տեսնողին,
Աչուդ մըչտարի քո հիմչատ բոյին:
ՍՋ 377

2424

Ջուրը կուգա եղ առվին,
Ձևոքըս ձըղնիմ դևատուվին.
Եման մև յար ըմ բըռնիմ,
Համ տիրացու, համ դարբին:
ԱՋ 388
Չմմա. Ջուրն ելալ արևին, արևին:

2425

Արևիվը դևպալ պատին,
Վոչ ողորմի իմ տատին.
Ես յևն—արճակ աշխարհը—
Ինձի տըվալ աղքատին:
ՀՄԽՍ. 19

3 4· Ես յևն ու. բոլ աշխարհը
(վ. աշխարքը)—
Ինձ տըվալ յևթուն դյադին:
Ա.Ե 203
4· Ինձ տըվալ սուճ դյադին:

***

Արևին ընկալ մևը պատին,
Ախքայություն իմ տատին.
Հողիվ դատվի, ա՛յ տատ,
Ինձ խո՞ տըվիը կըռնատին:
ՔՀ 160
3· Հողիվ դատի, ա՛յ նանի:
ՏԽ 141

1· Արևվ առալ են պատին:
3· Տատի, քեղ ի՞նչ եմ արել:
4· Ինձ խըն տըվիը ըռնատին:
ԱԺԼ 43
1 3 4· Շաղըը ընկից մևը
պատին...
Վոդիտ Երվի՛, ա՛յ տատ,
Ինձ խո՞ տըվար չոլախի:
ԱԴ 262· ԲՍ 135

***

Շաղըը տըվալ են պատին,
Մևջըը կուտրի իմ տատին.
Հարուստն ուղից, տըվալ վոչ,
Պահից, տըվալ աղքատին:

3 4· Հարուստ տևղը տևղ Թողից,
Ինձ տըվից ես աղքատին:
ԱԴ 268· ԲՍ 136
2· Մևջըը կոտրի են տատին:
ԱԴ 115
2· Հողիվ դուս դա, իմ տատի:
2· Հողիվ դատեմ, իմ տատի:
3· Հարուստ տևղը չըտըվավ:

2426

Վըհակ նըստե վըր պատին,
Ագալ տըղեկնեը վըր կակին:
ՀԺԵ 127

2427

Ադա, կայնեը իր պատին,
Աչըմ իր արեզակին.
Աչքըս Թողնեը չևտևվըս,
Աման չըլնես պըտակին:
ՀԺԵ 110

2428

Մըտիկ արեք են ծըտին,
Նըստել ա յեղան լըծին.
Երևկ մի աղջիկ տեհա,
Աչքըս մընաց ջուխտ ծրծին:
Ա.Ժ.Ա. 58

Են ծըտեն յեչի, են ծըտեն,
Վրևննը [վոտը] տըրտավ են լըծեն.
Ընդըղտավ քյընից մեն ախճիդյ,
Աչկըս մընաց ալ ծրծեն:
Ա.Ժ.Լ 45

2429

Թաղավորը նըստավ Թախտին,
Ձևմ հավատա կընկա բախտին:
Շորորա՛, Սալաթ, չորորա...
ՆՀԳ 49

Թաղավորնեը նըստած Թախտին,
Մի՛ք հավատա կընկա բախտին,
Հողի տըվից լուտու վախտին:
Շորորա՛, Սալաա, չորորա:
ՋՔ 23

***

Ծիսը Թըռավ են արտին,
Տես՝ Աբրաղն անցա են հանդէն։

***

Ճես վերու ոչխար վեր կեմա դարին,
Տես՝ Երեկ եվարին վեր Սասմա
քարին։

***

Բաղչե մ'եմ տընկէ դարին,
Տես՝ Վրան եմ զարկել դարին։

2430

Վրան եմ զարկել դարին,
Պայման եմ դըրել տարին.
Տարին Թող դա լըրանա,
Հետը բերե իր բարին։
ՀՄԽԱ 30
3 4· *Տարին եկավ, անց կացավ,*
Չըբերեց խերն ու բարին։

Զաղըր եմ զարկե տարին,
Վաղտեն եմ կըտրե տարին.
Վաղտեն եկավ լըմեցավ,
Հետ բերեց խերն ու բարին։
Ա.Ե 195

***

Բաղչե մ'եմ տընկէ դարին,
Պայման եմ արե յարին.
Թող դա լըրանա տարին,
Կ'ուրթամ, կ'առնեմ իմ յարին։
ՎԺԵԲ 6

***

1—4· *Զաղըր եմ զարկե տարին,*
Մոյլաթ եմ տըվե յարին։
ՀԺԵ 87

***

1—4· *Զաղըր եմ դըրե դարին,*
Վաղտ եմ կըտրե զարիր յարին։
ՀԺԵ 114

2431

Զաղիր եմ զարկել դարին,
Իրդար եմ տըվել տարին.
Ի՞նչ կ'անեմ են Թուլանդը,
Ինձ տըվեք մինուճարին։
ՌՄ 114
3· *Ի՞նչ կ'անեմ են Թուլունդը։*
ՏԽ 252
3· *Ի՞նչ կ'անեմ լարազանը։*
Ա.Դ 168

2432

Զաղիր եմ զարկել դարին,
Վաղտ յեմ կըտրի տարին.
Ինձի տըվեք են աղչիկ,
Չըքաչեմ ահ ու զարիկ։
Ա.Ը 133
Տես՝ Զաղըր եմ զարկել (տըվե)
տարին։

***

Կաքաւին ա կանդնել դարին,
Տես՝ Կաքաւին ա կանդնել քարին։

2433

Լուանակն ա կայնել դարին,
Պատկերն ա քու պատկերին.
Լուանակ չան, չուտ մի' երթա,
Չուր մնկել գալող տարին։
ՀՄԽԱ 24
123· *Լուանյակն ե կայնել*
դարին,
Պատկերքն ե քու պատկերին.
Լուանյակ չան, թեղ մի' երթա։
ՏԽ 196· ԲՍ 138

2434

Բոստան եմ դըրել վերևվ են դարին,
Սառվածք չեն պահի ես տարվան
տարին.
Շատամ մի չեղավ՝ ուղարկեմ յարին։
Աբե, յար, աբե, խըռով մի'
կենա...
ՀՄԽԱ 21· ԺԽ 31

Բոստան եմ դրբև վերեվ ես դարբին,
Աստված չեն պահի ես տարվան
տարին.
Շամամ քո չեղավ՝ որսիկեմ յարին:
Արի, յար, արի, խըտով մը
կենա...

ՔՄՎ 21

Բոստան եմ դրբեր վեր կենա դարբին,
Աստված չեն պահեր ես տարվան
տարին.
Զևլավ մեկ շամամ՝ որսիկեմ յարին:
Շամամ Թոռոմավ, իմ յար
խըռովավ:

ՊՎ 86

Բոստան եմ դրբև վեր կենա դարբին,
Աստված չեն պահի ես տարվան
տարին,
Զևլավ մեյ շամամ՝ որսիկի յարին,
Իմ սրբտես դարդեր հըմեն խըռովին:
Շամամ Թոռոմե, իմ յար
խըռովե:

ՎՍՍ. 38

Բոստան եմ դրբև վեր կենա դարբին,
Աստված ավիրեր ես տարվան տարին.
Զևլավ մեկ շամամ՝ որսիկի յարին:
Շամամ Թոռոմավ, յարիցըս
խռովավ:

ՆՀԳ 45

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
խաս դարբին,
Աստված անիծներ ըստարվա
տարին.
Մեկ շամամ չեղավ, ճամբանեք
իմ յարին:

ՆՀՋ 91

1—4. Բոստան եմ դրբեր վեր
են մեկ դարին,
Աստված ավիրեր ըստարվան
տարին.
Զխաստավ մեկ շամամ՝
ճամբանեք իմ յարին:

ՀԺԵ 47

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
կենա դարբին,
Աստված անիծներ ըստարվա
տարին.
Շամամ մի չեղավ՝ ճանբանեք
իմ յարին:

ՀԺԵ 78

1—4. Բոստան եմ ցանե վեր
եաս դարբին,
Շամամ եվ չեղավ ճամբանեք
իմ յարին.
Աստված ավիրա ես տարվա
տարին,

ՀԺԵ 91

1—4. Բոստան իմ դրբև վեր
եղա դարբին,
Շամամ մի չեղավ՝ ճամբանեք
իմ յարին.
Հանո՛ր, հանհանո՛ր, ջանո՛ր,
ջանհանո՛ր:

ՀԺԵ 88

Բոստան մ'եմ դրբև վեր կենա դարբին,
Աստվածն ավիրի ես տարվան տարին.
Զևլավ մեկ շամամ՝ որսիկի յարին:
Նանո՛ր, նանհանո՛ր, ջանո՛ր,
ջանհանո՛ր:

ԾՎ 57

2435

Ոմը գանի բուլկարին,
Ոմը գանի քամանչին.
Ոմն սաղ խաղ, ոմն տաղ,
Վո՞վ կը մընա սաղ:

ՎՍՍ. 71

2436

Ըրեքյնակը տըվավ ա տըհարին,
Շեպ չեզ բեղեր ղըրմըղի յարին.
Իմ յարը գընաց սավար,
Աստուծ տա խերն ու պարին:

ԱԺԼ 47

[Արեգակը տըվել և տըհարին,
Շեկ չեկ բեղեր ղըրմըղի յարին.
Իմ յարը գընաց սավար,
Աստված տա խերն ու բարին:]

2437

Կանանչ արտի քընարին,
Շատ բարով հեռու յարին.
Դարման չեղավ իմ դարդին,
Վարամ ուստա հինդ տարին:
ՀԺԵ 139

2438

Ցար մենդիլ, կայնար մըչ պարին,
Բաժըդ բարակ, լինչ ո ծառին,
Ցես քե առնեմ ոլոր տարին:
ՀԺԵ 62

2439

Արեվ դիպավ Կողբա սարին,
Ցի՞ըր պիտի դա իրիք տարին,
Երթանք, հասնինք նաղդու յարին:
ՏԻ 115

2440

Կընըստիմ Տողա սարին (սարին),
Աչիքս կ'ունիմ խըզդաղին քարին.
Խորասան յեսիր բեդի,
Իմ ասմունք յարին առնի:
ԱԺԲ 26

[Կընըստիմ Տողա սարին,
Աչքըս կ'անեմ խզդաղի քարին.
Խորասան յեսիր պիտի,
Իմ ասմունք յարին առնի:]

Ցես են ըմ Տողա սարին,
Աչկըս խըզդաղին քարին.
Ցա Խորասան յեսիր բեդի,
Ցա իմ առած յարին առնի:
ԱԺԹ 86

Հմմտ. Կաքավին ա կայնել քարին:

2441

Զադըր եմ տըվի սարին,
Իղդար եմ տըվի յարին.
Իղդարե(դ) դոնմիչ ըլնես,
Դիվանե(դ) բևիսյ ըլնես:
ԱՔ 344

2442

Զադըր եմ տըվի սարին,
Վադա յեմ կըտրե տարին.
Վադա կըտրած տարին տես,
Եդ բևիղդար յարին տես:
ԱՔ 343· ԲՍ 155

4· Իմ բևմուբադ յարին տես:

2443

Արեվը սարին,
Կաքավը քարին.
Շատ բարեվ տարիք
Իմ դարիր յարին:
ՀԺԵ

2444

Զադըր եմ դարկել սարին,
Վադա յեմ դըրել տարին.
Գիտեմ, նամուսըդ եդ եր,
Ինի՞ մըտար մեղքիս տակին:
ԱԴ 161

Տես՝ Կաքավին ա կանդնել քարին:
Տես՝ Վրան եմ դարկել դարին:

2445

Աչքըս դըցել եմ սարին,
Վոտքըս տըվել եմ քարին.
Աղջկե, դու ինձի սիրես,
Մի բան ասա իմ յարին:

3 4· Ասուլածներդ որ սիրիք,
Բան մի՛ ասիք իմ յարին:
ՌՄ 97· ՏԻ 139·
ԲՍ 155

2446

Աչքըս դըցել եմ սարին,
Վոտքըս տըվել լեռ քարին.
Երթա ու էլ յես չըդա,
Քեզ դինվոր դըրած տարին:
ՀՄԽԱ. 26

2 4· Վոտըս դիպավ լեռ քարին...
Քեզ սալդատ դըրած տարին:
ՏԻ 253· ԲՍ 156

2447

Ֆախան եմ անուշ մոտ սարին,
Մատով բլիմ իմ յարին.
Մէջքին նըժտիկ քամար ա,
Մէնիմ ունքի կամարին:
(Թաղհանէ)
ԱԺՄ 69

2448

Կաքաւն իջավ վէր սարին,
Դիպավ էնարի ծառին.
Ալլուխդ ուղարկի նախշեմ,
Ուղարկեմ ապրար յարին:

2449

Կանչնել եմ բարձըր սարին,
Ձուխդ նախըշու կարին.
Հետու տեսից ես գալիս,
Ո՞ւր ա բնածըդ բարին:
ՊՄՎ 106

1 3 4· Կայնել եմ բանձըր քարին...
Հետու տեսից ես նկել,
Ո՞ւր ե բնաածըդ բարին:
ՏՒ 189

Կայնել եմ բարձըր սարին,
Ձուխդ և մամիտ քարին.
Հետու սարեն նկար,
Ո՞ւր ա քու բնոք ու բարին:
ՀԺՆ 94

2450

Կանչնեմ քարին ու սարին,
Դիբ դրբեմ դարիբ յարին.
Արցունքով դբբեմ, կանչեմ,—
Ազու կըտրի անոց սարին:
ՀՄԽԱ. 22

***

Կրկաղնեմ կեսրին քարին,
Դիբ կըդբեմ նազու յարին.
Համ կըդբեմ, համ կըջընջեմ,
Ազու կըտրի եսունց սարին:
ԱԳ 268· ԲՍ 140

Կընըսեմ ըխալբին քարեն,
Կիր կըկյբեմ Թաղա յարեն.
Համ կյբրալ, համ փուշմանալ եմ,
Սըեվ մընա ըսոխ սարեն:
ԱԺԸ 26

4· Կըրակ ընկնի բոսի սարեն:
ԱԺԸ 26

[Կընսեմ աղբրի քարին,
Դիբ կդբեմ Թաղա յարին.
Համ դբել, համ փուշմանել եմ,—
Սեվ մընա նազես սարին:]

***

Կընըսեմ կյեսրն քարեն,
Կիր կը կյբրեմ կարոտ յարեն.
Մըչանք ըրեն, փըշմընեցե.
Սրեվ անեմ դուշմանին սարին:
ԱԺԸ 26

2451

Պատիկ դեմ եբինք սարին,
Ակբըս ընկավ դիմաց քարին.
Դուշման մըդի քաշեց սուբ,
Եվ յետ չըդա են սարին:
ՃՍ 131

***

Սրեվ հավարին, Տես՝ երեկ եվարին
վէր Սասմա քարին:

2452

Ցարըս կայնել ա քարին,
Կրխոտա խեր ու բարին.
Սիրուն կաքավի նըման
Կրկարդա լուսուն սարին:
3 4· Կիւղալ կաքավի նըման
Կրկարդա լուսման սարին:
ԱԵ 196

2453

Երեկ եվարին վէր Սասմա քարին,
Թըվանքավ դարիկին, բըբինդար սարին.
Ախբրիկ ըմ սարևք իմ նազու յարին,
Թև չեն կըչդրեմ մեջ են դավթարին:
ՎՍՍ. 37

1 4· Երեկ եվարին վեր կեմա
դարին...
... Առնի դեղ դարման դա ուր
յարին:
ՊՎ 88

Երեկ եվարին վեր Պերու քարին,
Ջրբինդով ղարկին բըրինդար յարին·
Ախբրիկ տարեք իմ նազու յարին,
Առնի դեղ դարման դա իր յարին:
ՀԺԵ 44

1 3 4· Ճես վերու ոչխար մեջ
ասլան քարին,
... Ախբրիկ մ' որոդկեք իմ
նազի յարին.
Առնի դեղ դարման դա ուր
յարին:
ՀԺԵ 42

1 3 4· Ճես վերու ոչխար վեր
կեմա դարին,
... Ախբրիկ ըմ տարեք իմ
նազու յարին,
Առնի դեղ դարման դա վեր
իր յարին:
Արե՛ յար, արե՛, խըռով մի
կենա...
ՆՀԳ 45

***

1—4· Երեկ հեվարին ոչխար
վեր բերին,
Թըվանքով ղարկին, բըրինդար
արին:
ՀՀ 328· ԺԽ 69

2454

Կըկաղնեմ. Սոնա քարին,
Կըյեչեմ Բաքվա սարին.
Ա՛յ Բաքվա խաղայինները,
Ուղարկեք Թեղու յարին:
ԱԳ 269· ԲՍ 140

2455

Մանանա նստել և աղբրի քարին,
Սչքով ոտով կենե դիլիջյի յարին:
ԿԺԵ 47

2456

Կաքավն ա կանդնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.
Ջո խղդարը քե խըռով,
Ախ ընկար մեղքը յարին:
ԺԽ 56
2 3 4· Կըտուցը լիքը բարին.
Միտք չունես՝ ինձ առնես,
Ախ ընկար մեղք ու արին:
ԺԽ 56
Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցըն է քընարին.
Ջունքի մանդղիլըդ եղբան ա,
Ախ արիր մեղքը յարին:
ԺԽ 56
Տես՝ Ջաղըր եմ ճարել սարըրին:

***

Կաքավն ա կանդնել դարին,
Կըտուցը լիքը դարին.
Թե ինձի հետ կամ(ք) չունես,
Ախ ընկար մեղք ու արին:
ԺԽ 55 հտ.
3· Թե ինձի հետ կամք չունիր:
234· Մախմառն եր քընարին.
Դիտեմ՝ նամուսըդ եղ և,
Ախ մըտար մեղքիս տակին:
ԺԽ 56
Տես՝ Ջաղըր եմ զարկել սարին:

2457

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.
Դաղըստան յեսիր պիտի,
Իմ սիրած յարին առին:
ԺԽ 55
1· Կաքավը կանդնել ա քարին:
ԱՋ 373
Հմմտ. Կընըստիմ Տողա սարին:

2458

Կաքավն ա կայնել քարին,
Կըտուցը լիքըն արին.
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ թաղա յարին:
ԺԽ 51 հտ.

Կաքավը կայնել քարին,
Կրառւցը լիքն ար արին.
Ճեռ մի վառնջ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրած յարին:
ԺԽ

Կաքավն էջեր վրը քարին,
Կրառւցն ա լիքըն արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ սիրուն յարին:
ՆՀՋ 89

1 2 4· Կաքավը կայնել քարին,
Կրառւցն ա կարմիր արին...
Տարեք իմ անուշ յարին:
ԺԽ 52

1 3 4· Կաքավը կայներ և քարին...
Մի յայլուխ վարդ եմ քաղել,—
Տարեք իմ անուշ յարին:
ԱԳ 95· ԲՍ 152

1 2 4· Կաքավ կանդնել ա քարին,
Կրառւցը կարմիր արին..
Ղըրկեմ սիրական յարին:
ԺԽ 52

***

Կաքավն ա կայնե քարին,
Կրառւցը կարմիր արին,
Մի դաստա վարդ եմ քաղել,
Գնաք և ղըրկեմ իմ յարին:
ԺԽ 53

Կաքավը կայնե քարին,
Կրառւցը լիքը արին.
Մե յայլուղ վարդ եմ քաղե,
Կղղըրկեմ իմ յարին:
ՀԺԵ 117

***

Կաքավը կանննել ա քարին,
Կրառւցը լիքը արին.
Մի աղլուխ վարդ եմ քաղել,
Ղըրկել իմ աղբար յարին:
ՊՍՎ 105

***

Կաքավ կայնել ա քարին,
Կրառւցը լիքըն արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղել,
Ճամբեմ իմ սլըտիկ յարին:
ԺԽ 54

Կաքավ էջեր վըր քարին,
Կրառւցը լիքն ար արին.
Ցայլուխով վարդ եմ քաղե,
Ճամբեմ իմ սլըտիկ յարին:
ՍԸ 444

2459

Կաքավը կայնել քարին,
Կրառւցը լիքը արին.
Սեր չունի, սավդա չունի,
Կանդնել ա դուռի դարին:

2460

Գըլուխ եմ դըրել քարին.
Սիրտըս ա լիքը արին.
Ցարխս եփած մըհլամը
Դըրեք իմ սըրտի յարին:
ՏԽ 163

4· Դըրեք իմ խոցված յարին:
ԱԴ 163
3· Ցարխս եփած մայլամը:
ԲՍ 142

2461

Գընա դիր արա են քարին,
Ըլթավան դիր մեր յարին.
Վոր տեղն յան չի տան,
Ցես եմ Մըռավա սարին:
ԱՋ 376

2462

Ղալամ քաշեմ են քարին,
Նըստած տեղըս ա սարին.
Բազարից բերեմ յաղլուխ,
Ղարկեմ իմ սիրած յարին:
ԱՋ 374

2463

Մի լրցեն քո՛ւ ոչխար մնջ քյառասուն քյարեն,
Ժողվենք Թըվանքչիք, տըվենք սեվ սարեն.
Սևով սատկեցնեք, յեղով տասպկեցնեք:
Նանո՛ր, նանանո՛ր, Ջանոր Ջանանոր:
ՇՎ 56

2464

Սկը դևմ առավ քարեն,
Եկավ բոլորավ տարեն.
Խոսքիցըդ Թեղ յես դառար,
Ձըկացար քու լրդարեն:
ՏՒ 180

2465

Նաքավ կայներ վըր քարեն,
Դրատուց դըրեր քընարեն.
Ձես աղջիկ ենք, բևլի յենք,
Ծըլանալու յենք, ղևլի յենք:
ՀՀ 320 հտ. ԺՒ 56

2466

Նաքավ խնկեր վըր քարեն,
Դընդուվ դըրեր քընարեն.
Մեռնիմ նաքավ բըռնողին,
Ղըրկիմ աղրար յարեն:
ԺՒ 57

2467

Նաքավը կանչնեց քարեն,
Կըտուցն ա կարմիր արեն.
Իրար մի՛ տա, լաց կ՚ընեմ,
Սիրտըս ա ծով ծով արեն:
ԺՒ 55

4· *Սիրտըս ա պյոլ պյոլ արեն:*
ԱՋ 380
Ձես՝ Նաքավն ա կայնել քարեն:

2468

Կողրա աղերը բերեն,
Խախալ մաղերը բերեն.
Նախշած աղլուխ եմ պահել
Մեղ պըսակող տեղաբերեն:

2469

Նըշանածիդ հինեն բերեն,
Կնքրանցըդ տըննեն բերեն.
Վըրեն ալ քողքով ծածկած՝
Մենք խանի դըռննեն բերեն:
4· *Խանի դըռններեն բերեն:*
ՏՒ 161

2470

Կըրակ կ՚անիմ խութեբերեն,
Դրյակ կ՚անիմ խըչերեն,
Են որեն մատաղ, վըրը կըլսթըթա
Կըտըննիմ յարես պուչերեն:
ԱԾԸ 27

[*Կըրակ կ՚անեմ խութեբերեն*
Դրյակ կ՚անեմ խաչերեն.
Են որեն մատաղ, վոր գլուխըս
*Կըդըննիմ յարես պոչերեն:**]

*) Կամիքներեն:

2471

Կըրակ կ՚անիմ խութեբերեն,
Հընեբակ ընցըցրած ուրերեն.
Ձես մատաղ եմ են տըղեն,
Շեղյ ու կարմիր բըղերեն:
ԱԾԸ 25

[*Կըրակ կ՚անեմ խութեբերեն,*
Երանեկ անցրած որերեն.
Ձես մատաղ եմ են տըղեն,
Շեկ ու կարմիր բեղերեն:]

2472

Կընքատիմ խութեբերեն (խութեբերեն),
Ղաչանք կ՚անիմ սուրբերեն.
Ձես մին ալանդյոդ խընձոր բեղի,
Իմ ասմունք ընճըկան պուչերեն:
ԱԸ 26

2473

Մ[իթա]ր եմ ծառի ծերին,
Կ'ներսում հետ թռչներին.
Ես[կան] քաղցին տարան,
Մախեցին ախմախներին:
2· Կ'ներսում հետ թևերին:
ՈՄ 134· ՏԽ 252·
ԲՍ 125
1 2 4· Մ[իթա]ր ես ծառի ծերին,
Կ'ներսում հետ թռչներին...
Մախեցին ապուխներին:
ՍԲ 340
1 2· Մ[իթա]ր ծառի ծերին,
Քամին տա յարխաղներին:
ՍԲ 342
2 4· Աղջի, ակա քու սերին...
Մախեցին պուլաղներին:
ՀԺԵ 111 հա·
Մ[իթա]ր եմ ծառի ծերուն:—
— Աղջի, ակա քու սերուն:—
— Եկար ձի քաղիր, տարար,
Մախեցիր ապարնեուն:
ԱԵ 195
1 4· Արնձոր եմ ծառի ծերին...
Մախեցին բախչևաններին:

2474

Մ[իթա]ր ես ծառի ծերին,
Աղջի, վառա քու սերին.
Երնեկ ծոցդ մբանողին,
Դառառա ծամերը բըռնողին:
ՀԺԵ 119
Տես՝ կայնել ես վարդի հովին:

2475

Սապրի մաչիկ վառներին,
Մառանիք կա մառաներին.
Կայմա քոթա յի դըրած,
Ալ ֆինջան պըռընիներին:
ՏԽ 229

2476

Դու ման կըղաս կըռբըներին,
Սապրի սոլեր կըբըներին,
Փիլտաթին պըռընիներին:
ՔՄՎ 24

Ման կու դաս երթըիներին,
Սապրի քոչ կըբըներին.
Ոտներիդ զուբրան եղնիմ,
Փիլտաթին պըռընիներին.
Ան 204

2477

Զաղր եմ ճարել սարերին,
Բախտի եմ դըրել քարերին.
Չունքի մանդղիդ ե՞ քան ա,
Ախ՛ արիր մեղքը յա՛րին:
ԱԶ 381

Տես՝ կաքավին ա կանդնել քարին:

2478

Ամկու բերդ, ճոչ երերին,
Կըղըղըղա սիրուդ քամին.
Քամին որը, չորը դեր (դար),
Հին դարդերս առներ տաներ:
ՎՄԲ 57

2479

Երին երերին,
Ոչխար վեր բերին,
Կըթենիք թուխ մաքին,
Լըցնենք սուրահին՝
Խորոված դինով՝
Ուղարկենք յարին:
Արի՛, յար, արի, խրոով մի՛ կենա,
Ասըվորը բան ձի, քե չի՛ մընա:
ՀՄԽ 22

5—8· Խորոված քյարաբով
Որսկենք յարին.
Վոր յար խըռով,
Շամամ քոռամ:

Կանչեմ, յար արի՛, աչխարհ յացուցեմ.
Շատ կարիր կուրթի ճամբեն դարձուցեմ:
ՎՍՍ 39

***

1—8· Երթանք երերին,
Ոչխար վեր բերին.
Կըթենք թուխ մաքին,
Լըցնինք սուրահին,
Ուղարկինք յարին:
ԲՆԱ 583
4 5· Լըցինք սուրահին,
Տանինք մեր յարոջ:
ՀԺԵ 86

***

1—8· Երթանք երերին,
Ոչխար վեր բերին.
Կըթենք թուխ մաքին,
Լըցնենք սուրախին:
ՀԺԵ 127· ՎԺԵԱ 9

2480

Ծո՛րեն եմ ցանել ձորին,
Կը քաղեմ վարդիվորին,
Գըլուխըս դուրբան կ՛անեմ
Բայազդա ձիավորին:

2481

Ջիւլաբ ըմ տարեք սեվ սեվավորին,
Թող դյա ու խասնի ուր
բըրինդարին.
Ուր աղիղ-մաղիղ նըշանլու յարին:
ՇՎ 57

2482

Դեղին հավը, ձուն վիրին,
Իմ աչքը Նուխիա հողերին.
Նուխիա հողերը մի վուռ դա,
Բալքա իմ յարը տուն դա:
ԱՋ 382
Տես՝ Սեվ հավի ձուն վուրն ա:

2483

Առավոտ լուսաբացին,
Վոտիս մի՛ դառնա կացին.
Գանի՛ քանգյուլլի տըղերք
Սեյրեդ կայնան—մընացին:
Տի 207

2484

Զարքեր ընձի խաբեցին,
Բաղում աբուռա թափեցին.
Գահանա, բալեդ մեռնի,
Ընձի զոռով պըսակիր:
ՀԺԵ 113
4· Ինձ զոռով պսակեցին:

2485

Պարաքով կովը ծախեցին,
Ջըմեռ տըվին բուռնուղին.
Բուռնուղ պատուն կախեցին,
Մուրհակն ընկալ մեր վըղին:
ԺՒ 6
4· Սանաթն ընկալ մեր վըղին,
Տես՝ Պարաքով կովս ևր ղրմղի:

2486

Ալաղը բաժանեցին,
Կիր ավազով չինեցին.
Բևմուբաղ հողը մըտանեն,
Ինձ յարես բաժանեցին:

2487

Կանանչ կանանչ կանչեցին,
Կանչի մեչդան վազեցին.
Բող բող ձիանք քաշեցին,
Նորահարսներ հնծուցին,
Շատ մուրադին հասուցին:
— Հարս, հա՛ն վիճակն ի բարին:
ՍՄ 291

2488

Ջեյրան թուխեր կապեցին,
Կարսա վըրեն թափեցին.
Կարսա բոլոր խանդաք ա,
Մեջը դյուլի ջանդաք ա:

2489

Շատ մարդիկ վըրես խոսեցին,
Ինձմեզ տեղը բամբասեցին.
Իմ վոսկու նըման անունը
Լըրքերը քարին քըսեցին:
Տի 222

2490

Կաթիլն և նբսան վ'ևր ոսար վիւղցին,
Ամ ու վախ կ'անէ ուր խոր խնբանին.
Կաթիլիս մևռնիմ, ուր նըշխուն բևղին,
Դառնա, ձիկ առնէ մևջ քաղցըր ծոցին:
— Տուն դարձիր, կաթիլ, մի' թողնևր ահվ ի թև քեղ չըտեսնիմ, կըմևռնիմ չուտով:
ՎՄ 61 հա.

***

1—6· *Կաթիլն և նբսանևր վ'ևր ոսար վիւղցին,*
Կաթիլն ախ կ'անի իր հոր հևրանին:
ՊՎ 85· ՈՄ 65

2491

Մևկ ևս տարի ծառևր ծաղկան մի'ժնցին,
Երթամ քաղաք մըհ'ամ բևրևմ քո խոցին,
Ասամած սիրես, մևկ սր ասի' իմ ծոցին:
Ով' խոտուկիկ, ծո' ժուռ ծրծևր, . դու վի'րն ևս:
Աչխարհ կ'ասևր, ալամ դևսևր, դու իմն ևս,
ՆՀԳ 48

2492

Թամահ Երին խոբըրնոցին,
Ընձի տըվին պըրկանոցին,
Մարդ կ'ուղիմ, վախիըվիմ չանին:
Ա.Ե 205
Տես՝ Ցաման, ադև, ի՞նչ արեցիր:

2493

Գալ չուբ կ'երթա ամրոցին,
Ձևռք մի' տար սըրտիս խոցին.
Երնևկ կըտամ են որը,
Վոր կըգընիմ քու ծոցին:

2494

Դու կանևլ ևս դևմ ամրոցին,
Ջուխտակ չամամ մևջ քո ծոցին,
Դու կըխաղաս խետ վըղնոցին:
ՔՀ 174· ՏԻ 243· ԺԻ 84

Կայնևլ ևս դևմ ամրոցին,
Կըխաղաս քո վըղնոցին.
Երկու չամամ քո ծոցին,
Ջուխտակ թուբևնջ քո ծոցին:
ԺԻ 84

***

Տիւ կայնևր ևս դևմ ամրոցին,
Ջուխտ ըմ չամամ մևջ քյո ծոցին.
Մեյ տու ղընևմ վ'ևր իմ խոցին:
ՀԺԵ 49

***

Դու կայնևր ևս դևմ ամրոցին,
Դու կըխաղաս հըտ վըղնոցին,
Մայնէ եղա ճերմակ ծոցին:
ԺԻ 84· Ա.Ե 193

Ոսանկն կայնևր դևմ ամրոցին,
Ոսանկն խաղևր հըտ վըղնոցին,
Ցևս մաղուէ ննք ճերմակ ծոցին:
Ա.Ե 194

***

Եամար կայնևր դևմ ամրոցին,
Դիլբար կայնևր դևմ ամրոցին.
Կըխաղևր խըտ ուր վըղնոցին,
Կըրակ թողև իմ սըրտի խոցին:
ՀԺԵ 98

***

Դու կանևր ևր դևմ ամրոցին,
Դու կըխաղևր խըտ վըղնոցին,
Ցևս խոլամին չամամ ծոցին.
Ցևս քե սիրենք, Թըխ գիս քերթին:
ՀԺԵ 94

***

Դուն կայներ եր դեմ ամրոցին,
Հա կըխաղեր խետ վըղնոցին,
Ծառա քու սպիտակ ծոցին.
Վոր դու դառնաս՝ յես ի՞նչ ենիմ:
ՆՀՋ 92

2495.

Ագռավը խանկըրցուցին,
Բող ձինը կայնեցուցին.
Թե հիմա չեյի հավատար,
Ալ հիմա հավատցուցին:
ԲՆԳ 677

***

Ցաւուկ մ'եմ տընկե խետ առվի ափին,
Տես՝ Ոլիւկ մ'եմ տընկե խետ առվի ափան:

2496

Տուն եմ չինել դետափին,
Բաղ եմ քրցել աղաքին.
Ցաւրիս հետ քըչխըչում եմ,
Նըստած ծառի չըվաքին:

2497

Կանդնել ես կանանչ տափին,
Ալավի ղըրաղին— ափին
Ի՞նչտես մեր չարկամի
Թեվերը պիտի թափին:
ՏԻ 251· ԲՍ 137

2498

Ղազղանես կըտընիմ խըփնեն,
Կաթի կ'անեն մըեր դըփնեն,
Ցես մատաղ ընիմ յարեն
Թաղա կյայիս մըտքին:
ԱԺԸ 30

[Ղազղանես կըդընեմ խըփնեն,
Կաթի կ'անեն մեր դըփնեն.
Ցես մատաղ ընեմ իմ յարին,
Թաղա կյայիս(?) մըտքին:]

2499

Ջուր կուդար արփին—արփին,
Համ տիրացու, համ դարբին.
Ջուր չեր ըրրե ծառները,
Գիր չեր դրրե մատները:
ՌՄ 127

1· Ջուր կուդար ափին—ափին:
ԲՍ 151

***

Ջուրն եյավ արփին—արփին,
Ցես կոլոր ենք, են դարբին.
Գուրը դուրբան են աղբոր,
Համ դըրավի, համ դարբին:

2500

Շողքըն ընկել ա ծալքին,
Տերտերը, մեռնեմ քո կարպին.
Ինձի խալի քո թարքին,
Տար հասու Ղըղըվանքին:

2501

Ցես լիս ասաղ եմ յերկընքին,
Շողըս տըված գետընքին.
Դեռ չատ կարտս մաճ կը դաս
Ես իմ չալ չալ աչք-ունքին:

2502

Սիրել եմ տաք աչունքին,
Հալան եմ աչք ու ունքին.
Ջըրին ընկավ թե խըմի,
Գյաքյուղ թափավ թիկունքին:

4· Գյանքյուղն ընկավ թիկունքին:
ՍՋ 382

Կըսեբիմ տաք ըչունքին,
Հալան ըմ աչկը ունքին.
Կըտացավ թա ճիւր խըմի,
Գյաքյուղն ընդավ թըզկունքին:
ԱԺԸ 26

Սիրեր եմ ծով աչունքին.
Հալներ եմ աչքը ունքին.
Եկար ծովը ջուր խըմար,
Գյաքուղ թափավ թիկունքին:
ՍՔ 340

2503

Ծադիկը բացվեց քոքին,
Դու հանել ես իմ հոգին.
Ինձ պես սըղերք չատ կան,
Ձեր դըռանը կըշտքին:
ՏԻ 204

***

Դիլբար նսաի մուխտաս ցըվքին,
Տես՝ Հարավ քամին չնկըճնվեր:

2504

Հայրենիքըս բերից մի յաչէկ լիմոն,
Աղջիկըդ կ՚առնեմ ելիադի Սիմոն:
ԺԻ 22

2505

Ելեր, կայներ խորոտիկ Մրատն,
«Նանի՛», կասե, ջո՞ւր ա ուխտե»:
ԿԺԵ 66

2506

Հանդում բուսել ա սոխոն,
Մերըդ թըխել ա բաքոն.
Մեռնիմ ծոցիդ նըռնեբին,
Կըլըմանի վարդի կոկոն:
ՏԻ 148· ԲՍ 155

2507

Ես յանը սիմոն,
Են յանը սիմոն,
Են սրվին կ՚առնեմ,
Ձեռքինը դիմոն:

2508

Սոխակ կ՚ևըպե որն է բուն,
Որոր կ՚ասե վարդենուն.
Սոխակ, սատրծու խաթրու,
Ինձ ել չուտ բեր անուշ քուն:
ԲՍ 157

2509

Ա՛յ բալա Թադուն,
Նըսատեր ես սաքուն,
Աչէդ և մանչերուն.
Գյուղ Թադուն չան:
ՋԲ 39

2510

Աղջի՛, անունըդ Թադուն,
Նըսատել ես հորըդ սաքուն.
Ի՞նչ մի նազան բոյ ունես,
Երնեկ առնողիդ հոգուն:

3 4· Ի՞նչ խորոտիկ բոյ մ՚ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱՋ 387

3 4· Ի՞նչ չինարի բոյ ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԳ 103· ԲՍ 134

3 4· Ի՞նչըս չըխվա բոյ ունիս,
Երանի յարիդ հոգուն:
ԱԴ 175

123· Աղջի՛, քու անուն Թադուն,
Ճել նըսատի քու հոր սաքուն.
Չինար–մինար բոյ ունիս:
ԱՀ 444

Աղջի՛, անունդ և Թադուն,
Նըսատեր ես քու հոր սաքուն.
Եղ ի՞նչ բարակ բոյ ունիս,
Երանի մարդուդ հոգուն:
ՀԺԵ 94

3 4· Ի՞նչ մի սիրուն (վ. չիմալ)
բոյ ունիս,
Մատաղ ես աղբուրս հոգուն:

2511

Ուսկի՞ կուգաս:— Վարի եդուն,
Կոզ մի խավոզ ասի գոդուն:
— Պադիկ մի տուր մորկանդ հոգուն:
Աղվոր, նանո՛յ, նանո՛յ, նանո՛յ,
Ճես կուտրեմ քեզ ամեն որ:
ՀԱ 456

Ուակի՛ կուգաս։— Վերի եդուն.
Կոզ մի խալոխ փըրցուր քոքուն։
— Պաչիկ մը տուր պապուդ հոդուն,
Ճարկուշ ընկա, մարկուշ ընկա,
Ճես դըլորվա, քու ծոց ինկա։
ԲՆԳ 677

2512

Ագլկա անուն Շուշան խաթուն,
Որ մը իգեր հոդե մեր տուն։
ԲՆԳ 471

2513

Ծարեկը քուն, դիշերն արթուն,
Ի՞նչ անուշ է քենին մարդուն.
Ցերեկին հետ դինի պետք է,
Փեսային դեմ քենի պետք է։
ԲՆՍ 332

2514

Ելել ես, կ'երթաս կը ածուն,
Սայեդ սալխտակ, քանց որ մածուն,
Տիծ կ'ուտայի(ր) դըզկանոցուն.
Ա՛յ խորոտիկ, քու սիրուն,
Քու սիրուն, ել քու սիրուն,
Հաղար երնեկ քու սիրուն։
ԲՆԲ 524

***

Դու ելել ես, կ'երթաս ածուն,
Սայեդ սխպտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'անես չեկիկ լաճուն։
Ագլկիկ, յար աննենք, յար աննենք,
Դիլբար, յար աննենք, յար աննենք։
ՔՄՎ 23

***

Գաւն ելեր եր, կ'երթեր ածուն,
Սայեն սիլտակ, ինչ որ մածուն,
Աչքով կ'աներ չեկիկ լաճուն։
ՆՀԳ 93

1—3. Տընեն ելար, կայնար ածուն,
Սայեդ սիլտակ եր, քանց մածուն,
Աչքով կ'աներ ադաբ լաճուն։
ՆՀԳ 47

2515

Երթանք մեր ածուն,
Ուտենք սեր, մածուն,
ԲՆՍ. 583

2516

Մատաղ մեկիկ ատարծուն,
Ցարուկին ի մեջ յարերուն,
Լուանակին, արեվ սարերուն,
Չիս կըթողե երերուն։
ԲՆԲ 237

Տես՝ Ցարուկ մ'ունիմ յարերուն։

2517

Գո նոր եկավ մութն իրիկուն,
Ջը տանի իմ աչիչ քուն,
Կարվեր ի իմ սրտի սուն։
Տարին տասվերկու ամիս,
Գո սիրուն դնջիկն իմ վիզ.
Գյաշկե տարին մեկ որ ըլներ,
Ինձ որ ամիս գիշեր ըլներ.
Աբե յես դու ըլնեիր գիրկն ծոց,
Վոր խառնի մեր սրտի խոց։
ՀԺԵ 87

2518

Գուլերն բռնել ա ձուն,
Կըքանդեմ կը դու մեր տուն,
Ցես ի՞նչ ըրի, մե ըսա,
Ագլկիկդ տվիր քյաֆիրուն։
ԲՍ 136

2519

Երկինքն ի ամպեր, կուգար մարմար ձ(յ)ուն,

Կուդար, կրթասիրեր վիր մալուլ մարդուն.
Ամէն յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն:
Արե՛, յար, արե՛, խռով մի՛ կենա,
Ամօվրես մալ մէզ էլ չի մնա:
ՆՀԳ 44

***

Երկինք ի ամպեր, կուգա մարմար ձուն,
Կուգա, թաթիր վիր մալուլ մարդուն.
Մէյ յես ի մալուլ, չե աշխար բրիշուն:
Արե՛, յար, արե՛, ջան, արե՛, խռով մի՛ մնա.
Որ ուս ամօվրի, ձի քե չի մնա:
ՀԺՆ 43

***

1—5· Երկինքն ի ամպե, կուգա մարմար ձյուն,
Կու գա, կրթասիր վիր մալուլ մարդուն,
Մաշանիք յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն:
ԱԺԹ 107

2523

Շատ խորտուիկ անմահութիւն,
Սիրելիս, մի՛ ըներ վատութիւն,
Թորկեմ, երթամ գարբրութիւն:
ՓՀ 174

Այ նանի, քու մերութիւն,
տ· մերութենն:

2524

Ցաւրըս, ելիր քու քնուն,
Գուա մի խմի՛ ես գինուն.
Գինուն կարմիրը սիրե,

Կուդար, կրթասիրեր վիր մալուլ մարդուն.
Ամէն յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն:
Արե՛, յար, արե՛, խռով մի՛ կենա,
Ամօվրես մալ մէզ էլ չի մնա:
ՆՀԳ 44

***

Երկինք ի ամպեր, կուգա մարմար ձուն,
Կուգա, թաթիր վիր մալուլ մարդուն.
Մէյ յես ի մալուլ, չե աշխար բրիշուն:
Արե՛, յար, արե՛, ջան, արե՛, խռով մի՛ մնա.
Որ ուս ամօվրի, ձի քե չի մնա:
ՀԺՆ 43

***

1—5· Երկինքն ի ամպե, կուգա մարմար ձյուն,
Կու գա, կրթասիրե վիր մալուլ մարդուն,
Մաշանիք յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն:
ԱԺԹ 107

2523

Շատ խորտուիկ անմահութիւն,
Սիրելիս, մի՛ ըներ վատութիւն,
Թորկեմ, երթամ գարբրութիւն:
ՓՀ 174

Այ նանի, քու մերութիւն,
տ· մերութենն:

2524

Ցաւրըս, ելիր քու քնուն,
Գուա մի խմի՛ ես գինուն.
Գինուն կարմիրը սիրե,

Կուդար, կրթասիրեր վիր մալուլ մարդուն.
Ամէն յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն:
Արե՛, յար, արե՛, խռով մի՛ կենա,
Ամօվրես մալ մէզ էլ չի մնա:
ՊՎ 125· ՏԽ 121

1—6· Երկինքն եր ամպեր, կուդրեր մարմար ձյուն,
Կրհալեր, կաթեր վիր մալուլ լաճուն.
Ամոմած ամիրեր դամալ մարդուն տուն:
ՀՀ 328· ԺԽ 69

Տես՝ Յար դու ինձի չատ պիտք կըդայիր:

2520

Երկինքն ի ամպեր, կուդա մարմար ձյուն,
Կրխալի, կաթի վիր մալուլ մարդուն.
Ամէն յո՞ս եմ մալուլ, թէ՞ աշխարհս բրիշուն:
Ետրն ի ամպեր, կուդա անձրեվ ու ձյուն,
Ա՛խ, յո՞րր կ'երթի, վոր իմ յար դա մեր տուն:
ՊՎ 89· ՌՄ 66

2521

Երկինքն եր ամպե, կուդեր մարմար ձյուն,
Կուդեր, կրթասիրեր վիր մալուլ մարդուն.
Ամէն յո՞ս մալուլ, թէ՞ աշխար բրիշուն,
Իմ յարոջ սիրուն մնամ երեքուն:
ՎՄՄ 39· ԺԽ 31· 69

2522

Երկինքն եր ամպե, կուդեր մարմար ձյուն,

Աչխըննին Քուխը սիրե՛.
Սեվ աչվին մորանց պեռք է,
Սիրմե քաչելն ի՞նչ ենե։
ԲՆԱ. 332

2525

Ոդեն պիտվական, պատերն ա նամ՚չուն,
Տղա՛, քու վռչամ խանկալ արպչում,
Քեզի չար ուղող եղնի քեզի չուն։
ԱԸ 438

Արծաթ՚տվի դուլումչուն,
Տես՝ Արծաթ տվի դուլումչին։

2526

Առավոտուն բարի լուսուն
Քո կոճակներ հարիր հիսուն.
Ես կարոտով եմ քո տիսուն,
Իմ խորոտիկ նազլու Սուսուն։
ՎՍԲ 42

***

1—4. Առավոտան բարի լուսուն
Կոճակ չարեմ հարիր հիսուն,
Ես կարոտով եմ քո տեսուն։
ՎՍԱ 45

2527

Առավոտուն բարի լուսուն
Քո կոճակներ հարուր հիսուն.
Ես դուրբան եմ եղ քո տեսուն,
Ջուր չի՞րը պահես դու իմ բուսուն,
ՌՄ 68

***

1—4. Առավոտուն բարի լուսուն
Քո կոճակներդ հարյուր հիսուն.
Ես դուրբան եմ եղ քո տեսուն։
ՔՀ 176

1—4. Առավոտուն ի դեմ լուսուն
Կոճակ չարեր հարուր հիսուն,
Որն հարուր, որն հիսուն։
ՀՄ. 419

2528

Առավոտ բարի լուսուն
Ես մայիլ եմ քո տեսուն.
Քո կալան հազար հիսուն,
Համբեմ, լցեմ վեր քուբսուն։
ՎՄԲ 30

***

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
Քու խալան հարիր հիսուն,
Վերցիլ, դարկիլ վեր քուբսուն։
ՌՄ 86

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
Քո գինը հարիր հիսուն,
Համբիլ, դնիլ վեր քուբսուն։
ՀԾԵ 122

1—4. Առավոտ բարի լուսուն
Քո խալան հարյուր հիսուն,
Համբիլ, դնիլ վեր քուբսուն։
ՀՄԽԲ 20

***

Առավոտ բարի լուսուն
Ես մայիլ եմ քո տեսուն,
Լո՛րիկ, դու իմ սրտի սուն։
ՀՄԽԲ 20

2529 ա.

Գաեր եկավ ուսուն ուսուն,
Գաերի տուն տասվերկու սուն.
Ես մայիլ եղա քու տեսուն։
Դե՛հ Գաեր, նա՛ նա՛ Գաեր,
Խուվեր, տուն չը մտեր։
ԱԵ 190

2529 բ.

Արեվն (ի) տեղ տակն ի ծոլուն,
Ես քե սիրեմ աշնան հովուն։
ՀԾԵ 49

2530

Արի՛, յար ջան, արի՛ տուն,
Հավեն ամպ ա, կուգա ճուն։
(Կրկնակ)
ԱԴ 174

2531

Ճաւի սրկինքն ճրյալըլտաւն
Իմ յար չանց քաւն խրտվըտաւն:
ՊՎ 97

***

Դարի սրկի պատաւն,
Իմ յար քանց քոն խոտաւն:
ՎՍՍ. 46· ԺՒ 87

1· Սարի տակի պատաւն:

***

Ոձ մի տեսանք ճրյալըտաւն,
Տես՝ Աբնք երթանք մանդկի:

2532 ա·

Բարվի դլխին ունիմ տաւն,
Մէջ տանկ եմ երկու տաւն.
Դարդս ենքան չատ ա վար՝
Դիշերները չունիմ քուն:
ԲՍ 144

3· Դարդերս ենքան չատ ա:

2532 բ·

Հայի ազջիկ, սրի մտանենք
Ձեր տան տաւն,
Դե՛ չատ դարձիր, երթանք
մտանենք մեր մութ տաւն:
ՎՍՍ. 54

2532 գ·

Դեղրն մ՝ ունիմ պըտպտաւն,
Պարը քանդե՛, ի՛երթանք տաւն:

2533

Վդիկը եր երկինն, բրչամդ ոլորտաւն,
Երեսդ ի կարմիր քանց կաքվու
սրտւն.
Շորոր ու մորոր դու կ՝անես տատիկ.
Սիրտս կըխաչես, չես իդա մոտիկ:
ՎՍՒ 51

***

Ատամնե ավիրեր կամաղ ժարդու
տաւն,
Տես՝ Ցար, դու ինձի չատ պետք
կըդայիր:

2534

Իդին ի բացվի ալաչա գարուն,
Սրտիկս ի հէն յարալու արուն.
Դու մարալ ջեյրան,
Ցես եմ քի հեյրան,
Վար թե բռնեմ,
Դու ձիկ պարտական:
ՎՍՍ. 64

2535

Ջեմ ուղում կարմիր գարուն,
Սիրտս լցվել ա արուն.
Թե պիտի ծաղիկ ընենս,
Եղի ապրըլանց—արուն:
ՏԻ 205

2536

Ինչի՞ կուլաս կուց կուց արուն,
Թե՞ կո իրե բարի գարուն.
Քե կ՝առնեմ վեր իմ թևիքերուն,
Կը թռնեմ վեր բանճրիկ սարերուն,
Բուն կըշնեմ մեջ քարերուն,
Երբիս կըբանամ դեմ հով քամուն,
Դուռ կըբանամ կարիրներուն,
Կարիրիս մեռնեմ իր ճամիներուն:
Կանչեմ, Ջան արև, սարեր
լացուցեմ,
Շատ հարիր կուրքաթ ճամիներն
դարձուցեմ:
ՊՎ 85 հա·

***

1—10· Ինչի՞ կուլաս կուց
կուց երուն,
Թե՞ դու իրե բարի գարուն,
Կը բացվի դուռ հարսով քամուն,
Մեր տարեվիք վեր աստըծուն:
ՎՍՒ 48

[Անջատված տներ՝ «Արորն ասաց տատրակ հավքուն» յերգի. տես՝ ՀՄԽԲ 8–րդ յերգ. ՎՄԲ 59 «Ի՞նչ կրթափիս կուց կուց երուն», և այլն, ՀԺԵ 46 հտ. «Տուտին ասաց կումբիկ հավքուն», և «Բլլրուլ ասաց ղումբիկ խավքուն»: Այլև ՊՎ 129:]

2537

Ուստի՛ կուգաս դուն կալերուն,
Շըլա ռաստ դաս դալերուն.
Քու մարը քեզ ինձի չի տար,
Թող դնե՛ ներքնվ սալերուն:
ՀՄ. 456

2538

Խաբար տարեք կարիրներուն,
Ջուղաբ տարեք կարիրներուն.
Ձնիր խալե վեր սարերուն:
ՄՎ 41

2539

Ա՛ռավոտուն կ'ելլես պաղպաղ հովերուն,
Բիւլբիւլ չաղըր զարկեր վարդին բոլորուն,
Վորը վարդին կառնե, վորը քվերուն:
(Հարսներդ)
ՀՄ. 415

2540

Ա՛ռավոտուն կ'ելլես պաղպաղ հովերուն,
Պադ մի տուր երեսիդ, աչուդ քովերուն,
Ի՞նչ կուպակսի անհատակ ծովերուն:
(Հարսներդ)
ԲՆՄ. 101

2541

Ջուլըն կայներ մեջ գառներուն,
Իրես կարմիր աղբրանց–արուն,
Կրկաթկրթեր մեջ ծծերուն:
ՀԺԵ 54

2542

Ցարուկ մ'ունիմ յարերուն,
Թորկիմ ետեվ սարերուն,
Շիվար եղա, երկերուն,—
Մատաղ մեկիկ ատրճուն:
ԲՆԲ 237. ԲՆԳ 123

2543

Ջյուն եմ, կուգամ սարերուն,

Հալիմ, լցվիմ քարերուն.
Լցվիմ ոսկի կժներուն,
Փռվիմ յարոլ թեվերուն,
Լցվիմ չամամ ծծերուն,
Դրվիմ յարոլ ծծերուն,
Շամամ թաւիսիլ ծծերուն:
Ջանո՛յ, Ջանո՛յ, Ջանո՛յ Ջան:
ՄՎ. 48

***

1—8· Ցարն եր դնաց Ջուր մերուն,
Լցնեց մեջ իւր կժերուն,
Թալեց ուրը իւր թեվերուն,
Թափավ ուրը իւր վոթերուն,
Լցվավ մեջ իւր սոլերուն,
Շարի չամամ ծծերուն:
ԲՆԳ 122
Տես՝ Շուն չանորդի քոլոսով:

***

1—8· Հալինք ու Ջուր դառանինք,
Խառնվինք ելման դետերուն.
Քաշվինք աղբրի ակտիք·
Ցարս լզեր, Ջուր տաներ,
Դըլգլինք մեջ կժերուն.
Վերցուցեր, փիճին դներ,
Կաթկթենք մեջ ծծերուն:
ՋԲ 18

***

1—8· ... Ցես հըմալ եմ
Շուշանի սիրուն,

Ինչ մեղրի մոմն ևր դեմ դոլուն.
Ցևս հալաննք, ջուր դառաննք,
Ենոր ակն ու աղբրունք
խառնվևննք;
[Կցված և մի յերդ:]
ՀՀ 307

***

1—8· *Ցևս հրմալ եղևննք քու*
սիրուն,
Իմալ մեղրև մոմ դևմ դոլուն.
Հալևնք, խառնվևնք ևլման
դևաևրուն,
Ցևգրևնք, իվևնք դևմ
աղբրևներուն.
Ըն վախտ վոր այս ջուր իվևր,
Դոլվևնք մըշ կժևրուն.
Ըն ժամ վոր վևնվիղ (ուսիղ)
դևնևր,
Թաթիվևնք չամամ ծծևրուն.
Ըն դամն վոր այս խմևր,
Եղևննք մհամ ծծևրամ:
ՏԳՄ 222· Այլև ՀԺե

2544

Արևվ դիպավ սարևրուն,
Կաքավ Թռավ քարևրուն,
Լարիկ կայնև վևր դարուն:
ՀՄԽՄ 37· ԺԽ 24

3· *Ցևղոն(վ· Լուբիկ) կայնև*
վևր դարուն:
ՏԽ 164

2545

Կռունկ կանչևց սարևրուն,
Ղարիբ տղևն երևրուն:
Սրտի՛կ, մալուլ մի՛ մնար,
Աչխարհ մարդու չի մնար:
ՀՄԽՄ 3

***

Կռո՛ւնկ, կանչա՛ սարևրուն
Ալալ տղևն երևրուն:
Ֆամին կիդա ցողալևն,
Ծառի թիվևր դողալևն:
ՍԸ 442
Տևս՝ Աչուևն նկավ ցողալևն:

***

1—4· *Կռունկ խանչևր սարևրուն,*
Ցևս ք՝ սիրուն երևրուն:
ՀՀ 311

2546

Կաքավ Թռավ քարևրուն,
Կ՝ևլևնի, իշնի դարևրուն.
Ցարիս կանչևմ՝ ջուր տանի,
Թուչը պաղևմ, դրկևմ տուն:

1 2· *Կաքավ Թռնի քարևրուն,*
Ելևնի, իշնի դարևրուն:
ԱԴ 174

***

Կաքավ Թռնի քարևրուն,
Ելևնա, իշնա դարևրուն·
Հարսնիր կանչևմ վևր ջրուն,
Պաղևմ ճախատ, դրկևմ տուն:
ՌՄ 119· ԲՄ 154
4· *Բարևվ (վ· սալամ) խոսամ,*
դրկևմ տուն,
Տխ 235

***

Տուն եմ չիքե վևր քարևրուն,
Տևս՝ Տո՛ Ջաղկան, քո տուն ալևր,

2547

Ալե, սիրուն, դևնա, սիրուն,
Հաղար երանևկ (վ· երանի) քու
սիրուն:
(Կրկնակ)
Տխ 165· ՌՄ 87·
Աե 210

2548
Համ անուշ ևս, համ սիրուն,
Խնձքից կ՝անևս կարիճներուն:
ՎՄԲ 81

2549

Ի՜նչ խորտիկ, ի՜նչ սիրուն,
Հաղար երնեկ քու տիրուն.
Պաղ մը տուր, տանեմ դեղու։
ԲՆԳ 651

2550

Ցար, ամա՜ն, աղջի դու սիրուն,
Ջանն ջա՜ն, երնակ քու տիրուն.
Ցար, ամա՜ն, աղջի քու քելքը,
Ջանն ջա՜ն, տարավ իմ խելքը։
(կրկնակ)
ՀՄԽԱ. 24

2551

Ա՛յ բալա Տիրուն,
Լուսնյակ դիշերուն
Մե պաչ տու թաքուն,
Գյուղ Տիրուն չան։
ՋԲ 40

***

Աղջի՛, անունըդ Տիրուն,
Պաղ իմ տուր, ասածու սիրուն։

2552

Մանուկ ծառի տակ պառկիր քուն,
Ծալ ծալ վոսկին ի դլխուն.
Վոչ կ՚առնի եր ծոցիկ քուն,
Վոչ դաստուր կուտա՝ երթամ տուն,
ՎՍՍ. 95
Տես՝ Մանուկ պառկիր ծառի տակ։

2553

Ցարուկ բաղչեն խորունկ քուն,
Բուբսայու բարձ տակ դլխուն,
Մի՛ծ ու ծոց դեմ աստղնուն,
Լուսնակ բերե անուշ քուն։
ԲՆԲ 237

***

1—4. *Ցարիկս ի բաղչեն եր քուն,*
Բուբսայի բարձն եր դլխուն։
ՀՀ 321

Տես՝ Գիշեր խալտա դուս եկա,
և նրա փոփոխակները։

2554

Ելա բանձր ոդեն, լընկա անուշ քուն,
Կոտրալ սրտիս սուն, ելա երերուն.
Ախյալով կացի կարիքիս սիրուն,
Գիշեր ցերեկով մնացի արթուն։
ՎՍՍ. 63

2555

Տո՛ յար, իմ արևին ու քուն (քուն)
Կաքավ ծամն եր դլխիր բուն,
Դուշքուդի բարձն եր դլխուն.
Տո՛ յար, իմ արևին ու քուն (քուն)
ՍՀ 443

2556

Կայնել ես ձեր դուռն բաչ,
Սիրտըս եկավ հալ ու մաչ.
Արեվելքից արևմուտք
Պակս ա կիսվիլ քու թամաչ։
ԲՍ 127

Կայնել ես դուռն բաչը,
Սիրտս եկավ հալ ու մաչը.
Արեվելքից արևմուտք
Եկել են քո թամաչը։
Տի 162

2557

Աղբրի դլուխ մարմար դաչ,
Ման սանամ դուբքան, դարդա՛չ.
Աղիվ դյուն, աղիվ բայրամ,
Աղիվ ղոնաղ չ՚իմ դարդաչ։

2558

Երդերում դալաչ դալաչ,
Իմ յարը պուճուր քալաչ.
Ձունեմ, երնեմ ղըղըլաչ,
Բոյովըս կարեմ դումաչ։

3՛4· Կ՛ևբթամ, կ՛առնեմ դրդրբաչ,
Բայտվող կարեմ դուման։

2559

Ցար խորտակիկ բրմաչ, բրմաչ,
խորտակիկ–մորտակիկ (կրկն.)·
Կրշարթա քու սպահան բաժ·
Ցար խորտակիկ հևառն ու վէն,
Թասիկ քու ձևան, յամբակին յինեն։
Վ.ԺԵՍ. 167

***

... Ջապգի քարևր մանտրատաչ,
Տես՝ Ջապտցս ման եմ ասիլ։

2560

Կևս ունքերը դալամքաչ
Սիրտս արել են հալումաչ·
Ամեն դյուղս–դյուղի հետ
Ինձ մի՛ վոխի բաչարաչ։
Տհ 198

2561

Հևի՛լ վևի՛լ, Մարտ դամնչ,
Իմ ձևս քարևմ Բյայաչի վևչ,
Ջարդն եղնի ինձի վևչքիչ։
ՔՀ 176· ԺԹ 80·
ՀՄԽՍ. 38· Տհ 244

2562

Ջալին քևները խամիչ,
Ծառները բռներ մշմիչ·
Ես քեղի յար չեմ ըլլար
Գնա դուս քեղի ուզմիչ։
ԲՆՍ. 624

1—2· Ջալին քրնարը խամիչ,
Տալնակը բռներ ի միչ։
ԲՆԳ 677

2563

Բաժն ի (ն)ման եր ղյուղս կամիչ,
Սիրտն ի բաղչա, ծծևրն եամիչ·
Կը դամ, պաղնեմ կարմիր ևրես,
Թ՛ասամած կ՛սիրես, չևնես գիմիչ։
ՓՇ 28

Տես՝ Տնեն ելար, կայնար տանես։

***

Ջալիրներր կար դամիչ,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիչ ա։

2564

Սիրտդ բաղչա յեր, ծծևրդ ի յեմիչ,
Ասե՛լ երթանք ալըշ–վևրիչ·
Նո՛ր առներ աստված իմ հոգիս։
ՀԺՆ 49

***

Ջալիրնին կ՛ըլլի դամուչ,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիչ ա։

2565

Դուն սիրուն, խոսքերդ անուչ,
Ակչքերդ կըլմանին նուչ·
Դուչմանի գնչ խոսքերը
Եղան սրախս ծակող գնուչ։
Տհ 161

2566

Իմ անուչ, իմ անուչ,
Դու կըլմանիս Թաւլան դուչ։
(Կրկնակ)
Տհ 204

Ծառի տակի հովն անուչ,
Աղբուր կ՛ելներ, խամն անուչ·
Ա՛յ նանի, քեզ եմ ասում,
Սիրած յարի ձևնն անուչ։
ՀԺՆ 114

***

1—4· Ծառի տակի քունն անուչ·
Աղբուրն ելև, ջուրն անուչ։

2567

Լուսնակ դիշեր, հովն անուշ,
Երեսդ կարմիր, թուշդ անուշ։
ՀՀ 312

***

Լուսնակ դիշեր, հովն անուշ,
Ճես իմ սիրած կառնեմ, պաղն անուշ։
ՀԺԵ 53

***

Լուսնակ դիշեր, հովն անուշ,
Սրտի սիրածն եր անուշ։
ՀԺԵ 138

2568

Լուսնակն հովեց, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ.
Լուսնակն ելավ երկընուց,
Հով այվանիկ քունն անուշ։

Հոտաղ մալեր կ'արածա,
Մաճկալ պլոխ դրած ա.
Զիլդիլ քամին կը փչա,
Մեր մաճկալի քունն անուշ։
ԱՀ 441

Հմմտ. հայանի յերգը.

Լուսնակն անուշ, հովն անուշ,
Շինականի քունն անուշ.
Ծագեց լուսնակն երկընուց,
Հովըվի վողն եր անուշ։

Հոտաղ յեղներ կ'արածա,
Մաճկալ պատկեր, քունն անուշ.
Զըղըղուն քամին կը փչե,
Ծովային հովն եր անուշ։

Դաշտեր, ձորեր մընջեր են,
Ջրեր դղրան, ձենն անուշ.
Հավքեր թառան իրենց բուն,
Բլբուլի տաղն եր անուշ։

Անմահական հոտ բուրեր,
Բաֆուր վարդի հոտն անուշ։
ՍՄ 288

2569

Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ։
Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Ճար խորոտիկ, պաղն անուշ։
ԲՆԱ 739 հա.

2570

Բաղի միջի սերկ անուշ,
Աղբոր պահած քուրն անուշ.
Մեքի՛կ Ջան, մի՛ք մեղքըն,
Սրտով սիրածն եր անուշ։
ՀԺԵ 114

2571

Աղբյուր դացի, ջուրն անուշ,
Ծաղիկներու հոտն անուշ։
Բոքոչիս (?) թալին (?) թաղա,
Աղջի, իմ յարը քեզ մաղա։
ԱՀ 139

2572

Ճես թուղթ իմ խաղամ,
Ձեռինըս գիլո,
Աղջիկըդ կ'առնեմ,
Ջոչոյի փիլո։

2573

Հավա՛ր, Ջուլո, մադա՛թ, Ջուլո,
Քեզի տեսա, վառա, Ջուլո.
Բացվիր, բացվիր, բացվիր,
Բացվիր, իմ վարդ Ջուլո։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԱ 38

Հավար Ջուլո, Մադաթ Ջուլո։
Սանի գյորդըմ, յանդըմ, Ջուլո։
(Կրկնարկ)
ՔՀ 173· ՏՆ 243

***

Ճանըմ, յանըմ, յանըմ Զուլո,
Սանի դյորդըմ, յանդըմ Զուլո.
ՀԺԵ 55
1. *Հավար Զուլո, հավար Զուլո:*
ՀԺԵ 55

2574

Քիմոս անունը Շաղո,
Են ապին կ'առնեմ, անունը Ցեղո:
ՍՖ 337

2575

Դելիկո, դելիկո, սեյրանս,
Ջեմալ բաժիդ հեյրանս.
Դելիկո, դելիկո, Ջանըման,
Յար չեմ տեսել քեղ նման:
(Կրկնակ)
ՎՄՔ 56

***

Դալիկո, դալիկո, սեյրանն լալո,
Կտաիկ լ հեյրս մեյրանս.
Դալիկո, դալիկո Ջանըման,
Յար չեմ տեսներ քեղ նման:
ՎԺԵՄ 7

2576

Սրթ, վարսս, դնա, վարսո,
Դուն եղնես լինձի հարսո:
(Կրկնակ)
ՄԵ 204

2577

Ֆուրիկըն եկավ, անունը Ջավո,
Ոդջիկդ կ'անեմ, Ղզրայի Նավո:
ԿԺԵ 54

2578

Ա՛խ Մարս, դուն վա՛խ Մարս,
Սրտիս խաբուն դուն Մարս՛,
Ֆու. կրակովդ այրեցար,
Ծեվ աչքերիդ մարեցար:
ԲՆԳ 491

Ջ.

2579

Համբուրել եմ մեր սուրբ խաչ,
Առել եմ մենծ սրբի աջ.
Սուրբ կարապետ դորավոր,
Եկել ընկել քո առաջ:
ԲՍ 125

***

Վարագա սար բացվի կակաչ,
Տես՝ վարագա սար բուսե բրինձ:

2580

Մթնել ա մթնաճանաչ,
Դըրանդա քոլըն կանաչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Ալ հեսկի, ծուխը կանաչ:
ԱՋ 374

***

Մթնալ ա մթնաճանանչ,
Ջևվինջի քոլը կանանչ.
Հրես յեկը (եկավ) իմ յարը,
Բեղերը արնակարած:
ԱԳ 264. ԲՍ 151

***

Մըթնեն ա մթնաճանանչ,
Վարանդու քոլն ա կանանչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Բեղը թուխ, ոսկասըր կանանչ:
ԱԺԹ 85

[*Մթնեն ա մթնաճանանչ,*
Վարանդու քոլն ա կանանչ.
Հրես յեկավ իմ յարը,
Բեղը թուխ, կոսբանդը կանանչ:]

2581

Ջաղացի դուռը կանանչ,
Դուս կուգամ համանչ-համանչ.
Ծորասան յեսիր պիտի,—
Իմ սիրածին նշանած:
ԱԳ 267

Գնամ ջաղաց, դուռը կանանչ,
Նի կը մտնեմ համանչ-համանչ.
Խորասանում յեսիր պիտի,—
Իմ սամունք յարին նշանած։
ԱԺԲ 89

***

Ջաղացիս դուռը կանանչ,
Դուրս կուգաս ամանչ-ամանչ.
Ջուխտ ու կենտ կապիդ մեռնեմ,
Մինն ալ ա, մինը կանանչ։
ՌՄ 125· ՏԻ 241·
ԲՍ 133

2582

Գուլպա կ'անեմ, տափ կանանչ,
Ման կըդամ համանչ համանչ.
Ով ուղի վոչ՝ յարըս դա,
Վոչ կասլի կարմիր-կանանչ։
ԱՋ 378

2583

Ծառիս տակին երկու ղոչ,
Մինը վինջած, մինը վոչ.
Փառքիդ մեռնեմ, ա'յ աստված,
Մինին կըտաս, մինին վոչ։

3· Աստված, մեռնեմ դարդ-վահիդ,
3· Աստված, դիվանիդ մեռնեմ։
1 3· Ծառատակին Ջուխտ ըմ
ղոչ...
Աստված, դարդ-վահիդ մեռնեմ։
ԹՄ 116· ՏԻ 216
ԲՍ 151

1 3 4· Գարիս տակին երկու ղոչ...
Մեռնեմ աստծու մուրմաքին,
Մինին կըտաս, մինին վոչ։
ԱԺԱ 62

Չանըտակին երկու ղուչ,
Մինը թամբալ, մինը վուչ.
Աստուած, հո՞ւնց աստուած ես,
Մինին տամ ըս, մինին վուչ։
ԱԺԲ 87
Տես՝ Ծառի տակը կեցել եմ։

2584 ա.

Բաղչո քաղաք ձորի մեջ,
Իմ յար դուռ քարի մեջ.
Հար յե՞ր կենանք վախե վախ,
Աբի անենք առ ու վախ։
ՀՀ 321 հա.

2584 բ.

Խերնֆիլ ես վարչին մեջ,
Գնա նստիր բաղչին մեջ.
Ես իմ յարըս կըճանչնամ,
Հարիր հազար մարդոց մեջ։
ԲՆԱ. 332

2585

Դու ելեր ես, կ'երթաս կանգառ,
Ծամերդ ուսերդ ելե խանդար,
Ցես քեզ սիրեմ, քոզ զարկեն չանգալ։
ՓՀ 176

Դիլբարն ելեր կ'երթեր կանգառ,
Ծամեր ուսակեր խանգալ-մանգալ,
Չիս քու սիրուն զարկին չանկալ։
ԱՆ 194

2586

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Ձեր դռանը խնկի ծառ,
Ինկենին ա բերել բար,
Իմ խորոտիկ պատիկ յար։
ՀՄՆԱ. 12

3 4· Ինունկըն ա բերել բար,
Պըտիկ խորոտիկ իմ յար։
4· Խորոտ-մորոտ պատիկ յար։

2587

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Նախշուն բլբուլ վրեն թառ.
Երթար ու գար, չորոր տար,
Սիրուն յարին որոր տար։
ՀՄՆԱ. 12

2588

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Մարջան բլրուլ վրեն թառ,
Գնար ու դար չվին տար,
Մնուշ յարի թևվին տար:
ՀՄԽՄ. 12

***

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Մարջան բլրուլ վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորար տար,
Կարմիր խնձոր թալեմ, տար:
Ա.Դ. 176

2589

Մեր դռանը խնկի ծառ,
Վառկի բլրուլ վրեն թառ,
Կարմիր խնձոր անել տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
ՀՄԽՄ. 12
4. *Վարդի ծաղիկ քաղել տար:*

***

Մեր դռանը ուռի ծառ,
Վառկի կաքավ վրեն թառ,
Երթար ու դար, չորար տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
Ա.Դ. 166
3 4. *Երթայր ու դայր, որոր տայր,*
Ալվան ծաղիկ տանել տայր:
Ք.Հ 161
2. *Սալամ կաքավ վրեն թառ:*
1 3 4. *Տանս տակին խնկի ծառ...*
Գնար ու դար թևվին տար,
Ալվան ծաղիկ տանել տար:
Ա.Ջ 376

***

1—4. *Մեր դռանը խնկի ծառ,*
Խնձոր թալեմ, արի տար:
ԿԺԵ 33

2590

Նախրատափին ուռի ծառ,
Խնձոր դցեմ, արի՛ տա՛ր.
Ուրբաթ, շարաթ քեզ մոհլաթ,
Լուս կիրակի արի տար:
1. *Նախրատափին խնկի ծառ:*
Ք.Հ 166. ՏՄ 248
1. *Նախրաջորա (?) խնկի ծառ:*
ՀԺԵ 133
1. *Նախրատափիկ ուռի ծառ,*
1 2. *Նախրատափին խնկի ծառ,*
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր:
Ա.Դ. 166
1 4. *Նախրպղնին ուռի ծառ...*
... Գալ կիրակի արի՛ տա՛ր:
Ա.Ը 134
1 2. *Նախրի Չադա (?) խնկի ծառ,*
Խնձոր թալեմ, արի՛ տար:
Ա.Ը 144

***

Տանս տակին խնկի ծառ,
Վառկի կաքավ վերան թառ.
Ես կիրակի քեզ մոհլաթ,
Են կիրակի հոդիս ա՛ռ:
Ա.Դ. 115

2591

Նախրպղնին ուռի ծառ,
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Խնձորի կես խածած ե,
Ջորս բոլոր արծաթած ե:
ՀՀ 312 հմ.
3 4. *Խնձորի կես խածուկ եր,*
Ջորս թարաֆ արծրթուկ եր:
Ա.Ե 189
3 4. *Խնձորի կես կծուկ եր,*
Ջորս դլուխ արծրթուկ եր:
ՀԺԵ 128
3 4. *Խնձորի կես խածուկ եր,*
Ճարոչ դռանն դրած եր:
Ա.Ե 192. ԲՍ 156

***

Նախրպղնին ո՛ւռի ծառ,
Նախիր տանեմ, երնեմ ծառ.
Խնձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Խնձորի կես կխուսուկ եր,
Ջոր դոշին արծրթուկ եր,
Մեջ երամին փաթթուկ եր,
Ճարոչ դռանն դրուկ եր:
Ծ.Վ. 46

***

Մեր դուռ, ձեր դուռ ինկի ծառ,
Նկուն բլրուվ վերեն թառ,
Կ'երթեր, կուգեր, չորը տարը,
Տարու յարդը բարով տար:
Ինձոր թալեմ, արի՛ տար.
Ինձորի կես կծուկ եր,
Կող-բոլոր արծըթուկ եր:

ԾՎ 55

2592

Նախարաղնեն ուռի ծառ,
Ինձոր թալեմ, արի՛ տա՛ր.
Ինձորի կես խածած եր,
Չորս բոլորն արծաթած եր.
Աղբերս ուղեց՝ չուվի,
Անուշ յարի ղրկած եր:

ՌՄ 104

***

Ջաղլի փոդնի ուռի տակ (վ. ծառ),
Ինձոր կ'իսամ, արի՛ առ.
Ինձորի կես կրծուկ եր,
Չորս քյոշեն արծաթուկ եր.
Աղբերս ուղեց՝ չուվի,
Ճարտըս համար պախուկ եր:

ՎԺԵՔ 6

***

Ինձորի կես կխուկ եր, վա՛խ,
Չորս քյոշեն արծթուկ եր.
Ախբրեն ելավ ուռի ծառ.
Ինձոր թալեմ, արի՛ առ.
Ինձորի կես կխուկ եր, վա՛խ,
Ա՛խ անես, յարիս տված եր:

ՎԺԵՔ 11

Հմմտ. Ինձոր ունիմ կծած ա:

2593

Ջաղլի ճամբեն ուռի ծառ,
Ինձոր թալեմ, արի՛ տար.
Ճերքոր եղա քեղի յար,
Դինա թալին, արի՛ տա՛ր:

2594

Ղազիլ բախչեն ուռի ծառ,
Եղա՛, արի ինձի ա՛ռ.
Բալաբանչու թարկը տուր,
Ծառովը եմ, խաթըս ա՛ռ:

ՀԺԵ 122

2595

Մեր դռան ըղաքին բարտի ծառ,
Ելի խոսքը դարդ եղառ.
Ենքան եկան, գնացին,
Սիրած յարը յնս եղառ:

ԱԺԱ 57

1 3 4· Տանս տակին բարտի ծառ, . . .
Հյկիլը եկան, գնացին,
Սիրած յարս յնդ եղառ:

ԱԺԱ 61

2596

Մեր բաղումը նռան ծառ,
Ջուխա նռները վրեն թառ.
Ջու Ջուխա նռան յես մեռնիմ.—
Մինը քաղի՛ր ու ինձ տա՛ր:

ԱԺԱ 57

2597

Բաղչի մեջ կա երկու ծառ,
Տղա արի ինձի տա՛ր.
Ասըծուն մատաղ կ'անիմ
Երկու չիշակ, երկու դառ:

ՏՒ 171

1· Բաղիդ մեջ կա երկու ծառ:

ԲՄ 151

2598

Տարին տասվերկու ամառ
Ինձորնին թառամի քամար.
Մեկ տանիմ յարոջս համար:

ԲՆԳ 123

2599

Աստվածատուն հրաշք վառ,
Աստված սիրես, դու ձիկ տա՛ռ.
Բաղդի քաղաք առ ձիկ տա՛ր,
Մեկը չդա մեր հավար:
ՎՄՐ 30

2600

Աստվածման հրաշն ի վառ,
Դու նմանիս ղոզանի դառ,
Աստված սիրես, արևի ձիկ ա՛ռ:
ՊՎ 95

2· *Դու կամանիս ղոզանիս դառ,*
ԺՀ 81

1 2· *Երիկվոր հրաշն եր վառ.*
Դու կը մաներ ղոզանի դառ:
ՋՐ 21· ՀԺԵ 90

2601

Տան քով անցա, հրաշն եր վառ,
Դու նման ես ղոզանի դառ,
Վարդևիկըդ՛, արի դես ա՛ռ:
ՐՀ 174· ՏՒ 243

***

Աստվածյան Թոնիր վառ,
Դրուն կապիր խառ ու մառ,
Վարդևիկըդ՛, դես ի ա՛ռ:
ՄՐ 444· ԺՒ 81

Աստվածատուն Թոնիկիր վառ,
Վիճակ կը մաներ ղոզանի դառ,
Վար ի՛վարևիկնաս, արի դես ա՛ռ:
ՀԺԵ 127

***

Աստվածատուն Թոնիր վառ,
Դու կըմանիս ղոզանի դառ.
Գյուլլի յաշմակը և բուրդն խառ,
Վարդևիկըդ՛, ինձի ա՛ռ:

***

Բարձր կառեր, մանդր քար,
Դու կըմանիս ղոզնի դառ,
Վարդևիկըդ՛, ինձի ա՛ռ,
Փաթիլլինք, նղնինք մեկ յար:

2602

Աստվածատուն Թոնիր վառ,
Սիվտակ լաչիկ խառ ու մառ,
Կարմիր սոլերդ Թառ ու մառ,
Դու կընմանիս ղոզանի դառ:
ՎՄՐ 29· ԺՒ 82

1—4· *Աստվածատուն Թունդիր վառ,*
Լաչակ Թալե խառ ու մառ,
Կըմանիս ղոզանի դառ:
ՋՐ 22· ԺՒ 81

1—4· *Երիկվման Թունիր վառ,*
Ցաշմակ կապեր խառ ու մառ:
ՀԺԵ 195

2603

Արա՛զ, խոսի՛, լեզու ա՛ռ,
Դու իմ յարիս խարար տար.
Ասա՝ յես հալումաշ եղա,
Շուտով արի ձեր տուն տար:
ԲՍ 137

2604

Երկու ամառ, իրիք ձմեռ,
Հերիք ձիկ անես կիսամեռ.
Գիշեր ցերեկ քո կարոտով,
Որ չեմ տեսնե ցամաք աչքով:
ՎՄՐ 61

2· *Հերիք անես ձի կիսամեռ:*
ԺՒ 26

2605

Միրազ Լևե, կայնե ի դուռ,
Մեզք բարակ, խանչլի բուռ,
Գտանեն զարկեն Շիրվանի նուռ:
ՀԺԵ 147

***

Աչխեն Լևե, կայնե փոն–դուռ,
Մեզք նման ի խանչլի բուռ.

Մորատ եր մեր Աչխեն, և ա՛չքեն:
ԲՆՄ 566

2606

Ամանդուտ կայնէ ժամէ դուռ,
Գոռոմն զարկէ վանա նուռ,
Մէկ կ'էչկէ, մեկ չորրորա,
Ջեանոզի սիրտ ս'որորա:
ՏԽ 202

2607

Կայներ իր զարկայի դուռ,
Ձեռդ թալիր դամի բուռ.
Դանչիր, սիրիր ու չառար,
Աբեվդ ըզնի ժուռ ու մուռ:
ՀԺԵ 111

Տնեն ելար, կայնար ի դուռ,
Մեջդ ի բարակ, խանչալի բուռ.
Գամին եղար, եսու չուռ–մուռ,
Ճես քո սիրուն ավդալ ու ծուռ:
ՎՍՍ. 41· ԺԽ 85· 92

1—4· *Տնեն ելար, կայնար ը դուռ,*
Մեջդ ի բարակ, խանչըլի բուռ.
Ձիկ եվ արիր ավդալ ը ծուռ:
ՆՀԳ 46

1—4· *Տնեն ելար, կայնար ի դուռ,*
Բաժդ նմանի խանչալի բուռ.
Գամին կուտեր քե չուռ ու մուռ:
ՊՎ 96

1—4· *Տնեն ելար, կայներ ես դուռ,*
Մեջդ ես զարկեր չուխտակ ի նուռ,
Ճես քո սիրուն սավդալու ծուռ:
ՀԺԵ 48

1—4· *Դու կաններ ես*
զարկ(յա)հի դուռ,
Մեջդ (ն)մանի խանչ(ա)լի
բուռ,
Ձես ըրեցիր սավդա(լ)ու ծուռ:
ՔՀ 175· ՏԽ 244·
ԺԽ 84

1—4· *Տաննեն ելավ զարզայի*
դուռ,
Մեկկունք ման եր խանճարի
բուռ,
Ընեց զեսկի սավդա ու ծուռ:
ԲՆԳ 650

2608

Դու ելել ես, կայնել ես դուռ,
Մեջդ բարակ, խանչալի բուռ.
Քո հոդն ու մոր աչքերն է կուր,
Տղեն տեսավ, աղջիկն եսուր:
ՔՄՎ 22· ԺԽ 85

2609

Դու ելեր ես, կայներ ես դուռ,
Քո մեջք զարկիր չուխտ ըմ նուռ,
Ասուլածֆ սիրես, ձի պատ ըմ տուր:
ՔՄՎ 29

***

Տնեն ելար, կայնիր ես դուռ,
Զարկիր ես քու մեջք չուխտակ ըմ
նուռ.
Աստուածֆ սիրիս, ամեն խատին
պագիկ ըմ տուր.
Թե դու չտաս, աստուածֆ քի ծուռ:
ՆՎ 36

2610

Ճես քի մեռնիմ արդալի ծուռ,
Բաս ա կան դաս չիվար ու ծուռ:
ՀՀ 305· ԺԽ 25
Տես՝ Տ'ևլենեմ սարեր, անդրան
ս'ևլենեմ:

2611

Բաղչումը կա մի մենֆ ուռ,
Ձեր տան դուռն ա համբի դուռ,
Թե Գեղարդը կըսիրես,
Մի Քողնիլ չինքա ծուռ:
ՏԽ 198

***

Գեղով կ'ըսեն՝ քո յար ծուռ,
Տես՝ Գեղով ըսին՝ քո յար ծուռ եր:

2612

Գոլի բոլոր չոք ըմ չամուռ,
Արշակի մոր սիրտն եր մրմուռ:
Շաբոռա՛, Սալաթ, չորորա՛...
ՋԲ 23

2613

Երեվանու բերին նուռ,
Բերին թափին ժամի դուռ.
Ժամի դռնին դուռ կու գա,
Շամպանի պես լուս կուտա։

ՍԳ 98· ԲՍ 145

Տես՝ Ժամի դռնին դուռ կըղաս։

2614

Սարևըը սարսուռ,
Ջրևըը մամուռ,
Սալդաթաաիրոջ
Սիրտըն ա մրմուռ։

ԺԽ 20·

2615

Ձայի ափը մանդը ուռ,
Սիրած բանելը շատ մրմուռ.
Աչխարհ ասաց՝ տղեն ծուռ,
Իմ սրտի մեջ նուրբ ու դուրբ։

Տես՝ Վանքի բոլոր մանտ նուռ և։
Տես՝ Գնդով բսին՝ քո յար ծուռ ևր։

2616

Ախտ ասելով ման կըղաս,
Աբևիվ պես լիս կըտաս,
Ի՞նչ կըլնի, վոր մի սր ևլ՝
Ախվախտ վախտը մեր տուն դաս։

ՏԽ 213

2617

Ժամի դռնին դուռ կըղաս,
Աբևիվ պես լուս կը տաս.
Իմ իլդաբը քեզ հետ ա,
Դու իլդաբից դուռ կը դաս։

ԺԽ 60

Ժամի դռնին դուռ կու դրեր,
Ցանարի պես լուս կու տեր.
Ցես իլդաբի կաչնած ի,
Դու իլդաբին դուռ կու դեր։

ՀԺԵ 110

2618

Ժամի դռնից դուրս կըղաս,
Ձրագի պես լուս կը տաս.
Ինձի մտհհան չանես,
Ին սիրում ես՝ մոտս դաս։

ՏԽ 208

Ժամի դռնին դուռ կըղաս,
Ձրագի պես լուս կըտաս.
Ինձի մտահան չանես,
Թևդ թեվ դու իմ մոտս դաս։

3· Ինձի մտհհան չանես։

ՌՄ 110· ՍԳ 167

Տես՝ Երեվանու բերին նուռը։
Տես՝ Ժամի դռնից դուս ելա։

2619

Լուսնակ դիշեր դուս կը դաս,
Ձրագի պես լուս կը տաս.
Ցես իմ իլդար տվել եմ,
Դու քո իլդար յո՞րը կը տաս։

***

1—4· Լուսնակ դիշեր դուս
ելա(ր),
Ձրագի պես լուս ելա(ր)
[Վ· տվար]։

***

Ժամադռնին դուս կու դաս,
Ձրագի պես լուս կու տաս.
Ցես իմ մեյլը տվեր եմ,
Դու քո մեյլը յո՞րը կուտաս։

ՍԳ 934

2620

Մ՛յ ափը ղաս, ափը դաս,
Մեծ դպանի քաթը դաս.
Վար դու բանից խոսացիր,
Բոյովըդ մեկ տատը դաս։

ԱՋ 377

1 3 4· Հաւիը դաս, հաւիը դաս...
Վոր ինձ անուամ անիս, տանիս վոչ,
Ձիանդ դուս տաւիը դաս:
ԱԺԼ 29

1 3 4· Հա՛յ աւիը գաս, աւիը դաս...
Թե ինձ ուզես, յետ վազես,
Ձիանը դուս տաւիը դաս:
ԱՂ 114

2621

Նշան աղա, տան տղա,
Սահուր կապաւոր տղա·
Վեր պատեբաց չուռ կու գաս,
Նաղլի չաքար կուլ կու տաս·
Հըմանն դանին որ տուն դաս,
Խմրած դարդիս հով կու տաս:
ՎՍԱ 42

2622

Կարմիր դինին լցի թաս,
Ջուխա ըմ դրի ֆինո ֆաս·
Ձարկի դինին թափեցի,
Ջահել յարիս խաբեցի:
Ճես մե պստիկ յար ունեմ,
Անտեր դվխիս ճար ունեմ·
Վով իմ յարին աչք դնի,
Աստվածն ուր (իր) արևմն առնի:
Ջահել աղվիկ եմ յար առի,
Մրկած սերուս ճար արի:
Լե դառ լե–լե, լե դառ մարունե:
ԾՎ 56

***

Կարմիր դինին լցի թաս,
Ճարիս դվխին (դվխուն) ֆինո ֆաս·
Ձարկի դեռին թափեցի,
Աղապ յարիս խաբեցի:

3 4· Ձարկի դինին թափեցի,
Աղապներին խաբեցի:

2623

Կուզեմ դնեմ աղամնու թաս,
Լավո՛ Ջան,
Կուզեմ ևընեմ ըռնսի հաբս,
Լավո՛ Ջան:
ԾՎ 49

2624

Կարմիր մահուդ, կանաչ աստառ,
Քեզ բռնելու ունիմ հավատ·
Քեզ համար չինեմ վոսկի կաֆաս,
Մեկը դնեմ, դայիմ կենաս:
ՎՍԲ 68

2625

Ճես վերևն կու դայի, նստիր իս, կուլաս,
Ձևոքդ ծծիդ դնես, ա՛խ ենես ու լաս·
Թե վոր ինձի չառնիս, դուներն հաց մուրաս:
ՏԾ 96

Տես՝ Ճես սարևն կուգայի, դուն դուռը բացիր:

2626

Դու մտիր ես ծով, կը լողաս,
Ելլեր ես ափներ, կը դողդողաս·
Բանց նռան հատիկ կը չողչողաս,
Իմ հին դարդերը իրար կուտաս:
ՎՍԱ 62

Տես՝ Ուսա՞ր կու դաս:—
Արտևն, կալևն:

2627

Մեր տան յետևվ քաւսուն կարաս,
Բառսուն կարսի դինին եր խաս,
Ոսկե դյուդյուա, արծըթե թաս,
Ամեն թասին պաղիկ ըմ (վ. մի, մը) տաս:
ՔՀ 177· ՌՄ 87·
ԺԹ 67

***

Մեր տան հետևի տուն մի կարաս,
Ձեր տան հետևի տուն մի կարաս,
Ամեն կարաս դինին եր խաս,
Ոսկի դյուդյում, արծաթե քաս,
Ամեն քասին պաղ մը կուտաս:
ԲՀ 178· ԺԻ 67

***

Մեր դռան առաջ քառասուն կարաս,
Ձեր դռան առաջ քառասուն կարաս,
Քառասուն կարաի դինին և(ր) խաս,
Ամեկ կարանն մեկ քաս խաս.
Ամեկ քասին մեկ պաղ խաս,
Թե ալը չխաս, դու դաթհնաս:
ԱՀ 443· ԺԻ 68

4—6· *Ոսկի դյուդյում,*
արծաթե քաս,
Ամեն կարանն մեկ քաս մի առս,
Ամեն քասին մեկ պաղ մի առս,
Թե դու չի առս, դու դաթհնաս,
Դաթհնաս ու վարթևիներնաս:
ԺԻ 68
Հմմտ. Ծառի տակի պաղ աղբուր:

***

Մեր տուն, ճերուն քառասուն կարաս,
Քառասուն կարանն դինին եր խաս,
Ձեր մեկ կարանն կիքհան մը առս,
Ձեր մեկ կիքհանն դուրուչ մը առմ,
Ձեր մեկ դրուչին պաղնկ մը առս:
ԲՆԳ 471

***

Մեր դռան առաջ քառասուն կարաս,
Քառասուն կարանի դինին եր խաս,
Դինին լցնեմ արծրթե քաս,
Հրմեն քասին պաղնկ ըմ առս:
Դերիկո, հոպ նարս, Դերիկո:
ԾՎ 44

***

Մեր տան յետևի քառասուն կարաս,
Քառասունին ել դինին և քաս.
Մեկ յես իմեմ, մեկ պղտիկ հարս,
Դինինիս, որհնած դինինիս:
ԲՆԲ 572

2628

Մեր տան վերևի քառասուն կարաս,
Քառասուն կարանին դինին եր խաս.
Դունչս վրա դնեմ՝ կլկլա,
Թե յես առնիմ, սիրաս կուլա:
Ալոտ· 50

2629

Դրսեն եղիր ֆինո՛ ֆաս,
Փունկուլն ի կախ, չորեր խաս,
Կարմիր մարջան վեր բկին,
Շանորդիք թող ծկակին:
ՏԻ 202

2630

Հերի՛ք, նամանդ հո՛րդ ես,
Աչք ու քևսպատորդ մո՛րդ ես.
Սիրեցի, բա՛ռնեմ,
Ցալակը կոտրեց մեջքս:
Դաշանկ ես, հերիք՛ո՛,
Տնկող ես, հերիք՛ո՛,
Եչխոլ ես, հերիք՛ո՛:

2631

Համ պղպակ ես, համ դաղ ես,
Տեղն ու տեղ պղինքաղ ես.
Որդակ ես ու դյուլին ես,
Ջեյրան ես ու չուլին ես:

2632

Ա՛յ տղա, խի՛ շատ չիտակ չմալ ես,
Հարդաղ ծանդր ա, մեջքդ ճմալ ես,
Քու եղ նախշուն չալչալ աչքերովդ
Արունս խմալ, խելքս տարալ ես:
ԱԺԻ 42

[*Ա՛յ տղա, ինչ շատ չիտակ*
ընճայուղ ես,
Հարդաղ ծանր և, մեջքդ ճկել ես·
Քու այդ նախշուն չալ չալ աչքերովդ
Արունս խմել, խելքս տարել ես:]

2633

Աչխարքի մեջ մարալ ես,
Եչխովդ հոդիս հանալ (հանել) ես.
Թե ինձի թայ չմնաս,
Ալամ գիտե՝ խարալ (խաբել) ես:
ԲՍ 156

***

Ա՛յ տղա, ալ ու վալ ես,
Տես՝ Ա՛յ դու առն ու վառն ես:

2634

Հազի կապաղ հազեր ես,
Ի՞նչ յեռեվես ընկեր ես.
Գնա կորի՛, չան տղա,
Դու քու յարդ դառեր ես:
ՀԱ 459 հտ.

2635—2636

Սեվ ելակը հազեր ես,
Բարդի տակը թեքեր ես.
Են որ քեղի ծեծեց,
Դու ենոր հետ եկեր ես:
ԱՋ 388

2637

Կարմիր չապիկ հազեր ես,
Գուլթնի ակոս թաքեր ես.
Են որ հով չը ենե,
Ենոր մամը պագեր ես:
ԱՋ 388

2638

Սիպտակ ղեյրեն հագնել ես,
Սադաֆները փակել ես.
Գեղարդի դաղաբին գաս,
Ցորթը տարի խաբել ես:

2639

Աղջիկ, դու ի՞նչ բան ելեր ես,
Ծաղկյալ բուբաստան դարձեր ես.
Արշալուսին դուս կու գաս,
Ամաղ առավոտյան դարձեր ես:
Իրավն ասա՝ ծա՞ղր կ'անես,
Թե՞ սաղ սրտով ձիկ կըհալնես.
Մե պաչիկ ըմ կուդամ,
Վախենամ՝ պուճուճակդ ի մաժես:
Տարեր խս երեսիս հայեն,
Կորեր խս սրտիս փարղեն:
ՀԺԵ 43 հտ.

2640

Ետոր լսեր եմ՝ քո դյոն փոխեր ես,
Ինձի թողեր ես, քեզ յար ճարեր ես.
Ամուսած մուբարաք, բարով վայելես,
Իմ մեղաց դիմաց մնաս սեվերես:
ՎՍԲ 41

2641

Երդիկ երդիկ եկել ես,
Երդիկափետին նստել ես.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Նըհախ քունդ կտրել ես:
ԱԴ 162

Երդիկ երդիկ կռներ ես,
Երդըկի տակ կռներ ես.
Մերս քե աղջիկ չի տա,
Անուշ քունդ կտրեր ես:
ԱԵ 194

Երդկի վրեն թինկնել ես,
Երդկի կոճը բռնել ես.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Ախտոս քունդ կտրել ես:
ՊՍՎ 106

***

Երդիկ երդիկ բռնել ես,
Երդկատակին կռնել ես.
Իմ նանը քեզ աղջիկ չի տալ,
Անուշ քունդ կտրել ես:
ՊՍՎ 112. ՌՄ 129

2· Երդիակոճին կռնել ես։
ՊՄՎ 114· ԲՀ 160

2· Երդիահաճին կռնել ես։
ՏՒ 178

***

Երդիկ երդիկ կռնել ես,
Երդիկ փնաթ (մ· կռճեր) բռնել ես.
Իմ նռանին քեզ աղջիկ չի տա,
Անչահ քունդ կտրել ես։

4· Իղուր քունդ կտրել ես։

Երդիկ երդիկ երդնել ես,
Երդնակոճը բռնել ես.
Բառեղ քեզի տեղ չկա,
Բաղդդ քունդ կտրել ես։

***

Երդիկ երդիկ ֆռել եմ,
Երդիակաւակին կռնել եմ,
Անուշ քունս կտրել եմ,
Յարս՛, վերդ բռնել եմ։

2642

Գնացել ես, եկել ես,
Մաշկինների մաշել ես.
Մաշկիններիդ, քեզ մատաղ,
Գառը մորից չոկել ես։

ԱՋ 378

***

Գնացիր ես, եկիր ես,
Կոնդուրներդ հագիր ես.
Մեռնեմ ձեռացդ չերխեն,
Գառը մորեն չոկիր ես։

ԱՋ 387

Գնացել ես, եկալ ես,
Տրեխներդ կոկալ (կոկիլ) ես.
Ձեռդ ճպատեն (ճիլոպաեն) մատաղ,
Գառներդ մորան ճոկալ ես (չոկել ես)։

ԱԳ 269· ԲՄ 142

***

Գնացել իր, եկել իր,
Զարուխ դյուլբեն հագել իր.
Վաչ երնեկ քեզի, յար Ջան,
Գառը մորեն չոկել իր։

ՀԺԵ 116

2643

Գնացել ես, եկել ես,
Վառներդ ցեխոտը պոկել ես.
Ախչքեդ ղուրբան, ա՛յ տղա,
Գոռտ ու դուշման չոկել ես։

ԱԳ 261· ԲՄ 131

2644

... Դու էլ գառու եկեր ես,
Ջառու եկեր ես ձի տես.
Կարմիր խնձոր բերեր ես,
Դյուլ ըռևհան բերեր ես։

ԲՄՎ 45

2645

Դռան դեմին կայներ ես,
Աբչկան ձեռքդ մաներ ես.
Քու դարդեր ինձի վառեց,
Ինձի տանեն հառներ ես։

ԱՆ 192· ԲՄ 152

2646

Վար աղբրին վար կայներ ես,
Թուխ աչքդ թուխ ղեղ ղրեր ես.
Չելիքդ ճոպ–ճոպ ճղեր ես,
Լաճերաց սիրտն արուներ ես։

ՎՄԲ 45

123· Վեր աղբրին կայներ ես,
Թուխ աչք թուխ ղեղ ղրեր ես
Չելիքդ թել–թել խառներ ես։
ՊՎ 112

2647

Երդիկ երդիկ բռնել ես,
Երդիակաւակին կռնել ես.
Ձեն տվի, ձենս չառար,
Մաղյամ ինձեն ջոկո՞ղ ես։

ՌՄ 102· ԲՄ 152

2648

Մեր տան երդիկ կռնել ես,
Երդիկ փետին նստել ես.
Երդիկ փետեր ճաքել ես,
Դուշմանն սրաքել ես:

2649

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կռնել ես,
Մարա աղլուխ բռնել ես.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Մադյար (վ. մադյամ) թարկս տվի՞լ ես:

ՀՀ 161· ՌՄ 122·
ՏՒ 149

Վանքա հովին կայներ ես,
Մովի յայլուխ փռել ես.
Բարեվ տվի, դու չառար,
Մադյար թարգս տվի՞ր ես:

ԱՖ 343

1 2· Ժամի դռան կանդնել ես,
Մալի յաղլուխ բռնել ես:
1 2· Բանճր պատին կռնել ես,
Բանճր աղլուխ բռնել ես:

***

Ժամի դուռը թխկնել ա,
Ալլան կաքավ բռնել ա.
Ձեն տվի, ձենս չառավ,
Ցարաբ թարկս տվի՞լ ա:

2650

Ա՛յ յար, ա՛յ յար, կռնել ես,
Մանշակի փունջ բռնել ես.
Բարեվ տվի, առար վոչ,
Ինձնից լավը պռել ես:

ԱԶ 372

2651

Հով այվանում քնել ես,
Ֆյալայաղին բռնել ես.
Վարդի ջուրը կաթաց վրեդ,
Իմացար՝ քրտընել ես:
2 4· Սալամ կաքավ բռնել ես...
Իմացար, թե քրտնել ես:

ԲՄ 139

Հով այվանը քներ ես,
Ամպհովանին բռներ ես.
Վարդաջուր կաթաց վրեդ,
Իմացար՝ քրտըներ ես:

ՀԺԵ 109

Համմա. Հով այվանը մտել եմ:

Հով այվանին քնել ես,
Սալամ կաքավ բռնել ես,
Վրեդ թափի վարդի ջուր,
Իմանաս՝ քրտընել ես:

1—4· Հով այվանը մտել ես,
Ամպհովանին պռել ես:

ԿԺԵ 42

2652

Տղա՛, վիզդ ծռել ես,
Ինձի համար մեռել ես.
Իմ երեսը տեսնողը
Շատ տղերքը ծռվել են:

2653

Ֆասդ դվխիդ ծռել ես,
Փյուսքյուլ վրեն փռել ես.
Ինչ արավ՝ փյուսքյուլն արավ,
Ջոռով սավդի տեր արավ:

ՀԺԵ 110

2654

Բարակ ճամբեն մտել ես,
Կորցրածդ դտել ես.
Չիթ արխալուղդ չմաշես,
Ինձի մտեդ քցել ես:

ՌՄ 124

3· Չիթ արխալուղդ չմաշես,
ԱԴ 170

3 4· Նոր վալեդ վոչ վայելես,
Ինձ քու մտից քցել ես:

ԱԴ 161

1—4· Բարակ առուն մտել ես,
Կարո, պռակդ չվայելես:

ՀԺԵ 110

***

Բարակ ճամբա մտեր ես,
Կորուցածդ դտեր ես.
Ինձի մտեդ ձգեր ես,
Նոր առածդ չվայլես:

ՁԳ 92

2655

Չբի դրապին նստել ես,
Նախշուն ծաղիկներ դասել ես.
Ինձ ուղարկելու վատնդը
Չևիդ մինին դրսել ես:
ՏԻ 227

2656

Նախշուն ելակ կարնբ ես,
Կոճկրնիդ չարնբ ես.
Մեռնիմ դաստա քյաքյուլդ,
Ալ ֆասը ծուռ դրնբ ես:
ՍՋ 388

2657

Ջուխա քաչա դրնբ ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծռնբ ես.
Ջուխա քաչդդ կարնցկ,
Կոճակներդ չարնցկ:
ՍՋ 387

***

Ալ Աբախչին դրնբ ես,
Ինչի՞ ճիտդ ծռնբ ես.
Բարնվ կուտամ, չես առնի,
Մտադամ ինձնն ջորի՞ը ես:
ՍՐ 92
Տես՝ Երդիկ երդիկ բռնել ես,

2658

Ա՛յ տղա, կլորնբ ես,
Սրտես տիրապետնբ ես.
Բլրուվի պես խոսնվդ
Ջիդյարս վառնց երնց:
ՍԳ 103

2659

Լուսնյակ բոլորնվ ես,
Մաղերդ ոլորնվ ես.
Ինձ մարդդ ջնկլով
Մեր տանից մոլորնվ ես:
Տես՝ Մաղերդ ոլորնվ ա,— և Լուսնյակ բոլորնվ ա:
ՏԻ 163

***

Չլիֆնիդ ոլորնվ ես,
Լուսնի պես բոլորնվ ես.
Մեր տունը նկատ վախտդ
Ճամբեցը մոլորնվ ես:
ՏԻ 183

2660

Ժամի դուռը բացնվ ես,
Կանթեղը լվացնվ ես.
Իմ ոճվելու դիշերը
Մերս ու քերս լացնվ ես:

2661

Տղա, դու յեղարած ես,
Մեր տնեն բեզարած ես.
Սարայ չինիմ, ջուլ քցնմ,
Աբի նստի՛, դպրած ես:
ՆՀՋ 87

1. *Ա՛յ տղա, տավարած ես:*
ԱԴ 115

2662

Ա՛յ տղա, յեղնարած ես,
Դու ջանդդ բեզարած ես.
Քու հերվա բլրուվ լեզուդ
Ես տարի լալ ե դառի:
ՍՀ 134

2663

Դու լուսնյակ բոլորած ես,
Ախման ինճոր կիսած ես.
Եչխիցդ ջունուն դառած,
Ճամբեցը մոլորած ես:
ՏԻ 195

2664

Շատ ըռունդ, չատ ճերմակ ես,
Բուկդ լալ, կարմիր բակ ես,
Աչքով, ունքով մարդ կուխարես:
ՋԲ 19

2665

Ինձ համար լուանիյակ ես,
Ցաղուքից անդին ակ ես.
Աստըծու ղազաբին դաս,
Թե դուռդ իմ դեմ վակես:
ՏԽ 191

1 4. *Ինձի համար լուանյակ ես...*
... Թե դուռդ ինձ դեմ վակես:
ԲՍ 130

2666

Գեղի մէջին մենակ ես,
Լուանյակ ու արեգակ ես.
Ցերդե, յերդելուդ մեռնեմ,
Պաուլոնց բաղի սոխակ ես:
ԲՍ 128. ԲՍԴ 143

2667

Անհանդիստ թիթեռնակ ես,
Դու քո Յանին կըրակ ես.
Գինի եղ չատ ես խմուս,
Մարդկուքինից անտեղակ ես:

2668

Անհանդիստ ծիծեռնակ ես.
Դու քո Յանին կըրակ ես.
Շատ եղ մի հպարտացի,
Մի ծառայող մշակ ես:
ԱԲ 344. ԲՍ 142

***

Դու անթեվ թիթեռնակ ես,
Դու քու Յանիդ կըրակ ես.
Դու չատ մի հպարտացի,
Փեսը ձեռիդ մշակ ես:

2669

Բարակ ես, բարունակ ես,
Արեգական որինակ ես.
Քանց կալեմաղ կըկալկլվես,
Ջանց ճարեմաղ կըծարծըվես:
ՎԺԵԲ 17

2670

Դու պատիկ ես, բարունակ ես,
Մեջ իմ սրտին ծաղկեր ես:
ԱԺԲ 105

2671

Ա՛յ աղջիկ, հրեշտակ ես,
Լուանյակ ու արեգակ ես:
ԱԴ 164

Տես՝ Բոբիկ մի՛ քելե, վուչ ա:

2672

Անդին ջավահիր ակ ես,
Դու իմ դլխին ոսկե թագ ես.
Բեզի համար մեռնող ուղի՝
Դեմը հերիք դուռը վակես:
ՏԽ 80

2673

Գարնան սիրուն ծաղիկ ես,
Ինձ համար ազուռնիկ ես.
Դլխես վրով պտիտ տուր,
Նախշուն-թեվ թիթեռնիկ ես:
ՀՄԽԱ 31. ՏԽ 222

2674

Ցարիկս ա կայնի ողի տանսի կես,
Մէջկունքն ա վարդեր չալապու պես,
Բերթեր զուր դուշման, կըղարկա
կողպես:
ԱՔ 438

2675

Գացե, դացե, ճամբու կես,
Ս եջքս կապի ճալապու պես,
Աչքով կ՝ենեմ, արի տես:
ԱԵ 194

***

1—3. *Գացե, դացե ճամբու կես,*
Շալս կապի ճալապու պես:
ՀԺԵ 81

2676

Ելիր ես խլին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծևրովդ չաքար կըմաղես,
Աչքիդ խանչալով սրտիկս կըդաղես։

ՀՀ 328· ԺԽ 91

Մտիր ես խլին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծևրով չաքար կըմաղես,
Ալմաստ խանչալով դիմ սիրտ
կըդաղես։

ԺԽ 30

Տնիկն ես ելիր, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծվևրովդ (ծծևրովդ)
չաքար կը մաղես,
Ալմաստ(ա) խանչըլով սրտիկս
կը դաղես։

ՊՎ. 124· ՏԽ 121

Գնացիր ես խլին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծևրով չաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դաղես։

ՀԺԵ 45

Կայնիր ես խլին, խաղող կու քաղես,
Շամամ ծծևրով չաքար կու մաղես,
Ալմաստ րիչաղով դիմ սիրտ
կու դաղես։

ՌՄ 58

***

Մտիր ես խլին, խաղող կըքաղես,
Շամամ ծծվևրով չաքար կը մաղես,
Ալմաստ խանչալով սրտիկս
կը դաղես,
Աչքով–ունքվևրով դու ձի կը մաչես։

ՎՍՍ. 36· ԺԽ 90

***

Մտիր ես խլին խաղող կը քաղես,
Շամամ ծծվևրովդ չաքար կը մաղես,
Շողշող մատնևրովդ մարգրիտ
կը չարես,
Թուխ Թուխ աչքերովդ ձիկ կը
կը խաբես,
Ալմաստ խանչըլով սրտիկս
կը դաղես։

ՆՀՋ 102

2677

Ելիր ես խլին խնճոր (խաղող)
կը քաղես,
Նորա չորս բոլոր կանաֆիլ չարես։

ՎՍՍ. 38· ԺԽ 30

2678

Քե մեղք չունես, անմեղ ես,
Մեր դեղին դյաղի տեղ ես,
Հայլի լեզու չես դիտում,
Փեսաը ձեռիդ հոտաղ ես։

ՍՔ 347· ԲՍ 134

2679

Տղա յես, աչքի չոզ ես,
Ի՞նչ իմանամ, քե ղոզ ես.
Մի որ քեզ ղոնաղ կըղամ,
Անուս պահարակող ես։

2680

Վերի սարից գալում ես,
Շաքարի պես հալում ես.
Բերանդ լեն մի՛ բանա,
Դու քու աղդով մալում ես։

4· Դու քու աղդով մալուլ ես։

ԲՍ 130

2681

Պատի(կ) աղջիկ, գալում ես,
Մազերդ սպալում ես.
Գնդաթդի գաղարին գալս,
Մխան ոսկուից հանում ես։

ՊՍՎ 109· ՏԽ 189·
ՀԺԵ 124

3 4· Ամեն քեզի տեսնելուս՝
Ինձ մոմի պես հալում ես։

***

1—4· Ինձի աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես։
ՀԺԵ 119

***

Պստիկ աղջիկ, զալում ես,
Ծամերդ սղալում ես.
Ամեն ինձի տեսնալուս՝
Շաքարի պես հալում ես։

2682

Գունդուր աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես.
Ինձի տեսնում, լալում ես,
Ցետևես ընկնում, զալում ես։
Ա.Դ 175

3 4· Խունջիկ–մունջիկ զալում ես,
Ա.չքով–ունքով անում ես։

2683

Գունդուր աղջիկ, զալում ես,
Մաղերդ սղալում ես.
Խունջիկ–մունջիկ մի՛ ընկնի (վ. եղնի),
Ինձ առնելու կամ ունիս։
Ա.Դ 184· ԲՍ 130·
ՌՄ 89· ՏԽ 240

1 3 4· Պստիկ աղջիկ,
զալում ես...
Ինձ առնելու միտք ունիս,
Խունջիկ մունջիկ զալում ես։
Ա.Զ 375

***

Աղջիկ, ինչքան զալում ես,
Ծամերդ սղալում ես.
Միտք ունիս ինձ առնելու,
Խունջիկ–մունջիկ զալում ես։

2684

Կանաչ տեղը՝ բաղում ես,
Պարի մէջին խաղում ես.
Կաքավի պես սորալով՝
Տղաներին զաղում ես։
ՀՄՆԱ. 40

Ցայլու մէջին խաղում ես,
Իմ ջիզյաթս զաղում ես.
Կաքավի պես սորում ես,
Դու ինձ հալից հանում ես։

***

Կանաչ տեղը՝ բաղում եմ,
Ցայլու մէջին խաղում եմ.
Կաքավի պես սլլալով
[վ. Ջանց կաքավ սուլուլ տալով]
Տղաներին զաղում եմ։

3· Կայնող մարդիկ, լավ աչեք։
4· Ա.ղյաններին զաղում եմ։
3 4· Տեսնող չենլիք, լավ աչեք,
Ցես չան տղին զաղում եմ։

***

Թեղ եմ արել, մաղում եմ,
Ձեռքերդ բռնել՝ խաղում եմ.
Նստողներ լավ սեղր արեք,
Սավդաջյարին զաղում եմ։
ԲՍ 133

1 2· Թեղ եմ զարկե, մաղում
եմ,
Բռնել ձեռքիդ՝ խաղում եմ։

2685

Նեղ քուչովը գնում ես,
Կորցրածդ գտնում ես.
Զիթ աղուխդ չմաչես,
Ինձ մտիցդ հանում ես։

1 4· Նեղ քուչովը եթում ես...
... Ինձ մտիցդ քցում ես։

Տես՝ Նեղ քուչեքը մտել եմ։

2686

Դեղ չեմ խողնում, դնում եմ,
Ձեն չեմ տալիս, քնում եմ.
Ենքան անքուն եմ կացել,
Նստած տեղը մնում եմ:

ՏԻ 257

2687

Աղջի՛, բինդ կողբա չես,
Տեղն ու տեղը սոխատ չես.
Աղջի՛, բախտդ բացվել է,
Վախտ ու վագդ լցվել է:

ՌՄ 99

2688

Աղջի՛, դունի կողբա չես,
Ման գալուդ կոխատ չես.
Երանելի քո մերոջը,
Տեղն ու տեղը սոխատ չես:

2689

Պզտիկ ես ու բաղա չես,
Կարմիր վարդից թաղա չես.
Են սրին դուբրան կ'ըլնեմ,
Վոր մեր տանը վեռատ չես:

***

Պզտիկ ես ու մազա չես,
Կարմիր վարդից թաղա չես.
Են սրին մատաղ կ'ըլնեմ,
Վոր դու մեր տանը կ'ըլնես:

2690

Հոտով ոևհան-մարդա չես,
Ամեն ծաղկից թաղա չես.
Ամեն դինի խմելիս՝
Դու ինձ համար մազա չես:

2691

Ծաղիկ Ծաղկավանա չես,
Ասլդ Երևվանա չես.
Տարինը մի՛ հետ կըգաս,
Մազյամ նուբարխանա չես:

ՔՀ 164. ՌՄ 118.
ՏԻ 141. ԱԺԱ 54

2. Ջինդ Երևվանա չես:

ԱԴ 170

***

Ծաղիկ Ծաղկավանա չեմ,
Ասլ Երևվանա չեմ.
Տարին մի չես (չեմ) գալըմ,
Թազա նուբարխանա չես (չեմ):

ԱԲ 336. ՀԺԵ 121. 132

2692

Ցարոջ դռնեն անցա չես,
Անձրևվ եկավ, թացվա չես,
Արեվ գալավ, թխտա չես,
Քանց կարմիր վարդ բացվա չես:

ՀՀ 321

Ջաղջի դռնումն անցա չես,
Անձրևումն իրե թացվա չես,
Զանց քյաֆուր վարդ բացվա չես,
Զանց լուհման հոտով ես:

ՊՎ 96 հտ.

Ջաղջի դռնեն անցա չես,
Անձրևումն իզար, թրջվա չես,
Արեվն առնց, չորցա չես,
Զանց քաֆուր վարդ բացվա չես:

ԱԺԲ 105

Ջաղջի դռնեն անցա չես,
Թոնը երավ, թացա (վ. թրջա) չես,
Արեվ դիպավ, չորցա չես,
Վարդի նման բացվա չես:

2693

Հա՛յ աղջի չես, աղջի չես,
Աղջի չես, քաղվանչի չես.
Հալարտություն մի՛ անի,
Փեսդ ձևրեն ֆալչի չես:

2694

Դուռը բա՛ց, բարի մարդ եմ չես,
Մի լանդաուի վարդ եմ չես.

Ցես մի խեղճիկ հայ աղջիկ,
Ջեր տան համար զարդ եմ չես:

***

1—4. Դուռը բա՛ց մե, բարի մարդ՝ ենք,
Մե թաս լանդըռի վարդ ենք:
ՓՇ 73

Դուռը բացեք, բարի մարդ եմ,
Լանգյառու միջի վարդ եմ:

***

1—4. Լանգյառի մ՝ իլին վարդ եմ չես,
Դուռ բա՛ց, բարի մարդ եմ չես.
Կծեմ քո աչք վ՝երես:
ՎՍՍ. 42 հտ.

2695

Դարդ չունիմ, զարդս դու չես,
Հոտով ալ վարդս դու չես.
Չյուքմաթի մեջ տեր կանդնած
Ջյոմակս, մարդս դու չես:
Տի 102

2696

Սարդիս, մեյդան ելնենք չես,
Աղջիկ, քու սերն ե թաւիրը վրես:
ԲՆՄ 740

2697

Աղջի՛, դու սիրուն բան ես,
Ինձ ձեր տունը տանես,
Գիշերը մոտդ պահես,
Առավոտը դուրս անես:
ՄԲ 344. ԲՄ 143

2698

Դլազլա մինթանես,
Մավի—յախա քյաթիպես.
Բոյովս թելը չափեցին.
Մի կարղինկով խաբեցին:

2699

Ինչ վոր աննա՝ քեղ կ՝աննա,
Ոթաղները փարչ կ՝աննա.
Ջահիլներին նի կ՝աննա,
Ահիլներին դուս կ՝աննա:
ԱԺԸ 29

2700

Կես դիշերին թաթ կ՝աննա,
Ճարերաց աչքով կ՝աննա:
Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ ջան քո ջանին հայրան:
ԲՄՎ 27

2701

Ալ կ՝աննա, ա՛յ ալ կ՝աննա,
Վանքի տակին կալ կ՝աննա.
Տե՛ս թե կնիկդ լավ չի,
Մի՝ լավ կնկա ճար կ՝աննա:

***

Ալ կ՝անիս, ալ կ՝անիս,
Բըլըլարեն կալ կ՝անիս.
Բալամ, տրես վրեր կնեդյըտ լավ չի,
Մին լավ կնկան տրեղ կ՝անիս:
ԱԺԼ 41

2702

Տեմանց տրեղը հունճ կ՝անիս,
Ջինդ կոտրե, հո՞ւնց կ՝անիս.
Ցես քու չինին կոթ պիտի,
Ջյեղ ըրա պեցիւր չոք պիտի:
ԱԺԹ 88 հտ.

[Դիմանց տեղը հունճ կ՝անես,
Մանդաղդ կոտրի, վո՞նց կ՝աննա.
Ցես քո մանդաղին կոթ պիտի,
Ջեզ վրա բարճր չուք պիտի:]

***

Տես՝ Մեծ արտումը հունճ կ՝աննիմ,
և այլն:

2703

Նաեւր եա ու նրխէշ կ՚անիա,
Համէրն ևկան, քրչ կ՚անիա:

***

Տևո՝ Սրխր նրխանր մանդկի:

2704

Ջուրր կ՚նրխաս, յերխշ կ՚անիա,
Մահրամխդ տուտր կ՚ախ կ՚անիա.
Դու ինձ հալ ու մաշ կ՚անիա:
Աղխկ, յար անինք, յար անինք,
Ճորտու սրախս ճար անինք:
ԲՄվ. 22

Հմմտ. Ջրխ ճամբևն աշ կ՚անիմ:

2705

Դու չարխլ եա, լվաց կ՚անիա,
Շամամ ծծնրդ բաց կ՚անիա,
Ինձ տևանկրես տուտ լաց կ՚անիա:

1. Դու կայնել եա, լվաց կ՚անիա:
ՌՄ 50. Տև 86

3. Ինձ տևանկրուդ տուտ լաց կ՚անիա:
ԲՆԲ 364

1 3. Դու կայնել եա, լվացք կ՚անիա. ՛վ.
Ինձ տևանկրուս ախ ու վախ կ՚անիա:
Ան 206

Հմմտ. Գևախ տուկին լվաց կ՚անիմ:
Հմմտ. Եղունկիկ նաեւ բակն լվվաց:

2706

Տղա՛, անունդ Հաննա,
Անգանակ ինձ կրապանա.
Սրախս սիրածին մևանիմ,
Իմ անունր խաղք կանիա:
3. Բաց բնաղ, քու հոգուն
մևանիմ:

2707

Տղա՛, անունդ Հաննա,
Սաթևրր սեյրան կ՚անիա.
Սեյրանիդ ճամ(բ)խուն հայրան,
Դու սիրել եա, կը տանիա:

4. Դու սիրևր եա, դա՛ւ կ՚տանիա:
Ան 196

2708

Տղա՛, անունդ Հովհաննա,
Բաղչեքուն սեյրան կ՚անիա,
Պաբի մևջը խաղալուդ
Ինի՞ աչքով-ունքով կ՚անիա:
ՀԺՆ 125

2709

Բաղչի մեջի ռևհան եա,
Դաչտում բուտած չուչան եա.
Վիդդ մի կողմի թևքած,
Շահի բաղի ջևյրան եա:
Տև 260

2710

Լուսացի, չահրա կը մանիա,
Դու սալամ կաքավի նման եա.
Դատ չխոսամ, կ՚ընիա կայնիա:
ԲՄվ. 301

2711

Կայնել եա, կաղ կըմանիա,
Արեգակի նման եա.
Դուռը դիր ու նևրս գնա,
Շատ մարդու ճամբուդ կ՚անիա:
ՌՄ 110

4. Շատ մարդի ճամբից
կ՚անիա,
Տև 207

Կայնևր եա, կամ կըմանիա,
Արեգակնակի նման եա.
Իլի ըտուդ գևն գնա,
Շատ մարդ գևիդ կըհանիա:
Ան 346. ԲՄ 140

Կանդնած իս, կաղ կու մանիս,
Արեզակի նման իս.
Վի՛ կաց եղողանց առուն դնաս,
Շատ մարդուն խելքեն կու հանես:
ԹՄԿ 62

2712

Աղջիկ, դու աննման ես,
Ամենեն դուվական ես.
Հալալ կաթնակեր ըլնես,
Ես դիշեր քովդ տանես:
ԱԴ 166

2713

Հերիք ա՝ աչքով անես,
Խելքս գլխիցս տանես.
Աղջի, խղճմտանք չունե՞ս,
Անդանակ ինձ կըսպանես:
ՏԽ 157

2714

Տնեն ելար, հաց կը տանես,
Աղապ լաճուն աչքով կ'անես.
Վոր մոտենա՝ աղբեր կ'ասես,
Վոր զատանա՝ սիրով մաչես:
ՎՄԲ 43· ԺԽ 96

3 4· *Վոր մոտանա՝ «աղբերս» կ'ասես,*
Վոր զատանա՝ աչքով կ'անես:
ՊՎ 96

2715

Թե քնիմ, քնի՛կս, չտանես,
Թե բանեմ, ձեռնիկս, չբանես.
Ճաղն իկե, յարիկս կըտանի,
Ցարն իմս ի, յաղն ի սեվերես:
ՎՄԲ 52

2716

Աչքով–ունքով հերիք անես,
Ուրիշներուն նաղը տանես.
Ախտս արի ջիվան ջանիս,
Ինձ համար սուլթան ու խան ես:
ՏԽ 80

2717

Աղջի, դու չատ սառըն ես,
Արարատյան զառըն ես.
Խիստ ճարտար լեղու ունես,
Սոխակի բարբառ ունես:

2718

Գատիկ ես ու բաղեն ես,
Կարմիր վարդի թաղեն ես.
Մատաղ կ'ընեմ են որքեն,
Վոր դու մեր տան աղեն ես:

2719

Աղջիկ Մանան, ո՞ւմ տունն ես,
Խելքս տուր, վո՞ր դեղեն ես:

2720

Ա՛յ տղա, դու հաղար ընիս,
Իմ աղբար սաղար ընիս,
Թե ինձնից չուկ յար բռնես,
Դու սրտապատառ ընիս:
ՊՎ 105

1 3· *Ա՛յ տղա, հաղար ընես...*
Թե ինձանից չուկ յար բռնես:
ԲՄ 154

***

Ա՛յ հատար հատար ինես,
Վրցակիվ կատար ինես:
Թե ինձ ողես, յետ վաղես,
Ինքդ ճուխ ու պատառ ինես:
ԱԳ 267

***

Ա՛յ տղա, դուն ատար (ոտար) ըլիս,
Սեվ հավիվ կատար ըլիս.
Թե ինձ ավել յար սիրես,
Դիխի ճուխ ու պատառ ըլիս:
ԹՄԿ 59

3· *Թե եղ խոսքն էլ ասես:*
ԹՄԿ 59

2721

Ա՛յ տղա, ոտար լինիս,
Սեվ հավիվ կատար լինիս.
Ինձ մեկ խումար յար սիրի,
Դու ճոխ ու պատառ լինիս:
ՌՄ 122

14· Ա՛յ աղա, դուն ասար լինես, ...
... Դուն ճաթի ու պատառ լինես:
ՔՀ 166

3 4· Ինձ մի խումար յար սիրի,
Դուն ճաթի ու պատառ լինես:
ՏԻ 150

3 4· Ինձ մեկ խումար յար սիրե,
Դու ճաթի ու պատառ լինես:
ԱԴ 171

3 4· Ինձ մի խումար յար ճարի,
Դու լեղապատառ լինես:
3 4· Բևղանից յարն ես ճարել,
Դու լեղապատառ լինես:

2722

Ա՛յ աղա, հապար բլնես,
Իմ պըրար ապար բլնես.
Հերս քեզ աղջիկ չի տալ,
Դուն ճաթի ու պատառ բլնես:

***

Ոմբա՛, դու ասար եղես,
Մեկ հավու կատար եղես.
Մուրուն քի աղջիկ չի տա,
Դու լեղապատառ եղես:
ԱԵ 195

2723

Ցևս դնում եմ, յաց չըլ(ն)ես,
Արտասուքով թաց չըլ(ն)ես.
Մեռնիմ խումար ունքերուդ,
Հինց քի՛, վար բաց չըլ(ն)ես:
ԱԺԱ. 52

1—4· Ցևս դնում եմ, յաց չըլնես,
Բնած տեղդ բաց չըլնես:
ԿԺԵ 66

2724

Շորո՛ր, դու հնկիկ յար,
Տևռնիմ՝ դու ումն ես.
Իրավ եմ ասում,
Դու իմ սրտումն ես:
ՀՄԽԱ. 10

2725

Դուհուր աղջիկ, դու տանն ես,
Երթաս խաբար չտանես.
Ցես մի հորսրդի տղա,
Իմ անունը խա՛ղդ կ՝տանես:

2726

Ա՛յ դու ասն ու վասն ես,
Կանաչ քոլերի խնճասն ես.
Են ո՞վ կ՝ասի, թե դասն ես,
Դու իմ սիրած յարն ես:
ԱԺԱ. 50

Ա՛յ աղա, ալ ու վալ ես,
Կանաչ քոլերի խասն ես.
Թե վո՞ր կ՝ասա՝ դու դասն ես,
Դուն իմ սիրելի յարն ես:

2727

Հանդևն դաս, դևղը մտնես,
Իմ դյած տևղը մտնես.
Ինձնևն այրի յար բռնես,
Բևմուրաղ հողը մտնես:
ՀԺԵ 126

1 3 4· Հանքևն դաս, դևղը մտնես...
Ինձնից դյուման յար բռնես,
Բևմուրվաթ հողը մտնես:
ՔՀ 159

1 3· Գևղից դաս, դևղը մտնես...
Ինձանից ջոկ յար բռնես:
ՔՀ 179

3 4· Ինձնևն դյուման յար բռնես,
Բևմուրվաթ հողը մտնես:
ՌՄ 102· ՏԻ 248·
ԲՍ 143

Արաևն եկար, դևղ մտար,
Իմ ձյած (ցկած) տեղը մտար.
Ինձևն զայրի յար բռնես,
Բևմուրաղ հողը մտնես:
ԱԳ 102

***

Արտեն կուգաս, դեղ մանիս,
Իմ փառած տեղն մանիս.
Ինձնեն ղայբի յար բռնես,
Բեմուրադ հողն մանիս:
Աե 194

Գեղեն եկես, դեղ մանիս,
Իմ գցած տեղը մանիս.
Ինձնեն ղարի յար բռնես,
Բեմուրադ հողը մանիս:
ԱԳ 33· ԲՍ 147

***

Հանդիպ գաս, դեղը մանես,
Գցածըս տեղը մանես.
Ինձանիպ ջոկ յար բռնես,
Ցարովդ հողը մանես:

***

Հանդեն գա, դեղը մանի,
Իմ գցած տեղը մանի.
Ինձմեն գյուման յար բռնի,
Թուխքյայքյոդլ հողը մանի:

2728

Քա՛ նաղերով, քա՛ խորոտիկ,
դու վի՞րն ես.
Աչխարհ դիտի, ալամ դիտի,
դու իմն ես:
ԺԽ 89· ՎՍՍ. 41

Հմմտ. Շորո՛ր, դու չեկիկ յար:

2729

Գուբանի թիվը դուն ես,
Անմեղ ես, խաբար չունես.
Ցարդ առան, դնացին,
Մզար դու նամուս չունես:
ԱԺՍ. 52

2730

Բաղչաս ու բարըս դուն ես,
Ալվաս ու նարըս դուն ես.
Քենե խայրու յար չունիմ,
Սիրական յարըս դուն ես:
ՀՍ. 473

2731

Աղջի՛, ի՛նչ շատ մաղ ունես,
Սողանու վարվաղ ունես.
Խոսքիս ջուղաբ տալիս չես,
Ի՛նչ շատ եչխ ու նաղ ունես:
ՌՄ 101· ԲՍ 129

1 3· Սիրո՛ւն, ի՛նչ շատ
մաղ ունես, ...
Խոսքիս ջուղաբ չես տալիս:
ՏԽ 172

123· Աղջի՛, ի՛նչ լավ մաղ
ունես,
Սուխակի վարվաղ ունես.
Տղեն աղջիկ տեսնելուս:
ՀԺԵ 123

***

Աղջի՛, ի՛նչ լավ մաղ ունիս,
Սոխակի վարվաղ ունիս.
Խոսքի ջուղաբ չես տալիս,
Ի՛նչ շատ եչխ ու նաղ ունիս:
ՊՄՎ 108

***

Եղ ի՛նչ աղկիկ մաղ ունիս
Բիլբիլի վարվաղ ունիս.
Խոսքիս ջուղաբ չես ի տար,
Եղ ի՛նչ խըղըր նաղ ունիս:
ԲՆՄ. 332

2732

Սիրո՛ւն աղջիկ, նաղ ունես
(վ. ունիս),
Շահզադայի սաղ ունես (վ. ունիս).
Հողիմ չահզադի դլուխը,
Դու իմ հոդումդ հաղ ունես
(վ. ունիս):
ՀՄԽՄ. 40
4· Իմ հոդումը հաղ ունես:

2733

Շատ նպատով դնալ–դալ ունես,
Խոսվել ես, հետս չունես,
Մեր ատան համար ոսկի սուն ես։
ՏԻ 166

2734

Ձախ կրնկիդ բանկ ունես,
Նարդիզի բանդ ունես.
Լալ անունդ պահել ես,
Անդին քարից խանդ ունես։
ՏԻ 259

2735

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Ձորս բոլորը ծամ ունես.
Խունջիկ–մունջիկ մի' լինիր,
Ինձ դալու դու կամ ունես։
3 4· Խունջիկ–մունջիկ մի' եղնի,
Ինձ առնելու մխաք ունիս։

***

Պառիկ աղջիկ, համ ունիս,
Ձորիդ բոլոմց ծամ ունիս.
Խունջիկ–մունջիկ մի' անի,
Ինձ առնելու կամ ունիս։
ՀՄԽՄ. 41

***

Աղջի', աղջի, համ ունես,
Ճրիկ–ճրիկ ծամ ունես.
Քո մոր աչքերը վեր դառնա,
Թե ինձ դալի կամ ունես։
Ա.Գ. 267· ԲՄ 145

***

Աղջիկ, աղջիկ, համ ունիս,
Ձորս ալանի ծամ ունիս.
Քո հեր, քո մեր չատ ապրի,
Ինձ դալի դու կամ ունիս։
Ա.Գ. 264· ԲՄ 149

Աղջի', աղջի', համ ունիս,
Ձորիք (չուրուք) ալվանի ծամ ունիս.
Քո հոր, քո մոր աչքը լուս գա,
Վոր ինձ դալի կամ ունիս։
Ա.Ժ.Խ 41

***

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Ձորս կողմովը ծամ ունես,
Քո հեր, քո մեր չատ ապրի,
Իմ աղբորը կամ ունես։

***

Պուճուր աղջիկ, համ ունես,
Թիկունքումդ ծամ ունես.
Գեղարդա ղաղաբին գաս,
Մինն ոսկորից հանում ես։

Տես՝ Պառիկ աղջիկ, գալում ես։

2736

Քաղքի մէջին սուն ունես,
Հասատ գերանից սուն ունես.
Ցարան յոլդաշի մէջին
Դու մի հատ անուն ունես։
ՏԻ 194

2737

Երնեկ քեղի, դարդ չունես,
Կաղաբմին յար չունես.
Ըզկեր յարս ճանաչէ եր,
Դյուլբի թելեր կանանչ եր։
Հ.Ժ.Ե 109

2738

Մեր ես, հեչ բմ ռահմ չունիս,
Ցենդի յարիս վարդ չունիս.
Եկել քու դուռն եմ ընկել,
Հեչ դու մոր ջիդյար չունիս։
ԲՄ 135

2739

Խերեֆիլ ես, բար չունիս,
Շատ աղկեկ ես, յար չունիս.
Մոդ Լայիլ մի մանա,
Եղնելու հեչ ճար չունիս։
ԲՆՄ. 332

Տես՝ Խարանֆիլ եմ, բար չունիմ։

2740

Վո՞նց բաղչա յես, բար չունես,
Վո՞նց ջահիլ ես, յար չունես.
Ցերկինքի դուշ ես դառել,
Վեր գալու հնար չունես:

1 2 4. Մեծ բաղչա յես,
բար չունես,
Մո՞նց տնկի յես, հով չունես...
Վեր գալու դու ճար չունես:

Տես՝ Բաղչա ունիմ, բար չունիմ:

2741

Ինձ նման քեղ տեր ունես,
Ուրախ սիրտդ բաց արա.
Թե վոր հետս սեր ունես,
Ել աչքդ մի՛ թաց արա:

2742

Ծոցիդ մէջին ջուխտ նուռ ունես,
Մեր տան համար ոսկի սուն ես.
Մի լավ բազրկյանի տուն ես:
Տի 167

2743

Բարձր քարին կայնել կ'աչես,
Սիրտս ուրադով կըտաչես.
Ոսմբոս կես արիր ու տարար,
Մինչի յե՞րբ ինձ հալես մաչես:
Տի 81

2744

Ելեր ես, երդիկին կ'աչես,
Ալ դռշամադ բարով մաչես.
Պադ մը կ'ուզիմ, քար կըքաչես:
ՀԺԵ 83

2745

Ա՛յ տղա, զարպաշ ես,
Ջաքմանդ բարով մաչես.
Գաս մեր դռնեն անց կենաս,
Սրտեդ մե ախ ըմ քաշես:
ԱՆ 202

2746

Ելեր ես, փետ կը տաչես,
Ալամ աչխարքին կ'աչես.
Ինձի սեր երիր, չառաբ,
Ալ արխալուղդ չմաչես:
ԱԳ 94. ԲՍ 144

Նստել ես, փետ կըտաչես,
Ի՞նչ մայլա մայլա կ'աչես.
Մադյար ինձի սիրեցի՞ր,—
Չիթ արխալուղդ վոչ մաչես:

***

Ա՛յ տղա, փետ կըտաչես,
Մայլա մայլա դու կ'աչես.
Ինձենն դայրի յար բռնես,
Հագիդ չուխան չմաչես:
ԱԳ 101

Կայներ ես, փետ կըտաչես,
Իմ դարդն ել պիտի աչես.
Ինձ սիրեր ես, վոր չառնես,
Քո շորերդ չմաչես:
ԱՓ 345

***

Նստել ես, փետ կըտաչես,
Դու իմ կյանքս կըմաչես.
Դու ինձ խաբեցիր չառաբ,
Աչխարքին սուտը կ'ասես:

2747

Դու մի հատ թառլան դուշ ես
Մեր բաղում բուսած նուշ ես.
Ասուածծ վկա, սուտ չկա,
Ինձ համար չատ անուշ ես:
Տի 168

2748

Անուշ ես դու, չատ անուշ ես,
Ինձ համար մի բանկլի դուշ ես,
Ուրիշներին ծակող փուշ ես:
Տի 225

2749

Կայնել ես, կանչում էլ չես,
Բոյիդ ամանչում էլ չես.
Եկար, կչտովս անց կացար,
Տեր ես, ճանաչում էլ չես։

ՀՄՄՍ. 16

***

Կանգնել ես, կանչում էլ (ալ) չես,
Բոյիցդ ամանչում էլ (ալ) չես.
Եկա, կչտովդ անց կացա,
Տեր ես, ճանաչում էլ (ալ) չես։

ԲՀ 160· ՍՋ 373·
ՍԳ 262

4· *Քոռ ճանաչում էլ չես։*

ՍԲ 346

4· *Ինձի ճանաչում էլ չես։*

***

1—4· *Կայնել ես, կանչում էլ չես,*
Բոյիցդ ամանչում էլ չես։

ՌՄ 91· ՏԺ 248·
ԲՄ 123

***

Ա՛ տղա, դուն ասում էլ չես,
Բոյիտիդ ամանչում էլ չես.
Դանդաք անց իս կենում,
Տեր իս, ճանաչում էլ չես։

ԹՄԿ 59

***

Կայներ ես, կանչել ս չես,
Բոյիդ ամանչել ս չես.
Ցարդ որ կու դա կ'անցնի,
Չենեն ճանչել ս չես։

ՍԳ 95

***

Կայնել ս, կանչել ալ չի,
Բոյեն ամանչել ալ չի·
Ինձմեն լավը դտել ս,
Երթամ, տենամ իմ ճարը։

2750

Ճես աղչիկ եմ բաղի պես,
Շամամներբ թաղի պես.
Իմ յարն ինձ չատ ս սիրում,
Կողբա բերած աղի պես։

2751

Ասլվիդ աղիկի նուշի պես,
Թարթիչներդ խուշի պես.
Ինչո՞ւ սիրտս կըխոցես
Վարդենիի փուշի պես։

ԲՆԳ 491

2752

Բևլդդ թևթևիլ կաքավի պես,
Անուշ ձենդ կռնկի պես.
Շափաղ գոշով ապուռնիկ ես։

Ասլի, սիրուն, դնա սիրուն,
Հալալ երանեկ քո տիրուն։

ՏԺ 166

2753

Բիւլբիւլն ալ կուկանչէ բաղչէ
բարբ պես,
Մեկն ալ չկա, խաբբիկ մ'առնեմ
խաբբենս,
Ծարիքս կարոտցա այլվա նարի պես։

ԲՆԲ 680

***

Բիւլբիւլը կուկանչէ բաղճեն
բարբ պես,
Մեյ մ'ալ չի դար՝ խաբար բերե
խաբբենս,
Ինչե՞ր եմ կարոտցեր՝ հայվա
նարի պես։
Բիւլբիւլը կուկանչէ՝ ասոր դարուն է,
Մի՛ խոսիք, մարկիններ, սրտիկս
արուն է·
Սիրական յար մ'ունիմ, ան ալ
հեռուն է։

ՀՄ. 461

2754

Ֆաղչան եմ ախում, ընկել եմ հալէս,
Ես տղին կ՚առնեմ, անունը Հանես։

2755

Դու մի հատ ծաղկի փունջ ես,
Շատերի մտքը մունջ ես.
Թաղավորի խաս բաղչում
Բուսած ալվան թուրինջ ես։
ՏԽ 152

2756

Վերեն ի վար կու դաս, բարակ ճանով ես,
Հետս չես խորըթեր, վախեմ՝ քենով ես,
Աղվորին սոյեն ես, այա խառվ ես։
ՀԱ 416

2757

Ով մ՚աղեկ ես, որ ըմ վատ ես,
Կանաչզլուխ չոլի բադ ես.
Սրտիս դարդին մենակ դեղ ես,
Կանչեմ՝ յարի՛կ, դու վո՞րտեղ ես։
ՎՍԲ 28

2758

Ա՛յ տղա, եղ ես մեռ ես,
Ձանչալը մեջդ նեռես.
Դու դիտես՝ տղամա՞րդ ես,
Ծմակի վրիժուկ վեռ ես։
ԱԳ 100· ԲՍ 143

2759

Ջաուս յեմ եկէ, եկեր եմ քեղ տես,
Եկա, կըտեսնեմ՝ անուշ քենը ես.
Շեն վարդ երեսիդ խանդյալ արեր ես,
Աբի թե պաղնեմ, վախցա թե զարթնես։
ՎՍԲ 42

Ջաուս յեմ ելեր, իկեր եմ քե տես,
Կու դամ, կըտեսնամ՝ անուշ քենը ես.
Շեկ վարդ իրիսիդ խանկյալ արեր ես,
Աբի թե պաղնեմ, վախցա թե զարթնես։
ՊՎ 95

Համամ. Լուսնակ, լուսնակ, ո՞ւր կ՚երթաս։

2760

Տղա՛, տղա՛, կալը տես,
Պաղ աղբյուրի (վ. աղբրի) սալը տես.
Իմ հեր քե(ղ) աղջիկ չի տա,
Գնա՛ դվխուդ ճարը տես։
ՀՀ 311· ԺԽ 60

1· *Տո՛ տղա, դու կալը տես։*
ՆՀՋ 88

1 4· *Տղա՛, դնա կալը տես...*
... Վախտին դվխիդ ճարը տես։
ԱԴ 167

3 4· *Ինչու քե աղջիկ չտա,*
Գնա դվխիդ ճարը տես։
ՀԺԵ 124

1 2 4· *Ա՛յ տղա, դնա կալը,*
Սառն աղբյուրի սալը...
Գնա տե՛ս դվխիդ դալը։

1 4· *Գնա, դնա կալը տես...*
... Գնա դվխիդ ճարը տես։
վ· Գնա դվխիդ դալը տես։
ԺԽ 60

***

1—4· *Գնա, դնա կալը տես,*
Պաղ աղբրի սալը տես։
ԱՀ 439

***

Ա՛ տղա, տղա, կալը տես,
Ցայլուխտիդ սարը տես.
Իմ մար քեղ աղջիկ չի տալ,
Վախտին դվխիդ ճարը տես։
ԱՅ 113

***

Աղջի՛, դնա կալը տես,
Պաղ ապրելն սալը տես.
Պաղ ապրելն ջուր խմի՛,
Աբի սրտիս հալը տես:

***

Ա՛յ տըղա, դնա կալը տես,
Սառն ապրյուրի սալը տես.
Ցա՛ր, յա՛ր, յա՛ր, քնել ես,
յա՛ր, յա՛ր,
Ջանթիվի հովը քնել ես,
յա՛ր, յա՛ր.
ԿԺԵ 32

Դնա՛, դնա կալը տես,
Պաղ ապրյուրի սալը տես.
Իմ հեր քեզ ապրնի չի տա,
Աբի սրտիս հալը տես:
ԺՒ 60

***

Ա՛յ տղա, քինա կալը տես,
Ցորա ապրրի սալը տես.
Կասան քյոչկա եմ քթալ,
Ախին վեր կալ համը տես:
ԱԴ 266

2761

Ա՛խ, ալ խնճոր, ալ–մալ խնճոր,
Ա՛ռ մեկ խնճոր, արև դի տես.
Տե՛ս, ինչհանդար հիվանդ եմ յես,
Մեռնեմ կ՚ներթամ, ափսոս եմ յես.
ՎԺԵԲ 17

***

Դու արի՛ յես, դու արի՛ յես,
Հիվանդ եմ յես, հիվանդ եմ յես.
Ա՛ռ խնճոր, արի ձի տես,
Քո յարն եմ յես, քո ջանն եմ յես:
ՔՄՎ 35

***

1—4· Քու յարն եմ յես,
քու յարն եմ յես.
Ա՛ռ խնճոր, արի դիս տես:
ՀԺԵ 73

***

Քու յարն եմ յես,
Քու յարն եմ յես.
Հիվանդ եմ յես,
Ա՛ռ խնճոր, արի դիս տես:
ՀԺԵ 74

2762

Ցես հիվանդ եմ, արի ձի տես,
Դու քո անխուն ասուլած սիրես.
Թե մեռնելու յեմ, դու ձի ասես.
Թե ապրելու յեմ, դու տեղ մ՚ննես:
ՀԺԵ 47

2763

Գնա դաշտը, հակառէ տես,
Լալ մտածի քեզ ու քեզ.
Իմ սիրտս էլ նրա նման,
Աչխատի տեղ չիդնես:
ՏՒ 251

2764

Աղջի՛, դու շատ խորտա ես,
Ափսո՛ս մի քիչ կոլոտա ես.
Հերդ, մերդ պարտաւական,
Ցես երկննա, էլ եդ ես:

2765

Նոր տնկած բաղի բար ես,
Ինձի թապա նուրբար ես.
Ամուսիդ տեղնեմ, ջիվան,
Աչխարքին բարեբար ես:
ՏՒ 171· ԲՍ 151

2766

? Երեկ խմեր ես, եսոր խումար ես,
Անդին մարդերիս հետ ոսկուն չարես,
Անթել, անասեղ վեր հոդուս կարես:
ՀԺԵ 45

2767

Շատ ու չատ անուշ յար ես,
Աչխարքին բարեբար ես.

Քեզ սիրողների համար
Գարնան թաղա նուբար ես։
ՏՒ 162

2768

Աղբուր կ'երթաս՝ ջուր բերես,
Ինձ քու քելքով դու կ'երես.
Բաղ ու բաղչում ոահան ես,
Ինձ քո խելքով դու դերես։

1. Դաչտ դուս կըղաս՝ ջուր
բերես։

2769

Մեծ կալը երես–երես,
Փուղրաղչի, աստված սիրես,
Բաշ–Շորադյալ երթալիս՝
Իմ յարը հետդ բերես։
Ան 201

2 3. Բաղրկյա՛ն, աստված
սիրես,
Բաշ–Շորադյալ դնալիս։
ՌՄ 132. ՏՒ 228

***

Կալն ելավ երկու երես,
Բաղրկյան, աստված սիրես,
Թե վոր երթաս Շորակյալ,
Ղարիբս հետդ բերես։

3 4. Բաշ–Շորադյալ դնալուս՝
Աղբորս հետդ բերես։
3 4. Վորանդ վոր ինքդ երթաս,
Սիրածս հետդ բերես։

***

Ջուրն ելավ երես–երես,
Բաղրկան, աստված սիրես,
Ցեխի որ դառնաս Շերակալ,
Սոնայիս հետդ բերես։
ԱԳ 99

3 4. Դևմ Շորադյալ դնալուս՝
Իմ յարս հետդ բերես։
ԱԴ 167

3 4. Ցերբ դնաս Շորադյալ,
Ղարիբ յարս հետ բերես։
Ա.Ջ 375

***

Գետ ա դնում երես–երես,
Ճոջա, աստված կըսիրես,
Ինձ մի հեռու յար ունիմ,
Ինչ խաբարը դու բերես։
Ա.Ջ 373

3. Հեռու տեղ մին յար ունիմ։
Ա.Ջ 378

***

Ջուրն ելավ երես–երես,
Բաղրդյան, աստված սիրես,
Ինչ որ կ'երթաս երեվան,
Իմ յարին հետդ բերես։
Ա.Բ 339

1 3 4. Մեծ պասը երես–երես...
Վոտքդ կ'ընկնի քաղաքը,
Ջանանս հետդ բերես։
Ա.Ջ 386

1 3 4. Ջուրն եկավ երես երես...
Վոր երթաս ղարիբ քաղաք,
Իմ յարը հետդ բերես։
ՀԺՆ 111

2770

Մենձ պասը երես–երես,
Ծառպարդա՛ր, աստված սիրես,
Վոտքդ կ'ընկնի մենձ դատիկ,
Համբարձում հետդ բերես։
Ա.Ջ 387

2771

Մեր տուն ձեր տուն երես–երես,
Ալըսպարեմ՝ հայլիս բերես.
Արարիչ աստվածդ սիրես,
Ջուլոյիս աշուն չավիրես։
ՔՀ 177

***

Ախրտարեմ՝ խայլի բերես,
Թև չբերես, ձի չվերցնես.
Ցանաբ, յանաբ, վավիլեր,
Ջուր, վավիլեր.
Ես ամենդի տուն ավիրեր,
Շևկ ծամեր տախան կ՚ավիլեր:
ՀԺԵ 55

2772

Ջուրն նկամ երես–երես,
Տգա, ասուամեղ սիրես,
Թև վոր ինձի մոտանաս,
կանաչ արևիդ վոչ վերես:

2773

Ա՛յ ադա, դու սևվերես,
Հարտար Թումանի տեր ես.
Իմ մեր քեզ աղջիկ չի տա,
Վախտով դլխիդ ճարը տես:

***

Մեր դռդին ի քեև, չտգ Թալե
կարմիր երես, տես՝ «Գիշեր խայլա,
*դուս եյա» չաքի մեջ:

2774

Երե՛ս, երե՛ս, կարմիր երես,
Մադդ երեսդ խմար կը բերես.
Ինձի Թողուս, մեկը սիրես,
Երթաս պատատանին տեվերես:
ԲՆՄ. 671

Տես՝ նկար, անցար վերեվրս:

2775

Շարաֆուն, դուն վուշով աղջիկ,
բոլոր երես.
Կրկանչեմ՝ ուր ես, ուր ես,
դուն մոլորեր ես.
Ցես ծարավ, դու ջուր ես,
դուն վուշով աղջիկ:
ԿԺԵ 33

***

Շառաֆով, Թուխ վուշով աղջիկ,
Դու բոլոր երես.
Ցես ու դու ջուխտ կը քևլենք,
Դու մոլորեր ես:
(Կրկնակ)
ԱՀ 444· ԺԻ 81

***

Շարաֆով, Թուխ վուշով աղջի՛կ,
Դուն բոլոր երես.
Ձեմ գինաչ ուսաի՛ կու դաս,
Դուն մոլորեր ես:
ՏԻ 142

2776

Կեսրայր ադա՛, արևդդ սիրես
(վ. սիրեմ),
Եսոր երթաս հյուաներ բերես,
Վոր քո յառուն որբոց չինես,
Մնջը գնես, որորս ասես:
ՀՄԽԲ 55
1· *Մխսիր ադա՛, արևդդ սիրես:*
ՎՄԲ 31

2777

Ա՛յ ադա, հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Ես համբարձման գիշերը
Ցես ման կըգամ դու ո՞ւր ես:

***

Ա՛յ ադա, դու հուր ես, մուր ես,...
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Մուդարբամ Թաղամ չոր ես,
Համբարձում գիշերն ո՞ւր ես:
ՔՀ 161· ՌՄ 121·
ԲՄ 123

1· *Աղջի՛, դու հուր ես,*
մուր ես:
ՏԻ 172
3 4· *Մամմուրն բանված չոր ես.*
Համբարձմա գիշերն ո՞ւր ես:
ԱԴ 167

***

Աղջի՛, դու հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Ես համբարձման դիշերը
Քեզ ման կը գամ, դու ո՞ւր ես։
ՀՄԽԲ 42

2778

Ա՛յ աղա, հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Արի դնանք, ուխտ անենք,
Մեր դուշմանին խաղք անենք։
ԱԴ 169· ՌՄ 114

2779

Ա՛յ աղջի, հուր ես, մուր ես,
Ցես ծարավ եմ, դու ջուր ես.
Աղջի՛, յես վոր չկինեմ,
Դու դարբեդար կըկորես։
ՌՄ 102

4· Դու դարբեդար կը լինես։
ԱԴ 166

2780

Ցես աղբուր եմ, դու ջուր ես,
Դառնամ դինի, դուն ել խմես,
Վախնամ՝ խմես, ծուխս խմես։
ՀԺԵ 46

***

1—3· Ցես աղբյուր եմ,
դու ջուր ես,
Ցես զըղըղամ, դու խմես։
ԱԺԲ 105

***

Աղջիկ Սալամ դու հիւր ես,
Ցես աղբուր եմ, դու ջուր ես, և լին.
Տես՝ «Արիք երթանք մանդըկիվ»
չարքի մեջ։

2781

Կաթնաղբրի ջրից ես,
Մենծ բաղի խնձորից ես.
Բաղումը ալվան բացված
Կորսո–մորսո ծաղկից ես։
ՏԽ 204

2782

Մարս, մանա մանածըս,
Դնա քաղա ցանածըս.
Պատս հարսնիք ա բռնել,
Ջեմ ճանչնար նշանածըս։
ԲՆԳ 519

2783

Ջայլը–չիման և տեղըս,
Սաղ ըլնի ջուխտ աղբերքս,
Նամարդը թևկուղ մեռնի,
Ցես նրան չեմ տու սերըս։
ՏԽ 101

2784

Անուշըս, հա՛ անուշըս,
Ես ի՞նչ դարդ ա չանուշըս.
Ցես մեռնելու դարդը չեմ,
Կը մնա մաղրուն անուշըս։
2—3· Ես ի՞նչ դարդեր ա
չանուշըս,
Ցես իմ մեռնելի դարդը
քաշում չեմ։
ԱԴ 114

2785

Դինոմըս, ըմանոմըս,
Շհարին մեյդանում ես.
Աստուած, աչխարք կը սիրես,
Սիրածդ խըլո՞ մոռանում ըս։
ԱԺԼ 43

2786

Դինոմըս, խմանոմըս,
Ինչա դարդ կա չանոմըս.
Ճեղլի քյընկի, կանոխ յեկ,
Սիրալ ըս, խըլո՞ մոռանում ըս։
ԱԺԼ 43

2787

Ի՞նչ եմ անում անումըս,
Ախ՛ա դարդ կա չանումըս.
Ցես կըմեռնիմ չահիլ—Չիվան,
Կը մնա վուչ անումըս:
Ա.Ժ.Ը 29

2788

Ցանումըս, յանումըս,
Ինձկին ա թանումըս,
Ին աղան սրտիս յեկը,
մալիւլ քյընից,
Դադը մնաց չանումըս:
Ա.Ժ.Թ 85
2· ձիւր կըմտնիմ չամումըս:
Ա.Ժ.Թ 86

2789

Սիրել եմ սիրեկանըս,
Սիրել մնացել տանըս.
Ա՜հ ախ, յերկյուղ ախ,
Մի՛ երթ Չիվան Չանըս:
ՀՄԽԲ 13

2790

Նորատնկի յա Չանըս,
Նոր բարեկ յա Չանըս.
Մի անգնահ ձեռ ընկա,
Բարեթահ եյիլ Չանըս:
ՀԺԵ 110

2791

Սեվացավ սրըս, արեվըս,
Ինձ չհասավ չատ բարեվըս.
Մուրազս կենկատար մնաց,
Իմ Թաւրանս ճեռնես դնաց:
Տ.Ա 159

2792

Եկար, անցար վերեվըս,
Տվի՝ չառիր բարեվըս.
Իս Թողուս, մեկը սերես,
Երթաս դատաստանին սեվերես:
ԲՆԱ 776
Տես՝ Երես, երես, կարմիր երես:

2793

Զորացավ կանանչ տերեվըս,
Կյավարավ սրըս, արեվըս.
Ցես չատ անբախտ աղչիկ եյի,
Ինձ չհասավ չատ բարեվըս:
Տ.Ա 238

2794

Ա՛յ, հեվա, հեվա սիրտըս,
Ճնճղկան Թեվ ա սիրտըս.
Ինձ պատը կարմիր չկա,
Բաց անեմ՝ սեվ ա սիրտըս:
ՀՄԽԱ 26
2 3· Ծիրանի Թեվ ա սիրտըս
Ա՛խ, ի՞նչ ասեմ քեզ, նանի:
Ա.Ը 141

Ա՛յ հեվա, հեվա Թեվերըս,
Ծիրանի մով ա Թեվերըս.
Ինձ տապը կարմիր կա վերչ,
Հի՞նչ կ՛անեմ, սեվ ա սիրտըս:
Ա.Զ 377

Հեվ կ՛անիմ, հերեվս հերեվա,
Հերեվս ծիրանիւ Թեվ (վ· չեվ) ա·
Կանց տապը կա վուչ կարմիրը,
Վերեր պինամ՝ սրերտս սեվ ա:
Ա.Ժ.Ա 29

Յավուռ ա, Ցեվա, սիրտըս,
Ճնճղկան Թեվ ա սիրտըս.
Վարդիցը կարմիր չկա,
Ինձ սրա՝ սեվ ա սիրտըս:

2795

Ցարա—յարա սիրտըս,
Տանիցս ավարա սիրտըս,
Ճաքել չեմ, պատռվել չեմ,
Ինձ քարա պինդ ա սիրտըս:
Ա.Դ 115

2796

Ա՛յման կը տալա յարըս,
Ինչամ կը քաշա յարըս.
Ինձ ֆիդան բոյին մեռնեմ,
Տան ղայրը քաշա յարըս:
ՀԺԵ 110

***

Եղ նավը տաչող յարըս,
Ղալամով քաչող յարըս.
Մեռնիմ եղ ֆիդան բոյին,
Տան հողար քաչող յարըս:

2797

Թելլի, թելլի յարըս,
Սալդաթ չելնի յարըս.
Բարխուդար ելնի յարըս,
Ախ՛ կուդա կ՛ելնի յարըս:
(Կրկնակ)
ՀԺԵ 116

2798

Ամա՛ն, նազանի յարըս,
Գյուլում սազանի յարըս.
Տարան, տարան իմ յարըս,
Մամեր չարան իմ յարըս:
ԿԺԵ 23

2799

Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից բեզարած յարըս:
(Կրկնակ)
ՏԻ 181

2800

Ննեկո յարըս,
Սննեկո յարըս,
Ո՞ւր ես եթալի,
Ցայտոնչի յարըս:
ԿԺԵ 23

2801

Սիրել եմ, առնում եմ սիրատերըս,
Ախոռում եմ, չի տալիս անսիրտ
մերըս,
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 13

2802

Բուք ու դուման ա ձորերըս,
Սեվ ա դառել իմ որերըս.
Ախոռս ինձ պես կարիճ տղեն,
Բողչին մնաց չորերըս:
ՀՄԽԱ 49

2803

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլար
մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուդաս
դիմացըս,
Աղու ըրիր ըմմեն որվան կերած
խմածըս,
Կուլամ, ողորմած տեր, աս ընտո՞ր
բան ե,
Պարտըկանն ալ եկեր՝ տնեն կըհանեե:
ԲՆԲ 680

***

Գիշեր ցորեկ հիչ չես ելլեր մտացըս,
Գլուխս բարձ դնեմ՝ կուդաս երածըս,
Հերամ ըրիր կերած հացըս,
խմածըս,
Ամենք որ տի ըլլա՞՝ առնեմ
մուրատըս:
ԲՆԱ. 334

2804

Թուխին ծառը բոյոքըս,
Թուխ չկերա վերոքըս.
Ա՛ռ ու նամուս, տունդ ավրի՛,
Ցար չտեսա սրտոքըս:
ԲՆԳ 634

2805

Մուրազատուր սուրբ Սարգիս,
Դու հասնիս մեր երկուսիս.
Ջիվան Ջաննաբս պահես,
Դուշմանի աչքը հանես:
ՌՄ 100·
3· Մեր Ջահիլ Ջանը պահես:

2806

Ա՛յ տղա, անունդ Սարգիս,
Արի նատենք ես կարգիս.
Ցես, դու մի բաղում պլտենք,
Ցես չինարի, դու նարդիզ:

1 3· Ա՛յ տղա, անունդ ա
Սարգիս...
Ցնա ու դու բաղում պիտիք։
ՓՀ 164

1 3 4· Ա՛յ տղա, անունդ և
Սարգիս...
Ցնա ու դուն մե բաղումն բլինք·
Ցնա չինար ու դուն նարդիդ։
ԹՄԿ 59

***

Ալջի, անունդ ելիս,
Աբե նամբր իմ կողքիս·
Ցնա, դու մի բաղում պիտինք,
Ցնա չինարի, դու նարդիդ։
ԱԴ 170

2· Ինձարով դանիր կողքիս։

2807

Պատավ, հյա հատ ես,
Պատավ, դրսին մոտ ես·
Դժոխքի մեջ դու մաշիս,
Բոննես փչչեն ու քաշիս։
ԱՆ 195

2808

Ե՛վար իր Ե՛վար, արևին եր դարդիս,
Ալջի՛, քու պապու դոներ չբացվի,
Իմ ումուտան ու քում ատամածն
եր մացի։
ՀԺԵ 91

2809

Մատիկն առնեմ, դամ երդիս,
Ալջի՛, քնեղ ի դարթիս·
Մատիկով դարկեմ քու Բշին,
Դուխդ կապեմ ալ փուշին։
ՏԽ 201

2810

Առնեմ դատմբուրն, ելնեմ քու
մամու երդիս,
Չիմ կաքավու անուշ ձենն ի լիս·
Ցար, անուշ քնեղ ի դարթիս,
Վա՛յ լե, վա՛յ լե, վա՛յ լե։
ՌՄ 58

2811

Ցերկնքից ձեն ա գալիս,
Դևտիցը ծափ են տալիս·
Մեղան արեք, առաջ գա,
Ցետ մի՛ դարձնեք բալիս։
ՏԽ 189

2812

Աշտարակ ճուն ա գալիս,
Մեր ժամը փուլ ա գալիս·
Մե բեմուրպ յար ունիմ՛,
Հարբում ա, տուն ա գալիս։
ԲՍ 125

2813

Աչունք գալիս ա, գալիս,
Ել ինձի քուն չի տալիս·
Իմ յարս սալղամի դնում,
Սիրտս այրվում ա, լալիս։
ԲՍ 127

2814

Արագից չուր ա գալիս,
Զդիտեմ ուր ա գալիս·
Մի՛ լար, սիրուն սիրելիան,
Բամանման չուր ա գալիս։
ՌՄ 124

***

Ես առուն չուր և գալիս,
Տես՝ ես առուն չուր և գնում։

2815

Բազի մինին ման ես գալիս,
Կաքավի չորոր ես տալիս·
Երանի՛ հնաղ խոսողին,
Բաղդր խոսքերդ լսողին։
ՏԽ 159

2816

Ժամի դռնից դուրս ես գալիս,
Լույս երևոզ ցույց չես տալիս,
Իմ սրտով սիրած յարըս։
ՏԽ 181

2817

Ցես մի դուշ եմ ես հալիս,
Մեծ տանը ձենս տալիս.
Մին ցուրտ ցուրտ աղբյուր պիտեր,
Են յարը վրեն գալիս:
ԱՋ 379

***

Ցես մին աղբյուր եմ խալիս,
Ճղուպրունը տակեն լալիս.
Ցես մի ցորտ ախալուր բեդի
Իմ յարն դիքի ինձ կյալիս:
ԱԺԹ 86

[... Ընկուզենու տակին լալիս,
Ցես մի ցուրտ աղբյուր պիտի,
Իմ յարը դեպի ինձ գալիս:]

2818

Դե՛, հերիք է քաշես չալիս,
Ինոք չեմ խոս՝ մաշիս, հալվիս.
Կ'երթամ, պապուս ի կ'ըսեմ,
Հերիք է յետիս առնիս:
ՀՀ 323 հս.

2819

Ֆաքուլդ թափ ես տալիս,
Ձեռներդ ծափ ես տալիս.
Ետոր եղուց ջեղով՝
Ամեն որ խաբ ես տալիս:
ՊՄվ 106· ՏԽ 180

123· Ձեռներդ ծափ ես տալիս,
Ֆյանքյուլդ թափ ես տալիս,
Ետոր եղուց ես ջցել:
ՌՄ 128

2820

Արեվ ես ու լուս չես տալիս,
Ամպի տակից դուրս չես գալիս,
Մի մտիկ տուր իմ խեղճ հալիս:
ՏԽ 224

2821

Աղջի՛, աղջի՛, ի՞նչ ըլիս,
Կատուներին պոչ ըլիս,
Ալդամանի ֆաս ըլիս,
Ֆաչկա հորս հարս ըլիս:
ԱԳ 99· ԲՄ 145

1 2· Աղջի՛ աղջի՛, ի՞նչ ըլնես,
Կատուներին պինչ ըլնես:

2822

Բարով էդաս, կուլան ամիս,
Առնեմ գհարսնին, ելլամ տանիս,
Որ խորտիկ՝ ղերկիմ ջանիս:
ԲՆԱ. 313

2823

Ամպն եր երկինք, հովն անուշ,
Սիրականիս քունն անուշ:
Տարին տասներիու ամիս,
Թոռամալ խնձորն ի դռանիս.
Խնձորի կես կծուկ եր,
Ջորս քյուշեն արծթուկ եր.
Տանեմ իտամ ոսկերիչ,
Շինե մատնիք, ապրյան,
Տամ յարոջ, իր քրոջ:
ԲՆԱ. 739

Տես՝ «Ամպն եր երկինք, հովն անուշ» սկսվածքը:

2824

Տարին տասներիու ամիս
Խնձորն է Թոռամի դռանիս.
Ֆյաշկա բալուլ մեռնեյի,
Ցա՛ր, քո մոքին չելնեյի:
ԱԸ 138

2825

Տարին տասվերիու ամիս,
Թոռամալ խնձորն ի դռանիս.
Խնձորի կես խածուկ եր,
Ջորս բոլոր արծթուկ եր.
Ձամփենք յարոջ՝ դի՛ արի:
ՔՀ 184

***

Տարին տասվերկու ամիս,
Ինձոր Թումեր ա դասիս.
Ինձորի կես խածուկ եր,
Ձորս դաշին արծիվուկ եր.
Պատս նկատ, չտվի,
Մատս նկատ, չտվի,
Այրերս նկատ, խարնցի.
Ճարս նկատ, բաշխեցի:
ՀԺԵ 80 հա.

***

Կապղվանու ձորին եմ,
Մեծ բադի խնձորին եմ.
Ինձոր ծառիմ, արի տար:
Ինձորի կես խածուկ եր,
Ձորս դաշին արծիվուկ եր,
Ճարտչ դուռին դրուկ եր:
ՀԺԵ 139

Տես՝ Ինձոր ունիմ, կծած ա:
Ինձոր կխոյց կծած եր:
Նախարարնին ուտի ծառ:
Կապղվրնու ձորին եմ:

2826

Տարին տասվերկու ամիս
Բո սիրուն գնջին իմ վիզ.
Բյաշիկ տարին մնի որ ըլներ,
Ինձ որ ամիս դիշեր ըլներ:
ՀԺԵ 87

Տես՝ Դու նոր նկատ մուքն իրիկուն:

2827

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
Բացվիր ես, վարդ կըլմանիս.
Հայլին առ, երեսդ աչի',
Աչերըդին վարդ կըլմանիս:
ԱԳ 102

4· Աչերըդիս վարդ կըլմանիս:
4· Ձոլի Չեյրան կըլմանիս:
4· Ալամին խաղք կըլմանիս:
ԱԳ 95

***

Կայներ ես, կաթ կըլմանիս,
Բացվիր ես, վարդ կըլմանիս.
Եյուշը խաբար արա,
Դու ինձի յադ կըլմանիս:
ԱԳ 95

***

Կայներ ես, մարդ կ'նմանիս,
Բացվիր ես վարդ կ'նմանիս.
Հայլին առ, երեսդ աչի',
Եյուամի խաղք կընմանիս:

***

Կայներ ես մարդ կըլմանիս,
Բևիս կը, վարդ կըլմանիս.
Ծոցդ պառկողի երեսը
Շինած կամար կըլմանիս:

2828

Ալեկ ես, ալեկ ես, մարըդ
կընմանիս,
Գարնան ծընրած մաքուն ջառը
կընմանիս,
Նոր հասած բաղչային ծառը
կընմանիս,
Ծովուն միջու անդին–քարը
կընմանիս:
ՀՀ 329

2829

Կայնիլ իր մառնի տանիս,
Ջևրիլ եր վիակ ու բաղնիս.
Շուտս երթամ, չո'ւտ, Հոռոմ Ջան,
Բու դարդին երթամ թիֆլիս:

2830

Տնեն եյաբ, կայնար տանիս,
Բևդ տեսնելուս մաշալ իմ միս.
Բոյդ նման ի դարնան կամիչ,
Աչ՝ կտրեմ, չելա կիմիչ:
ԺԹ 93

3· Բաժդ նման ի դարնան կամիչ։
ՎՍԲ 43

***

1—4· Տնեն ելար, կայնար տանիս,
Բաժդ նման եր դարնան կամիչ·
Արի՝ կարեմ, չելա կիմիչ։
ՊՎ 96

***

Իմ յար, իլե, կայնե տանիս,
Մեջքդ բարակ, աղի կամիչ,
Ծոցդ եր եդի, ծծերդ յեմիչ·
Ար՝ կըթողեմ, չելա դիմիչ։
ՀԺԵ 146

Տես՝ Բաժն ի (ն)ման դյուլս կամիչ։

2831

Աչծեղ թռավ ձեր տանիս,
Դու աղունիկ (վ. եղունիկ) կու մանիս·
Ինչ որ քեզի դավալ կա՝
Թող լուա Ջահել Ջանիս։
ՏՒ 202

2832

Աղրեվ կու դա վրանիս,
Ախաբար ըրեք իմ յարիս,
Ջաղը՛ր զարնա վրանիս,
Որ չքրջի վրանիս։
ԲՆԳ 519

Արդեվ կու դա վրանիս,
Գացեք, ըսեք իմ յարիս,
Կարմիր չուխան առնի դա,
Ջաղը՛ր լարե վրանիս։
ԲՆԳ 677

2833

Հարայ–հարա՛յ հըրենես,
Հըսկըհանած կիրենես·
Ջահդ արա, ջառասա ըրը,
Դոնմիչ ա ըլալ յարանես։
ԱՒ 112

[Հարայ–հարա՛յ հայրայնիս,
Հասկահանած զարինիս·
Ջանք արա, բժիշկ ըրը,
Ուռնէ, թարախակալէ և վէրքերնիս։]

***

Հարա՛յ, հարա՛յ կյուրենես,
Հըսկըհանալ ա կյըրենես·
Ախաբար ըրեք իմ նանուն,
Դեղմիչ ա ըլալ յըրենես։
ԱԺԲ 28

[Հարա՛յ–հարա՛յ վաս ցորնի արտիս,
Հասկահանել և զարինես·
Ախաբար արեք իմ նանին,
Թարախակել և վէրքես։]

***

Հարա՛յ հըրենին,
Հըսկըհանալ ա կյըրենին·
Ջահս ըրեք, ջառոս պերեք,
Դեռնմիչ ա ըլալ յըրենին։
ԱԺԲ 28

Հարա՛յ հարա՛յ հըրենե,
Հըսկըհանած ա կյուրենե·
Շուշ տամ չըմալ կուտամ,
Դիրքի վաթանս երկենամ։
ԱԺԲ 28

2834

Տո՛ յար Ջան, սրտի սիրելկան ըլնիս,
Փափար Ջան, աչքի դիրեկան ըլնիս։
ԿԺԵ 44

2835

Արաղի ջրին անցնիս,
Նիշուն մուրաղիդ հասնիս·
Ախաբ ըմ ըսի, չերեցիր,
Անեծքով տուն չհասնիս։
ՀԺԵ 118

Ծոցդ բաղչա բար չունիս,
Տես՝ Արի, դիլբար, բազար մ՛ենենք։

2836

Լավ ապրիկ ես, բուր չունես,
Հագիդ կուրատչիկա չունես.
Գնա կարի՛, սեմիկես,
Երեսիդ արուս չունես:
ԱԴ 101· ԲՄ 140

123· *Աղջի դյուզալ, յար ունես,*
Հագիդ կուրատչիկա ունես.
Հնաու դնա ինձմնից:
ԱԴ 176

2837

Հերիք ինձնեն հնաու վառես,
Բյուրալ դասի՛, ասի՛ ծառես.
Ձես քեզ համար վարդ մանիշակ,
Դու ինձ համար դաս ու չիչակ,
ՏԻ 217

2838

Ախս ու Մահս,
Դոհար դրկեց դիս,
Եանվ Սեվ սարուն,
Դիման Հրաշնուն,
Աչջիվ ասպինուն,
Իմ սրն եր քամուն
[= քուկինդ]:
ԲՆԴ 122

2839

Դուն ապրիկ, վո՞վ ես, վո՞վ ես,
Դլուխդ սրի քովիս (= քովըս).
Պաղ մը ասեր, հինամ՝ վով ես:
ԲՆԲ 642

2840

Շալե (չալը) դլուխդ ի՛նդրտես,
Հիսուս ի՛նկեր սիրտես (սիրտս),
Ակաբ հոի չդսիրես,
Ամեր ի՞նչ մե՛նդնա հալես (հալս):
ՀՀ 323

2841

Ա՛յ ապա, հեր ես, մեր ես,
Ո՞ւր նկար կես դիշերես.
Ծոցումս քեզ տեղ չկա,
Դլուխդ դեր կռնեբես:
1· *Ա՛յ ապա, դու հե՞ր ես, մե՞ր ես:*
ՔՀ 178

123· *Ա՛յ ապա, դու հերես–մերես,*
Ո՞ւր նկար դու կես դիշերես:
Տեղումս քեզ տեղ չկա:
ՔՀ 162· ՏԻ 225

1 3 4· *Ա. ապա, դուն ել (վ· հե՞ր)*
ես, մել (վ· մե՞ր) ես,...
Տեղումս քեզ տեղ չկա.
Դլուխդ դի՛ կռնեբես:
ԹՄԿ 59

2 3· *Տուն նկար կես դիշերես.*
Ծոցումս քեզ տեղ կա վոչ:

2842

Ոսկի մատնիք մատնեբես,
Շողքըն ընկավ նրեսիս.
Աքլոր չտասավ մի՛ կանչի,
Անքուն կ՚անես իմ յարիս:
ՀՄԽՄ. 14

***

Ձես ապրուր իմ, դու Ջուր ես,
Տես՝ Ձես ապրուր եմ, դու Ջուր ես:

2843

Շեկ ապա, սիսոս ես, սիսոս,
Ջանս քեզ մատապ, սիսոս.
Թուխան Ջան, սիսոս ես, սիսոս,
Չիման Ջան, քեզ մատապ, սիսոս:
(Կրկնակ)
ՌՄ 129

***

Շեկ ապա, սիսոս ես, սիսոս,
Ջանս քեզ մատապ, սիսոս:
(Կրկնակ)
ՏԻ 245

***

Քեզի կ'ասեն ոսկի հարս,
Տես՝ Դու ո՞ստո կուգաս, դու
Ալաթա:

2844

Եմար եղե, կ'ելլ:թա է Ղարս,
Դիլբար եղե, կ'երթա է Ղարս,
Գլուխ զարկե վուսկուլ Ֆաս,
Պաղ ըմ կ'ուղեմ, երկու տաս:
ՀԺԵ 99

2845

Ծաղ ասի խաղերից դուս,
Ճրագ բերեք յարխ լուս.
Ճրագ արեք, լուս արեք,
Դյաղա–դյուղեք դուս արեք:

2846

Լուսնակն եկե լուսե լուս,
Աղբեր քրոջ կանչեց դուս.
Աղբեր պետք ա քուր չահե,
Քրոջ զարդերը յետ պահե:
ՍԳ 94

2847

Լուսնակն եկավ լուսե լուս,
Կանչեք՝ Մայրամ Թող դա դուս.
Աստված կորցյիր եր զիւր աչքէ
երկու լուս,
Ես ի՞նչ բեյթ եր՝ եխան դուս:
Մայրամ պպղիր եր վեր պաղին,
Ավդալ աքուց եղար,
Վղնուց թափեց մեջ մաղին:
ՄՎ 64

Սկզբից կա՝ Մայրամ նստեր
Նըխչ կ'անե (կ'անի):

***

Արեվն առե լուսե լուս,
Կանչեք՝ Մայրամ Թող դա դուս.
Ես ի՞նչ խոսք եր՝ եխան դուս,
Աստված առներ աղիղ լուս:
ՎԺԵՔ 16

(Մայրամի յերդ է, չորս տուն:
Տես նաև ՔՄՎ 27):

***

Լուսնակն եկավ լուսե լուս,
Աստված ուներ զքու աչից լուս,
Չհաններ զՄայրամ ընկցեր դուրս:
ԲՆԳ 471

***

Լուսնակն եկեր լուսե լուս,
Կանչեք Մայրոն՝ Թող դա դուս:
ՀՀ 312

***

Լուսնակ եկավ լուսե լուս,
Կանչեք՝ Աստոյն հանեք դուս.
Թափի ընդրայ ճուխտակ լուս,
Ոսկու մ'ապուվ չիտեր դիս ի դուս:
ՀԺԵ 79

2848

Նոր է բացվել բարի լուս,
Մեկտեղ կ'երթանք զարիդուս:

Բորիկ մի քելե, վուշ է,
Սիրունիկ, պաղդ անուշ է:
ՀՄԽՄ 42

***

Արեգակը դուս դալուս
Տես՝ Ես ձորն իվեր ձնեբակ:

2849

Բարա'ղողում, բարի լուս,
Ճարիս ճամբեն մահվից դուս.
Բոխի քաղեմ, մանդր ա,
Ճարի անուն ծանդր ա:

2850

Աստվածայն բարի լուս,
Աստված պահեր մեր երկուս.
Միլ–միլ կանաչ կանաչնանք,
Թող դուս դա թշնամու լուս:
ՎՄ 30

***

Աստվածաւուն բարի լուս,
Աստված պահէ ամենուս.
Թող դուս դա թշնամուս (լուս):
Լուբիկ, բարխամ լուբիկ, և այլն,
ԿԺ 34

2851

Հավին սարին հարի լուս,
Աստված կանչեմ մինչի լուս.
Դուշմանի վորդին մեռնի,
Մի անունս արավ երկուս:
Ա.Ե 204

2852

Ամպեր թոխ եղան վեր պլխուս,
Սեվ ձուն բերին իմ արեվուս,
Ցարս լաց եղավ չուբի լուս:
(Չինովորի)
Տհ 216

2853

Սարին նստեց թանճր վուս,
Աբի դնանք դարբդուս.
Ցարար են որը կը դա՞,
Վոր մեղ խոսան աչքալուս:
Տհ 189

2854

Սարերն եր ձուն ու բուք,
մարմանդն եր թաթախ,
Իմ յարը լման եր սարերու կաքավ.
Դիմացան բաղչեներին բար եղան ինձի,
Հետաստան կաթիլներին յար չեղան ինձի:
Ռոտ. 51

2855

Հավը թռավ, թառն եկավ,
Իմ բանս դավով եկավ.
Մեռնի սարերի բալեն,
Ցարո՛, դուշմնի սրտովն եկավ:

3 4· *Սարերի վորդին մեռներ,*
Դուշմանի սրտով եկավ:
ԱՀ 136

234· *Իմ բանը կավով եկավ,*
Սարեր, քու վորդիդ մեռնի,
Դուշմանի սրտով եկավ:
Ա.Դ 163

234· *Մեր բանը միշտ սառն եկավ.*
Մեռնի սարերի վորդին.
Դուշմանի սրտովն եկավ:
Տհ 214

234· *Մեր բանը շատ դառն եկավ.*
Սարերի վորդին մեռնի,
Իմ թշնամու բառն եկավ:

234· *Մեր բանը դավովն եկավ.*
Սարերի վորդին մեռնի,
Դուշմանի սրտովն եկավ:
ՌՄ 136· ԲՍ 128

Հավը թառն եկավ,
Իմ բանը խավով ընկավ.
Սարա՛ր, քու բալեն մեռնի,
Ին՛ իմ բանը կավով եկավ:
Ա.Ջ 381

***

Արեվ թավալով եկավ,
Մեր բանը կավով եկավ.
Թշնամու վորդին մեռնի,
Իրա չար սրտով եկավ:
ՀՄԽՍ. 15

234· *Իմ նանի կավով եկավ.*
Սարերին աչքը դուրս դա,
Դուշմանի սրտով եկավ:
Ա.Դ 115

2 3 4· *Իմ բանս կավով եկավ.*
Սարերի վորդին մեռներ,
Դուշմանի սրտով եկավ:

2856

Հավը թռավ, թառն եկավ,
Իմ ձեռը բան ըմ չեկավ.
Եվ դուռը դնելու չեր,
Եվ նուռը ուտելու չեր։
ՀԺԵ 117

2857

Մուքին ընկավ, բնվախտ եկավ,
Իմ սիրածը թախտ եկավ.
Ես իմ խավար բախտիցը
Սիրածըս անբախտ եկավ։

2858

Սլոլան քամին, քամին եկավ,
Ծովիցը գյամին եկավ,
Ղուրբաթ գնացած յարըս
Ես դռվրին, դամին եկավ։
ՏԽ 173

2859

Գնդը ոչխարին եկավ,
Զարկեց դեր դառին տարավ.
Հայի տղեն ի՞նչըղ էլա,
Ցարը դուշմանը տարավ։
ԱՋ 385

2860

Սարի գլխին ճուն եկավ,
Շեկլիկ յարս տուն եկավ.
Դեռ մուրպլիս չհասած՝
Վրես խորունկ քուն եկավ։
ՀՄԽՍ. 39· ՏԽ 249

2861

Սիրուն յարս եկավ,
Անուշ ջանս եկավ.
Դե՛ փախեք, եկավ,
Զալախանս եկավ։
(Գրկնակ)
ՏԽ 247

2862

Գիշեր ասին՝ քո յար եկավ,
Ցերեկ ասին՝ քո յար եկավ.
Եկավ, եկավ,— մեր տուն չեկավ,
Գիշեր չուր լուս ձիկ քուն չեկավ։
ՀԺԵ 46

***

Գեղով ըսեցին՝ քո յար իրի,
Թաղով ըսեցին՝ քո յար իրի.
Խազար իրի,— մեր տուն չիրի,
Գյարնան գիշեր ձի քուն չիրի։
ՀԺԵ 58

Գեղով ըսին՝ քու յար իրի,
Թաղով ըսին՝ քու յար իրի.
Խազար իրի,— լա մեր տուն չիրի,
Գարնան գիշեր դի քուն չիրի։
ԾՎ. 37

***

Հմմտ. Աչխար ասեն քո յար
Ծուռ եր։

2862

Որը մթնեց, մուքին ընկավ,
Երկնիս մեջ պուտն ընկավ.
Քեզ տեսա, խելքս գնաց,
Անջախ սիրտդ մուքին ընկավ։
ՏԽ 259

2863

Ա՛յ հովն ընկավ, հովն ընկավ,
Ջուխտ ըմ մարալ ծովն ընկավ։
ՀԺԵ 117

2· Մարալ յարս ծովն ընկավ։
ՏԽ 151

***

Հա՛ Տվեք, տվեք, հովն ընկավ,
Ջուխտակ մարալ ծովն ընկավ։

***

Ջուխտակ սարեր հումն ընկավ,
Ջուխտակ ջեյրան ծումն ընկավ։
Որ չխոնա դիստա պար,
Ոտներ կոտրի, քիանա քար։

ԱՋ 73

***

Հով, հով, հումն ընկավ,
Ջուխտակ մարալ (վ. չամամ)
ծումն ընկավ։

ԿԺԵ 3, ԿԺԵ 12

2864

Արևվ քոսավ, հումն ընկավ,
Նա մեր մտավ, ծումն ընկավ.
Աղջի՛, մտիկ քու պլխով,
Ալ բաղդագիդ մումն ընկավ։

ԱԺՍ. 50

***

Արևմն էլավ, հումն ընկավ,
Մարալ էլավ, ծումն ընկավ.
Աղջի՛, քու նոսումն իշկա,
Քու արագչու մումն ընկավ։

ՓԾ 74

2865

Հա՛ ալիք, յետ ալիք, սարեր
հումն ընկավ,
Սրտիս խնդում ծումն ընկավ,
Դնաս, էլ յետ չդա ես տարվան
տարին,
Սևվ դարդն իմ վզումն ընկավ։
(Կրկնակ)

ՀՄԽԲ 1

***

Բխավ էլավ, վտաս ընկավ,
Տես՝ Մեխակ եղա, ծոցդ ընկա։

2866

Երկինուց մառնի մը իջավ,
Եկավ մտաս խռնցավ.
Ցես պիտեյի՝ ակը խամ եր,
Բախտես դոհար բացվեցավ։

ՀՀ 345

***

Երկրնուց մառնի 'մ իջավ,
Մտախս վրա խաչվեցավ.
Ցես իմ յարը քամ պիտեյի,
Ջևմահիր քար բացվեցավ։

ԱԳ 93. ԲՄ 146

1 4. *Սարիցը մառնի 'մ իջավ...*
... Ջևմահիր քար բացվեցավ։

ԱԳ 100

Երկրնուցեն մառնի 'մ իջավ,
Մառանս վրա խաչվեցավ.
Իմ յարես քամ պիտեյի,
Ջևմայիլ քարին թափվեցավ։

Ռոտ. 51

2867

Ձուն եկավ, դուռըն առավ.
Յուրտը ավալ ու առավ.
Ցես ջահիլ, յարըս ջահիլ,
Դարդը մեղի լուխ տարավ։

***

Ձյունն եկավ, դեսինն առավ,
Տես՝ Ձյունն եկել, դուռն առել ա։

2868

Ցերկինքն ամպեց, քամին առավ,
Ծովի երես ջուրը առավ.
Թիակ դարկի, ինչ վոր արի,
Նավը անդեն յետ չդառավ։

ՀՄԽՍ. 49

***

1—4· Երկինքն ամպեց, քամին առավ,
Փոլի երես ջուրը սառավ.
Ինչ երեցին՝ լոտը (լոտկեն) չդառավ:
Շորորա, Սալլատ, չորորա,
Ղայեղն Արշակին կ'որորա:
ՋԲ 23

2869

Մուքն եկավ, գետինն առավ,
Ցարս խոսքիցը դառավ.
Նրա ես սրտմտունքից
Սրտիս արունը սառավ:
ՏՒ 254

2870

Ղուչը ձեռնիցս թռավ,
Թիքեն բերնիցս թռավ.
Են ելողլու խոսքերից
Ուժը կռնիցս թռավ:
ՏՒ

***

Առավոտ դրավ ղռավ,
Տես՝ Եսոր նորը նորել է:

2871

Դիշերը վրա հասավ,
Իմ յարն ինձի բան ասավ.
Ցար, ձենդ ենքան անուշ եր,
Գիտեմ թե բլբուլ խոսավ:
ՏՒ 213

2872

Սարի քյոլկեն ծաղիկ բուսավ,
Նազլու յարս ինձի տեսավ,
Մոտեցավ հետս կուշտ խոսավ,
ՏՒ 116

2873

Ցարս ի խռովավ,
Շաղկամ թռռմավ.
Հովիվ խռովավ,
Ոչխար մոլորավ.
Բերվոր չիվարավ,
Կթոց դլորավ:
Աբի՛, յար, արի, խռով մի՛ կենա,
Աստըվորիս բան ձի, քե չի մնա:
ՀՄԽԲ 21

Տես՝ Երթանք պատի դեղ:

2874

Թուխ պատահեմ, կարմիր կուսավ,
Լուսունկան մարը մտավ.
Ելին տղան իմ ի՛նչս է,
Ջըլպըխցավ, ծոցս մտավ:
ԲՆԲ 682

2875

Արեվը մերը մտավ,
Սիրունը տերը գտավ.
Ոտարի վատ խոսքերը
Իրանց սրտի մեջ փըտավ:
ՀՄԽԲ 16

34· Ելողլու վատ խոսքերը
Իրանց փորի մեջ փտավ:
ՏՒ 162

2876

Արեվը դնաց մտավ,
Սիրած սիրածին գտավ.
Թե զարա, ելի՛ երթանք,
Պահած գաւառս փտավ:
ՌՄ 92· ԲՍ 182
4· Պահած մեյվես վայ ելավ:
ԱԴ 164

3—4· Սիրած սիրածի գտավ.
Աղջի, թեզ արա, երթանք,
Պահած խնձորը փտավ:

34· Արեվ մեր դուռը մտավ,..
Վա՛յ, ադա չան, չուստ արա,
Պահած բաներդ փտավ:
ԱԺԱ 50

134· Արեվ մեր լուսը մտավ...
Թեղ սրա, ելի դնա,
Պահած խուրմեքը վատավ:

2877

Սեվ ամպը քալիս սրավ,
Դուշմանը յարս տարավ·
Բևբահա վարդի նբևսից
Անմեղ բլբուլը վառավ:
Տխ 196

2878

Քամին վշնց, թող սրավ,
Կանանչ սյուր բող սրավ·
Հարիս կանչնցի մտաս,
Երես թևքից, նող սրավ:
Տխ 184

2879

Սիրունի քունը տարավ,
Ինձ իրանց տունը տարավ·
Տունը վար դալմաղալ եր,
Բիլբիլի բունը տարավ:
Տխ 149

2880

Սիրուն, տևաքդ խելքս տարավ,
Զինդ խմացա, սիրտս մարավ·
Սարսրը լավ որ չտևանի,
Վար ինձ տառավ, նստեղ բնդավ:
Տխ 239

2881

Դուխան վարից, արա սրավ,
Դուշմանի սիրտ դարդ սրավ·
Շարմակ–երես ապչիկը
Սիրտս բացից, վարդ սրավ:
Տխ 176

2882

Ելի պարը բոլորավ,
Ցարս մեջը մոլորավ:
Կայնա քարին, դուշ ելա,
Սիրած յարիս քուշ ելա:
ՄԴ 163· ՌՄ 99

***

1—4· Գիշի պարը բոլորավ,
Ցարս մեջը մոլորավ:
ՀԺԴ 126
1—4· Ելի պարը բոլորից,
Ցարս մեջին մոլորից:

***

Նիշուն կաքավ իջավ, պարն բոլորավ,
Դուշմներս պարի մեջն մոլորավ:
(Կրկնակ)
Ան 192

2883

Սարի հավին բոլորավ,
Սիրտս ի փորիս տրորավ·
Սմեն խորհուրդ ու խուլուս
Մնիկեն իմ մեջ ավիրավ:
Տխ 202

2884

Կողրա քամին բոլորավ (վ· բոլորից),
Ցարիս բնիներն ոլորավ (վ· ոլորից)·
Ցարիս պրնցին սալդաթ,
Սիրտս փորս մոլորավ (վ· մոլորից),
ՄԴ 169· ՌՄ 115·
ԲՄ 124

2885

Դուշը կչտովս անց կացավ,
Թռավ դնաց, անց կացավ·
Երկուսիս մեջտեղովը
Վո՞ր սրտամեռն անց կացավ:
ԲՄ 151

2886

Տարին եկավ, անց կացավ,
Ցես ընկել իմ դարդացավ·

Ինձ մի հարցընդր չկա,
Ի՞նչ դարդ ունիս, կամ ի՞նչ ցավ։
Տի 155

2887

Ախով սիրտս վառեցավ,
Ալ արունս սառեցավ.
Անխիղճ մի՛ ըլլի, իմ յար,
Սաղ աչքերս պաղեցավ։
ԱԴ 91· *ԲՄ* 140

2888

Ես սարևն (վ· սարից) մեկ քոչ անցավ,
Ջոչը տվավ մեկ անցավ.
Սիրտս մի (վ· մեկ) կրակ ընկավ,
Վոչ երեցավ, վոչ անցավ։
2· *Ջոչ տվավ, քոչ մեկ անցավ։*
4· *Վոչ վառավ ու վոչ հանդավ։*
ՌՄ 125· *ԲՄ* 148
4· *Վոչ վառավ ու վոչ անցավ։*
Տի 150
1 4· *Ես ճամբից մեկ քոչ անցավ...*
... Վոչ վառավ, վոչ հանդավ։
ԱԴ 170
123· *Սարևցը քոչ ըմ անցավ,*
Ջոչը մեկ տվավ, անցավ.
Սիրտս մեկ կրակ լցվավ,
ԱԴ 98
1· *Ես մանը մե քոչ անցավ։*
ՀԺԵ 125

***

Կաբրավը քոչ ընցավ,
Ջոչ քոչ մաչ ընցավ.
Սրտես մի պող կրակ կա,
Վրեչ երից, վրեչ վրեր ընցավ։
ԱԺԼ 27

***

Ջոչ կուդա, քոչ կ'անցընի,
Ջոչ քոչի մեջ կ'անցընի.
Սիրտս կրակն ընկե կ'երի,
Վոչ կ'երի, վոչ կ'անցընի։
ԱԴ 97

***

Սարևն քոչ կ'անցընի,
Ջոչ կուդա, քոչ կ'անցընի.
Սիրտս կրակ մի՛ ձգեր,
Վոչ կ'երի, վոչ կ'անցընի։
ՀԺԵ 125

2889

Վարդիվորըն եկավ, անցավ,
Աղջկերքն ընկան ծափկանցավ.
Ռեխը սեվ սպիտակ տըտ
Վարդիվորս առավ, անցավ։
ԱԴ 116

2890

Լուսնյակը երդիկով անցավ,
Թմբի յետեվ անց կացավ.
Մեր յայլի սիրուն աղջիկն
Ինձի ինչի՞ չուտ մոռցավ։
Տի 197· *ԲՄ* 157

2891

Ղուչը վերևիվով անցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Ըմնի աղբեր տուն դարձավ,
Աղբերս վերևիվով անցավ։
ՓՇ 73

1 3 4· *Ղուչը վերևվեն անցավ...*
Ջուլլուպի յար տուն եկավ,
Իմ յարը վերևվ անցավ։
ԱՔ 343
1 3 4· *Հավքը վերևիվով անցավ...*
Ամենքի յար տուն եկավ,
Իմ յարը սարով անցավ։

***

Ղուչը վերևիվով ընցավ,
Սինին խնձորով լցվավ.
Սինու մեջի խնձորն եմ,
Մուսես աղայի Թոռն եմ։
3 4· *Սինու մեջի Թասն եմ,*
Մուսես աղի հարսն եմ։
ՀԺԵ 112

***

Ես դիշեր ժժվար անցավ,
Տես՝ ես դիշեր ի՛անցնել ժժվար։

2892

Բայնիս երիրնուց անցավ,
Երկրնուց դռներ բացվավ։
Ձեր սևդան ասիլ խնճարով,
Ձեր բակ արեվու չոդով լցվավ։
ՍՄ 292

2893

Կու գաս, ի՛անցնիս կ՛երթաս,
չես ի տար բարեվ,
Քան դլուխնիան լուսով, քան
դդարնան արեվ.
Ցես ալ չբա՝ «բարով եկիր,
բարի արեվ»։
ՀՍ. 415
2 3. *Ցես ալ չբա՝ «բարով եկիր,*
բարի արեվ»,
Քանց լուսնիան լուսով, քանց
դարնան արեվ.
ԲՆՄ. 101

2894

Տո՛ ապա, քու դյուդալ արեվ,
Անցար, չտվիր բարեվ.
Զիմարկիր սրտիկս ի խոս,
Զուր մի տարին ի բոյոր։
ԱԵ 194. *ԱՀ* 445

2895

Ցես մի չար ծառ եյի, դու՝
դարնան արեվ,
Բս սիրով ծաղկեցավ իմ ճյուղն ու
տերեվ։
ՀՄԽՍ. 33

2896

Գիշերվան լուսին, ցերեկվան արեվ,
Ընդար ու դարձար, չտվիր բարև։
ՀԺԵ 56

***

Երեկվա լուսին, ես ավուր արեվ,
Մեր դռնեն ընդար, չտվիր բարեվ.
Մաչաենք խոռ՝վ իր՝ չտվիր բարև,
Թե՛ ձիկ թարկ արիր, ուրիշն ես
դառ։
ՎՍՐ 41

2897

Ել չկա որ ու արեվ,
Կարավ մեր անուշ բարեվ.
Ամպամած դրմեն կուտեանա,
Նստուկ մեր դլխե վերեվ։
ԲՍ 132

2898

Պաճուր թիփեն լեն աերեվ,
Պաչեմ ունքերիդ վերեվ.
Աբի՛ յավկս դեղ արա,
Հենց դու ըլիս ըմբը—արեվ։
ԱԺՍ. 59

2899

Մեր տուն, ձեր տուն մեկ
դառաբով,
Եղեներ, լըներ կանանչ կապով.
Ղրար խաներ, դրաս առե՛ներ,
Զիրուր սիրներ ասպվածն ապով։
ԱԵ 196

234. *Եղնաս, մանես կանանչ կապով,*
Զիրար սիրներ ասպվածն ապով,
Քեղի դուլ եղնիմ մարարով։
ՌՄ 68

***

1—4. *Մեր տուն, ձեր տուն մեկ*
դառաբով,
Եղեներ, լըներ կանանչ կապով,
Զիրար սիրներ ասպվածն ապով։
ՓՀ 176

2900

Ցես Աբչակն եմ կարմիր արով,
Ձեմ խեղդվի դակմա կապով,
Ցես ինձ խեղդի ձկի մ՝ ապով։
Շորորա, Սալլատ, չորորա...
ՋՔ 23

***

1—4. Ցես Մուքոն եմ բալաք արով,
Ցես չենք կտուի դակմա կապով,
Ցես խեղդվա Ջուլոն ապով։
ՀԺԵ 55

2901

Գնաչի ջուրը ճրագով,
Մեջքիս տվին ուրագով.
Իմ հոր ու մոր ի՞նչ ասեմ,
Ինձ խո՞ տվին կրակով։
ԱԳ 268· ԲՍ 136

2902

Դու կըքելիս փելի—ֆանդով,
Ջո ֆեվքերն ի բաղիրանդով,
Ջե կըպահեմ չաքար կանդով։
ՀԺԵ 54

2903

Մակար մոլոզով,
Դեղին քուլոզով,
Թե վոր ինձ չառնես,
Մեռնիս մուրազով։

2904

Շատ դացի, եկա, ընկա քո վղով,
Սրտիկս ղեմ արի, մացի կարոտով.
Հաստատ քու ջուղար չտվիր ինձի,
Թե հա կամ թե չի՝ ջուղար
մի չառի։
ՎՄԲ 42

***

Անձրեվ դուքա չաղալով...
Անձրեվն եկավ չաղալով...
Թոռը գալիս է չղալ.վ...
Տես՝ Անձրեվն եկավ չաղալեն։

***

Մեռա բաղում լալելով...
Տես՝ Մեռա բաղում բաներեն։

2905

Բաղի մէջին նավկատալով՝
Ման է գալիս չորրալով.
Ինձ տեսնելիս ծիծաղում է,
Ոսկնչիկ—մունչիկ բարեվ տալով։
Տե 82

2906

Ջեյրանի պես սորոր տալով,
Իմ չորս բոլորըս ման գալով,
Վիզս ծուռը թողիր լալով։
Տե 166

***

Ջուրը գալիս ա լուի տալով...
Գետ ա գալի լոք տալով...
Ջուր ա գալիս ավ տալով...

Տես՝ Ջուր ա գալի լավ տալեն։
Ջուր ա գալիս ավ տալեն։

2907

Կուդաս, ի՞անցնիս մեր դին
գետն ի վար վազելով,
Վազելով, վազելով, դուն քեզ
սազելով,
Հոդևկս ելավ քեննե պադիկ
մ՝ ուզելով։
(Հարսանեկան)
ԲՆԱ 101

2908

Կյանքս մաշեց քեզ աչելով,
Սերիդ կարոտը քաշելով.
Ջու կրակըդ ինձի վառեց,
Ոսմբըրըս կես արավ, սպառեց։
Տե 159

2909

Քան լուսին ամպի տակով,
Դու ջուր կ'երթաս դրահով,
Հոգիս քեզ մատաղ լինի,
Սիրտս կ'երևս կրակով:
ՀՄԽՄ. 34

2910

Ջուրը կ'երթաս ջուխտ դրահով,
Սիրտս կ'երևս բոց կրակով.
Քեզի վախցում ալ քուռակով:
ՔՄՎ. 22· ԺԽ 25

***

Ջուր կ'երթաս ջուխտ դրահով,
Սիրտս կ'երևս կրակով.
Ջանս եղնի քեզ զուրբան,
Ցնկ տանեմ քեզ չալակով:
1 4· Ջուր կ'երթաս ջուխտ
վարչով...
... Աբի տանեմ քեզ չալկով:
ՍՆ 204

2911

Դեյրեն հատա արուրկով,
Սալդաթ տարան աչխըրքով.
Սալդաթ եմեն հասատատ եր,
Պրծըցընողն աստված եր:
ՀԺԵ 109

2912

Սեվ ամպը քցել ա հով,
Մուխը տվել ա իմ քով.
Տհսնում եք՝ ինձ պատել ա
Ես անիրավ արուն Ծով:
ՀՄԽՐ 1

***

Ամպը քցել ա հովը,
Աչիմն անցա են քովը.
Տհսնում ես՝ մեղ (վ. քեզ) պատել ա
Ես անիրավ սև Ծովը:
ՏԽ 220· ԲՄ 124

2913

Տուն դարձիր, կարի՛ր, մի՛
Թողնիր ածով,
Թե քեզ չտեսնեմ, կը մեռնեմ
չուտով:
ՎՄԲ 62

2914

Դրախտական պտղի համով,
Ճարս եկավ ոսկի ծամով.
Երեսիս մահկ չտվեց,
Սիրտս լցվավ զարդ ու շամով:
ՏԽ 82

***

Աբի համով, ոսկի ծամով.
Սիրտս լցիր զարդ ու շամով:
(Կրկնակ)
ՏԽ 80

1· Աբի համով, դնա համով...
(Կրկնակ)
ՍՆ 208

2915

Դու կու քելես դամով–դրամով,
Ընկկում սալամ կաքավ ուր (իր)
երամով.
Ներիք դու ընձի աննս դարդով,
վարամով:
ՀԺԵ 48

***

Թուղթ կը դրեմ դյուրջի կալմով,
Տես՝ Գիր մի դրեմ նախշուն կալամ:

2916

Ալաս Փաստան խառայով,
Մաղերդ ի սիմ սրմայով.
Պիւլոր (բոլոր) դերդանին վրա
Շարեմ անդին քարերով:
ՎՍՍ. 53· ԺԽ 91

2917

Սելը եկավ ցօրևնով,
Ձև մնացի քու ապով.
Ամուսնած տունդ չքանդե,
Դու չես գալիս որերով:
ԲՍ 139

2918

Դուշնոցս ներկեր եմ Գևնջու տորոնով,
Սրտիկս լեցվեր և դունդ դունդ արյունով.
Սիրա՛ծ, աղբյուր չինի՛, յես գամ ջուր խմեմ,
Ընքվերդ թաւ արա՛, յես վրան թաւխմ:
Տուն եկո՛, տուն եկո՛, սիրա՛ծս, տուն եկո՛,
Հաց ու գինի ունինք, արևվդ առ եկո՛:
ՀՀ 330

2919

Կաքավ եմ հաղար դունով,
Իմ կալերն երամով.
Ծարեցիր, խելքս առար,
Շատ խաբելով երամով:
ՀԺԵ 112

2920

Ով՛ տղա, տղա, դու ալ կապով,
Ուերիք կան գաս մեր պատով,
Մեր խորտիկ խարսն ապով.
Կ'երթամ կ'ասեմ իմ աղբոր,
Կու գա զարնե քե խանչալով:
ՀԺԵ 46

***

Եկար, ընցար մեր բակով,
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Կու գա զանա խանչալով,
Արուն Թափի թեվերով:
ՀԺԵ 110

***

Տո՛ տղա, տղա ալ կապով,
Զուր յե՞վ ընցնաս մեր պատով:
Պատի չքեր կոտրատավ,
Ֆու ալ ջուրեն կտրատավ,
Կ'երթամ, ըսիմ իմ աղբոր,
Իդա, զարկա խանչլով:
ՀԺԵ 93

1—6. *Տո՛ տղա ալ կապով,*
Հերիք ընցնես մեր պատով.
Պատի չքեր կոտրատան,
Ֆու ալ ջուրեք կտրատան:
ՀԺԵ 88
Հմմտ. Տո՛ տղա, բաղով արի:

***

Տո՛ տղա, տղա ալ կապով,
Հար ե՞վ ընցնես մեր պատով.
Մեր պատ վլալ քու ապով,
Մեր հարս մնալ քու ապով.
Կ'երթամ, ասիմ իմ աղբոր,
Իդա զարկե խանչլով,
Հանե զեն կտմիր արուն,
Թափե չամամ ծծերուն:

Տո՛ տղա, տղա լանկարբի, և այլն:
ԲՆՍ. 313
Տես՝ ... Լանկարբի:

***

Հար յե՞րբ ընցնես մեր պատով,
Մեր պատ ալլալ ձեր ապով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ իմ աղբոր,
Գա քե զանի խանչալով,
Արունդ երթա զեռերով.
Հովողլի դյուլիկա,
Բյուլողլի դյուլիկա:

***

Տղա, հադինդ ալ կապով,
Հար յե՞րբ անցնես մեր դռնով.
Կ'երթամ, կ'ասեմ աղբոս,
Կու գա զարկե խանչալով:
ԱԴ 171

***

Տո՛ տղա, տղա քոլոսով,
Մինչ յե՞րբ ընկնես մեր դռնով.
Զարիկինք քեզ խանչար խրուն(է),
Եվնի քու կարմիր արուն:
ԲՆԱ. 740

***

Շուն չանորդի քոլոսով,
Քու բան ի՞նչ եր մեր դռնով.
Կ'ելնեմ, ըանմ մնծորաց,
Իջնեն, զարկուն խանճարով.
Զարկուն խրուն ու զարկեն.
Սարեց, ելավ սև արուն:

Ցարն եր, դնաց Ջուբ մերուն,
և այլն,
ԲՆԳ. 122

Տես՝ ... Ջուբ մերուն:

2921

Ա՛յ տղա կանանչ կապով,
Հնրիք անցնես մեր պատով.
Հերս քեզ պղինկ չի տալ,
Մեր պատ փլավ քու ապով:
Ա.Ե 194. ԺՀ 8

2922

Ցես քեզի հետ վատով,
Մեջքիդ ի բարակ ճարով.
Եվնի ես, քաղքեն կ'երթաս,
Ջես ըանը՝ կեցիր բարով:
ՀՀ 325

2923

Սանդիկ կ'ելի, կ'երթա խռով,
Ցես չեմ կերի պաճի դռով.
Պաղ ըմ ատ՛ս դիկ, դնա բարով.
ՀԺԵ 58

2924

Աբե՛, յար, արե՛, մի՛ կենա խռով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
ղռով.
Ջռով բան չելնե սրտի ուզածին,
Ջորավոր նետեր դշմընե սրտին:
ՎՍՔ 41

***

1—4. *Աբե՛, յար, արե՛, մի՛ կենար*
խռով,
Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
ղռով:
(Կրկնակ)
Պվ. 124. Տի 121

***

Սրտովս եմ սիրե, մարդ չարե
ղռով,
Աբե՛ բարըշենք, մի՛ մընա խռով.
Վեր են անկխե (վ. ակխեր) աշխար
ապամով,
Մե կուտան բռնել աղա ամերով,
Պվ. 124. ՎՍՔ 40.
Տի 121

Տես՝ Կանչեմ՝ դո՛ստ, արե, սարեր
լացուցեմ:

2925

Աբե՛, յար, արե՛, մի աներ խռով,
Կըմեռնիմ չուտով, մընա կարոտով.
Աբե՛, դո՛ստ, արե՛, հասեր
մուրազիդ,
Մեկ ել չես տեսնե քո կարոտ
յարիդ:

Աբե՛, յա՛ր, անցեր մեր բակի
մոտով,
Թող մեր բակ լցվի քո անուշ հոտով.
Երկնեն ճամբընեղ վշերով լիքն են,
Աբե թե քաղեմ, մատներս
կ'արնոտեն:
ՎՍՔ 62

2926

Վոր դու եկնես խեբանց խոռով,
Ձես եվ կ'եկնեմ ճուռ ճուռ խավող,
կախվեմ թիռով։
— Վոր դու եկնես ճուռ ճուռ
խավող, կախվես թիռով,
Ձես եվ կ'եկնեմ սուր սուր դանակ
դամ քեզ կտրեմ։
ՎԺԵՄ. 11

2927

Վոտս կապել ես բխավով,
Ջանս լցրել դարդ ու ցավով.
Սխաթել մազերիդ ղուրբան,
Ինձ դուխտաղ մի՛ անիլ դավով։
ՏԽ 81

2928

Ծաղիկ եր հոտով–մոտով,
եկավ, անցավ իմ մոտով.
Աչքս տեսավ, սիրեցի,
Ու մնացի կարոտով։
ՀՄԽՄ. 20

1 2· *Ծաղիկ ես հոտով–մոտով,*
Եկար, անցար իմ մոտով։

1 2 4· *Ծաղիկներ հոտով–մոտով,*
Եկար, անցար իմ մոտով...
Քեզ անուշ սեր ու սավդով։
ՏԽ 149

2929

Ծա՛ր, յա՛ր, արոտով, արոտով,
Ծարիս կարոտով.
Ծա՛ր, յար, մնացիր, մնացիր,
Ջինվոր գնացիր։
(Կրկնարկ)
ՀՄԽՄ. 20

2930

Քուֆթա փաթի բիբարով,
Ծար մի ունիմ քիբարով.
Ծա՛ր Ջան, քիբարիդ մեռնիմ,
Ջեբերդ լիլք նուբարով։
ԱԼ 441

1 3 4· *Դոլմա փաթի բիբարով...*
Ծա՛ր Ջան, քիբարիդ ղուրբան,
Ջեբերդ լիլք նուբարով։
Աե 193

1—4· *Ջայրա մանեմ լարերով,*
Փլավ եփեմ բիբարով.
Հրես իմ յարը եկավ,
Ջերը լիլը նաբաթով։
ԱԴ 162

2931

Ախանում եվա Ջան,
Դու(ն) կեցի՛(ր) բարով,
Ձես կ'երթամ լալով,
Լալով, վողբալով,
Քոչ ու բարխանով,
Սարեր մեն գալով։
(Կրկնակ)
ՀՄԽՄ. 48· ԲՆԱ. 558

6· *Ախանում եվա Ջա՛ն։*
ՏԽ 88

2932

Սարից եկար դուն բարով,
Սրտիս զարկիր լեռ քարով.
Քեզանից քեն եմ արել,
Բոլորով ոխտը տարով։

Սարիցը եկար բարով,
Ախտ տվիր սրտիս քարով.
Խռովեր եմ քեզանեն,
Բոլորի ոխտը տարով։
ՀԺԵ 109

1 2· *Ծայլից եր եկեր բարով.*
Ախ՛ տվիր սրտիս քարով։

***

1—4· *Սարից եկար դուն բարով,*
Սրտիս զարկիր լեռ քարով։
ԱԼ 440

***

Արեվ, դու եկար բարով,
Ախ՛ տվիր մեջքիս քարով.
Ել չեմ խոսա քու հետը,
Ջուր ընկես լայլաղը։

2933

Վա՜յ, սանձանը կիվկիվով,
Դու գայիր ի Մուշ բաբով.
Եվ չես իջա հազար տաբով.
Ախթա պառկե, տղա բերե,
Աղջրանիկ լև դուխան կը վաբե.
Վա՜յլե, վա՜յլե, վա՜յլե, վա՜յլե:
ՌՄ 59

2934

Ցես բալլուլուն խալքն եմ չարով,
Ձու մ' ածնցի հազար զարով.
Բանին, ասի՝ դու կաց բարով,
Ցես լև կ'ելթամ հազար տարով:
Ա.ԺԹ 106

2935

Աղջի՛, սրե նազերով,
Բյալաչ ծամերով,
Ծամերդ սարկեմ
Գյոհար բազերով:
Հ.Ժ.Ե 45

***

Աղջիկ նազերով,
Բյալաչ ծամերով,
Ծամերդ խարկեմ
Կիւհար բազերով:
ՎՍՄ

4· *Սրմա թելերով:*
ՆՀՋ 102

2936

Աղջիկ նազերով,
Շեկ չեկ մազերով.
Գևրեցիր ինձի
Հազար նազերով:
Կ.Ժ.Ե 29

2937

Աղջիկ նազերով,
Տարան սազերով.
Ծամերն եմ հյուսեր
Ոսկի թելերով:
Հ.Ժ.Ե 78

2938

Աղջիկ նազերով, նազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով.
Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով,
Դիլբար մի՛ դար մեր կալերով.
Դիլբարի ձին եր նալերով.
Աղջիկ, մի՛ դար մեր կալերով:
ՔՄՎ 30· Ժ.Ե 64

***

Աղջիկ մազերով, մազերով,
Դիլբար նազերով, նազերով:
(Կրկնակ)
ՋՔ 24

2939

Եղնիկներ սազով, մատներ խազերով,
Դու կ'ածիր Բազե, մայլեք
քազերով:
Հ.Ժ.Ե 57

2940

Ծաղիկ քաղի մազերով,
Վեր եմ դրել չազերով.
Համբարձումա դիշերը
Պաղեմ խալ ու քշերը:
Հ.Ժ.Ե 124
Պաղեմ քշեր խալերով:

2941

Ծաղիկ քաղի մազերով,
Վերևի դրի չազերով.
Են վախտ քեղի սիրեցի,
Վոր եկար մեր բազերով:
Ա.Ե 195

2942

Վարդ եմ քաղել մազերով,
Վեր եմ դրել չազերով.
Տեսնեմ՝ յարս դալիս է,
Առաջ դնամ տազերով:
4· *Առաջ դնամ խազերով:*

3 4· Հրես եկավ իմ յարը,
Քեֆ ու սոյքաթ անելով։
ԱԴ 169

3 4· Արի՛, իմ սիրական յար,
Առաջ դամ քեզ տաղերով։
ՀՄԽԲ 19

3 4· Հրես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալով։
ՔՀ 179· ԱՀ 135·
ՏՒ 204

234· Վայը եմ դրեվ չաղերով·
Հորես եկավ իմ յարը,
Ալ ձին տակին խաղալով։
ՔՀ 163

***

Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վեր դրեցի չաղերով·
Հրեն իմ աղբերն եկավ,
Բոզ ձին տակին խաղալով։
ՀԺԵ 131 հա·

***

1—4· Ծաղիկ քաղի մաղերով,
Վերեվ դրի չաղերով։

2943

Վարդ եմ քաղել մաղերով,
Փունջ եմ կապել խաղերով·
Ջուխտ չամամ եմ կորցըրել,
Իրա կանաչ թաղերով։

2944

Վարդն է բացվե առավոտման
չաղերով,
Իմ յար բաղչեն վարդ կըքաղե
մաղերով։
ՎՍՍ. 41· ԺԽ. 89

2945

Երկինքն ամպել է, դետին չաղերով,
Ցես քեզ սիրել եմ անուշ տաղերով։
ՀՄԽՄ. 10

2946

Թոնըն եկավ չաղերով,
Վարդ քաղեցի մաղերով։
ՀԺԵ 132

***

Սարեր (արտերն) ամեն խճերով,
Տես՝ Ծո՛ տղա, տղա, ջան տըղա։
Տես՝ Արտերն ամեն բլսոր է։

2947

Բարձր քյոշկեր ունիմ չորս դին
ճամերով,
Ներսի դես լեցուն է դերդ ու
խամերով·
Եկուր քու հետ սեհրևի անենք
դամերով։
ՀՄ. 416

2948

Բաղչա ունիմ ծառներով,
Մեկը լիքն ա դառներով·
Գառներ մատաղ կտրեցի
Անուշ յարիս ճեռներով։
ԲՄ 156

2949

Ժամի դռներ չըշերով,
Ճեղտոն տարան դիշերով·
Հերն ու մերը չկյին տա,
Փախցրին տարան դիշերով։

***

Դուվլքը բացին չըշերով,
Հարսը կըտանին դիշերով։
(Հարսանեկան)
ՋՓ 28

***

Դուռն ու դրկից չըշերով,
Մայրամ տարան դիշերով,
Ինչան առան չափերով։
ԲՆԳ 471

2950

Գնարս (վ. յարս) ելեր դիշերով,
Դռվին բացեր չիշերով.
Ցնս քեզի գաղտուկ (վ. գողտուկ) տվի,
Ով լանց կնս դիշերով:

ԲՆՄ 624· ԲՆԳ 677

2951

Սևիանկ տուն չիշերով,
Մայրամ վախավ դիշերով:
Վա՛յ Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ ջան քո ջանին հայրան:
Մայրամ ևկավ նիշերով,
Մշակ վախավ դիշերով:
Վա՛յ Մայրամ, և այլն:

ԲՄՎ 28.

2952

Մի բաղ ունեմ դշերով,
Ցարս կրկա դիշերով.
Սևլ սևլ աչքերին մեռնեմ,
Ջարսի կուսը փշերով:

ԱԺԱ 58

2953

Մի թռչուն սևլ թևլերով,
Ցևրդեց պես պես ձևլերով,
Ասավ՝ խելոք մարդ քիչ կա,
Աչխարհ լի յև խևլերով:

ԲՄ 154

2954

Ռևհան եմ ցանև խոտերով,
Ելեր կայներ դյուլ պատերով.
Տակըմ կարևմ, տակըմ թողնեմ,
Երթամ, քաղեմ չոր մառևներով,

Սրմա ծամից մազ մը քաշեմ,
Ծպտիկ քաղեմ, դատա կապեմ,
Աղապ լաճու սևրն սրոդևմ:

Աղապ լաճու մեր մոկացի,
Տաս ըմ տարի սիրով մնացի,
Սիպտակ ծոցին կարտա կացի:

ՊՎ 118

***

Ռըհան եմ ցանև խոտերով,
Ելև, կայնև դյուլ պատերով.
Երթամ, քաղեմ չաղ մատերով,
Դատա մ' կապեմ ղիլքիս թելով,
Որոխեմ ազար լաճու մոր:
Ազար լաճու մերը մոկացի,
Տարի մ' թամամ մոտ չգացի,
Սիվտակ ծոցին կարտա կացի,
Երկևն բաժին մնհիլ տվի.
Ախտս իմ սիրուն ազար լաճ,
Դուշմնի պատանք կաբևմ կարճ:

ՎՄՄ 40 հտ.

2955

Դուքան վարևնք պտերով,
Քեզ թողնեմ ճտերով.
Ինձ քեզանից ջոկողին
Ամանչայն ընկնի կողերով:

ԱԴ 166· ՌՄ 101

2956

Ցար ըմ ունիմ յարերով (?),
Թողնեմ հսեվ սարերով.
Որ մը աղեկ, որ մը վատ,
Ինքն և կանանչ չոլի բաղ:

2957

Ալե, խանոր, խանանոր,
Մոկանց սարերն են քարերով,
Մոկանց լաճերն են խանչալով,
Մոկանց խարտևներն են քամարով:
Ալե, խանոր, խանանոր,
Մոկանց սարեր, պես պես քարեր,
Դրու չկուացե, արեվ առեր.
Երկու պղտիկ յար եմ ճարեր,
Մեկը դարկեր չար դրողը տարեր,
Են մեկելի դարդն եմ ընկեր:
Ալե, խանոր, խանանոր:

ՀԺԵ 82

Տես՝ Մուկաց սարեր, պետ պետ քարեր։

2958

Ցորեն ունեմ հորերով,
Զենս ա ընկել ձորերով.
Աստված դուլաթ ա տվել,
Խալխը մնաց պատռելով։

2959

Աչքեր ունիս նռան հատ,
կապտաճաղիկ կտավհատ.
Երնեկ թե մերդ բերեր
Քեզանից մի քանի հատ։

Տխ 163

2960

Ամեն ծառի մի փչատ,
Ցարիս ումըրն ընկի չատ։

***

... Ամեն ծառին մին փչատ,
Խելոք աղի ումըրը չատ։

Ազի 41

2. Իմ յարի ումըրը չատ։

2961

Աղջիկ կու դըեր կալենը խետ,
Կը զընդըընդըեր չուչենը խետ.
Շապիկն եր չարե, կոճակն արծթե,
Մեջաց քամարն ակնունք գոհարե։

ՎՍՍ. 45

2962

Բախտը զարկեց սրտիս նետ,
Արտասուքս եղավ գետ.
Թե ասովածդ կը սիրես,
Ցա՛ր, ինձ արի տա՛ր քեզ հետ։

ՀՄԽՍ. 7

2. 2 4. Ցալաք զարկեց սրտիս նետ,
Արտասուքս եղավ գետ...
Արի ինձ տա՛ր քեզի հետ։

Տխ 172

Ցալաք զարկեց սրտիս նետ,
Արտասուքս եղավ գետ.
Ա՛յ աղջիկ, հոգուդ մատաղ,
Ինձ էլ չէ՞ս տանի քեզ հետ։

ՌՄ 106. ԲՍ 139

2963

Ա՛յ բալա Մադիտ,
Խրխադ ե հադիդ.
Կարոտ եմ պադիդ,
Գյուլ Մադիդ Ջան։

ՋԲ 39. ԺԽ 20

2964—65

Երկնուց իջավ մարգարիտ,
Քու անունդ ա Մարգարիտ.
Թե ասովածդ կըսիրես,
Մի՛ մոռանար, Մա՛րգարիտ։

Տխ 202

2966—67

Ջրի միջի ջլախոտ,
Անուշ կու դա յարոջ հոտ.
Տեղ մը երթաս՝ թեզ դառի՛,
Սիրտս կ՚եղնի արյունոտ։

ՍԸ 135

Տես՝ Ջայիրին միջի ծիլ խոտը.

2968

Քարիս տակին կանանչ խոտ,
Փունջ մանուշ, անուշ հոտ.
Թե իմ սիրանցն ինձ չի տաք,
Ցես ինձ կանեմ հարիր ճոթ։

ՍԺՍ. 62

2969

Ես ա՛ղալիս եմ քեղ մոտ,
Ինկի վայրուց եմ կարոտ.
Վա՛յ, թաղեմ մորդ դլուխը,
Սիրաս արել ա դարդոտ:
ԲՄ 127

2970

Մարդ եմ դրկել առավոտ,
Վոր դու չուտ դաս ինձ մոտ.
Ասաված անե քու դիխեն,
Կ'ուղես քցես ինձ քու վոտ:
ԲՄ 156

2971

Մեր բաղումը կա արոտ,
Շամամներըը խնկահոտ.
Յարիս համար եմ պահել,
Նա յի իմ ծոցիս կարոտ:
ՍՋ 374

2972

Կապել ես կարմիր նարոտ,
Բիլլրիլ ես վարդի կարոտ.
Ձիս մեկը քեղի պես,
Անհամաո ես, չաո խորոտ:

2973

Դևաի տիր քարքարոտ,
Բաթման չալը ծալծալոտ.
Աղջի՛կ, կայնի՝ մեկ պաչեմ,
Ձմնա սիրաս կարոտ:
(Վ. Ձեր հորթիկ տանեմ արոտ):

1. Դևաին են դալը քարքարոտ:
ՍԴ 261. ԲՄ 131

Աղբրի դրաղը քարքարոտ,
Բաթման չալիկս ծռծռոտ,
Աբի թուշդ մին պաչեմ,
Հորթիկերդ տանեմ արոտ:
ՍԺՍ 49

***

Ըխալբին հըղնեն քրքարոտ,
Բաթման հալալ ծրծռոտ.
Ախէի, պիր թոշաո պաչեմ,
Վըրթըրթըրդ տար տիս արոտ:
ՍԺԼ 46

[Աղբյուրի ուղին քարքարոտ,
Բաթման չապիկ ծրծռոտ.
Աղջիկ, բեր, թուշդ պաչեմ,
Հորթերը տար դուրս արոտ:]

***

Ջրեն հըղնեն քրքարոտ,
Բաթման լեչակը ծրծռոտ.
Ախէի, պիր թոշաո պաչեմ,
Վըրթիկը տանիք արոտ:
ՍԺ 112

2974

Առավոտ լոր մտալ արտ,
Ակէս առավ, եղավ վարդ,
Կու նմաներ քաֆուր վարդ:
ՀՄԼՔ 20

1 3. Առավոտուն երկու մարդ...
Դու կու մաներ քաֆուր վարդ:
ՌՄ 86. ՏԼ 164

2975

Լոր վախտավ, մտալ ձեր արտ,
Դու մի՛ եղնի ծանր դարդ,
Արտեր քաղի՛ ու դիր բարդ:
ՏԼ 165. ԺԼ 24

2976

Ցար մենդիլ, կ'երթաս ի յարտ,
Ակխարք մացեր քե մաթ,
Ոսկի մատնիք մարմոնի մատ:
ՀԺԵ 62

2977

— Ձիթ բլուլըդ պուտ պուտ,
Շան աղջիկ, քո աչքերդ կապուտ.

Կայնել ես վանքի հովին.
Շան աղջիկ, քամին տա սիվտակ
դոշին:
— Բրոխադա (?) բերվի, չան տղա,
Թող չան տղեն երվի:
ՎԺԵՄ. 9

2978

Մեր կտըրին վիւրվիւտա,
Ձեր կտըրին կուրկուտա.
Ցորղան վեր քցեմ ղալամքյար,
Մեջը կըբանամ սովդաքյար:
ԱԺԼ 32

***

Մեր կտորը կարկուտա ա,
Ձեր կտորը վիւրվիւտա ա.
Մեր տանին սովդաքյար,
Ձեր տանինը ղալամքյար:
ԱԺԼ 32

***

Երկեն դիշեր, երկեն խաբար,
Տես՝ Արեվն առե ալ նարնջի:

2979

Ճես կ'ըսեմ՝ դու խաղա, դիլբար,
Բանի չանդ սաղ ա, դիլբար:
(Կրկնակ)
ԱԵ 193

2980

Քաղքի քարը քահրիբար,
Իմ բոյ քու բոյ բարաբար.
Ինձոր դցեմ, արի տա՛ր,
Դուն ել դառար բեհդըբար:
ԱԴ 262· ԲՄ 131

2981

Էա՛յ Նուբար, Նուբար, Նուբար,
Իմ բոյ քու բոյ բարենբար.
Էայ Նուբար, Նուբար, Նուբար,
Սարերու ծաղիկ Նուբար:
(Կրկնակ)
ԱԴ 168· ՌՄ 119·
ՏԽ 234· ՎԺԵՄ. 5

2982

Գոլիկ մի խորտիք, թևրմաչ
Ջուր չի դա,
Մեր ռեսի դյարին խաղար ու մազար,
Քոռներ եմալ աչք, վոր չառներ
նազար:
ԾՎ 56

Հմմտ. 34· Գոլիկ մ'նեմ հորդե,
Թևրմաչ ջուր չի դա:

2983

Տավարն ընկել ա ազար,
Դու ինձ դցել ես բազար.
Ինձ պես աղջիկ ուղողը
Բաշլուղ կըտա մի հազար:
ՏԽ 215

2984

Հայբրիկս դնաց Երեվնա բազար,
Են տղին կ'առնեմ, անունը Ղազար:
ԱԲ 336

2985

Եղունիկ հանին չուկեն բազար,
Եղունկե գինը երկու հազար.
Իմ յար կ'առնի աչիչ նազար,
Կ'ուզես հարիր, կուտամ հազար:
ՎՄԲ 38· ՊՎ 126

2986

Մեր տան յետեվ մի արտ դազար,
Ձեր տան յետեվ մի արտ դազար,
Առնենք Զուլոն, երթանք բազար,
Գինը կտրենք հարուր հազար:

2987

Անտոնի ջերի հազար
Աչխենին դցեց բազար:
ՏԽ 185

2988

Շևիվիկ մաղեր, նշխաւն մեղաբ,
Եղ քու մեղրին տակին կը մաղաբ,
Որուն դին կը ալիծուն հաղաբ,
Տիրունդ աչքեր կուրնաբ,
Հաներ զքեզ ուրբաթ բաղաբ:
ԲՆԳ 471

❋❋❋

Աղջի՛, անուդ ելիզաբ,
Տես՝ Աղջի՛, անունըդ Զինաբ:

2989

Մեջդ լ դարկիր նշխուն մխլաբ,
Ցես քե ասի՝ արի ձի ա՛ռ:
ՀԺԵ 62

2990

Նշխաւն քու մխլաբ,
Անուն Գուլիզաբ.
Արի յես ու դու
Երեննք խաղանք պա՛բ:
Շևիկ շևիկ քու մաղեր,
Ջաշեմ քու նաղեր.
Ջամիչ եմ բերի,
Արի նսաի, կե՛բ:
Հանաբ, հանանո՛բ,
Ճանաբ, ճանանո՛բ:
ՀԺԵ 88

2991

Մայրամ ելավ, սաբ կ'երթաբ,
Սարեր ամեն ճյուն կիդաբ:
ԲՆԳ 471

2992

Ես ճամբեն ոլոբ կ'երթաբ,
Ցուղրաչեն ոլոբ կ'երթաբ.
Բաղիս չկա բաղմանչի,
Ջորվիլ եբ, մոլոբ կ'երթաբ:
ՀԺԵ 125

❋❋❋

Պուճուբ առվով ջուբ կ'երթաբ,
Տես՝ ես առուն ջուբ ա դնում:

2993

Բոստան եմ ցանե խնար,
Ցարս կորավ բեղիար.
Ես ժամանակ՝ չմանցեր ա
Մարդերու խոսքն ու դրար:
ՀԺԵ 196

2994

Սոռանը աշմիշ եկար,
Նհետս դոշմիշ եկար,
Ցես քե բան չի ասեցի,
Ախ՛ կանուխ չաշմիշ եկար:
ԱՋ 382

2995

Աղջի՛, դու մորեդ ուշ եկար,
Մենացար, կարմիր-թուշ եկար.
Տուն ըմ չունիմ, որ տուն երթանք,
Բեզի առնեմ, ո՛ւր երթանք:
ԱԳ 91· ԲՍ 150

2996

Լողկցար, ծովից դուրս եկար,
Դեմ ամրոցին դու կայնար:
ՀԺԵ 57

2997

Ջուրն իմ տան տակից բխար,
Երկած սիրտս լվանար.
Ցար, քո տված խոցերը
Քո ձեռներով լավանար:
ՀՄԽԱ 34

Տանս տակից ջուր բխար,
Ցարս սիրտս լվանար.
Ցարիս տված յարեքը
Իրան ձեռքով լվանար:
ԲՍ 147

2998

Ո՞ւր դնացիր, ո՞ւր եկար,
Դու իմ սրտին դաւր եկար:

2999

Զիթ մինթանես թարգու կար,
Ժիր տղա յես, արի տա՛ր.
Թե վոր կ՚ըլնես ինձի յար,
Գնա թալին, արի տար:

1 2· Զիթ արխալուղ թարգու կար,
Լավ տղա յես, արի տար:

1 2· Զիթ մինթանես մանդր կար,
Թե սիրել իր, արի տա՛ր:

3000

Աստված կ՚անի մեզ երկու ճար,
Նշան կուտան երկու հազար.
Վոչ հազարն ալիտեր, վոչ երկու հազար,
Սրտով սիրածին մարդ ել չի խաբար:
ՎՄԲ 48

3001

Երթանք. Աղթամար,
Առնենք սախթ, քամար,
Քո մեջաց համար:
ԲՆՍ. 583

3002

Աչքերդ թուխ, ունքդ կամար,
Դու ծնվել ես ինձի համար,
Մեջդ ունես ոսկի քամար:
Տի 167

3003

Ինչպես երկնքի կամար՝
Կապել ես ոսկե քամար.
Ոխտը ոտնդ դուրն ունես,
Վո՞ր մեկն ե ինձի համար:
Տի 245

3004

Երկինքն ե կապել կամար,
Քու ունես ոսկե քամար.
Հախ տիրոջ կամեցածն ե,
Դու դրված ես ինձ համար:
Տի 190

3005

Ամպել ա կամար, կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Դու ուրիշ միտք մի՛ անի,
Մի ջան ունեմ քեզ (վ. իր) համար:
ՀՄՀՍ. 23

3—4· Ոսկե քամարիդ մեռնեմ,
Աստված պահե քեզ ինձ համար:
1—4· Ամպել ա կամար կամար,
Ես կըմեռնեմ քեզի համար:
ԿԺԵ 37

3006

Արեվը կամար–կամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե(լ)
Իմ աղբար ճամբի համար:
ՔՀ 160
4· Ցարիս ճամփի համար:
ԱԳ 92
4· Քու աղիղ խաթեր համար:
Տի 248
4· Իմ յարի ճամփի համար:
ԱԳ 260

***

Արեգակը կամար–կամար,
Մեջքումդ ոսկի քամար,
Ես մեռնիմ աչք–ունքիդ խամար.
Հիսուն որ պաս եմ պահե
Քո աղիղ ջանիդ խամար:
ՀԺԵ 133

Աստղներ կամար–կամար,
Մեջքս կա ոսկի քամար.
Իսկուն որ պաս եմ պահեր
Քու ջահիլ ջանի խամար:
ՀԺԵ 124

***

Լուսնիակ կամար–կամար,
Ցնս նստած եմ քեղ համար.
Հիսուն որ սպաս եմ սպահ
Քու աղիղ խաթներ համար:
ԹՄԿ 121

3007

Արևիվը կամար–կամար,
Կապել ես ոսկի քամար.
Ոսկիդ ինձի չի խաբի,
Մնացել եմ յարխս համար:
ԲՍ 131
4· *Մնում եմ յարխս համար:*

***

1—4· *Արեվն ելի կամար–կարար,*
Մեջդ ես կապել ոսկի քամար:
ՎԺԵՐ 17

3008

Լուսնիակը կամար–կամար,
Քեզի կուզեմ ինձի համար,
Բարակ մեջքիդ ոսկի քամար:
ՋՐ 20

3009

Լուսնիակ կամար–կամար,
Ցնս մնանիմ քեզի համար.
Սիրտիկանս ինձի չեն տար,
Աստուծու խաթերն համար:
ԱԳ 94

3010

Լուսունկան կամար–կամար,
Ցնս կուլամ քեզի համար.
Բլբրվիր, յեսիդ նայիր,
Աստուծու խաթերն համար:
ԲՆԱ 624

***

Լուսնկան կապեր կամար,
Ցնս կուլամ քեզի համար.
Մեկիկ մի սելա ևկու,
Աստուծու սիրուն համար:
ՀԱ 462
3 4· *Ոլբրվիր, յեսիդ նայիր,*
Ջիդարիդ խաթերն համար:
ԲՆԳ 677

3011

Ժամ չինեն կամար–կամար,
Սալդա յեմ քեզի համար.
Աղջի, աստվածդ սիրես,
Բե պահա ինձի համար:
ԱԵ 196· ԲՍ 157

3012

Արեվն ելավ կամար–կամար,
Ջուլոն կապեց ոսկի քամար,
Ցնս կը մեռնիմ քեզի համար,
ԺՆ 25· ՀՄՆԱ. 38
3· *Քեզի բերեմ Չանխս համար:*
ՔՀ 173

***

Արեվ ղարկեր կամար–կամար,
Մեջքդ կապիր ոսկի քամար,
Քեզի սիրի Չանխս համար:
ԱՀ 442
1—3· *Արեվն առեց տամար–կարար,*
Քեզ պահեր եմ Չանխս համար:
ՀԺԵ 44

***

Արեվն առեց կամար–կամար,
Քո մեջք կապիր ոսկի քամար.
Արեվն առեց կամար–կամար,
Քեզ սիրեցի Չանխս համար:
ՀԺԵ 53

3013

Արեվն ելավ կամար–կամար,
Ես լուրն ելավ մեկի համար.
Եվ մենք չունինք մխիթարանք,
Երկնուց դևտին ընկանք, կորանք:
ՌՄ 56· ՏՒ 95

3014

Սեվ ունքեր կամար–կամար,
Ճես կ'ապրիմ քեզի համար.
Ոխտը տարի սեվ հագա,
Քու աղիղ խաթեր համար:
ՏԻ 252· ԲՄ 127

3015

Արեվը կեռ ու կամար,
Ճես կը մեռնեմ քեզ համար.
Ճոթը (վ. ոխտը) տարի դիմացա,
Մենակ քու խաթեր համար:
ԱԴ 175· ՌՄ 129·
ԲՄ 136

2· Դու մի սար լինճի համար:

3016

Լուսնակն եր կեռ ու կամար,
Քուր մեռներ աղբոր համար.
Ոխտն որ ծոմ ու պաս պահեմ
Ղարիբ ճամբորդիս համար:
ՆՀԶ 87

2 3 4· Քիրը մեռնի աղբոր համար,
Հիսուն որ պաս եմ պահել
Իմ յարի ճամփի համար:
ԱՀՆ. 54

3017

Աչքերդ ղամար–ղամար,
Կապել ես ոսկե քամար.
Աստված թող քեզի պահե
Տրորված ջանիս համար:
ՏԻ 246

***

1—4· Կապել ես ոսկի քամար,
Աստված թող տա քե խաղար:
ԾՎ 52

3018

Բարակ մեջքիդ ղարկեր ես քամար,
Կտրեցիր սրտիս ի ճար:
ՀԺԵ 62

3019

Ճարս կապեր եր քամար,
Սալդա յեմ քեզի համար.
Իմ յոթ տարվան աշխատանք
Կըխարջեմ քեզի համար:
Ա.Ե 196

3020

Ա՛յ ուրմա, ուրմա յար,
Քյաքյուղդ բուրմա յար.
Գնացել ես այանը, յկի՛ւ,
Աքաթակդ լիքը խուրմա, յա՛ր:
ԱԴ 115
4· Փեչերդ լիքը խուրմա, յա՛ր:

3021

Աղջի, անունդ Նիդյար,
Սիրածդ ա խառադ դուրդյար.
Ով վոր մեզի բամբասա,
Գյուլքենը դիպլի Ջիդյար:

3022

Ջաուկին ասել եմ քեզ «յար»,
Բերել եմ ոսկե քամար.
Քու աղբոր հերն անիծած,
Քեզ կ'ուղե յադի համար:
ԲՄ 139

3023

Սոնա յար, սոնա յար,
Սոնա սիրուն, սոնա յար:
(Կրկնակ)
ՀՄՀԱ. 40· ՎԺԵ 14

3024

Կանչում եմ՝ յա՛ր, արի՛, յար,
արի, յա՛ր:
Սեվա՛վոր, մուքն ընկավ, տուն
արի, յա՛ր:
ԿԺԵ 33

***

Ճար, արի՛, յար, արի,
յարալու յար,

Մութն ընկավ, տուն արի,
անջիղյար յար։
(Կրկնակ)
ԱԴ 161

1· *Կանչում եմ, կանչում եմ՝*
յար, արի, յա՛ր։
ՀՄԽԲ 9

***

Տուն արի՛, տուն արի՛, տուն
արի, յար,
Մթնել ա, տուն արի՛,
անջիղյար յար,
Կանչում՝ յար, արի՛, յարալու յար։
(Կրկնակ)
ՌՄ 102· *Տհ* 212

3025

Վատա, դնացի յա՛ր,
Կարտա մնացի, յար։
(Կրկնակ)
Տհ 217

3026

Ա՛յ սար ու սևլրան յար,
Մարալ ու ջևլրան յար։
(Կրկնակ)
ՌՄ 127· *ԱԴ* 168·
Տհ 182

3027

Նանան յար, դյուլում Նանան յար,
Ես ի՞նչ նապրի Նանան յար։
(Կրկնակ)
Տհ 218

***

Նանան յար, հա՛յ, Նանան յար,
Ես ի՞նչ սիրուն Նանան յար։
(Կրկնակ)
Տհ 259

3028

Ցամա՛ն, յամա՛ն, յար,
Նարըմ, նարըմ յար,
Ի յոհնա յարըմ յար·
Նշանլու չեմ չես,
Սավդալու չեմ չես,
Սալդըացու չեմ չես։
(Կրկնակ)
Տհ 115

3029

Ո՛յ, ո՛յ, իմ անուշ յար,
Ձիս կրեցիր դարբեդար։
(Կրկնակ)
Տհ 201

3030

Ցար, յար, յար, յա՛ր,
Ընկել եմ սար, սար,
Ինչպես խելագար։
(Կրկնակ)
ՀՄԽԲ 10

3031

Աղջի՛, անունդ Զինար,
Մարի անեն սինին ա՛ռ.
Հարևդ մարևդ խլին առար,
Զևոքդ բանևի, ելլեմ սար։
ԱՋ 387

1 3 4· *Աղջի, անումդ Ելիզար...*
Հարն ու մարևդ խլին ա՛ռ,
Զևոք ձևոքի տանք, կևնանք սար։

3032

Ա՛յ բալա Հեղնար,
Շատ կևրաք, դեղնար,
Ինձանից լեղվար,
Դյուլ Հեղնար Ջան։
ՋԲ 39· *Ժհ* 20

***

Արի, յար, արի· խառվ մի՛ մնար,
Տես՝ Արի, յար, արի, խառվ մի՛
մնա։

3033

Հա՛յ աստաբ, աստաբ Մանուէլար,
Սեվ հավքի կատաբ Մանուէլար.
Թե ինձանեն ձեռ չքաշես,
Ծորդան–դոշակ վոչ մաշես։

3034

Որ չքռնա, զիտա պար,
Ոտներ կոտրի քիանա քար,
Կարի ընտրա ճար ու վար։
ԱՋ 72

3035

Ռեսի կալ բոլըրպար,
Սալիկուլս ի մեջ կուխաղար.
Ծամեր թալուկ իր յետեվ,
Կու թուվռեր չատ թեթեվ։
Տի 202

***

1—4. Հաջոնց կալը բոլորպար,
Ծումար մեջը կըխաղար։
ՀՄԽԲ 28

3036

Համբարձումին մոտենք պար,
Ցես քեզ, դու ինձ ասենք «յար».
Ցես չան ասեմ, դու՝ զյուլում,
Ուրախանանք միասար։
ԲՄ 158

3037

... Ինչո՞ւ ինձ սիրեցիր, խաբեցիր,
չառար,
Մեթե յես քեզի մոտ չեղա
ընդունակ.
Ինչո՞ւ ինձ սիրեցիր, խաբեցիր
չառար,
Մի բուռը դցիր, սիրտս վառեցար։
ԱԲ 335 հա.

3038

Բարեվ տվի, ինչո՞ւ չառար,
Ինձի տեսար, շուտ յեղ դառար,
Իմ սրտով սիրած յարըս,
Ջանից բեզարած յարըս։
Տի 181

3039

Գյուլում, զյուլում Գիլասար,
Բուրդ եմ մանել հավասար.
Երնեկ կըտամ են որին,
Վոր եկար, հետս խոսար։
ԱԲ 142

3040

Գյուլըմ, զյուլըմ Գյուլասար,
Բուրդ կըմանեմ հավասար.
Ես չենումը երկու հարս կա,
Մինը քանց մինը յասար։
ԱԳ 270· ԲՄ 143

3041

Գյուլում, զյուլում Գյուլասար,
Գոլք եմ մանել հավասար.
Ցես մի չեկլիկ յար ունեմ,
Մի աչքը թեքն ա, մինը յասար։
ԱԺՄ 51

3042

Գիտեմ, աստված, դու տեսար,
Աղաչեցի՝ իմացար.
Ցես վոր պեշեդ կախվեցա,
Ինչի՞ դու չդթացար։
ԱՋ 385

3043

Ընկել եմ, ա՛խ, սարե սար,
Դարման չունեմ, վոչ մեկ (վ· մի)
ճար.
Ուղում եմ դամ քո վոտը,
Առաջս ծով է սարե սար։
Ան 202

3· Ուղում եմ դալ քու վոտքը։
ԲՄ 142

3044

Դնա Լէմ դեմի սար,
Սեր ու սալդնս հետդ տար.
Բնդի նդաեղ դցողը,
Բալքի ըզնի դարբնդար:
ՏԽ 254

3045

Ցնէ ու երթանք Կաբնկու սար,
Բոչկ մը չինենք, մանենք հխար.
Թող դա վրը մե շահն Ծանդքար,
Ուզե հարյուր, կուտամ հաղար,
Բաղե', քո թուխ աչքիդ համար:
ՀՀ 327

***

Աբի երթանք Կաբնկու տար,
Բնդը մը չինենք, մանանք խասր.
Հարսուր (վ. հարիր) կ'ուզեն,
կ'ուտամ հաղար,
Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
ՌՄ 98. Տխ 233 հմ.
2 3 4. Կուզեն հարսուր, կ'ուտամ հաղար
Թուխ աչքերուդ խաթրու համար:
Շեկ ունքերու խաթրի համար:
ԱՀ 442. ԺԽ 73

***

Ելնք երթանք Կաուռնկու տար,
Շինենք քյոշկ մը, մանենք հխար.
Ձմռնկրիքի խաթրի համար,
Հարիր ուզե, հաղար կ'ուտամ:
ԲՆԱ 740
1—4. Բոչկ ըմ (չինենք), մանենք խասար,
Կուզեն խարիր, կ'ուտամ խաղար:
ԲՄՎ 23
Տնա՝ Դու ո՞ւստ կը դաս Ծընըստա,

3046

Երկանքս կ'ապտա ճավար,
Դուշմանի, քո աչքը խավար.
Ցնս սիրել եմ, յես կ'առնեմ,
Ջանիամ ինչ չունի տավար:

***

Ջաղացս կ'անի ճավար,
Դուշմանի քու աչքը խավար.
Սիրել ենք, իրար կ'առնենք,
Թող տանեն յոթը (վ. ոխտը) տավար:
ՌՄ 126. Տխ 241.
ԲՍ 155

***

Ջաղացս կ'ապտա ճավար,
Դուշմանիս աչքը խավար.
Ցարեն վըր կ'առնենք խարար,
Թող տանեն ոխտը տավար:
ՍՑ 96

3047

Ես դիշեր կ'անցնեի դժվար,
Կ'երթամ բարակ ու երկար.
Իմս վըր ոչ ու վախում
Բոնդ ի՞նչպես կ'անցնեի, յար:
ՀՄԽՍ. 9

1 2 4. Ես դիշեր դժվար անցավ,
Բարակ ու երկար անցավ...
Բունդ ի՞նչպես, յա՛ր, անցավ:

Տնա՝ ես դիշեր մ'քնեց, դնաց:

3048

Աբի դառը սարը տա՛ր,
Մի որ ել դո՛ւ չդրան դառ.
Տված խոսքդ կատարի,
Ինձ մի՛ անի դարբնդար:
Տխ 171

3049

Շահ—սանամ (վ. Ա՛խ) ոսար,
ոսար, ոսար,
Շեկ (վ. չան) աղի դարդին
վարամոսար:
(Կրկնակ)
ՍԴ 161. Տխ 219

***

Ոտար, ոտար, ոտար, ոտար
Ճես քու դարդեն, վարտամոտար,
ԿԺԵ 50

3050

Վարդն ի բացվե Վանա քաղքի
եզեստար,
Ասուած սիրես, մեկն որոխկի,
ձիկը տա՛ր.
Ջյա նազերով, ջյա խորոտիկ,
դու վի՞րն ես,—
Աչխար դիտի ալամ դիտի՝
դու իմն ես։
ՎՍԱ. 41. ԺԹ 32

***

Վարդ մի բացվե Վանա խորոտ
եզեստար,
Ասուած սիրես, մեյ մ'ել որոխկի,
ձիկ ել տար.
Իրիցա յես, ել դո չկա ձիկ ել ճար,
Ծո՛ խորոտիկ, ծո՛ ժուռ ծծեր, դու
վի՞րն ես,—
Աչխար կ'ասեր, ալամ դիտեր՝
դու իմն ես։
ՆՀԳ 48

3051

Ջյամբախ Ստամբոլ, ավեր
Սքայնատար,
Տարավ իմ կարիբ, չիբե մեյ
խաբար։
Գնթմա, կարի՛ր, գնթմա։
ՀԺԵ 50

***

Ջյամբախ Բեյօղլի, պլե՛ր
Իւսկիւտար,
Վոր չաներ իմ յար վեր ձիկ
դարբնեղար։
ՎՍԱ. 61. ՏԹ 132

***

Ջամբախ Բուլանուխ, պլե՛ր
Իւսկիւտար,
Իմ կարիբ չերթեր, ձիկ աներ
դերբեղար։
ՀԺԵ 45

Տես՝ Պղտուր ջուր կուզեր
սարերաց թեվլեն։

3052

Ա՛յ Արազ, ջուրդ վարար,
Ցարաբ յարես չտեսա՞ր.
Ցես չհասա մուրազիս,
Ցարաբ կարոտս առար։
ԲՍ 126

3053

Ա՛խ, Արազն ե շատ վարար,
Դուրս ելնելու չունիմ ճար.
Ցա՛ր, ոսկի ծամդ բաց թող,
Ջաչե՛, ինձի քեզ մոտ տար։
ՀՄԽԱ. 35

2. Քեզ մոտ գալու չունիմ ճար։
Տես՝ Արազ գետ մեջ ձիկ,
մեջ քեզ։

3054

Արար–վարար, չատարար,
Սարին թոռ կիդա վարար.
Եդ տեղով դո՞րն ես դնում,
Ցետ դառ յի՛կ. ուշս տարար։
ՍՋ 377

3055

Աղջի՛, բոլ ե նեղացար,
Գյուղդաղ երեսդ բացար.
Ես խոսքերն վոր յես ասի,
Դու գալում իր, դիմացար։

3056

Ամաչ ինչի՞ հեւացար,
Խելքդ գլխեդ մոռացար.
Խելքդ գլխեդ կորել եր,
Ցարդ քեղնեն ճորել եր։
ՀԺԵ 117

3057

Մեր դռանը ագի քար,
Ցնս լալիս եմ քո համար.
Սիրածս ուրիշն առավ,
Մութ և աշխարհն ինձ համար:

3058

Տեղ եմ գնել գլամքար,
Մեջն եմ դրել քալանթար.
Ցնս մի բուռը լեզակ եմ,
Բալիբոյանի սեղակ եմ:
ՔՀ 158· ՏՄ 248
2 3 4· *Մեջի քնար քալանթար.*
Ցնս մի պուճուր լեզակ եմ,
Քալանթարի սեղակ եմ:
ՄՔ 346

3059

Ձեր դռանը կրնիմ նոքար,
Թաք ինձ մի պղի քարևքար.
Վազա կաթե', մաստ սրվի,
Գամ ինձ ել ինձ ել քու մոտը տար:
ՏՄ 81

3060

Ադրբի գլուխ մարմար քար,
Ինձի տրա քեզի յար.
Ադրի', ինձի վառելիք,
Ինձ մի' խաղնի մինուճար:
ԿԺԵ 27

3061

Ժամի ստակի մարմար քար,
Ցնս չեմ առնի գարիր յար.
Թե վար առնեմ գարիր յար,
Ոսկին գարկեմ տարև տար:
ՀԺԵ 126

3062

Լուս գևևդման մարմար քար,
Ցնս չեմ առնի գարիր յար.
Գարիր յարն ինձի վուշ և,
Գնդի մեջինն անուշ և:
ՀԺԵ 120

1 3 4· *Ժամի դուռը մարմար քար...*
Գարիրությունը վուշ ա,
Սրտով սիրածն անուշ ա:

Ջուրըն առա, նյա տար,
Ցնս չի առնեմ գարիր յար.
Գարիր յար աչքին վուշ եր,
Գնդի մեջին անուշ եր:
Չնա՝ Ա՛յ նանի, քու մերությեն:

3063

Ժամի դուռը մարմար քար,
Ցնս չեմ առնի գարիր յար.
Թևվերիս բերանն ոյա,
Ցարս խայտագի սոյ ա:
ՄՔ 343· ԲՍ 144

3064

Ժամի դռան կարմիր քար,
Ինչ եմ անում գարիր յար.
Ժամի դռան արևվը,
Ձեմ ուզում քո բարևվը:

***

Բարձր կուսը մանդր քար,
Տևս՝ Տան քոլ անցա, ճրագն եր վառ:

3065

Դու կայներ ևս Տիրամոր քար,
Կ'ելլևս կ'երթաս, մանևս կաքավ:
ՀԺԵ 49

3066

Դուն ելել ևս, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն եղնի, վոչ բերատեր.
Իներ չտեսնի քո հերն ու մեր,
Ինձի չտևներ ևս գարդին տեր:
ՄՔ 135

Դու ելեր եր, կ'երթեիր ի բեր,
Վոչ բեր եղնի, վոչ բերատեր.
Իներ չտեսներ քու հերն ու մեր,
Ջիս ի չևներ ևս գարդի տեր:
ՀԺԵ 94

Դու ելեր ես, կ'երթաս ի բեր,
Ոչ չտեսներ քու հերն ու մեր.
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
Վոր դիս չեներ ես դարդին տեր:
ԱՀ 443

***

Ամարս ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Վոչ բեր եղներ, վոչ բերատեր.
Սեվ մի կապեն քու հերն ու մեր,
Ընձի չենեն ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 77

Յանեն ելեր՝ կ'երթա ի բեր,
Վոչ բերն եղներ, վոչ բերի տեր,
Վոր դիս չեներ ես դարդին տեր:
ԱԵ 194

Եամար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Դիլբար ելե՝ կ'երթա ի բեր,
Զիս ի չեներ ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 99

Նաներ, նաներ, նաներ Զուլո,
Վոչ բեր եղներ, վոչ բերի տեր,
Ընձի չեներ ես դարդի տեր:
ՀԺԵ 97

Տաներն ելավ, կ'երթեր ի բեր,
Ոչ չտեսներ, իւր հեր ու մեր,
Զեներ դիսիկ սավդա անտեր:
ԲՆԳ 650

***

Դու(ն) ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր,
Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:
ՌՄ 50· ՏԻ 86·
ԲՆԲ 364

***

Արի երթանք են բերն, են բեր,
Վոչ բերն ելներ, վոչ բերի տեր,
Ցես ալ տղա յեմ սիրո տեր:
ՊՎ 96

***

Դու ելել ես, կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր.
Տո՛ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր,
Ապրի քու հեր, ջուխտակ աղբեր:
ՌՄ 67 հա.

Դու ելել ես կ'երթաս ի բեր,
Վոչ բերն ըլնի, վոչ բերատեր,
Տո՛ պատիկ հարս, նոր սիրո տեր:
ՔՀ 175

1 3 4· Տնեն ելար, կ'երթաս ի բեր...
Դու պատիկ հարս, նոր սիրուտեր.
Ինձի թողիր խեղճ ու անտեր:

3067

Արի երթանք են սարն ի բեր,
Վոչ բերն ելներ, վոչ բերի տեր.
Ցես եմ մենակ քո սիրու տեր,
Մենակ յես դու մանենք մեր հեր:
ՎՍԲ 42

***

Աղբեր, աղբեր, ջան աղբեր,
Տես՝ Գինի, ղինի, ղինուտան:

***

Չանես աղբեր, ջան աղբեր,
Տես՝ Տո՛, տղա, տո՛ ջան տղա:

3068

Աղջի՛, ապրի քու աղբեր,
Ինձի դու սաղ ջուղաբ բեր.
Քե համար զարիք ղուշ եմ,
Տնե, տեղե բնավեր:
ՏԻ 235

3069

Գալիս հետդ խիար բեր,
Քեզ պահել եմ կաթի սեր.

Ղարյու փլամ նմ նվիլ,
Աբի ինձ հետ մի տեղ կենք:
Տի 211

3070

Դուբան գաշտեր գարիկը բեր,
Ձագրիկին խոտն մաքու տեր:
ՐՆԴ 122

3071

Ձագրի տուն ջուր կիսկը,
Աղջիկ տղին դուր կիսկը.
Ձագրի քարը տաշուկ եր,
Աղջիկ տղին մաշուկ եր:
ՀԺե 80

3072

Հարսով քամին չնիչրնակը,
Լուծն ու սամին սարևն կիսկը:
Վերցի՛ր խուրջին, երթանք քարճին,
Դիլրար մնեք Վանա կիւրջին:
Դիլրար նոսի մուխտու ցրվքին.
Երթանք մրտ խոպի մուֆթին,
Իդան կարին դիլրարի պին,
Դիլրարի պին՝ երկու մաքին:
ՀԺե 93 հա.

Լուծն ու սամին սարևն կիսկա,
Վերցի՛ր խուրջին, երթանք քարճին:
Դիլրար նոսի մուխտու ցրվքին,
Դիլրար մնեք Վանա գիւրջին:
Արևք երթանք մրտ պոպի մուֆթին,
Իդան կարին դիլրարի պին,
Դիլրարի պին՝ երկու մաքին:
երկու մաքին խամուրմա,
Ոտտա դիլրար, խլամնա,
Պաղ մի խոտա, կչտանա:
ՀԺե 76

3073

Եսար ֆող ձյուն դրեր,
Վեր ձյան կարկուտ դրեր,
Իմ յար ֆող ատուն դրեր,
Ձիկ անուշ ջյուն դրեր:
ՎՍՍ. 61

Տես՝ Փչեցեք, հովեր, սարեր
ձուն բերեք:
Համա. Ամպել ա, ձուն չի գալի:

3074

Դարի տրկեն մուխ կու գրեր,
Աղջիկ լաճուն հյուր կու գրեր.
Սիրած հնրածին դյուր կու գրեր,
Ցարոչ աչիչ ջուր կու գրեր:
ՎՍՔ 44

3075

Բարձի տրկեն խոտ (հոտ) կու գրեր,
Տեղն խակեցի (ձղեցի) փոնթ կու
գրեր:
Կաքավնե՛ր, կաքավնե՛ր,
Ելեք երթանք ջաղցրներ:
ՎՍՍ. 45· ԺՄ 87

Տես՝ Տեղը քցեմ, փոնթ կըլա...

***

Ժամի դռնեն դուս կու գրեր,
Տես՝ Ժամի դռնեն դուս կը գաս:

***

Ջաղցի տուն ջուր կու գրեր,
Տես՝ Բարձր սարևն ջուր կուգա:

***

Նրնչուն միղար, ալ բնդեր,
Տես՝ Նրնչուն միղարով աղջիկ,
Տես՝ Ղաչալանքի գնրը:

3076

Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ գարդեր,
Ջուն ա գրեր աշնան արտեր...
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ գարդեր,
Մկներ կերան աշնան արտեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ գարդեր,
Ջուն ա գրեր բանճարիկ սարեր.
Ի՞մալ ենիմ ծանրիկ գարդեր,
Հալեր ֆաթիեր մարմար քարեր:
ՀԺե 102

***

Ես մեր Նիդյարի դարդեր,
Գարկուտա տարավ մեր արտեր:

3077

Ջուրն ա ընկեր եղ կորդեր
(քորթեր),
Աստված պահե եղ խորդեր.
Ջուրն ա ընկեր ջաղցըներ,
Աստված վերցնե աղըկներ.
Ջուրն ա ընկեր առվըներ,
Աստված տիե պատվըներ:
ՆՀՋ 96

Տես՝ Ջուրն ե ելի առվըներ:

3078

Ցես սարեն կու դալի, չալակս
բուրդ եր,
Լեղուդ ընճի համար վառած
քուքուրթ եր,
Բոյըդ ղարղու ղամիշ, երեսդ
թուղթ եր,
ՏՄ 96

2 3. Ա տունը մի՛ մոներ, չատ
ղուլում մոձխ եր,
Բոյն եր ղարղու ղամուշ, աչքերը
թուխ եր:
ՋԲ 21

3079

Ալուչի ծառ, դիլազ եր,
Գիշեր անքուն երազ եր,
Տաչին մարալո, տաչին մարալո:
ԾՎ 51

3080

Երկնուց ընցան կազեր,
Աչըդ չալեց ուր սազեր,
Ձեմ կանա քաչե նազեր:
ԾՎ 52

3081

Մեր դռան սուրու ղազեր,
Իմ յարոջ չեկիկ մազեր.
Իմ յարոջ դոչի ալը,
Ի՞նչ կ՚անեմ դունչի մալը:
ԱՀ 137

3082

Շեկ չեկ քու մազեր,
Ֆաչեմ քու նազեր.
Ջամիչ եմ բերի,
Աբլի նստի՛, կե՛ր:
ՀԺԵ 88

3083

Աղջիկ, անուչիկ Նազեր,
Խելքս տարավ քու մազեր:
ՀՄԽԱ 42
1 2. Աղջի՛կ, անունըդ եր Նազեր,
Խելքս տարավ եղ քու մազեր:

3084

Ջաղցի առուն ավազ եր,
Աղջիկ լաճուն կավազ եր:
ՎՍԱ 46
2. Աղջիկ լաճուն այվազ եր,
ԾՎ 4

***

Սարերն լլին ավազ եր,
Իմ յար փաչին դավազ եր:
ՀԺԵ 44

***

Անտեր առուն ավազ ե,
Աղջիկ խորթին մարազ ե:
ԲՆԳ 122

3085

Մուտս մանուկ ջհել եր,
Ինչ որ հագեր՝ կը վելեր.
Հասպ լո լո լո քոչարի,
Հասպ լո լո լո քոչարի:

Թևմշի արջ լև բաչ ևր,
Կայնև սարին կ'իչևր.
Հապ լո լո լո...
Պատավ ճնճղնևր քշևր,
Կ'ըսևր ղըշըլ անուշ ևր.
Հապ լո լո լո...
Ախարի Թուլին քաղքցի,
Պատի Թունդիր, իրիցի,
Պոչն ևր կևսև հակ ընճի:
Մսից դևննք մև կոճին,
Կարևնք ճամբևնք ժամկոչին:
Հապ լո լո լո քոչարե:
ՀԺԵ 88

3086

Վավիևր Զուլո, վավիևր.
Ֆո տանոզի տուն ավիևր,
Շևկ ծամևր տախտան կ'ավիևր:
ՀԺԵ 55

3087

Հապևր և կարմիր սոևր,
Լնկև անմևրի չոևր.
Քանց բալու մևզր անուշ ա,
Ման կը դա քոչա–քոչա:
ՏԽ 202

3087

Աստավաման բարև լուսուն կյախ ևր,
Կարմիր ինձար կանաչ Թաֆևն
կախ(ած) ևր.
Աստված իմ սրտի ուզած յար
պախևր:
ՎՍՍ. 45

3088

Հարս մի բևրինք, չախ ևր,
Դուռ ու դրկից ուրախ ևր,
Հարսի հոլ տուն քամբախ ևր,
Զարևք վիմայ ճամբախ ևր:
ՀԺԵ 78

3089

Տանևն ևլավ, ձյուն կըլորևնք,
Իմ յարն ու դքում չևս չևմ վախևր:
Ինչ խորատիկ, ինչ սիրուն,
Հաղար նրևնկ քու տիրուն:
ԲՆԴ 650

***

Զուն Թալի, սարևր լորևի,
Չևմ յարն ու քում չևմ վախևի.
Ցարով սևնջևն չևմ կոխի:
ԱՋ 72 հա.

***

Զուն Նևի, սարևր լորևի,
Շուն յարուկ գամալ վոևի:
ԲՆԴ 123

3090

Մայրամ Թոնևր վառևր, անևրը
մուխ ևր,
Աչվին ծարուր քաշևր, ընքուևնր
Թուխ ևր.
Մայրամ, մի՛ լար, աչվիդ
կ'ավիրվի,
Բևղև տանողին անևին ավրվի:
ՀՀ 330

3091

Կողրա սարը վրած ևր,
Շուշարանդով չարած ևր.
Ինչ անևմ շուշարանդը,
Հևրը վորդուց հանած ևր:

3092

Զաղչի դռևներ տաշած ևր,
Ցարևկս սրտես խառած ևր.
Զաղչի տուն ջուր կու գրևր,
Աղջևկ լաճուն դուր կու գրևր:
ՀԺԵ 44

Տես՝ Բարձր սարևն ջուր կուգա:
Դարև տրևկն մուխ կու գրևր:

3093

Զաղչի դռևներ տաշած ևր,
Դուռն վրևն նևրկով նևշած ևր,
Ցարևս անուն վրևն գրած ևր:
ՀԺԵ 81

Տես՝ Ջաղացիս դուռը տաշած։
Ջաղացիս դուռը տաշած է։
Ժամի պատը տաշած է։
Ջաղցի դռներ տաշուկ եր։

3094

Սիա փուչին դրած եր,
Դուքնի բարձը դրած եր.
Ջյաթամ երեք, աղաներ,
Ցարս ինձնին ջորած եր։
ԱԳ 97

3095

Երկնուց երեսը լուսունկան բակ եր,
Ձերմակ ծոցուդ միջին ծծիրը
խակ եր,
Ունեյիր աչվի, ընքվի, էմմըը կը
քակեր.
Տերը նասիբ ըներ՝ յես քեզ
առնեյի,
Ցոքն որ, յոքն դիշեր քուդ
պառնեյի,
Ճաշուն հիվանդ, որաբսըկին
մեռնեյի։
ԲՆԱ 776

3096

Ղալ քարը տափակ եր,
Եղ չան դյադլն քուխակ եր.
Մեր ու քուր, մի՛ մեղդրեք,
Աղջկուբեն վախտը եր։
ՀԺԵ 113

3097

Աղջկան աչք խետ ինձիկ եր,
Ինձի ինձոր կ'որոխկեր.
Բալքի յես տանիս պառնիկ,
Բալքի յես ջիւղվա կ'ծախի։
ՎԺԵԲ 10

3098

Մատաղ եմ արել, արի կեր,
Սրտով սիրածիս հետդ բեր.
Առանց նրան կերած հացըս
Կուլ չի պնում իմ բկես վեր։
Տխ 223

3099

Կաթնով եփեմ, արի կի՛ր,
Լիքը աղյուս հետդ բեր.
Լուսադեմին իրար հետ
Ուտենք թաղա կաթի սեր։
Տխ 193

3100

Գեղին վերեվ հերկեր—մերկեր,
Շապիկդ սուրմայով ներկեր,
Սիրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր։
Արի խոսենք, ջորած Նաղլու,
Քընց բիւլբիւլն ել ձենով Նաղլու։
ՋԲ 22

Գեղի վերեվ հերկեր—մերկեր,
Շապիկդ կարմիր ես ներկեր,
Սիրեր եմ, չեմ կրնա թարկեր։
Արի խոսանք, խորոտ Նաղլու,
Դու քընց բլբուլ ձենով Նաղլու։
Տխ 89

Մեր տան վերեվ հերկեր—մերկեր,
Աչվընին սիւրմելի ներկեր,
Սիրել եմ, չեմ կրե թերկել։
Աղջիկ Մանան, ո՞ւմ տենն ես։
ԲՆԲ 525

Գեղին վերեվ, հերկին ներքեվ,
Շապիկեկս սիւրմեն իմ ներկեր,
Սիրեր իմ, չեմ կրնար թարկեր։
Աղվոր նանոյ, նանոյ, նանոյ,
Ցես կուսիրեմ քեզ ամեն որ։
ՀՍ 457

3101

Սրտիկ սրենի սնդուկ եր,
Կոտրալ են սրենի սնդուկ,
Թռալ են կարիր ճնճղուկ,
Թռալ, բանձր սար նլալ։
ՔՄՎ 31· ԺԽ 96
Տես՝ Քո ծոց ձիկ սալվի սնդուկ։

3102

Ջաղցի դռներ տաշուկ եր,
Կալամ վերեն քաշուկ եր.
Կալամ քաշողին մեռնեմ,
Կալամ քաշող իմ յարն եր։
ԾՎ 47
Տես՝ Ջաղջի դռներ տաշած եր։

***

Ջաղջի քարը տաշուկ կը,
Աղջիկ տալն մաշուկ կը:
ՀԺԵ 80

***

Ջաղջի դռնէը տաշուկ կը,
Աղջիկ յանուն (վ. տալին)
բաշխուկ կը:
ԱԺԲ 105· ԾՎ. 46

***

Սիրուն հարսը ալիր մտիր.
Տես՝ Լխանյակ դիշէը, տափակ
կոսուր:

***

Մչու գաչա, կ'ասին, հինդ հարիր
դեղ կը,
Տես՝ Ասին՝ Ալաչկերտ խինդ
խաղար տուն կը:

3103

Սևսիկը խլին յեղ կը,
Իմ յար Թուխաչք, Թուխթեղ կը:
ՎՍՍ. 46
2· *Աղջիկ յանուն յայեղ կը:*
ԺԻ 87
Ճոխ ուլունք տանդ կը,
Ջանս չանիդ յայեղ կը:
ԺԻ 88
Տես՝ Ճախս հլունը հագեղ է:

***

Սարևրն խլին տանդ կը,
Իմ յար նորախառնը կը:
ՎՍՍ. 46· ՀԺԵ 44

3104

Գյամբախ Բուլանդը, լ'նչ անուշ
տեղ կը,
Մէջ քյո երկու ծոց քյընելու
տեղ կը·
Աբե թև պադէյ՝ անխալել
մեղը կը,
Սրտիկս կբխորովեր, իմ զարդիս
դեղ կը:

Աբե՛, յա՛ր, արե՛, քե բան չեմ ասե,
Վալլահ կըմեռնեմ, խոցերս է խասե:
ՎՍՍ. 61

1—6· *Գյամբախ Բալըխլի, լ'նչ*
անուշ տեղ կը,
Մէջ քո երկու ծոց քնելու տեղ կը:

Աբե՛, յա՛ր, արե՛, մալուլ մի՛ մնա,
կուբրաէն ես ինկի, արե՛, մի՛ մնա:
Տի 133

***

Աղջի՛կ, դու քելի՛, քո ճամբաս
նեղ է,
Երկու ծծվլերացդ մէջ քնու տեղ է·
Աբե թև պադէ՝ անխալել մեղը կը,
Վար են մեղը խալեր, իմ զարդին
դեղ կը:
ՆՀՋ 102

Աղջի՛, դու քելի՛, փողանը նեղ է,
Մէջ քյո երկու ծիծ քնելու տեղ է·
Աբե քե պադնեմ, անխալել մեղը է,
Են մեղրն որ խալի, իմ խոցիս
դեղ է:
ՀԺԵ 45

***

1—6· *Մուչ ու Բուլանուդ լ'նչ*
անուշ տեղ կը,
Աղջիկ, քո խարրիկ (վ. խարար)
իմ զարդին դեղ կը:
ՎՍԲ 40· Տի 121

3105

Ա՛յ բալա Շողեր,
Անկջվիդ ողեր,
Ինձի յես Թողեր,
Գյուլ Շողեր Ջան:
ՋԲ 39

***

Ա՛յ բալա Շողեր,
Կ՚առնեմ քեզ ողեր,
Կ՚անչեմ կը տաղեր։
Գյուլ Շողեր Ջան։
ՋԲ 39

3106

Արեդակը մերամեր,
Հալալ արևք, հեր ու մեր.
Նկել ա վոր տանում ա,
Ընկերմիջից հանում ա։
ԱԴ 115

3 4. *Վոր առել ա՝ կը տանե,*
Ընկերմիջև կը հանե։
ԱԺԼ 47

Արեգակը մերամեր ա,
Նշանածը նշանածի սիրատեր ա.
Ցեկել ա, պիտի տանի,
Ցերկիրմիջից կը հանի։
ԱԺԼ 47

[*Ընկերկնյակը մըրըմար ա, և այլն*]։

3107

Դու եկեր ես, կ՚երթաս դոմեր,
Ինչ քո քուշեք, ինչ քո մոմեր,
Սիրեր եմ, չեմ կարնա դոմեր։
ՔՄՎ 29

***

Դու եկեր ես, կ՚երթաս դոմեր,
Մատքեր (ն)մանի վառվառ մոմեր։
ՏՒ 244

3108

Աչխարհ ալան թալան եր,
Իմ յար քեզնից ալայ եր։
Բարաի ծառեր բանձր եր,
Սիրած յարը քաղցր եր։
ՎԺԵԱ 3, 13

3109

Իմ յարը դուռ կը դներ,
Գոտիկը նուռ կը դներ.
Ցես կը մեռնեմ են յարին,
Փալախը ծուռ կը դներ։
ՌՄ 135. ՏՒ 152.
ԲՍ 153

3110

Ոլոր-մոլոր ճամփաներ,
Մեջտակոտոր աղպյուներ.
Կանանչ կենան աղջկերներ,
Չեկան տարան վիճակներ։
(Վիճակի)
ՀԺԵ 123

3111

Արտաչարա կինոկերներ,
Կարթան խանին պիւնկերներ.
Տարան, տվին տան սներ,
Չարկին տարան կուկերներ։
Վա՛յ, Մայրամ, Մայրամ, Մայրամ,
Իմ Ջան քո Ջանին հայրան։
ՔՄՎ 27

***

Ջուրը լցվավ Ջաղչերներ,
Տես՝ Ջուրը լցվավ ողեքը։

3112

Ջուրն և եկի առվերներ,
Գրող տանի պառվերներ.
Ջուրն և եկի Ջաղցերներ,
Աստված պահի պաղչկերներ.
Ջուրն և եկի կորդեր,
Աստված պահե ղևորդեր.
Կանանչ վարոց տղեկներ,
Կարմիր խնճոր աղջիկներ,
Թաս ու թևախառիք կնկերտիք,
Ուտիք-չուտիք՝ կըտավտիք։
ԱՋ 72
Տես՝ Ջուրը լցվավ ողեքը։
Տես՝ Ջուրն ա ընկեր եղ կորդեր։

***

Ջուրը կապե՛ եմ առվերներ,
Գրող տանի պառվերներ.

Դրանք ի՞նչ բանի պետք են,
Աստված պահի աղջիկները:
ՍՂ 135

***

1—4· Ջուրը լցված տուփեր,
Աստված պահի պտուղներ:

***

1—4· Ջուրն ևիսով տուփեր,
Աստված խնդրի պտուղներ:

***

Պտիկ, պտիկ տուփերը,
Դրսից տանի պտուղները.
Ձոր կնճռներ պտուղներ,
Կանաչ վարդ ոդևիներ,
Վարդ մանուշակ աղջիկներ:
ՀԺԵ 87
Տես՝ 1855· Դարանցիլ եմ, տալ չունեմ:

***

Փոչու չափուղ պտուղները,
Թրքի կողով հայվորները,
Կարմիր խնձոր աղջիկներ,
Նոր կրճմրթուին հարսներ:
ԱՆ 206

3113

Ջուրն ի ընկև տուփերը,
Հո՛յ, Ջան, լացին եր.
Սևրն ի ընկև պտուղները,
Հո՛յ, Ջան, Ջան, լացին եր,
Հո՛յ, փաստով լացին եր:
ՎԺԵՐ 12

3114

Եկո՛, ծով ծով աչեր, իս մի՛
լացըներ,
Իս չատ են լացուցած, դուն մի՛
լացըներ,
Ցևս ճամբու դալով եմ, յնտ մի՛
դարձըներ:
ԲՆՍ. 776

3115

Կաքվընե՛ր, կաքվընե՛ր,
Շիլա չապիկ ծալ արեք,
Կարմիր իրևս խալ արեք,
Ձեր պատ ձիկ խալալ արեք:
ՎՍՍ. 46

3116

Ջաղցի դռներ սարին եր,
Աղջիկ լաճուն բարին եր:
ՄՎ. 47

3117

Իմ յար Թող խորտա ըլներ,
Մեկ վոտ Թող կաղիկ ըլներ.
Ծորտոր խորտոին պիտեր,
Գևչերաց տերն աստված եր:
ՎՍԲ 58

3118

Սանդխտյանի աղջիկները
Եկան, լցվան մեր տները.
Թուան, կտան տաքները,
Ցևս ի՞նչ տանեմ խիր կրնեմ(?):
ՎԺԵՐ 3

3119

Երկինքն ամպել եր, ի՞նչ անուշ
Թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, Ջանանս հոն եր.
Այրվա, կրակիվա, ևս ի՞նչ բան եր,
Ցար, եղ քու դարդերդ, իլլայի
աչքերդ:
ԱՆ 209

Երկինքն ամպեր և, ի՞նչ անուշ
Թոն եր,
Կայնա, մայիլ եղա, Ջան աղջիկս
հոն եր.
Երևցա, խորվեցա, ևս ի՞նչդ բան եր.
Սի՛րուն, տաստված սիրես, դիս մի՛
լացներ:
ՆՀՋ 85

1—4· Երկինքն ամպել, ի՛նչ անուշ
թոն ե,
Գամ դռնեն անցնեմ, հոդևակս
հոն ե։
ՀՄԽԱ 13

***

Կաղղվան ձորու մեջն եր,
Տես՝ Երեվան ձորամիջին։

3120

Կայնել ես ելի դռներ,
Տար արածե՛ մեր դաշներ.
Ջյաֆիլը, ինձի թողել ես,
Գնչի յախեն ես բռնել։
Տխ 247· ԲՍ 131

3121

Աչխենի ծոցի նռներ,
Անուռն թորկեց ելու դռներ։
Տխ 184

3122

Եղ կոկած, մոլած տներ,
Կիվալ ու նխչուն սներ.
Եկան ազալ տղեկներ,
Կը (ն)մանին կատղուկ չներ։
ԱՀ 446· ԲՍ 142

***

Կապուտա քիրաճած տներ,
Մեջը կա ոսկի սներ.
Սարեն թափան աղջիկներ,
Կըմանին կատղած չներ։
ԱՑ 99

3123

Ես տներ, ծուխած (վ. պուճուր)
տներ,
Մէջին կա(ր) վոսկի (վ. ոսկե) սներ.
Սուն ու զերան պար (վ. բար)
պիտեր,
Սրտով սիրած յար պիտեր։
ԱԴ 163· ՌՄ 90·
107· Տխ 146

3 4· Սրտով սիրած յար պիտեր,
Սուն ու զերան բար պիտեր։
ԲՍ 150
Տես՝ Լեռն տուն ու բոլոր Երկիրն։

***

1—4· Ես տներ, մանդր տներ,
Մէջին կա վոսկի սներ։
ԿԺԵ 42

***

Ես տներ, կամար տներ,
Մէջին եր ոսկի սներ.
Ոսկե սներ վարդ պիտեր,
Սրտով սիրած յար պիտեր։
ՀԺԵ 125
Տես՝ Ինձ մի պուճուր տուն ունեմ,

3124

Աղբոր բողչան կանթ ուներ,
Քրոջ բողչան վարդ ուներ։
ՀՀ 327

3125

Ախն՝ Ալաչկերտ խինդ խաղար
տուն եր,
Գացինք, տեսանք՝ մե խավքու
բուն եր։

***

Մչու դաշտ, կ՚ասին, հինդ հարիր
դեղ եր,
Գացինք ու տեսանք՝ մեկ հավքու
բուն եր։
ԱՀ 438

3126

Սարերն լիին ալաշ եր,
Իմ յարը ալաշ կալաշ եր։
ՎՍԱ 46

***

Ջաղջի տանիս ալաչ կը,
Իմ յար քանց քոն գյալաչ կը:
ՀԺԵ 59

3127

Արևմն առև Ամկու փիշեր,
Աբի՛ պադնեմ յես քո թշեր.
Քանց խնձորի կարմիր ի քո երեսդ,
Տուր վոր պադնեմ քո թուխ ընքվերդ:
ՎՄԲ 39

***

1—4· *Արևմն առև Ամկու փիշեր,*
Տուր վոր պադնեմ կարմիր թշերդ:
ՊՎ 98

3128

Ծոքն սր, յոթ դիշեր,
Շադկամն ի դռանս թոռմշեր,
Ցար մեղիկ դռնեն չիմեր,
Փչուր մի սիրտ մեղիկ համներ.
Վա՛յ-լո, վա՛յ-լո, վա՛յ-լո:
ՀՄԽԲ 21

3—5· *Ցար մրգիկ դռնեն դուրս չիմնա,*
Փչուր մի սիրտ մրգիկ խոմնա.
Վա՛յլե, վա՛յլե վա՛յլե:
ՌՄ 58

4· *Փչուր մի սիրտ մրգ խոմնա:*
ՏԽ 97

3129

Ես ա կախաց մուխ դիշեր,
Չևնր կարել են դշեր.
Ով ինչ կ'ուզե՝ թող առե,
Ցևս կը պահեմ քո թշեր:
ԲՄ 138

3130

Ես դիշեր, լուսն(յ)ակ դիշեր,
Զ(յ)ուռն ևկեր, դևսին նախշեր.
Աչքդ դևմ արա՝ պահեմ,
Կևս ունքեր, կարմիր թշեր.
ՀՄԽԱ. 28· ԺԽ 11
3· *Դոշդ դևմ արա՝ պահեմ:*
ՊՄՎ 109· ՌՄ 100·
ՏԽ 179
Համառ. Գիշեր խալդա, դուս ևլա:

3131

Ես դիշեր, լուսնյակ դիշեր,
Կևս ընքեր, կարմիր թշեր.
Աղջիկ, ատամածդ սիրես,
Բաց դուռը՝ դամ ևս դիշեր:
ԱԴ 162

***

Լուսնյակ երկան դիշեր,
Կևս անքվի, կարմիր թշեր.
Աղջի՛, ալբարդ արևիր սիրես,
Դասատուր տուր՝ դամ ևս դիշեր:
ԱԳ 94· ԲՄ 145
123· *ԵՒս դիշեր, լուսնյակ դիշեր,*
Սևմ աչքեր, կարմիր թշեր.
Աղջիկ, ատլե ատլերդ:
ԱԲ 136
123· *Ես դիշեր, լուսնակ դիշեր,*
Կևս ընքեր, կարմիր թշեր.
Ատամած պահա քո ատլեր:
ՀԺԵ 123
3· *Ադջի, քո ատլերն ատլե:*
3· *Աղջի, ատլե քու ատլեր:*
3 4· *Ալբարդ արևիր սիրես,*
Թող տուր՝ դամ ևս դիշեր:

3132

Ինձան կարճ որ, երկեն դիշեր,
Ջուռմ լուս պատկիմ, ձիկ քուն չի գրեր:
ՀՀ 305

3133

Ես դիշեր, սիրուն դիշեր,
Աղջի՛, պահեմ քո թշեր.
Սևրդ սիրտս ծակել ա
Ինչպևս վարդի սուր փշեր:

3134

Լուանիակ երկար դիշեր,
Կեռ ունքվի, կարմիր Թշեր.
Աստար երեք իմ յարին,
Չկենա, գա ես դիշեր:
ԱԳ 95

3135

Լուսնակ ու երկար դիշեր,
Թուխ ունքեր, կարմիր Թշեր.
Իմ սիրածին ինձ տվեք,
Չեզ խեր ու բարի դիշեր:

***

Լուսնակը անդին դիշեր,
Սև աչք ը կարմիր Թշեր.
Իմ յարը ընձի տվեք,
Չեր խեր ը բարի դիշեր:
ՀԺԵ 133

***

Լուանկա երկան դիշեր,
Կեռ ունքեր, կարմիր Թշեր.
Ցես դնում եմ մեր տունը,
Ինդ խեր ու բարի դիշեր:

3136

Անտոնի դռան դշեր,
Աչխենին տարան ես դիշեր:
ՏԻ 185

3137

Ծառի վրեն սեվ ղշեր,
Դեռ չեն հասել մեր նշեր.
Աղջի՛, հայլին վե՛ւալ, տես,
Կարմրեր ա քո Թշեր:

Ծառի դլխին սեվ ղշեր,
Դեռ չի հասել մեր նշեր.
Աղջի՛, հայլին ա՛ռ, իշխա,
Իրնէ կարմիր ա քո Թշեր:
ԱՒ 345 հմ. ԲՍ 141

Ծառի վրի սեվ ղշեր,
Չի հասեր ա մեր նշեր.
Աղջի՛, հայլին վե՛րց, նայի,
Շատ կարմիր ա քո Թշեր:

3138

Չրին ննջին խամիչ եր,
Վրան Թուռլու յեմիչ եր.
Սա յարն ինձի յար չեղավ,
Տարեք ըրեք բիլդուրմիչ:
ԲՆԱ 776

***

Բոստաներ հըմեն դամիչ եր,
Տես՝ Բաղչի բոլոր դամիչ ա:

3139

Ջաղցի բոլոր դամիչ եր,
Միջի մեղրը անուշ եր.
Իմ յար ինձի բանկլա դուշ եր,
Մերն աչքերուց բայդուշ եր:
ՆՀՋ 87

3140

Մշու դաչտեր մշուշ եր,
Ուր (իր) հող ու ջուր անուշ եր.
Աղջի՛, քու պաչն անուշ եր:
ՀԺԵ 90

***

Մշու սարեր մշուշ եր,
Մշու խոտ–ջուր անուշ եր.
Մշու մարդը դոչաղ եր,
Մշու կռունկ երկնավիզ, և այլն:
ՔՄՎ 44

3141

Բարճր Մարաթիկի խաչեր,
Շուրջ բոլոր կանաչ եր.
Աչխարք, երկիր ի՛պդաչեր,
Ծըսմնեք ըներ սեվ աչեր:
ԲՆԳ 12 հտ.

3142

Գարուն վոր դըեր, վերին վարագ կանաչ եր,
Շատ երանեկ են յար, վոր ձիյ ճանաչ եր.
Պադիչյ մ՝ կ՝ուղեմ, են իլ կիտեր խանաչ եր:

Ով՝ խոտանիկ, ծո՝ պատրկիկ,
դու վի՛րն ես,
Աչխարհ ի՛մանը, ալամ պիտիր՝
դու իմն ես:
ՆՀԳ 48

3143

Ջաղցի ատուն կանանչ ես,
Ագլիկը լաճուն ճանանչ ես:
ՎՍՍ. 45· ԺԱ 87
Ջաղցի ատնիս կանանչ ես,
Ագլիկ լաճուն ճանանչ ես:
ՊՎ 97
1· *Ջաղցի դռնեը կանանչ ես:*
ԾՎ 47
Ջաղցի դռնեը կանանչ ես,
Ագլիկ ապին ճանանչ ես:
ՀԺԵ 128

***

Աբջակու գաչա կանանչ ես,
Տես՝ Աբջակու գաչա սխտոր ես:

3143

Եսա խինեն ալ խինա չեը,
Ինձա գյացող իմ ատած չեը·
Երթանք դենա, կ՝առնեմ խինա,
Դնեմ ձեռքեը, քո՛ կարմրնա:
ՀԺԵ 51

3144

Սարը սարի նման չեը,
Քարը քարի նման չեը·
Աչքերս ման ավի,
Մեկին իմ յարի նման չեը:

3145

Ծառի միջին կանանչ ես,
Ագլիկն ինձի կը կանչես՝
Չեն մի՛ հանա, մարդիկ կան·
Ագլիկ հոդից կ՝ամանչես:
ԱԵ 192· ԲՍ 155
1 2 4· *Ծառի ատակը կանանչ ես,*
Տղեն ինձի կը կանչես···
Ագլիկ մարդուց կ՝ամանչես:

***

Սկըն ի՞նչ ես, սավղան ի՞նչ ես,
Տես՝ Սկըն ի՞նչ ե, սավղան ի՞նչ ե:

3146

Յատնիկըդ մատուկս չեը (վ· չի),
Սիրածը սրտուկս չեը (չի)·
Դևրձի՛կ, մատնեըդ կոտրի,
Մինչհանեն բոյուկս չեը (չի):

3 4· *Ջարդյար, քնվեըդ կոտրի,*
Քամարը մկըքուկս չեը (չի):

3 4· *Սիրածի հեըը մեռնի,*
Սիրածը սրտուկս չեը (չի):
ՀՄՄ. 18

***

1—4· *Եսա մատնիկը իմ մատուկ չեը,*
Լավո՛ ջան,
Եսա սիրած իմ սրտուկ չեը,
Լավո ջան:
ԾՎ 49

***

Մատնիկըը մատուկըս ա,
Սիրածը սրտուկըս ա·
Դևրձիկի բալեն ապրի,
Շորկըը բոյուկըս ա:

***

Մատնիկըը մատուկս չի,
Շան տղեն սրտուկս չի·
Մխաք ի՛նի, վոր փախցնի,
Ել ու դյուկը քուկս չի:

***

Մատնիկըը մատուկս չի,
Սիրածս սրտուկս չի·
Սարիր, քո բալեն մեռնի,
Ճես ընդու լայելին չի:
ՀԺԵ 123

3147

Դառաճի վերեվ ամպ եր,
Աղջկա դինը չատ թանկ եր։
ԱՀ 440

3148

Իմ ծոցի կուքինը թուչ եր,
Իմ յարոչ երեսը պուճ եր։
ՎՍՀ 46· ԺԻ 87

3149

Աչխարհ ասեն՝ քո յար ծուռ եր,
Ալամ ասեն՝ քո յար ծուռ եր·—
Խազար ծուռ եր, մեչ իմ սրտին
լալ ու դուր եր·
Զիկ կը կպներ, յես քե դներ։
ՀՀ 305 հտ·

***

Գնդով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,
Թաղով ըսին՝ քու յար ծուռ եր,—
Խարիր ծուռ եր, խազար ծուռ եր,
Մեչ իմ սրտին լալ ու դուռ եր։
ՄՎ 37

***

1—4· *Աչխար ասին՝ քյո յար ծուռ է,*
Թաղով ասին՝ քո յար ծուռ է·—
Մեչ իմ սրտին լալ ու դուր է։
ՀԺԵ 46

***

1—4· *Հասամ աղեն, դու ծուռ ես։*
(*Հյո ծուռ է*)·
Խազար Աչխեն կ'ըսի ծուռ է·
Մալ իմ սրտին լալ ու դիւռ է։
ՀԺԵ 58
Հմմտ· Գիչեր ասին՝ քո յար եկալ։

***

1—4· *Ջաղցի բոլոր ըմեն ուռ եր,*
Աչխարհն ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր·—
Մեչ իմ սրտին լալ ու դուր եր։
ՔՀ 174

2· *Աչխար կ'ասեր՝ Ջուլոն ծուռ եր։*
Տե 243

3150

Ծծերդ եր ուռե, յես ասի՝ նուռ եր,
Մրի՝ ձեռս պարղեմ, դու ասիր՝
ժուռ եր·
Թե ժուռ, թե հասուն՝ մոտ ձիկ
կարուլ եր։
ՊՎ 124· *Տե* 121·
ՎՍԲ 40
ՎՍԲ 40· կա նաև 4–րդ տող՝
Թե թանկ, թե եժան՝ մոտ ինձ
մաքրուլ եր։

***

Ծծերդ է ուռեր, յես ասի՝ նուռ եր,
Ասի՝ քաղեմ, դըլ հալա ժուռ եր·
Թե ժուռ, թե խասուն՝ ընձի
կարուլ եր։
ՀԺԵ 49

***

Ծծվերդ կողնճե, յես ասի՝ նուռ եր,
Խորած վարդապետ կ'ասեր, թե
ժուռ եր·
Թե ժուռ, թե խասուն՝ մո ձիյ
կարուլ եր։
ՆՀՋ 103

3151

Աղջի'կ, քու անունդ և Խասեր,
Եկուր երթանք, թուքն և հասեր·
Պաղիկ մ'ալ տուր, մորդ մ'ըսեր։
ՀՍ 457

***

Մուղնըվա դաբը վոս եր,
Տես՝ Մուղնըվա ջուրը սառն ա։

3152

Տո' չաղչաղան, քո տուն ավեր,
Ջուրն ա ընկեր քո չաղչըներ·
Գետեր տարեր, մանդրեր թորկեր·

Տո՛ ջաղջղան, քո տուն ավեր:
Տուն մ'ևմ չիքև վրը բարևբուն,
Փանջարևն բացևր եմ հարավ քամուն:
Իմաչ ևնիմ, իմաչ չևնիմ,
Դարդևրս չատ ա, չիմարևր իմ:
ՀԺԵ 61

3153

Հով կըփչև սարն ի վևր,
Ամառուս կ'ևլնև ղարն ի վևր:
ՀՄԺՄ. 42

3153

Բաղչի պտուղ քարով ևր,
Իմ սևր, քու սևր տարով ևր:

3154

Որ մը ապևկ, որ մը վատ ևր,
Կանանչ–պլուխ չոլի բաղ ևր,
Ելի խոսքով դևս կու տաևր:
ՓՀ 174

3155

Ամառ մի ևկավ, չևս պիցա՝ պևտ ևր,
Թարխան մի ևկավ, իմ յարս ի
հևտ ևր.
Իրիկվի տևսիլ, խընճ բմևն չևտ ևր,
ՄԸ 438
Ելատ տևսա, խընդ դևտ մ'ևր,
Թարխան ևկավ, իմ յար խևտն ևր.
Իշկևցի, իմ յար խընդ բմևն չևտն ևր,
Աբի, յար, արի՛, խոով մի՛ կևնա.
Դիւնի մալ քեզի չի մնա:
ՀԺԵ 127 հա.

3156

ԵՒն տառէմը մին կալ պիտևր,
Իմ չհևնին ալ պիտևր.
Ալ չհևնին ի՞նչ անևմ,
Մի ջանդանջյար յար պիտևր:
ԱՋ 373

3157

Ձի խավը ծիծևռնակ պիտևր,
Դի քյո ևրգիս բան դևի.

Ցևրևկ յնչ ու մուտ անի,
Դիշևրը քյո ծոց ծվարի:
ՎՍՍ. 64

***

Ձիկ հաշը մի ծիծևռնակ պիտևր,
Ցևրևկ դար, իմ աղևն յևր–մուտ անևր,
Դիշևրն ևլ դար իմ ծոց ծվարևր,
Սրտիս դարդևրն ցրևր, խորովևր:
Աբե՛, Մարութա բարձր
աստվածածին,
Մևր վիճակին կատարի բարին.
Հարս, հան վիճակին ի բարին,
Հասնևս քո սրտի մուրադին:
ՎՍՓ 68

3158

Մևր տուն, ձևր տուն պատ պիտևր,
Իրար սիրևնք, մարդ չդիտևր:
ՀԺԵ 57

3159

Սուն ու դևբան բար պիտևր,
Սրտով, սիրով յար պիտևր.
Թուխ վուշէին վղիս կապող
Շևկ ու կարմիր յար պիտևր:
ՍՀ 135 հա.
Տևս՝ ինձ մի պուճուր տուն ունևմ,
Տևս՝ Լևն տուն ու բոլոր ևրկևն:
Տևս՝ ես անևր, ծևխած անևր:

3160

ԵՒսոր ծառզարդար պիտևր,
Իմ յարը սիրացու պիտևր.
Ամևն բևմբը ևլլևլուն
Բուրվառը ձևռքը պիտևր:
ԱՋ 390
1 2 4· Տիրացուն իմ յար պիտևր...
Ձևռքը բուրվառ պիտևր:

***

ԵՒսոր ծառզարդար պիտի,
Իմ ապրևր կարդար պիտի.
Ամևն բևմբն ևլնևլուց
Մամ հալած արդար պիտի:

3161

Իմ յարին լավ յար պիտեր,
Գլխին կոշկասար պիտեր.
Են չոքած, քրտնած վախտը
Մի կանաչ խիար պիտեր:
ԱԺԱ 54

3162

Սուն ու ղևրան, քար պիտեր
(պիտի),
Ինձի դյորա յար պիտեր (պիտի).
Ի՞նչ անեմ հաճիւճ–մաճիւճ,
Բոյիս դյորա յար պիտի:
ԱՋ 390

3163

Դե՛հ Պաեր, նա՛ նա՛ Պաեր
Ոռովեր, տուն չմտեր:
(կրկնակ)
Ան 190

3164

Ալբ երթանք Վանա դաչտեր,
Աստված քեղի ինձի տվեր.
Թե ինչ կալատ–պլատ ունեմ՝
Ատա՛, ինձնից մի՛ ամաչեր:
ՎՍԲ 42 հտ.

3165

Դոլի բոլոր կանաչ արտ եր,
Աբշակը մոր սրտին դարդ եր:
ՋԲ 23

3166

Ջաղցի դռները բիբար եր,
Աղջիկ լաճուն նուբար եր:
ԾՎ 47

3167

Բոլոլիկ վերեվ դար եր,
Ջորս բոլոր հարիրվար եր,
Ըմենոց քաղցր իմ յար եր:
Ան 194

3168

Բարձր Մարաթիկի սարեր,
Ամուր կուվին իւր քարեր,
Ոսմեխ եններ իւր յարեր:
ԲՆԳ 121

3169

Վեր աչեցիր, բանճր սար եր,
Երկնուց ընկավ մանդր քարեր:
Շորորա՛, Ցալաթ, չորորա՛...
ՋԲ 23

3170

Գյուլլիկի քարեր,
Սինաքա սարեր,
Արուն ա դառեր:

3171

Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դել չեր լուացեր, արեվն առեր...
... Ծաղկուն ավել, ծաղ ծաղկ քարեր,
կես դիշերուն լուսնակն առեր.
Երկու պատիկ դռստ եմ ճարեր,
Ջամին ելեր, դեն մեկ տարեր:
են մեկ տը տամ չար Գրաղին,
Թորկեմ երթամ խետ սիրողին:
Սիրող պառկեր մեջ խոռնոցին,
Ձեռնիկ ծոցին աչին երեսին:
Խաբար տարեք մեր զոքընչին,
Աղջիկ դնաց խետ կարճնչին:
ՀՀ 305 հտ.

Տես՝ Մոկաց սարերն են քարերով:
Տես՝ Մաճկալը կայնե մաճին:
Տես՝ Տղեն կայնե կարմնչին:

***

1—12· *Մշու սարեր, Մոկանց քարեր,*
Դեռ չլուացի, արեվն առեր.
Երկու չամամ յար եմ ճարեր,
Հարամն ելի դմեկիկ տարեր,
Մեկելի ձեռն եմ չիվարեր:
ՆՀՋ 92

***

1—12· Մոկանց սարեր, պետ պետ քարեր,
Դրա չյուսցն, արեվ առեր·
Երկու պտրիկ յար եմ հարեր,
Մեկը գարիկը, չար Գրողը տարեր,
Են մեկելի գարդն եմ բնկեր:
Այլ խանում, խանումը:
ՀԺԵ 82

Տես՝ Մոկանց սարերն են քարերով:

***

1— 12· Կանչմա ջան, խանչմա,
Մոպիկ ավել, ծակ–ծակ քարեր,
Դրա չյուսցի, արեվն առեր·
Երկու պտրիկ յար եմ հարեր,
Փամբին երավ, դեն մեկ տարավ,
Են մեկել լի տամ չար Գրողին,
Երնիմ երթամ հրա սերտին:
ՀԺԵ 77

***

1—12· Մոկաց սարեր, պետ պետ, քարեր,
Դավ չի լուսցեր, արեվն առեր:
Մոպիկուն ավել, ծակ–ծակ քարեր,
Դավ չի լուսցեր, արեվն առեր:

Են ի՞նչ դեղ ը, են ի՞նչ տեղ ը,
Կարմիր սուլը ոտաց նեղ ը·
Սեվոտարեր կաքվու տեղ ը,
Բևտտա սարեր մաքու տեղ ը:
ՇՎ 61 հա·

***

1—12· Դրա չի լուսցիր, արեվ առեր,
Մոկաց սարեր, պետ պետ քարեր:
ՀԺԵ 60

***

Լուսնակն ի բակ իջեր եր,
Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

3172

Ոտաբաց տարեք, սարեր ձորեր,
Հազել եմ սալդաթի չորեր,
Լաց եղնելեն ընցուեմ սրեր:
ՏԻ 115

3173

Երնեկ են որեր,
Վոր կ'ելնենք սարեր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 4

3174

Որեր, որեր, որեր,
Դուք ուր եք կորեր:
(Կրկնակ)
ՏԻ 88

***

Որեր, զարնան անուշ որեր,
Ա՛խ, ո՞ւր եք կորեր:
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 48

***

Արջակու զաշտ սխտոր եր,
Իմ յարդջ սիրտ պղտոր եր:
Արջակու զաշտ կանաչ եր,
Ցարդջ առջընեկ լաճ եր:
ՎՄՐ 58

3175

Բաղչի մեջ դոլ դոլ ջրեր,
Լուսնակ ի մեջն եր դրեր·
Ցարուկ ջրի մեջ կ'աչքեր,
Սիրտը լուսնակն եր ընկեր:
ԲՆՐ 237

3176

Սարեր, ձորեր, դաշտեր ու ջրեր,
Մարմանդ մարմանդ վազող
ադբյուրներ,

Մի վե՛ր կացեք, խմացեք,
Տեսեք իմ սրտի ցավերը։
ՀՄԽՄ. 1

***

Սարեր, ձորեր ու ջրեր,
Մարմանդ վազող աղբյուրներ,
Մեկ վե՛ր կեցեք ու խմացեք,
Տեսեք, թե ով է եկեր։
ԱՋ 385

3177

Թուխ պատառիկը ծալ չըլիր,
Ելին աղան յար չըլիր.
Ցարագա խուրթաթ կ'երթան,
Ա խըդըր կենալ չըլիր։
ԲՆՄ. 624

3178

Մազերդ սեվ, Թուչդ կարմիր,
Շաքար լեզուդ բերանս դիր.
Ջենովդ լինձի յեսիր արիր,
Փարե դլուխս ծլծլկիդ դիր։
ՄԳ 96

3179

Երկինքի կանանչ կարմիր,
Ա՛յ սիրուն կանանչ կարմիր,
Լերդ ու թոքս չորցել է,
Սար ու ձոր կանանչ կարմիր։
ԱՆ 203· ԲՄ 145

3180

Ցա՛ր, դու լինձի չատ պետք
կը գայիր,
Բանիս բանավոր արըընկէ կ'ելնիր.
Աստված ալիրեր կամաց մարդու
տուն,
Ձգեր, չտաներ իմ քաղցրիկ քուն։
ՎՍԲ 51 հտ.

Տես՝ երկինքն ի ամպեր, կու գար
մարմար ձուն։

3181

Եսմար ելե կ'երթա ի չայիր,
Ճես քո բաժին եղա պայիլ։
ՀԺԵ 99

3182

Սիպտակ բալուլ չըլնեյիր,
Մորդ փորին մեռնեյիր,
Վոր չըլնեյիր, վառեյիր,
Ջանիս կրակ ըլնեյիր։

3183

Աղջի՛, մազերդ հյուսեյիր,
Թուչդ երեսիս քսեյիր.
Ելեյիր բարձիս վրա,
Բլբուլի պես խոսեյիր։
ՔՀ 164· 74

3· *Ես դիշեր բարձիս վրա։*
3· *Նիշնեյիր բարձիս վրա։*
3· *Նստեյիր բարձիս վերան։*
3· *Ելեյիր վարդի ծառին։*
ԱԳ 91· ԲՍ 152

123· *Աղջի՛կ, մազդ հյուսեյիր,*
Դունչիդ ուհան քսեյիր.
Ելայիր վարդի ծառին։
ՀՀ 323· ԺԽ 92

***

Աղչի, մազերդ հուսեի,
Թուչդ երեսիս քսեի.
Երթաի աներանցս,
Բլբուլի պես խոսեի։
ԹՄԿ 58

Աղջի՛կ, ծամերդ հյուսեյի,
Թուչդ երեսիս քսեյի.
Գլոխս թեվքերացդ վրա՝
Բիւլբիւլի պես խոսեյի։
ՎՍԱ. 53

1 3· *Աղջիկ, մազդ հուսեյի...*
Ելայի վարդին ծառը...
Ա.Թ 167

***

Տուխտ դուխան դաչտ կը բանիր,
Տես՝ Մեր Ղուխտ դուխան դաչտ
կու բանէ։

***

Ես բակը բակ կըլմանիր,
Տես՝ Մեր բակը բակ կըլմանէ։

3184

Նոր տարուն ինձ խոսք տվիր,
Սիրտս կրակով լցրիր։
Աստ՝ տեսնեմ, ո՞վ սրեց,
Վար ինձ նայես քցնցիր։
ԲՍ 128

3185

Սարիկը վեր նկամ, դուռը բաց
արիր,
Ձևդ քեզ վղովս, Թուչդ
համբուրիմ։
ՀԺԹ 63

3186

Ցես ի՞նչ անեմ, դու արիր,
Ջոռով սիրու տեր արիր։
Երկիր, վառկիր մեկի,
Մի Ջան ա, դուրբան քեզի։

3187

Այան, այան, դու արիր,
Ըսանդ ըսանդ ձու արիր։
Ենքան դնալ-գալ արիր,
Ուժով սիրու տեր արիր,
ԱԺԼ 42

3188

Եկար, անցար ու յադ արիր,
Ձևդ. Արևսիդ պատ արիր,
Դու(ն) սիրեցիր, դու(ն) յադ արիր։
Աբի խոսինք, ջրած (վ. խորոտ)
նաշխու,
Քընց բիւրիւլն ալ ձևնով նայիս։
ՋԲ 22. ՏԻ 89

3189

Ինձի բնմուրադ արիր,
Սկես քեղմե զադ արիր։
Ե՞սպես ար քու երդումդ,
Աստծու հետ ուխտ արիր։
ԱՋ 385

1—4. *Ցար, ինձ բնմուրադ արիր,*
Սկզդ ինձնե զատ արիր։
ՀՄԽՄ. 32

3190

Աղջիկ, դուն արիր, դուն արիր,
Մարեցիր, ծոցդ քուն արիր։
ԲՆԲ 525

3191

Մայրիկ, դուն ըրիր, դուն ըրիր,
Ինձիս զարդի տուն ըրիր։
Ցես վազրիկ Հարս մ'ելլի,
Դևչ մարդու մը կեր ըրիր։
ԲՆՄ. 671

3192

Ցես սարեն կու գալի, դուն
դուռը բացիր,
Ձևդ. ծոցդ տաբար, ա'խ արիր,
լացիր։
Ցես մի պինդ պաղ ելլի, դու
մրմուռ լացիր,
Քո հրեղեն արցունքով ինձի
հալեցիր։
Ցես մի չոր ծառ ելլի, դու
զարնան արեվ,
Քո սիրով ծաղկեցուլ իմ ճյուղն
ու տերևվ։
Թե ինձ չեյիր առնի, ինչո՞ւ
սիրեցիր,
Մի բուռ կրակ եղար, սիրտս
երեցիր։
ՀՄԽՄ. 32

***

1—8· Ցես սարեն կ'իջնեյի,
Դու դռնիկդ բացիր,
Ձեռնիկդ ի ծոցիկդ տարար,
Ա՛խ ըրիր, լացիր·
Ցես պաղի կտոր մ'եյի,
Հալեցար քո հրեղեն արտասունքով:
Ասի՝ դու դիս կըսիրես,
Կանչըցար քո եչխի կրակով:
Թե դու դիս չեյիր առներ,
Ինչո՞ւ լացիր, խաբեցիր·
Թ'ընձի յար չեյիր եղներ,
Ինչո՞ւ դուռդ իմ առջեվ բացիր:
ՀՀ 309

***

1—8· Ցես վարեն կուգայի, դուն դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ա՛խ երիր, լացիր·
Թե որ չեյիր առներ, ինչի՞ սիրեցիր,
Գնը՛, դաշլի խայեն, յար չեղար մեղի:
ՋՐ 21

***

1—8· Ցես կալեն կուգայի, դու դուռը բացիր,
Ձեռքդ երեսիդ դրիր, ա՛խ երիր, լացիր·
Ջունքի չեյիր առներ, ինչի՞ սիրեցիր,
Բուռ մը կրակ եղար, սիրտս դոլեցիր:
ՆՀՋ 85

1—8· Ցես վերեն կուգայի, դուն դուռը բացիր,
Ձեռքդ ծոցդ տարար, ա՛խ երիր լացիր·
Ցես ել քեղի չառա, տունը մնացիր
Գնա՛, դաշլի խային, յար չեղար ինձի:
ՏԽ 96

Տես՝ Ցես վերեն կուգայի, նստիր իս կուլաս:
Տես նաև Ան 208·

3193

Աղջի՛, դու խակ մնացիր,
Պատերու տակ մնացիր·
Ո՞ւր ե, հոգիս, ընկերըդ,
Ինչի՞ մենակ մնացիր:
ԱՋ 385

***

Աղջի՛, ինչի՞ դնացիր,
Պատերի տակ մնացիր·
Ո՞ւր ե հոգուդ ընկերը,
Ինչո՞ւ մենակ մնացիր:

3194

Ջրի եկար (ու) դնացիր,
Սիրուն կրեսդ (չ)բացիր·
Սեվ աչքերով, վառ թշով,
Ինձ երեցիր, վառեցիր:
ԱՀ 133

3195

Աղջի՛, տունը լվացիր,
Ցարդ մեռավ, չկացիր·
Թաժա յարդ տուն եկավ,
Ձերմակ դյաքդ դու բացիր:
ԱԳ 101· ԲՍ 139

3196

Մայրո՛, հորիՙն դիս խաբեցիր,
Գինովդ դիս սարխոչցուցիր·
Գիշերս յես դուրս եյա,
Ճո սիրուն հիվանդ եղա:
ՀՀ 312

***

Նյար դուռը աչեցիր,
Տես՝ ճախս հյունը հագեղ ե:

3197

Կուշն ու հորթը կապեցիր,
Նստար տակը, կթեցիր·

Կամն ու կարագը մնդրած,
Ճարխա վնչեչ գրկեցիր:
ԲՄ 156

3198

Տնեն ելար, ալ կապեցիր,
Խարակ մնջացդ չալ կապեցիր,
Աչքով, ունքով դիս խաբեցիր:
ՆՀԴ 46

3199

Կամաթ ունդդ գովեցիր,
Սիրել եկիր, առեցիր.
Ինձ պես սժոխ կարճեն,
Դու անպանակ մորթեցիր:
ՀՄԽՄ. 25

1. *Կամաթ ունդիդդ գովեցիր:*
ՍՀ 384

3200

Ճամա՞ն, ա՛ղև, դուն ասեցիր,
Ես քու դյաղին ո՞ւստա ճարեցիր.
Թամահ ասիր հարյուրնոցին,
Ինձի տվիր գրկանոցին:
Իմա՞լ ևնիմ, իմա՞լ ևնիմ, և այլն:
ՀՄԽԲ 31

3—4. *Թամահ ևրին հարիւրնոցին,*
Ինձի տվին գրկանոցին:

3201

Սիրտս արնով լցրեցիր,
Կրակով խորովեցիր.
Աչքդ դու(ր)ս դու, ա՛յ աքլոր,
Ի՞նչ չուտ ձենդ գցեցիր:
ՀՄԽՄ. 14· ՏԽ 175·
ԲՄ 153

3202

Աչքերդ բիլոր–բոլոր,
Ման կըգաս իմ չորս բոլոր.
Բիլոր աչքերդ մեռնիմ,
Մի՛ աչք խոլոր–մոլոր:
ՏԽ 197· ԲՄ 146

3203

Գացի արաւը՝ բանի լոր,
Աղջիկ տեսա յայլի ձոր,
Նման ևր կարմիր խնձոր:
ՀՄԽՄ. 37· ԿԺԵ 13

2 3· *Դղի տեսա յայլի ձոր,*
Կարմիր ևր, (ն)մանիր խնձոր:
ՌՄ 86· ՏԽ 164·
ԺԽ 23

2 3· *Աղջիկ տեհա լայլի ձոր,*
Կըմանևր կարմիր խնձոր:
ՀԺԵ 122

3204

Երևվանա ճամբաս ոլոր,
Մեր Աչխենի երես բոլոր:
Խորոտ ևր մեր Աչխեն,
Կոլոտ ևր մեր Աչխեն,
Սիրուն ևր մեր Աչխեն:
ԲՆՄ. 566

3205

Ճամբեքդ ոլոր–մոլոր,
Տիղրադին դնաց կոլոր.
Ով գանէ՝ ՝ի Թող չիտ տա,
Հինդ Թուման երեն մուժտա:

3206

Լուսնակին նկատ ոլոր–մոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր.
Հարս ելատ կաչնատ դուռ,
Կոպեն խաղիր եր,
Կես ևր կարմիր, կեսն ևր դեղին...
ՇՎ. 38

(*Մի մեծ յերդ և, ազատ վոտանավորով: Շարունակութիւնն՝ «Ես որ քո ապով ընկուն ասիր ևն»*):

***

Լուսինն ևր բակին ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր.

Լուսնիակ կամար–կամար,
Ցես մեռնիմ քեղի համար:
ԱԼ 136

***

Լուսնակին եր սարի ոլոր,
Իմ խորոտիկ, իմ բոլոր:

***

Լուսնակին ես սարուն ոլոր,
Ի՞նչ խորոտիկ, ի՞նչ բոլոր:
ԲՆԳ 471

***

Լուսնիակը ոսոի ոլոր,
Համ խորոտիկ, համ բոլոր:
ՋԲ 18
Տես՝ Լուսնակն ի բակն եր իջեր:

3207

Արի երթանք յայլի ձոր,
Դուղախ դնենք, բռնենք լոր.
Լորի խորվածն անուշ եր,
Դու կը նմանիս կարմիր խնձոր:
ՎՍԲ 30

3208

Աղվոր, նանոյ, նանոյ, նանոյ,
Ցես կուսիրեմ քեղ ամեն որ:
(Կրկնակ)
ՀԱ 456

3209

Բաղ եմ քցել նոր ի նոր,
Հասցրել եմ մի խնձոր.
Ցարիս խլեցին տարան,
Գանի՞ ընկնեմ սար ու ձոր:

3· Ցարիս տեսնելու համար:
ԲՍ 126

3210

Կանանչ տափ ա, կարմիր չոր,
Բաղչեն բլբլիուն ալ խնձոր.
Բաղը յես եմ, բարը դու,
Իմ սիրելի յարը դու:
ԱՋ 373

1—2· Կանանչ քխսա, կարմիր չոր,
Բաղը բլբլուն ալ խնձոր:

3211

Ա՛յ տղա ուրադավոր,
Ուրադն ա մեջքիդ սավոր.
Ջեմ անի ինձի քավոր,
Կ՛անեմ հորս թագավոր:

3212

Սարեն կըղա ձիավոր,
Մեր տունը չարդախավոր.
Հրես եկավ իմ աղբեր,
Իրեք որվան թագավոր:
ՓՀ 160· ՌՄ 138
1 2 4· Սարից եկավ ձիավոր,
Հորս դուռը չարդախավոր...
Իրեք տարվան թագավոր:
2· Տուն ունիմ չարդախավոր:

***

1 3 4· Սարեն կու դա ձիավոր,...
Ֆիրը մեռնի աղբորը,
Իրեք որեն թագավոր:
ԱԾԱ 60

3213

Սարեն եկավ ձիավոր,
Սաղմոսը ծոցին սավոր.
Սաղմոսը դյուլ ա դառել,
Լեղուն բլբիւլ ա դառել:
ՍԲ 344
234· Սաղմոսը ծոցին սավոր.
Սաղմոսը դյուլ եր դառե,
Լեղուդ բիւլբուլ եր դառե:
ՀԺԵ 118

***

Ա՛յ տղա սեվ չուխավոր,
Նարեկը ծոցիդ սավոր.
Նարեկը դյուլ ա դառել,
Լեղուդ բիւլբիւլ ա դառել:
ԱԵ 201

3214

Յարևն իջավ ձիավոր,
Սաղմոսն ևր ծոցին սավոր.
Ցևրր որ չևղավ ինձի յար,
Նայրցավ, ևղավ քավոր:
ՆՀՉ 88

***

Սիրևլ եմ սևվ չուխավոր,
Դու յևս պյալչու սավոր.
Սիրևցինք, իրար չառանք,
Նայբրցանք, արինք քավոր:
ՆՀՉ 109

***

Սիրևլ եմ սևվ չուխավոր,
Ցևս եմ դյալչու սավոր.
Սիրի, սիրաս չիպավ,
Նայբարդան արի քավոր:
ՍՓ 344

2· Ինքն ևր դյալչու սավոր:
3 4· Դու չևղար ինձ թաղավոր,
Աղրևս կայնավ քավոր:

3215

Ցարս ևղավ յայլավոր,
Ցևս ևլ ևղա ձիավոր:
(Կրկնակ)
ԱՆ 204

3216

Չարդարն ա բող չուխավոր,
Բախանն դաչին սավոր.
Հայա մին քամար կ'ուղևմ,
Փակրնևն խոխուդավոր:
ԱՉ 373

3217

Ա՛յ տղա, սևվ չուխավոր,
Նարևկը (ս. սաղմոսը) ծոցիդ սավոր.
Երևևկ կբառամ ևն որը,
Մևր տունը դաս թաղավոր:
ՌՄ 137· ԲՍ 156

3 4· Ղուբրան բևնեմ ևն ավուր,
Աղրևս կայնի թաղավոր:

4· Վոր դաս մևր տուն թաղավոր:
Տի 144

***

Ա՛յ տղա, դու սևվ չուխավոր,
Սաղմոսը ծոցիդ սավոր.
Երևևկ կբառամ ևն որը,
Տունս կը դաս թաղավոր:
ՓՀ 163

1 3 4· Ա՛յ տղա, դու բող ձիավոր...
Երևևկ կառամ ևն որը,
Դաս մևր տունը թաղավոր:
ՓՀ 180

Ա՛յ տղա, դուն ալ կապավոր,
Տուն ունես չարդախավոր.
Են որին երևևկ կառամ,
Իմ տուն՝ տուն դաս թաղավոր:
ՓՀ 164

24· Ուրաքը դռոկիդ սավոր...
Դուն դաս մևր տուն թաքաւոր,
ԹՄԿ 59

***

1—4· Ծո՛ տղա, դու ալ կարավոր,
Սաղմոսն ի ծոցդ պասավոր:
ՎՍՍ. 43

3218

Ա՛յ տղա, ալ կապավոր,
Ես՞ չևլար կարդացավոր.
Ինչի՞ սիրիր ու չառար,
Դատաստանին պարտավոր:
ՀԾԵ 111

3 4· Ենքան սիրի, յար չևլար,
Նայբրցա, կ'անևմ քավոր:

3219

Աղջի՛, դու յևս մևղավոր,
Քևղի կու դան ուղավոր.

Ձեղնի՝ երթաս հեռու տեղ,
Պաղվիս, կ՚եղնիս հըրաշիկ (?):
ԱԶ 387

3220

Մակար ունավոր,
Դեղին չնավոր,
Ցեղիվին կարգես,
Ինձ անես քավոր:
ԺԽ 20

3221

Ղուչ մի՛ դառնա թեվավոր,
Դու խաղ կանչի ձենավոր
(վ. ձենավոր).
Ցարաբ կ՚ընի՞ են որը,
Վոր դաս մեր տուն թառավոր:
ՀՄԽՍ. 13· ԺԽ 4
123· Խաղ ես կանչում ձենավոր,
Ղուչ ես դառել թեվավոր.
Ցարաբ են որը կ՚ընի՞:
ՏԽ 200
12· Դու խաղ կանչի ձենավոր,
Ղուչ մի՛ դառնա թեվավոր:

3222

Պուճուր աղջիկ անվավոր,
Հաղարի դռան սավոր.
Գնա՛, մերդ կանչում է,
Ինձի չանի մեղավոր:
ԺԽ 8

3 4· Գնա՛, նանդ կանչում ա,
Վոր մեղ չանի մեղավոր:
3· Գնա՛, քու մորն ասա:

2 4· Խալխ (վ. հալղի) դռները
սավոր...
Թող ինձ չանե (վ. չանի) մեղավոր:
ԱԴ 169· ՌՄ 116·
ՏԽ 215· ԲՍ 124

***

Պուճուր աղջի անվավոր,
Խալխի դռներին սավոր,
Իլի՛, մերդ կանչըմ ա,
Ինձ էլ չաննս մեղավոր:
ԱԲ 347

3 4· Գնա, մայրդ կանչում ա,
Թող ղես չանի մեղավոր:
ՎԺԵՍ. 3

***

Պղտի աղջի անվավոր,
Խալխի դռներին սավոր,
Գնա, նանիդ խարցրա՛,
Ինձի չանա՛ մեղավոր:
ՀԺԵ 124

***

Պուճուր աղջիկ անվավոր,
Մեր մայլին իր դու սավոր.
Ա՛խ, չեթիր, քո մորն ասիր,
Ինձի անիր մեղավոր:

3223

Տղա՛, սեվ ես անվավոր,
Դու յես մեր մայլին սավոր:
ՀԺԵ 119

3224

Աղջի Գյուլի բախտավոր,
Ցարդ հենց ա թաղավոր.
Բարով մուրազի հասնիք,
Ձեր վարդիվորը չնհավոր:
ԱԶ 377

3225

Վըրըը, վըրըը, վըրավոր,
Տեր խոր մերուք վըրավոր.
Աղո՛, խաքի նոր չուխա,
Ինձի կ՚ըլլես դու քավոր:
ԲՍ 155

3226

Ծարի տըվկի պաըտոր,
Իմ յար քան քե խոսվըտոր:
ՀԺԵ 87

Ծառի տակի պատառուր,
Իմ յար քանց քան խոհրատուր:
ՎՄ 58

3227

Ծովուն հավք մի կևր, անունն եր
արար,
Ճակին եր կարմիր, սրտիկ
սևավոր.
Կապեմ բնչարևն, երթամ հետ բնոր,
են իմ զարդ դիտեր, յես ևլ զո
բնոր:
ԺԻ 31

1. *Ծովուն խավք մի կևր, անուն*
եր ուրուր:
ՀՀ 328

***

Ծովուն հավք մ'կևր, անունն եր
արար,
Վղիկն եր երկևն, սրտիկն սևավոր.
Կապեմ բնչարևն, երթամ հետ բնոր,
են իմ զարդ դիտեր, յես կյո բնոր:
ՆՀԴ 44. ՊՎ 86.
ՌՄ 65

1 4. *Խավք մ'վևր ծովուն, անուն*
եր արար...
... են իմ զարդ դիտեր, զյո յես ևլ
բնոր:
ՎՍՍ 37

***

1—4. *Բոլում խավք նկավ, անուն*
վերավոր,
Վղիկ հերկևն, սրտիկ սևավոր.
Թաղեմ բնչարևն, երթամ հետ բնոր,
են իմ զարդն եր դիցեր, յես՝ բնոր:
Արե՛, յար, արե՛, և այլն:
ՀԺԵ 42

***

1—4. *Խավքիկ վևր ծովուն, անուն*
եր արար,
Վղիկն եր երկևն, սևավոր,
Դլուխ կարմրվոր.
Կապեմ բնչարևն, երթեմ վեր
ծովուն,
են դոր կ'երթա, յես ևլ հետ բնոր.
Են իմ զարդ դինա, կյո յես ևլ բնոր:
Աղջիկ, արե՛ նաղևրով, և այլն:
ՀԺԵ 45

***

1—4. *Խավքուկ վրր ծովուն, անուն*
եր արվոր,
Վղիկն եր հերկևն, սրտիկ սևավոր.
Արե՛, յար, արե, խոով մի'
կևնար,
Ասավորի մալ մևղի չի մնար:
ՀԺԵ 47

***

1—4. *Խավկունք վրր ծովուն,*
անուն արար եր,
Սրտիկ սևավոր, դլխիկ կարմրվոր.
Կապեմ բնչարևն, երթամ հետ բնոր,
Որ դիմ զարդ դիտեր, որ դևնու
դեատր:
ՀԺԵ 56

***

1—4. *Խավքուկ վրր ծովուն,*
անուն արար եր,
Անուն արար եր,
Ասավոր կանաչ աերևևավոր.
Կարմիր դլուխ, սրտիկ սևավոր:
ՀԺԵ 127

***

1—4. *Հավքունք վևր ծովուն,*
անուն արար եր,
Դլխիկ կարմրվոր, սրտիկ սևավոր.
Կապևնք բնչարևն, երթանք հետ
եատր,
Ո՛ն դիմ զարդ դինա, ո՞ն դիմն ու
դեատր:
ԱՀ 439

1—4. *Խավքիկ վևր ծովուն, անուն*
եր արար,

***

1—4· Նավքուկ վեր ծովուն,
անուն եր արոր,
Արոր աստղվոր, սրտիկ սեվավոր.
Սրտիկ սեվավոր, գլխիկ կարմրվոր:
Նանոր նանանոր, Ջանոր
Ջանանոր:
ՇՎ 56

***

1—4· Ծովուն խավք ըմ կեր,
անունն եր արոս,
Վլիկն եր երկեն, սրտիկ սեվավոր:
ՎԺԵԲ 16

3228

Գամն առա, գացի աղբուր,
Թաս տվի, առա պաղ ջուր.
Հեր ու մեր, ալքերդ կուր,
Տղին տես, աղջիկդ տուր:
ԱԲ 339· ԲՄ 134

3229

Ծառի տակի պաղ աղբ(յ)ուր,
Արծաթե թաս, ոսկի ջուր.
Ցես կը վառիմ քու սիրուն,
Թաս մի կուղեմ, երկուս տուր.
Թե վոր չիտաս՝ գոթենաս,
Գոթենաս, որբեվերնաս:
ԱԲ 442· ԺԽ 68
Հմմտ. Մեր դռան առաջ քառասուն
կարաս:

***

Քարի տակին պաղ աղբյուր,
Արծաթի թաս, ոսկի ջուր.
Ցես կըվառիմ քո սիրուն,
Մի թաս ուզեմ, երկուս տուր:
ՀՄԽԱ 30

***

Ծառի տակի պաղ աղբուր,
Արծթեն թաս, ոսկե ջուր.
Մեյ տու՝ խմեմ, երթամ խուր:
ՀԺԵ 49

***

Մեր բաղին կա պաղ աղբուր,
Արծթեն թաս, ոսկե ջուր.
Մե թաս կ'ուղեմ, լեց ու տուր,
Դառաստանին ջուղաբ տուր:
ՀԺԵ 120

3230

Ծառի տակի պաղ աղբ(յ)ուր,
Ցես ղըղղըղամ, դու կուլ տուր.
Պաղ աղբյուրին չատ մոտ եմ,
Ցարոլս ճամբին մոտիկ եմ:
ՎՍԲ 58

3231

Հուվ ծառի տակ պաղ աղբուր,
Արծաթեն թաս, ոսկե ջուր.
Մին յես խմեմ, մինը դու,
Անուշ կենանք յես ու դու:
ԺԽ 68

***

Ծառի տակի պաղ աղբյուր,
Մեկ դու խմե՛, մեկ ձի տուր:
ՀՀ 327

3232

Ելավ եվար, կ'երթամ աղբ(յ)ուր,
Մերիկ, դյահն խլա իմ հարս–հյուր.
Սիրտս ա բլե, կուլա արուն,
Մերիկ, մե ճար քո խնդճ որդուն:
ՎՍԲ 30

3233

Սարի տակին սառն աղբ(յ)ուր,
Սարդիս, արի տա՛ր քո ջուր.
Քո ջուրն ինձի հավան չե (վ. չի),
Տար ինձանից, լավին տուր:
2· Սարևն (վ. սարից) կը դա
սառը ջուր,
Տդա՛ (վ. ա՛յ տղա), արի տա՛ր
քու ջուր:
ՌՄ 130· ՏԽ 144·
ԲՄ 154

1 2· Մեկի մեջի պաղ աղբյուր,
Տղա, արի տա՛ր քո քուր:
ԱԴ 170

123· Բարի մեջի պաղ աղբուր,
Ակո՛ւմ (վ· աղա՛), արի տա՛ր
քո քուր·
Բուրդ ինձի հավան չի:

***

Բարակ առուն դուրալ Ջուր,
Տղա՛, արի տա՛ր քո քուր·
Թե ընձի խաչան չես,
Տար ընձին լալին տուր:
ՀԺԾ 110

***

Ջաղջի մեջու պաղ աղբուր,
Տղա՛, արի տա՛ր դրու քուր·
Հավար, մատաղ, Սարնգուլ,
Աս ընձին, ուրիշի մ՚ տուր:
ՀԺԾ 93

***

1—4· Բալի մեջին պաղ աղբուր,
Դյա՛դա, քուրդ ինձի տուր:

3234

Իմ խնբանց հնդին կամարով աղբուր,
Երթամ, պապանձ, թալնամ
խաչխամբուր:
Ակո՛, յար, արո՛, և այլն:
ՀԺԾ 42

3235

Ջաղացս կ՚աներ ալուր,
Դուշմանիս աչքը մայուր·
Սիրել ենք, իրար կ՚առնենք,
Թող հնար բերե բալուր:
ԱՆ 202

Ջաղացս ալուր կ՚անի,
Դուշմանս մրլուլ կ՚անի·
Թող իմ սիրածս ինձի տան,
Թող հնար բալուլ բերե:
ԱԴ 102

3236

Ման նկուր, աղվոր, ման նկուր,
Դնալի մեր տուն ի դան նկուր,
Հնչ չես իրար մերե բանե,
Թուխ աչքերդ հոգիս կու հանե:
ՀՄ 421

3237

Ճես պուճուր, յարս պուճուր,
Ո՞վ կրտա մեղ հաց ու Ջուր:
(Կրկնակ)

3238

Եսմար ելե, կ՚երթա ի Ջուր,
Դիլրար ելե, կ՚երթա ի Ջուր·
Պապիկ մ՚ կ՚ուղեմ, դու երկու տուր:
ՀԺԾ 98

3239

Բարակ առու, դուրալ Ջուր,
Գյադա՛, թռուր Ջուղար տուր·
Ծասին բսի՝ բարդի տուր,
Սրտիս սիրած յարըս տուր:
ԱԴ 176

3240

Փրցներ սարեն, կու դա պաղ Ջուր,
Կու դա, թափի մեր ժամու դուռ·
Տեր Խաչատուրն ու պապի քուր,
Լաճին Թալեր ա ծուռ ու մուռ:
ՀԺԾ 57

Տես՝ Պաղ Ջուր պրծնել, կու դա
սարեն:

3241

Հարդով դնում ա սառ Ջուր,
Ինձ մի՛ քցի դռնեն դուս·
Եփածդ խրխուր դաթիչ
Բեր ձեռովդ մինն ինձ տուր:
Տի 218

3242

Մեր տան յետեվ աղբուր–ջուր,
Ձեր տան յետեվ աղբուր–ջուր.
Տղեն տես, աղջիկը տուր,
Վաղը չըլնես վիղը–ծուռ:

3243

Ինձ համար բե՞ր հաց ու ջուր,
Մաղիկ քաղի ու ինձ տուր.
Տվածդ փինջի հետը
Ինձ հասցրու մի լավ լուր:
ՏԽ 260

3244

Մեր տան խոով արտ մ' մասուր,
Ջուլոն աղնեմ, մանեմ մասուր,
Ջուլոն սիրեմ, թորկեմ սկեսուր:
ՔՀ 176· ԺԽ 107

***

Վերեվ մեր տան թուխ կա մասուր,
Ներքեվ ձեր տան թուխ կա մասուր,
Ասենեմ Ջուլոն, մանեմ մասուր:
ՀԺԵ 56

3245

Քեղի մեռնեմ, խաթո՛ւն կեսուր,
Քո ծուռ լաճուն խրատ մի տուր.
Ձերքա, պառկի դոմչի մասուր,
Ջինար բոյիս ի՞նչ կա խոսուր:
Իմա՞լ ենեմ, իմա՞լ ենեմ,
և այլն:
ՀՄԽԲ 31

3 4· *Ձերքա, պառկի տավըրի մասուր,*
Երկեն բոյին, սիսլտակ դոչին, ի՞նչ կա խոսուր:
4· *Շեկ ծամերուս, չիմալ բոյիս*
ի՞նչ կա խոսուր:

***

1—5· *Քղի մեռնիմ, խաթո՛ւն կեսուր,*
Քու ծուռ տղին խրատ մը տուր,
Ձերքա, քնի դոմչու մասուր:
ԱԵ 205

***

1—5· *Մեռնիմ քղի, խաթուն կեսուր,*
Քու ծուռ տղին խրատ մ' տուր.
Ի՞նչ կա խոսուր սիսլտակ դոչին,
Կ'երթա, պառկի դմչու մասուր:
ՀԺԵ 61

***

1—5· *Մամիկ, մամիկ, մամիկ սկեսուր,*
Քու ծուռ տղուն խրատ մը տուր.
Իմ սեվ աչվուն ի՞նչ կար խոսուր,
Թորկի, պառկի ձիու մասուր:
ԲՆԴ 471

***

1—5· *Ճես քի մեռնիմ, խաթուն կեսուր,*
Քու ծուռ տղին խրատ ըմ տուր,
Ձերքա, պառկի դոմչու մասուր.
Թուխ աչքերաց, կարմիր երեսաց,
Սիսլտակ ծծերաց ի՞նչ կեր խոսուր,
Վոր քու տղեն կ'երթա պառկի դոմչու մասուր:
Խանո՛, խանո՛, խանո՛, խանո՛,
Խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛, խիհո՛:
ԾՎ 40

3246

Իմ խերանց էղին վարդ խաղար թավուր,
Մեջ են վարդերաց իմ վարդն ի քաֆուր,
Շախ բլբուլն իջավ վեր իմ վարդին խուր:
ՎՍՍ. 36 հտ.

Իմ հերանց էղին վարդ հազար թավուր,
Մեջ են վարդերուն իմ վարդն և քաֆուր,
Շահ բլբուլն իջավ վեր իմ վարդին հյուր:
ՀՄԽԲ 22

***

Բաղչա մ'նեմ անկել, վարդ հազար թափուր,
Մնչ հրմեն վարդին իմ վարդն ևր քաֆուր,
Շահ բլրուլ ինձամ վեր իմ վարդին հուր:
ՊՎ 87· ՌՄ 65·
ԺԹ 91

Բաղչեն մ' նեմ դրե, վարդ խազար թափուր,
Մնչ են վարդևրաց իմ վարդն ևր քյաֆուր,
են չահի բլրուլ ինձամ իմ վարդի խուր:
ՀԺԵ 42

Բաղչեն մ'նեմ անկե, վարդ հազար թափուր,
Ամեն վարդի մնչ իմ վարդն և քյաֆուր,
Շահ բլրուլ ինձամ վեր իմ վարդին խուր:
ՀԺԵ 45

***

Ծառի տակի պտրտուր,
Տես՝ Սարի տակի պտրտար:

3247

Հազար երևելի են տվուր,
Տավուլ դուռնա չտևցուցին,
Կանաչ-կարմիր հագնցուցին.
Տուչ-տուչ, տուչ-տուչ, և այլն:
ԿԺԵ 34

3248

Ա՛յ տղա, հիլ անել տուր,
Մտանաչուի դեր անել տուր.
Ինձնից և քեզ ճար չկա,
Քաքուղ վեր անել տուր:
ՊՄՎ 104

***

Ա՛յ տղա, իր անել տուր,
Մի մատր դեր անել տուր.
Ինձանից քեզ ճար չկա,
Միրուզդ վեր անել տուր:

4· Քա(ն)քուղ վեր անել տուր:
ՔՀ 163· ԱԴ 169·
ՌՄ 124· Տհ 226

***

Ա՛յ տղա, յեր անել տուր,
Միրուզդ վեր անել տուր,
Հերս քե աղջիկ չի տալ,
Տերտերին դեր անել տուր:
ԱՋ 377

Ա՛յ տղա, դեր անել տուր,
Մի մատ իմ դեր անել տուր.
Իմ հեր քե աղջիկ չի տա,
Թուխ քյանքուղդ վեր անել տուր:
ՀԺԵ 111

3249

Ինձ մի բուռը հատիկ տուր,
Աչքի տակով մտիկ տուր.
Վոր դուշմանը քյամ աչի,
Վերցրու ու պատին տուր:
Տհ 206

3250

Աղջի՛, կարան տխտիկ տուր,
Իմ պես տղեն մտիկ տուր.
Ինձ պես տղեն քեզ տանի,
Գլխիդ վրեն կունդիկ տուր:

1—2· *Աղջիկ, ինձի մտիկ տուր,*
Քո դուշմանին սխալ տուր:

3251

Լիանյակ դիշեր, տասիակ կուր,
Բոլոր լիանյակ, վրեն անիսուր.
Սիրուն հարսը ալեր մաղեր,

Ջուխտ չամամը ծոցին խաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Իր սեսնողի ուշքը չաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ոսալ մարդի գլուխը թաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ուբախ յերդեր ու ծիծաղեր.
Սիրուն հարսը ալիր մաղեր,
Ծծերն ի վեր վարսը չաղեր:
Ա.ԺՍ. 46

3252

Սկլա՛, սկլա՛, պատին տուբ,
Հավկիթ չուս տուբ.
Վախում եմ՝ քնեմ, քունս տանի,
Ջարտավս (չալս, մաշիկներս և այլն) տանի տամ;
(Վիճակի)
ՊՍվ 106 հմ.
1 2 4· Ըսկլա՛, ըսկլա՛, պատին տամ,
Հավկուրը չուս տամ...
Ընկորս տանուլ տամ:
Ա.Ը 131

3253

Աղջի՛, ճրագը լուս տու(ր),
Ջերիդ բաները դուս տու(ր).
Հիվանդ աղբորդ սաղացին,
Պաղ մի կ'ուզեմ, երկուս տու(ր):
2 3· Ջերիդ չամիչն դուս տու.
Սիրած աղբորդ խերուն:
Ա.Ե 195

***

234· Ջերիդ չարաղը դուս տուր.
Աստված աղբերդ պահա,
Մեկ պաչ կ'ուզեմ, երկուս տուր:

***

1—4 Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիդ մեվեջը դուս տուր:
Հ.Ժ.Ե 119

Աղջի՛, ճրագը լուս տուր,
Ջերիդ քիշմիշը դուս տուր:
Աղիզ յար Ջան, դուռը բաց,
Վոտներս ցրտուն գնաց:
Ա.Դ 170
Տես՝ Աղիզ յար Ջան, դուռը բաց:

3254

Ջեռուվդ ինձ մի ջուր տուր,
Սրտումս մի՛ ցցի սուր.
Ինչ անելու յես՝ արա,
Ինձի մի սաղ ջուղաբ տուր:
Տի 157

3255

Պապակել եմ, մի ջուր տուր,
Երվա, վաուվա, մի ջուր տուր.
Սրտիդ միջի աղբըրից
Ջեռուվդ ինձ մի ջուր տուր:
Տի 183

3256

Աղբրի ակից ջուր տուր,
Ինձ մի կտրական լուր տուր.
Կամ մի անդամ ադամի,
Կամ թե ձեռս մի սուր տուր:
Տի 213

3257

Գացի, դռնիկ կխաբաց,
Մտա, թ'առնեմ թաժա հաց.
Անտեր չնիկ մնայածե,
Ընձի ի՞նչ խածնել պիտեր,
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր:
Ք.Հ 184

Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի հըր Մշու դիմաց:

3258

Լալագար երեսդ բա՛ց,
Մի քանի վախտ մոտս ճաց.
Լեզուդ ենքան անուշ ե,
Ի՛ասես՝ ըլնի մեղրահաց:
Տի 152

3259

Մաննիկ հանըմ, դուռը բա՛ց,
Մանդիլս ներսը մնաց.

Ամենուն տուիր դնաց,
Իմին նըբաը մնաց:
ՍԲ 167

3260

Հո՛յ յար, հո՛յ յար,
Ադիլ յար Ջան, դուր բա՛ց,
Վառնեբս ցրտուն (վ. ցրտում) դնաց,
(Կրկնակ)
ՀՄԽՍ. 27· ՌՄ 118·
Տև 210· Կժե 2

Տես՝ Ադիլ՛, հրադը լուս տուր:

***

Գացի, գացի, դռնիկ բաց:
Տես՝ Գիծա, սարին նկա ցած:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսաբաց:

3261

Ցնս հավք մ'նկա, նկա թառա
նրնաբաց,
Հայու աղջիկ դո նոր տարան
Թեպա գարճ.
Ցնս հավք մ'նկա, նկա թառա
ձեր ադեն,
Չկշտացա են անուշ վարդի հոտեն:
ՎՍՍ. 54

3262

Խումար պատկի երևաբաց,
Դեղին կարպետա, բմբուլ բարճ.
Անուշ քնե, երևս բաց,
Սոհակին նկավ, խելքը դնաց:
ՀՄԽՍ 28

***

Խումար պատկի բանճր երևաբաց,
Դեղին կարպետա, Պուբասյու բարճ.
Խումար քներ, երևսը բաց,
Սախակ նկավ, խելքը դնաց:
ԲՄՎ 34

***

Են եղունկանց բարճր որոպաց,
Կուբինի դոչակ, Բուբասյի բարճ.
Եղունկի պատկե, իրևան ի բաց,
Ուր (իր) յար տեսավ, սիրտը դնաց:
ՎՍՍ 38
4· Երկին տեսավ, խելքը դնաց:
ՊՎ 127

***

Փախչոյի պանցր երոսպաց,
Նիշուն կարսկես Բուբասյի պատց.
Իմ յարը պատկե իրևան պաց,
Ակերը վոր տեսավ, խելքը դնաց:
ՎՍՍ. 47

3263

Աղջի՛, արի ըստեղ կա՛ց,
Մնձորով անեմ խմաց.
Մինչեվ յե՞րբ մանես խոր քուն,
Համբարճումն նկավ դնաց:
ՌՄ 110· Տև 208

3264

Ֆամին անուշ չընկչընկաց,
Թուխն ու սերևվ տրնտրնկաց:
ՀՄԽՍ 3

3265

Առավոտյան վաղ վեր կաց,
Կայնի դու մեր տան դիմաց.
Թե կամ ունես տանելու,
Ինձ ալքսվ տրա խմաց:
Տև 194

3266

Թյուվեք տատիկ, դարևհաց,
Փեսան նկավ, բերան բաց,
Տեսավ դմայրամ ծոցարաց:
ԲՆԳ 471

3267

Ելիր ՚ն՚ևկուր կամաց կամաց,
Մեր տունը ձեր տանը դիմաց,
Ձերը վկայ, մերը մնաց:

ԲՆՄ. 557

3268

Պարտեզ պարտեզի դիմաց,
Քեզ տեսա, խելքս դնաց.
Քանի որ և չէմ տեսեր,
Իմ սիրելիս ո՞ւր մնաց:

ԲՆՄ. 623

3269

Գացի հերը Մշու դիմաց,
Մտա, կ՚առնեք թաժա հաց,
Թռավ չնիկ, ղիս իխած:
— Քոնքա թերմաչ մնացած,
Ընձի ի՞նչ խածնիկ պիտեր.
Ընձի դիրկ ու ծոց պիտեր:

Ջան հա մըլրըմ, հա մըլրըմ:

(Սասնոյ). Ժողովածու Ծեղիա-պար Կարապետյանի, Թալինի շրջանի Իռնդ գյուղից, 5 փետր. 1928.

Տես՝ Պրծա, սարեն եկա ցած:
Տես՝ Գացի, դռնիկ կիսաբաց:

3270

Մեր տուն ձեր տանը դիմաց,
Աչքով անեմ, ունքով իմաց.
Ցես մին դանա խոսկովա՝
Ջախտ արա, դու լոխ իմա՛ց:

ԱԺԹ 85

3271

Ձեր տունը մեր տանն է դիմաց,
Քանի՞ անիմ աչքս իմաց.
Ելի՛ ՚ն՚ևկու կամաց կամաց:

[«Ոմանք կըյաւելուն և հետևյալ 2 տողն»]
Ալ ծոցս ՚փարա չմնաց,
Սրվո՛ր, քու ուղուրդ դնաց:

ՀՍ. 421

Մեր տուն ձեր տանըն դիմաց,
Աչքով կ՚անեմ, ունքով իմաց.
Ցես քե թաքուն կյլի սիրել,
Ո՞վ արավ խալխի իմաց:

ՍՋ 374

3272

Կայնել ենք հիրուր դիմաց,
Ճայլուխով կ՚ենենք իմաց.
Ճայլուխը տար, տո՛ւ տիրը,
Տեսնես արեվուդ խերը:

ՀԺԵ 125

3273

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յո՞րը աչք անեմ իմաց,
Իմ երեսի հայեն դնաց,
Միսս հալավ, ոսկոր մնաց:

ԺԹ 26

4. *Ասաված սիրես, մե դոշդ բա՛ց,*

ՌՄ 68

***

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Ներիք ընձի աչես իմաց.
Իմ երեսի հայեն դնաց,
Միսն էլ ելավ, ոսկոր մնաց:

ՀԺԵ 57

***

Մեր տուն, ձեր տուն դիմաց դիմաց,
Հար յո՞րը անեմ աչք իմաց,
Մեր երեսի հայեն դնաց:

ՓՀ 176

2 3. *Հերիք անեմ աչքով իմաց,*
Լաչին տու դեն, երեսդ բաց:

ԱԺԹ 105

***

Դու կայնել ես ձեր տան դիմաց,
Աչքով ինձի կ'անես խմաց,
Միտս խաւալ, ասկռտ մնաց:

1· Դու կայներ ես կամաց կամաց:
ՀԺԵ 152

1 2· Դու կայներ ես դիմաց դիմաց.
Աչքով կ'անեմ չկի խմաց:
ԱՆ 193

3274

Արշակն եկաւ, ծովը դնաց,
Անդհ Սալաթին ցաւեր մնաց.
Տարաբ տարեք խնդհ Թամամին,
Արքեյի տուն ալեր մնաց:
Շորբա՛, Սալաթ, չորբա՛,
Նախկին Արշակին կ'որբաս:
ՀՄԽՍ. 49

12· Արշակն եկաւ, ծովը դնաց,
Անդհ Սալաթը անտէրը մնաց:
ԿԺԵ 2

2 4· Անդհ Սալաթը լալով մնաց...
Արքեյի տուն վերան մնաց:
ՆՀԴ 49 հա.

3275

Դարուն եկաւ, ամառ դնաց,
Աչքս մնաց ճամբընեերաց.
Ամառնամոր խնդիր ունեմ,
Դուռս մի բանա կարիրնեերաց,
ՎՄՔ 61· ԺԽ 26

3276

Լուսնակն եկաւ, լուս դնաց,
Իմ յարը Թիֆլիզ դնաց.
Թիֆլիզ եթա գազա եր,
Ջորաբ տարի վազա եր:
ԿԺԵ 112

3277

Մի տարին անցաւ, դնաց,
Մուրազս վերս մնաց.
Ինձ ի՛ն ասա, քելլու յար,
Մեր խորհուրդը ո՞ւր մնաց:
ՏԽ 183

3278

Գարնանն եկաւ, անցաւ դնաց,
Ցարս նստած տեղը մնաց.
Ուրիշին խարելու համար՝
Ինձի տանը թողից գնաց:
ՏԽ 236

3279

Ցարս եկաւ, անցաւ դնաց,
Աչքերս պղտած մնաց.
Սիրտը վրես չատ տաք եր,
Անձորով արաւ իմաց:
ՏԽ 242

3280

Սարերի վրով դնաց,
Իմ յարը խոով դնաց.
Վոչ լոր եկաւ, վոչ կաքաւ,
Ձեռնես Թռնելով դնաց:
ՀՄԽՍ. 20

***

Իմ յարը խոով դնաց,
Մե բարձր սարով դնաց.
Իս լուր (լոր) պատա, նա կաքաբ (կաքաւ),
Ախտումը թռաւ, դնաց:
ԹՄԿ 61

***

Իմ յարը խոռված դնաց,
Սարերին սուռաց դնաց.
Նա դուշ եղաւ, նա կաքաւ,
Ախենս թռաւ ու դնաց:
ԱԴ 98

***

Սարերը սրով դնաց,
Իմ յարս խոով դնաց.
Վոչ ղուշ եղավ, վոչ կաքավ,
Ձեռնես թռավ ու դնաց:
ԱԴ 167
3. Վոչ սալամ եր, վոչ կաքավ:

***

Իմ յարս քոով դնաց,
Ինձանից խոով դնաց.
Մինը կաքավ, մինը ղուշ,
Վերջը թռավ ու դնաց:

1 4. Են վերի քոով դնաց...
... Ձեռնես եկավ ու դնաց:

3281

Դեմեն ձիավոր դնաց,
Նալը պլպլաց, դնաց.
Ամենքին բարեվ տվեց,
Ինձի վառեց, դնաց:
ԱԴ 93. ԲՍ 148

3282

Լուսնակը ցոլաց, դնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սարից եկար դուն բարով,
Սրտիս զարկիր լեռ քարով:
ԱԼ 440. ԺԽ 60

3283

Լուսնակը ցոլաց, դնաց,
Դեմ առավ ամպին, մնաց.
Սրտով պայման չավավ,
Սրտիս դաղ եկավ, մնաց:
ՀՄԽԱ 24
3—4. Սրտով թողութիւն չառի,
Սրտիս իրդարը մնաց:

4. Սրտիս դարդ եկավ, մնաց:
4. Հացս դոլ եկավ, մնաց:
1 3. Լուսինը ցոլաց, դնաց...
Հալալ թողութիւն չարի:

***

Արեվը ցոլ արավ, դնաց,
Ամպին դեմ եկավ, մնաց.
Հալալ թողութիւն չարի,
Սիրտս նիդյարով մնաց:

Տես՝ Իմ յարն եկավ ու դնաց:

3284

Լուսինը ցոլաց, դնաց,
Ամպին դեմ առավ, մռաց.
Բալեքդ մեռնի, դուշման,
Մուրազս ինոս մնաց:

3285

Արեվը ցոլաց, դնաց,
Ցերկինքը մթնած մնաց.
Ինձ մե պուճուր յար ունեմ,
Բեղաֆիլ ձեռնես դնաց:

3286

Ես դիշեր մթնեց, դնաց,
Հեչ հիմացա՝ վոնց դնաց.
Իմը վոր ախ ու վախով,
Ճարաթ քոնը վո՞նց դնաց:

Տես՝ Ես դիշեր կ'անցնի դժվար:

3287

Իմ յարն եկավ ու դնաց,
Սարին դեմ առավ, մնաց.
Սրտով խղաը չավեց,
Սրտիս դարդ եղավ, մնաց:
ԱԼ 132

1 3. Իմ յարս եկավ, դնաց...
Սրտով թողութիւն չառա:
ԱԴ 94

***

Իմ յարն եկավ ու դնաց,
Դեմ առավ սարերուն, մնաց.
Հալալ թողութեն չառավ,
Դարդ եկավ սրտիս, մնաց:
ՀԺԵ 116

❊❊❊

Իմ յաբը եւսվ, դնաց,
Դարին դեմ ասավ, մնաց.
Հալալ խոդութիւն չաբե,
Սրախս դայ եւսվ, մնաց:
ՌՄ 136· Տի 153·
ԲՄ 142· 151
Տես՝ Լուսնակը ցոլաց, դնաց:

3288

Աչքերս համբիկ մնաց,
Ակնքս ինձանից դնաց.
Ես սիրուն, իմ դլխի տեր,
Ցաթին որ մնացի քնած:
ՀՄԽՐ 6
1 3 4· *Աչքերս համբին մնաց...*
Իմ յարի խաթեր համար
Ինան որ մնացի քնած:
Տի 149

3289

Բլրուլ լեղուդ յալ մնաց,
Վարդերդ անխալ մնաց.
Մարար տարեք իմ յարիս,
Ալ յափուդս ծալ մնաց:
ԱՋ 183

3290

Կախոնս խռոմած մնաց,
Սիրտս կրակած մնաց.
Ի՞նչ անեմ իմ տալբելը,
Իմ աչքերը ծաց մնաց:
ՀՄԽՄ 25
134· *Կախոմս խռոմած մնաց...*
Ի՞նչ ենիմ յես տալբելը,
Աչքերս լուս չմնաց:
ԱՋ 385

3291

Ես ասբը մարալին մնաց,
Դյուլը Անոլին մնաց.
Սիրեցի, հալդը տարան,
Ինձի ի՞նչ ֆայդա մնաց:
ԱԴ 173

3292

Կարդինկես բոխչին մնաց,
Ցեղբայրս սալդաթ դնաց.
Ցեղբայր, քուրդ քոռանա,
Սիրածդ տանը մնաց:

3293

Նախս ծովին մնաց,
Իմ որ ու կյանքս դնաց.
Մեռնելն ինձ համար վոչինչ,
Սիրուհիս տրտում մնաց:
ԱՓ 340· ԲՄ 150

3294

Հուսի ծառին հով մնաց,
Ասատծանից ո՞ւժ մնաց.
Առաջավս անց կացար,
Վիդդ յետքիցդ ծուռ մնաց:
ԱՋ 381
[*Ուսի ծառին ուռ մնաց,*
Ասատծանից ո՞ւր մնաց.
Առաջովս անց կացար,
Վիդդ յետևիցդ ծուռ մնաց]:

3295

Դառներդ անմեր մնաց,
Հայ ազան անճար մնաց.
Գնդեղմանդ ասար սեղ,
Անհչան, անքար մնաց:
ԱՋ 385
Դյամին վեր ծովուն եղնվաց,
Տես՝ կարիբ եմ հետ կարիբներաց

3296

Եղունկի նման բակն ի լվաց,
Մարմար ծծվիր, դոշերն ի բաց.
Յախեն կոտրավ, ջուրն մնաց,
Ազատ լաճու չապկի մնաց:
ՎՄ 37 հա·

❊❊❊

Իմ յար նման բակն ի լվաց,
Մախեն կոտրավ, ջուրն դնաց,
Ազատ լաճու չապկին մնաց:
ՊՎ 126

***

Բաղեն դացեր լակն լ լվաց,
Տաչտիկ կոտրավ, սապոն դնաց,
Որբուկ աղի չասլիկ մնաց,
Յան Ավդալի խաթըր մնաց:
ՀՀ 327

***

Խաղան առի, դացի լվացք,
Տաչտեր կոտրավ, ջուրը դնաց,
Իմ յարղնա չորներր մնաց:
ՀԺԵ 77

***

Խորտիկ նստավ բակն լ վլաց,
Տաչտն լ կոտրավ, ջուր դնաց,
Ավդալ աղի խաթըր մնաց:
ԲՆԲ 524

***

Ջուրն եկավ, դնաց լվացք,
Տաչտը կոտրավ, ջուրը դնաց,
Հակոբ աղի խաթըր մնաց:
ՀԺԵ 97

Ելա, դնացի հայ լվացք,
Տաչտ պրծավ, ջուրը դնաց,
Շան դյադի չորներ մնաց.
Ա՛խ լոր իմ, լոր իմ, լոր իմ.
Սապոնս եր ոսկեջրած,
Շեկ մանչն եր ճակտիս դրած:
ՋԲ 20

***

Գնացի դետը լվաց,
Տաչտը կոտրավ, սապոն դնաց,
Իմ յարի չորներ մնաց:

1 3· Ջոքեր եմ դետը լվաց···
Շեկ աղի չորներ մնաց:

***

Փաբչիկ կոտրավ, ջուր դնաց,
Ավդալ աղի չորներ մնաց:
Դեհ դնա կ'իդամ, և այլն·
ԱԵ 191

***

Գնացի չայը վլացք,
Տաչտը կոտրավ, ջուրը դնաց:
Ջուրն առա, ելա դարը,
Ձգտա ֆիլդան յարը:
ԱՀ 134

Տես՝ կուժն առա, ելա սարը:
Տես՝ գնացի ջուրը լվացք:

3297

Դու նսաեր ես ծուխն լ վլաց,
Սապոն քո ձեռ ոսկեջրած,
Քո ճակտի դիրն եր դրած,
Քո հոր ու մոր որհնիքն առած,
Քո բախտ բարին սա ասաված.
Եղիսա, հան վլճակին լ բարին:
(Վլճակին)
ՍՄ 292

Տես՝ գնացի ջուրը լվացք:
Տես՝ Զայրին եմ դրե լվացք:

3298

Ցարս յաղբդա լվաց (վլաց),
Ախ արե, խելքս դնաց.
Խելքս–միտքս քեզի հետ,
Փողս ջերնցս դնաց:
ԱԳ 101

3299

Կարիբ եմ խետ կարիբներաց,
Ելա, երեչկեցի քյոշկի ճաղներաց,
Իմ կարիբիս սուֆաքն երեվաց,
Իմ տղա ումբրիկ քյոլ արաց,
Ուբախ սրտիկս արուն արաց:

Խարավ քամին, դու դնա՛, արե՛,
Կարիբիս տես, խաբրիկ մ'առ, արե՛,
Արե, յար, արե, խառով մի՛ կենար,
Սուտ ու փուտ դյունի մալ մարդու
չմնար:
ՀԺԵ 44

Որորա՛, դյամբին, որորա,
Լաղկևն ինև կ՚որորա։
ՀԺԵ 54

3301

Արևմէն առև վեր խաչերաց,
Ցևս մեռանիմ քո Թուխ աչքերաց.
Սևլ սևլ ունքերդ սիրաս մաշևն,
Կարմիր թշերդ խնկըս տանևն։

Ծոչկիդ մեռանիմ կանաղներաց,
Արև ձիկ առ մեջ քո տեղաց.
Քո տեղերաց Հասն անուշ ևր,
Վարդ, նունուֆար մեջ կըրուերք։
ՎՍԲ 39

3302

Ստամբոլ քաղաք վեր Սևլ ծովերաց,
Վաթան կուրևան վեր կարիրներաց.
Կարիրես մեռանիմ, ուր (իր)
Ճամբաընևրաց,
Վոր չերթևր, մնևր խևլ սարևրաց։
ՎՍՍ. 63

***

Ստամբոլ չինևր ևն վեր Սևլ
ծովերաց,
Ճամխանևր բռևնր ի վեր կարիրներաց.
Կարիրս եմ ճամխև խոնել սարևրաց,
Նարիրես մեռանիմ, ուր (իր)
Ճամբաընևրաց.
Իմ ողա ումրրևլ ձիկ ևլ գյուլ արաց,
Անդին ի յես ևլ, ձի սարխաչ արաց.
Բարով չուս գառնաս վեր քո
տան տեղաց։
ՆՀՊ 45
Տես՝ Կարիր եմ խոս կարիրներաց։
Տես՝ Խերիկս և Հոլիվ, աղրևրս
գառնարած։

3303

Ձնձրևվ, անձրևվ վեր սարևրաց,
Ջղյաս, լցվևս վեր կարիրներաց.
Կարիրներ, յես կըմեռնիմ ձեր
Ճամբաընևրաց։
ՀԺԵ 60

Կարիր, սրի երթանք Սրպ Նշան,
Ի՛յո բռչամ կարևմ, գնևմ գյո
Ճամբաս նշան։
Կ՚ևրևնամ, կ՚ևրկամ գյոչքի Հաղրաց,
Իմ կարիրի սուրաթի կ՚ևրևվա.
Աչջևմն ևր բարդա, խաևմն ևր
բաղան։
Գևթմա, կարիր, գևթմա։

Կարիր եմ Ճամբևն խոնել սարևրաց,
Կարիրին մեռանիմ, ուր (իր)
Ճամբաընևրաց։
Ի՛յամբախ Ստամբոլ, ամիր
Աքյանդար,
Տարավ իմ կարիր, էվրև մեյ
խարար։
Գևթմա, կարիր, գևթմա։

ԵՒվ արի, սարևր լացուցի,
Իմ կարիր Ճամբաուց դարձուցի։
Բանձրևի սարևր, պևս գևրևր,
Իմ կարիր մեջ ձև ի կրուանևր։
Գևթմա, կարիր, գևթմա։
ՀԺԵ 50

***

Գյամբին վեր ծովուն ևրևվաց,
Ի՛յամբին իզարկ, յևլքյան իրաց,
Կարիրի սուրաթն մեջն ևրևվաց.
Կարիրես մեռանիմ, ուր (իր)
Ճամբաընևրաց,
Որ Հղնիկես ումրրևլ գյուլ արաց։

Արև, ջան, արև, սարևր լացուցևմ,
Շատ կարիր կուրրաթ Ճամբևն
դարձուցևմ։
ՎՍՍ. 63

Տես՝ Ազդազր. Հանդես ԺՍ. 68

3300

Արշակ տարան մեջ խաչերաց,
Սալաթ կայներ վրր քարևրաց,
Պուտ պուտ արուն Թուխ աչքերաց։

3304

Ջամին վեր ծուխն երերաց,
Ելնեմ, իրիկնեմ քոշկիս ճաղերաց.
Կարիբիս սուրաթն ենտեղ երեվաց,
Իմ ալիղ ումրիկս հետ ուր (իր)
քյուլ արաց։
ՎՄԲ 60

3305

Սիրունըն ինձի խաբեց,
Վոտքից դլուխս չափեց.
Ճանդունի կրակի պես
Մի տարուտը ինձ վափեց։
Տի 229

3306

Իրկունը մութը կոխեց,
Դռներըս չուքը կոխեց.
Արի ի՛ն յարս տեսնեմ,
Ոտյալ խայալի կոխեց։
ՌՄ 116· Տի 193

***

Երիկվան մութին կոխեց,
Դռներու չուքն կոխեց.
Ելման տեսա իմ յարըս,
Ոխալ խելին կոխեց։
Ան 195

Տես՝ Լեռները չուքն և կոխեր։

3307

Սիրդ ինձի տապակեց,
Սեվ մաղերս սխտակեց.
Ախ ու վախ շատ քաշելով,
Լեզուս չորցավ, պապակեց։

3308

Անձրեվը մանդր մաղեց,
Սիրունը սիրտս դաղեց.
Կերածս հալալ հացը՝
Նա ալ արընով չաղեց։
Տի 196

3309

Ջամին ալ ու ձախ փչեց,
Շան տղին վրես հաչեց.
Տեսավ՝ խոսքը չի անցնի,
Հորս ձեռները պաչեց։
Տի 101

3310

Երկինքը կամար կապեց,
Ինքն ոսկե քամար կապեց.
Տապակած հավի ճուտը՝
Բողչում ինձ համար կապեց։
Տի 152

3311

Երկինքը կամար կապեց,
Սեվ մաղերս սխտակեց.
Փխ մարդի սատ խոսքերը
Ջեղ ինձանից չուտ ջոկեց։
Տի 169· ԲՄ 141

***

Ամպերը կամար կապեց,
Սեվ մաղերն սպիտակեց.
Եղ ելողս վատ խոսքը
Ինձ քեղանից չջոկեց։
ՀԺԵ 109

3312

Ծաղիկը ծառ կոռնեց,
Թաֆ դեռին առեց.
Մեջ մահվին յար մ՝ ըռնիցի,
Մաշտեմ վի՞ր զարար տվեց։
Ձող մ՝ քաղեմ, խոտ անեմ,
Նաղլու յարոջս մոտ անեմ։
ՎՄՄ 48

3313

Անձրեվն եկավ, դյոլ արեց,
Ատովածծ տարին բոլ արեց.
Ախք՝ տեսնեմ վո՛ր քամին
Ճարիս մեր տուն թոլ արեց։

3 4· Ախք՝ տեսնեմ՝ վո՛ր քոռը
Ճարիս խաթըրջան արեց։
ԲՄ 125

Տես՝ Անձրեվ, արի՛ դյոլ արա։

3314

Մեր տրամբ հերդ վարեց,
Քաղիքեն դևթնիկ կարեց.
Ալը ու ունքով իշմարդ
Ինձի ջանդահան արեց:
ՏԻ 148. ԲՄ 133

3315

Խամին նիսով, հով բերեց,
Կարկուտ նիսով, սով բերեց.
Քաղաքայի տղիկ եմ,
Ինձ ես դեղ տանն ո՞վ բերեց:

3316

Քամին նիսով, հով բերեց,
Ցնդը ծնով, կով բերեց.
Էս ջահել ջանին դուբրան,
Քեզ հառնող ո՞վ բերեց:
ՌՄ 100
2. Նեղ տարին մեզ սով բերեց:

***

Քամին փչեց, հով բերուց,
Ցնդը ծնեց, կով բերուց.
Ցես մի քառան լսողըն,
Ինձ բառի ո՞վ բերուց:
ԱԺՄ. 62

3317

Բյուրամ ալեն նուռ բերեց,
Ամենքին էլ դուռ բերեց.
Աստված, մեռնեմ զարդյահիդ,
Ես դուլումը վո՞նց բերեց:
ՌՄ 113

***

Սիրուն յարս նուռ բերեց,
Ամենքին էլ տուն բերեց.
Աստված, մեռնեմ զարդյահիդ,
Ես դուլումը ո՞ւր բերեց:

3318

Քո սերդ ինձի երեց,
Մեր տանից հառնել բերեց.
Իմ արած մեղքըն ի՞նչ եր,
Վոր հերըդ ինձ չներեց:
ՏԻ 192

3319

Անչափ սիս-վախ արի, սիսեր ձիկ սիրեց,
Դարձա խելայրիչ ելա, ֆալահն ավիրեց.
Ի՞նչըս անեմ, ֆալա՛հ, խետ քո ամալին,
Մեյ դոր ձիկ չիմողիր վիր իմ կըարին,

Ցար բանողի սիրտ սեր չելնե,
Ցար սիրողի սիրտ յեղ չելնե:
ՎՄՍ. 44

***

Ենքան սիս արի, սիսիկ ձի սիրեց,
Աբի ես Քաբկի, ֆալահն ավիրեց:
ԱԺԹ

3320

Լուսնական բակ բոլորեց,
Սեվ ամպը՝ մերը մոլորեց.
Դացեք, ըսեք իմ յարին՝
Իր խելքը ո՞վ ոլորեց:
ԲՆՄ. 624

1 2 4. Լուսինկան կալ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ մոլորեց...
Իր խելքն ըլ վո՞վ ոլորեց:
ԲՆԳ 491

1 2. Լուսնկան բակ բոլորեց,
Սեվ ամպին մեջ որորեց:
ԲՆԳ 677

Տես՝ Լիսանակ սիրտըն մեջ բակին:

***

Կողրա քամին բոլորեց,
Տես՝ Կողրա քամին բոլորավ:

3321

Լուանակն ետոր բոլորեց,
Քամին յայլուխս ոլորեց.
Շեկ տղա, դյուղդյաղ աղջիկ,
Սիրտս վառիս մոլորեց:

3322

Լորը Թռավ ես հանդից,
Կոտրավ չաքարը ղանդից.
Աչըղ չի, աչըղ դարձա
Գնացած յարի դարդից:
ՍԲ 343· ԲՍ 145

3323

Մի հատ բաշխե բաղչիդ վարդից,
Ցես պակաս չեմ վոչ մի մարդից,
Ինձ աղատե ցավ ու դարդից:
ՏԽ 224

3324

Սոյըդ ե Թավադի դոլից,
Ջուր եմ խմել սրտիդ դյոլից.
Իմ երված ու նաչար սիրտը
Մի՛ չամփըրի ամեն դոլից:
ՏԽ 237

3325

Մուխս ա ելնում են դոլից,
Ջուր ա դալիս են դյոլից.
Ա՛յ Ջուր, Թե յարես տեսնես,
Մեկ մեկ ասա իմ հալից:
ԲՍ 135

3326

Կուռնկն ա եկել չոլից,
Ման ա բերել քոլից.
Իմ դարդըն ինձ հերիք ա,
Դու մի՛ երի մի դոլից:
ՏԽ 179

3327

Ջուր ա պալի մեր բակից,
Կոկլիկ քարերի տակից.
Հաղար տեղից կտրատեն,
Ձեռք չեմ քաշի Սեդրակից:

3328

Երցու աղջիկ մեր դրկից,
Բուռ մը չամիչ կրկմից,
Պաչ մը, խաբից, չռվից:
ԲՆԳ 122

3329

Ջուր ա դալիս սարի կողից,
Նա էի ծներ քարից–հողից.
Կլոր, պսպղուն աչքերը
Չի կոկնըլում սեվ հաղողից:
ՏԽ 82

3330

Նոր եմ եկել հնճանից,
Դու մի՛ փախչիլ ինճանից.
Ձեր տունը աստված քանդի,
Թե վոր չուռ դաս ինճանից,
ՏԽ 155
4· Թե վոր փախչես ինճանից,
ԲՍ 139

3331

Ղուչը Թռավ ճեր տանից,
Բարեվդ ընկավ բերանից.
Իշալլահ չարկամը պտի
Պատիժն առնի հախ ասսանից,
ՏԽ 227

3332

Ինձ զատեցին մեր տանից,
Աղդականը–բարեկամից.
Նոր աչխարք են ինձ տանում,
Հեռու իմ ելից–դյունից:
ՏԽ 257· ԲՍ 145

3333

Ձերմակեց դետին ձնից,
Սաղի՛, դուրս արի տնից.
Ձեռովդ երված սրտիս
Կամ դեղ արա, կամ Ջուր լից:
ՀՄԽԱ 27

1 4· Արևմն անցավ կրդքիկց,···
Ցա մահկամ դիր, յա ջուր լից։
Տի 196

3334

Պաղ ես ձմեռվա սառից,
Ամուր ես դու լիս քարից·
Ցեռովիդ ինձ քաշ տալով
Տարար, ջցնցիր սարից։
ՀՄԽՍ. 27

3 4· Ցեռովիցդ քաշ տալով
Ինձ տարար, ջցիր սարից։
Տի 211

3335

Ձյուն ս դալի վերևից,
Ջուր ս կաթում տերևից·
Իմ պարզ որքս ամպել ս
Ախրախտ յարի երևից։
ՀՄԽՍ. 27

4· Բևբախտ յարի երևից։
Տի 211

3336

Քամին դալիս ս սարից,
Ջուրը կաթում ս քարից·
Սկզտահ դաշդ որ բաց ս,
Մաքուր ս դուս մարմարից։
Տի 216

3337

Լուսին ելավ կամարից,
Բանիք յարի քամարից·
Հղվովս արյուն առնեմ
Են բուխախի դամարից։
ԱԳ 99· *ԲՍ* 143

3338

Ասդը ցոլաց երկնքից,
Եկավ անցավ մեր երդիկից·
Ձեղ դուբրան, խարար ալեք
Ես ոսկե քանքուլ տղից։
Տի 200

3339

Կաևրը կա դմդմբոց,
Շունը կըբընի, յես՝ վոչ·
Ձրադները վաևլ եմ,
Իմ յարը մոլորի վոչ·
ԱԺԱ 56

3340

Թոնիր վառեմ, բալար բոց,
Աղջիկներու սիլտահ ծոց·
Տղեկներուն դարդ ու խոց։
Ոսկեր քամի վոս նկավ,
Չնդրնդալեն խարս նկավ։
ԾՎ. 50

3341

Առավոտուն թոնիր բոց,
Աբի մանեկ իրար ծոց·
Պաղ մը յես տամ, պաղ մը դու,
Ցրվի մեր դարդ ու խոց։
ՎՄԲ 29· *ԺԽ* 65

***

Առավոտուն թունիր բոց,
Կախեց յաշմաղ, թորկիկ պոչ·
Աբի հղնինք դիրկ ու ծոց,
Բալքիմ խմրի դարդ ու խոց։
ԱՆ 194

2 3 4· Կախիր յաշմաղ, թորկիր պոչ·
Աբի հնինք դիրկ ու ծոց,
Բալքիմ խ(ա)մրի դարդ ու խոց։
ԱՀ 444· *ԺԽ* 55

***

Առավոտուն թունիր բոց,
Աբի ընինք դիրկ ու ծոց·
Թող ցրվի մեր դարդ ու խոց։

***

Առավոտուն թնդրին բոց,
Աբի հղնիմք դիրկ ու ծոց,
Որ դա խմրի դարդ ու խոց։

Ա՛խ լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր լուրիկ։
ՋՔ 22

***

Արև յես դաւ ըլննք պիրկն ծոց,
Որ խասնի մեր սրտի խոց։
ՀԺՆ 87

3342

Կարիբի տիրոջ սրտիկ կ'ելնի խոց,
Արևն արտասուքով կըլցուս ուր (իր)
ծոց.
Անչափ տի կանչեմ, սարեր
լացուցեմ,
Շատ կարիբ կուրբաթ ճամբեն
դարձուցեմ։
ՎՄՔ 62

3343

Տնեն ելար, կ'երթաս խնծոց,
Չես կրթալիմ քո վզանոց.
Երանեկ յուի մտնեմ քո ծոց,
Կը խավարվի իմ սրտի խոց։
ՆՀԳ 47

3344

Մեր բախը արև փողոց,
Դլուխս պարկի քարոց.
Ով բամբասանքն անի,
Ջահանա ջուխտ որորոց։

***

Բախս արել եմ փողոց,
Գլխիս պարկել եմ քարոց.
Ով իմ դէյրաքն անի,
Ջահանի ջուխտ որորոց։

***

Տըռնըբոս փուղուցք կ'անիմ,
Տուռնըբոս քուրուց կ'անիմ.
Հու ընճանա ճնոչ անե,
Վըճիչ վըրը տընի ճոխտ ըրուրուց։
ԱԺԹ 89

3345

Բաղեչ կը դուվնի, չորս դեղ (դէխ)
քրթանոց,
Ճես քրի սիրեցի, դըռ դուն որորոց։
Ինանչեմ՝ յար, արե, սարեր լացընեմ,
Շատ դարիբ դուրբաթ ճամբեիս
դարձընեմ։
ՀԺՆ 56

3346

Գնտիկ–մնտիկ դնատնոց,
Մանդր թիթեր երեսնոց.
Բա'ց կոճակներ, դամ քու ծոց,
Ազատ տղին դարդ ու խոց։
ԱՆ 192· ԲՍ 135

13· Արեվ դիպավ կանիքնոց...
Բաց քու դուդմեն, դամ քու ծոց...
ՀԺՆ 113

***

Արեվն արի կանիքնոց,
Կանիքի թուխը երեսնոց.
Թոն եկել ե, թրջել ե,
Գանդե կոճակ, դամ քո ծոց։
ԱՀ 140

***

Արեվն առավ կանիքնոց,
Մանդրիկ թիթեր երեսնոց,
Արի եննք դիրկ ու ծոց։
ՏՆ 164

***

Մանտրիկ թիթեր երեսնոց,
Ազատ տղեկներ անեն դարդ ու խոց։
ՀԺՆ 128

3347

Արի երթանք դիպած դաղնոց,
Դու քցեր իս արծաթ վզնոց,
Կրակ ընկներ քու որորոց։
ՏՆ 234

***

Ցևս չեմ ուղի քամար, վղնոց,
Տես՝ Ցևս ի՞նչ կ՚անեմ հայլի,
դանակ։

3348

Նուբար իմով խնարնոց,
Գաղեց խնար, լցեց ծոց,
Տարավ, ավեց յարքոց։
ԲՆՓ 642

3349

Երիկուն ա, հրապկոց,
Ցևս ի՞նչ անեմ վիզ ու վղնոց,
Շար իմ կուզեմ, պահեմ ի ծոց։
Տես՝ Ցևս ի՞նչ կ՚անեմ հայլի,
դանակ։

3350

Երկուն էլավ, հրապկոց,
Պղտիկ երիկս դնեմ որոց.
Կարիճ չունեմ, վոր տանգ խակեմ
(ձվեմ)
Երկնի դիշեր քաղցրիկ խոսեմ։
ՎՄ 31· ՀՄԽՓ 31

3351

Դես դիշերին և հավխո(ւ)ոց,
Մերիկ, ո՞ւր և կարիճ իմ ծոց.
Թրթիռ–մրթիռ (ի) մատաչ մանուկ
Ձի՛նա (չինա) ցրվի իմ սրտի խոց,
Իմա՞լ ննեմ, իմալ ննեմ, և այլն։
ԺԽ 26· ՎՄ 31

3352

Վարդն բացվև առավոտան
խավխուռոց,
Իմ յար բախչեն կայնեն երկու
ձեռն ի ծոց.
Վարդն ի բացվև առավոտան
չագերով,
Իմ յար բախչեն վարդ կրքցավ
մաղերով։
ՎՄ. 41

3353

Արեվ արևմտոց,
Դրոշ մտներ սարիրի ծոց,
Վոր ձիկ չհաներ սիրած յարին.
Ասուլած առնի սարիրի բարին։
ՀԺԵ 51

3354

Ես յանը որոց,
Են յանը որոց.
Ադրոս մեռնեմ,
Ինքուս ա քորոց։

3355

Ծորևկ որևք (որևչինք) գքու որուց
(որոց),
Դիչերիկ տ՚ևնևք (անեչինք) գիրկ
ու ծուց (ծոց)։
ԲՆՄ. 313

3356

Չարդըրվար, եկար բաղերուց,
Մանիշակ քաղեր ըլերուց.
Անուշ հոտ ևկավ ձեռներուց.
Աչքմներս չարեց քարուրըրև,
Եհան անասակ ծովերուց.
Ծամերը ուսարկից, ըսբնակ,
Ի՞նչ պակաս ոսկի Քիլերուց։
ՄԵ 189

3357

Բաղչան յես եմ, բարը՝ դու,
Իմ սիրեկան յարը՝ դու։
Ինձ ինձանեն յաղ կ՚անեն։
Ինձ քեզանեն զաղ կ՚անեն։
ՄԺԼ 44

3358

Սարեն յես գամ, ձորեն՝ դու,
Հարսն յես սիրեմ, կեսուրը՝ դու.
Տաւեն յես գնեմ, կուսուրը՝ դու,
Սկեն յես ուտեմ, մածունը՝ դու։
ՍԳ 102· ԲՄ 138

***

Սարեն կ'ու դամ, ձորեն՝ դու,
Տիկ չես չկեմ, ակճոր՝ դու,
Սեր չես ուտեմ, կարաղ՝ դու։
ԱԺԹ 105

3359

Նանիկ առեմ, քնես դու,
Ծածկեմ, քրտընես դու.
Ծածկածն չես դցեմ,
Վարդի նման հիւղես դու։
(Որոր)
ԱՀ 201
Հմմտ. Գնացէ, տեսա քնած։

3360

Աբի, աղջիկ, չես ու դու
Հաստատ խոսք տանք մեկմեկու,
Թե դու իմն ես, չես՝ քոնը.
Թե հոժար ես, ձեռքդ տու։

3361

Ցես դիրք եմ կարդում տասներկու
լեզու,
Աղջիկը կ'առնեմ, բաղդյէ Ցեղո։

3362

Կաքաւին եկավ, արաս մնաց
հերկելու,
Քունս տարավ, յարս մնաց գրկելու։
(Կրկնակ)
Տե 250

3363

Աբի խոսինք, ջրած Նաղլու,
Քընց բիւրեւն եվ ձենով Նաղլու։
(Կրկնակ)
ՋԲ 22

***

Աբի խոսանք, խորտա Նաղլու,
Դու քանց բլբուլ ձենով Նաղլու։
(Կրկնակ)
Տե 89

3364

Երկու դիւլբար Խարաղրլու,
Նստած են, կըշարեն հլու։

Ամարը նաղերով, նաղերով,
Դիւլբար նաղերով, նաղերով։

Երկու դիւլբար Խարաղրլու,
Մեկին ազալ եր, մեկին նշանլու։
Ամարը նաղերով, և այլն։
ՋԲ 24

3365

Դու ո՞ւստա կիդաս, դու Խասկեղու,
Դու կուքելես ինչոր մեղու.
Ծաղիկ մի տուր, տանեմ դնդու։
Կանչեմ՝ յար, արի, չուտ արի։
Տե 233

3366

Դու կըքելես մեղու–մեղու,
Աստված սիրես, պաղիկ ըմ տաս
ձիկ՝ ընեմ դնդու։
Քու դարդեն, քեուխ աչքեր, քու
դարդեն,
Շատ բաժին քու դարդեն,
Թուխ աչքեր, քու դարդեն։
ՇՎ 36

3367

Ղարաքիլ փարշամիկու,
Ցել նստի՛ մարդամիկու.
Ցես իմ յար կըճանչնամ,
Ոխտը բոլուկ մարդամիկու։
ՀԺԵ 113

3368

Դուքանը վարի՛, ցել տո՛ւ,
Ցեղ նամչակիդ մել տո՛ւ,
Զուխեդ կոնուդ քաչի՛,
Ցեղ դառ, կտրուկը յաչի։
ԱԺՄ 52

3369

Ագռաւ, ճրագդ լուս տո՛ւ,
Զերդիդ մկլմկքդ դուս տո՛ւ.
Հալալ կամենակիդ ես դուս,
Պաղ իմ կ՚ուղեմ, երկուս տո՛ւ:

ՀԺԵ 116

3370

Զեռդ չլիլ դու խմցրո՛ւ,
Երդկիլ ճամբին ինձ քցրո՛ւ,
Իմ սրտով սկրած յարըս,
Չանկց բևդրած յարըս:

ՏԻ 181

3371

Ընկած անկից վերցրու,
Ինձ ծակ տկս քոցրու.
Բոնուեմդ ձեռածդ սրա՛,
Մի քյոլիկ տեղ կերցրո՛ւ:

ՏԻ 192· ԲՄ 140

3372

Հաց իմ քխէ դաքցրու,
Իմ յարն և մկլիքացու.
Գնդուեմն ոխտը տգա կա,
Իմ յարին նոքքացու:

ԹՄԿ 62

***

Հաց եմ քխէ դաքցրու,
Իմ յարը մկլիքացու.
Գնդուեմն ոխտը տգա յա,
Իմ յարին նոքքացու:

ՀԺԵ 134

3373

Հաց եմ քխել դաքցրու,
Իմ աղրեր մկլիքացու.
Մկլիքն սարը ճուն դա,
Բարով իմ յարը տուն դա:

3· *Մկլիք սարերը չուռ գա:*

ՍՀ 141

3 4· *Մկլիքն սարը փուլ դա,*
Բալքի իմ յարը տուն դա:

***

Ալուր մաղեմ դաքացու,
Իմ աղրերը տկրացու:

ՍՀ 440

3374

Կանանչ (վ· մախմուռ) խառնեն քհացու,
Կարմիր կոկը (վ· յեղը, մաքին) մռացու.
Ցևս քու հորը հարսնացու,
Դու իմ մորը վհնացու:

ՊՄվ 106

***

Կարմիր կոկը մռացու,
Կանանչ խառնեն քհացու.
Ցևս քու նանին հարսնացու,
Դու իմ նանին վհնացու:

ՉՀրմի 36

2· *Դեղին բուրդն քհացու:*

***

Կարմիր խառռ քհացու,
Սիսեռակ կոկը մռացու.
Դու յես իմ հոր հարսնացու,
Ցևս քու հորը վհնացու:

ՍԳ 261· ԲՄ 131

***

Կանանչ-կարմիր սխրվացու,
Կարմիր յեղը մռացու.
Դու իմ նանին հարսնացու,
Ցևս քու նանին վհնացու:

ՍՀ 373

1—2· *Ձեթ եմ առել լռացու,*
Կանանչ խորաթ քհացու:

ՍՀ 374

***

Ձրաձ դրամ լուսացու,
Կարմիր խառնն քիսացու.
Ցես քու մորը հարսնացու,
Դու իմ մորը վնասացու:
ՀԺԵ 134

***

Ձրաձ դնեմ լուսացու,
Դանդաղ ասլաս քիսացու.
Ցես քու նանին վնասացու,
Դու իմ նանին հարսնացու:
ՍԳ 96

***

Ջեք իմ դրկվ լուսացու,
Ծաս աբլաս քիսացու.
Իմ նանին դու հարսնացու,
Ցես քու նանին վնասացու:
Ան 204

3375

Ինձի կ'ըսեն սիրացու,
Ծոսքով ինձի չի լացու.
Աչխարհ ինձի նահատակեն,
Ծոսքով ինձի դու իմացու:
Ան 192· ԲՍ 137

3376

Հայբերիս դնաց Երևվան (վ. Թիֆլիղու) քաղաք,
Են ադին առնք (վ. կ'առնեմ), անունը Մաղաք:
Ար 336

3377

Մի ծառ ունեմ Հնդու քաղաք,
Ձուղք ա ավել քաղքի քաղաք.
Ամեն ճղին մի մի ճրադ,
Ձրադի վրեն Սինամա հավք:

***

Ըմենդ ի վրա եկնք,
Տես՝ գնացնք, վարպետ բերնք:

***

Դի՛ թռնք, թռնք, թողը հանեք,
Տես՝ հով, հով, հով լինի:

3378

Ես դիշեր ային քնեք,
Զորանի դային քնեք.
Ցայլուխ նշան տարեք,
Ցարեցս խարար բերեք:

3379

Հարբրան ասեք, թռնք,
Ձաշով կուտապը վռնք.
Շան ադիկները, քիչ կերեք,
Իմ ադբորը դովացնք:

3380

Ջուռնա դաստա արեք,
Իմ յարխս տունը տարեք.
Ցերբ յես քեզ աչքով անեմ,
«Տարան—տարանը» չալեք:
ԲՍԴ 143· ԲՍ 128

3381

Շիլեն ծալ, չիլեն ծալ, չիլեն ծալ ու մալ արեք,
Իմ դարդին դարման արեք:
ԿԺԵ 33

3382

Պղտի դուռն, երկեն դարեք,
Մենծ աղբորս տուն տարեք,
Որթանչիլին քուն դրեք,
Չլիղ սղտիկին տարեք:
ՀԺԵ 119

***

Ամպեր, մի քիչ դով արեք,
Տես՝ հով արեք, սարեր չան հով արեք:

3383

Պուճուր տուն, երկեն թարեք,
Իմ աղբոր թաղը չարեք·

Բվիրը մեծարք արևք,
Զալ կովըն աղաբն արևք:
ԱԺՄ. 59

3384

Հավքեր, քնվանի արևք,
Ցարխա հովանի արևք.
Թող բարակ քամին վիշէ,
Հնան ևլ դուք նանի արևք:
ՀՄԽՄ. 6

***

Ղչեր, քնվերդ բացեք,
Ախիկիս քյոլդա արևք.
Բարակ քամին վար վիշէ,
Դուք հնաք նանիկ արևք:
ԲՄ 149

3385

Հով արևք, սարեր Ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:
(Կրկնակ)
ԱԴ 171· ԲՄ 122·
ՏԽ 221

***

Հով արևք, սարեր Ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:—
Սարերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:—
Ամպեր, ամպեր, մի քիչ դող արևք,
Վարար անձրևիլ թափեք, ծով արևք,
Գնչ մարդու ու–արևլը
Սևլ հողե տակով արևք:
Հով արևք, ամպեր Ջան, հով արևք,
Իմ դարդին դարման արևք:—
Ամպերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում:
ՀՄԽՄ. 1

***

Ամպեր, մի քիչ հով արևք,
Անձրևիլ թափեք, ծով արևք.
Գնչ մարդի ևլ ու դյուներ
Սևլ հողե տակով արևք:
ՏԽ 138· ԲՄ 124

4· Սևլ հողին բարին արևք:

***

Ցամաքն, սարեր, հով երևք,
Իմ դարդին դարման երևք.
Հավաքր, սարեր, հով արևք,
Մարուլ իմ, չարա երևք...
Հավաքր, սարեր, հով արևք,
Դարդլի իմ, չարա արևք:
ՀԺԽ 138

3386

Երկու տակ պատ չարևք,
Ինձի մի լավը հարևք.
Ավել–պակաս չեմ ուզում,
Ինձի բարաբար արևք:

4· Ինձի հավասար բերևք:

3387

Ձեր տանից հաց–աղ բերևք,
Ինձ մի ջուղար սաղ բերևք,
Լալտպարի հետ մի տեղ
Կ'ասես քեզ–ա'ղբեր ևք:

ՏԽ 259

***

Հուն եմ ուզում, հուն բերևք:
Տես՝ Ջուրս տաք և, ջուր բերևք:

3388

Փչևցևք, հովեր, սարեր ձուն բերևք,
Իմ դարբիր յարս տաք տուն բերևք.
Հենց արևք, վար դուք ևս ըրիդուն բերևք,
Անքուն աչքերես քաղցր քուն բերևք:

Ըսոր Քող ձուն դար,
Իմ յարը տուն դար,
Ինձ անուշ քուն դար:

Ծծերս կովում՝ դարիր ճամփեցի,
Ծամերս ճերմակ՝ ճամփա պահեցի,
Դարիրիս գնալն իրեն թողեցի,
Ճետ դառնալ դալը աստծուն
բաշխեցի։
Ըսոր թող ճուն դար, և այլն։
ԱԺԱ. 68

***

1—12· *Ծծվերս յումրուղ եր,*
կարիր ճամփեցի·
Ծամերս ճերմըկալ, ճամբաս
աչվեցի։
Ըսոր թող ճյուն դեր,
վեր ճյան կարկուտ դեր,
Իմ յար թող տուն դեր,
Ձիկ անուշ քուն դեր։
ՎՍՍ. 61

3389

Գնացեք, վարպետ բերեք,
Շեչ խամբոր, վո՛ւյ չ՛ա՛յ,
Իմ յարի կապեն ձեվեք·
Ջալում, դալում, հա՛յ հա՛յ·
Թուխ ամպեն քորա կտրեք,
Ծովեն խայաթի քաշեք·
Իմ յարի կապին կարեք,
Սրեզակին երես արեք,
Լուսնակին աստուս դրեք,
Աստղերը կոճակ շարեք։

Աստղատառ ժող· յերդ· դրի
առավ Մ· Աբեղյան)։*

***

1—10· *Գացեք մեծ վարպետ բերեք,*
Աղվորին խարդան ձեվեցեք·
Արեգակին երես արեք,
Լուսնկան աստուս ձևեցեք·
Ինչ սեր կա՝ դրեք սուղակ,
Ինչ անուշ բաներ կան՝ կոճակ։
ՀՀ 294

***

1—10· *Ըմենա ի վրա եկեք,*
Թագվորի կապան կարեցեք·
Լուսնկան աստուս արեք,
Արեգակին երես ձեվեցեք·
Այն մոյ (մանր) ու խոշոր աստղեր
Թեվերուն դիւզմե (կոճակ) կարեցեք։
ՀՎ. 422

(Հին հայերեն է՝ ձևափոխված)։

3390

Ջուրս տաք է, ջուր բերեք,
Հնդըստանու նուռ (վ· հունդ) բերեք·
Ել ու դյունս թամամ է,
Աղիղ յարս (վ· յարիս) տուն բերեք։
ՌՄ 90· ՍՋ 385·
ԱԴ 164

2 4· *Երըվանու նուռ բերեք...*
Ել—դյունս թամամ ա։

Հմմտ· Ամել եմ, խոշ եմ հղել։

123· *Մին ըստաքան ջուր բերեք,*
Երկին բիներց ջուր բերեք։
Աղաբ տղեք, ձեզ մատաղ։

***

Հուն եմ ուղում, հուն բերեք,
Դաղստանու ճուն բերեք։
Ել—դյունս թամամ ա,
Դարիր ղուշս տուն բերեք։
ՍՀ 140

3 4· *Ել—դյունս հավաքեցեք,*
Դարիր աղբերս տուն բերեք։

***

Ծարավել եմ, ջուր բերեք,
Ըսպահանու հուն բերեք·
Կրմեռնիմ ես դարիր տեղը,
Դարիր ղուշս տուն բերեք։
ԱԴ 263

*) Մ· Աբեղյան, Հին դուռանական ժող· յերդեր, Ցերևան 1931 թ· (Աբասատ· ՀՍՍՀ Գիտ· համալսարանի «Տեղեկագիր», № № 2—3, 4 և 6—էջ) յեր· 225։

2 3· Երևմանու բան բերեք·
Վախտում եմ՝ դարբիր մեռնեմ։
ՍՂ 115

Ջուրս կեծ ա, ջուր բերեք,
Սպրհանա հուն բերեք·
Տուն հավատար թամամ են,
Դարբիր դուչը տուն բերեք։
ՍՋ 375

***

Ես ծարավ եմ, ջուր բերեք,
Սարևբերը ջուր բերեք·
Տանրպեքս թամամ են,
Դրապի յարս տուն բերեք։
ՍԺՍ. 52

***

Ծրագ երեք, լուս երեք,
Տես՝ Խաղ ասի խաղերից դուս։

3391

Մարեք, ձորեր, յես կոցեք,
Իմ յարի ճամբեն բացեք·
Ցար յարի հետ խոսելիս՝
Ականջ դրեք, խմացեք։
ՀՄՆՍ. 31

123· Մարեք, ձորեր, խմացեք,
Դարպս չաս և, դիմացեք·
Ցար յարի հետ խոսելով։
ՍՋ 388

3392

Ջահելի սրեր, անց կացեք,
Կարեք, մեղնից հեռացեք·
Թող համբարձումը չուտ գա,
Մեղնից չատ բարով արեք։
ՏԽ 145

3393

Մամեր, ամպեր, հեռացեք,
Սարերի վրա կացեք·
Մամեր, քե ասումած սիրեք,
Կաթիլ անձրևի մի տեք։
ՏԽ 148

3394

Ես որ մեռնիմ, ժամուն բաղչան
Քաղեցեք,
Վրայիս հողիկը մաղով մաղեցեք·
Նախուն այլրեր յաշմակ կապեցեք,
Աղբարս հանեցեք, իս մեջը դրեք։
ԲՆՍ. 776

3395

Ես դեղեն չեմ, դարբիր եմ,
Դոր կ'երթամ, հոն քաղեցեք·
Ցարուց դռնով անցուցեք,
Ցարիկս կանչեք, դուս հանեք·
Դաստակս մեջքեն քաչեցեք,
Թուխ թուխ աչքեր սրեցեք։
ՍԵ 189

Չմմա· Ինձի տարեք, յարիս դռնեն
անցուցեք։

3396

Կանա(ն)չ կանա(ն)չ կանչեցեք,
Կանա(ն)չ մեկդան բացեցեք·
Թագս չորեր հագուցեք։
Ինձ իմ յարեն հասուցեք։
ՍԳ

3397

Կանանչ կանանչ կանչեցեք,
Կանանչ մեկդան բացեցեք·
Հարսն ու աղջիկ դուրս կը գան,
Պար ու սկրան բացեցեք։
ՍՀ 136

3398

Ծառեր, դուք կանանչեցեք,
Սիրածիս ճանանչեցեք·
Վոր գա ձեր մոտով անցնի,
Ինձի չուտով կանչեցեք։

3399

Ցավրուչիս բոյուր չուխա կարեցեք,

Զուխային բոլորը սրմա թաւինցնէք,
Նշանծին անունը մնջը դրնցնէք:
ԲՆԱ 671

3400

Հա՛յ հաղուցնէք, հաղուցնէք,
Տարնէք, բաղչան թաղուցնէք,
Բմբուլ կողինք ձգնցնէք,
Վարդ ծաղկանց մնջ քուն դրնէք:

3401

Ինձի տարնէք, յարխս դռնեն
այնցուցնէք,
Ճարաններս բացնէք, քաֆիր յարխս
ցցուցնէք.
Սաուլներս կտրեցնէք, մոմ երնէք,
վառնցնէք,
Ալվաղը խունկ երնէք, վրաս ծխեցնէք.
Ինձի տարնէք, յարխս դուռը
թաղնցնէք:
ՋԲ 21

Հմմտ. Ցես դնդին չեմ, դարբիր եմ:
Այս յերդերի համար հմմտ. ՎՍՍ
63 հտ. «Դարբիր եմ, ձեր դուռն եմ իկն».
ՀՀ 300· «Ցաման, յաման, իս Ուս-
կուտար անցուցնէք». ՀՍ 475· «Աման,
աման, իս Իսկիւտար անցուցնէք»*):

3402

Աչխենի կաքավու քելք
Տարավ Անտոնի դլխու խելք:
Խորտա եր Աչխենը,
Կոլոտա եր Աչխենը:
ՏԻ 184

3403

Արի մի վախթ պար խաղանք,
Տնկոզ մնանք, չկաղանք.
Հարսանեկիդ ալ(յ)ուրը
Մուղնու ուխտից վաղ աղանք:
ՀՄԽԲ 27· ՏԻ 156·
ԲՄ 146

3404

Իրար հետ բաղը դնանք,
Ուտենք, խմենք, լիանանք.
Թշնամու աչքը հանենք,
Մեր ասածուց դոհանանք:
ՀՄԽԲ 27

1 3 4. Իրար հետ սեյրան դնանք,...
Դուշմանի սրտով չելալ.
Աստվածանից դոհանանք:
ՏԻ 210

3405

Արի ինձ հետ ուխտ դնանք,
կենտ մի՛ մնա, ջուխտ դնանք.
Մեռնեմ ալետարանին,
Ինչի՞ դալտակ–բուխտ դնանք:
ՏԻ 176

3406

Եսոր պատ ա, պատ կենանք,
Չհաս ա, չհաս կենանք.
Ձեռքդ [ինձ] մեկնի, ձեռք տանք,
Գյամին նստենք, անց կենանք:
ՍՋ 373

3407

Աղբևր, արի, աղբևր, յեղնևրը
բառնանք,
Երթանք դարբիր երկիր, թեղոք յետ
դառնանք:
ՏԻ 76

3408

Տեր Հուսկան–որդու անուշ վանք,
Աղջիկ, դու արի երթանք,
Երթանք, դլուխ դնենք, դանք:

3409

Ոսկին չարին արանք–արանք,
Մուրադըդ տա Ղալչադա վանք.
Ոխտը տարի քանդիլը իմ կյանք:
Արի՛, արի՛, դու իմ յարն ես:
ՀԺԵ 113

*) Տես նաև Մ. Աբեղյան, Հին դուսանա-
կան ժող. յերդեր, Ցերևան 1931, յերդ.
242 հտ.

3410

Մի նուան ունիմ քաքաբանք,
Ջոբս դուն ու փոպաբանք.
Փոպաբանքս տեղ հասնի,
Սիրած յարս ինձ հասնի:
ՍՋ 381

3411

Ցնս ու յարս չահել ենք,
Թուրք ու պայման արել ենք.
Թաղաւորը չիներ,
Զիրանենք՝ մենք վայելենք:
ՀԺՆ 109

3412

Եկնք, երթանք, դարի պոկենք,
Հայլի բերենք, ղշլա կոկենք.
Երթանք Զուլյի դռանը չոքենք,
Բայրյամ Զուլյան ընդյանց պոկենք:
ՔՀ 177

3413

Ալամոտ դարի պոկենք (պոկինք),
Հայլի ին դլուխ կոկենք (կոկինք),
Սիրուհներու յաւր ջոկենք (ջոկինք):
Ախ յուրիկ, յուրիկ, յուրիկ,
Կանանչ ու կարմիր յուրիկ:
ՋՔ 22

3414

Իրար հետ ծոլիկ քուկնք,
Թչնամու սիրտը պոկնք.
Մեկմեկու խոսքն չկընենք,
Աչխարքում քանի սաղ ենք:
ՀՄԹՍ. 29
2 3 4· *Դուշմանի սիրտը պաղենք.*
Մեկմեկու խոսքից չկընենք,
Քանի աչխարքում սաղ ենք.
ՏՒ 214

3415

Եկնք, դնանք, մուխ անենք,
Դամշուտ թալին ծուխ անենք:
Ով ինձ սիրածիցս հեռնի,
Վարդու թաղը ծուխ անենք:
ԱԺՍ. 53

***

Ցեկնք, դնանք, սխն (ուխտ) անենք,
Մին ծմակում ծուխ (ծուխ) անենք.
Ումը վոր մեր յար չունի,
Գյուլպաղ դռուին թուխ (թուխ) անենք:
ԱԺԹ 36

***

Ա՛յ ուխ անենք, ուխ անենք,
Ղամաստին ծուխ անենք.
Ով պիտի խոսա,
Թաղն, ուսկասը ծուխ անենք:
ՍՋ 372

***

Դե՛, խոխ, խոխ, խոզը հանենք,
Տես՝ հով, հով, հով լինի:

3416

Տվենք, մաքսերը հանենք,
Թմբերը մին մին անենք.
Տեսնենք՝ ում յարն ա գալում,
Ձամբեն ուհան կանենք:
(Գաղհանի)

3417

Համբարձման վիճակ հանենք,
Մի լավ կերուխում անենք.
Աչնան անուշ որերին,
Եհթիչամով քեզ տանենք:
ՏՒ 211

3418

Զայդան բերենք չայ անենք,
Մեր դուժինին պայ անենք.
Մեր դուժինը սաղ ըլնի,
Սուիրի վրեն աղ ըլնի:

***

Զայնիկ բերիք, չայ անեմ,
Մեր կամպանին փայ անեմ.
Մեր կամպանին սաղ ըլնի,
Թամադեն սարսաղ ըլնի:

3419

Գյանչու ուղին փոշ աննիք,
Ջո վոտներին քոչ աննիք.
Ջանի վախտ ա տեսել չեմ,
Ցև(կ) մին յախչի խոչ աննիք:
ԱՋ 378

3420

Ցես, դու նստիք, բաս աննիք,
Դլխիդ մատմատ խաս աննիք.
Միննաթ աննիք մեր տերին,
Չհասը հաս աննիք:
ԱՋ 379

3421

Վիճակ, արի քեզ տաննիք,
Կարե կտուր դուս աննիք.
Վիճակը տանից դուս եկավ,
Վրեն յերկնքից լուս եկավ:
(Վիճակի)
ԱԺԱ 61

3422

— Ցել, յել, յելի՛ պարենք:—
— Ե՛հ, չեմ ու չեմ, չեմ կրնա պարել,
— Ցել, յել, յելի՛ պարենք.
Ե՛հ, սաչախիդ ղընղընդոցեն,
Կաքավն եկավ, ճուտեր տարավ:
ԿԺԵ 41

3423

Աղջիկ, յար աննիք, յար աննիք,
Ցարալու սրտիս ճար աննիք:
(Կրկնակ)
ԿՄՎ 22· ԱԵ 204

3424

Եկիք, գնանք, ծեր աննիք,
Ինձոր կծենիք, Թոլ աննիք.
Հուր վոր (ում վոր) մին յար չունի,
Դլխին Թխենիք, դեն աննիք:
ԱԴ 116

3425

Ցեթիմ ընխին հեր աննիք,
Կաթն ու մածնին մերան ննիք.
Լավ դյուլում ասող աղջիկ,
Մինչև լուսը սեր աննիք:
ԱՋ 373

***

Նախըրդնին վար կ'ննիք,

Տես՝ Ձեր տան տակին վար կ'անեմ:

3426

Արի, գիլբար, բաղար մ'ննիք,
Մոցդ բաղչա բար չունիս.
Ցես քու սիրուն գնրբգիը եմ,
Դուն խակի խարար չունիս:
Ձես վոր դա դարդս հարցընել,
Ջալե՛մ, եթհըբար չունիս:
ԲՆԲ 524

3427

Ջալդ արա, պրծընիննիք,
Դոստ ու դուշման հարցընիննիք.
Սրբերին ճրադ վառիննիք,
Դուշմանի բալան կորցնիննիք:
ԱԺԲ 31
Ընչաւի չուն կեսրեկ մ'ուննիք
(ուննիս),

3428

Փոչին վեր չեմքին մաղիր,
Մրչման հետին կ'իմաներ:
ԲՆԱ 313

***

Ցեւս ապջիկ ենք, բելլի յինք։
Տես՝ կաբամ կայներ վրը քարին։

3429

Հերմը մերն է՝ ջուր բերենք,
Մեր սիրուհին տուն բերենք.
Թև վոր յարս նազ անի,
Կապած ձեռնեքով բերենք։
ԲՄ 136

***

Աղջի՛, ծամերդ ջուխտ երենք,
Տես՝ երեխան ուխտ եմ արել։

3430

Ես յանը պոպոք,
Են յանը պոպոք.
Քայքրցուն կ՚ասենեմ,
Հալին ա սապոք։
ԺՒ 20

3 4· *Սիրել եմ, կ՚ասենեմ,*
Հալին ա սապոք։
ՍՀ 337

3431

Գնացի ջուրը լվացք,
Մատոնս և ոսկեջրած.
Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անեն,
Ճակատս ես եր դրած։
ՓՀ 165· *ՏՒ* 209

3 4· *Ի՞նչ ասեմ հորն ու մորս,*
Իմ ճակտին ես եր դրած։

Գնացի գետը լվացք,
Մատոնըս ոսկեջրած.
Հերս ու մերս ի՞նչ անեն,
Ճակատս ես և դրած։
ՓՀ 180

1· *Գնացի չայը լվացք։*
ՆՀՋ 109· *ՌՄ* 111·
ԲՄ 151

1 4· *Գնացի չայը լվացք...*
... ես եր ճակատս դրած։
ԱԴ 170

123· *Գնացի չայը վլասք,*
Մատոնն եր ոսկեջրած.
Ի՞նչ անի հերն ու մերը։
ԱՓ 340

3 4· *Իմ հերն ու մերն ի՞նչ անեն,*
Իմ ճակտին ես եր դրած։
ԹՄԿ 60

***

Տաչտա գրեր եմ լվացք,
Մատոնդ եր ոսկեջրած.
Ի՞նչ անեմ քու հեր ու մեր,
Քու ճակտի գիրն եր դրած։
ՓՇ 74

***

1—4· *Դու կայներ ես դուռն ի լվացք,*
Մատոն ի ձեռ ոսկեջրած։
ՀԺԵ 94

***

Գնացի չայը լվացք,
Մատնիքըս ոսկեջրած։
Խալխ ընձի նոքար պիտեյին,
Ցարար յես ո՞ւմն եմ դրած։
ՀԺԵ 117

Տես՝ եղունիկ նատ բակն ի լվաց...
Տես՝ Դու նատեր ես ծովն ի լվաց։

3432

Ձայիրն եմ գրե լվացք,
Մատոնս ա ոսկեջրած.
Մատոնս գյուղ ա գառե,
Լեզուդ բելբուլ ա գառե։
ԱԵ 192

3433

Արի երթանք արան ի ջրառաք
(վ. ջրառուկ),
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն.

Ֆալենք դասաե մի նչխրառուկ,
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն,
Զինար բոյիդ կես դուբրան.
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ կես դուբրան.

Կանչեմ՝ յար, արի՛, չուտ արի՛,
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն.
Ջուր չե՞րբ մնաս մենակ քնուկ:
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն,
Զինար բոյիդ կես դուբրան.
Ջանիմա՛ն, Ջանիմա՛ն,
Սեվ աչերուդ կես դուբրան.
3 4. Ջուր չե՞րբ մնաս մինակ քնուկ.
Կանչեմ՝ յա՛ր արի՛, չուտ արի:

Ց Ա Ն Կ

		Եր
	Նեբանաութիւն—ժողովրդական խաղիկներ	7
1.	Մաղ ու տաղ	»
2.	Դիւզական բանաստեղծութիւն և գնդջուխ խաղատեղներ	10
3.	Դիւզական սիրո կերդը	15
4.	Աշխատանքը խաղերի մէջ	21
5.	Հասարակական խաղերը խաղերի մէջ	35
6.	Ինութիւնը խաղերի մէջ	46
7.	Խաղերի հոգեբանածքը	50
8.	Վատահաւորը	59
9.	Ագահաւում և վարկանաներ	68
10.	Խաղերի դասդասութիւը	82
11.	Երգերի դասդասութիւը խաղերից	90
	Առաջարան	109
	Ժողովրդական խաղիկներ	121

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Խաղիկների 123-րդ և հետևյալ մի քանի էջերի վրա կան խաղիկների և սրանց թվահամարների նկատմամբ սղհատումներ, որոնք առաջացած են համբագրողից անկախ հերոյով։

ԽՄԲ.

Տեխ. խմբագիր՝
Ստ. Ալթունյան
Սրբադրիչներ
Ն. Շահբազյան
Վ. Ավագյան

ՎՀ 2497 Հրատ. 4085
Պատվեր 884. Տիրաժ 4000
Հանձնված է արտադրության 14/I 1937 թ.
Ստորագրված է տպագրության. 20/VIII 1940 թ.

Հայպետհրատի տպարան, Ջերմուկ, Լենինի 65

[Հն 504]

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
FL0066949

ЦЕНА
III
II 2048